

e1-İSABE
SEÇKİN
SAHABELER

İbnu Hacer el-Askalânî

el-İsabe
Seçkin Sahabeler

İbnu Hacer el-Askalânî

*Bu eserin bütün hakları SAĞLAM YAYINEVİ'ne aittir.
Kısmen de olsa taklid edenler, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre sorumludur.*

Eser adı : **el-İSABE- SEÇKİN SAHABELER**
Müellifi : **İbnu Hacer el-Askalânî**
Tercüme : **Seyfullah Erdoğan**

Sertifika No :0108-34-009878

Baskı : Lord Matbaacılık & Kağıtçılık 2011

SAĞLAM YAYINEVİ

Çatalçeşme Sk. No: 19/1 Kat: 2 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: 212 513 67 70 - 527 52 79

www.saglamyayinevi.com

e-satış: www.kitapaloku.com

el-İSABE

Seçkin Sahabeler

İBNU HACER el-ASKALÂNÎ

Tercüme:
SEYFULLAH ERDOĞMUŞ

MÜTERCİMİN TAKDİMİ

Şüphesiz hamd yalnız Allah'a... O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefslerimizin şerhlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tek-tir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Resûlü'dür.

“Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak Müslümanlar olarak ölünüz.” (Âli İmran; 3/103)

“Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir.” (Nisâ; 4/1)

“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Resûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur.” (Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın kelâm'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attır ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık ta ateştedir.

Kimlerin sahabi olduklarının tespiti noktasında ilim ehli tarafından birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar içerisinde en mühim olanı, ashabın isimlerini, terceme-i hâllerini ve rivayette tek kaldıkları hadisleri gösterebilmek için müstakil olarak telif edilen “Tabakat” eserleridir. Bu sahada ilk defa müstakil eser veren kişi

ise Muhammed b. İsmail el-Buhârî'dir. Zamanla bu alanda geniş hacimli eserler vücut bulmuştur. Sonrakiler, öncekilerin eserlerini ikmal etmiştir. Muahhar muhaddislerden İbn Abdî'l-Berr'in, el-İstiaab'ında 3500, İbn-ulEsir'in "Usdü'l-Ğabe"sinde 7554, İbn Hacer el-Askalanî'nin "el-İsabe"sinde ise 12279 sahabe mevcuttur. Ne var ki bu rakamlar ahabın tamamına nispetle oldukça azdır. Çünkü ahabın tamamı ile alâkalı 40 ila 120 bin arasında farklı rakamlar rivayet edilmektedir. Fakat Tabakat müelliflerinin gayretli çalışmalarıyla Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem'den tek bir tane de olsa hadis rivayet eden hiçbir sahabinin terceme-i hâli ihmal edilmemiştir.

Hadis alimleri binbir meşakkate göğüs gerip kimin sahabe olduğunu tespit ettiler ve eserlerinde gösterdiler. Öncelikli gayeleri ise, Reten el-Hindî gibi yalanda şöret bulanların hezeyanlarını, sahabe kisvesi altında Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'e isnat etmelerine mani olmaktı.

Bir kimsenin sahabe olduğu şu esaslardan biriyle tespit edilmiştir:

Tevatür Yolu: Yalan üzerine birleşmeleri adeten mümkün olmayan bir cemaatin kendilerinden önceki bir başka cemaatten yaptığı nakille kişinin sahabe olduğunu rivayet etmesidir. Bu, usuller içerisinde en kâmil olanıdır.

İstifâza Yolu: Kişinin sahabe olduğu tevatür derecesine ulaşmayan bir şöretle bilinebilir.

Şehadet Yolu: "Şahs-ı vahidin tezkiyesi makbûldür" kaidesinden hareketle herhangi bir sahabe veya tâbiinin "falancanın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile musahabesi vardır" demesi ile de kişinin sahabe olduğu tespit edilebilir. Mesela Ömer radiyallahu anh'ın hilafet devrinde Ebu Musa el-Eş'ari radiyallahu anh komutasındaki askerler içerisinde yer alan Hümeme b. Ebi Hümeme ed-Devsi, Isfehan'da ishal hastalığından vefât etmişti. Ebu Musa el-Eş'ari, Hümeme hakkında;

"Vallahi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den Humeme'nin şehit olacağını işitmiştim." dedi. Bu ifadedden Hümeme'nin radiyallahu anh'ın sahabe olduğu anlaşılmıştır.

İkrar Yolu: Kişinin adaletinin sübutu ve Allah Resûlü sallal-

lahu aleyhi ve sellem ile aynı zamanda yaşama imkânının mevcûdiyeti aşikâr olur, sonrada sahabi olduğu tarafından itiraf edilirse ikrarı kabul edilir. Yani bu durumdaki bir kişinin sahabi olduğuna hükmedilir. Buna örnek olarak Usame b. Umeyr Radıyallahu anh:

“Biz Huneyn günü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberken yağmura yakalandık.”¹ demiştir. İmam Buharî onun hakkında “Sahabidir” demiş² ve hadislerini sünen sahipleri, Ahmed, Ebu Avane, İbn Huzeyme, İbn Hibban ve Hakim sahihlerinde rivayet etmişlerdir.

İkrarın kabûl edilebilmesi için kişinin en geç hicri 110 tarihinde vefât etmesi gerekir. Çünkü sahabe asrı hicri 110'da son bulmaktadır. Bu tarihin tespiti, vefâtından bir ay kadar önce Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in;

“İşte bu geceyi görüyorsunuz ya bundan sonra geçecek yüz senenin başında bu gün yeryüzünde olanlardan hiç kimse kalmayacaktır.”³ hadisinden hareketle belirlenmiştir.⁴

Sahabelerin hâl tercemeleri hakkında en fazla sahabe ismi zikreden eser şüphesiz *Hafız İbn Hacer el-Askalanî'nin el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe* adlı eseridir. Bu muhtasar çalışmamda el-İsabe adlı eserde geçen sahabelerin en meşhurlarından ve kendilerinden en çok hadis rivayet edilen sahabelerden seçme yaptım. Bu konuda Hafız İbn Hibban'ın Tarihu's-Sahabe, İbn Hazm'ın Cevamiu's-Siyrâ gibi eserlerden faydalanarak, seçeceğim sahabelerin ismini tespit ettim. Sonra da tespit ettiğim bu isimlerin hâl tercemelerini, el-İsabe'den terceme ederek ekledim. Yer yer faydalı gördüğüm notlarla, İbn Kuteybe'nin el-Maarif adlı eserinde hâl tercemesi verilen sahabeleri de dipnot olarak ekledim. Çalışmamın giriş kısmında sahabenin tarifi ve dindeki yeri hususunda önemli açıklamalar ekledim.

Allah Azze ve Celle'den bu çalışmayı hayırlara vesile kılmasını dilerim. Muvaffak kılacak olan Allah'tır.

Seyfullah Erdoğan

-
- 1 Ebu Davud (1057) Nesai (853) İbn Mace (936) Ahmed (5/74) İbn Huzeyme (1658) İbn Hibban (2081) Beyhaki (3/71)
 - 2 Tarihu'l-Kebir (2/21)
 - 3 Buhari (564) Müslim (6426)
 - 4 Bkz.: el-İsabe (1/9)

SAHABELERİN FAZİLETİ

Allah Teâlâ buyuruyor ki; **“İman edip de Allah yolunda hicret ve cihad edenler, (muhacirleri) barındıran ve yardım edenler var ya, işte gerçek müminler onlardır. Onlar için mağfiret ve bol rızık vardır. Sonradan iman eden ve hicret edip de sizinle beraber cihad edenler de sizdendir. Allah’ın kitabına göre yakın akrabalar birbirlerine (vâris olmaya) daha uygundur. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir.”**(Enfal; 74-75)

Bu ayetler, bütün sahabeleri kapsamakta ve onların iman ve cihad için birbirlerine dost olduklarını beyan etmektedir. Nitekim muhacirler, ensar ve fetihten sonra Müslüman olup cihad edenler bir arada sayılmıştır.

İbn Kesir rahimehullah bu ayetlerin tefsirinde der ki; “Allah Teâlâ, müminlerin dünyadaki hükmünü zikrettikten sonra, âhirette onlar için neler olacağını da zikretmiş ve daha önce sûrenin başında geçtiği gibi onlarda gerçek iman bulunduğunu haber vermiştir. Allah Teâlâ onları bağışlama ile ve -şayet olmuşsa- günahlarından vazgeçme ile mükâfatlandıracağını, onlara güzel, bol, temiz, şerefli, devamlı, ebediyen kesilmeyecek, sona ermeyecek, güzelliği ve çeşitli olmasından usanılmayacak rızıklar bahşedeceğini haber vermektedir. Sonra Allah Teâlâ, dünyada iken onların üzerinde bulundukları iman ve sâlih amellerde kendilerine tâbi olanların, âhirette de onlarla birlikte olacağını haber vermektedir.”

Allah Teâlâ buyuruyor ki; **“(Allah’ın verdiği bu ganimet malları) yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah’tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah’ın dinine ve Peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır. Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluş aerenlerdir.”**(Haşr; 8-9)

Abdurrahman Bin Sa'dî rahmetulahi aleyh bu ayetleri tefsir ederken şöyle der; "İmanlarının gereği ile amel eden o sadıklar, iman iddiasında bulunup da onu cihad, hicret ve başka ibadetlerle tasdik etmeyenlerin aksine, imanlarını salih amellerle ve meşakkatli ibadetlerle tasdik etmişlerdir. Allah'a ve Resûlüne, isteyecek, muhabbetle ve tercihleriyle îman eden Evs ve Hazrec'den yardımcılarının, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yardım ederek kızıldan ve siyahtan onu korudukları, bütün beldelerin harp, şirk ve şer beldesi olduğu sırada hicret ve iman diyarını hazırlayıp oraya dönen müminlerin mercii, hicret edenlerin sığınağı ve Müslümanların koruyucu meskeni haline getirdikleri açıklanmaktadır. Dinin yardımcıları, İslâm yayılıp kuvvetlenene, kalpler ilim, iman ve Kur'ân ile, beldeler kılıç ve dişler ile fethedilene kadar yardımlarına devam ettiler."

"Sahabeyi kiramdan ve seçkin imamlardan olan bu iki faziletli ve temiz sınıf, kendilerinden sonrakilerin ulaşamayacağı ve kendilerinden öncekilerin yetişemeyeceği fazilet ve menkibeleri haiz oldular. Böylece müminlerin seçkinleri, Müslümanların efendileri ve takva sahiplerinin önderleri hâline geldiler." Allah hepsinden razı olsun.

Allah Teâlâ buyuruyor ki; **"Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rûkûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rızasını isterler. Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Filizini vermiş bir ekin gibidir. Onu kuvvetlendirmiş, o da çiftçilerin hoşuna gidecek şekilde kalınlaşmış ve gövdesi üzerine dikilmişti. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelenendir. Allah onlardan iman eden ve doğruları yapanlara mağfiret ve büyük mükâfat vaat etmiştir."** (Fetih; 29)

İbn Cerir, Tefsirinde der ki; "(Bişr – Yezid – Said - Katade isnadıyla;) Katade radiyallahu anh;

"Kendi aralarında merhametlidirler" ifadesi hakkında dedi ki;

"Allah onların kalplerine birbirlerine karşı merhamet atmış-

tır.”

“Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün” ayeti hakkında şöyle dedi;

“Onları namazda bazen rükû ederken, bazen secde ederken görürsün”

“Allah’tan lütuf isterler” kavli hakkında dedi ki;

“Rükû ve secdeleri ile, kâfirlere karşı çetinlikleri ve birbirlerine karşı merhametleri ile Allah’ın lütfunu talep ederler. Bu, onları üstün kılması ve cennetine dahil etmesiyle yalnız onlara rahmetidir.”

“Ve rıza isterler” yani;

“Rablerinin kendilerinden hoşnut olmasını isterler.”⁵

Allah Teâlâ buyuruyor ki; “(İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellekle tâbi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur.” (Tevbe; 100)

İbn Kesir rahimehullah bu ayetin tefsirinde şöyle der; “Yüce Allah, muhacir ve ensarın en önde ve ileri gelenleriyle, ihsan ile onlara uyanlardan razı olduğunu haber vermiştir. O hâlde onlara, buğz eden veya söven veya sahabelerden bazısına, özellikle Allah Resûlünden sonra sahabelerin efendisi, en hayırlısı, en üstünü yani Sıddîk-i Ekber, en büyük halife Ebubekir İbn Ebi Kuhâfe radiyallahu anh’e buğz edip sövenlere yazıklar olsun. Râfîzîlerden ayrılan bir grup ashabın en üstünlerine düşmanlık etmiş, onlara buğz etmiş ve onlara sövmüşlerdir. Bundan Allah’a sığınırız.

Bu, onların akıllarının ve kalplerinin ters çevrilmiş olduğunu gösterir. Allah’ın hoşnut olduklarına sövdüklerine göre Kur’ân’a iman nerede, onlar nerede?

Ehl-i sünnet ise; Allah’ın hoşnut olduklarından hoşnut olur,

5 İsnadı sahihtir. Bîşr Bin Muaz el-Akdî hakkında Ebu Hatem; “Salihu’l-hadis” dedi. Nesai de aynısını söyledi. Yezid Bin Zürey’ el-Ayşî güvenilir ve sağlamdır. Said Bin Ebi Arube’den, hafıza karışıklığına uğramadan önce rivayet dinlemiştir.

Allah ve Resûlünün kötilediklerini kötüler, Allah'ın sevdiklerine sevgi besler, Allah'ın düşman olduklarına düşman olurlar. Onlar bid'at çıkaran değil, tâbi olanlardır, ayrılığa düşerek dağılan değil, uyanlardır. Bu yüzden onlar, Allah'ın kurtuluş ermiş taraftarları ve iman eden kullarıdır.”

Nitekim Buhari, Şa'bî – Abdullah Bin Ömer radiyallahu an-huma tariki ile rivayet ediyor; Peygamber sallallahu aleyhi ve sel-lem buyurdu ki;

“Müslüman; Müslümanları elinden ve dilinden selâmette kılandır. Muhacir; Allah'ın yasakladıklarından uzaklaşandır.”⁶

Mekke'nin fethinden sonra Müslüman olan sahabeler de bu hicrete dahildir. Zirâ onlar, Allah'ın yasakladığı kendisinden başkasına kulluk ve diğer yasaklardan uzaklaşmışlardır.

Allah Teâlâ buyuruyor ki; **“Ne oluyor size ki, Allah yolunda harcamıyorsunuz? Hâlbuki göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Elbette içinizden, fetihten önce harcayan ve savaşanlar, daha sonra harcayıp savaşanlara eşit değildir. Onların derecesi, sonradan infak eden ve savaşanlardan daha yüksektir. Bununla beraber Allah hepsine de en güzel olanı vaat etmiştir. Allah'ın yaptıklarınızdan haberi vardır.”**(Ha-did 10)

“Müminlerden -özür sahibi olanlar dışında- oturanlarla malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir olmaz. Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı. Gerçi Allah hepsine de güzellik (cennet) vaat etmiştir; ama mücahidleri, oturanlardan çok büyük bir ecirle üstün kılmıştır. Kendinden dereceler, bağışlama ve rahmet vermiştir. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.” (Nisa; 95-96)

El-Kurtubî, Tefsir'inde der ki; **“Bununla beraber Allah hepsine de el-Hüsnâ'yı vaat etmiştir.”** Yani yüce Allah önceden geçen ilklere de sonradan onlara katılanlara da, hepsine derecelerinin farklılıkları ile birlikte cenneti vaat etmiştir.”

Geçen ayetler, bütün sahabeleri kapsamaktadır. Nitekim bu-

na muhacirler, ensar ve fetihten sonra Müslüman olanlar dahildir. Zira onlar, Ahmed'in Müsned'inde geldiği gibi birbirlerinin dostudurlar; Ahmed, Veki – Şüreyk – Asım – Ebu Vail – Cerir isnadıyla rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Muhacirlerle ensar, Kureyş'in fetihde Müslüman olanları ile Sakifin fetihten sonra Müslüman olanları kıyamet gününe kadar birbirlerinin dostudurlar.”⁷

Rivayetin diğer bir tarikini de şöyle zikreder; Abdurrazzak – Süfyan – el-A'meş – Musa Bin Abdullah – Abdurrahman Bin Hilal el-Absî – Cerir Bin Abdullah isnadıyla; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Kureyş'in fetihde Müslüman olanları ile Sakifin fetihten sonra Müslüman olanları dünyada ve âhirette birbirlerinin dostudurlar. Muhacirler ve ensar dünyada ve âhirette birbirlerinin dostudurlar.”⁸

Ebu Ya'lâ bunu Müsned'inde Abdullah Bin Mes'ud radiyallahu anh'den rivayet etmiştir. Fakat Ebu Ya'la'nın isnadında zayıflık vardır. Zira isnadında bulunan İkrime Bin İbrahim el-Ezdî hüccet getirilmeyecek kadar zayıftır.

Geçen ayetlerde Allah Azze ve Celle'nin zikredip onlardan razı olduğunu açıkladığı gibi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bu hadiste onların birbirlerine yakınlığını açıklamıştır. Allah Teâlâ buyuruyor ki;

“And olsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir.” (Fetih; 18)

“Onların Rableri katındaki mükâfatları, zemininden ırmaklar akan, içinde devamlı olarak kalacakları Adn cennetleridir. Allah kendilerinden hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. Bu söylenenler hep Rabbinden korkan (O'na saygı gösterenler) içindir.” (Beyyine 8)

Bu âyet, Rabbinden korkan herkes hakkında umumidir. Sa-

7 Ahmed (4/363)

8 Birinci tarihin isnadında sakınca yoktur. İkinci tarihin isnadı sahihtir.

habeler ise peygamberlerinden sonra bu ümmetin en çok korkanlarıdır. Allah hepsinden razı olsun. Daha önce geçen Tevbe sûresindeki ayette olduğu gibi;

“(İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tâbi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır.” (Tevbe; 100)

Onlar, Mücadele sûresinin son ayetine de uyarak bu büyük sevaba ve kurtuluşa nail olmuşlardır. Allah onların hepsinden razı olsun. Allah Teâlâ buyuruyor ki;

“Allah’a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa- Allah’a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah’tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah’ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah’ın tarafında olanlardır.” (Mücadele; 22)

Sahabeler, bu dereceler ile kutlanmıştır. Zira onlar İbrahim’in dininin haklarından olan (Allah için) dostluk ve düşmanlığı, (Allah için) sevgi ve nefreti ikame ederek Allah’ın rızasına kavuşmuşlardır. Nitekim kıyamet gününe kadar okunacak olan Kur’ân’da Allah onların tevbelerini kabul edip affettiğine dair ayet indirmiştir;

“And olsun ki Allah, Müslümanlardan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamberi ve güçlük zamanında ona uyan muhacirlerle ensarı affetti. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir.” (Tevbe; 117)

Rabbimizin razı olduğunu, tevbelerini kabul ettiğini açıkladığı bu ayetten sonra, Rafizi, zındık veya saptırıcı bid’atçi gibi bir kâfirden başkası, o sahabeler hakkında sövmeye cüret edebilir mi? Allah Teâlâ buyurur ki;

“Allah bir topluluğu doğru yola ilettikten sonra, sakı-

nacakları şeyleri kendilerine açıklayıncaya kadar onları saptıracak değildir. Allah her şeyi çok iyi bilendir.” (Tevbe; 115)

“Semûd’a gelince onlara doğru yolu gösterdik ama onlar körlüğü doğru yola tercih ettiler. Böylece yapmakta oldukları kötülükler yüzünden alçaltıcı azabın yıldırımını onları çarptı.” (Fussilet 17)

Nefsine aleyhine aşırılık edip ondan kurtulmayı talep eden ve Allah’ın azabından serbest kalmayı isteyen işitsin. Bu nasları basiretle düşünerek dinlesin, yalnız dinlemekle kalmayıp hidayete tutunsun ki, Allah Teala’nın haklarında şöyle buyurduğu kimselerden olmasın;

“And olsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkıncırlar. İşte asıl gafiller onlardır.” (A’raf 179) Bu vasıflarda olmaktan Allah’a sığınırız.

Sahabelerin üstünlüklerini ve öncülüklerini gösteren hadislere gelince, sünnet bunun zikri ile doludur. Sahiheyne’de Abdullah Bin Mesud radiyallahu anıh’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur;

“İnsanların en hayırlısı benim asrında yaşayanlar, sonra onları takip edenler ve sonra onları takip edenlerdir. Bunlardan sonra bir topluluk gelir ki, onlardan birinin şehadeti yeminini, yemini de şehadetini geçecektir.”⁹

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, onların insanların en hayırlıları olduğunu açıklamıştır. Allah’ın düşmanları, hevasından konuşmayan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in temize çıkardığı insanları lekelemeye nasıl cüret ediyorlar? Hatta Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, asrında yaşayan sahabelerin mutlak olarak en hayırlılar olduğunu, onlardan faziletli bir asır olmadığını açıklamıştır. Kim bundan başkasını söylerse o zındıktır.

İmran Bin Husayn radiyallahu anhumâ’nın rivayet ettiği hadiste Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Ümmetimin en hayırlıları asrımdakilerdir. Sonra onların ardından gelenler, sonra onların ardından gelenlerdir...” buyurmuştur.¹⁰

Aişe radiyallahu anha'nın rivayet ettiği hadiste şöyle geçer; **“Birisi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e;**

“İnsanların en hayırlısı kimdir?” diye sordu. Buyurdu ki;

“İçinde yaşadığım asırdır. Sonra ikinci, sonra da üçüncü asır.”¹¹

Amr radiyallahu anh dedi ki; **“Cabir Bin Abdullah radiyallahu anhuma şöyle diyordu; Ebu Said el-Hudri radiyallahu anh bize şu hadisi nakletti; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;**

“İnsanlar üzerine bir zaman gelir, bir grup insan Savaşır ve onlara;

“Aranızda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sahabelik eden kimse var mı?” denilir. Onlar da;

“Evet” derler. Bunun üzerine kendilerine fetih müyesser kılınır. Sonra insanlar üzerine bir zaman gelir, insanlardan bir grup Savaşır ve kendilerine;

“İçinizde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına sahabelik eden var mı?” denilir.

“Evet!” derler. Yine kendilerine fetih müyesser kılınır. Sonra insanlar üzerine bir zaman gelir, insanlardan bir grup Savaşır ve kendilerine:

“İçinizde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına sahabelik edenlere sahabelik eden kimse var mı?” denilir. Onlar da;

“Evet!” derler. Bu sebeple kendilerine fetih müyesser kılınır.”¹²

Ebu Bürde, babasından rivayet ediyor; dedi ki; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber akşam namazını kıldık. Sonra;

10 Buhari (3650) Müslim (2535)

11 Müslim (2536)

12 Buhari (3649) Müslim (2532)

“Oturalım da onunla beraber yatsıyı da kılalım” dedik ve oturduk. Derken yanımıza çıktı ve:

“Siz hâlâ burada mısınız?” dedi. Biz şu cevabı verdik:

“Ey Allah’ın Resûlü! Seninle birlikte akşam namazını kıldık. Sonra: “Oturalım da seninle birlikte yatsıyı da kılalım” dedik.

“İyi ettiniz ve isabet ettiniz!” buyurdu. Ardından başını semaya kaldırdı. Çokça başını semaya kaldırırdı ve:

“Yıldızlar semanın güvencesidir. Yıldızlar gidince semaya vaad olunan gelir. Ben ashabım için bir güvenceyim. Ben gidince, ashabıma vaad olunanlar gelir. Ashabım da ümmetim için bir güvencedir. Ashabım gidince ümmetime vaad olunan şeyler gelir.” buyurdu.¹³

Enes radiyallahu anh’den; Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı, Hendek günü şöyle diyorlardı;

“Bizler, Muhammed’e biat edenleriz

Sağ kaldıkça ebediyen İslâm üzere”

Veya “Cihad üzere” dedi. Şüphe Hammad’dan kaynaklanmış-
tır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise şöyle diyordu;

“Allah’ım! Gerçekten hayır, ahiret hayıdır.

O hâlde Ensarla Muhacirlere mağfiret eyle”¹⁴

Rivayetin diğer metinlerinde; “Ensar ve Muhacirleri mübarek eyle”, “Ensar ve Muhacirleri ıslâh eyle” ve “Ensar ve Muhacirlere ikram eyle” şeklinde gelmiştir.

Sehl Bin Sa’d radiyallahu anh hadisinde, Sehl şöyle demiştir: “Biz hendeği kazıyor ve toprağı omuzlarımızda taşıyorken yanımıza Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve:

“Allah’ım! Âhiret hayatından başka hayat yoktur.

O hâlde sen Ensar’la Muhacirlere mağfiret eyle!” buyurdu.¹⁵

Gördüğün gibi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onların bağışlanması, ikram edilmeleri, ıslâhı ve mübarek kılınmaları için

13 Müslim (2531)

14 Buhari (2835) Müslim (1805)

15 Buhari (3797) Müslim (1804)

dua ediyor. Sonra da onun sahabesine söven, lânet eden, onları tekfir eden ve münafıklıkla itham eden birileri çıkıyor!

Bu vasıflar, gerçekte onlara sövenlere aittir; Allah Teâlâ buyurur ki;

“Bu sebeple, onun emrine aykırı davrananlar, başlarına bir belâ gelmesinden veya kendilerine çok elemli bir azap isabet etmesinden sakınsınlar.” (Nur 63)

Rabbimiz bizleri, Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem'in emrine aykırı davranmaktan, yoluna, metoduna, sünnetine ve şeriatına uymamaktan sakındırmıştır. O hâlde görüşler ve ameller, onun sözleri ve amelleri ile ölçülmeli, buna uyan kabul edilmeli, muhalif olan söz de şahıs da ret edilmelidir. Zira böyle söyleyen Allah ve Resûlüne karşı gelmiştir. O Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi alçaktır;

“Allah'a ve Resûlüne karşı gelenler, kendilerinden öncekilerin alçaltıldığı gibi alçaltılacaklardır. Biz apaçık ayetler indirmişizdir. Kâfirler için küçük düşürücü bir azap vardır.” (Mücadele 5)

Allah'a ve Rasulüne karşı gelişin en büyüğü, Allah'ın peygamber ve Resûllerinden sonra en yüce dostları olan, Allah'ın Peygamberi Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme sahabelik için seçtiği ashabına hakaret etmektir.

SAHABENİN TARİFİ

Buhari Sahih'inde, Kitabu Fazail'is-Sahabe'de şöyle bab başlığı açmıştır; “Peygamberin ashabının faziletleri; Peygamber ile Müslüman olarak sahabelik eden veya onu gören onun sahabesidir. Bu tarif aynı zamanda Ahmed, Ali Bin el-Medinî ve muhaddislerin cumhurunun tarifidir.”

Bu tarifin delilleri;

Allah Teâlâ buyurur ki; **“Ves-sahibi bil-cenbi: ve yakın arkadaş”** (Nisa; 36) İbn Mesud radiyallahu anh der ki; “O kişinin hanımıdır. Kadın onun yanında bir saat kalsa da, ömür boyu kalsa da böyledir.”

İbn Abbas, Mücahid, İkrime ve Katade; “O yol arkadaşdır” dediler. Said Bin Cübeyr; “O salih arkadaş” dedi. Yolculuk arkadaş bir sefer de olsa, daha fazla da olsa, uzun da olsa, kısa da ol-

sa “sahip” ismini alır.

Sünnetten delili; Ahmed, Edeb’ül Müfred’de Buhârî ve Sünen’de Tirmizi’nin rivayet ettikleri hadistir. Ahmed ve Buhârî; Abdullah Bin Yezid el-Kuraşî – Hayve – Şurahbil Bin Şüreyk – Ebu Abdullah el-Hubulî – Abdullah Bin Amr Bin el-Âs radiyallahu an-huma isnadıyla rivayet ediyorlar; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; **“Allah katında ashabın en hayırlısı sahibine (arkadaşına) en hayırlı olanıdır. Allah katında komşuların en hayırlısı, komşusuna en hayırlı olanıdır.”**¹⁶

Bunda geçene sohbetin azı da çoğu da dâhildir. O hâlde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile yıllarca veya bir yıl, aylarca veya bir ay, günlerce veya bir gün sohbet eden, hatta sadece onunla karşılaşsa veya onu gündüzden bir saat mümin olarak görse de, o kimse için sahabelik fazileti sabit olur.

İmam Ahmed ve başkaları dedi ki; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile bir yıl, bir ay, bir gün sohbet eden veya mümin olarak onu bir kez gören herkes, sohbeti kadar sahabedir.”

İbn Batta rahimehullah dedi ki; “Kalbinde yakın ile bil ki, bir kimse Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i görse, ona şahit olsa, ona iman edip tâbi olsa, gündüzden bir saatliğine de olsa onu görse, onu görmeyen kimse bütün cennet amelleriyle de gelse, onu görmeyenden üstündür.

Şu zamanda “Sahabe ancak muhacirlere ve ensara denir” diyenlerin sözü münkerdir, sapıklığı ortada olan bir görüştür. Bu söz, söyleyeninin sakatlığını gösterir.

Yine iddia edilir ki; el-Hasen, el-Huseyn ve İbn Zübeyr gibi küçük sahabeler, sahabe değil tabiinden sayılır. Sonra bu görüşü el-İclî’nin Kitab’üs-Sukat’ından nakleder. Halbuki el-İclî bunu söylememiştir. Hatta o, el-Hasen Bin Ali’nin (radiyallahu an-huma) tercemesinde der ki;

“Medine’lidir.” Sonra bazı faziletlerini zikreder. Ve el-Huseyn hakkında da;

“Huseyn Bin Ali Bin Ebi Talib radiyallahu an-h; El-Huseyn Bin Ali Bin Ebi Talib Kerbela’da öldürüldü. Katili Ubeydullah Bin

16 Ahmed Müsned (2/168) Buhari Edebul Müfred (115) Tirmizi Sünen (1944) isnadı hasendir.

Ziyad'dır." Sonra bazı faziletlerini zikreder. İbnu'z-Zübeyr'in tercemesinde de;

"Abdullah Bin ez-Zübeyr Bin el-Avvam; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den işitmiştir. O İslâm'da doğan ilk çocuktur. Annesi Esmâ Binti Ebu Bekir'dir. Mekke'de el-Haccac tarafından öldürüldü ve asıldı." El-İclî bunların tercemesini verir ve onların tabiinden olduklarına dair hiçbir şey söylemez. Hatta onları güvenilir sayan kimseler zikretmemiştir ki bu ona göre bunların sahabe olduklarını gösterir. Şayet tabiinden saysaydı, onları kimlerin güvenilir saydığını zikrederdi.

Muhacirlerin, Ensar'ın, fetihle ve fetihle sonra Müslüman olanların hepsinin sahabe oluşunun delili ise Allah Teala'nın şu ayetidir;

"Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler." (Fetih; 29) Bu âyet bütün sahabeler hakkında geneldir. Bunu Muhacirler ve Ensar ile kayıtlayanın delil getirmesi gerekir.

İbn Cerir, bu ayetin tefsirinde der ki; "Allah teâlâ bu ayette Resulullah'ı ve müminleri vasıflandırarak buyuruyor ki:

"Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Onun dinine tâbi olan sahabeleri ise kâfirlere karşı pek sert, birbirlerine karşı çok merhametlidirler."

Sünnetten delillere gelince sahabelerin hepsinin buna dâhil olduğuyla ilgili konuda çok fazla delil vardır.

Buhari ve Müslim, Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh'den rivayet ediyorlar; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"İnsanlar üzerine bir zaman gelir, bir grup insan Savaşır ve onlara;

"Aranızda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gören kimse var mı?" denilir. Onlar da;

"Evet" derler. Bunun üzerine kendilerine fetih müyeser kılınır. Sonra insanlardan bir grup Savaşır ve kendilerine;

"İçinizde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabesini gören var mı?" denilir.

“Evet!” derler. Yine kendilerine fetih müyesser kılınır. Sonra insanlardan bir grup Savaşır ve kendilerine:

“İçinizde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahâbesini göreni gören kimse var mı?” denilir. Onlar da:

“Evet!” derler. Bu sebeple kendilerine fetih müyesser kılınır.”¹⁷ Lafız Müslim’e aittir.

Bu hadis, mücerred olarak görmenin sahabelik için yeterli olduğunu, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i görme sebebiyle fetihe müyesser olma faziletine erişeceklerini göstermektedir. Bu hadisin delâleti açıktır.

İkinci hadis; Müslim, Said bin Ebi Burde – Ebu Burde – babası tariki ile rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Yıldızlar semanın güvencesidir. Yıldızlar gidince vaat edilen şey semaya gelir. Ben de Ashabım için bir emniyettim. Ben gidince, onlara vaat edilen şey gelecektir. Ashabım da ümmetim için bir emniyettir. Ashabım gidince ümmetime vaat edilen şey gelir.”¹⁸

Üçüncü hadis; Bu hadis Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i görenin sahabe oluşu hususunda açıktır. Müslim, Ebu Hu-reyre radiyallahu anh’dan rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kabristana geldi ve şöyle dedi;

“Selam üzerinize olsun ey müminler diyarının sakinleri! İnşâallah bizler de size katılacağız. Kardeşlerimizi görmeyi arzu ederdim.” dediler ki;

“Ey Allah’ın Resûlü! Bizler senin kardeşlerin değil miyiz?” Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Sizler benim ashabımsınız. Kardeşlerimiz ise daha sonra gelecek olanlardır.” buyurdu.¹⁹

Bunlar bu konudaki hadislerden bazılarıdır. Sözü uzatmaya gerek yok, neticede sahabeler hakkında bahsedilen görüş sonradan çıkmadır ve doğru değildir. Hatta doğrusu Peygamber sallallahu

17 Buhari (3649) Müslim (2532)

18 Müslim (2531)

19 Müslim (249)

aleyhi ve sellem ile (mümin olarak) karşılaşan herkes sahabedir.

Bunun delili; İbn Asakir'in rivayet edip, İbn Hacer'in el-İsabe'de; "Ravileri güvenilirdir" dediği şu rivayettir;

"Ömer radiyallahu anh Ensar'ı hicv eden bir bedeviye gitti ve dedi ki;

"Onun Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sahabeliği olmasaydı onun hakkından gelirdim."²⁰

İbn Abbas radiyallahu anhuma fetih yılında Müslüman olan Muaviye radiyallahu anh hakkında;

"Onu bırakın, o Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelik etmiştir"²¹ demiştir.

Buhari rahimehullah, Ebut-Teyyah – Hurman Bin Eban – Muaviye radiyallahu anh tariki ile rivayet ediyor;

"Sizler öyle bir namaz kılıyorsunuz ki, biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelik ettik, bu namazı kıldığını görmedik. Nitekim bizi bundan -yani ikindiden sonra iki rekât namaz kılmaktan- yasakladı."²²

Şayet küçük sahabelerin ve fetihten sonra Müslüman olmuş sahabelerin hal tercemelerine müracaat edilirse bu konuda elbette pek çok şey görülür. Ömer radiyallahu anh sahabelerin önünde bedevinin sahabe olduğunu söylemiştir. Malumdur ki bedeviler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sohbetine çok katılmışlardır. İbn Abbas radiyallahu anhuma'nın da Muaviye radiyallahu anh hakkında sözü geçti. Hatta Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kendisini görmekte sahabe olunacağını açıklamıştır.

İbn Ebi Şeybe, Musannefinde; Zeyd Bin el-Hubab – Abdullah Bin el-A'la Bin Züber ed-Dımeşkî – Abdullah Bin Amir el-Yahsubî – Vasile Bin Eska isnadıyla rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

20 İbn Asakir Tarih-i Dımeşk (59/206) el-İsabe (1/11)

Derim ki; Bunu Yakub Bin Şeybe ve Muhammed Bin Kudame el-Mervezi Ahbaru Havaric'de rivayet etti; el-İsabe (1/11) isnadı hasendir. Ebul Kasım el-Begavi, Müsnedu Ali Bin Ca'd (2751) ve Müsned'de Ahmed (3/51) rivayet ettiler. Bu konuda şahit yoktur.

21 Buhari (3764)

22 Buhari (3766)

“İçinizde beni gören ve sahabemle arkadaşlık eden bulunduğu sürece hayır üzere bulunmaya devam edersiniz.”²³

“Sahabe sadece Muhacirler ve Ensar’dan ibarettir” şeklindeki sapık görüşe gelince, Ebu Said radiyallahu anh’ın rivayet ettiği şu hadisi buna delil getirirler; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, **“Allah’ın yardımı ve zaferi geldiği ve insanların bölük bölük Allah’ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit”** (Nasr) sûresi nazil olduğu zaman sûreyi okuyup bitirdi ve buyurdu ki;

“İnsanlar kazanır, ben ve ashabım kazanırız” ve şöyle buyurdu;

“Fetihten sonra hicret yoktur. Ancak cihad ve bu konuda niyet vardır...”²⁴ Bu hadis zayıf olmakla beraber lafzında da farklılıklar vardır. Ahmed’in lafzı;

“İnsanlar zafer kazanır, ben ve ashabım zafer kazanır” şeklinde, “ha, ya ve ze” harfleri ile gelmiştir. Ebu Davud et-Tayalisi’nin rivayetinde;

“Ben ve ashabım kazanırız, insanlar da kazanır.” Şeklinde “hı, ya ve ra” harfleri ile gelmiştir.

Şunu da delil getirirler; Enes radiyallahu anh’e “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in senden başka sahabesi kaldı mı?” denilince;

“Hayır” demiştir. O zamanda bedevilerden ve başkalarından pek çok kimse vardı. Buna şöyle cevap verilir;

Enes radiyallahu anh’ın kastettiği şey, uzun süre özel sahabeliğe devam etmektir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Abdullah Bin Mesud ve Ebu Hureyre radiyallahu anhuma ile sohbeti gibi.

El-Alaî de “Tahkiku Münifi’r-Rutbe Limen Sebate Lehu Şerifi’s-Suhbe” adlı, bu konudaki değerli kitabında böyle demiştir. Aynı şekilde Asım el-Ahvel’in Abdullah Bin Sercis’ten naklettiği söz

23 İbn Ebi Şeybe Musannef (32417) Taberani el-Kebir (22/85) Taberani Müsned-i Şamiyyin (799) isnadı sahihtir.

24 Ahmed (3/22) Ebu Davud Tayalisi (2205) isnadı kopuktur. Zira Ebu’l Buhteri, Ebu Said’dan işitmemiştir. Bunu Ebu Hatem söylemiştir.

de sohbete uzun süre devam etmeye hamledilir.

Said Bin el-Müseyyeb'in, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile bir sene veya daha fazla sohbeti yahut onunla bir yada daha fazla savaşa katılmayı şart koşmasına gelince, bu ondan sahih olarak nakledilmemiştir. İsnadından bulunan Muhammed bin Ömer el-Vakidî metruktur.

Yine sapmış kimselerin iddia ettiği, sahabelerin ancak övülmekle teyit edilmesi şartına bağlanması, âlemlerin Rabbine karşı din kanun koymaktır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem;

“Sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse onlardan birinin ne bir ölçeğine ne de yarım ölçeğine ulaşamaz” buyurmuştur. Bu faziletten daha büyük bir şey mi var?

Yine fasit sözlerinden biri; Müminlerin annesi Hadice radiyallahu anha gibi hicretten önce ölenlerin sahabelikten çıkarılması gerektiği iddiasıdır. Aynı şekilde fetihten sonra Müslüman olan Cerir Bin Abdullah el-Beceli gibi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in çok sevdiği sahabenin ve diğer faziletli sahabelerin sahabelikten hariç olduğunu iddia ederler.

Şeyh Abdullatif Bin Abdurrahman Bin Hasen Bin Muhammed Bin Abdulvehhab rahimehullahi ecmain der ki;

“Kendisinin kurtulmasını ve dininin selâmetini isteyen kişinin, Allah'ın ve Resûlünün emrine karşı düşmanlık yapana, akrabası ve yakını da olsa düşman olması gerekir. İman ancak bu şekilde istikamet üzere olur. Zira bu en önemli işlerden ve tekit edilmiş vaciplerdendir.

Bunu anladıysan, Rafızilerle yemek yemek, onlara genişlik göstermek, meclislerde onu öne geçirmek, ona selâm vermek caiz değildir. Zira bu Allah için dostluk ve Allah için düşmanlık gereğidir. Müslümanlar ile müşrikler arasında dostluk olamaz. Allah Teâlâ buyurur ki;

“Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. Kim bunu yaparsa, artık onun Allah nezdinde hiçbir değeri yoktur.” (Âli İmran; 28)

“O (Allah), Kitap'ta size şöyle indirmiştir ki: Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dâlıncaya

(konuya geçinceye) kadar kâfirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz.”(Nisa 140) Daha önce geçtiği gibi bu konuda çok ayet vardır.

Selâm, Müslümanların kendi aralarındaki tahıyyesidir. Rafizilere, bid'at ehline, günahları açıkça işleyenlere selâm verilirse, onlar güler yüzle karşılanırsa, onlara yumuşak konuşulursa bu onlarla dostluk anlamına gelir. Onlar sevilirse, onlara genişlik gösterilirse bütün kötülükler toplanmış olur. Kalbinde buğz ve düşmanlık yok olur. Zira selâmı yaymak muhabbeti celb eder. Hadiste şöyle buyrulmuştur;

“Dikkat edin, size muhabbetinizi artıracak şeyi bildireyim mi?”

“Evet ey Allah'ın Resûlü!” dediler. Buyurdu ki;

“Aranızda selâmı yayınız.” Rafizîlere, bid'atçilere ve Müslümanların fasıklarına selâm verilirse, Allah'ın ve Resûlünün düşmanlarına karşı sevgi ve muhabbet hâsıl olur.

Katade, el-Hasen'den rivayet ediyor; “Seninle fasık arasında hürmet yoktur.”

Yine el-Hasen (el-Basrî) dedi ki; “Bidat sahibi ile oturma. Zira bu kalbini hasta eder.”

En-Nehaî dedi ki; “Bid'at ehli ile oturmayın, onlarla konuşmayın. Aksi hâlde kalplerinizin şüpheye düşmesinden korkarım.”

Allah size rahmet etsin, salih selefin sözlerine bak! Bidat ehli ile oturmaktan ve onlara meyletmekten nasıl da şiddetle sakındırıyor, onlara selâm vermekten yasaklıyorlar! Peki ya Ehli sünnet vel-cemaatten ayrılan, yetmiş iki fırkadan biri olan Rafizilere karşı nasıl olacak? Onlar apaçık şirktedirler. Malum olduğu üzere şiddet ve rahatlık hallerinde Allah'tan başkasına dua etmektedirler.

Onlarla beraber yemek yemek, onlara selâm vermek büyük çirkinlik ve kötülüklerdendir. Onlardan uzaklaşmak gerekir. Dinin ikamesi, batıl ehlinden intikam, Resûllerin şeriatının izharı ve onların yoluna muhalefet eden aşırıların engellenmesi için uzaklaşmak, küs kalmak meşrudur.

Rafızanın hükmüne gelince; Şeyhülislâm İbn Teymiye'nin es-Sarimu'l-Meslûl'de şu sözü geçmiştir;

“Sahabeye veya onlardan birine söven ve bunu Cebraîl'in el-

çilikte yanlış yapmasına bağlayan şüphesiz kâfir olur. Hatta onu tekfir etmede duraklayanın da küfründe şüphe yoktur. Allah'ın temize çektiği hususta Aîşe radiyallahu anh'yı karalayan hilafsız olarak kâfirdir... Sahabeye lânet eden veya lekeleyene gelince, bunda kâfir mi yoksa fasık mı olacağı hususunda ihtilaf vardır. Ahmed, onun tekfir edilmesinde duraklamış ve şöyle demiştir;

“Ölünceye yahut tevbe edince kadar dövülerek ve hapsedilerek cezalandırılır. Ama kim sahabelerin çok azı dışında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ölümünden sonra dinden döndüklerini ve onların fasıklar olduklarını söylerse şüphesiz bunu diyen kâfirdir. Hatta bunu diyeni tekfir etmeyenin de kâfir olduğunda şüphe yoktur.” sözü burada bitti. Allah ona rahmet eylesin.

Rafizîler için bu hüküm esastır. Ama şuan onların durumu daha çirkindir. Zira onlar veliler ve Ehli beyt'in salihleri hakkında aşırılığa gidiyorlar. Onların şiddet ve rahatlıkta, fayda ve zarar verme gücüne sahip olduklarına, onların kendilerini Allah'a yaklaştıracığına inanıyor, bunu din ediniyorlar. Şu hâlde onların tekfirinde duraklayan veya tekfir etmekte şüphe eden, Resûllerin getirdiği tebliğin, inen kitapların hakikatini bilmeyen bir cahildir. Kabrine girmeden önce dinine dönmelidir.

Kur'ân'ı, sünneti ve bu ümmetin selefinin sözlerini düşünen kimse yakinen anlar ki, Allah'ın diledikleri dışında insanların çoğunluğu apaçık yoldan sapmışlar, batıl bir yol tutmuşlardır. Kabirlerle ibadet edenlere, bid'at ehline, günahkârlara dost olmuşlar onların dinini din edinmişlerdir. Güzel ahlâkı onların ahlâkı olarak görmüşlerdir. “Falan geçimlidir, insanlarla beraber yaşamasını bilir” derler. Az da olsa gayret sahibi kimse hakkında da; “O isyankârdır, yaramaz” derler. Ne büyük bir bela! Ne zor bir felaket!

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in davetinin hakikatine gelince, o hidayet ve nurdur. Vallahi onu bilen ve tanıyan azizdir. Bugün insanlardan onu bilen siyah deride beyaz kıl gibi azdır. O kibrit-i ahmer gibidir. Onu isteyen Ankalar nerede? Ancak şekli kaldı, fakat eskimiştir, alâmetleri silinmiştir, heva fırtınaları esmiş, dünya sevgisi ve nefsanî hazlarla onu silmiştir. Allah kimin basiret gözünü açarsa onu hakkı bilmek ve ayırt etmekle rızıklandırır, o da kendisini ve dinini kurtarır, Sırat-ı müstakim'den sapanlardan ve cehennem ehline dostluktan uzaklaşır. Allah'tan se-

lâmet ve afiyet isteriz.

Rafizîlere onların küfür ve sapıklık içinde olduklarına itikad etmekle beraber mücerret olarak selâm vermeye ve sohbet etmeye gelince, bu büyük tehlikedir ve katmerli günaha girmesinden, kalbinin ölüp ters dönmesinden korkulur.

Eserde şöyle gelmiştir; “Günahlardan öyleleri vardır ki, bunların neticesinde kalpler ölür, iman zail olur.” Bunun caiz olduğuna tartışan ancak nefsinde aldan kişidir. Onlardan ayrılıp küsülür, İslâm’a ve Muhammedi yola davet dışında onlarla ne olacağını bilinmeyen konuşmaya girilmez. Onlar dinlerine bırakılır. Zira dinde şüpheye düşürecek fasit şüpheler atmasından emin olunamaz. Şunu diyen ne güzel söylemiş;

“Şüphesiz bu ilim dindir, dininizi kimden aldığınıza dikkat edin!”²⁵

Akıl sahibi kişi yarın Mevlasının önünde durdurulacağını düşünür, hasmının peygamberlerden sonra insanların en üstünleri olan, Resûle teslim olup fazilette öne geçen sahabeler olacağını düşünür ve Allah Teâlâ’nın şu ayetini hatırlar;

“İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın.” (Kaf; 18)

“Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra; 36)

Sonra, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Sahihayn’de Abdullah Bin Amr radiyallahu anh’ın rivayetiyle gelen şu hadisini düşünür;

“Müslüman, Müslümanları elinden ve dilinden selâmette kılan kimsedir. Muhacir, Allah’ın yasakladıklarını terk eden kimsedir.”²⁶ lafız Buharî’nindir.

Sahiheyn’de Ebu Hureyre radiyallahu anh’dan rivayet edilir; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa ya hayır konuşsun yahut sussun. Kim Allah’a ve ahiret gününe iman

25 Dürerus Seniyye (8/438-452)

26 Buhari (6484) Müslim (40)

ediyorsa komşusuna eziyet vermesin. Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa misafirine ikram etsin.”²⁷

Yine Sahiheyne'de Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet edilir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Şüphesiz kul, önemsemediği bir söz söyler de cehennemde güneşin doğduğu yerden daha uzak mesafeye düşer.”²⁸ lafız Buharî'nindir.

Buharî, Sahih'inde Sehl Bin Sa'd radiyallahu anh'den rivayet eder; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Kim bana iki dudağı arasındaki ile iki ayağı arasında kine kefil olursa ben de onun için cennete kefilim.”²⁹

Sahiha'de İbn Mesud radiyallahu anh'den rivayet edilir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Müslüman'a sövmek fasıklık, onu öldürmek küfürdür.”³⁰

Müslim, Sahih'inde Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Bilir misiniz müflis kimdir?” buyurdu.

“Bize göre müflis, ne parası ne de malı olmayandır.” dediler. Buyurdu ki;

“Şüphesiz ümmetinden müflis, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla gelecek olan kimsedir. Ama şuna sövmüş, buna zina isnadında bulunmuş; şunun malını yemiş; bunun kanını dökmüş, diğerini de dövmüş olarak gelecek. Ve buna hasenatından şuna hasenatından verilecektir. Şayet davası görülmeden hasenatı biterse, onların günahlarından alınarak bunun üzerine yüklenecek, sonra cehenne atılacaktır.”³¹

Allah en iyi bilendir. Allah'ın salâtı Peygamberimiz Muhammed'in, ehl-i beyti'nin, eşlerinin, ashabının ve kıyamet gününe ka-

27 Buhari (6475) Müslim (47)

28 Buhari (6477) Müslim (2988)

29 Buhari (6474)

30 Buhari (48) Müslim (64)

31 Müslim (2581)

dar onlara güzellikle uyanların üzerine olsun.

Ümmetin Selefinin Sahabeler Arasında Geçen Fitneler Hakkındaki Akidesi:

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur; **“And olsun ki, Allah, yine peygambere ve en zor gününde ona uyan Muhacirler’le En-sar’a, içlerinden bir kısmının kalpleri az kalsın kayacak gibi olmuşken, tevbe nasip etti de lütfedip tevbelerini kabul buyurdu. Çünkü O, gerçekten çok şefkatli, çok bağışlayıcıdır.”** (Tevbe; 117)

İbn Batta rahimehullah, en-Nehyu Ani’l-Havdi Fi Ahdasî’l-Fitneti’l-Kübra’da diyor ki;

“Bundan sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı arasında geçenler hususunda uzak dururuz. Nitekim onlar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber savaflara katılmış, fazilette insanları geride bırakmışlardır. Allah onları bağışlamış, onlar için bağışlanma dilemeyi ve kendisine onların sevgisiyle yaklaşılmasını emretmiş, bunu peygamberinin dili ile farz kılmıştır. Allah onların ne yapacaklarını, birbirleriyle savaşacaklarını biliyordu. Şüphesiz onları diğer insanlardan üstün kılmıştır. Zira hata ile ve kasten yaptıkları, aralarında geçen hadiseler onlardan affedilmiştir. Kitabı Sıffin vel-Cemel’e ve aralarında geçen diğer çekişmelerine bakılmaz. Bunları ne kendin için ne de başkaları için yazma, kimseye gösterme, başkalarına okutma, bunu rivayet edenleri de dinleme.

Bu ümmetin seçkin âlimleri anlattığımız şekil üzere ittifak etmişlerdir. Bu âlimlerden bazıları; Hammad Bin Zeyd, Yunus Bin Ubeyd, Süfyan es-Sevrî, Süfyan Bin Uyeyne, Abdullah Bin İdris, Malik Bin Enes, İbn Ebi Zîb, İbnul Münkedir, İbnul Mübarek, Şu-ayb Bin Harb, Ebu İshak el-Fezarî, Yusuf Bin Esbat, Ahmed Bin Hanbel, Bişr Bin el-Haris, Abdulvehhab el-Verrak bütün bu âlimler bunlara bakmanın ve dinlemenin yasaklanması görüşündedirler. Bu rivayetleri bir araya getirme talebinden sakındırmışlardır. Onlardan bu işi yapanlar hakkında çeşitli lâfızlarla bunun çirkinliğini belirten sözler rivayet edilmiş, onlar bu hadiselerin rivayet edilmesine ve bunları dinlemeye karşı çıkmışlardır.”³² →

Ömer Bin Abdulaziz rahimehullah'a Siffin ve Cemel savaşları sorulduğu zaman şöyle derdi;

"Allah ellerimizi ona bulaştırmamıştır, biz de dilimizi bulaştırmayız."³³

El-Hallal; Ebu Bekir el-Mervezî'den rivayet ediyor; "Biz el-Asker'de idik. Halife'nin Yakub adlı bir elçisi gelmişti. Ebu Abdullah'a dedi ki;

"Ey Ebu Abdullah! Ali ile Muaviye arasındakilere ne diyorsun?" Ebu Abdullah dedi ki;

"Ancak güzel şeyler söyleriz. Allah hepsine de rahmet eylesin."³⁴

Ahmed, Müsedded Bin Müserhed'e şöyle bir mektup yazdı; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının kötülüklerinden bahsetmekten uzak durup faziletlerini anlatınız. Onların arasında geçenlerden kendinizi tutun. Dinin hakkında hiçbir bid'atçı ile istişare etme ve onunla beraber yolculuk yapma."³⁵

Ahmed rahimehullah, Abdus Bin Malik'e sünnetin esasları hakkında şöyle yazdı;

"Şunlar sünnetin esaslarındandır; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden birine kusur bulan, ona buğzeden veya kötülüklerinden bahseden kişi, onların hepsine karşı hürmet edip kalbini onlara karşı selim tutuncaya kadar bid'atçıdır."³⁶

Ebu Osman İsmail Bin Abdurrahman es-Sabunî rahimehullah, Akidetus Selefî Ashabil Hadis kitabında diyor ki;

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı arasında geçenler hakkında uzak durmak, dilleri onlara kusur ve eksiklik içeren sözlerden temiz tutmak görüşündedirler.

32 İbn Batta el-İbane (s.268) daha fazla bilgi isteyen el-Hallal'ın es-Sünne adlı eserine müracaat etmelidir. Orada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerine hakaret içeren kitap yazarlara sert eleştiriler vardır.

33 Hallal es-Sunne (717)

34 Hallal es-Sunne (713)

35 Tabakatu'l-Hanabile (1/344)

36 Tabakatu'l-Hanabile (1/345)

İbn Kudame el-Makdisî, Lum'atu'l-İtikad adlı eserinde der ki; "Sahabelerin kötülüklerinden ve onların arasında geçenlerden bahsetmekten uzak durmak, üstünlüklerine inanmak ve önceliklerini tanımak sünnettendir."

İbn Teymiye, Akidetul Vasıtiye'de der ki; "Sahabeler arasında geçenler hakkında söz söylemekten kaçınır ve şöyle derler: Onların bu olumsuz hâlleri ile ilgili olarak gelmiş olan bu rivayetlerin kimisi yalandır, kimisine ilâveler yapılmış veya eksiltmelerde bulunulmuş ve gerçek şekli değiştirilmiştir. Bunların sahih olanlarında ise onlar mazurdurlar. Gerek içtihad edip isabet etmişler gerekse içtihad edip hata etmişlerdir."

El-Eşari, el-İbane'de der ki; "Ali, Zübeyr ve Aişe radiyallahu anhum arasında geçenlere gelince, bu ancak onların ictihat ettiklerine yorumlanır. Ali radiyallahu anh imamdır, hepsi de içtihad ehildir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onların cennetlik ve şehit olduklarına şahitlik etmiştir. Bu onların hepsinin de içtihatlarında hak üzere olduklarını gösterir. Aynı şekilde Ali ile Muaviye radiyallahu anhuma arasında geçenler de böyle olup içtihat etmiş olmalarıyla yorumlanır. Sahabelerin hepsi de güvenilir olup, dinde itham edilemezler."

Kadı İyaz, Sahih-i Müslim şerhinde şöyle der; "Muaviye radiyallahu anh, sahabenin adaletlilerinden ve faziletlilerindendir. Onunla Ali radiyallahu anh arasında meydana gelen savaşlar ve sahabeler arasında geçenler, içtihat ile yorumlanır. Hepsinin de isabetli hareket ettiğine itikad edilir."

Ümmetin Selefinin Sahabeler Hakkındaki Akidesi:

Allah Teâlâ buyurur ki; **"Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!"** (Haşır; 10)

Müslim, Sahih'inde; Hişam Bin Urve - babası tariki ile rivayet ediyor; "Aişe radiyallahu anha bana dedi ki;

"Ey yeğenim! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı için bağışlanma dilemek emrediliyor, onlar ise sövüyorlar."³⁷ →

İbn Cerir, Tefsir'inde geçen ayeti tefsir ederken; Bişr – Yezid

– Said – Katade isnadı ile rivayet ediyor;

“Allah teâlâ, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in, muhacir ve Ensar’dan olan sahabilerini zikrettikten sonra bu ayette, onlardan sonra gelen üçüncü bir taifeyi şu şekilde zikretmiştir;

“Onlardan sonra gelenler derler ki: “Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!” bu Müslümanların, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabeleri hakkında bağışlanma dilemelerini emretmiş, onlara dil uzatmayı yasaklamıştır.”³⁸

Ahmed Rahimehullah, Fadailu’s-Sahabe’de; Vekî – Süfyan – Nüseyr Bin Za’luk – İbn Ömer radiyallahu anhuma isnadı ile rivayet ediyor;

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına dil uzatmayınız! Onların bir saatlik kıyamı, sizden birinin ömür boyu işlediği amelden hayırlıdır.”³⁹

Ahmed, Müsned’de; Ebu Bekir – Asım – Zirr Bin Hubeys – Abdullah Bin Mesud radiyallahu anı isnadı ile rivayet ediyor;

“Allah kullarının kalplerine baktı, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in kalbinin kulların kalpleri içerisinde en güzeli olduğunu gördü ve o kalbi kendisi için seçti. Risaletini de onun vasıtasıyla gönderdi. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in kalbinden sonra sair kullarının kalplerine baktı, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabının kalplerinin kulların kalpleri içerisinde en güzelleri olduğunu gördü ve onları Peygamberine yardımcıları kıldı. Bu yardımcıları Allah’ın dini uğrunda mücadele ettiriler. Müslümanların iyi gördüğü Allah katında da iyidir, kötü gördükleri (tasvip etmedikleri) Allah katında da kötüdür”⁴⁰

El-Âcurrî, eş-Şeria’da; İbn Abdulhamid – Yakub Bin İbrahim ed-Devrakî – Hukkam Bin Selim er-Razî – Amr Bin Kays – Abdurabbih isnadı ile rivayet ediyor;

37 Müslim (3022)

38 İbn Cerir et-Taberi Tefsiri (no:33888) isnadı sahihtir.

39 Ahmed, Fadailu’s-Sahabe (15) Beyhaki el-İtikad. İsnadı sahihtir.

40 Ahmed (1/379) Ebu Davud et-Tayalisi (246) Beyhaki el-İtikad. İsnadı hasendir.

“Bir mecliste el-Hasen’in yanındaydık. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabından bahsedildi. Bunun üzerine dedi ki;

“Onlar Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabeleridir. Kalp bakımından bu ümmetin en temizleri, ilim bakımından en derinleri, teklif bakımından en azları idiler. Onlar Allah Azze ve Celle’nin peygamberine sahabelik ve dininin ikamesi için seçtiği bir topluluktur. Onların ahlâkına ve gidişatlarına benzemeye çalışınız. Zira Kâbe’nin Rabbine yemin olsun onlar dosdoğru hidayet üzere idiler.”⁴¹

El-Hallal, es-Sünne’de; el-Hasen Bin Ahmed el-Kirmanî – Ebur Rebî – Hammad Bin Zeyd – Şihab Bin Hıraş – amcası el-Avvam Bin Havşeb isnadıyla rivayet ediyor;

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabelerinin, üzerinde kalplerin birleştiği güzelliklerini anınız. İnsanları onlara karşı kıskırtacak olumsuzluklarını anlatmayınız.”⁴²

El-Âcurrî; İbn Abdulhamid – el-Fadl Bin Ziyad – Abdussamed Bin Yezid – el-Fudayl Bin İyad isnadıyla rivayet ediyor;

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabelerini sevmek biriktirilecek bir hazinedir.” Sonra da dedi ki;

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına hürmet edene Allah rahmet etsin. Bütün bunlar ancak Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabını sevmekle doğru olur.”

Fudayl şöyle dedi; “İbn-ul Mübarek demiştir ki; “Kim dürüst olur ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabını severse bu iki haslet ile kurtulmasını umarım.”⁴³

Ahmed, Fadail’de; Vekî -Cafer Bin Bürkan- Meymun Bin Mihran isnadıyla rivayet ediyor;

“Şu üçünden uzak dur; Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına dil uzatmak, yıldızlara bakmak ve kader hakkın-da konuşmak”⁴⁴

41 El-Acurri, eş-Şeria (1161) Ebu Nuaym Hilye’de (1/305); el-Hasen – Abdullah Bin Ömer’den radiyallahu anhum diye rivayet etti. Begavi Şerhus-Sünne’de bunu İbn Mesud radiyallahu anh’dan rivayet etti. (1/214)

42 El-Hallal, es-Sünne (829) isnadı ceyyiddir.

43 Acurri eş-Şeria (1164) isnadı ceyyiddir.

44 Ahmed Fadailus Sahabe (19) isnadı sahihtir.

El-Lalkâî; Hammad Bin Seleme – Eyyub es-Sahtiyanî tariki ile rivayet ediyor;

“Kim Ebu Bekir es-Sıddık'ı severse dini ikame etmiştir. Kim Ömer'i severse yolu aydınlatmıştır. Kim Osman'ı severse din nuruyla aydınlanmıştır. Kim Ali'yi severse sağlam kulpa tutunmuştur. Kim Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı hakkında güzel konuşursa nifaktan uzaklaşmıştır.”⁴⁵

İmam Ahmed Bin Hanbel rahimehullah dedi ki; “Hücceti apaçık sabit bilinmektedir ki; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün sahabelerinin iyilikleri zikredilir... Hatta onları sevmek sünnettir. Onlar için dua etmek yakınlıktır. Onlara uymak vesiledir. Eserlerini alıp kabul etmek fazilettir.”⁴⁶

Et-Tahavî rahimehullah der ki; “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerini sever, onlardan herhangi birisinin sevgisinde aşırıya kaçmayız. Onlardan herhangi birisinden de berî (uzak) olduğumuzu söylemeyiz. Onlara buğz edenlere ve onları hayırdan başka türlü ananlara biz de buğz ederiz. Onlardan ancak hayırla söz ederiz. Onları sevmek dindir, imandır, ihsandır. Onlara buğz etmek ise küfürdür, nifaktır ve tuğyandır.”⁴⁷

El-Acurrî rahimehullah der ki; “Allah Azze ve Celle'nin hakkında hayır dileyip dinini selâmette kıldığı ve Kerim olan Allah'ın ilimle faydalandırdığı kimsenin sıfatlarından birisi de, bütün sahabeleri, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ehli beytini ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in eşlerini sevmek, onlara uymak, fiil veya söz ile onların mezheplerinden ayrılmamak ve yollarından yüz çevirmemektir.”⁴⁸

Ebu Osman es-Sabunî rahimehullah der ki; “Kim onları sever, dost edinir, onlara dua eder, haklarını gözetir ve üstünlüklerini tanırrsa kazananlarla birlikte kazanır. Kim de onlara buğz eder, dil uzatır, Rafizi ve haricilerin – Allah onlara lânet etsin - onlara nispet ettikleri şeyleri onlara nispet ederse helâk olanlarla birlik-

45 El-Lalkâî, Usulü'l-İtikad (2333) el-Asbahani, el-Hucce Fi Beyani'l-Mahacce (362)

46 Tabakatu'l-Hanabile (1/30)

47 Akidetu't-Tahaviye

48 Acurri eş-Şeria (4/1691)

te helak olur.”⁴⁹

İbn Teymiye rahimehullah der ki; “Ehl-i sünnet ve’l-cemaatin esaslarından birisi de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına karşı kalplerin ve dillerin selâmette olmasıdır. Allah Azze ve Celle’nin şu ayette anlattığı gibi;

“Onlardan sonra gelenler derler ki: “Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!” (Haşr; 10)

İbnus Salâh rahimehullah dedi ki; “Hiçbir sahabenin adaletinden sorulamaz. Bilâkis bu karara bağlanmış bir meseledir. Onlar mutlak olarak Kitap, sünnet ve bu konuda ümmetin icması olduğunu belirtenlere göre icma delili ile adildirler.”⁵⁰

İbn-i Kesir rahimehullah der ki; “Ehl-i sünnet ve’l-Cemaate göre bütün sahabeler adaletlidir. Zira Allah, aziz kitabında onları övmüş, vahiyle konuşan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in sünneti de onların bütün ahlâkını, fiillerini, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in huzurunda Allah katında olan bol sevaba ve güzel karşılığa rağbet ederek mallarından ve canlarından feda etmelerini methetmiştir.”⁵¹

Müceddid Şeyhülislâm Muhammed et-Temimi rahimehullah dedi ki; “Ümmetin en faziletlisi Ebu Bekir es-Sıddîk, sonra Ömer el-Faruk, sonra Osman Zün-Nureyn, sonra Aliyyu’l-Mürteza, sonra Aşeretü’l-mübeşşerenin kalanları, sonra Bedir ehli, sonra Rıdvan biatine katılanlar, sonra da diğer sahabelerdir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabelerini dost edinir, onların iyiliklerinden bahsederim, onlardan razı olur, onlar için bağışlanma dilerim. Kötülüklerinden bahsetmekten uzak durur, aralarında geçenler hususunda susarım. Allah Teâlâ’nın şu kavliyle amel ederek onların faziletine inanırım;

“Onlardan sonra gelenler derler ki: “Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şef-

49 Akidetü’s-Selefi Ashabi’l-Hadis.

50 İbn Salah, Mukaddime.

51 İbn Kesir el-Baisu’l-Hasis.

katli, çok merhametlisin!" (Haşir; 10) Müminlerin temiz annelerinin hepsinden de razıyım."⁵²

Eş-Şevkanî rahimehullah, Ehli beytin, sahabeye dil uzatmanın haram olduğu hususunda icma ettiğini on iki tarikten belirtmiştir.⁵³

Bunlar ümmetin selefinin sahabeler hakkındaki akidesi konusunda özetle naklettiğimiz görüşlerdir. Doğru yola iletecek olan Allah Azze ve Celle'dir.

İbn Batta rahimehullah der ki; "Bütün muhacirler ve Ensar'ın cennetlik ve razı olunmuş olduklarına şahitlik ederler, onlar için Allah'tan rahmet dilerler. Kesin ilim ve kalpte yakın ile bilirler ki; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i bir saatliğine de olsa gören, ona iman eden ona tâbi olan bir kimse, cennet amelleriyle de gelse onu görmeyen kimseden üstündür.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in küçük büyük, önceki sonraki bütün sahabelerine hürmet edilir. Onların iyilikleri zikredilir, faziletleri yayılır, onların yoluna uyulur, onlardan gelen eserlerle yetinilir. Şüphesiz onların söyledikleri haktır, yaptıkları doğrudur."⁵⁴

El-Begavî, Tefsir'inde der ki; "Ebu Sahr Humeyd Bin Ziyad dedi ki; "Muhammed İbn Ka'b el-Kurazî'ye gittim ve;

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbı hakkında görüşün nedir?" dedim. Dedi ki;

"İyilikleri ve kötülükleriyle bütün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabeleri cennettedir." dedim ki;

"Bunun delili nedir?" dedi ki;

"Allah Teâlâ'nın şu âyetini oku; **"Muhacir ve Ensar'dan İslâm'a ilk önce girenlerin başta gelenleri ve iyi amellerle onların ardınca gidenler var ya, işte Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah'tan razı oldular"** Onların kötülüklerine değil iyi-

52 Düreru's-Seniyye (1/32)

53 İrşadu'l-Gabi İla Mezhebi Ehl-i Beyt Fi Sahabi'n-Nebi adlı kitapta. Derim ki; Darekutni, Senau's-Sahabe Ale'l-Karabe ve Senau'l-Karabe Ale's-Sahabe adlı büyük bir kitap tasnif etmiştir. Bkz.: İbnu'l-Vezir; el-Avasım Mine'l-Kavasım (8/44)

54 Eş-Şerh ve'l-İbane Ala Usuli's-Sünne ve'd-Diyane (s.263)

liklerine tâbi olmak şart koşulmuştur.” Ebu Sahr dedi ki;

“Sanki bu ayeti daha önce hiç okumamışım gibi hissettim.”⁵⁵

İbn Hazm dedi ki; “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in diğer ashabı da hepsi cennettedir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelik edenlere Allah Teâlâ Hüsna’yı vaat etmiştir. Yine Allah Azze ve Celle;

“Şüphesiz Allah vaadinden dönmez” buyurmuştur. Allah Teâlâ’nın kendilerine hüsna’yı vaat ettiği kimseler cehennemden uzaklaştırılmıştır. Onlar onun sesini de işitmezler. Arzuladıkları şeyde kalacaklar, büyük korku onları mahzun etmeyecektir.”⁵⁶

İşte bu Ehli Sünnet vel-Cemaat’ın akidesidir; Bütün sahabeler radiyallahu anhum ecmain adildirler, Allah Azze ve Celle ve Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem tadil ettikten sonra artık onlardan birinin adaleti sorgulanamaz. Bu sahabeler için yüksek derece olarak yeter. Onların derecesine onlardan sonra gelenler, onlar gibi amel etse de yetişemez.

Nevevî rahimehullah der ki; “Bu yüzden hak ehli ve bu konuda icma olduğunu sayanlar, onların şahadetlerini ve rivayetlerini kabulde ve adaletlerinin kâmil oluşunda ittifak etmişlerdir. Allah hepsinden razı olsun.”⁵⁷

Nevevî’nin bu sözünü, onların şahadetleri ile rivayetlerinin kabul edilmesinde ve adaletlerinin kâmil oluşu hususunda icma sayanlardan icmayı nakletmesini düşün. Sırat-ı müstakimden kayıp sapıtanların sözünü duy; sapık fikirlerini yaymak için yanına oturduğu birine şöyle diyor;

“Bütün sahabelerin adaletli olduğu görüşü rahatsız edicidir!” Evet! Kalpleri nifak pisliğiyle dolmuş ve Allah’ın kitabı ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetinden yüz çeviren kişiyi rahatsız eder. Allah Teâlâ buyurur ki;

“And olsun ki biz her ümmete, “Allah’a ibadet edin ve putlara tapmaktan sakının.” diye bir peygamber gönderdik. Allah, bu ümmetlerden bir kısmına hidayet etti, bir kıs-

55 Mealimu’t-Tenzil, Tefsiru’l-Begavi, Tevbe sûresi tefsiri.

56 İbn Hazm el-Muhalla (1/44)

57 Nevevî, Müslim Şerhi (15/149)

**mına da sapıklık hak olmuştur. Şimdi yeryüzünde bir gezip dolaşın da bakın ki, peygamberleri yalanlayanların sonunun ne olduğunu bir görün? (Ey Muhammed!) Sen o kâfirlerin hidayete ermelerini ne kadar istesen de Allah, saptır-
dığı kimseyi hidayete erdirmez. Onların hiçbir yardımcısı da yoktur.” (Nahl; 36-37)**

Şüphesiz selim kalpler Rabbinin emrine teslim olur, sapmış kalpler ise hakkı görünce ondan yüz çevirir. Allah Teâlâ buyurmuştur ki;

“Semûd’a gelince onlara doğru yolu gösterdik ama onlar körlüğü doğru yola tercih ettiler. Böylece yapmakta oldukları kötülükler yüzünden alçaltıcı azabın yıldırımını onları çarptı. İnananları kurtardık. Onlar (Allah’tan) korkuyorlardı.” (Fussilet; 17-18)

Sahabelerin veya onlardan birinin adaleti hakkında dil uzatan, İslâm dinine dil uzatmıştır. İbnu’l-Cevzî, Menakıbu İmam Ahmed Bin Hanbel rahimehullah kitabında el-Meymunî’den naklediyor; İmam Ahmed Bin Hanbel dedi ki;

“Ey Ebu’l-Hasen! Bir kimsenin Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı biri hakkında kötü konuştuğunu görürsen onu İslâm hakkında itham et (dininden şüphe et)”

Ebu Zür’atu’r-Razî rahimehullah dedi ki; **“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabından birine dil uzatan bir kimse görürsen bil ki o zındıktır. Bize göre Rasul sallallahu aleyhi ve sellem haktır, Kur’ân haktır. Biz bu Kur’ân’ı ancak Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabının sünnetleri ile eda ederiz. Onlar ise ancak şahitlerimizi cerh etmek istiyorlar ki Kitap ve sünneti boşa çıkarsınlar. Onları cerh etmek zındıklıktır.”⁵⁸**

Allah bu imamlara, bu dini savunmak ve korumak için gösterdikleri gayretlerden dolayı rahmet etsin. Ashabın düşmanlarına gelince, gerçekte onların işi Allah’ın Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem’e düşmanlıktır. Batıl getiren kişi bu batıl işiyle insan ve cin şeytanlarını geride bırakır. Allah Teâlâ buyurur ki;

58 Bkz.: Hatib el-Bağdadî; el-Kifaye fi İlmi’r-Rivaye. Tarih-i Dımeşk, el-İsabe fi Temyizi’s-Sahabe et-Tehzibu’l-Kemal.

“Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. (Bunlar), aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu da yapamazlardı. Artık onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak.” (En’am; 112)

Müslüman’ın dininin meselelerini öğrenmesi, batıl ehline karşı dinini müdafaa etmesi gerekir. Allah Teâlâ buyuruyor ki;

“O, gökten su indirdi de vadiler kendi hacimlerinde sel olup aktı. Bu sel, üste çıkan bir köpüğü yüklenip götürdü. Süs veya (diğer) eşya yapmak isteyerek ateşte erittikleri şeylerden de buna benzer köpük olur. İşte Allah hak ile batıla böyle misal verir. Köpük atılıp gider. İnsanlara fayda veren şeye gelince, o yeryüzünde kalır. İşte Allah böyle misaller getirir.” (Ra’d; 17)

“De ki: Kuşkusuz, Rabbin gerçeği ortaya koyar. Çünkü O, gaybı çok iyi bilendir. De ki: Hak geldi; artık batıl ne bir şeyi ortaya çıkarabilir ne de geri getirebilir.” (Sebe; 48-49)

“Şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen zayıftır.” (Nisa; 76)

Ey Allah’ın kulu! Bu adaletli sahabelere muhabbet ederek Allah’a yaklaş!

Geçen ifadeler sana sahabelerin üstünlüğünü, Allah ve Resûlünün bu ümmetin selefini övdüklerini açıklamıştır. İbn-i Kesir rahimehullah’ın sahabeleri anlatırken ne dediğini oku;

“Ehl-i sünnet ve’l-Cemaate göre bütün sahabeler adaletlidir. Zira Allah, aziz kitabında onları övmüş, vahiyile konuşan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in sünneti de onların bütün ahlâkını, fiillerini, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in huzurunda Allah katında olan bol sevaba ve güzel karşılığa rağbet ederek mallarından ve canlarından feda etmelerini methetmiştir.”⁵⁹

İbn’us-Salâh rahimehullah der ki; **“Hiçbir sahabenin adaletinden sorulamaz. Bilâkis bu karara bağlanmış bir meseledir. Onlar mutlak olarak Kitap, sünnet ve bu konuda ümmetin icması olduğunu belirtenlere göre icma delili ile adildirler.”**⁶⁰

59 İbn-i Kesir el-Baisu’l-Hasis.

60 İbn Salah, Mukaddime.

Onların adaletleri hakkında icma edildiğini belirten bu sözleri düşün. Bu Ehl-i sünnet ve'l-cemaatin birleştiği bir husustur. Ehl-i sünnete muhalefet edenlerin görüşleri ise ancak bid'at ve sapıklıktır. Bu yüzden sünnetten ayrılanlar; "Adil olan sahabeler yalnızca muhacirler ve ensardır" derler.

Bakın İbn-i Hazm rahimehullah sahabeler arasında geçenler hakkında ve sonra onların fazileti ve adaleti hakkında ne diyor! Tabiinden ve onlardan sonraki fazilet ve ilim ehli imamların ictihadından, onlara saygı gösterip onlar için bağışlanma dilememiz gerektiğinden bahsederek şöyle der;

"Biz Ali, Müminlerin annesi, Talha, Zübeyr, Ammar, Hişam Bin Hakim, Muaviye, Amr, Numan, Semure, Ebu'l-Gadiye ve diğerlerinin hakkında ileri gitmeyiz. Onlar hak İslâm imamlarıdır. Faziletleri, çoğunun cennetlik olduğu kesinlikle bildirilmiştir. Bundan ancak aşırı giden şüphe eder. Zikrettiklerimizden kusurlu olan ve hata edenler ictihadından dolayı yine ya bir yada iki ecir almıştır. Bunlar onların adaletini eksiltmez. Tevfik Allah'tandır."⁶¹

Bu bölümü İmam Ahmed'in Müsned'inde tahrir ettiği şu önemli rivayet ile bitiriyorum; Behz – Hemmam – Katade – Enes Bin Malik radiyallahu anh isnadı ile; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir topluluk ateşe girip kendilerini ateş kararttıktan sonra çıkarılır ve cennete sokulur. Cennetlikler onlara; "Cehennemlikler" derler."

Hemmam dedi ki; "Katade bu rivayete tâbi olurdu. Vallahu a'lem. Lâkin Allah'ın peygamberine sahabelik ve dininin ikamesi için seçtiği Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabını tasdik etmeniz gerekir."⁶²

Sahabelerden Birine Dil Uzatan Hakkında İmamların Görüşleri:

Buhari rahimehullah "Ölülere sövmekten nehiy" babında; Âdem - Şu'be - el-A'meş – Mücahid - Aişe radiyallahu anha isna-

61 El-İhkam Fi Usul'l-Ahkâm (2/213) sahabe hakkında güzel bir savunma için bu kitaba bakınız.

62 Ahmed Müsned (3/134) isnadı sahihtir. (no:12402)

dıyla rivayet ediyor; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ölülere sövmeyiniz. Çünkü onlar gönderdiklerine kavuştular.”⁶³

Sahiheyn’de Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh’den rivayet edilir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ashabıma sövmeyiniz. Sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse, onlardan bir ölçeklik hatta yarım ölçeklik infakına ulaşamaz.” Bu Buhari’nin metnidir. Müslim’in metni ise şöyledir; Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh’den;

“Halid Bin Velid ile Abdurrahman Bin Avf arasında bir sorun oldu ve Halid ona sövdü. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ashabımdan birine sövmeyiniz. Sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse onlardan birinin bir ölçeğine de yarım ölçeğine de erişemez.”⁶⁴

Yine Müslim, Ebu Hureyre radiyallahu anh’den rivayet ediyor; “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ashabıma sövmeyiniz. Ashabıma sövmeyiniz. Nefsim elinde olana yemin ederim ki sizden biri Uhud kadar altın infak etse de onlardan birinin bir ölçeğine de yarım ölçeğine de erişemez.”⁶⁵

İmam Ahmed, el-Fadail’de; Vekî – Süfyan – Nüseyr Bin Za’luk – İbn Ömer radiyallahu anhuma isnadıyla rivayet ediyor;

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına sövmeyiniz. Onlardan birinin bir saatlik kıyamı sizden birinin ömür boyu amel etmesinden hayırlıdır.”⁶⁶

Sahiheyn’de Bera radiyallahu anh’den rivayet edilir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ensar’ı ancak mümin sever ve onlara ancak münafık buğzeder. Kim onları severse Allah da onu sever, kim onla-

63 Buhari (1393)

64 Buhari (3673) Müslim (2541)

65 Müslim (2540)

66 Ahmed el-Fadail (15) Beyhaki el-İtikad. İsnadı sahihtir. İbn-i Mace (126)

ra buğz ederse Allah da ona buğz eder.”⁶⁷

Müslim, Ebu Hureyre ve Ebu Said radiyallahu anhuma’dan rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir kimse Ensar’a buğz edemez.”⁶⁸

İbn-i Asakir rivayet ediyor; Ömer radiyallahu anh Ensar’ı hicveden bir bedeviye gitti ve dedi ki;

“Onun Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e sahabe-liği olmasaydı onun hakkından gelirdim.”⁶⁹

El-Lalkaî; Hanbel Bin İshak – Muhammed Bin es-Salt – Kays Bin er-Rabî – Vail – Behiy isnadıyla rivayet ediyor;

“Ubeydullah Bin Ömer ile Mikdat arasında bir konuşma geçti. Ubeydullah Mikdat’a hakaret etti. Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh dedi ki;

“Bana kılıç getirin onun dilini keseyim. Bundan sonra hiç kimse Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabe-lerinden birine hakaret etmeye kalkmasın.”⁷⁰

El-Lalkai; Süfyan Bin Uyeyne – Halef Bin Havşeb – Said Bin Abdurrahman Bin Ebza isnadıyla rivayet ediyor; “Babama;

“Ebu Bekir radiyallahu anh’a dil uzatan bir adam gelirse ona ne yaparsın?” diye sordum. Dedi ki;

“Boynunu vururum.”

“Ya Ömer’e söven kişiye?” dedim. Yine;

“Boynunu vururum” dedi.”⁷¹

İbn-i Batta, Süfyan es-Sevrî’nin şöyle dediğini rivayet ediyor; “Selefe dil uzatma ki, selâmetle cennete girebilesin.” (No: 279)

Ahmed, el-Fadail’de; Vekî - Cafer - Meymun Bin Mihran isnadıyla rivayet ediyor;

67 Buhari (3783) Müslim (75)

68 Müslim (76,77)

69 İbn-i Asakir Tarih-i Dimeşk (59/206) el-İsabe (1/11) isnadını zikreder ve “ravileri güvenilir” der.

70 El-Lalkai (2376)

71 El-Lalkai (2378)

“Şu üç şeyden uzaklaşın; Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına sövmek, yıldızlar hakkında konuşmak ve kader hakkında konuşmak”⁷²

El-Lalkaî, Maan Bin İsa’dan rivayet ediyor; Malik Bin Enes rahimehullah dedi ki;

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına sövenin fe’y’de hakkı yoktur. Allah Azze ve Celle buyurur ki;

“(Allah’ın verdiği bu ganimet malları,) yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah’tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah’ın dinine ve Peygamberine yardım eden fakir muhacirleridir.” Bunlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber hicret eden sahabeleridir. Sonra buyurmuştur ki;

“Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler...” Bunlar da Ensar’dır. Sonra şöyle buyurmuştur;

“Onlardan sonra gelenler: “Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla derler.” Fe’y işte bu üçünerdir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabelerine söven kişi bu üç kimseden değildir ve fe’yde onun hakkı yoktur.”⁷³

El-Hallal, es-Sünne’de; Ebu Bekir el-Mervezî ‘den rivayet ediyor; Ebu Abdullah’a (Ahmed Bin Hanbel’e) Ebu Bekir, Ömer ve Aişe radiyallahu anhum’e söven kişi hakkında sordum. Dedi ki;

“Onu Müslüman saymam.” Ebu Abdullah’ı şöyle derken işittim;

“Malik dedi ki; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına dil uzatanın ganimetten payı olmaz. “ veya;

“İslâm’dan nasibi olmaz” dedi.

Yine; Abdulmelik Bin Abdulhamid’den rivayet eder; Ebu Abdullah’ın şöyle dediğini işittim;

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına dil uzatan kişinin Rafıziler gibi kâfir olmasından korkarım.” sonra dedi ki;

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına söven ki-

72 Fadailüs Sahabe (1739)

73 El-Lalkaî (2400)

şinin dinden çıkmamış olmasından emin olamayız.”

Yine Abdullah Bin Ahmed Bin Hanbel'den rivayet eder; Babama Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına dil uzatan bir kimse hakkında sordum. Dedi ki;

“Onu Müslüman görmem.”

El-Hallal; Harb Bin İsmail el-Kirmanî – Musa Bin Harun Bin Ziyad – el-Firyabî isnadıyla rivayet ediyor;

“Birisi el-Firyabî'ye Ebu Bekir radiyallahu anh'e söven kişi hakkında sordu.

“Kâfirdir” dedi.

“Cenaze namazı kılınır mı?” dedi.

“Hayır” dedi.

“O Lâ ilâhe illallah dediği hâlde ona ne yapılır?” diye sorunca da;

“Ona ellerinizi sürmeyin. Çukuruna atılınca kadar odunla kaldırılsın.” dedi.

Ahmed Bin Cafer Bin Yakub el-Istaharî'nin rivayet ettiği risalesinde İmam Ahmed der ki;

“Onların kötülüklerinden bir şey zikredilmesi, onlardan birine hakaret etmek ve kusur bulmak caiz değildir. Kim böyle yaparsa sultanın onu tedip ederek cezalandırması gerekir. O affedilemez. Bilâkis mutlaka cezalandırılmalı ve tevbe etmesi istenmelidir. Tevbe ederse kabul edilir. Etmezse ölünceye yahut dönünceye kadar hapsedilir.”

Bu risalenin başında şöyle demektedir; “Bu mezhep, ilim ehlinin, eser ashabının, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanından bu güne kadar sünneti iyi bilip ona uyarak sarılanların mezhebidir. Kendilerine yetiştiğim Hicaz, Şam ve diğer bölge alimlerinin üzerinde olduğu akide de budur.”⁷⁴

Kadı İyaz, Şerhu Müslim'de⁷⁵ der ki; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına veya onlardan birine sövmek ve onlara kusur bulmak büyük günahlardandır. Nitekim böyle yapana

74 Tabakatu'l-Hanabile (1/24)

75 Müslim (7/580)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem lânet etmiştir.

İbrahim en-Nehaî şöyle derdi; “Ebu Bekir ve Ömer’e dil uzatmak büyük günahlardandır.” Ebu İshak es-Seb’î de böyle demiştir.

İbn Hacer el-Heytemî, ez-Zevacir’de dedi ki; “Dört yüz altmış dördüncü ve dört yüz altmış beşinci büyük günahlar; Ensar’a buğz etmek ve sahabelerden (rıdvanullahi anhum ecmain) birine dil uzatmaktır.”⁷⁶

Geçen açıklamalardan sahabelere veya onlardan birine sövmenin, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ölülere sövmekten yasaklaması ve ashabına sövmekten yasaklaması sebebiyle ne kadar büyük günah olduğu anlaşılmıştır. Aişe radiyallahu anha’nın haber verdiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı için bağışlanma dilemenin emredildiği onların ise sövdükleri geçmişti.⁷⁷

Bu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabına sövülmesiyle vukû bulmuştur. Zira ashaba söven bu kimseler Abdullah Bin Sebe zındığından emerek, İsa aleyhisselâm’a tâbi olan havariyelere söven Hristiyanlara benzemişlerdir.

El-Âcurrî, eş-Şeria’da; Ahmed Bin Abdullah Bin Yunus-İbn Ebi Zîb-ez-Zührî isnadıyla rivayet ediyor; ez-Zührî dedi ki;

“Hristiyanlara Sebeiyye’den daha çok benzeyen bir topluluk görmedim.” Ahmed Bin Yunus dedi ki;

“Onlar Rafızîlerdir.”⁷⁸

Onun öncekilerin getirmediği şeyler getireceğini iddia edenler çıktı, bazı makaleler yazdı, meclislerde konuştu, bazılarının Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söylediğini dediği zaman onun naklettiklerini yalanladılar.

İbn Hazm’ın el-İhkam’da; Kasım Bin Esbağ – İshak Bin el-Hasen el-Harbi – Zekeriya Bin Adiy – Ali Bin Mushir – Salih Bin Hayyan – Ebu Bureyde – babası isnadıyla rivayet ettiği şu haberi

76 Onun bu konuda çok faydalı bir kitabı da es-Savaiku’l-Muhrika Ala Ehli’r-Rafz ve’d-Dalal ve’z-Zendeka adlı kitabıdır. Türkçeye “Yakıcı Yıldırımlar” adıyla terceme edilmiştir.

77 Müslim (3022)

78 Acurri Şeria (2028, 2030) isnadı sahihtir.

nakleder;

“Medine’ye iki mil uzaktaki Leysoğullarından bir kabile vardı. Onlara üzerinde hulle olan bir adam geldi ve dedi ki;

“Bu hulleyi bana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem giydirdi. Bana sizin kanlarınız ve mallarınız hakkında görüşümle hükmetmemi emretti.” O cahiliye döneminde bir kadına talip olmuş fakat onu evlendirmemişlerdi. Oraya, o kadının yanma yerleşti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e haber gönderdiler. O da;

“Allah’ın düşmanı yalan söylemiş” buyurdu. Sonra birisini göndererek;

“Onu diri bulursan boynunu vur, eğer ölmüşse ateşte yak” buyurdu.⁷⁹

İbn Adiy hadisi zikrettikten sonra der ki; “Bu kıssayı ancak bu açıdan Zekeriya Bin Adiy – Ali Bin Mushir tarikiyle biliyorum.

79 İbn Hazm el-İhkam Fi Usul’il-Ahkam (2/83) İbn Adiy el-Kamil (4/53) Zehbi, Mizanu’l-İtidal.

Derim ki; Bunun başka rivayet yolu vardır. Es-Sarimu’l-Meslul (s.170)’de geçtiği üzere; El-Muafa Bin Zekeriya el-Hariri dedi ki; “Bunu İbnul Cevzi, el-Mevduat’ta (1/56); Ebu Hamid-es-Serî Bin Mürşid el-Horasanî- Cafer Bin Muhammed Bin Ali el-Fezarî-Davud Bin ez-Zibrikan-Ata Bin es-Saib – Abdullah Bin ez-Zübeyr isnadıyla benzerini zikretti. Bu isnad düşüktür. Yakub Bin Şeybe ve Ebu Zür’a, Davud hakkında; “metruk” dediler. Ata ihtilafa uğramıştır. Davud ondan ihtilaftan önce işittiğini zikretmemiştir. Muhtemelen ihtilaftan sonra işitmiştir. Zira o muteahhirdir. Ata Bin es-Saib’in Abdullah Bin ez-Zübeyr’den rivayeti bilinmemektedir. Gördüğüm kadarıyla ondan bir şey işitmemiştir. İbn Hibban, Ata hakkında der ki; “Onun Enes’ten işittiği söylendi. Bana göre bu doğru değildir. (es-Sükat 7/251) Enes radiyallahu anh, İbn Zübeyr’den 20 sene kadar sonra vefât etmiştir. Hatta Ahmed’in Müsned’inde (4/13) rivayet ettiği bir hadiste Ata ile İbn Zübeyr arasında iki ravi vardır.

Es-Serî Bin Mürşid ve Muhammed Bin Ali el-Fezarî hakkında bilgi bulamadım. Muhammed Bin Ali, Davud Bin ez-Zibrikan’dan rivayette bulunan Musa Bin İsmail el-Fezari olabilir. Allahu a’lem. Es-Serî’yi İbnul-Cevzi; es-Serî Bin Yesid ismiyle de zikreder. Onun hakkında da bilgi bulamadım. Bu isnad sakıttır.

Sarimu’l-Meslul (s.171)’de geçtiği üzere, Ebu Bekir Bin Merduye; el-Vezza’-Ebu Seleme-Üsame isnadıyla rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; **“Kim benim söylemediğim bir şeyi**

benim adıma söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın.” birisini gönderdi ve o adamı ölü olarak buldu. Karnını yardı, yer onu kabul etmedi.”

İbn Adiy, el-Kamil’de (7/2556); Ali Bin Sabit – el-Vezza’ tarikiyle ondan rivayet etti. Zan ile bu hadis merfu olup isnadı batıldır. El-Vezza’ hakkında Ahmed ve İbn Main; “güvenilir değil” dediler. Buhari; “Münkeru’l-hadis” dedi. Nesai; “metruk” dedi. Hakim; “uydurma hadisler rivayet etti” dedi.

Derim ki; yerin kabul etmediği kimsenin kıssası Sahiheyne’de Enes radiyallahu anhu hadisinde geçer. O Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in katibi idi. Sonra irtidad etti ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söyledi. Es-Sarim (s.171)’de yine Ali ve Zübeyr’in Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söyleyen kimseyi öldürmek üzere gönderildiği geçer.

Bu adamın Müslüman olduğu burada geçmez ve bunu kimin rivayet ettiğini de bilmiyorum. Ali ve Zübeyr, Mikdad ile beraber Hatib’a gönderilmiştir ama kıssanın gerisi böyle değildir.

Mecmau’l-Bahreyn (s.291)’de Taberani; Ahmed – Ebu Talha Musa Bin Abdullah el-Huzai – Ahmed Bin İshak el-Hadramî – Vuheyb Bin Halid – Ata Bin es-Saib – babası – Abdullah Bin Amr isnadıyla rivayet eder; “Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in hulle gibi bir hülle giydi, sonra Medine’den bir eve geldi ve; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana dilediğin evde dilediğin gibi kal diye emretti.” dedi. Dediler ki; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize çirkinlik emretmeyeceğine dair ahdetti.” Ona bir ev hazırlayıp Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e bunu haber vermek üzere elçi gönderdiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Bekir ve Ömer radiyallahu anhu-ma’ya;

“İkiniz ona gidin, diri bulursanız öldürün, sonra ateşte yakın. Onu ölü bulursanız yakın” buyurdu. Gittiler ve onun gece bevletmek için çıktığını, bir yılanın onu sokup öldürdüğünü gördüler. Onu ateşte yaktılar sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e döndüler ve haber verdiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın.”

Taberani dedi ki; “Ata’dan bunu sadece Vuheyb, ondan da sadece Ahmed Bin İshak rivayet etti. Ebu Talha tek kaldı.”

Taberani, Cüz’ün Men Kezzebe Aleyye Muteammiden (s.96)’da ve el-Evsat’ta (Mecmau’l-Bahreyn s.290); Cafer Bin Ahmed el-Vasıtî – Ebu Talha Musa tarikiyle kıssasız olarak rivayet etti.

Derim ki; üç sebepten ötürü bu isnad sahih değildir;

1- Vuheyb ihtilaftan sonra işitmiştir. Ebu Davud Sualat’ta (s.287) der ki; “Ahmed’e; “Ata Bin es-Saib’in hadisi nasıldır?” diye sordum dedi

ki; "Ondan Basra'da işitenlerin rivayeti çelişkilidir." "Vuheyb de mi öyle?" dedim. "Evet" dedi.

Ebu Davud dedi ki; Ahmed'den başkası da dedi ki; "Ata Basra'ya iki sefer geldi. İlk geldiğinde dinledikleri sahihtir. İkinci gelişinde ondan işitenler hâli değiştikten sonra dinlemiştir. Vuheyb, İsmail ve Abdulvaris'in ondan dinledikleri zayıftır."

Ahmed, Abdurrahman'dan nakletti; "Vuheyb, Ata Bin es-Saib'e; "Ubeyde'den dinledin mi?" dedi. O da "Evet" dedi.

Ahmed, Ata'nın Vuheyb'in telkinini kabul ettiğini anlatmak istedi. Zira onun hali değişmişti. Ata'nın Ubeyde ile ne sema'ı ne de karşılaş-tığı bilinmemektedir.

Derim ki; Tehzibu'l-Kemal'de, Vuheyb dedi ki; "Ata Basra'ya geldiği zaman şöyle dedi; Ubeyde'den otuz hadis yazdım." Hâlbuki Ubeyde'den bir şey işitmemişti. O şiddetli bir hafıza karışıklığına uğramıştı. Darekutnî'nin el-İlel'de söylediklerine gelince, "Vuheyb, Ata'dan ihtilaftan önce dinledi" der. Bunda şüphe vardır. Zira Ebu Davud ve Ahmed'in söyledikleri şüphesiz Darekutnî'den önceliklidir. Delil onlarla beraberdir. Kıssayı Vuheyb Ata'dan ihtilafından sonra işitmiş olup Darekutnî bunu bilmemiştir. Yine Vuheyb'in de ihtilafa uğradığı söylenmiştir.

2- Bu hadisin siyakı garibtir. Taberanî'nin "Ata'dan bunu sadece Vuheyb, ondan da sadece Ahmed Bin İshak rivayet etti. Ebu Talha tek kaldı." şeklindeki sözü geçmişti.

3- Bu hadis, başka yollardan bu ziyade olmadan gelmiştir. Buharî (3461) sahih kaydıyla; Tirmizi (2669) ve başkaları; Hassan Bin Atıyye – Ebu Kebşetu's-Seluli – Abdullah Bin Amr merfuan isnadıyla;

"Bir ayet de olsa benden ulaştırınız. İsrail oğullarından rivayet etmenizde sakınca yok. Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın."

Ahmed (2/158, 171) Taberanî el-Kebir'de (13/15) ve Men Kezzebe Aleyye Muteammiden cüzünde (61,62); Yezid Bin Ebi Habib – Amr Bin el-Velid – Abdullah Bin Amr isnadıyla rivayet ediyor;

"Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın."

Tariklerinden birinde şu ziyade vardır; **"Şüphesiz Allah Azze ve Celle sarhoşluk veren şeyleri, kumarı, çalgı aletlerini haram kılmıştır. Her sarhoşluk veren şey haramdır."**

Taberanî adı geçen cüzünde (63); Hafs Bin Süleyman – Gaylan – el-Haccac Bin Ertat – Amr Bin Şuayb – babası – dedesi isnadıyla rivayet etti.

Hafs Bin Süleyman muhtemelen el-Karî'dir ve o metruktur. Haccac hakkında bilinen eleştiriler vardır.

Hâkim (s.101,102); el-Arzemî – Amr Bin Şuayb tariki ile rivayet etti. El-Arzemî metruktur.

Bu hadis zayıftır, bununla sahabenin Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söylediğine delil getirmek caiz değildir. Bu gibi hadisleri sözüne delil olarak nakletmen de caiz değildir. Bu hadisin illeti Salih Bin Hayyan el-Kuraşî'dir. Onun nisbetinin el-Ferasi el-Kufî olduğu da söylendi. İbn Main ve Ebu Davud; "zayıf" dediler. Buharî; "Onda şüphe var" dedi. Ebu Hatem; "Kuvvetli değil" dedi. Nesai ve Dulabî; "Güvenilir değil" dediler. Ukaylî onu ed-Duafa'da zikretti. İbn Hibban; "Güvenilir ravilerden sabit hadislere benzemeyen şeyler rivayet etti. Tek kaldığı zaman onunla delil getirmek hoşuma gitmiyor." dedi. İbn Adiy; "Rivayetleri genelde mahfuz değildir." dedi. Darekutnî; "Kuvvetli değil" dedi.

Cerh ve Ta'dil imamlarının Salih Bin Hayyan hakkındaki görüşlerini öğrendiysen, o bu rivayette tek kalmıştır. Bu rivayet ancak bu vecihten bilinmektedir.

Taberanî Cüz'ünde (64,65); Şu'be – el-Hakem – Mücahid – Abdullah Bin Amr tariki ile rivayet etti.

Yine Cüzünde (65) ve el-Evsat'ta (Mecmau'l-Bahreyn-289) Ramehur-muzi el-Muhaddis'te (361) ve İbn Adiy (1/327); İshak Bin Yahya – Mücahid tarikiyle rivayet ettiler. İshak çok zayıftır. Yine bunu Hatib Takvidu'l-İlm'de (s.98) rivayet etmiştir.

Bütün bu rivayet yollarında kısas zikredilmez. Abdullah Bin Amr hadisinde bu kıssanın münker olup sahih olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ata Bin es-Saib bu hadisin rivayetinde çelişkiye düşmüştür. Taberanî "Men Kezzebe Aleyye Muteammiden" cüzünde (178); Ali Bin Abdula-ziz – Arim Ebun Nu'man – Said Bin Zeyd – Ata Bin es-Saib – Abdullah Bin el-Haris isnadıyla rivayet etmiştir. Bu isnad sahih değildir. Abdullah Bin el-Haris muhtemelen el-Haşimî el-Basrî'dir. Yine onun el-Ensarî el-Basrî olması veya en-Necranî el-Kufî olması ihtimali vardır. Hepsi de tabiindendir. Said, Ata'dan ihtilatından önce işittiğini açıklamamıştır. Ayrıca onda zayıflık vardır. Bu hadis sahabeden büyük bir topluluktan bu vurud sebebi zikredilmeksizin rivayet edilmiştir. Bu da bu kıssanın münker olduğunu gösterir. Vallahu â'lem.

Bu yüzden ez-Zehabî el-Mizan'da (2/293) "Bu yoldan sahih değildir" dedi. Es-Siyer'de de (7/374); "Bu hadis münkerdir. Bunu Salih Bin Hayyan'dan başkası böyle rivayet etmedi, bu zayıftır." Dedi. Yine el-Mizan'da (2/293); Salih Bin Hayyan'ın geçen hadisini zikrettikten sonra Süveyd Bin Ali'den diğer bir hadis rivayet eder.

Derim ki; Zehebî, ne isnadını ne de metnini kimin rivayet ettiğini belirtmemiştir. Fakat o hadisin hükmünü; "Bu açıdan sahih değildir" diye belirtmişti.

Korkarım ki bu tür hadisleri rivayet eden kişi Sahabeleri, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan uydurmuş olabilecekleri iddiasıyla Rablerinin ve Resûlünün yerleştirdiği konumdan düşürmek istiyor. Bunu yapan veya sahabe adına yalan söyleyen kimse hakkında şiddetli tehdit gelmiştir. Eğer Allah'a tevbe etmezsen ve sapıklığını açıkladığın gibi bunu da ilân etmezsen bu ayetlerden çıkmandan korkarım. Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor;

“Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi başışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!” (Haşr; 10)

Yine el-Velid Bin Ukbe'nin fasık olduğuna şu ayet ile delil getiriyor; **“Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.”** (Hucurat; 6) Bu ayet el-Velid hakkında nazil olmuştur. Bu konudaki bütün rivayetler hakkında eleştiriler vardır.

En iyi isnadı; Muhammed Bin Sabık – İsa Bin Dinar – babası – el-Haris Bin Dırrar el-Huzaî rivayetidir. Bu isnadda Dinar el-Huzaî el-Kufî, Ali Bin el-Medinî'nin de dediği gibi meçhuldür. İbn Hibban onu es-Sükat'ta zikreder. Bunun diğer merfu rivayet yolları olup onlarda zayıflık vardır. En kuvvetlisi mürseldir. Katade, Mücahid ve Abdurrahman Bin Ebi Leyla'dan mürsel olarak gelmiştir.⁸⁰

İbn Abdilberr bu ayetin el-Velid Bin Ukbe hakkında indiği hususunda icma nakleder. Nitekim bazı alimler bütün rivayet yollarında zayıflık olsa da bu hadisi sahih saymışlardır. Bize bu gibi konularda böyle sövmekten, hakaret etmekten ve onlar hakkında bunu dil uzatma sebebi olarak görmekten kendimizi tutmamız vacip değildir midir?

Şeyhülislâm, es-Sarimul Meslûl'de der ki; “Ashabımızdan bir cemaat Ali ve Osman'dan teberrî itikadında olan haricilerin kâfir

80 Bkz.: Tefsir-i İbn-i Cerir et-Taberî, İbn-i Asakir; Tarih-i Dimeşk; el-Velid Bin Ukbe radiyallahu anh'ın hâl tercemesi bölümü.

olduklarını ve bütün sahabelere sövülebileceğine, tekfir edilebileceğine ve fasık sayılabileceklerine itikad eden Rafızilerin kâfir olduklarını açıklamıştır.”

Ebu Bekir Abdulaziz el-Muknî’de der ki; “Rafızı’ye gelince, eğer sövüyorsa (sahabeye) kâfir olmuştur, nikâhı caiz değildir. Kadı Ebu Ya’lâ sahabeye dinleri ve adaletleri konusunda lekeleyici şekilde dil uzatanların kâfir olacağını belirtmiştir. Ama lekeleyici şekilde dil uzatmazsa mesela onlardan birine öfkesinden dolayı dil uzatırsa ve benzeri hâlde tekfir edilmez.”

Sahabe-i kiram hakkında böyle olmak gerekir. Malumdur ki, ehl-i sünnet, sahabelerin her birinin büyük yada küçük günah işlemekten masum olduklarına itikad etmez. Bilâkis bu onlar için mümkündür lâkin onların İslâm’da öncelikleri, üstünlükleri ve bağışlanmalarını vacip kılan sahabelikleri vardır. Onlardan sonrakilere için bağışlanmayan kötülük, onlar için bağışlanmıştır. Müslüman’a bu konuda vacip olan böyle inanması, bunu savunmasıdır. Zira bu Allah’ın din kıldığıdır.

Şeyhülislâm, es-Sarimu’l-Meslûl’da der ki; “Bu konuda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabından, onlara güzelliikle uyan tabiinden ve ehl-i sünnet ve’l-cemaatin diğer mensuplarından ilim ve fıkıh ehli arasında bir ayrılık bilmiyoruz. Onların hepsi de Sahabeler hakkında onları övmenin, onlar için bağışlanma dilemenin, onlara hürmet etmenin ve onlardan razı olmanın, onlara muhabbet etmenin, onları dost edinmenin ve onlar hakkında kötü konuşanların cezalandırılmasının vacip olduğunda icma etmişlerdir.”

İbn-i Kesir rahimehullah, “**Muhammed Allah’ın Resûlüdür ve beraberindekiler...**” (Fetih; 29) âyetinin tefsirinde der ki;

Müminlerin emiri Osman radiyallahu anh şöyle diyor: “**Her kim bir sırrı gizlerse, Allah bu sırrı onun yüz hatlarında ve dilinden kaçan sözlerle açığa çıkarır.**” Nitekim Ömer İbn Hatâb radiyallahu anh’dan rivayet edildiğine göre o:

“**Kim içini düzeltirse Allah da onun dışını düzeltir**” demiştir.”

Hafız İbnu Hacer'in MUKADDİMESİ

Her şeyi adediyle sayan, yarattıklarının bazısını bazısı üzerine yükselten, böylece onları tabakalar hâlinde kılan Allah'a hamd olsun. Şehadet ederim ki Allah'tan başka hak ilâh yoktur, o birdir, ortağı yoktur, eş ve oğul edinmemiştir. Mülkünde ortağı yoktur ve ebediyen de olmayacaktır. Yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu, Resûlü, seçkin kulu ve halilidir. Onu efendi bir kul kılmakla ona ikramda bulunmuştur. Onu habibi kılıp destekleyerek yüceltmıştır. Allah ona hidayet yıldızları ve uyulacak imamlar kıldığı ashabıyla ikramda bulunmuştur. Allah ona ve ashabına kalıcı salat ve selâm etsin.

Bundan sonra: Muhakkak ki, dini ilimlerin en şereflişi nebevi hadis ilmidir. Bundan dolayı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinin ve onlardan sonrakilerin temyiz edilmesi gereklidir.

Nitekim bu konuda hafızlar ulaştıkları ölçüde eserler tasnif etmişlerdir. Bildiğim kadarıyla bunların ilki Ebu Abdullah el-Buharî'dir. Bu konuda bir tasnifte bulunmuş, Ebu'l-Kasım el-Begavi ve başkaları bu eserden nakilde bulunmuşlardır. Sahabenin isimlerini toplayarak kendilerinden sonraki topluluklara ulaştıranlar da olmuştur. Halife b. Hayyat, Muhammed b. Sad, Yakub b. Süfyan ve Ebu Bekir b. Ebi Hayseme bunlardandır. Onlardan sonra bu konuda eser yazanlar: Ebu'l-Kasım el-Begavi, Ebu Bekir b. Ebi Davud, Abdan, Mutayyen, Ebu Ali b. es-Seken, Ebu Hafs b. Şahin, Ebu Mansur el-Maverdi, Ebu Hatem b. Hibban, Mucemu Kebir içinde Taberani, Ebu Abdillâh b. Mende, Ebu Nuaym, kendisinden öncekileri bir araya getirdiğini zanneden fakat birçok şeyi gözden kaçıran el-İstiab adlı kitabıyla Ebu Ömer b. Abdilberr, bu kitaba eklemeler yapan Ebu Bekir b. Fethun, buna başka eklemelerde bulunan hoş eser sahipleri, Ebu Musa el-Medini'nin İbn Mende'nin eserine yaptığı büyük zeyl gibi bu konuda zikredilebilecek eserler vardır.

Bu konuda bu müelliflerin asırlarından itibaren yedinci yüz-

yılın başlarına kadar eser yazanların topladıklarını bir araya getirmek oldukça zordur. İzzuddin b. El-Esir bunlardan toplayarak "Usdu'l-Gabe" adıyla hacimli bir eser yazmıştır. Bu eserinde kendisinden önce yazılmış kitaplardan çok şey bir araya getirmiştir. Ancak o kendisinden öncekilere tâbi olmuştur ve sahabe olmayanları da karıştırmıştır. Müelliflerin bu kitaplarında düşülen hatalara karşı yaptıkları uyarıların birçoğundan gaflet etmiştir. Sonra İbnu'l-Esir'in bu eserinde geçen sahabe isimlerini Hafız Ebu Abdillah ez-Zehebi bazı eklemelerle birlikte çıkardı. Kitaptaki hatalara ve sahabeliği sabit olmayanlara karşı alâmetler koydu.

Araştırdığımda onun kitabında geçmeyen birçok isim tespit ettim. Böylece bu konuda büyük bir kitap derledim. Bu kitapta sahabe olanlarla olmayanları ayırt ettim. Bununla beraber topladığım bu isimler, Ebu Zur'a er-Razi'den gelene kıyaslandığında onda birine bile ulaşmış değilim. O demiştir ki:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiğinde onu görüp işitenlerin sayısı erkek ve kadın yüz binden fazla idi. Bunların hepsinden Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüğü veya işittiği rivayet edilmiştir."

İbn Fethun, Zeylül-İstiab'da bunu zikrettikten sonra şöyle dedi: "Ebu Zur'a, bunu kendisine raviler hakkında sorulması üzerine söylemiştir. Peki ya diğerleriyle beraber bu sayı ne kadardır kim bilir?" Bununla beraber el-İstiab'da ismi ve künyesi zikredilenler 3500 kadardır.

Derim ki: Hafız Zehebi'nin el yazısıyla kitabı et-Tecrid'de şöyle yazdığını okudum: "Muhtemelen tamamı 8000'dir." Sonra onun yazısıyla Usdü'l-Gabe'de geçenlerin 7545 kişi olduğu yazdığını gördüm.

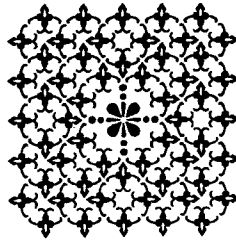
Ebu Zur'a'nın sözünü destekleyen hususlardan biri de, Sahihyn'de sabit olan Kab b. Malik'in Tebûk kıssasında geçen sözüdür. İnsanlar o kadar çoktu ki defterlere sığmadılar.

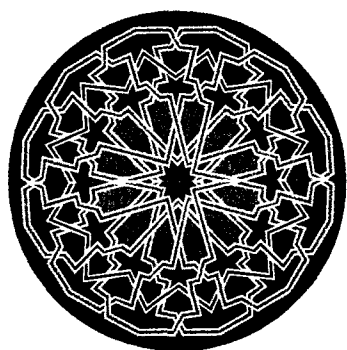
Hatib, kendisine kadar ulaşan sahih isnadla Sevri'den şöyle dediğini nakletmiştir:

"Ali'yi Osman'ın önüne geçirenlerin sayısı on iki bin idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlardan razı olduğu hâlde vefât etmiştir."

Nevevi dedi ki: “Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra on iki sene geçtikten sonraki durumdur. Ebu Bekir radiyallahu anh'ın halifeliğinde riddet olaylarında ve fetihlerde isimleri zaptedilememiş pek çok kimse ölmüştür. Sonra Ömer radiyallahu anh zamanındaki fetihlerde ve Amvas vebasında sayılamayacak kadar çok kimse ölmüştür. İsimlerinin gizli kalmasının sebebi; çoğunun bedeviler olmasındandır. Bunlardan pek çoğu veda haccında hazır bulunmuşlardır. Allah en iyi bilendir.”

Nitekim kardeşlerden birçok kimse bunların tespiti için çok talepte bulundular, ben de bu konuda Allah Teâlâ'ya istiharede bulunarak başladım...

Erkek Sahabeler

1

Ebu Bekir es-Sıddık

Radıyallahu Anh ⁸¹

İsmi: Abdullah b. Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre b. Ka'b b. Lüey el-Kuraşi et-Temimi: Ebu Bekir es-Sıddık b. Ebi Kuhafe. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in halifesi.

Annesi Ümmü'l-Hayr Sülma bintu Suhr b. Amir'dir. Babasının amcasının kızıdır. Meşhur olan kavle göre Fil olayından 2 sene sonra doğmuştur. İbnu'l-Berikî Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Yanımda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile Ebu Bekir radiyallahu anh doğumlarından bahsettiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem daha büyük idi."

Bi'setten önce Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in arkadaşı idi ve ona ilk iman eden de o oldu. Mekke'de ikâmeti boyunca onunla beraber kaldı, hicretinde ve mağarada ona refakat etti. Ölünceye kadar bütün savaflara beraber katıldı. Tebük gününde sancak onda idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hayatta iken 9. yılda hac yaptı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra da halifesi oldu. Müslümanlar ona "Resûlullah'ın halifesi" lâkabını verdiler.

81 El-İsabe (4819), Usudu'l-Gabe (3062), Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/323), İbn Hibban Tarih'us-Sahabe (s.23), es-Sikat (3/169), Hilyetü'l-Evliya (1/28)

Enes radiyallahu anh, Ebu Bekir radiyallahu anh'den rivayet ediyor; "Mağarada iken Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e dedim ki; "Şayet onlardan biri ayaklarının altına baksa bizi görecektir." Buyurdu ki; "Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi ne zannediyorsun ey Ebu Bekir?" Buhari (3653) Müslim (2381)

Aişe radiyallahu anha dedi ki; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hastalığında bana dedi ki; "Bana baban Ebu Bekir'i ve kardeşi-

ni çağır da bir yazı yazayım. Ben, temenni eden birinin “Ben lâ-yığım” demesinden ve Allah ile müminlerin onu kabul etmemesinden korkuyorum. Ancak Ebu Bekir hariç.” Buhari (5666), Müslim (2387)

Cûbeyr Bin Mut'im dedi ki; “Bir kadın, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip bir şey istedi. O da kadına tekrar gelmesini emretti. Bunun üzerine kadın:

“Ey Allah'ın Resûlü! Ya gelir de seni bulamazsam?” dedi -herhâlde kadın ölümü kastediyordu- Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Beni bulamazsan Ebu Bekir'e git” buyurdu.

Bu son iki hadis, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Ebu Bekir radyallahu anh'ı kendisinden sonra halife olarak belirlediğini göstermektedir. Yine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hayatında onu yerine geçirmiş, ona namazda insanlara imamlık yaptırmıştır. Nitekim bütün Müslümanlar ona biat etmek hususunda icma etmişlerdir. Allah onlardan razı olsun.

Ebu Bekir radyallahu anh'ın faziletine dair mütevatir olarak gelen hadislerden bazıları şunlardır;

“Şayet yeryüzü halkından dost edinseydim, elbette Ebu Bekir'i dost edinirdim. Lâkin o benim kardeşim ve sahabemdir. Nitekim Allah Azze ve Celle arkadaşınızı dost edinmiştir.” Buhari (3656) Müslim (2383)

Bu hadis aralarında Abdullah Bin Mesud, Ebu Said el-Hudrî, Abdullah Bin Abbas ve Abdullah Bin Zübeyr'in de (Radyallahu anhum) bulunduğu pek çok sahabeden rivayet edilmiştir.

Ebu Bekir radyallahu anh'ın faziletinden olarak, onun cennetin sekiz kapısından gireceği belirtilmiştir. Ebu Hureyre radyallahu anh dedi ki; “Ebu Bekir radyallahu anh şöyle dedi; “Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Bir kimsenin bu kapıların hepsinden çağırılmasında bir zarar yoktur. Şu hâlde kapıların hepsinden çağırılacak bir kimse var mı? Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Evet! Ben, senin de onlardan olmanı ümit ederim.” Buhari (1897) Müslim (1027)

Onun faziletlerinden birisi de malının tamamını infak etmesidir. Bu yüzden Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; **“Sohbetiyle olsun mahıyla olsun bana insanların en faydalı olanı Ebu Bekir'dir”** buyurmuştur. Buhari (3654) Müslim (2382)

Hatta o, sahabeler içinde iyi ameli en fazla olanı idi. Hayır işlemede onu kimse geçememişti. Allah ondan razı olsun. Bunun delili, Ebu Hureyre radyallahu anh'ın rivayet ettiği şu hadistir; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bu gün sizden kim oruçlu olarak sabahladı?” Ebu Bekir:

“Ben” diye cevap verdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bu gün sizden kim bir cenaze teşyi’ etti?” buyurdu. Ebu Bekir: **“Ben”** dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Bu gün sizden hanginiz bir fakir doyurdu?” diye sordu. Ebu Bekir:

“Ben” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Bu gün sizden kim bir hasta ziyaret etti?” dedi. Yine Ebu Bekir;

“Ben” cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Bu hasletler kendisinde toplanan kimse mutlaka cennete girer” buyurdu. Müslim (1028)

Bunlar onun fazileti hakkında gelenlerin bazısıdır. Nitekim o, sahabelerin efendisi, en hayırlısı ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e en sevimli olanı idi. Bu Sahih-i Buharî’de, Beni Saide sakifesinin toplanmasından bahsedilirken geçer; Ömer radyallahu anı dedi ki; “Aksine, sana biat edeceğiz. Sen bizim efendimiz, en hayırlımız ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e en sevimli olanımızsın.” Ardından Ömer radyallahu anı onun elini tuttu, biat etti ve insanlar da ona biat ettiler. Buhari (3668)

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, **“Allah seni bağışlasın ey Ebu Bekir!”** buyurarak üç defa Ebu Bekir radyallahu anı’nı bağışlaması için dua etmiştir. Sonra da şöyle buyurmuştur; **“Allah beni size peygamber olarak gönderdiği zaman hepiniz bana: “Sen yalancısın” dediniz. Ebu Bekir ise: “Doğru söyledin” dedi ve bana canıyla, malıyla yardımcı oldu. Siz arkadaşımı bana bırakırsınız değil mi?”** Bunu iki kere tekrar etti. Bundan sonra Ebu Bekir’e hiç eziyet edilmedi.” Buhari (3661) Ebud-Derda radyallahu anı’dan.

O, en hayırlı halife idi. El-Âcurrî; Ebul-Kasım el-Begavî-Ebu Hayseme Züheyr Bin Harb-Yahya Bin Süleym et-Taifi-Cafer Bin Muhammed-Babası-Abdullah Bin Cafer et-Tayyar radyallahu anıhuma isnadıyla rivayet ediyor; dedi ki; “Ebu Bekir radyallahu anı başımıza geçti, en hayırlı halife oldu. Bize en merhametli ve en şefkatli davranan o oldu.” Acurri eş-Şeria (1187) el-Lalkai (2459); el-Humeydi-Yahya Bin Süleym tarikinden. Ahmed, Fadail (699) Hakim, Müstedrek (c.3 no; 4468) isnadı sahihtir.

El-Lalkaî; Ahmed Bin Abdullah Bin el-Hıdr – Muhammed Bin Abdullah – Ahmed Bin Bişr – Ahmed Bin İmran – İbn Fudayl – Ammar Bin Ruzayk – Haşim Bin el-Büreyd – Zeyd Bin Ali Bin el-Huseyn Bin Ali Bin Ebi Talib isnadıyla rivayet etti: Zeyd Bin Ali dedi ki; “Ebu Bekir es-Sıddık, şükredenlerin imamıdır.” Sonra da şu ayeti okudu; **“Allah, şükredenleri ileride mükâfatlandıracaktır.”** El-Lalkaî (2468)

Yine; Yahya Bin Kesir – Cafer Bin Muhammed – babası – Muhammed Bin Ali bin el-Hûseyn isnadıyla rivayet ediyor: “Bir adam babama

Babası da Müslüman olmuş ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur.

Ebu Bekir radiyallahu anh'den; Ömer, Osman, Ali, Abdurrahman b. Avf, İbn Mes'ud, İbn Ömer, İbn Abbas, Huzeyfe, Zeyd b. Sabit, Ukbe b. Amir, Ma'kıl b. Yesar, Enes, Ebu Hureyre, Ebu Uname, Ebu Berze, Ebu Musa, kızları Aişe ve Esmâ ile diğer bazı sahabeler -Allah hepsinden razı olsun- rivayette bulunmuştur.

Tabiinden; es-Sunabihi, Mürre b. Şerahil et-Tayyib, Evsat el-Beceli, Kays b. Ebi Hazim, Suveyd b. Gafele ve başkaları rivayette bulunmuştur.

Said b. Mansur, müminlerin annesi Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Ebu Bekir'in ismini ailesi "Abdullah" olarak vermişti. Fakat "Atik" ismi daha çok kullanılır oldu."

Zühri şöyle demiştir: Ebu Bekir radiyallahu anh sarıya çalan beyaz renkte, ince yapılı, kıvrırcık saçlı, zayıf yanaklı bir zat idi."

Ebu Ya'la, Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı avluda iken Ebu Bekir geldi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kimi cehennemden azad edilmiş bir kimseye bakmak sevindirirse Ebu Bekir'e baksın" ⁸² Böylece azat edilmiş anlamında "Atik" ismi daha çok kullanılır oldu.

geldi ve;

"Bana Ebu Bekir'i haber ver" dedi.

"Sıddık'ı mı soruyorsun?" dedi. Adam;

"Ona "Sıddık" mı diyorsun?" dedi. O da dedi ki;

"Anan seni düşüreydi! Benden daha hayırlı olanlar; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, muhacirler ve ensar ona Sıddık dedi. Kim ona Sıddık demezse Allah onun sözünü doğrulamaz. Git, Ebu Bekir ve Ömer'i sev. Onlardan yüz çevirenle benim alâkam yoktur." El-Esbahani el-Hucce (2/352), Siyeru A'lamin Nubela (4/395), İbn-i Asakir Tarih (12/22/b).

Ebu Bekir radiyallahu anh, sahabelerin en faziletli, en cesur, en din-dar ve en kıymetlisi idi. Radiyallahu anhum ecmain. Her Müslümanın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra onu uyulacak örnek edinmesi gerekir. Allah ondan razı olsun.

İbn Mende, Abdurrahman b. El-Kasım b. Muhammed tariki ile rivayet ediyor: el-Kasım b. Muhammed dedi ki: "Aişe radiyallahu anha'ya Ebu Bekir hakkında sordum. "İsmi Abdullah'tır" dedi. Dedim ki: "İnsanlar ona "Atık" diyorlar" bunun üzerine şöyle cevap verdi:

"Ebu Kuhafe'nin üç çocuğu vardı. Birisinin ismini "Atık" ikincisini "Mu'tik" üçüncüsünü de "Uteyk" diye koydu." Bu rivayetin isnadında İbn Lehîa vardır.

İbn Sa'd ve İbn Ebi'd-Dünya'nın rivayetine göre İbn Ebi Müleyke şöyle demiştir: "Ebu Bekir'in ismi Abdullah idi. Atik sadece lâkabıydı." Ebu Nuaym'ın el-Marife adlı eserinde nakledildiğine göre Leys: "Ebu Bekir radiyallahu anh'e güzelliğinden dolayı Atik denildi" demiştir. Abbas ed-Dûrî de Yahya b. Cafer'den buna benzer bir nakilde bulunmuştur. Fadl b. Dukeyn'in Tarih'inde şöyle geçer: "Hayırda öne geçtiği için ona "Atik" denildi."

Ed-Dulabî, el-Kunâ isimli eserinde ve İbn Mende İsa b. Musa b. Talha – babası – dedesi isnadıyla rivayet ediyorlar: "Ebu Bekir radiyallahu anh'in annesinin çocukları yaşamazdı. Ebu Bekir doğunca Kâ'be'ye yöneldi ve şöyle dedi:

"Allah'ım! Bunu sen ölümden azad (Atık) ettin, onu bana bağışla."

İbn-i İshak dedi ki: "Arapların en seçkin nesebindendi." El-Iclî: "Kureyş'in neseplerini en iyi bilen idi" dedi. İbn-i İshak es-Siyratu'l-Kübra'da:

"Ebu Bekir kavmi tarafından ülfet edilen ve sevilen biriydi. Kureyş'in en seçkin nesebine mensuptu. Onların hayrı ve şerri en iyi bilen idi. Güzel ahlâklı bir tüccardı. İlminden, tecrübesinden ve güzel sohbetinden dolayı kendisine başvurulurdu. İslâm'a davet etmeye başladığında da ona güvendiler. Osman, Talha, Zübeyr, Sa'd ve Abdurrahman b. Avf onun vesilesiyle İslâm'a girdiler."

Muhammed b. Osman b. Şeybe, Tarih'inde, Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan rivayet ediyor: "Muhammed b. El-Hanefiyye'ye şöyle dedim:

"Ebu Bekir radiyallahu anh'ı, başkaları zikredilmeyecek şekilde öne geçiren şey nedir?" dedi ki:

"Zira o Müslüman olduğunda en faziletlikeriydi. Allah onun ruhunu kabzedinceye kadar da böyle devam etti."

Ebu Davud, el-Zühd adlı eserinde sahih isnad ile Urve radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Ebu Bekir Müslüman olduğunda kırk bin dirhemi vardı. Aişe bana dedi ki:

"Ebu Bekir öldüğünde geride ne bir dinar ne de bir dirhem bıraktı."

Yakub b. Süfyan Tarih'inde Urve'den naklediyor: "Ebu Bekir Müslüman olduğunda kırk bin dinarı vardı. Bunu Allah yolunda infak etti. Allah'a iman ettiği için eziyet gören yedi kişiyi azat etti. Bunlar: Bilal, Amir b. Fuheyre, Zinnire, en-Nehdiyye ve kızı, Benî Müemmel'den bir carie ve Ümmü Ubeys'tir."

Mus'ab ez-Zübeyrî, Usame b. Zeyd b. Eslem yoluyla Eslem'den rivayet ediyor: "Ebu Bekir ticaret ile meşhurdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in bi'setinde kırk bin dinarı vardı. Bunu köle azat etmede ve Müslümanlara yardım yolunda harcadı. Medine'ye geldiğinde beş bin dinarı kalmıştı. Bunu da aynı şekilde harcadı." İbnu'l-A'rabî el-Zühd'de başka bir rivayet yoluyla İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan benzerini rivayet etmiştir.

Darekutnî, el-Efrad adlı eserinde Ebu İshak yoluyla Ebu Yahya'dan şöyle rivayet etmiştir: "Ali radiyallahu anh'ın minber üzerinde şöyle dediğini sayamayacağım kadar çok işittim:

"Muhakkak ki Allah Azze ve Celle Peygamberi sallallahu aleyhi ve sellem'in diliyle Ebu Bekir'i "Sıddık" diye isimlendirmiştir."

Ebu Bekir radiyallahu anh'ın menkıbeleri çoktur. Nitekim bir topluluk bununla ilgili müstakil eserler yazmışlardır. İbn-i Asakir'in Tarih'inde onun hâl tercemesi bir cilt kadar tutmuştur. En büyük menkıbesi Allah Azze ve Celle'nin şu ayetidir:

"Eğer Muhammed'e yardım etmezseniz, Allah, elbette ona yardım edecektir. Nitekim kâfirler, iki kişiden biri olarak onu (Mekke'den) çıkardığında, her ikisi de mağarada iken arkadaşına: "Üzülme, Allah bizimle beraberdir" demişti." (Tevbe 40) Bu ayette geçen sahabesinin Ebu Bekir radiyallahu anh olduğu hususunda tartışma yoktur. Zira buna itiraz edilip de bir başkası tayin edilemez. Ebu Bekir radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile hicret ettiğinde Amir b. Fuheyre, Abdullah b. Ebi Bekr ve rehber olarak Abdullah b. Uraykit

ile birlikte hicret etmişlerdi. Ama mağarada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında Ebu Bekir'den başkası yoktu. Eğer Abdullah b. Ebi Bekr ve Amir b. Fuheyre'nin onlarla bir süre kalmaları hakkında tereddüt edilecek olursa, onlar Mekke'ye dönmüşlerdi. Abdullah onlardan sonra olanları haber vermek için, Amir ise gıda gibi ihtiyaçlarını karşılamak için dönmüştü. Rehber ise ancak mağaradan sonra onlara refakat etmişti. O zaten rivayette de geçtiği gibi kavminin dini üzerindeydi. Onun, bu hadiseden sonra Müslüman olduğu söylenmiştir. Sahiheyne'de Enes radiyallahu anh'den gelen şu rivayet sabittir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Bekir'e mağarada iken şöyle dedi:

"Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi ne zannediyorsun?"⁸³ Ebu Bekir radiyallahu anh'ın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile mağarada yalnız kalan kişi oluşuna dair hadisler meşhur seviyesinde çoktur. Bu menkıbede ona ortak olan başka bir sahabe yoktur.

Ahmed, Şehr b. Havşeb yoluyla Ebu Temim'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Bekir ve Ömer'e şöyle demiştir:

"Şayet bir istişarede ikiniz birleşirseniz size muhalif olmam."⁸⁴

Taberani'nin, Muaz b. Cebel radiyallahu anh'den rivayetine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Muaz'ı Yemen'e göndermek istediğinde istişare yaptı. Herkes kendi görüşünü söyledi. Bunun üzerine buyurdu ki:

"Şüphesiz Allah Azze ve Celle sema üzerinde Ebu Bekir'in hata etmesinden hoşlanmaz."

Ebu Ya'la, Ali radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir günü bana ve Ebu Bekir'e şöyle dedi:

"İkinizden biriyle birlikte Cebrail, diğeriyle birlikte de Mikail ve İsrail vardır. Büyük bir melek savaşa katılacaktır."⁸⁵

83 Buhari (3922) Müslim (6119) Tirmizi (3096)

84 Ahmed (4/227) Heysemi Mecmau'z-Zevaid (14355)

85 Hakim (3/68) Kenzu'l-Ummal (29946) Mecmau'z-Zevaid (14384)

Sahih'te gelen rivayete göre Amr b. El-Âs radiyallahu anh şöyle demiştir:

“Ey Allah'ın Resûlü! En sevdiğin insan kimdir?” diye sordum.

“**Aişe**” buyurdu.

“Erkeklerden kimdir?” dedim.

“**Babası**” buyurdu.

“Ondan sonra kimdir?” diye sordukça birilerini söyledi.”

Tirmizi, Begavi ve Bezzar, Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh'den rivayet ediyorlar: “Ebu Bekir radiyallahu anh şöyle dedi:

“İlk Müslüman olan ben değil miyim? Bu iş en hak sahibi olan ben değil miyim? Ben şöyle, şöyle değil miyim?”⁸⁶ Ravileri güvenilir. Lâkin Tirmizi ve Bezzar; Ukbe b. Halid'in bunu rivayette tek kaldığını söylediler. Tirmizi, Abdurrahman b. Mehdî'nin Şu'be yoluyla, Ebu Said'i zikretmeden yaptığı rivayetin daha sahih olduğunu da söylemiştir.

Begavî, Yusuf b. El-Macişun yoluyla rivayet ediyor: “Şeyhlerimizden İbnu'l-Munkedir, Rebîa, Salih b. Keysan ve Osman b. Muhammed'e yetiştim. Hiçbiri de Ebu Bekir'in ilk Müslüman olduğu hususunda şüphe etmediler.”

Begavi ceyyid bir isnad ile Abdullah b. Ca'fer'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Ebu Bekir dostumuzdu, hayırlı bir halifeydi, bize merhametliydi, üzerimize düşerdi.” İbrahim en-Nehaî şöyle dedi:

“Yufka yürekli olduğundan ona “el-Evvah” ismi verilmişti.” Meymun b. Mihran dedi ki:

“Ebu Bekir radiyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e, rahip Bahira'ya uğradığı zaman iman etmişti. Ebu Bekir radiyallahu anh ile Hatice radiyallahu anha'nın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle evlendiğinde hangisinin daha önce Müslüman olduğu hususunda ihtilafa düşülmüştür. Bunlar, Ali radiyallahu anh doğmadan önce olmuştu.”

En önemli menkıbelerinden birisi de şudur: “El-Kâre'nin efendisi İbn'ud-Dugunne Mekke'de yakınları kendisini reddettiği

zaman, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e peygamberlik geldiği zaman Hatice radiyallahu anha'nın vafettiği şeylerin benzeriyle onu vafetmiştir. Bu vasıflarda Ebu Bekir radiyallahu anh ile Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem uymuştur. Bu Ebu Bekir radiyallahu anh'ı medhetmek için yeterlidir. Zira Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sıfatı, başından beri en kâmil sûretteydi. Nitekim Ebu'l-Kasım İbn-i Asakir'in Tarihinde, es-Sıddîk radiyallahu anh'ın tercemesine ayırdığı yer, seksen ciltlik kitabının on sekizde biri kadardır.

İbn Sa'd, Zührî'den rivayet ediyor: "Ebu Bekir ve Haris b. Kelede bir gün Ebu Bekir'e hediye edilen bir hazireyi (et çorbası) yiyorlardı. Aynı zamanda bir tabip olan Haris:

"Ellerini hemen çek, yemeğin içinde etkisini bir senede gösterecek bir zehir var!" dedi. İkisi de hastalandı ve bir sene sonra ikisi birlikte aynı günde vefât ettiler.

Ebu Bekir radiyallahu anh hicretin on üçüncü senesi, Cuma-diye'l-ûla ayında Pazartesi günü, altmış üç yaşında iken vefât etti.

Begavi'nin İbn-i İshak'tan naklen: "Ebu Bekir'in hilafeti iki yıl üç ay ve yirmi iki gün sürdü, cumadiye'l-ûla'da vefât etti" demesi yanılgıdır. Bu gerek süre bakımından ve gerekse ay bakımından hatalı bir bilgidir. Begavi, Muhammed b. Buzeyg'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Bekir radiyallahu anh Cumadiye'l-Ahire ayının bitmesine sekiz gün kala vefât etti." Derim ki: Bu müddet İbn-i İshak'ın rivayetine uygundur. Böylece sadece ay hususunda bir yanılğı söz konusudur.

2

Ömer b. El-Hattab*Radyallahu Anh⁸⁷*

İsmi ve nesebi: Ömer b. El-Hattab b. Nüfeyl b. Abdiluzza b. Riyah b. Abdullah b. Kurt b. Rizah b. Adiy b. Ka'b b. Lüey b. Galib el-Kuraşi el-Adevi. Künyesi: Ebu Hafs, lakabı: Müminlerin Emiri.

Annesi: Hanteme bintu Haşim b. El-Mugire el-Mahzumiyye. İbn'uz-Zübeyr de böyle demiştir.

Ebu Nuaym, İbn-i İshak tarikiyle onun Hişam'ın kızı, Ebu Cehil'in kız kardeşi olduğunu rivayet etmiştir. Yine ondan naklen: Ömer radyallahu anh'ın büyük Ficar harbinden 4 sene sonra doğduğu rivayeti gelmiştir. Bu, bi'setten 30 sene önce olmuştur. İsnadsız olarak gelen rivayette Fil olayından on üç sene sonra doğduğu söylenmiştir. Cahiliye'de sefaret (elçilik) görevi onda idi. Bi'set zamanında Müslümanlara karşı çok şiddetli davranırdı. Sonra Müslüman oldu. Onun Müslüman oluşu Müslümanlar için büyük bir fetih ve sıkıntıdan kurtuluş olmuştur.

87 El-İsabe (5738)

Aişe ve Ebu Hureyre radyallahu anhuma'dan; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Şüphesiz sizden önce geçen ümmetlerde muhdesler vardı. Eğer benim ümmetimde de onlardan olsaydı, mutlaka o Ömer Bin el-Hattab olurdu." Buhari; Ebu Hureyre radyallahu anh'den (3469) Müslim, Aişe radyallahu anha'dan (2398)

İbn Vehb dedi ki; "Muhdes; kendisine ilham olunan demektir." Müslim bunu, Aişe radyallahu anha hadisinin ardından zikreder.

Abdullah Bin Ömer radyallahu anhuma'dan; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim;

"Rüyamda bana içinde süt olan bir bardak getirildi. Ondan tırnaklarımdan aktığımı görünceye kadar içtim. Sonra artanını Ömer Bin el-Hattab'a verdim." Dediler ki;

"Bunu neyle yorumladınız ey Allah'ın Resûlü!" buyurdu ki;

"İlim ile" Buhari (82) Müslim (2391)

Ebu Said el-Hudrî radyallahu anh'den; Resûlullah sallallahu aleyhi

ve sellem buyurdu ki;

“Ben uyurken insanların üzerlerinde gömlekleri olduğu hâlde hana arz olunduklarını gördüm. Gömleklerin bazıları göğüs- lere, bazıları da daha aşağı varıyordu. Ömer Bin el-Hattab da geçti. Üzerinde bir gömlek vardı ki, onu sürüklüyordu.” Sahabe- ler:

“Bunu neye yorumladın ya Resûlallah?” dediler.

“Dine!” buyurdu. Buharî (23) Müslim (2390)

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den; “Bizler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında idik. Buyurdu ki;

“Ben rüyamda cenneti gördüm. Bir köşkün yanında abdest alan bir kadın gördüm ve; “Bu köşk kime ait?” dedim. “Ömer'in- dir” dediler. Onun kıskançlığını hatırladım ve hemen geri dön- düm.” Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh ağladı ve;

“Seni de mi kıskanacağım ey Allah'ın Resûlü?” dedi. Buharî (3680) Müslim (2395) aynıysa Sahihey'n'de Cabir radiyallahu anh'den de rivayet edilmiştir.

Sa'd Bin Ebi Vakkas radiyallahu anh'den; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “

Sen ey Hattab'ın oğlu! Nefsim elinde olana yemin ederim ki, şeytan seninle bir yolda karşılaştığı zaman derhal başka bir yo- la sapar.” Buharî (3683) Müslim (2396)

Bu, Ömer radiyallahu anh'ın hak konusundaki kuvvetinden dolayı, şeytanların onun yolundan kaçması demektir. Rafizîlerden insan şey- tanları ve onların kuyruğunda Ömer radiyallahu anh ve diğer sahabe- lere söverek havlayanlar da böyledir. Cin şeytanları ondan kaçarken, insan şeytanları da Ömer radiyallahu anh'den tiksindir, ona lânet eder- ler. Kalpleri birbirine benzemiştir.

Allah Teâlâ buyurur ki;

“Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düş- man kıldık. (Bunlar), aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu da yapamazlardı. Artık onları uydurdukları şeylerle baş başa bırak.” (En'am; 112) İşte bu, şeyta- nın kendisine uyanlara dostluğudur. Zira onun dostluğu mümin olma- yan kimselerdir. Allah Azze ve Celle'nin buyurduğu gibi;

“Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık.” (A'raf; 27) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyururken ne de doğru söylemiş;

“Ruhlar derlenmiş ordular gibidir. Tanışanlar ülfet eder, ta- nışmayanlar ayrılır.” Buharî muallak olarak Aişe radiyallahu an- ha'dan (3336) Müslim, Ebu Hureyre radiyallahu anh'den (2638)

Mucahid radiyallahu anh'ın şu sözünü dinle; İbn Ebi Şeybe, Vekî – Süfyan – Vasil – Mücahid isnadiyla rivayet ediyor;

Abdullah b. Mes'ud radiyallahu anh şöyle demiştir: "Ömer Müslüman olup meydana çıkıncaya kadar Allah'a açıkça ibadet edemezdik."

"Bizler, Ömer radiyallahu anh zamanında şeytanların bağlanmış olduğunu söyledik. O vefât edince serbest kaldılar." İbn Ebi Şeybe Musannef (31982) isnadı sahihtir.

Onlar, Ali radiyallahu anh'ın Ömer radiyallahu anh hakkında ne dediğini duysunlar! İbn Ebi Şeybe – Abdullah Bin İdris – eş-Şeybanî ve İsmail – eş-Şa'bî isnadıyla; Ali radiyallahu anh dedi ki; "Ömer radiyallahu anh'ın diliyle konuştuğu sürece sekine'den (huzurdan) uzak değildik." İbn Ebi Şeybe Musannef (31974) isnadı sahihtir. El-Âcurrî eş-Şeria'da; Abdurrazzak – Ma'mer – Asım – Zirr – Ali radiyallahu anh isnadıyla aynı rivayet etti (1205)

İbn Abbas radiyallahu anhumadan; "Ömer bin el-Hattab radiyallahu anh tenesirinin üzerine kondu. Kaldırılmadan önce halk ona dua ve senâ ederek üzerine cenaze namazı kıldılar ve etrafını sardılar. Ben de içlerinde idim. Arkamdan omzumdan tutan bir adamdan başka beni gözetken olmadı. Ona baktığımda onun Ali radiyallahu anh olduğunu gördüm. Ömer'e rahmet okudu ve şunu söyledi:

"Geriye hiç bir kimse bırakmadın ki, benim için onun ameli gibi amelle Allah'a kavuşmak seninkinden daha makbul olsun. Allah'a yemin olsun! Ben Allah'ın seni iki dostunla birlikte koyacağını zannediyorum. Çünkü ben çok defalar Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i;

"Ben, Ebu Bekir ve Ömer'le beraber geldim; Ebu Bekir ve Ömer'le beraber girdim; Ebu Bekir ve Ömer'le beraber çıktım." buyururken işitiyordum. Ve seni Allah'ın onlarla beraber edeceğini umuyor yahut biliyorum." Buhari (3685) Müslim (2389)

Ömer radiyallahu anh müslüman olduğu zaman İslâm'ın izzeti artmıştır. İbn Ebi Şeybe; Abdullah Bin İdris, Vekî ve İbn Numeyr – İsmail – Kays isnadıyla; Abdullah radiyallahu anh dedi ki;

"Ömer radiyallahu anh müslüman olduğundan beri izzetten ayrılmadık." İbn Ebi Şeybe Musannef (31973) Buhari (3684)

İbn Ebi Şeybe; Vekî – el-A'meş – İbrahim – el-Esved isnadıyla rivayet ediyor; Abdullah radiyallahu anh dedi ki;

"Salihleri andığınız zaman Ömer'i de hatırlayın" İbn Ebi Şeybe Musannef (31975) isnadı sahihtir.

İşte bu sahabeler, vefâtından sonra da onu övmüşler ve dua etmişlerdir. Onlar arasında Ehli Beyt'in büyükleri de vardı. Allah hepsinden razı olsun. Bunlardan sonra dinden fırlayan haşereler, cemaatten ayrılanlar, dine aykırı davrananlar, şeytanın dostlarına dostluk edenler ve Rahman'ın dostlarına ise düşman olanlar geldi. Allah'ın, bütün meleklerin ve bütün insanların laneti onlar üzerine olsun.

İbn Ebi'd-Dünya sahih senetle Ebu Reca el-Utaridi'den rivayet ediyor: "Ömer radiyallah anh uzun boylu, iri yapılı, kaba seyreker sakallı, hızlı yürürdü. Kızıl ve çok saçlı başının tepesi açıktı."

Yakub b. Sufyan, Tarih'inde ceyyid bir isnad ile Zirr b. Hu-beys'ten rivayet ediyor:

"Ömer radiyllahu anh'ı kuvvetli, başının tepesi açık, esmer tenli birisi olarak gördüm. İnsanlar arasında yaya yürürken binitli gibi yüksek görünüyordu. Bunu Ömer'in çocuklarından birine anlattım. O da dedi ki:

"Şeyhlerimizden işittiğimize göre Ömer radiyallahu anh beyaz tenli idi. Rimade senesinde et ve yağ yemeyi terk edip rengi değişinceye kadar sadece zeytinyağı yemeye devam etti. Kızıl tenli iken rengi esmerleşti."

Ed-Dineveri, el-Mucalese adlı eserinde el-Asma'den, o Şu'be'den, o da Simak'tan rivayet ediyor:

"İnsanlar arasında yaya yürürken binitli gibi yüksek görünüyordu."

İbn Sa'd ceyyid bir isnadla rivayet ediyor: Hilal b. Abdillan dedi ki: "Ömer radiyllahu anh Benî Sedus kavmine mensup kimseler gibi iri yapılı idi."

Yunus b. Bukeyr Ziyadatu'l-Megazi adlı eserinde İbn Abbas radiyallahu anhumaya ulaşan isnadı ile Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah'ım! İslâm'ı Ebu Cehil b. Hişam veya Ömer b. El-Hattab ile izzetlendir" Bu duadan bir gün sonra Ömer radiyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelmiştir.

Ebu Ya'la, İbn Ömer radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah'ım! İslâm'ı Ömer b. El-Hattab veya Ebu Cehil b. Hişam'dan sana en sevimli olanı ile izzetlendir."⁸⁸ İkisinden Allah'a en sevimli olanı Ömer radiyallahu anh idi.

Abd b. Humeyd bunu isnadıyla Harice b. Abdillan el-Ensari'den rivayet etmiştir.

İbn Sa'd, hasen bir isnad ile Said b. El-Museyyeb'den şöyle dediğini rivayet eder: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ömer veya Ebu Cehl'i gördüğü zaman

"Allah'ım! Bu ikisinden sana en sevimli olanı ile dinini kuvvetlendir" derdi.

Darekutni; Enes radiyallahu anh'den merfu olarak uzun bir hadis içerisinde rivayet ediyor:

"Allah'ım! Dini Ömer veya Amr b. Hişam ile aziz kıl."

Emaliyu İbn Şem'un adlı kitapta İbn Mesud radiyallahu anh'den şunu rivayet ettik: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: **Allah'ım! İslâm'ı Ömer ile destekle**"⁸⁹ buyurdu. El-Hul'iyat adlı eserde de İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan bunu Ebu Cehilin zikri olmaksızın rivayet ettik.

Diğer bir rivayette Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Allah'ım! Dînî Ömer ile kuvvetlendir, dînî Ömer ile kuvvetlendir, dînî Ömer ile kuvvetlendir" buyurmuştur.⁹⁰

Ahmed, Şureyh b. Ubeyd'den rivayet ediyor: Ömer radiyallahu anh dedi ki: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kendimi arz etmek için gittiğimde onu mescitte buldum. Arkasına durdum. Hakka sûresini okumaya başladı. Kur'ân'a hayret ettim ve Kureyş'in dediği gibi kendi kendime: "Vallahi bu şairdir" dedim.

"Muhakkak ki o şerefli bir Peygamberin sözüdür. Yoksa o, bir şâirin sözü değildir. Ne kadar da az îman ediyorsunuz." (Hakka 40-41) ayetlerini okudu. Bunun üzerine

"Bu bir kahin!" dedim.

"O bir kâhin sözü de değildir. Ne kadar az düşünüyorsunuz." (Hakka 42) ayetinden sûre bitinceye kadar okudu. Böylece İslâm kalbime tamamen girmiş oldu."⁹¹

Muhammed b. Osman b. Ebi Şeybe; Tarih'inde İshak b. Ebi Ferve'nin de bulunduğu bir isnad ile İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "O, Ömer radiyallahu anh'e İslâm'a girişi

89 Ahmed (1/456) Taberani (9/8828) Mecmau'z-Zevaid (9/67) İbnu'l-Esir Usudu'l-Gabe (3/332)

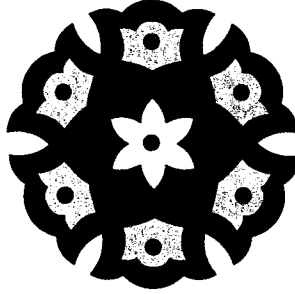
90 Mecmau'z-Zevaid (9/72)

91 Ahmed (1/17)

hakkında sormuş. O da uzunca Müslüman oluş kıssasını anlatmış. Bu kıssa içerisinde şu ifadeler de mevcut:

“O, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile Hamza'nın arasında meydana çıkmış, sahabeler de Daru'l-Erkam'da kalmışlardı. Kureyş müşrikleri durumu anlayınca o güne kadar, bir benzerine daha uğramadıkları bir musîbete uğradılar. Ömer radiyallahu anı dedi ki:

“O zaman, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana “**Fa-ruk**” adını taktı.”

3

Osman b. Affan*Radiyallahu Anh* ⁹²

İsmi ve nesebi: Osman b. Affan b. Ebi'l-As b. Umeyye b. Ab-dişems el-Kuraşi el-Emevîdir.

Lakabı: Müminlerin emiri, künyesi: Ebu Abdillah ve Ebu Ömer'dir.

Annesi: Erva bint Kureyz b. Rebia b. Habib b. Abdişems'tir. Erva ile annesi el-Beyda bintu Abdulmuttalib – ki aynı zamanda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in halasıdır – Müslüman olmuşlardır. Osman radiyallahu anh sahih olan kavle göre Fil vakasından altı sene sonra doğmuştur. Orta boylu, güzel yüzlü, ince derili, büyük uzun beyaz sakallı, omuz başları yüksek, omuzlarının arası açık idi.

92 El-İsabe (5450) Usud-ül Gabe (3583) el-İstiab (1797) Tecrid-u Esmâi's-Sahabe (1/374)

Aişe radiyallahu anha'dan; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evimde uyluğu veya baldırı açık halde yatıyordu. Ebu Bekr radiyallahu anh, girmek için izin istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem halini bozmadan izin verdi. Konuştular. Bir müddet sonra Ömer radiyallahu anh girmek için izin istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aynı halini hiç değiştirmeden ona da izin verdi. Konuştular. Bir müddet sonra Osman radiyallahu anh izin istedi. Bu sefer Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yatağında doğrulup oturdu. Üstünü başını düzeltti. O da girdi ve konuştular. O gidince ben dedim ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Bekir gelince şeklini bozmadın. Sonra Ömer geldi, şeklini bozmadın. Osman gelince oturdun ve elbiseni düzelttin." Buyurdu ki:

"Kendisinden meleklerin hayâ duydukları bir kimseden ben hayâ duymayayım mı?" Müslim (1401)

Buhari; Abdan – babası – Şu'be – Ebu İshak – Ebu Abdurrahman isnadiyla rivayet ediyor; Osman radiyallahu anh kuşatıldığı zaman evinin üstünden o kuşatanlara baktı ve şöyle dedi: "Size Allah'ı hatırlatırım. Ancak peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı söylesin,

sizler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in;

"Rume kuyusunu kazana cennet vardır" buyurduğunu bilmiyor musunuz? Onu ben kazmıştım. Sizler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in;

"(Tebük Savaşı için) Zorluk ordusunu hazırlayana cennet vardır."buyurduğunu bilmiyor musunuz? Onu ben hazırlamıştım." Onun dediklerini tasdik ettiler. Buhari (2778)

Ebu İsa et-Tirmizi Sünen'inde; Muhammed Bin Beşşar – Abdulvehhab es-Sekafi – Eyyub – Ebu Kılabe – Ebul Eş'as es-San'anî isnadıyla rivayet ediyor; Şam'daki bazı hatipler birer konuşma yaptılar aralarında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bazı kimseler de vardı. Bu hatiplerin sonuncusu kendisine Murre bin Ka'b denilen kimse idi. O da kalkıp şöyle konuştu:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğim bir hadis olmasaydı kalkıp konuşmazdım." Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bir gün fitnelerden ve onların yakın olduğundan bahsetti. Bu esnada elbisesine bürünerek bir kimse oradan geçti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"İşte bu kimse o gün hidayet üzeredir" buyurdu. Kalkıp baktım ki bu kimse Osman Bin Affân imiş. Onun yüzünü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e çevirdim ve bu mu?" dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

"Evet" buyurdu. Tirmizi (3704) Ahmed (4/242) İbn Mace (111) İbn Ebi Şeybe (32025) Hallal es-Sunne (425) hadis sahihtir. Ebu İsa et-Tirmizi; "Bu hadis hasen, sahihtir" dedi.

Bu konuda İbn Ömer, Abdullah Bin Havale ve Ka'b Bin Uca radyallahu anhum'den de rivayetler vardır.

İbn Ebi Şeybe; Şebabe – Şu'be – Cafer Bin İyas – Yusuf Bin Mahek – Muhammed Bin Hatıb isnadıyla rivayet ediyor; Ali radyallahu anh'm şöyle hutbe okuduğunu işittim;

"Tarafımızdan kendilerine güzel akıbet takdir edilmiş olanlara gelince, işte bunlar cehennemden uzak tutulurlar."(Enbiya 101) Osman da onlardandır." İbn Ebi Şeybe (32052) isnadı sahihtir.

El-Hallal, es-Sunne'de; el-Meymunî – İbn Hanbel – Vekî – Süfyan – babası – İbnul Hanefiyye – Ali radyallahu anh isnadıyla rivayet ediyor; Ali radyallahu anh dedi ki;

"Şayet Osman beni zarar göreceğim bir şeye götürse dahi yine ona itaat ederdim." Hallal es-Sunne (416) isnadı sahihtir.

İbn Ömer radyallahu anhuma dedi ki; "Osman radyallahu anh bedir Savaşında ancak şu sebepten dolayı yoktu; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kızı onun nikahında idi ve o hastaydı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona;

“Şüphesiz senin için Bedir’e katılan kişi ile aynı ecir ve aynı ganimet payı vardır.” Buyurmuştur. Buhari (3130)

Ahmed, Müsned’inde; Harun Bin Maruf – Damre – Abdullah Bin Şevzeb – Abdullah Bin el-Kasım – Abdurrahman Bin Semura’nın azat-lısı Kesir – Abdurrahman Bin Semura radiyallahu anı isnadıyla riva-yet ediyor;

“Osman Bin Affan radiyallahu anı, Ceyşul Usre’yi hazırlarken Pey-gamber sallallahu aleyhi ve sellem’e bin dinar ile geldi ve Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in kucağına döktü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem parayı kucağında (eliyle karıştırıp) altüst etti ve şöyle dedi:

“Bugünden sonra İbn Affan’a, her ne yapsa zarar vermeye-cektir!” Ve bu sözü bir kaç sefer tekrar etti.” Ahmed (5/63) Tirmizi (3701) Hallal es-Sunne (402) Acurri eş-Şeria (1411) isnadı hasendir. Mürsel ve mevsul olarak şahitleri vardır.

Ahmed, Fadailus Sahabe’de; Ebu Muaviye – Ebu Malik el-Eşcaî – Salim Bin Ebil-Ca’d – Muhammed Bin el-Hanefiyye isnadıyla rivayet ediyor;

“Ali radiyallahu anı’e Aişe radiyallahu anı’nın Osman radiyallahu anı’nın katillerine lanet ettiği haberi ulaştı. Bunun üzerine ellerini yü-züne kadar kaldırdı ve dedi ki;

“Ben de Osman’ın katillerini lanetliyorum. Allah onları kolaylıkta ve zorlukta lanetlesin.” Bunu iki veya üç defa söyledi.” Fadailus Sahabe (733) isnadı sahihtir.

Ahmed, Fadailus Sahabe’de; Muhammed Bin Cafer – Şu’be – İbn Avn – Muhammed Bin Hatıb isnadıyla rivayet ediyor;

“Ali radiyallahu anı’e Osman radiyallahu anı hakkında sordum. Dedi ki;

“O, iman eden, sonra sakınan, sonra yine sakınanlardandır.” Fada-ilus Sahabe (770) isnadı sahihtir

Buhari, Sahih’inde rivayet eder; bir adam İbn Ömer radiyallahu an-huma’ya geldi ve Osman radiyallahu anı hakkında sordu. Bunun üze-rine onun güzel amellerinden bahsetti ve;

“Galiba sen onu kötülüüyordun?” dedi. O da;

“Evet” deyince İbn Ömer radiyallahu anuma; “Allah senin burnu-nu sürtsün.” dedi. Buhari (3704)

İbn Ömer radiyallahu anuma; “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sel-lem ondan razı olarak vefât etti.” Dedi. Buhari (3700)

Ebu Bekir radiyallahu anı onu Şam’a vali etmeden önce ordunun başına geçirmişti. Ömer radiyallahu anı de onu Mısır’a vali yapmıştı.

Biat ve Osman Radiyallahu anı Üzerinde İttifak Edilmesi

Buhari, Sahih’inde; Musa Bin İsmail – Ebu Avane – Husayn – Amr Bin Meymun isnadıyla rivayet ediyor; Amr Bin Meymûn şöyle demiştir:

“Ben, Ömer Bin el-Hattâb radiyallahu anh'ı vurulmasından birkaç gün önce Medine'de görmüştüm; Huzeýfe Bin el-Yemân ile Osman Bin Huneyfin yanlarında durdu ve;

“Nasıl yaptınız? Irak ahalisine güç yetiremeyecekleri haraç yüklemiş olmanızdan korkuyor musunuz?” dedi. Onlar;

“Biz Irak arazisine onların güç yetirebilecekleri, büyük bir fazlalık olmayan bir vergi yükledik” dediler. Ömer radiyallahu anh;

“Araziye güç yetiremeyecekleri bir haraç yüklemiş olmanızdan iyi düşünüp sakınınız” dedi. Huzeýfe ile İbnu Huneyf;

“Hayır” dediler. Bunun üzerine Ömer;

“Eğer Allah beni selâmette kılsa, muhakkak ben Irak ahalisinin dullarını benden sonra ebediyen bir erkeğe muhtaç olmayacakları hâlde bırakacağım” dedi. Ömer radiyallahu anh'in üzerinden sadece dördüncü gece geçti. Nihayet dördüncü gecenin sabahında Ömer radiyallahu anh vuruldu. Vurulduğu sabah ben Mescid'de saf içinde duruyordum. Benimle Ömer arasında Abdullah bin Abbâs radiyallahu anhuma bulunuyordu. Ömer'in âdeti iki saf arasından geçerken

“Safları düzeltiniz” diye emreder, nihayet saflarda düzensizlik görmeyince mihraba geçer, iftitâh tekbirini alırdı. Cemaatin toplanması için genelde ilk rek'atte Yusuf Suresi'ni yahut en-Nahl Suresi'ni yahut da bunlara benzer uzunlukta bir sûre okurdu. O sabah da bu sûre tle mihraba geçip tekbir aldı. Ardından ben Ömer'in;

“Köpek beni öldürdü (yahut köpek beni yedi)” dediğini işittim. O anda bir Acem genci Ömer'i hançerlemişti ve elinde ikiyüzlü bir hançerle kaçmaya ve geçtiği saflarda sağlı sollu rast geldiği kimseleri vurmaya başlamıştı. Nihayet bu sûre tle on üç kişiyi hançerledi. Bunlardan yedisi öldü. Bu kanlı vaziyeti gören Müslümanlardan birisi bornus denilen geniş başlığını katilin boynuna atıp geçirdi. Kâfir köle yakalandığını anlayınca kendini hançerleyerek intihar etti. Ömer radiyallahu anh yaralanınca Abdurrahmân Bin Avf radiyallahu anh'in elinden tutup, onu mihraba geçirdi.

“Ömer'e yakın bulunan herkes benim görmekte olduğum bu işi muhakkak görmüştür. Ama mescidin kenarlarında bulunan kimselere gelince onlar bir şey bilmiyorlardı. Ancak onlar Ömer'in namaz içindeki sesini kaybetmişlerdi. Onlar bundan şaşırarak;

“Subhânallah, Subhânallah” diyorlardı. Abdurrahmân cemaate hafif bir namaz kıldırıldı. Namazdan çıkınca Ömer radiyallahu anh, İbn Abbas radiyallahu anhuma'ya;

“Ey Abbas oğlu! Git bak bakalım, beni kim vurdu?” dedi. İbn Abbâs bir müddet dolaştıktan sonra geldi ve;

“Katil, Mugîre İbni Şu'be'nin kölesidir” dedi. Ömer;

“Şu sanatkâr mı?” dedi. İbn Abbas;

“Evet” diye tasdik etti. Ömer;

“Allah onun canını alsın! Ben ona iyilik emretmiştim. Allah’a hamd olsun ki, benim ölümümü Müslümanlık iddiasında bulunan bir kimse-nin eliyle yaptırmadı!” dedi. Sonra Ömer, İbn Abbas’a hitaben şunları söyledi;

“Sen ve baban Abbas, ikiniz Medine’de kâfir kölelerin çok olmasını arzu ediyordunuz” Abbas, sahabeler içinde en çok kölesi olan kimse idi. Bunun üzerine İbn Abbas, Ömer’e;

“İstersen yaparım, yani eğer istersen Medine’deki köleleri öldürürüz” dedi. Ömer, İbn Abbas’a;

“Yanlış söyledin. Onları sizin dilinizle konuşmaları, sizin kıblenize namaz kılmaları ve haccınızı hac yapmalarından sonra öldürebilir misin?” dedi.

Sonra Ömer kendi evine taşındı. Biz de beraberinde gittik. Durum öyle idi ki, sahabelere ve Medine halkına bundan önce bu derece elem verici bir musibet erişmemişti. Bazı kimse yaralarında tehlike yoktur diyor” bazı kimseler de

“Ben Ömer üzerine korkuyorum” diyordu. Yaralar tedaviye başlandı-ğı sırada bir miktar nebız getirildi. Ömer onu içti, fakat hemen karnın-dan dışarı çıktı. Sonra süt getirildi. Ömer onu da içti, fakat bu da kar-nındaki yaradan çıkmaya başladı. Bunun üzerine herkes, Ömer’in bu yaralardan öleceğini bildiler. Biz de Ömer’in yanına girdik. Artık insanlar grup grup geldiler de Ömer’in iyiliklerini söylüyor, onu övüyorlardı. Bu sırada Ömer’in yanına Ensâr’dan genç birisi geldi ve;

“Ey Müminlerin Emîri! Allah’ın sana olan lütuf ve ihsanıyla sevin. Resûlullah’la sohbetin ve iyice bilmekte olduğun İslâm’daki kıdemin (bunca yüksek hizmetlerin) vardır. Sonra halife oldun, hep adalet ettin. Bu beşerî faziletlerden sonra şehitlik rütbesi vardır!” dedi. Ömer;

“Bu halifelik işinin bana bir kefaret olmasını, yani ne aleyhime cezası, ne de lehime sevabı olmasını arzu ettim” dedi. O genç arkasını dönüp giderken Ömer onun izârının uzunluğundan dolayı yerde sürünü-yor olduğunu gördü de;

“Şu genci bana geri getirin” dedi. O genç gelince, ona;

“Ey kardeşim oğlu! Elbiseni yerden kaldır. Çünkü bu kaldırma elbi-sen için daha temiz kılıcı, Rabbin için de daha takvalı olur” dedi. Bun-dan sonra Ömer oğluna hitaben şunları söyledi;

“Ey Ömer’in oğlu Abdullah! Üzerimde olan borçlara bak!” dedi. Ömer şöyle devam etti;

“Eğer Ömer ailesinin malı bu borca yeterse, borcu onların malların-dan öde! Eğer Ömer’in malı borca yetmezse Adiyy İbni Ka’b oğulla-rı’ndan mal iste. Eğer onların malları da yetmezse Kureyş kabilesinden mal iste ve onlardan öteye, yani daha başkalarına gitme Bu mallarla benim borcumu öde! Müminlerin Annesi Âişe’ye git de ona:

“Ömer sana selâm söylüyor, de: “Müminlerin Emîri” tabirini söyle-

me. Çünkü ben bu gün Müminlerin Emîri değilim. Ve Âişe'ye: Ömer İbnul-Hattâb iki arkadaşının yanına gömülmek için senden izin istiyor, de!" dedi. İbn Ömer, Âişe'ye gitti, ona selam verip yanına girmeye izin istedi. Sonra Âişe'nin yanına girdi, onu oturmuş ağlıyor buldu. İbn Ömer, Âişe radiyallahu anha'ya;

"Ömer İbnul-Hattâb sana selâm ediyor ve iki arkadaşının beraberinde gömülmesi hususunda izin istiyor" dedi. Âişe;

"Ben burayı kendim için düşünüyordum. Fakat bu gün elbette Ömer'i nefsim üstün tutarım" dedi. Abdullah dönüp gelince, Ömer'e;

"İşte Abdullah İbni Ömer gelmiştir" denildi. Ömer;

"Beni kaldırın" dedi. Bir kimse Ömer'i kendisine dayadı. Ömer Abdullah'a;

"Yanında ne haber var?" diye sordu. Abdullah;

"Ey Müminlerin Emîri! Yanımda senin arzu etmekte olduğun şey vardır. Âişe izin verdi" dedi. Ömer;

"Allah'a hamd olsun! Bu gün benim için dostlarımla yanına gömülmekten başka daha ehemmiyetli hiçbir iş ve arzu yoktur. Ben ölünce cenazemi hücreye taşıyınız. Sonra Âişe'ye teslim ediniz. Sen Âişe'ye: "Ömer ibnu'l-Hattâb senden izin diler" de. Eğer Âişe benim oraya gömülmem için izin verirse, beni oraya girdiriniz. Şayet Âişe beni reddederse, sizler benim cesedimi Müslümanların kabirlerine götürüp gömünüz" diye vasiyet etti. Bu sırada müminlerin anası Hafsa geldi. Beraberinde birtakım kadınlar yürüyordu. Biz onları görünce kalktık. Hafsa babasının huzuruna girdi ve yanında bir müddet ağladı. Erkekler Ömer'in yanına girme izni istediler. Hafsa da kendi ev halkına ait olan bir yere girdi. Biz o içeri mekândan onun ağlamasını işittik. Gelen erkekler Ömer'e;

"Ey Müminlerin Emîri, vasiyet et, yerine birini halef seç de onu bize tavsiye et" dediler. Ömer;

"Müminlerin bu halifelik işine Resûlullah'ın kendilerinden razı olarak vefât ettiği şu neferler yahut şu topluluktan daha lâıyk bir kimse bulmuyorum" dedi ve Alî, Osmân, ez-Zubeyr, Talha, Sa'd ibn Ebî Vakkas, Abdurrahmân ibn Avf diye isimlerini saydı. Ve Ömer şunu da söyledi;

"Abdullah ibn Ömer de sizlerle hazır bulunup nezaret eder. Fakat ona bu halifelik işinde re'y hakkı olmayacaktır. — Ömer'in, oğlunun re'y hakkı olmamasından kırılan gönlünü, o şûrada hazır bulunmasını söylemesi - İbn Ömer'i teselli şeklinde olmuştur. Ömer devamla;

"Eğer emirlik Sa'd'a isabet ederse, o bu işin ehli ve yeridir. İsabet etmezse, sizden hanginiz emir yapılırsa Sa'd'ın yardımını istesin. Çünkü ben Sa'd'ı Küfe Valiliğinden ne aczi, ne de hıyanetinden dolayı ayırdım, dedi. Ömer devamla şunları söyledi;

"Benden sonraki halifeye ilk Muhacirleri tavsiye ederim. Bu ilk mu-

hacirlerdin haklarının tanınmasını ve onlara yapılan hürmetin muhafaza edilmesini tavsiye ederim. Ve yine benden sonraki halifeye Ensâra da hayırlı olmasını tavsiye ederim. O Ensâr ki, Peygamber'in ve Muhacirlerin Medine'ye gelmelerinden önce Medine'yi yurt ve iman evi edinmiş olan kimselerdir. İşte onların iyilerinin iyilikleri kabul olunmalı, kötülerinin kötülüğü ve kusurları affedilmelidir. Ben yeni halifeye bütün memleketler halklarına da hayırla muamele etmesini tavsiye ederim. Çünkü onlar İslâm'ın yardımcılarıdır, mal toplayıcılarıdır, çoklukları ve kuvvetleriyle düşmanı öfkeliendirenlerdir. Onlardan ancak kendi rızalarıyla mallarının fazlası alınmalıdır. Ve yine ben yeni halifeye, bedevilere de hayırla muamele etmesini tavsiye ederim. Çünkü bedeviler Arap'ın aslı ve İslâm'ın maddesidirler. Onların mallarının (en iyilerinden değil de) etraf olanlarından alınıp fakirlerine verilmesini tavsiye ederim. Ve yeni halifeye Allah'ın zimmetini ve Resûlullah'ın zimmetini tavsiye ederim. Allah'ın ve Resûlünün ahd ve emânında olan her topluluğun ahd ve emânlarının yerine getirilmesini tavsiye ederim. Bütün fertlerin ve grupların hakları verilmeli, vazifeleri ve işleri görülmelidir. Onlara bir düşman saldırdığında, onların arkalarından ve önlerinden müdafaa edilmeleri için harp yapılmalı ve kendileri ancak tákât yetirecekleri cizye vergisi ile mükellef kılınmalıdırlar"

Ömer vefât edince, onu evinden çıkardık. Sonra yürüyerek onu Âişe'nin hücreğine getirdik. Abdullah selâm verdikten sonra Âişe'ye;

"Ömer İbnul-Hattâb senden izin ister" dedi. Âişe;

"Onu içeriye girdiriniz" dedi. Ömer hücrenin içine girdirildi ve orada iki arkadaşının yanında kabrine konuldu. Ömer'in gömülmesi işi bitirilince, o şûra hey'eti toplandı. Bu toplantıda Abdurrahmân İbni Avf, ihtilâfı azaltacak ve seçimi kolaylaştıracak şu ameli teklifi söyledi;

"Seçmedeki re'yinizi kendinizden gönül hoşluğu ile üç kişiye veriniz!" dedi. Bu teklif üzerine el-Zubeyr;

"Ben seçim işimi, yani reyimi Ali'ye tahsis ettim" dedi. Talha da;

"Ben seçim işimi Osman'a tahsis ettim" dedi. Sa'd İbni Ebî Vakkas;

"Ben seçim işimi Abdurrahmân İbni Avfa tahsis ettim" dedi. Bunun üzerine Abdurrahmân, Ali ile Osman'a da;

"Arkadaşlar, hanginiz devlet başkanlığı adaylığından feragat ederse bu seçim işiyle meşgul olmayı ona verelim. Allah ve Müslümanlar ona murakıp ve şahittir. Onlar işin kendisinde (yahut kendi itikadında) bu işe kimin daha elverişli olduğunu şüphesiz daha iyi görür ve bilirler" dedi. Ali ile Osman sükût ettiler. Bunun üzerine Abdurrahmân iki arkadaşına;

"Öyleyse bu seçim işiyle uğraşmayı bana havale ediyor musunuz? Allah üzerimde şahittir ki, ben sizin en faziletlinizi seçmekte kısaltma, yani eksiklik yapmayacağım" dedi. Onlar da;

"Evet" dediler. Bunun üzerine son akdedilen toplantıda Ali'nin elini

İlk Müslüman olanlardandır. İbn İshak şöyle demiştir: “Ebu Bekir radiyallahu anh kavmi için birleştirici idi. Kendisine güvenenleri İslâm’a davet etmeye başladı. Onun vesilesiyle ez-Zübeyr, Talha ve Osman radiyallahu anhum İslâma girmişlerdir.”

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Osman radiyallahu anh’ı kızı Rukiyye ile evlendirmiştir. Rukiyye radiyallahu anha onun nikahında iken Bedir günlerinde vefât etmiştir. Bundan sonra da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Osman radiyallahu anh’ı kızı Üm Külsüm ile evlendirdi. Bu sebeple ona “Zinnureyn (iki nur sahibi)” lakabı verilmiştir.

Zübeyr b. Bekkar şöyle demiştir: “Bana Muhammed b. Selam el-Cumahi, Osman’ın azatlısı Ebu’l-Mikdam’dan rivayet etti:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir adamla Osman’a tatlı gönderdi. Adam bunu vermeden bekletince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Neden beklettin? Görmüyor musun Osman ve Rukiyye ondan hoşlanmaktadır” buyurdu.

Mütevâtir yollarla Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Osman radiyallahu anh’ı cennetle müjdelediği, ona cenneti vaad ettiği ve şehit olacağına şahitlik ettiği sabit olmuştur.

Ebu Hayseme Fadailu’s-Sahabe adlı eserinde, en-Nezzal b. Sabre’den rivayet ediyor:

“Ali radiyallahu anh’e: “Bize Osman söyledi..” deyince şöyle dedi:

“O mele-i a’lâ’da “Zinnureyn” diye çağırılan kimsedir”

tutarak;

“Ya Ali, kesinlikle bilirsin ki, senin Resûlullah’a hısımlığın ve İslâm’da önceliğin vardır. Allah, üzerinde gözeticidir. Eğer ben seni emir seçersem, İslâm ümmeti üzerinde muhakkak adalet edersin. Eğer Osman’ı seçersem, sen onun da sözlerini dinler ve emirlerine itaat eder misin?” dedi. Sonra Abdurrahmân İbn Avf, diğerine yani Osman’a dönerek, Ali’ye söylediğinin benzerini ona da söyledi. Abdurrahmân onların her ikisinden de bu sûre tle misâk aldıktan sonra, Osman’a;

“Ya Osman elini kaldır!” dedi ve Osman’a bey’at etti. Ali de Osmân’a bey’at etti. Sonra kapılar açıldı. Medine ahalisi de girdiler ve Osman radiyallahu anh’e bey’at ettiler.” Buhari (3700)

Tirmizi, Talha radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Her peygamberin bir refiki vardır. Benim de cennet-teki refikim Osman’dır.”⁹³

Sahih ve meşhur birçok tarikten gelmiştir ki, Osman radiyallahu anh muhasara altına alındığı zaman sahabeler şu hasletlerle onu övmüşlerdir:

“Ceyşu’l-Usre’yi (zorluk ordusunu) techiz etmesi, Resûlullah onu Mekke’ye gönderdiğinde ağaç altında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in onun adına biat etmesi, Rûme kuyusunu satın alması ve diğerleri.”

Osman radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den, Ebu Bekir ve Ömer radiyallahu anhuma’dan rivayette bulunmuştur.

Osman radiyallahu anh'den de: çocukları Ömer, Eban ve Sa-id, amcasının oğlu Mervan b. El-Hakem b. Ebi'l-As, sahabelerden: İbn Mesud, İbn Ömer, İbn Abbas, İbnu'z-Zubeyr, Zeyd b. Sabit, İm-ran b. Husayn, Ebu Hureyre ve başkaları rivayette bulunmuştur. Tabiinden: el-Ahnef, Abdurrahman b. Ebi Damra, Abdurrahman b. El-Haris b. Hişam, Said b. El-Museyyeb, Ebu Vail, Ebu Abdirrah-man es-Sülemi, Muhammed b. El-Hanefiyye ve başkaları rivayet etmiştir.

Habeşistan'a ilk hicret edenlerden olup yanında hanımı Ru-kiyye de vardı. Hanımının hastalanması sebebiyle Bedir Harbine katılamamış, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun gani-metten payını ve ecrini yazmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Mekke'ye göndermiş bulunduğundan Rıdvan biatına katılamamıştır. Bu sebeple onun öldürüldüğü yayıldı. Bunun üze-rinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir elini diğerinin üzerine koydu ve

“Bu da Osman’ın (biatı)” buyurdu.

Ona biat edildiği zaman İbn Mesud radiyallahu anh: “En ha-yırlımıza biat ettik” demiştir.

93 Tirmizi (3698) İbn Mace (113) Hakim (3/99) Suyuti Tarihu'l-Hulefa (s.149) İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dimeşk (16/121)

Ali radiyallahu anh de şöyle demiştir: “Osman en çok sıla-ı rahimde bulunamızdır” Onun öldürüldüğü haberi ulaşınca Aişe radiyallahu anha: “Şüphesiz o akrabalarını en çok gözetenleri ve Rab’den en çok korkanları iken onu öldürdüler!” demiştir.

İbnu'l-Mubarek, ez-Zühd adlı eserinde ez-Zübeyr b. Abdil-lah’tan rivayet ediyor; onun ninesi Osman radiyallahu anh’ın hizmetçisi idi. Ninesi şöyle demiş:

“Osman aile halkından uyuyanı uyandırmazdı. Eğer uyanık halde bulursa kendisine abdest aldırması için çağırırdı. Dehr orucu tutardı.”

Öldürülmesine sebep valiler olarak akrabalarını ataması idi. Şam’da Muaviye, Basra’da Said b. El-As, Mısır’da Abdullah b. Sa’d b. Ebi Serh, Horasan’da Abdullah b. Amir vali olmuştu. Buraların halkından hacca gelenler valilerinden şikâyet etti. Osman radiyallahu anh yumuşak kalpli birisiydi. Çok iyilikte bulunurdu ve hilm sahibi birisiydi. Bazı valilerin yerini değiştirmek ve onları memnun etmek istedi. Bundan sonra da görevlerine iade etti. Mısırlılar İbn Ebi Serh’ten şikâyetçi olunca onu azletti. Ona bir mektup yazarak Muhammed b. Ebi Bekir es-Sıddık’ı valilikle görevlendirdi. Buna razı oldular. Yolda iken binekli bir habercinin hızla gitmekte olduğunu gördüler ve onu yakaladılar. O da: Osman radiyallahu anh’ın yanından, İbn Ebi Serh’in görevinde kalmasını bildirmek üzere geldiğini, seçkinlerinden bir cemaatin arkasından geleceğini bildirdi. Bunun üzerine mektubu aldılar ve geri dönüp yüzleştiler. Osman radiyallahu anh bu mektubu yazmadığına ve böyle bir izin vermediğine yemin etti. Dediler ki:

“Biz mektubunu teslim aldık” Onlar tarafından öldürülmekten endişe etti. Bunu yazan katib amcasının oğlu olan Mervan b. El-Hakem idi ve öfkelenerek onu evinde kuşatma altına aldılar.

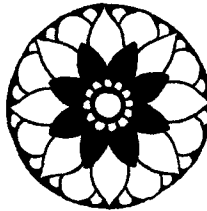
Onu korumak için bir cemaat toplanarak onları Osman Radiyallahu anh’ı öldürmekten yasakladılar. Muhasaracılar etraftaki evlerden Osman radiyallahu anh’ın evine girdiler ve onu öldürdüler. Bu durum sahabelerden hayır ehline ve başkalarına ağır geldi. Bir fitne kapısı açılmıştı. Olan oldu. Yardım edecek olan Allah’tır.

Buhari, Ömer radiyallahu anh’ın katli kıssasında rivayet eder: “Ömer radiyallahu anh altı kişiye ahid verdi. Onlara bir ki-

şiyi seçmelerini emretti. Onlar tercihi Abdurrahman b. Avfe bıraktılar ve o da Osman radiyallahu anh'ı seçti. Böylece ona biat ettiler.” Bu hadisenin Muharrem ayında cumartesi günü, H.24 senesinde gerçekleştiği söylenmiştir.

İbn İshak dedi ki: “O öldürüldüğünde halifeliği üzerinden on bir yıl, on bir ay ve yirmi iki gün geçmişti. Bu 22 Zilhicce 35 tarihinde olmuştur.⁹⁴ 17 veya 18’inde olduğu da söylenmiştir. Bunu Ahmed, İshak b. Tabba’dan, o da Ebu Ma’ser’den rivayet etmiştir.

Ez-Zübeyr b. Bekkar dedi ki: “Pazartesi günü ona biat edildi. Bu, 23 yılı Zilhicce ayının son gününde olmuştur. 18 Zilhicce Cuma günü ikindiden sonra katledilmiştir. Cumartesi akşam ile yatsı arasında, kendisinin el-Bakî kabristanını genişletmek için satın almış olduğu “Hış Kevkeb” denilen duvarın yanına gece vakti defnedilmiştir. Sahih ve meşhur olan rivayete göre şehit edildiğinde 82 yaşında idi. Yaşının bundan daha az olduğu da söylenmiştir. Ebu Muhammed b. Hazm onun seksen yaşına ulaşmadığını iddia etmiştir.

94 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dimeşk (16/247)

4

Ali b. Ebi Talib*Radıyallahu Anh*⁹⁵

İsmi ve nesebi: Ali b. Ebi Talib b. Abdulmuttalib b. Haşim b. Abdimenaf el-Kuraşi el-Haşimi. Künyesi Ebu'l-Hasen'dir. İlim eh-linden pek çoğuna göre İslâm'a giren ilk insandır. Sahih olana göre bi'setten on sene önce doğmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in evinde yetişmiş, ondan ayrılmamıştır. Tebük gazvesi dışında bütün savaşlara Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte katılmıştır. Medine'ye geç kalması sebebiyle ona:

95 El-İsabe (5690) Usdül-Gabe (3783) el-İstiab (1875) Tecridu Esmâi's-Sa-habe (1/392)

Sa'd İbn Ebi Vakkas radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Tebük seferine çıkınca Ali radıyallahu anh'ı geride (Medine'de) bırakmıştı. Dedi ki;

"Ey Allah'ın Resûlü! Beni çocukların ve kadınların arasında mı bırakıyorsun?" Bunun üzerine Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem;

"Sen, Harun'un, Musa yanında aldığı yeri, benim yanımda almaktan razı değil misin? Ancak, benden sonra peygamber yoktur!" buyurdu. Buhari (4416) Müslim (2404) Hadis Esma Bint Umeys, Zeyd Bin Erkam ve başkaları tarafından da rivayet edilmiştir. Bkz.: İbn Ebi Şeybe

Sehl Bin Sad es-Saidî radıyallahu anh'den; "Hayber günü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

"Bu sancağı öyle bir adama vereceğim ki, Allah onun elinde fethi müyesser kılacak. Allah'ı ve Resulünü sever, Allah ve Resulü de onu sever." buyurdu. Artık insanlar o gece sancağı kime verecek diye konuşarak gecelediler. Sabahlayınca erkenden Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yamna gittiler. Her biri sancağın kendine verilmesini umuyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ali Bin Ebî Tâlib nerede?" diye sordu. Ashab:

"Yâ Resûlullah! O gözlerinden rahatsızdır" dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun gözlerine tükürdü ve kendisine dua etti. Ali derhal düzeldi. Hatta hiç ağrısı yokmuş gibi oldu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sancağı ona verdi. Ali:

"Yâ Rasulallah! Onlarla ta bizim gibi oluncaya kadar mı harp ede-

ceğim?" diye sordu. Şöyle buyurdu:

"Onların sahasına ininceye kadar yavaşça ilerle, sonra kendilerini İslâm'a davet et! İslâm'da kendilerine vacip olan Allah hakkını onlara haber ver. Vallahi senin sayende Allah'ın bir adama hidayet vermesi, senin için kırmızı develerin senin olmasından daha hayırlıdır." Buhari (3009) Müslim (2406)

Ebu Turab ile künyelenmişti ve isimler içinde Ali radiyallahu anh'ın en sevdiği bu idi.

Sehl Bin Sa'd radiyallahu anh diyor ki; "Şüphesiz Ali Radiyallahu anh'ın en sevdiği ismi Ebu Turab idi. Bu künyeyle çağırılmakla sevinirdi. Onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem böyle künyelemişti. Bir gün o Fatıma'ya kızmış ve çıkıp mescid duvarının kenarında yatmıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve onu sordu.

"Mescid duvarının orda yatıyor" dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona gitti. Ali'nin vücudu toprağa bulanmıştı. Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem onun sırtından toprağı silkti ve:

"Ebu Turab! Kalk da otur" buyurdu. Buhari (6204) Müslim (2409)

Yine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ali radiyallahu anh'e; **"Sen bendendin, ben de sendenim."** Buyurmuştur. Buhari bunu Bera radiyallahu anh'den uzunca rivayet etti (2451) Tirmizi (3716) bu lafızla rivayet edip "hasen, sahih" demiştir.

Bunun için Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ali radiyallahu anh'e buğz edeni şiddetle tehdit etmiş ve bunu nifaktan, onu sevmeyi ve ona dostluğu ise iman alametlerinden saymıştır. Bu Ali radiyallahu anh'den açık bir şekilde rivayet edilmiştir; "Daneyi açan, canlıları yaratan (Allah'a yeminle söylüyorum: Ümmi peygamberim aleyhissalatu vesselam, bana şu hususu garantiledi: **"Beni mü'min olan sevecek, münafık olan da bana buğz edecektir."** Müslim (78) Sahih kaydıyla Tirmizi (3736)

Ahmed; Esved Bin Amir – İsrail – el-A'meş – Ebu Salih – Ebu Said el-Hudrî isnadıyla rivayet ediyor; Ebu Said radiyallahu anh dedi ki; "Biz Ensar'ın münafıklarını Ali'ye buğz etmelerinden anlardık." Ahmed Fadailus Sahabe (979) aynısı Cabir radiyallahu anh'den de gelmiştir ve isnadı sahihtir.

Ahmed, Fadailus Sahabe'de ve Müsned'de, Tirmizi ve başkaları şu nu rivayet etmişlerdir; Ahmed; Muhammed Bin Cafer – Şu'be – Seleme Bin Kuheyl – Ebut Tufeyl – Ebu Sureyha veya Zeyd Bin Erkam (Şu'be şek etti) isnadıyla; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; **"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır."** Ahmed Fadail (959) Müsned'de; Ali, Büreyde, İbn Abbas ve Ebu Eyyub el-Ensarî'den rivayet etti. Tirmizi aynı isnad ve metin ile rivayet edip "hasen, garib" dedi. Nesai Hasais (76) İbn Ebi Şeybe de sahih isnad ile rivayet etti.

Ömer radiyallahu anh dedi ki; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sel-

lem ondan razı olarak vefât etti.” Buhari (1392)

Birisi İbn Ömer radyallahu anhumaya gelip Ali radyallahu anı hakkında sordu. O da onun güzel amellerinden bahsetti. Dedi ki; “Onun evi Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in evinin ortasında idi.” Sonra da; “Galiba sen onu kötölüyordun?” dedi. Adam; “Evet” dedi. İbn Ömer radyallahu anhumaya; “Allah burnunu sürtsün” dedi. Buhari (3704) Bunlar Ali radyallahu anı’nın faziletlerinden bazılarıdır.

Onun faziletlerinden birisi de, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in onu cennet kadınlarının efendisi olan kızı Fatıma radyallahu anha ile evlendirmesidir. Ali radyallahu anı, Hüdeybiye anlaşmasını yazıya geçiren sahabedir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu Yemen’e göndermiştir. O, çocuklardan ilk müslüman olandır. O, Haricilerle savaşmıştır. Nitekim kıyamet gününde onlarla savaşmış olanlar büyük ecir alacaklardır.

Ahmed Bin Zürene el-Mukrî’den; Ebu Abdullah Ahmed Bin Hanbel’i şöyle derken işittim; “Kim Ali radyallahu anı’nı dördüncü halife olarak kabul etmezse onunla konuşmayın ve onu nikâhlamayın.” Tabakatu’l-Hanabile (1/45)

İbn Ebi Şeybe; Veki – Şube – Yahya Bin Husayn – Musab Bin Sad – babası isnadıyla rivayet ediyor; O, birisinin Ali radyallahu anı’nın aleyhinde konuşup beddua ettiğini işitti. Bunun üzerine ona vurup öldürdü.” İsnadı sahihtir.

El-Hallal, es-Sünne’de nakleder; Ebu Abdullah’a denildi ki; “Ali’nin halife olduğunu söyler misin?” “Evet” dedi ve Sefine hadisini zikretti; “Ebu Abdullah dedi ki; “Ali rahimehullah adil bir imam idi.” Yine Ahmed Bin Hanbel dedi ki; “Bize göre Ali radyallahu anı raşid imamlardandır.”

İbnul Cevzi, Abdullah Bin Ahmed Bin Hanbel’den rivayet ediyor; “Babama; “Ali ve Muaviye hakkında ne diyorsun?” diye sordum. Dedi ki; “Bil ki, Ali radyallahu anı’nın çok düşmanı vardı. Düşmanları onun bir kusurunu araştırdılar ama bulamadılar. Bunun üzerine tuzak olarak birisini ona harp için tutuşturdular.”

İbn Asakir, Tarihu Dimeşk’t; İsmail Bin İshak – Abdullah – Süfyan tariki ile rivayet ediyor; Süfyan dedi ki; “Ali radyallahu anı’nın halifelikten kendisini alıkoyacak hiçbir kusuru yoktu. Muaviye radyallahu anı’nın da bu konuda Ali radyallahu anı ile çekişecek bir hasleti yoktu.” Tarihu Dimeşk (59/138)

Yine İbn Asakir Tarihu Dimeşk’t; Ebul Abbas Muhammed Bin Süleyman – İbrahim Bin Süveyd el-Ermenî isnadıyla rivayet ediyor; Ahmed Bin Hanbel’e dedim ki; “Halifeler kimlerdir?” şöyle dedi; “Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali radyallahu anıdır.” Muaviye de değil mi?” dedim. Dedi ki; “Ali radyallahu anı zamanında halifelğe ondan daha layık biri yoktu. Allah Muaviye’ye rahmet eylesin.” İbn Asakir (59/138)

Hatib el-Bağdadî; Ebul Abbas Bin Mesruk et-Tusî – Abdullah Bin Ahmed Bin Hanbel tariki ile rivayet ediyor; “Bir gün babamın yanında oturuyordum. Kerh’li bir grup insan geldi ve Ebu Bekir’in, Ömer Bin el-Hattab’ın ve Osman’ın (radiyallahu anhum) hilafetinden bahsedip sözü uzattılar. Ali radiyallahu anh’ın hilafetinden de bahsedip ileri gittiler. Bunun üzerine babam başını onlara doğru çevirdi ve dedi ki; “Ey oradakiler! Hilafet ve Ali’nin halifelîği hakkında sözü çok uzattınız. Şüphesiz hilafet Ali’yi süslemedi. Bilakis Ali radiyallahu anh hilafeti süsledi.” Hatib el-Bağdadî Tarih (1/145)

Allah, Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Abdullah Bin Abbas radiyallahu anhum ve onlarla beraber olan Müslümanları tekfir edip onların ebedi cehennemlik olduğunu söyleyen haricileri çirkinleştirsın. Bu yüzden İbn Mülcem Ali radiyallahu anh’ı öldürmeye kalkmıştır. Allah ona lanet etsin.

Haricilerin müftüsü, zahidi ve şairi olan İmran Bin Hittan es-Sedusi, bu yüzden İbn Mülcem’in yaptığını şöyle övüyordu;

“Ey tövbekar kişinin darbesi, onunla ancak arşın sahibinin rızasına ulaşmak istenir.

Şüphesiz ben onu gün boyu anmayı Allah katında mizana yetecek bir amel sayıyorum.”

Fakih et-Taberî Tahir Bin Abdullah eş-Şafî bu şiiri şu şekilde değiştirmiştir;

“Ey bedbaht kişinin darbesi, onunla ancak arşın sahibinin kurdukları yıkılmak istenir

Şüphesiz ben onu ve İmran Bin Hittanı gün boyu anıp lanetliyorum”

Muhammed Bin Ahmed et-Tayyib de, İmran’a reddiye olarak şöyle der;

Ey hain kişinin darbesi, bu darbe sahibini Allah katında insanlıktan uzaklaştırır

Onu düşündüğüm zaman onu ve İmran Bin Hittan köpeğini lanetlemeye devam ederim.

Allah, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’i adaletsizlikle suçlayan ve Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in ehli beytine düşman olan bu haricileri rezil etmiştir.

Onların sıfatı; İslâm ehlini öldürmeleri ve onları putperestlikle suçlamalarıdır. Buhari (3344) Müslim (1064) Ebu Said el-Hudri hadisi. Büyük bidatleri ve sapıklıklarından dolayı, çok amel işleseler de Allah onların amelini kabul etmeyecektir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sahabelerine; “Sizden biri namazını onların namazı yanında küçümser, orucunu onların orucu yanında küçümser. Kur’ânı okurlar fakat gırtlaklarını geçmez. Okun yaydan çıktığı gibi İslâm’dan çıkarlar.” Buyurmuştur. Buhari (3610) Müslim (1064) Ebu Said el-Hudri hadisi.

“Benim yanımda, Musa’nın yanında Harun’un menzilesinde olmaktan razı olmaz mısın?”⁹⁶ demiştir. Onu kızı Fatıma ile evlendirmiştir.

Savaşların çoğunda sancak Ali radiyallahu anh’ın elinde olurdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ashabı arasında kardeşlik kurduğunda ona:

“Benim kardeşim de sensin”⁹⁷ buyurmuştur.

Menkıbeleri çoktur. Öyle ki imam Ahmed şöyle demiştir: “Ali radiyallahu anh hakkında nakledilen (menkıbe)ler kadar başka bir sahabe hakkında nakledilmemiştir.”⁹⁸ Bir başkası bunun sebebini şöyle açıklar: “Ümeyye oğulları ona buğzediyordu. Bunun üzerine sahabenin menkıbeleri hakkında bilgisi olan herkes bunu ispatladılar. Ümeyye oğulları Ali radiyallahu anh’ı kötüledikçe, onun fazileti hakkında rivayetler daha fazla yayıldı.

Nitekim Rafizîler de onun hakkında menkıbeler uydurmuşlardır. Hâlbuki Ali radiyallahu anh’ı övmek için bu uydurmalara ihtiyaç yoktur. en-Nesai diğer sahabelerden ayrı olarak Ali radiyallahu anh’ın faziletine dair çoğu sahih isnadlı rivayetlerden oluşan bir risale yazmıştır.

Ali radiyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ondan da oğulları Hassen ve Huseyn, İbn Mesud, Ebu Musa, İbn Abbas, Ebu Rafi, İbn Ömer, Ebu Said, Suheyb, Zeyd b. Erkam, Cerir, Ebu Umame, Ebu Cuhayfe, Bera b. Azib, Ebu’t-Tufeyl ve başkaları rivayette bulunmuştur.

Muhadram olan Tabiinden veya onu görenlerden: Abdullah b. Şeddad b. El-Had, Tarık b. Şihab, Abdurrahman b. El-Haris b. Hişam, Abdullah b. El-Haris b. Nevfel, Mesud b. El-Hakem, Mervan b. El-Hakem ve başkaları rivayet etmişlerdir.

Şüphesiz hariciler, Restûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in de buyurduğu gibi mahlûkatın en şerlileridir. Müslim (1067) Ebu Zerr hadisi

⁹⁶ Buhari (3706) Müslim (6168)

⁹⁷ Tirmizi (3720) Hakim (3/14) Kenzu’l-Ummal (32879) İbn Hişam Siyratu’n-Nebeviye (1/197)

⁹⁸ Ahmed (3/32)

Diğer tabiinden çoğu Muhammed, Ömer ve Abbas gibi kendi çocuklarından olan çok sayıda kimse ondan rivayette bulundular. Savaşçılığı, cesareti ve atılganlığı ile meşhur olmuştur.

Ömer radiyallahu anh'ın oluşturduğu şurada bulunanlardan biriydi. Abdurrahman b. Avf bunu ona arz etmiş, bazısına karşı çıkılan şartlar koşmuştu. Böyle bir şura Osman radiyallahu anh'e teklif edildi ve o bunu kabul edip üstlendi. Ali radiyallahu anh Osman radiyallahu anh'e biat etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra ilim ve fetva hizmetlerine devam etti.

Osman radiyallahu anh şehit edilince insanlar Ali radiyallahu anh'e biat ettiler. İçlerinde Talha, Zübeyr ve Aişe radiyallahu anhum'un de bulunduğu bir sahabe cemaati Osman radiyallahu anh'in kanını talep ederek kıyam ettiler ve Cemel vakası gerçekleşti. Sonra Şam halkıyla Muaviye radiyallahu anh kıyam etti. Onun emiri önce Ömer, sonra Osman radiyallahu anhuma idi. Osman radiyallahu anh'in kanını talep etmek için insanları çağırды ve Siffin vakası ile olan oldu.

Ali radiyallahu anh'in görüşü onların kendisinin itaatine girmelerinden sonra Osman radiyallahu anh'in kanının talep edilmesi ve tertemiz şeriatın hükümlerinin uygulanması gerektiği şeklinde idi. Muhalifleri de ona: "Onları yakalayıp öldürmen, davasız ve beyyine ikame etmeksizin kısas uygulaman gerekir" diyorlardı. Her iki fırka da müctehit idi.

Sahabelerden bir fırka da vuruşmaya hiç karışmadılar. Ammar radiyallahu anh öldürüldü. Ehli sünnetin ittifakına göre haklı olan Ali radiyallahu anh idi. Hamd Allah'adır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Hayber gününde şöyle buyurması da Ali radiyallahu anh'in faziletlerindendir:

"Bu sancağı yarın öyle bir kimseye vereceğim ki, Allah ve Resûlünü sever, Allah ve Resûlü de onu sever. Allah onun eliyle fethi nasip edecektir." Ertesi gün olunca her biri sancağın kendisine verilmesini umdular. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ali b. Ebi Talib nerede?" diye sordu.

"Gözlerinden rahatsız" dediler. Ali radiyallahu anh geldiğinde gözlerine tükürerek onun için dua etti. Gözleri şifa buldu ve

sancağı ona verdi. Buhari ve Müslim sahihlerinde bunu rivayet etmişlerdir.⁹⁹

Müslim'in Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayetinde Ömer radiyallahu anh'ın şöyle dediği geçer:

"O gün dışında komutan olmayı arzu etmedim." Ahmed'in Büreyre'den rivayetinin sonunda Merhab kıssası da vardır. Ali radiyallahu anh kılıcıyla onun başına öyle bir darbe vurmuştur ki, ordu bu darbenin sesini işittiler. O, ordunun gerisi kendisiyle harbe katılmaya vakit kalmadan Allah fethi nasib etti.

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Cabir radiyallahu anhdan gelen şu rivayet vardır: Hayber günü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sancağı Ali'ye verince o acele yola çıktı. Kaleye gelinceye kadar ona:

"Yavaş ol" demeye başladılar. Kalenin kapısını söküp yere attı. Sonra o kapıyı ancak yetmiş kişi bir araya gelip yerine koydular." Bunun isnadında Haram b. Osman adlı bir râvi vardır ve metruktur. Kapı kıssası Ebu Rafi hadisinde geçmektedir. Lakin bu rivayette bu sayıdan (70 kişiden) bahsedilmez.

Ahmed ve Nesai Amr b. Meymun'dan naklediyorlar: "İbn Abbas radiyallahu anhuma'nın yanında oturuyordum. Yedi kişi geldi..." Bu kıssada şunlar da geçmektedir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Öyle bir kimse göndereceğim ki Allah onu mağlup etmeyecektir. Allahı ve Resûlünü sevmektedir." Ali radiyallahu anh gözünden rahatsız halde geldi. Onun gözlerine tükürdü ve sancağı üç defa sallayarak ona verdi. O da Safiyye bintü Huyey ile geldi. Kureys'e beraat okuyarak onu gönderdi ve şöyle buyurdu:

"Ancak benden olan ve benim de ondan olduğum kimse gitmiştir." Amcasının oğullarına şöyle demiştir:

"Dünyada ve ahrette hanginiz bana dostluk edecek?" Yüz çevirdiler. Ali radiyallahu anh ise:

"Ben" dedi. Bunun üzerine:

"Şüphesiz o benim dünyada ve ahrette dostumdur" buyurdu. Ridasını tuttu ve Ali, Fatıma, Hasen ve Hüseyin'in üzerine

koydu. Şöyle buyurdu:

“Ey Ehli beyt! Allah sizden kiri gidermek istiyor”¹⁰⁰ Ali radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in elbisesini giymiş ve onun yerinde yatmıştır. Müşrikler Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i öldürmeyi kastetmişlerdi. Onu gördüklerinde:

“Arkadaşın nerede?” dediler. Tebük gazvesinde Ali radiyallahu anh’e şöyle buyurmuştur:

“Sen benim yanımda Musa’nın yanındaki Harun gibisin. Ancak benden sonra peygamber yoktur.” yani; benim halifem olarak gitmeye ancak sen layıksın. Yine ona şöyle demiştir:

“Sen benden sonra bütün müminlerin velisisin” Ali’nin kapısı dışında bütün mescid kapıları kapatılmıştır. O mescide cünüp olarak da girebilirdi. Zira başkasına olmayan, Aliye has bir yol idi. Yine

“Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur” buyurmuştur. Allah Azze ve Celle ağaç altında biat edenlerden razı olduğunu haber vermiştir. Bize şu anlatılmadı mı; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ey Ömer! Ne biliyorsun, muhakkak Allah Bedir ehline muttali olmuş ve “Dilediğinizi yapın” buyurmuştur.”

Yahya b. Said el-Ensari, Said b. Müseyyeb’den rivayet eder: “Ömer radiyallahu anh Ebu’l-Hasen (Ali)’nin bulamadığı zor fetvalardan Allah’a sığınırdı.”

Said b. Cübeyr şöyle demiştir: “İbni Abbas radiyallahu anhu ma “Güvenilen bir kişi bize Ali’den fetva naklederse o fetvayı bırakıp başkasını aramazdık” derdi.”

Ebu’t-Tufeyl der ki: “Ali radiyallahu anh şöyle derdi: “Bana sorun, bana sorun, bana Allah’ın kitabından sorun. Vallahi hiçbir ayet yoktur ki onun gece mi yoksa gündüz mü indirilmiş olduğunu bilmeyeyim.”

Tirmizi¹⁰¹ kuvvetli isnad ile Sa’d b. Ebi Vakkas’tan rivayet ediyor: “Muaviye radiyallahu anh Sad radiyallahu anh’i emir yaptı ve ona şöyle dedi:

100 Hakim (3/133) Taberani (12/98)

101 Tirmizi (3724)

“Seni Ebu Turab’a hakaretten alıkoyan nedir?” o da şöyle cevap verdi:

“Sadece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in söylediği üç şeyi zikredeceğim. Bunlardan biri benim hakkımda olsa idi kızıl develerim olmasından daha hayırlı idi. Ben ona hakaret etmeyeceğim! Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (Tebük) sefere çıkınca Ali’yi geride (Medine’de) bırakmıştı. Ali:

“Ey Allah’ın Resûlü, siz beni çocukların ve kadınların arasında mı bırakıyorsunuz?” dedi (kalmak istemedi). Bunun üzerine Aleyhissalatu vesselâm:

“Sen, Harun’un, Musa yanında aldığı yeri, benim yanımda almaktan razı değil misin? Şu farkla ki, benden sonra peygamber yok!” buyurdu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber günü buyurdu ki:

“Yarın sancağı öyle bir kimseye vereceğim ki, O, Allah’ı ve Resûlünü sever, Allah ve Resûlü de onu sever.”¹⁰² Bu söz üzerine (beni mi seçer ümidiyle, Aleyhissalatu vesselâm’a görünmek için) boyunlarını uzattılar. Ama o:

“Bana Ali’yi çağırın!” buyurdu. Ali getirildi ama gözlerinden rahatsız idi. Hemen gözlerine tükürdü ve sancağı ona verdi. Allah Teâla Hazretleri onun eliyle fethi müyesser kıldı. Şu ayet indiği zaman

“Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı çağıralım...” (Al-i İmran 61) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen Ali’yi, Fatıma’yı, Hasen ve Hüseyin’i (radiyallahu anhüm) çağırırdı ve:

“Allah’ım! Bunlar benim ailemdir!” buyurdu.¹⁰³

Yine Ali radiyallahu anh’ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: **“Peygamber aleyhissalatu vesselâm, bana şu hususu garantiledi: Beni ancak mü’min olan sevecek ve ancak münafık olan bana buğz edecektir”**¹⁰⁴

Ahmed, Müsned’inde ceyyid isnad ile Ali radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: **“Denildi ki:**

102 Müslim (4654) Beyhaki (9/131) İbn Sad (2/82)

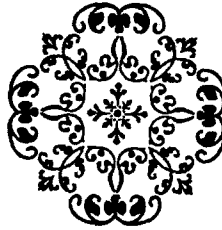
103 Müslim (6170) Tirmizi (3724) Hakim (2/416)

104 Tirmizi (3736)

“Ey Allah’ın Resûlü! Senden sonra bize kim emir olacak?”
Şöyle buyurdu:

“Emiriniz Ebu Bekir olursa onu güvenilir, dünyada zahid, ahrete yönelmiş olarak bulursunuz. Ömer olursa onu kuvvetli ve güvenilir, Allah için hiçbir kınayanın kınamasından korkmaz halde bulursunuz. Eğer Ali olursa ki bunu yapacağınızı sanmam, onu doğruyu bulmuş ve doğruyu gösteren, sizi dosdoğru yola sokan bir kimse olarak bulursunuz.”

Ali radiyallahu anh 17 Ramazan 40 (hicri) tarihinde öldürülmüştür. Halifelik süresi 5 yıldan üç buçuk ay eksiktir. Zira Osman radiyallahu anh’ın öldürülmesinden sonra 35 yılı Zilhicce ayında ona biat edilmişti. Cemel vakası 36 yılında Cemadi ayında oldu. Sıffin vakası 37 yılında, Haricilerle Nehrevan vakası 38 yılında oldu. Sonra 2 sene bağîlerle (isyancılarla) savaştı. Ölünceye kadar bu böyle sürdü.

5

Talha b. Ubeydullah*Radıyallahu Anh* ¹⁰⁵

İsmi ve nesebi; Talha b. Ubeydullah b. Osman b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Murre b. Ka'b b. Lüey b. Galib el-Kuraşi et-Teymî. Künyesi; Ebu Muhammed'dir. Cennetle müjdelenen on sahabedir. İslâm'a ilk giren sekiz kişiden biridir. Ebu Bekir radıyallahu anh'ın vesilesiyle Müslüman olan beş kişiden biridir. Şura ashabı olarak bilinen altı kişiden de biridir.

105 El-İsabe (4269) Usdü'l-Gabe (2625) el-İstiab (1289) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/277)

Onun faziletlerinden biri; Tirmizi'nin; Ebu Said el-Eşec – Yunus Bin Bukeyr – Muhammed Bin İshak – Yahya Bin Abbad Bin Abdullah Bin ez-Zübeyr – babası – dedi Abdullah Bin ez-Zübeyr – ez-Zübeyr isnadı ile rivayet ettiği şu hadistir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sırtında Uhud Savaşında iki zırh vardı. Bir kayanın üzerine çıkmaya çalıştı fakat zırhların ağırlığından buna gücü yetmedi. Bunun üzerine Talha'yı basamak yaptı ve kayanın üzerine çıkabildi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: **"Talha, Cenneti hak etti"** buyurdu. Muhammed Bin İshak, İmam Ahmed'in Müsned'inde ve İbn Ebi Şeybe'nin Musannefindeki rivayette tahdis ve sema sigasını belirtmiştir.

Buhari Sahih'inde; Kays Bin Ebi Hazım'dan rivayet ediyor; "Talha'nın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i koruduğu elini kurumuş gördüm." Buhari (3724)

İbn Osman'dan; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile onun harbettiği günlerin bazısında beraber bulunanlardan Talha ile Sa'd'dan başka kimse kalmadı. Bu söz onların hadislerinden alınmadır." Buhari (3722) Müslim (2414)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hira üzerinde Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha ve ez-Zübeyr ile beraberdi. Kaya hareket etmeye başladı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; **"Dur, üzerinde peygamber, Sıddık ve şehitten başka bir şey yok"** buyurdu. Müslim (2147)

Onun cennetle müjdelenen on kişiden biri olması, ilk Müslüman olan sekiz kişiden biri olması, Ebu Bekir radıyallahu anh'ın elinde Müs-

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğulları Yahya, Musa ve İsa, Kays b. Ebi Hazım, Ebu Seleme b. Abdirrahman, el-Ahnef, Malik b. Ebi Amir ve başkaları rivayette bulunmuştur.

Annesi; es-Sa'be bintu'l-Hadramiye Yemen'li bir kadın olup el-A'lâ b. El-Hadrami'nin kız kardeşidir. el-Hadrami'nin ismi Abdullah b. Abbad b. Rebia'dır.

Bedir Savaşı esnasında Şam'da ticaret yapıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun ganimetten payını ayırmıştı. Uhud Savaşına katıldı, en güzel şekilde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i canıyla korudu. Ona doğru gelen oku eliyle çeldi ve parmağı koptu.

Zübeyr b. Bekkar, Musa b. Talha'dan rivayet ediyor: Talha radiyallahu anh kızıla çalan beyaz tenli, kısaya yakın orta boylu, geniş omuzlu, iri ayaklı idi. Döndüğü zaman tüm vücuduyla dönerdi."

Zübeyr b. Bekkar Muhammed b. İbrahim b. El-Haris'ten rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zi-Kared gazvesinde "Beysanu Malih" denilen bir suya uğradı.

"**Bu ne kadar güzel ve tatlıdır**" dedi ve ismini değiştirdi. Talha radiyallahu anh bu suyu satın aldı ve sadaka olarak verdi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"**Ey Talha! Şüphesiz sen Feyyaz'sın (Eli açkısm)**"¹⁰⁶ buyurdu. Bundan dolayı ona "Talhatu'l-Feyyaz" denildi.

lüman olan beş kişiden biri olması, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendilerinden razı olarak vefât ettiği altı kişilik şura ashabından biri olması ve hilafete aday gösterilmesi faziletlerinden bazılarıdır.

Onun sözünü tutan kimse olduğunu gösteren bir rivayeti İbn Ebi Şeybe; Abdullah Bin İdris – Talha Bin Yahya – amcası İsa Bin Talha isnadıyla rivayet ediyor; "Bir bedevi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve sözünü tutan kimseleri sordu. Ona cevap vermedi. Sonra yine sordu, cevap vermedi. Talha Bin Ubeydullah mescidin kapısından üzerinde iki yeşil elbise ile girdi. Bunun üzerine buyurdu ki; **"İşte bu sözünü tutan kimsedir"**

Bunu Tirmizi mevsul olarak Talha Bin Yahya – Talha'nın oğulları Musa ve İsa – babaları Talha tariki ile, İbn Ebi Şeybe'nin rivayetinden daha kamil bir metinle rivayet etti. İbn Ebi Şeybe (32159) Tirmizi (3742) Ebu Ya'la (659) İbn Ebi Asım es-Sunne (1399) isnadı hasendir.

106 İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (7/82) Kenzu'l-Ummal (33370)

Müslüman oluş sebebi hakkında İbn Sa'd, İbrahim b. Muhammed b. Talha'dan rivayet ediyor: Talha radiyallahu anh dedi ki: "Busra panayırında bulunduğum bir sırada, oradaki bir manastırın rahibi:

"Sorun bakayım, bu panayır halkı arasında, ehl-i Harem'den bir kimse var mı?" diye sesleniyordu.

"Evet ben varım!" dedim. Bunun üzerine rahip:

"Ahmed zuhur etti mi?" diye sordu.

"Ahmed de kim?" dedim. Rahip:

"Abdullah b. Abdulmuttalib'in oğludur. Bu ay O'nun çıkacağı aydır. O, peygamberlerin sonuncusudur. Haremden çıkarılacak; hurmalık, taşlık ve çorak bir yere hicret edecektir. Sakın O'nu kaçırma" dedi. Rahibin söyledikleri kalbime yer etti. Oradan alelacele ayrılıp kabileyi geride bırakarak Mekke'ye döndüm. Aileme;

"Bizden sonra Mekke'de bir hadise oldu mu?" diye sordum. Dediler ki;

"Evet, Abdullah'ın oğlu Muhammed çıktı peygamberliğini iddia ediyor. Ebu Kuhafe'nin oğlu da (yani Ebu Bekir radiyallahu anh) O'na tabi oldu." Hemen Ebû Bekir'in yanına gittim. Beni ona götürdü. Müslüman oldum ve rahibin haberini anlattım."

Vakidî şöyle demiştir: "Talha b. Ubeydullah esmer benizli, sık saçlı fakat saçları ne kısa kıvrıkcık ne de düz ve uzundu. Güzel yüz-lü idi. Yürüdüğü zaman sür'atli yürürdü. Saçlarını boyamazdı."

Zübeyr b. Bekkar'ın mürsel yollardan rivayetine göre peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ashabı arasında kardeşlik kurulduğunda Talha ile Zübeyr'i kardeş yapmıştır. Diğer rivayete göre ise Talha ile Ebu Eyyub arasında kardeşlik kurmuştur.

Tirmizi, Abdullah b. Ez-Zübeyr'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Talha, Uhud'da yaptığı ile cenneti kendisine vacip kıldı."¹⁰⁷

İbn İshak dedi ki: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Uhud günü dağda bir kayaya tırmanıyordu. Sırtına iki zırhı üst

üste giyinmiş olduğundan tırmanamadı. Bunun üzerine Talha radiyallahu anh başını eğdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun sırtında basarak tırmandı.” Bu Ebu Ya’la’nın rivayet lafzıdır.

Yunus b. Bukeyr, Megazi’sinde Zübeyr radiyallahu anh’dan şu metinle rivayet etti: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i kayaya tırmanırken gördüm. Sırtına iki zırh giymişti...” bu rivayetin sonunda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Talha cenneti vacip kıldı” buyurmuştur.

Zübeyr b. Bekkar İbn Abbas radiyallahu anhuma’ya ulaşan isnadıyla rivayet ediyor: Sa’d b. Ubade radiyallahu anh dedi ki:

“Sahabeden bir toplulukla beraber Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e ölüm üzere biat ettik. Uhud gününde Müslümanlar bozguna uğradığında sabrettiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem için canlarını feda ettiler. Onlardan öldürülen öldürüldü.” Bu şekilde biat edenleri de şöyle saydı: Ebu Bekir, Ömer, Talha, Zübeyr, Sa’d, Sehl b. Huneyf ve Ebu Ducane.

Darekutni, el-Efrad’da Musa b. Talha’dan, o da babasından rivayet ediyor: Talha radiyallahu anh’ın eline ok isabet ettiği zaman “Ah, ah” dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Şayet ‘Bismillah’ deseydin elbette sen dünyada olduğun halde Allah’ın senin için cennette bina ettiği evi görecektin.”¹⁰⁸

Buhari¹⁰⁹ Kays b. Ebi Hazım’ın şöyle dediğini rivayet eder: “Talha’nın Uhud’da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i koruduğu elini kurumuş halde gördüm.”

İbnu’s-Seken şöyle dedi: “Talha, her biri Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in hanımlarının kızkardeşi olan dört hanımla evlenmiştir: Ümm Külsüm bintu Ebi Bekr Aişe’nin kızkardeşidir. Hamne bintu Caş Zeyneb’in kızkardeşidir. El-Faria bintu Ebi Süfyan Ümm Habibe’nin kızkardeşidir. Rukayye bintu Ebi Umeyye Ümmü Seleme’nin kızkardeşidir. Allah onlardan razı olsun.

Yakub b. Süfyan, Tarih’inde Kabisa b. Cabir’den rivayet edi-

108 Kenzu’l-Ummal (33375)

109 Buhari (3724)

yor: “Talha ile arkadaşlık ettim. Onun kadar istenmediği halde bolca mal veren kimse görmedim.”

Halife (b. Hayyat), Tarih'inde Kays b. Ebi Hazım'dan rivayet ediyor: “Cemel gününde Talha dizinden ok yemişti. Tutulduğunda deliniyor, bırakıldığında kan fişkırıyordu. Bunun üzerine “bırakın” dedi.

İbn Asakir¹¹⁰ birçok yoldan rivayet ediyor: “Mervan b. El-Hakem'in attığı ok ile vuruldu. Bu yara sebebiyle öldü.”

Begavi sahih isnad ile el-Carud b. Ebi Sabre'den rivayet ediyor: “Mervan Cemel gününde Talha'ya bakarak: “Bu günden sonra intikam istemem” dedi ve bir ok fırlatarak onu öldürdü.”

Yakub b. Sufyan, sahih isnad ile Kays b. Ebi Hazım'dan rivayet ediyor: “Mervan b. El-Hakem Talha'yı at üzerinde gördü ve şöyle dedi:

“Bu Osman'a yardım etti.” Bir ok atarak onu dizinden vurdu. Ölünceye kadar yarasından kan akmaya devam etti.” Abdulhamid b. Salih bunu Kays'tan rivayet etmiştir.

Taberani¹¹¹ Yahya b. Süleyman el-Cufi'den o da Vekî'den aynı isnad ile rivayet ediyor:

“Mervan b. El-Hakem'i Talha'ya ok attığı gün gördüm. Ok Talha'nın dizine isabet etti. Ölünceye kadar yarasından kan akmaya devam etti. Bu, hicretin 36. Yılı Cemadiye'l-Üla ayında oldu.”

İbn Sad'ın rivayetine göre Cemadiyelahire'nin son on gününde Perşembe günü vuruldu. 64 yaşında idi.”¹¹²

110 İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (7/82)

111 Taberani (1/197)

112 İbn Sad (3/152)

6

Zübeyr b. el-Avvam*Radıyallahu Anh*¹¹³

İsmi ve nesebi; ez-Zübeyr b. el-Avvam b. Huveylid b. Esed b. Abdiluzza b. Kusayy b. Kilab el-Kuraşî el-Esedî. Künyesi; Ebu Abdillâh'tır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in havarisi ve halasının oğludur.

Annesi; Safiye bintu Abdilmuttalib'dir. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Annesi onu, kardeşi Zübeyr b. Abdilmuttalib'in künyesi olan "Ebu't-Tahir" diye künyelemişti. Kendisi de oğlunun adıyla "Ebu Abdillâh" diye künye kullanırdı. Daha çok bu künyesi kullanılır olmuştur. On iki yaşında iken Müslüman oldu. Sekiz yaşında Müslüman olduğu da söylenmiştir.

113 El-İsabe (2791) Usdül-Gabe (1732) el-İstiâb (811)

Zübeyr radıyallahu anh'ın faziletlerinden birisi Cabir radıyallahu anh'den gelen şu rivayettir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hen-dek günü;

"Kavmin (düşmanların) haberini bana kim getirecek?" diye sorduğunda Zübeyr radıyallahu anh:

"Ben getiririm" diye cevap verdi. Sonra yine;

"Kavmin haberini bana kim getirecek?" buyurdu. Zübeyr radıyallahu anh yine; "Ben" dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:

"Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'dir." Buhari (2846) Müslim (2415)

Abdullah Bin ez-Zübeyr, Zübeyr radıyallahu anh'den rivayet ediyor; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; **"Kim Beni kurayza'ya gidip onların haberini bana getirecek?"** diyordu. Ben gittim ve döndüğümde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem banım için annesi ile babasını katarak; **"Babam ve annem sana feda olsun"** buyurdu. Buhari (3720) Müslim (2416)

Hişam Bin Urve babasından rivayet ediyor; "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbı Yermük günü Zübeyr radıyallahu anh'e dediler ki; "Ey Zübeyr! şiddetli bir saldırı yapmazmısın ki, biz de seninle beraber şiddetli bir saldırı yapalım" dediler. Bunun üzerine Zübeyr radı-

Leys, Ebu'l-Esved'den rivayet ediyor: "Zübeyr'in amcası onu bir hasıra sarmıştı ve onu tekrar küfre döndürmek için duman ile işkence ediyordu. O ise: "Asla küfre dönmem" diyordu."

Zübeyr b. Bekkar, Kitabı'n-Neseb'de; amcası Mus'ab'dan, o da Abdullah b. Mus'ab'dan şöyle rivayet etmiştir: "el-Avvam öldüğü zaman Nevfel b. Huveylid kardeşinin oğlu olan Zübeyr'in bakımını üstlendi. Safiyye onu küçükken döver ve bu konuda aşırı davranırdı. Nevfel onu kınayarak şöyle dedi: "Sen bu çocuğu neden böyle, sanki nefret eder gibi dövüyorsun?" bunun üzerine Safiyye şu recezi söyledi:

Onu sevmediğimi söyleyen yalan söylemiştir,

yallahu anı Rumlar üzerine şiddetli hamleler yaptı. Bu hamleler sırasında, Rumlar, Zübeyr'in omuz köküne iki darbe vurdular. Bu iki geniş yara arasında Bedir'de yediği bir darbenin çukurluğu vardı ki, oğlu Urve; "Ben çocukken bu darbenin yerine parmaklarımı sokar, oynardım" demiştir." Buhari (3721)

Aişe radiyallahu anha'dan; **"Yara aldıktan sonra yine Allah'ın ve Peygamber'in çağrısına uyanlar (özellikle) bunların içlerinden iyilik yapanlar ve takva sahibi olanlar için pek büyük bir mükâfat vardır."**(Al-i İmran 172) Âişe radiyallahu anha, Urve'ye;

"Ey kardeşimin oğlu, senin iki baban -babası el-Zübeyr ile anne tarafından dedesi Ebu Bekir radiyallahu anı kastediyor- kendilerine yara isabet ettikten sonra Allah ve Resûlünün çağrısına uyan kimselerdendiler. Müşrikler, Uhud'dan ayrılıp Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ve ashabına isabet edenler isabet ettikten sonra, geri döneceklerinden korktular, bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

"(Bizim henüz gücümüzün yerinde olduğunu bilmeleri için) onların arkasından gitmeye kim gelir?" Ebu Bekir ve ez-Zübeyr'in de aralarında olduğu yetmiş kişi gidenler arasında idiler.

Ebu Hureyre radiyallahu anı'den; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha ve Zübeyr ile birlikte Hira üzerindeydi. Kaya hareket etmeye başladı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; **"Dur! Üzerinde sadece peygamber, sıddık veya şehit var"** Müslim (2417)

Onun cennetle müjdelenen on kişiden biri olması, geçen Ebu Hureyre radiyallahu anı hadisinde olduğu gibi şehitlerden biri olması, Bedir'e ve diğer savaşlara katılmış olması, iki hicrete de katılması, on altı yaşında Müslüman olması, Allah yolunda ilk kılıç sallayan kişi olması, şûra ehli altı kişiden biri olması, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefât ederken kendilerinden razı olduğu kimselerden olması ve halifelîğe aday gösterilenlerden biri olması faziletlerinden bazılarıdır.

Benim onu dövmem, ancak akıllanması içindir,
 Böylece orduları yenecek, ganimetlerle dönecektir.
 Malından onu alıkoyacak kimse olmasın.
 Evindeki hurmalardan ve tanelerden yesin.

Bu şiirden sonra Nevfel: "Ey Haşimoğulları! Benim adıma onu kınayacak yok mu?" dedi.

Zübeyr iki hicrete de katılmıştır. Urve şöyle demiştir: "Zübeyr bineğe bindiği zaman ayağı yere değecek kadar uzun boylu idi." Bunu Zübeyr b. Bekkar rivayet etmiştir.

Osman b. Affan radiyallahu anh, kendisine "Zübeyr'i senden sonra halife olarak belirle" denildiği zaman şöyle cevap vermiştir:

"Muhakkak ki o en hayırlılarından ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in en sevdiği kimselerdendir." Bunu Ahmed ve Buhari rivayet etmişlerdir.

Zübeyr b. Bekkar'ın rivayetine göre bu sırada Hassan b. Sabit de şu şiiri söylemiştir:

Peygamberin yolu üzerinde durmuştur.
 Fiil ve sözlerinde adaletiyle Onun havarisi olmuştur.
 Bu şiirin son beyitleri şu şekildedir:
 Aralarında onun gibisi olmadığı gibi, ondan önce de yoktu.
 Zaman sürdükçe de benzeri gelmeyecektir.

Zübeyr b. Bekkar, Abdullah b. Zübeyr'den rivayet ediyor: "Zübeyr'e Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den neden az sayıda hadis rivayet ettiğini sordum. Şöyle cevap verdi: "Bildiğin gibi benimle onun arasında akrabalık bağı var. Lâkin ben onun şöyle bu yurduğunu işittim:

"Kim benim adıma söylemediğim bir şeyi söylerse ateşte oturacağı yeri hazırlasın."¹¹⁴

İbn Sad, Urve ve Said b. el-Museyyeb'den rivayet ediyor:

"Kılıcını Allah için ilk çeken kimse Zübeyr'dir. Şeytan bir nefha üfleyerek:

"Allah'ın Resûlü yakalandı!" lafını çıkardı. Bunun üzerine

Zübeyr kılıcını çekip dışarıya çıktı. Ardından yolda Mekke'nin yuvarkı tarafında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'le karşılaştı." Zübeyr b. Bekkar bunu iki ayrı yoldan rivayet etmiştir.¹¹⁵ İbnu'l-Müseyyeb'in rivayetinde.

"Allah Resûlü öldürüldü" denildi. Bunun üzerine Zübeyr kılıcını sıyrarak çıktı" ifadesi vardır.

İbn Sad¹¹⁶, sahih isnad ile Urve'den rivayet ediyor: "Zübeyr Bedir gününde sarı bir sarık sarmıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Muhakkak ki melekler Zübeyr'in görünüşünde indiler" buyurdu. Taberani bunun benzerini; Ebu'l-Melih'ten, o da babası yoluyla rivayet etmiştir.

Urve'nin İbnu'z-Zubeyr'den rivayetinde şöyle demiştir: "Zübeyr bana dedi ki: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Babam ve annem sana feda olsun" dedi."¹¹⁷

Urve'den: "Zübeyr'de üç kılıç darbesi izi vardı. Ben parmağımı bu yaraların içine sokardım. İkisi Bedir'de, diğeri de Yermük Savaşında olmuştu."¹¹⁸

Buhari'nin rivayetine göre Aişe radiyallahu anha, kız kardeşinin oğlu Urve Bin Zübeyr'e şöyle demiştir; "Babaların;

"Kendilerine yara isabet ettikten sonra bile Allah ve Rasulüne icabet ettiler." (Âli-İmran 174) diye bahsi geçenlerdendir."¹¹⁹ Bu sözüyle Ebu Bekir ile Zübeyr'i kastediyordu.

Yine Cabir radiyallahu anha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Kurayza günü bana:

"Kavmin haberini bana kim getirecek?" dedi. Zübeyr bu görevi üstlendi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

"Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'dir" buyurdu.¹²⁰

115 Hakim (5551/1149)

116 İbn Sad Tabakat (2/1)

117 Buhari (3720) Müslim (6195) İbn Mace (122)

118 Buhari (3973)

119 Buhari(4077) Müslim(6199)

120 Buhari (4113)

Ahmed b. Hanbel, şöyle rivayet etmiştir: “Ali radiyallahu anh’e:

“Zübeyr kapıda öldürüldü” denildi. Bunun üzerine:

“Safiyye’nin oğlunu öldüren cehenneme girecektir. Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim de havarim Zübeyr’dir.”¹²¹ Bu hadisi İbn Adiy Ebu Musa el-Eşari’den de rivayet etmiştir.

Ebu Ya’la rivayet ediyor: “İbn Ömer radiyallahu anhuma birisinin: “Ben havarinin oğluyum” dediğini işitti. Bunun üzerine ona dedi ki:

“Eğer Zübeyr’in çocuklarından isen öylesin, değilsen hayır!”

Yakub b. Süfyan, Mutî b. el-Esved’den: Ömer radiyallahu anh; “Zübeyr, dinin direklerinden biridir” demiştir.”

El-Humeydî, en-Nevadir adlı eserinde rivayet ediyor: Osman, Mikdad, İbn Mesud, İbn Avf ve başkaları Zübeyr’e vasiyet etmişlerdi. Onların mallarını muhafaza eder ve onların çocuklarına malından infak ederdi. Zübeyr b. Bekkar’ın rivayetinde Mutî b. el-Esved ve Ebu’l-As b. el-Rabî’nin de isimleri geçmiştir.

Yakub b. Süfyan şöyle rivayet etmiştir: “Zübeyr’in kendisine haraç veren bin kölesi vardı. O ise bunlardan hiçbirini evine götürmez, hepsini tasadduk ederdi.”

Borcuna sadık oluşu ve kalan mirasındaki berekete dair kısasa Sahih-i Buharî’de Kitab-ul Humus bölümünde uzunca zikredilmiştir.

Zübeyr radiyallahu anh Ali radiyallahu anh’ın hatırlatması üzerine Cemel Savaşından döndüğü sırada öldürülmüştür. Ebu Ya’la Ebu Cîrv el-Mazinî yoluyla şöyle rivayet etmiştir: Cemel gününde Zübeyr ile Ali’nin birbirlerine karşı vefasına şahit oldum. Ali radiyallahu anh dedi ki:

“Allah için söyle, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şu sözünü işitmedin mi?;

“Sen Ali ile savaşacaksın ve sen ona zulmetmiş olacaksın.”

sın” Zübeyr:

“Evet. Ancak şimdi hatırladım” dedi ve geri döndü.”

İbn Sad, sahih isnad ile İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan rivayet ediyor: O, Cemel günü Zübeyr’e şöyle dedi:

“Abdulmuttalib’in oğluyla mı savaşılmaya gidiyorsun?” Zübeyr geri döndü ve yolda İbn Cürmüz ile karşılaşarak onun tarafından öldürüldü. Bunun üzerine İbn Abbas radiyallahu anhuma Ali radiyallahu anh’e gidip şöyle dedi:

“Safiyye’nin oğlunun katili nereye girdi?” Ali radiyallahu anh de:

“Cehenneme” dedi.

Zübeyr radiyallahu anh 36 yılının Cemadiyelûlâ ayında 66 veya 67 yaşında iken öldürülmüştür. Onu öldüren şahıs Temim oğullarından Amr b. Cürmüz denilen biridir. Hıyanetle öldürüldüğü yerin adı Vadi’s-Siba (Kurt vadisi) idi. Bunu Halife b. Hayyat ve başkaları rivayet etmiştir.

Yakub b. Süfyan Tarih’inde, Husayn b. Amr b. Ce’van tariki ile onun şöyle dediğini rivayet ediyor:

“Karşılaştıkları zaman Ka’b b. Sevr yanında mushaf ile kalktı, öldürülünceye kadar Allah ve İslâm adına onları uyardı. İki grup karşılaşınca ilk öldürülen Talha radiyallahu anh oldu. Zübeyr onun atına atladı ve geri döndü. Bu, el-Ahnefe ulaşınca şöyle dedi:

“Müslümanları birbirine saldırttı, birbirlerinin kaşının ortasına kılıçla vurmaya başladıklarında kaçıp çocuklarının yanına gitmek istiyor” Onların bu konuşmasını Amr b. Curmuz adında biri duydu. Hemen arkalarına düşüp Zübeyr’in arkasına dolaştı. Fudale b. Habis ve Nüfey de ona yardım ettiler ve onu öldürdüler.”¹²²

7

Sa'd b. Ebi Vakkas*Radyallahu Anh* 123

İsmi ve nesebi: Sa'd b. Malik b. Uheyb (ya da Vuheyb) b. Abdimenaf b. Zühre b. Kilab el-Kuraşi ez-Zührî. Künyesi: Ebu İshak b. Ebi Vakkas'tır. Cennetle müjdelenen on kişiden biri olup, onların en son vefât edenidir. Annesi: Hamne bintu Sufyan b. Umeyye'dir. Ebu Sufyan b. Harb b. Ümeyye'nin amca kızıdır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok sayıda rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğulları İbrahim, Amir, Musab, Ömer, Muhammed ve kızı Aişe ile sahabeden; Aişe, İbn Abbas, İbn Ömer, Cabir b. Semura, tabiinin büyüklerinden; Said b. el-Museyyeb, Ebu Osman en-Nehdî, Kays b. Ebi Hazım, Alkame, el-Ahnef ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

123 El-İsabe (3195) Usdül-Gabe (2037)

Said Bin el-Müseyyeb'den; Sa'd Bin Ebi Vakkas radyallahu anh'ın şöyle dediğini işittim; "Benim Müslüman olduğum gün kimse Müslüman olmamıştı. Yedi gün beklemiştim. Ben üçüncü Müslüman olan kişiyim." Buharî (3727) Hatta Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ana babasını ona feda etmiştir. Ali radyallahu anh anlatıyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Sa'd radyallahu anh'tan başka kimseye "Annem babam sana fedâ olsun" dediğini işitmedim. Uhud Savaşında: **"Ey Sa'd (okunu) at! Annem ve babam sana feda olsun!"** dediğini duydum." Buhari (4059), Müslim (2411).

Sa'd Bin Ebi Vakkas radyallahu anh rivayetinde de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun için ana babasını feda ettiğini söylemiştir; "Müşriklerden bir adam Müslümanların canlarını yakmıştı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Sa'd'a:

"At! Babam ve annem sana feda olsun!" buyurmuştu. Sa'd radyallahu anh dedi ki: "O müşrik için uçsuz bir ok attım ve yan tarafına vurdum. Derhal düştü ve avreti açıldı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güldü. Hatta yan dişlerini gördüm." Müslim (2412)

Kays Bin Ebi Hazım dedi ki; Sa'd radyallahu anh'ın şöyle dediğini işittim; "Ben Allah yolunda ilk ok atan arabım." Buhari (3728)

Onun hakkında dört ayet nazil olmuştur. Müslim, Sahih'inde Sa'd'ın faziletleri arasında bunu rivayet etmiştir. O annesinin bu konuda karşı çıkmasına rağmen müşriklerin dininden ayrılarak Resûllerin efendisinin dinine tâbi olmuştur. Sad Bin Ebi Vakkas radiyallahu anh dedi ki; "Kur'an'dan bazı ayetler onun hakkında inmiştir. Sa'd'ın annesi dininden dönmedikçe ebediyyen onunla konuşmayacağına ve yiyip içmeyeceğine yemin etti. Dedi ki:

"Sen Allah'ın annenle babam sana vasiyyet ettiğini söylüyorsun. Ben senin annenim, sana bunu ben emrediyorum." Annem üç gece bekledi hatta yorgunluktan bayıldı. Bunun üzerine Umare denilen bir oğlu kalkarak ona su verdi. Sa'd'a beddua etmeye başladı. Az sonra Allah Azze ve Celle Kur'an'da şu ayeti indirdi:

"Biz insana annesiyle babasına güzel muamelede bulunmasını vasiyyet ettik." **"Şayet bana şirk koşman için seninle mücahede ederlerse..."** Bu ayette şu da vardır: **"Ama onlarla dünyada iyi geçin."** Müslim (1748)

Aişe radiyallahu anha dedi ki; "Bir gece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uykusuz kaldı ve; **"Keşke benim ashabımdan yararlı bir zat bu gece beni korusa."** dedi. Bir silah sesi işittik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: **"Kim o?"** dedi. Gelen zat; "Sa'd b. Ebî Vakkâs Ey Allah'ın Resûlü! Seni korumağa geldim" dedi. Aişe radiyallahu anh dedi ki: "Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uyudu." Buharî (2885) Müslim (2410)

Cennetle müjdelenen on kişiden biri olması, Bedir'e ve sonraki savaşlara katılması, Ömer radiyallahu anh'ın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in onlardan razı olarak vefât ettiğini haber verdiği ve şuraya seçtiği altı kişiden biri olması, duasının makbûl olması ve İslâm süvarilerinden biri olması onun faziletlerinden bazılarıdır.

Sad radiyallahu anh, aşere-i mübeşşereden en son vefât edendir. 55 yılında vefât ettiği söylenmiştir. Bunda ihtilaf olsa da meşhur olan budur. Böylece onların faziletlerinden kısaca bahsetmiş olduk. Allah hepsinden razı olsun.

Zehebî, es-Siyer'de diyor ki; "Onlar Kurayş'in, ilk Müslüman olanların, muhacirlerin, Bedir ehlinin ve ağaç altında biat edenlerin en faziletliлерidir. Onlar dünyada ve ahirette bu ümmetin efendileridir. Allah Rafizileri uzaklaştırsın! Hevaları ile saptırmaları ne kadar kötüdür! Onlardan sadece birinin faziletini kabul edip diğer dokuzunun hakkını nasıl inkar edebiliyorlar?! Ali radiyallahu anh'ın halifeliliğine dair nasıl gizlediklerini söyleyerek iftira atıyorlar. Allah'a yemin olsun bundan büyük cüret yoktur. Onların bu işte yalanları; iddialarına göre onlar peygamberlerine muhalefet etmiş, Teymoğullarından ticaret yapan, ne mal talebi ne aşiret korkusu olmadan kazanan birinin biatinde acele etmişlerdir. Yazıklar olsun, akıllı olan hiç böyle yapar mı? Bir kişi için bu

Sad b. Ebi Vakkas radiyallahu anh süvarilerden biri olup Allah yolunda ilk ok atan kimsedir. Altı kişilik şûrânın da üyelerinden biridir.

Ömer radiyallahu anh şöyle dedi: “Eğer emirlik olursa bu görev onundur. Aksi halde onu vali yaparak yardım al.” Irak’ın fethi esnasında ordunun başında o vardı. Ömer radiyallahu anh onu Kûfe’ye vali tayin etti, sonra azletti. Osman radiyallahu onu tekrar Kûfe valisi olarak tayin etti.

Duası kabul gören bir zat olarak meşhurdur. 51 senesinde vefat etmiştir. Vefat tarihi olarak başka tarihler de söylenmiştir.

Buhari’nin sahihinde onun hakkında şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Yedi gün bekledim. Ben İslâma girenlerin üçüncüsüyüm.”

İbrahim b. el-Munzir şöyle dedi: “Sad, Talha, Zübeyr ve Ali aynı yaşta idiler.”

Tirmizi, Cabir radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: “Sa’d gelince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bu benim dayımdır. Kimin böyle dayısı varsa bana gösterson.”¹²⁴

İbn İshak Megazi’de¹²⁵ dedi ki: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashâbı Mekke’de namazlarını korkarak kıarlardı. Sad ise Mekke mahallelerinden birinde sahabelerden biriyle açıkça kıldı. Müşrikler onlara baskın gelip dinlerinden dolayı kınadılar. Sad radiyallahu anh müşriklerden birini vurup yaraladı. İşte bu İslâm’da akıtılan ilk kan oldu.”

Tirmizi, Kays b. Ebi Hazım yoluyla Sa’d radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

mümkün olsa, cemaatin böyle yapması mümkün olmaz. Eğer bunun cemaat tarafından yapılması mümkün olsa, bu durumun binlerce Muhacir ve Ensarin seçkinlerinden, ümmetin süvarilerinden ve İslâm kahramanlarından sadır olması mümkün değildir. Lâkin Rafızilik müzmin bir hastalıktır. Allah hidayet nurunu dilediğinin kalbine atar. La havle vela kuvvete illa billah!”

124 Tirmizi (3752)

125 İbn İshak’tan naklen: İbn Hişam Siyretu’n-Nebeviye (1/211)

“Allah’ım! Sana dua ettiğinde Sa’d’a icabet et.”¹²⁶ Bundan sonra her duası kabul edilirdi.

Osman radiyallahu anı öldürüldüğünde fitneden uzak durmuş ve evinden ayrılmamıştır.

Buharî, Müslim, Tirmizi ve Nesai Aişe radiyallahu anha’dan rivayet ediyorlar: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bir savaş sonrası Medîne’ye gelişinde uykusuz kalmış ve şöyle demişti:

“Salih bir kimse bu gece benim kapımın önünde nöbet tutup beni beklese” Biz bu durumda iken bir silah sesi duyduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kim o” dedi. O kimse:

“Ben Sa’d’ım” diye karşılık verdi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona duâ etti ve uyudu.”¹²⁷

Sad radiyallahu anı Atık’te öldü. Medine’ye getirildi ve cenaze namazı mescitte kılındı. Vakıdî dedi ki: Vefat tarihi hakkında söylenenlerin en sabiti onun 55 yılında vefât etmiş olmasıdır. Ebu Nuaym: “58 yılında vefât etti” demiştir.

Zübeyr b. Bekkar şöyle der: “Kisra’nın şehirlerini fetheden O’dur. Duaları icabet görürdü. Kûfe valisi idi. Fitneden uzak durdu. Kardeşinin oğlu Haşim b. Utbe ona geldiğinde dedi ki:

“Yüz bin kılıç sahibi var ki, hepsi seni hilâfete lâayk görüyor” Onun buna verdiği cevap şu olmuştı:

“Bu sizin yüz bin kılıcınızdan daha kuvvetli tek bir kılıç, mü’mine çekilince onu kesmeyen, kâfire karşı sıyrılınca onu kesen kılıçtır.”

Muhammed b. Osman b. Ebi Şeybe Tarih’inde ceyyid isnad ile Ebu İshak’tan rivayet ediyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabının en şid-detlileri şu dördüdür: Ömer, Ali, Zübeyr ve Sad.”

Sad radiyallahu anı görüşü kuvvetli insanlardan biriydi. Biri geçmekte olan bir şey gördü. Yanındakilere:

“Bir şey görüyor musunuz?” dedi.

¹²⁶ Tirmizi (3751)

¹²⁷ Buharî (2885), Tirmizi (3756)

“Kuş gibi bir şey gördük” dediler. O da dedi ki:

“Deve üzerinde giden bir binekli görüyorum.” Az sonra Sad’ın amcası devesi üzerinde geldi. Sad radiyallahu anh şöyle dedi:

“Allah’ım! Onunla gelenin şerrinden sana sığınırız.”

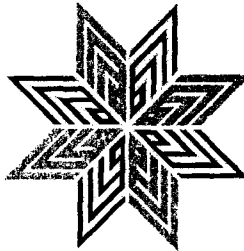
Ömer radiyallahu anh vasiyetinde şöyle demiştir: “Halifelik Sad’a düşerse buna layıktır. Aksi halde onu vali yaparak yardım isteyin. Ben onu ne acizlikten ne de hıyanetten dolayı azletmiş değilim.”

Ömer radiyallahu anh onu 21 yılında Kûfe valisi yapmıştı. Osman radiyallahu anh da halife olunca onu Kûfe’ye vali yaptı. Sonra 25 senesinde azledip Velid b. Ukbe’yi atadı.

Ebu’l-Abbas es-Serrac Tarih’inde Cerir’den rivayet ediyor:

“O Ömer radiyallahu anh’e uğramış ve ona Sa’d b. Ebi Vakkas hakkında sormuştu. Dedi ki:

“Onu valilik görevinde bırakınız. Bulunduğu yerde insanların en kıymetlisi, kalbi en yumuşak olanı odur. O onlar için iyi bir anne gibidir. Onları; parçaları toplar gibi bir araya getirir. Sakıncalara karşı insanların en sertidir. İnsanlar tarafından en çok sevilen Kureys’lidir.”

8

Said b. Zeyd*Radıyallahu Anh*¹²⁸

İsmi ve nesebi: Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl¹²⁹ b. Abdiluzza el-Adevî. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Annesi; Fatıma bintu Ba'ce b. Muleyh el-Huzaiyye'dir. İslâm'a ilk girenlerdendir.

128 El-İsabe (3262) Usdül-Gabe (2075) el-İstiab (987)

Ebu Davud, Sünen'inde: Hafs Bin Ömer en-Nemerî – Şu'be – el-Hurr Bin es-Sayyah – Abdurrahman Bin el-Ahnes isnadıyla rivayet ediyor; "Abdurrahman mescitte idi. Birisi Ali radıyallahu anh'den bahsediyordu. Said Bin Zeyd radıyallahu anh kalktı ve dedi ki; "Şehadet ederim ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim;

"On kişi cennettedir. Peygamber cennettedir. Ebu Bekr cennettedir, Ömer cennettedir, Osman cennettedir, Ali cennettedir, Talha cennettedir, Zübeyr cennettedir, Sa'd İbnu Malik cennettedir, Abdurrahman İbnu Avi cennettedir, istersem onuncuyu da söylerim. " Oradakiler; "Onuncu kim?" diye sordular. Sükût etti. Tekrar sordular. Bunun üzerine;

"O, Said İbnu Zeyd'dir!" dedi. Ebu Davud (4649), Ahmed (1/187, 188, 189, 193), Nesai Kübra (8193), İbn Mace (133), ve Tirmizi rivayet etmiştir. Tirmizi; "Hadis hasen, sahihtir" dedi. İmam Ahmed ve başkaları da sahih dediler. Bu sahih bir isnaddır. Nitekim pek çok rivayet yoluyla da gelmiştir.

O, ilk Müslüman olanlardandır. Said radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Darul Erkam'a girmeden önce Müslüman olmuştur. Müslüman olduğu için eziyete uğrayanlardan biridir.

Buhari, Sahih'inde İsmail Bin Ebi Halid – Kays – Said Bin Zeyd tarikî ile rivayet ediyor; Said Bin Zeyd kavme şöyle dedi; "Ömer'in beni ve kızkardeşini Müslüman olmamamız için nasıl bağladığını bir görseydiniz." Buharî (3867), Yani; Ömer radıyallahu anh onu Müslüman olması sebebiyle dininden dönmesi için bağlamış, o da sabretmişti.

O, ilk muhacirlerdendi, Uhud ve sonraki savaşlara katılmıştı. Resûlullah ona Bedir'de ganimet payı vermişti. Çünkü o, Talha radıyallahu anh ile beraber haber getirmek üzere çıkmışlardı.

129 Said'in babası Zeyd Bin Amr Bin Nufeyl, bi'setten önce İbrahim aleyhis-selâm'ın dini olan haniflik dininin peşinde idi. Putlara kurban kesmez,

bunların etinden de yemezdi. Ona dinleri bilen âlimlerden, İbrahim aleyhisselam'ın Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet ettiği, kabe-ye yönelerek namaz kıldığı bilgisi ulaşmıştı. Zeyd de ölünceye kadar bu hal üzere devam etti.

Esma Bintu Ebi Bekir radiyallahu anhum dedi ki; "Zeyd bin Amr bin Nüfeyl'in sırtını Ka'be'nin duvarına yaslanmış vaziyette şöyle dediğini işittim:

"Ey Kureyş topluluğu! Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, aranızda benden başka İbrahim'in dininde bulunan hiç kimse yoktur." Başka bir seferinde de şöyle demiştir:

"Koyunu, Allah yarattı.. Gökten onun için su indirdi.. Yerden onun için ot bitirdi... Böyleyken onu keserken, ne diye üzerine Allah'tan başkasının adını anıyorsunuz?" sizleri çok cahil bir topluluk olarak görüyorum."

Ömer radiyallahu anh'ın babası ve onun amcası olan Hattab yanına geldi, onu tokatlayarak şöyle dedi:

"Kahrolasıc! Bu çirkin sözleri senden devamlı dinliyoruz ve sabrediyoruz. Artık sabrımız tükendi". Daha sonra kavminin ayak takımını onun üzerine kışkırttı. Onlar Zeyd'e devamlı eziyet ettiler. Bunun üzerine Mekke'den uzaklaşıp Hira dağına kaçtı. Hattab, onun Mekke'ye girmesini önlemek için bazı Kureyş gençlerini görevlendirdi. O Mekke'ye ancak gizlice girebiliyordu.

Salim Bin Abdullah'tan; İbni Ömer radiyallahu anhum'a'nın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şunu rivayet ettiği nakledilmiştir;

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e vahiy gelmeden önce Bel-tah'ın aşağısında Zeyd Bin Amr Bin Nüfeyl ile karşılaşmış, Resûlullah ona içinde et bulunan bir sofraya takdim etmiş, O da;

"Ben putlarınız için kesilen ve üzerine Allah'ın ismi anılmayan şeyi yemem" diyerek reddetmiştir.

Zeyd şöyle anlatır;

"Yahudilik ve Hristiyanlığı inceledim. Onları kabul etmedim. Çünkü ikisinde de içimi rahatlatacak bir şey bulamadım. Orada burada İbrahim'in dinini aramaya başladım. Nihayet Şam diyarına geçtim. Bana kitaptan bilgisi olan bir rahipten söz edildi. Ona gidip durumu anlattım. O şöyle konuştu:

"Ey Mekke'li! Senin, İbrahim'in dinini aradığını zannediyorum"

"Evet, onu arıyorum" dedim. Konuşmasına şöyle devam etti:

"Sen bugün mevcut olmayan bir dini arıyorsun. Fakat sen memleketine git. Allah senin kavminden İbrahim'in dinini yenileyecek kimseyi gönderecektir. Eğer yetişirsen, ondan ayrılma".

Zeyd va'dedilen peygamberi aramak için adımlarını hızlı hızlı atarak Mekke'ye doğru yola çıktı. O yoldayken Allah, Peygamber'i Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'i doğruluk ve hak diniyle gönderdi. Fakat

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Dâr-ul Erkam'a girmesinden önce Müslüman oldu, hicret etti, Uhud'a ve sonraki savaşlara katıldı. Bedir Savaşında Medine'de değildi. Bu yüzden Bedir Savaşına katılamamıştır.

Sahabelerden; İbn Ömer, Amr b. Hureys ve Ebu't-Tufeyl, taâînün büyüklerinden; Ebu Osman en-Nehdi, İbnu'l-Museyyeb, Kays b. Ebi Hazım ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Urve b. İshak Megazi'de şöyle zikreder¹³⁰: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir gününde onun için pay vermişti. Zira o Şam'da idi. Bundan daha önce ve Ömer radyallahu anh'den önce Müslüman olmuştu. Ömer radyallahu anh onun evinde Müslüman oldu. Zira Said radyallahu anh onun kızkardeşi olan Fatıma ile evliydi.

Buhari, Sahih'inde Kays b. Ebi Hazım tariki ile rivayet ediyor; Said Bin Zeyd kavme şöyle dedi;

“Ömer'in beni ve kızkardeşini Müslüman olmamamız için nasıl bağladığını bir görseydiniz.”¹³¹

Said b. Zeyd radyallahu anh sahabenin faziletliilerindendi. Erva bintu Uneys ile olan kıssasında ona yaptığı duanın kabul görmesi meşhurdur. Said radyallahu anh Yermük Savaşına ve Dımeşk'in fethine katılmıştır.

Said b. Habib şöyle demiştir: “Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali,

Zeyd ona yetişemedi. Çünkü bazı bedeviler ona saldırıp Mekke'ye varmadan öldürdüler. Zeyd Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görmek için gözleri açık gitti.

Zeyd son nefeslerini verirken gözlerini semaya dikip şöyle dedi:

“Ya Rabbi! Beni bu hayırlı şeyden mahrum ettiysen, oğlum Sâid'i ondan mahrum etme

Babasının Said'in kurtulması için istekli olması gibi, Said radyallahu anh de babası Zeyd'in kurtulanlardan olmasını çok istiyordu. Nitekim Said Bin Zeyd radyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelmiş,

“Ya Resûlallah! Babam, sana anlatıldığı ve senin de bildiğin gibidir. O'nun için mağfîret dile.” demiş, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şu cevabı vermişti:

“Evet, kıyamet gününde o, bir tek ümmet olarak haşrolunacaktır.”

130 İbn Hişam (2/246)

131 Buhari (3867)

Sa'd, Said, Talha, Zübeyr ve Abdurrahman b. Avf radiyallahu anhumun Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında yeri eşitti. Onlar savaşta onun önünde, namazlarda ise arkasında olurlardı." Bunu Buhari, Müslim ve başkaları rivayet etmişlerdir.¹³²

Duasına icabet edildiğine dair kıssayı Ebu Nuaym el-Hil-ye'de Said b. Zeyd'in hal tercemesini verirken Ebu Bekir b. Hazm'dan şöyle rivayet eder: Said radiyallahu anh:

"Allah'ım! Bu kadın kendisine zulmedildiğini iddia ediyor. Eğer yalan söylüyorsa gözünü kör et ve onu kendi kuyusuna düşür. Benim hakkımda bir nur kıl, müslümanlar benim ona zulmetmediğimi görsünler" dedi. Bir müddet sonra Akik vadisi öyle bir sele maruz kaldı ki, onun gibisi hiç görülmemişti. Sel kesildikten sonra Said b. Zeyd ile Erva binti Kays'ın ihtilaf ettikleri tarla sınırı meydana çıktı ve Sa'd'ın haklı olduğu anlaşıldı. Erva bir ay sonra kör oldu ve avlusunda dolaşırken kuyuya düşüp öldü. Biz o zaman küçüktük. İnsanlar birbirlerine

"Allah, Erva'yı kör ettiği gibi seni de kör etsin" derlerdi. Biz Erva'yı vahşi bir hayvan sanırdık. Meğerse Said'in beddua ettiği kadının ismiymiş."

Vakıdî der ki: "Hicri 50 yılında Akik'te vefât etmiş ve cenazesi Medine'ye taşınmıştır. 51 veya 52 senesinde vefât ettiği de söylenmiştir. Uzun boylu, esmer ve çok saçlı idi."

El-Heysem b. Adiy onun Kûfe'de öldüğünü ve namazının Mu-gire b. Şube tarafından kıldırıldığını iddia etmiş ve 73 sene yaşadığını söylemiştir.

132 Buharî (3198), Müslim (4110), Ahmed (6/295).

9

Abdurrahman b. Avf*Radıyallahu Anh*¹³³

İsmi ve nesebi: Abdurrahman b. Avf b. Abdu Avf b. Abdilharis b. Zühre b. Kilab el-Kuraşi ez-Zühri. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Cennetle müjdelenen on kişiden ve altı kişilik şura ashabından biridir. Ömer radıyallahu anh'ın; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendilerinden razı olarak vefât ettiğini haber verdiği kimselerdendir.

133 El-İsabe (5181) Usdû'l-Gabe (3364) el-İstıab (1455) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/353)

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ondan başka kimsenin arkasında namaz kılmamış olması, onun faziletlerindendir.

Müslim, Sahih'inde, Mugire Bin Şu'be'den rivayet ediyor; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir seferde ordudan) geri kaldı ben de onunla beraber kaldım. Kaza-i hacet ettikten sonra:

"Yanımda su var mı?" dedi. Ona bir matara getirdim. Ellerini ve yüzünü yıkadı sonra kollarım sıvamaya çalıştı. Fakat cübbenin yeni dar geldi. Bunun üzerine elini cübbenin altından çıkardı ve cübbeyi omuzlarına attı da kollarını yıkadı. Alnına sarığının üzerine ve mestlerine mesh etti. Sonra hayvanına bindi. Ben de bindim; Nihayet cemaatin yanına vardık. Ama onlar namaza durmuşlardı. Namazı onlara Abdurrahman Bin Avf kıldırıyordu. Onlara henüz bir rekât kıldırılmıştı. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in geldiğini hissedince gerilemeye başladı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem işaret etti; o da cemaate namazı kıldırdı. Selâm verince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ayağa kalktı. Bende kalktım ve yetişemediğimiz rekâtı kıldık." Müslim (274)

Bu yüzden Ömer radıyallahu anh insanlara namaz kıldırırken vurulduğu zaman Abdurrahman Bin Avfın elinden tutarak onu öne geçirmişti. Buhari (3700).

Aynı şekilde Ömer radıyallahu anh, onu hilafet şurasına dahil etmiş, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ondan razı olarak vefât ettiğini belirtmişti. Ayrıca onu Osman ve Ali ile birlikte halifelğe aday göstermişti. Allah hepsinden razı olsun. Osman ve Ali radıyallahu anhuma işlerini, üstününü seçmesi için Abdurrahman radıyallahu anh'e bırakmışlardı. Buhari (3700)

Annesinin ismi Safiye'dir. Safa olduğu da söylendi. Bunu İbn Mende nakletmiştir. Şifa veya Zühre olduğu da söylenmiştir. Babası Avf b. Abdu Avf b. Abdilharis b. Zühre'dir. Bunu Ebu Ömer (İbn Abdilberr) rivayet etmiştir.¹³⁴

Fil vakasından on sene sonra doğmuştur. İbn Ebi Hayseme, el-Medainî'den şöyle nakleder: Daru'l-Erkam'a girmeden önce Müslüman olmuştur. İki hicrete katılmıştır. Bedir'e ve diğer savaşlara da katılmıştır.

İsmi Abdulkabe veya Abdu Amr idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu ismi değiştirmiştir.

Ebu Nuaym hasen bir isnad ile rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Abdurrahman b. Avf ile Sad b. Rebî arasında kardeşlik kurdu. Sahih'te Enes radiyallahu anh'ın şu rivayeti sabittir: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu Dumetu'l-Cendel'e gönderdi. Onların meliki el-Esbağ b. Salebe el-Kelbî'nin kızı ile evlenmesine izin verdi. Orayı fethetti ve evlendi. Oğlu Ebu Seleme'nin annesi olan bu eşinin adı Tumadir idi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve Ömer radiyallahu anh'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; oğulları İbrahim, Humeyd, Ömer, Musab, Ebu Seleme, torunu el-Misver b. İbrahim, kızkardeşinin oğlu el-Misver b. Mahrame, İbn Abbas, İbn Ömer, Cubeyr b. Mut'im, Cabir, Enes, Malik b. Evs b. el-Hadesan, Abdullah b. Amir b. Rebia, Becale b. Abde ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Niyar el-Eslemi babasından rivayet ediyor: Abdurrahman radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında fetva verenlerden idi. Bunu Vakıdî rivayet etmiştir. Ma'mer, Zühri'den naklederek dedi ki: Abdurrahman radiyallahu anh Resûlul-

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onu cennet ile müjdelemesi ve haklarında **"Dilediğinizi işleyin, sizleri bağışladım"** Buhari (3007), Müslim (2494) buyrulan Bedir ehlinden olması da onun faziletlerindendir.

Yine o ağaç altında biat edenlerdendir. Nitekim onlar hakkında Allah Teala; **"Allah sana ağaç altında biat eden müminlerden razı olmuştur"**(Fetih 18) buyurmuştur.

O, ilk Müslüman olan sekiz kişiden biridir. Allah ondan razı olsun.

lah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında malının yarısını tasadduk etti. Sonra kırk bin dinar daha sadaka verdi. Allah yolunda beşyüz at ve beşyüz binekli donattı. Malının çoğunu ticaretten kazanırdı.

Zühri, İbrahim'den naklediyor: Abdurrahman b. Avf hastalandı ve baygınlık geçirdi. Bunun üzerine hanımı sayha attı. Kendine geldiği zaman şöyle dedi:

“Bana iki kişi geldi ve “Gel seninle aziz ve emin olanın yanında mahkeme olmaya gideceğiz” dediler. Bir adam onları karşılayarak şöyle dedi:

“Onu götürmeyin! Zira o annesinin karnında iken seadet ehlinde idi.”

İbnu'l-Mubarek ez-Zühd'de rivayet ediyor: Abdurrahman radiyallahu anh öğlenden önce uzun bir namaz kılardı. Ezanı işittince de elbisesini kuşanıp çıkardı.

Ömer radiyallahu anh, Abdurrahmanın hadisi ile Serg'den dönmüş ve taundan dolayı Şam'a girmemiştir. Bu hadisin tamamı Sahihayn'de geçer. Ömer radiyallahu anh bu seferden Mecusilerden cizye alarak dönmüştü. Bunu Buhari rivayet etmiştir.

Halife (b. Hayyat) kuvvetli bir isnadla İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh Hacca gittiği bir sene Abdurrahman b. Avfı halife olarak yerine bıraktı. Sonra Ömer radiyallahu anh kalan ömründe hac yaptı. Bir yolculuğunda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Abdurrahman b. Avfın arkasında sabah namazının bir rekatını kılmıştır.”

Ali b. Harb, Fevaid'inde İbn Ebi Nuceyh'ten rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“O benden sonra eşlerimi muhafaza eden sadık ve hayırlı birisidir.” Abdurrahman b. Avf onunla beraber hacceder, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarının hevdecini açık bir yeri olmayan örtülerle örterdi.

Ömer radiyallahu anh şöyle demiştir: “Abdurrahman Müslümanların seçkinlerinden efendi biridir.” Haris b. Ebi Usame'nin, Ali radiyallahu anh'den merfu olarak rivayet ettiği kıssada şu ifadeler yer almıştır:

“Abdurrahman semada emindir, yerde de emindir.” Bu rivayetin isnadında Ebu Mualla el-Cezeri vardır.

Zübeyr b. Bekkar, Sehle bintu Asım’dan nakleder: “Abdurrahman b. Avfın gözünün akı fazla, uzun burunlu idi. Kulaklarının altına varan saç lüleleri vardı.”

İbrahim b. Sad, babasından şöyle nakleder: “Abdurrahman uzun boylu, kızıla çalan beyaz tenli, güzel yüzlü ve ince derili idi. Kına kullanmazdı. Uhud Savaşında yirmi bir yara aldığı söylenmiştir.”

El-Serrac, İbrahim b. Sa’d’dan rivayet ediyor: “Bana ulaştığına göre Abdurrahman ayağından yaralandığı için topal kalmıştı.”

Tirmizi ve Tarih’inde el-Serrac Nevfel b. İyas el-Huzeli’den rivayet ediyorlar:

“Abdurrahman b. Avf bizim meclis arkadaşımızdı ve o ne güzel bir arkadaştı. Bir gün evine gitti ve guslettikten sonra yanımıza çıktı. Bize içinde ekmek ve et bulunan bir tepsi getirmişti. Sonra ağladı.

“Neden ağlıyorsun ey Ebu Muhammed?” dedik. Şöyle cevap verdi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ailesinin karınları buğday ekmeğinden doymadan öldü. Bizi geride bırakanlar hep hayırlılar oldu.”

Cafer b. Burkan dedi ki: “Bana ulaştı ki, Abdurrahman b. Avf otuz bin köle azat etti.” Ebu Nuaym el-Hilye’de başka bir yoldan şunu rivayet etmiştir:

“Abdurrahman cahiliye döneminde içkiyi yasaklamıştı.”

Buhari Tarih’inde ez-Zühri’den rivayet ediyor: “Abdurrahman b. Avf Bedire katılan herkese dört yüz dinar vasiyet etmişti. Onlar yüz kişiydiler.”

Hicri 31 yılında vefât etmiştir. 32 yılında öldüğü de söylenmiştir ki bu daha meşhurdur. Yetmiş iki sene yaşamıştır. Seksen veya yetmiş yaşında vefât ettiği de söylenmişse de ilki daha sabittir. Bakî’de defnedilmiştir. Cenaze namazını Osman radiyallahu anı kıldırmıştır. Kimileri cenaze namazının Zübeyr b. el-Avvam tarafından kıldırıldığını söylemişlerdir.

10

Ebu Ubeyde b. el-Cerrah*Radyallahu Anh*¹³⁵

İsmi ve nesebi: Amir b. Abdullah b. el-Cerrah b. Hilal b. Uheyb (Vuheyb de denildi) b. Dabbe b. el-Haris b. Fihri el-Kuraşi el-Fihri'dir. Künyesi Ebu Ubeyde b. el-Cerrah olup künyesiyle meşhur olmuştur. Dedesine nisbetle İbnu'l-Cerrah denilmiştir. Bazıları Amir ile el-Cerrah arasında Abdullah ismini zikretmemişlerdir. Musab ez-Zubeyri de Nesebu Kurayş adlı eserinde bu şekilde zikretmiştir. Çoğunluk ise arada Abdullah'ı zikretmişlerdir.

135 El-İsabe (4402), Usdü'l-Gabe (2705), el-İstiab (1340), Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/285)

Huzeyfe radyallahu anh'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Necran halkına şöyle dedi; **"Size güvenilir birisini, gerçekten emin birisini göndereceğim"** İnsanlar bakışlarını ona çevirdi. Ebu Ubeyde Bin el-Cerrah'ı gönderdi. Buhari (3745), Müslim (2420)

Enes radyallahu anh'den; Yemenliler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek: "Bizimle birlikte birisini gönder de bize sünneti ve İslâm'ı öğretsin!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Ubeyde radyallahu anh'ın elinden tutup:

"İşte bu, bu ümmetin emindir!" buyurdu. Müslim (2418)

İbn Ebi Muleyke radyallahu anh'den; "Aişe radyallahu anha'ya "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yerine halife bıraksaydı kimi bırakırdı?" diye sorulunca; "Ebu Bekir'i" dedi. "Ebu Bekir'den sonra?" denildi. "Ömer" dedi. "Ömer'den sonra kim?" denilince "Ebu Ubeyde Bin el-Cerrah" dedi ve konu böylece kapandı." Müslim (2385)

Nesai, Sünenul Kübra'da; İmran Bin Musa – Abdulvaris – el-Cerirî – Abdullah Bin Şakik isnadıyla rivayet ediyor; Aişe radyallahu anha'ya; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hangi sahabeti ona en sevimli idi?" diye sordum. "Ebu Bekir, sonra Ömer, sonra Ebu Ubeyde Bin el-Cerrah" dedi. Sonra kim diye sorduğumda sustu." Ahmed (6/218), Nesai Sünenul-Kübra (8201), Tirmizi (3657), İbn Mace (102) isnadı sahihtir. Tirmizi; "Bu hadis hasen sahihtir" dedi.

İmam Ahmed, Müsned'inde; İsmail ve Yezid el-Ma'nî – el-Cerirî tariki ile Nesai'nin senedini zikretmiş ve daha uzun metinle rivayet etmiştir.

Ebu Ubeyde radyallahu anh, ilk Müslüman olanlardandır. Cennet-

Osman b. Mazun, Ubeyde b. el-Haris b. el-Muttalib, Abdurrahman b. Avf ve Ebu Seleme b. Abdilesed ile birlikte aynı saatte, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Daru'l-Erkam'a girişinden önce Müslüman olmuştur. İbn Sa'd¹³⁶ bunu Yezid b. Ruman tarafından rivayet etmiş, Vakıdî ise bu rivayete karşı çıkmış ve Ebu Ubeyde'nin babasının İslâm'dan önce öldüğünü iddia etmiştir.

Annesi; Ümeyme bintu Ganem b. Cabir b. Abdiluzza b. Amir b. Umeyra'dır. Ebu Ubeyde b. el-Cerrah ilk Müslüman olan on kişiden biridir. İki hicrete, Bedir Savaşına ve daha sonraki savaşlara katılmıştır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzüne bakan iki halkayı sökmüş ve bu esnada Ebu Ubeyde'nin iki dişi düşmüştür. Onun hakkında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Her ümmetin bir emini vardır. Bu ümmetin emini de Ebu Ubeyde b. el-Cerrah'tır."¹³⁷ Bu Sahih'te Ebu Kılabe yoluyla Enes Radyallahu anh'den rivayet edilmiştir. Buhari de bunun benzerini Huzeyfe radyallahu anh hadisinden rivayet etmiştir.

Ahmed¹³⁸, Enes radyallahu anh'den rivayet ediyor: "Yemen'liler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiklerinde: "Bizimle beraber sünneti ve İslâm'ı öğretecek birini gönder" dediler. Bunun üzerine Ebu Ubeyde b. el-Cerrah'ın elinden tuttu ve:

"İşte bu, bu ümmetin eminidir" buyurdu. Şam'a onu emir olarak gönderdi. Şam'ın çoğu onun eliyle fetholunmuştur. Bedir günü babasını öldürmüştür. Bu konuda şu ayet nazil olmuştur:

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kavmin, babaları yahut oğulları yahut kardeşleri, yahutta akrabaları bile olsalar, Allah'a ve Resûlüne karşı gelen kimselere sevgi beslediklerini göremezsin..." (Mucadile; 22)

Taberani ceyyid bir isnad ile Abdullah b. Şevzeb'den rivayet

le müjdelenen on kişiden biridir. Bedir Savaşına ve ondan sonraki savaşlara katılmıştır. Menkıbeleri meşhurdur. Nitekim Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir ehli hakkında; **"Umulur ki Allah Bedir ehlinin durumlarına muttali olmuş ve şöyle buyurmuştur; dileğinizi işleyin sizleri bağışladım."** Buharî (3007), Müslim (2494)

136 Tabakat (3/279)

137 Buhari (7255), Müslim (6202)

138 Ahmed (3/133)

ediyor: "Ebu Ubeyde'nin babası Bedir günü Ebu Ubeyde'nin karşısına durmaya başladı. O ise yüz çeviriyordu. Kasıtları çoğalınca onu öldürdü. Bunun üzerine ayet nazil oldu." Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ettiği hadisler vardır. Sahih'te zikredildiğine göre; Cabir b. Abdillâh radiyallahu anhuma Ebu Ubeyde radiyallahu anh'ten naklen, anber yiyen ordu hakkında "Biz Resûlullah'ın elçileriyiz ve Allah yolundayız, yeyiniz" dediğini rivayet etmiştir.

Ebu Ubeyde radiyallahu anh'den: İrbaz b. Sariye, Ebu Uma-me, Ebu Salebe, Semura radiyallahu anhum ve başkaları rivayette bulunmuşlardır. Halife (b. el-Hayyat) şöyle demiştir:

"Annesi Haris b. Fihri oğullarından olup İslâm'a yetişmiş ve Müslüman olmuştur." Vakıdî dedi ki:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Ubeyde ile Sa'd b. Muaz arasında kardeşlik kurmuştur. O, Ömer radiyallahu anh'e:

"Allah'ın kaderinden kaçıyor musun?" diyen kimsedir. O da şu cevabı vermiştir:

"Ey Ebu Ubeyde! Şayet senden başkası bunu deseydi, evet, Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz derdim." Bu kıssa, Ebu Ubeyde'nin Ömer yanındaki büyük yerini gösterir. Allah her ikisinden de razı olsun.

İbn İshak onu Habeşistan muhacirleri arasında zikretmiştir. İbn Sad, Malik b. Amir'den naklen onu şöyle vasıflamıştır: "Zayıf bedenli, yüzü damarlı, sakalı az, uzun boylu idi.

Musa b. Ukbe, Megazi'sinde nakleder: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Zatu's-Selasil gazvesinde Amr b. el-As'ı bir grup sahabenin başında kumandan olarak gönderdi. Burası Şam'ın yüksek yerinde Kudaa yakınlarında idi. Amr korktu ve yardım istemek için haberci gönderdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, içlerinde ilk muhacirlerle Ebû Bekir ve Ömer'in de bulunduğu bir birliği Ebû Ubeyde b. el-Cerrah kumandanlığında Amr'a yardıma gönderdi. Oraya vardıklarında Amr:

"Ben emirinizim" dedi. Muhacirler de: "Hayır sen kendi ashabının emirisin. Muhacirlerin emiri Ebu Ubeyde'dir" dediler. Amr b. As radiyallahu anh:

“Siz sadece bana yardım için gönderildiniz” dedi. Güzel bir ahlak sahibi olan Ebu Ubeyde radiyallahu anh bu durumu görünce Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in kendisine olan ahbine uyarak şöyle dedi:

“Ey Amr! Şunu bil ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

“Arkadaşının yanına vardığında aranızda ihtilâf çıkmasın” diye de tembih etmiştir. Sen bana isyan etsen de ben sana itaat edeceğim” dedi.

İbn Ahi Semeyyî’nin Fevaid’inde sahih isnad ile eş-Şa’bî’nin şöyle dediği nakledilmiştir: “Mugire b. Şube Ebu Ubeyde’ye dedi ki: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize seni emir kıldı. İbnu’n-Nabiga (yani Amr b. el-As) emir değildi.”

Ebu Ya’la Abdullah b. Şakik’ten rivayet ediyor: Aişe radiyallahu anha’ya

“Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem en çok kimi severdi?” diye sordum.

“Ebu Bekir’i, sonra Ömer’i ondan sonra da Ebu Ubeyde bin el-Cerrah’ı” dedi. İmam Ahmed de bunun benzerini rivayet etmiştir.

İbn Sad hasen isnad ile rivayet ediyor: “Muaz b. Cebel’e Şam’lıların Dimeşk muhasarası esnasında Ebu Ubeyde’yi aciz gördükleri ve Halid b. el-Velid’i tercih ettikleri haberi ulaştı. Bunun üzerine Muaz öfkeleni ve şöyle dedi:

“Siz Ebu Ubeyde’yi ne zannediyorsunuz? Vallahi o yeryüzünde yürüyenlerin hayırlısıdır.”

İbnu’l-Mubarek Kitabu’z-Zühd’de Urve’den rivayet ediyor: Ömer radiyallahu anh Şam’dan döndüğünde ordu komutanları onu karşıladı.

“Ebu Ubeyde kardeşim nerede?” dedi. “Şimdi gelir” dediler. Biraz sonra ipe bağlanmış devesi üzerinde geldi ve selâm verdi. Evine girinceye kadar birbirlerine hal hatır sordular. Biz onda mal olarak sadece kılıcı, oku ve bineğini görmüştük. Ömer radiyallahu anh ona:

“Biraz mal edinsen olmaz mı?” dedi. O da:

“Ey müminlerin emiri! Biz söylenenlere ancak bununla ulaş-

tık" dedi.

Hakim, Müstedrek'te Ebu Said el-Makburi'den rivayet ediyor: "Ebu Ubeyde taun hastalığına yakalandığı zaman:

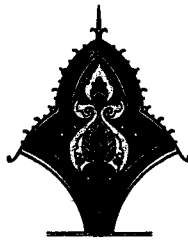
"Ey Muaz! İnsanlara namazı kıldır dedi" namazı kıldırıldı ve sonra Ebu Ubeyde öldü. Muaz şöyle bir hutbe verdi:

"Kaybettiğiniz kimse zannettiğiniz gibi değildir. Vallahi Allah'ın kullarından onun gibi kin gütmeyen, iyi kalpli, sıkıntılardan uzak, onun kadar akibetinden çekinen, halka onun kadar nasihat eden kimse görmedim."

Ebu Ubeyde'nin 18 yılında Şam'da Amvas vebasından öldüğü hususunda ittifak edilmiştir. Bazıları bu tarihi 17 yılı olarak kaydetmişlerdir ki bu şaz bir rivayettir.

İbn Mende, Vakıdî ve el-Fellas'ın verdikleri bilgiye tâbi olarak 58 yaşında öldüğünü söyledi. İbn İshak ise 41 yaşında öldüğünü söylemiştir.

İbn Aiz, Urve b. Ruveym'e ulaşan isnadla şöyle nakletmiştir: "Ebu Ubeyde namaz kılmak amacıyla Beyti'l-Makdise gitti ve acele onu orada yakaladı. Öldüğü yerde defnedilmeyi vasiyet etmişti. Ürdün topraklarında Fahl mevkiinde defnedildi. Kabrinin Beysan'da olduğu söylenmiştir. Dediler ki: Ebu Ubeyde kına ve ketem ile kınalanırdı.

11

Abbad b. Bişr*Radıyallahu Anh*¹³⁹

İsmi ve nesebi: Abbad b. Bişr b. Vakş b. Zugbe b. Zeura b. Abdileşhel. Musa b. Ukbe onu Bedir Savaşına katılanlar arasında zikretmiş, Yemame Savaşına 45 yaşında iken katıldığını ve Ka'b b. Eşrefin katline katıldığını belirtmiştir

Aişe radıyallahu anha şöyle demiştir: "Ensar'dan şu üç kimse-
nin faziletine katılan başka bir kimse yoktur. Bunlar hepside
Abdileşhel oğullarından olan; Sa'd b. Muaz, Useyd b. Hudayr ve
Abbad b. Bişr'dir." Bu sahihtir.

Sahih'te Aişe radıyallahu anha'dan rivayet edilir: Peygamber
sallallahu aleyhi ve sellem Abbad b. Bişr'in sesini işitince:

"Allah'ım Abbad'a rahmet et"¹⁴⁰ buyurdu.

Sahih'te Enes radıyallahu anh'ten rivayet edilen bir hadiste
Abbad b. Bişr'den bahsedilmektedir:

Abbad b. Bişr ve Useyd b. Hudayr peygamber sallallahu aley-
hi ve sellem'in yanından karanlık bir gecede çıkmışlardı. İkisinden
birinin asası ışık vermeye başladı. Ayrıldıklarında ise her birinin
asası ışık verdi."¹⁴¹

Ebu Davud, Fedailu'l-Ensar'da, Taberani, İbn Şahin ve baş-
kaları onun hadisini rivayet etmişlerdir.¹⁴²

139 El-İsabe (4457) Usdü'l-Gabe (2759) el-İstiab (1362) Tecridu Esmâ's-Sa-
habe (1/291)

140 Buhari (2655) İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (7/66) Usdü'l-Gabe (2/535)

141 Ahmed (3/190)

142 Zehebi şöyle demiştir: Hammad b. Seleme, İbni İshak - Husayn b. Ab-
dirrahman b. Abdillâh el-Hatmi - Abdurrahman b. Sabit el-Ensari isna-
dıyla merfu olarak Abbad radıyallahu anh'den Efendimizin: "Ey Ensar
topluluğu! Siz iç elbisesi, diğer insanlar da dış elbisesi gibidir." buyur-
duğunu nakleder. Ali b. El-Medîni "Abbad'ın başka hadisini hiç bilmiyo-
rum, der. Hadisi: Buhari 4330; Müslim 1061; Müsned 4/42; İbnu Abdil-

12

Abbas b. Abdulmuttalib*Radıyallahu Anh*¹⁴³

İsmi ve nesebi: el-Abbas b. Abdulmuttalib b. Haşim b. Abdu-menaf el-Kuraşi el-Haşimi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasıdır. Künyesi Ebu'l-Fadl'dır.

berr, El-İstîâb 3/316; İbni Mace 164; Beyhaki, Sünen-i Kübra 6/339

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Müzeyne ve Beni Süleym kabilelerinin zekat toplama ve Tebuk'teki zekatların koruma memurluğuna görevlendirdi. Yemame harbinde güzel bir imtihan geçirdi. O müslüman yiğitlerden biriydi.

- 143 El-İsabe (4509) Usdül-Gabe (2797) el-İstiab (1386) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/295)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumundan iki veya üç yıl önce dünyaya geldi. Mekke'de onunla birlikte büyüdü. İlk gençlik yıllarından itibaren ticaretle meşgul oldu. Maddî durumunun iyi olması sebebiyle, Câhiliye döneminde Kâbe'yi ziyarete gelen hacılara su dağıtma (sikâye) ve onlara ziyafet verme (rifâde) görevlerini kardeşi Ebû Tâlib'den devraldı. Ebû Tâlib'in geçim yükünü hafifletmek için Abbas Ca'fer'i, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de Ali'yi himayelerine almışlardı.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem İslâmiyet'i yaymaya başladığı günlerde Abbas hemen müslüman oldu. Ancak geniş nüfuzunu kullanarak müslümanları himaye etmek düşüncesiyle, Müslümanlığı kabul ettiğini açığa vurmadi. Hatta Mekkeli müşriklerin müslümanlarla ilgili karar ve davranışlarını Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaştırmak maksadıyla kasten hicret etmedi. Daha çok benimsenen ikinci bir rivayete göre ise, Mekke fethine veya en azından Bedir Savaşına kadar müslüman olmadı. Bununla beraber daima yeğenine arka çıkarak onu müşriklere karşı himaye etti. İkinci Akabe Biatı'nda (622), Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi yalnız bırakmayıp müzakerelere katıldı; Medineli müslümanlardan onun hayatını tehlikeye atmayacaklarına dair teminat aldı. Mekke'de kaldığı süre içinde İslâm davetini açıktan desteklediği kesinlik kazanmasa bile, karısı Ümmü'l-Fazl Lübâbe ile oğlu Abdullah'ın müslüman olmalarına karşı çıkmayarak İslâmiyet'in tebliğini müsamaha ile karşıladığını göstermiş oldu.

Bedir Savaşı'nda müşriklerin safında yer almak zorunda kalan Abbas, bu savaşta esir düştü. Kendisinin ve diğer akrabalarının fidyelerini ödeyerek Mekke'ye döndü. Oradaki fakir müslümanları himaye etmeye ve Kureyşlilerin İslâmiyet aleyhindeki çalışmaları hakkında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bilgi ulaştırmaya devam etti. Hayber'in fethini Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ona müjdelemesi, ikisi arasında gizli bir haberleşmenin öteden beri devam edegeldiğini göstermektedir. Mekke'nin fethi için yapılan hazırlıklar tamamlandıktan sonra müslüman olduğunu açığa vurması, onun gizli ve son derece önemli bir görevi üstlenmiş olduğunun bir başka delili sayılmalıdır. Huneyn Savaşı'nın ilk anlarında bozguna uğrayan Müslümanlara, Akabe ve Rıdvan biatlarında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bağlılık sözü verdiklerini gür sesiyle hatırlattı, böylece İslâm ordusunun tekrar derlenip toparlanmasına ve düşmanı bozguna uğratmasına yardımcı oldu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in son hastalığında onun vefât etmek üzere olduğunu anlayan Abbas, devlet idaresinin geleceği konusunda endişeye kapıldı. İdarenin Hâşimoğulları'nda kalmasını arzu etmekle beraber Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in bu husustaki talimatının öğrenilmesi için Ali radiyallahu anhu uyardı. Âişe radiyallahu anha'nın rivayetine göre, Ali bu teklifi yerinde bulmayarak Resûlullah'ın kendileri aleyhinde kanaat belirtmesi halinde artık devlet idaresini kimsenin onlara vermeyeceğini söyledi. Abbas, Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra Hz. Fâtıma ile birlikte Halife Ebû Bekir'e giderek Peygamber'in Fedek'teki topraklarıyla Hayber'deki hissesini almak istedi; fakat Ebû Bekir, peygamberlerin miras bırakmayacaklarına dair hadisi okuyarak bu mirası alamayacaklarını söyledi. Hz. Peygamber, amcası Abbas'ı sever, kendisinden sadece iki veya üç yaş büyük olmasına rağmen, insanın amcası babası gibidir diyerek ona saygı gösterirdi. Ayrıca onu, "Kureyş'in en cömerdi ve akrabalık bağlarına en çok riayet edeni" diye övmüş, Abbas'ı incitenlerin kendini incitmiş olacaklarını söylemiştir. Hz. Ebû Bekir, Ömer ve Osman halifelik dönemlerinde ona büyük itibar göstermişlerdir.

Üç hanımından, onu erkek olmak üzere on üç çocuk sahibi oldu. Onun adıyla anılan Abbâsî Devleti'nin halifeleri, oğlu Abdullah'ın soyundan gelmiştir. Uzun boylu, beyaz tenli, gür sesli bir kişi olan Abbas, ömrünün sonuna doğru gözlerini kaybetti. Köle azat etmeyi seven ve maddî varlığıyla İslâmiyet'e değerli hizmetlerde bulunan Abbas, seksen sekiz (veya seksen altı) yaşlarında Medine'de vefât etti. Kendisinden rivayet edilen otuz beş hadisin belli başlı râvileri, oğulları Abdullah. Ubeydullah, Kesir ve kızı Ümmü Gülsüm ile Câbir b. Abdullah, Ahnef b. Kays gibi sahâbî ve tabîlerdir

Annesi; Nuteyle bintu Cennab b. Kelb'dir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den iki sene önce doğmuştur. Küçükken kaybolmuş, bunun üzerine annesi "eğer onu bulursam kabeyi ipekle kaplayacağım" diye adakta bulunmuş ve bulduğunda kabeyi ipekle kaplatmıştır. Bu şekilde kabeyi ilk giydiren odur.

Cahiliye döneminde Sikaye ve İmare görevleri Abbas'da idi. Müslüman olmadan önce ensar ile birlikte Akabe biatında bulunmuştur. Bedir Savaşında ikrah (zorlama) ile müşriklerin yanında bulunmuş, esir edilmiş ve kendisini, kardeşinin oğlu Akil b. Ebi Talib ile birlikte fidiye olarak sunmuştur. Mekke'ye döndüğünde Müslüman olduğu söylenmiş fakat kavmi bunu gizlemiştir. Sonunda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e durumunu bildiren mektup yazmış ve fetihten kısa bir süre önce hicret etmiştir. Mekkenin fethine katılmıştır. Huneyn gününde sebat etmiş ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim Abbas'a eza verirse bana eza vermiş olur. Zira kişinin amcası babası gibidir."¹⁴⁴ Tirmizi bunun kıssasını rivayet etmiştir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de çocukları, Amir b. Sad, el-Ahnef b. Kays, Abdullah b. El-Haris ve başkaları rivayette bulunmuştur.

İbnu'l-Museyyeb, Sa'd'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikteydik. Abbas'a döndü ve buyurdu ki:

"Şu Abbas Kureyş'in en cömerdi ve akrabalarını en çok gözetenidir."¹⁴⁵ Nesai rivayet etmiştir.

Begavi, Ebu Sufyan b. El-Haris b. Abdilmuttalib'in hal tercemesini verirken Şa'bi'ye kadar ulaşan isnad ile Ebu Heyyac'dan, o da Ebu Sufyan b. El-Haris'ten, o da babasından rivayet ediyor:

"Abbas Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında en değerli insan idi. Sahabeler Abbas'ı faziletiyle tanıyorlar, onunla istişare ediyorlar ve görüşünü alıyorlardı."

Medine'de 32 yılı Receb veya Ramazan ayında vefât etmiştir. Uzun boylu, yakışıklı ve beyaz tenli idi.

144 Tirmizi (3758) Taberani (19/263) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dimeşk (7/239) Kenzu'l-Ummal (27323)

145 Nesai (Fadailu's-Sahabe 71) Ahmed (1/185) Mecmau'z-Zevaid (9/269)

13

Abdullah b. Ebi Hadred*Radıyallahu Anh*¹⁴⁶

İsmi ve nesebi: Selame (Ubeyd de denildi) b. Umeyr b. Ebi Selame b. Sad b. Sinan b. el-Haris b. Hevzan b. Eslem b. Efsa el-Eslemi. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Babası da sahabedir. İbn Men- de dedi ki: Sahabe oluşunda ihtilaf yoktur. Buhari, İbn Ebi Ha- tim¹⁴⁷ ve İbn Hibban¹⁴⁸: "Sahabedir" dediler.

İbn Sad dedi ki: "İlk katıldığı savaş Hudeybiye'dir. Sonra Hay- ber'e katılmıştır."¹⁴⁹

İbn Asakir dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sel- lem'den ve Ömer radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de Yezid b. Abdillan b. Kasit, Ebu Bekir Muhammed b. Ömer b. Hazm, oğlu Ka'kaa b. Abdillan b. Ebi Hadred rivayette bulunmuştur. Ömer radıyallahu anh ile birlikte Cabiye'ye katıl- mıştır. İbnu'l-Barkî onun dört hadis rivayet ettiğini söylemiştir.

İbn Kuteybe Fevaid'inde ve Hasen b. Sufyan Müsned'inde İs- mail b. el-Ka'kaa b. Abdillan b. Ebi Hadred yoluyla rivayet ediyor- lar: "Dedem Abdullah b. Ebi Hadred bir kadınla dört ukiyye mehir vererek evlendi. Bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ha- ber verince buyurdu ki:

"Şayet dağları oysaydınız daha fazla artırmazdınız." Ahmed bu anlamda bir hadis rivayet etmiştir.¹⁵⁰

Begavi, el-Ka'ka'a b. Abdillan'ın tabiinden olduğunu söyle- miştir. İbn Asakir, Megazi'de der ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Abdullah b. Ebi Hadred el-Eslemî'yi gönderdiğinde bir

146 El-İsabe (4623) Usdül-Gabe (2888) el-İstiab (1524) Tecridu Esmâ's-Sa- habe (1/304)

147 El-Cerh ve't-Ta'dil (5/41)

148 Es-Sikat (3/231)

149 Tabakat (4/42)

150 Ahmed (3/423)

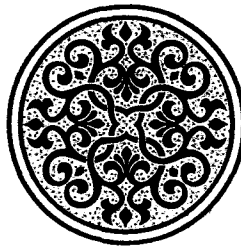
veya iki gün kalmıştır.”

Ahmed, isnadıyla İbn Ebi Hadred el-Eslemi'den rivayet ediyor: “Bir yahudinin onun üzerinde dört dirhem alacağı vardı. Yahudi onu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e şikâyet etti.

“Ona hakkını ver” buyurdu. İbn Ebi Hadred:

“Verecek bir şey bulamıyorum” dedi. Üç sefer tekrar etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem birşeyi üç kere emrettiler mi artık o konuda ısrar edilemezdi. Böylece dışarı çıktı ve doğruca pazara gitti. Sarığını çözüp peştemal gibi beline bağlayarak kürkünü çıkardı. Kürkü dört dirheme sattı ve borcunu ödedi. O sırada oradan ihtiyar bir kadın geçiyordu. Ona durumunu sordu ve o da anlattı. Bunun üzerine ona üzerindeki kürkü verdi.”¹⁵¹

El-Medaini, Vakıdî, Yahya b. Said ve İbn Sad dediler ki: “71 senesinde 81 yaşında iken vefât etti.”

14

Abdullah b. Huzafe*Radıyallahu Anh*¹⁵²

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Huzafe b. Kays b. Adiyy b. Sa'd b. Sehm el-Kuraşi es-Sehmî. Künyesi: Ebu Huzafe veya Ebu Huzeyfe'dir. Annesi: Beni'l-Haris b. Abdimenat kabilesinden Temime bintu Hursan'dır. İlk Müslüman olanlardır. Bedir'e katıldığı söylenmiştir. Ne Musa b. Ukbe, ne İbn İshak ne de diğer megazi sahipleri bunu zikretmemişlerdir.

Sahih'te rivayet edilen hadiste Enes radıyallahu anh şöyle demiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güneş meyledince çıktı ve öğle namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra kalktı ve minbere çıkıp şöyle buyurdu:

"Kim bir şey sormak isterse sorsun. Allah'a yemin olsun, şu yerimde durduğum sürece bana sorduğunuz da haber vermeyeceğim bir şey yoktur." bunun üzerine Abdullah b. Huzafe: "Benim babam kimdir?" diye sordu. Resûlullah da:

"Baban Huzafe'dir" buyurdu.¹⁵³

İbnu'l-Barkî dedi ki: "Ondan üç hadis ezberlenmiştir. Bunlar da sahih ve muttasıl değildir."

Sahih'te İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan şu şekilde rivayet edilmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu bir seriyye'de emir olarak görevlendirdi. O da emrindekilere ateş yakmalarını ve içine girmelerini emretti. Bunu yapmayı düşündüler fakat sonra vazgeçip bunu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e haber verdiler. Bunun üzerine peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"İtaat ancak marufta (meşru olanlarda)dır."¹⁵⁴ Buyurdu.

152 El-İsabe (4624) Usdü'l-Gabe (2889) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/305)

153 Ahmed (1/185)

154 Buharî (4340), Müslim (1840), Ebu Davud (2625), Nesai (4216), İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (12/104, 15/105).

Sahihi Buhari'de İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan rivayet edilir: dedi ki,

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Resûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.” (Nisa; 59) ayeti Abdullah b. Huzafe hakkında nazil olmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu bir seriyeye göndermişti.”

İbn Yunus dedi ki: “Mısır fethine katılmıştır.” Halef, el-At-rafta şöyle nakleder: “Müslim, Edahi babında onun şu rivayetini nakletmiştir; Abdullah b. Ebi Bekr, Abdullah b. Huzafe'den:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem üç günden sonra kurban etini yemeyi yasakladı.” Abdullah b. Ebi Bekr dedi ki:

“Bunu Amre'ye anlattım, “Doğru” dedi.”

İbn Asakir dedi ki: “Müslim'in kitabında olan Abdullah b. Huzafe'den değil, Abdullah b. Vakıd'dır. Bu da Sahih'i dışında, Abdullah b. Vakıd, İbn Ömer radiyallahu anhuma yoluyla rivayet edilmiştir.”

Buhari, Tarihinde şöyle demiştir: “Onun sahabe olduğu söylenmiştir. Ondan rivayet edilen hadisin isnadı sahih değildir.”

Denildi ki: “Osman radiyallahu anh'ın halifeliği zamanında vefât etmiştir.” Bunu Begavi nakletmiştir. Ebu Nuaym dedi ki: “Mısır'da Osman radiyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât etmiştir.” İbn Yunus da aynısını söylemiştir.

Beyhakî'nin şu rivayeti Abdullah b. Huzafe'nin menkıbele-rindendir: “Ebu Rafi dedi ki: “Ömer radiyallahu anh Rum'a bir ordu gönderdi. İçlerinde Abdullah b. Huzafe de vardı ve o esir alındı. Rum kralı ona:

“Hristiyan olursan seni mülkümde ortak ederim” dedi. Abdullah kabul etmedi. Bunun üzerine çarmıha gerilip okla öldürülmesini emretti. Fakat Abdullah yine reddetti. Sonra kral emretti, onu indirdiler. Daha sonra bir kazana su koyup kaynatıldılar. Başka bir esir getirip kaynamakta olan kazanın içine atıldılar. Etinin dağılıp kemiklerinin ortaya çıktığını gördüler. Hristiyanlığı kabul etmediği takdirde Abdullah'ın da kazana atılması emredildi. Ona gittiklerinde Abdullah ağlıyordu. Onu götürdüler. Kral:

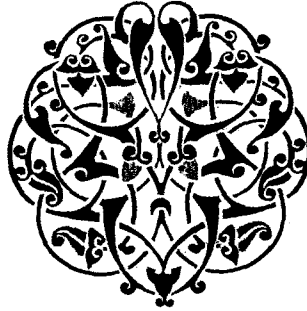
“Neden ağlıyorsun?” diye sordu. Abdullah dedi ki:

“Temenni ettim ki, yüz tane canım olsun ve hepsi de bu şekilde Allah için atılsın, bu hoşuma gider” Bunun üzerine kral ona

“Benim başımı öpmen karşılığında seni serbest bırakmama ne dersin?” diye sordu. Abdullah

“Beni ve bütün müslüman esirleri serbest bırakırsan başımı öperim” dedi. O da bu şartı kabul etti. Abdullah onun başını öptü. Kendisi ile beraber bütün müslüman esirleri bıraktırdı. Onları Ömer radiyallahu anh’ın huzuruna getirdi ve hâdiseyi ona anlattı. Ömer radiyallahu anh de Abdullah’ın başını öptü.

İbn Asakir de bu kıssanın bir şahidini İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan mevsul olarak rivayet etmiştir. Bir diğer şahidi de Fevaidu Hişam b. Osman’da Zühri’den gelen mürsel rivayettir.

15

Abdullah b. Hanzale*Radıyallahu Anh*¹⁵⁵

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Hanzale b. Ebi Amir el-Ensari. Künyesi Ebu Abdirrahman'dır. Ebu Bekir olduğu da söylenmiştir. Babası Hanzala; meleklerin yıkadığı kimse olarak meşhurdur.

Hanzala radıyallahu anh Uhud Savaşında şehit edilmiştir. Abdullah'ın annesinin adı Cemile bintu Abdillah b. Ubeyy'dir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler ezberlemiş, ondan, Ömer'den, Abdullah b. Selam'dan ve Kab el-Ahbar'dan (Allah onlardan razı olsun) rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; (kendisinden büyük olan) Kays b. Sad, Abdullah b. Yezid el-Hatmi, Abdullah b. Ebi Muleyke, Abdulmelik b. Ebi Bekr b. Abdurrahman b. el-Haris, Esma bintu Zeyd b. el-Hattab ve Damdam b. Cevs rivayette bulunmuştur.

İbn Sad¹⁵⁶ dedi ki: "Abdullah Harre gününde öldürülmüştür. O gün Ensar'ın emiri o idi. Bu hadise 63 yılı Zilhicce ayında olmuştur. Abdullah H.4 yılında doğmuştu." Yine İbn Sad dedi ki:

"Uhud Savaşından yedi ay sonra Rebiulevvel veya Rebiulahir ayında doğmuştur."

İbn Ebi'd-Dunya, Safvan b. Süleym'den rivayet ediyor: "Medineliler şöyle anlatıyorlardı; Abdullah b. Hanzale mescidden çıkınca Şeytan ile karşılaştı.

"Beni tanıyor musun ey Hanzala'nın oğlu?" dedi. O da:

"Evet, sen şeytansın" dedi.

"Bunu nasıl anladın?" diye sorunca:

"Ben Allah'ı zikrediyordum. Seni görünce sana bakmam beni

155 El-İsabe (4639) Usdül-Gabe (2906) el-İstiab (1535) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/306)

156 Tabakat (5/47)

Allah'ı zikretmekten alıkoydu.”

Halife b. Hayyat, Cuveyriye b. Esmâ'dan rivayet ediyor: “Medineli şeyhlerimizden şöyle dediklerini işittim: Yezid b. Muaviye'ye gönderilen elçilerden biri de Abdullah b. Hanzale idi. Yanında sekiz oğlu vardı. Ona yüzbin, oğullarının her birine de onbin (dinar) verdi. Medine'ye döndüğünde insanlar ona geldiler ve:

“Arkanda ne var?” dediler. Dedi ki:

“Size öyle bir adamın yanından geliyorum ki, vallahi şayet sadece şunların oğullarını bulabilseydim onlarla Savaşırdım.” Bunun üzerine Medineliler büyük bir topluluk ile çıktılar.

Ahmed, sahîh isnad ile Yahya b. Umare'den rivayet ediyor: “Abdullah b. Zeyd'e Harre gününde:

“İşte bak Abdullah b. Hanzale insanlardan biat alıyor” denildi.

“Ne üzere biat ediyorlar?” dedi.

“Ölüm üzere” dediler. Dedi ki: “

Ben bu şartla kimseye biat etmem”

İbrahim b. el-Munzir şöyle demiştir: “Resûlullah vefât ettiğinde Abdullah b. Hanzale yedi yaşında idi.”

Buhari onu sahabeden sayılanlar arasında zikretmiştir. İbn İshak¹⁵⁷, Abdullah b. Ömer yoluyla Abdullah b. Hanzale'den rivayet etmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize her namaz için abdest almayı emretti...”

Bunu diğer bir yoldan da rivayet etmiştir. Lakin lafzı: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem emretti...” şeklindedir. Yine bu rivayette: “Abdullah b. Hanzale b. Ebi Amir” şeklinde ismi verilmiştir.

16

Abdullah b. Havale*Radıyallahu Anh*¹⁵⁸

Künyesi Ebu Havale'dir. Ebu Muhammed olduğu da söylenmiştir. Buhari onun sahabe olduğunu söylemiştir. Vakıdî onu Amir b. Lüey oğullarına, el-Heysem ise el-Ezd kabilesine nispet etmiştir ki bu daha meşhurdur.

İbnu'l-Esir¹⁵⁹ şöyle demiştir: "Amir oğullarının anlaşılması olup aslen el-Ezd kabilesinden olması mümkündür."

Derim ki: İbn Hibban, onun el-Ezd kabilesinden olduğu görüşüne karşı çıkmış ve şöyle demiştir: "O ancak Ürdünî'dir. Zira oraya yerleşmiştir."

Abdullah b. Yunus ve İbn Abdilberr¹⁶⁰ onun 80 yılında Şam'da vefât ettiğini söylemişlerdir.

Ondan; Ebu İdris el-Havlanî, Abdullah b. Şakîk, Ebu Kuteyle Mersed b. Veda'a, Cubeyr b. Nufeyr, Rebîa b. Lakit, el-Haris b. el-Haris el-Hımsî, Bişr b. Ubeydullah, Yahya b. Cabir ve başkaları rivayette bulunmuştur.

Ebu Davud, Abdullah b. Havale radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Durum o hale gelir ki, ordulara bölünürsünüz; Şam'da bir ordu, Yemen'de bir ordu..."¹⁶¹

Ebu Müşir'in nüshasından Ebu İdris el-Havlani yoluyla Abdullah b. Havale radıyallahu anh'den bunu tam metinle rivayet ettik. Bu rivayette Abdullah b. Havale:

158 El-İsabe (4641) Usdül-Gabe (2907) el-İstiab (1536) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/306)

159 Usdül-Gabe (2/583)

160 El-İstiab (3/29)

161 Ebu Davud (2483) Ahmed (4/106, 110, 5/33) Kenzu'l-Ummal (35024) Tergib ve Terhib (4/60) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (12/129-130)

“Ey Allah’ın Resûlü! Benim için (bu ordulardan birini) seç” dedi. Bunun üzerine:

“Sana Şam’ı tavsiye ederim” buyurdu.

Ahmed, Damra b. Habib yoluyla rivayet ediyor: “İbn Zagb el-Eyyadî şöyle dedi: Abdullah b. Havale el-Ezdî yanıma geldi ve bana dedi ki:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi yaya olarak ganimet elde etmemiz için Medine etrafına göndermişti. Biz de hiç bir şey ele geçiremeden dönüp geldik. (Çektiğimiz) yorgunluğu yüzlerimizden anladı. Bunun üzerine ayağa kalkıp bizim İçin;

“Ey Allah’ım! Onların işini kendilerine bırakma. Çünkü (kendi) nefislerinin ihtiyaçlarını teminden âcizlerdir. Onları insanlara da bırakma. Çünkü insanlar (kendilerini) onlara tercih ederler” diye dua etti. Sonra dedi ki:

“Elbette Şam’ı, Rum’u ve Faris’i feth edeceksiniz. Ta ki her birinizin şu kadar devesi, şu kadar sığırı olacak. Sizden birine yüz dirhem verilecek de az bulup beğenmeyecek.” Sonra da elini başımın üzerine koydu. Sonra Peygamber buyurdu ki:

“Halifeliğin Şam’a intikal ettiğini gördüğün vakit sar-sıntılar, bunalımlar ve önemli hadiseler yaklaşmış olacaktır.”

Taberani, Abdullah b. Havale el-Ezdî radiyallahu anh’dan rivayet eder: dedi ki:

“Ey Allah’ın Rasulü! Benim içinde bulunmam için bir belde seç. Şayet senin kalıcı olduğunu bilsem sana yakın olmaya hiçbir şeyi tercih etmezdim.” Buyurdu ki:

“Sana Şam’ı tavsiye ederim.” Şam’dan hoşlanmadığımı anlayınca şöyle buyurdu:

“Allah’ın Şam hakkında ne buyurduğunu biliyor musun? Ey Şam! Sen benim seçtiğim beldesin. Sana kullarımdan hayırlı olanları yerleştireceğim...”

Abdullah b. Havale 58 yılında vefât etmiştir. Bunu Mahmud b. İbrahim, Vakıdî ve başkaları söylemiştir. 80 yılında öldüğü de söylenmiştir. İbn Yunus ve İbn Abdilberr de bu kavli tercih etmişlerdir.¹⁶²

17

Abdullah b. Ravaha*Radyallahu Anh*¹⁶³

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Ravaha b. Sa'lebe b. İmriu'l-Kays b. Amr b. İmriu'l-Kays b. Malik el-Egar b. Sa'lebe b. Ka'b b. el-Hazrec b. el-Haris b. el-Hazrec el-Ensari el-Hazrecî. Meşhur şair. Kunesi Ebu Muhammed olup Ebu Ravaha ve Ebu Amr da denilmiştir. Annesi Kebşe bintu Vakıd b. Amr b. el-İtnabe'dir. O da Hazrec'lidir. Abdullah radyallahu anh Ensar'ın ilk Müslüman olanlarından. Akabe gecesinde nakiplerden biriydi. Bedir'e ve Mute'de şehit edilene kadar daha sonraki savaşımlara katılmıştır.

Ondan İbn Abbas, Usame b. Zeyd ve Enes b. Malik radyallahu anhum rivayette bulunmuştur. Bunu Ebu Nuaym böylece zikretmiştir.

Begavi, Ensar'dan alim birisinden rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Abdullah b. Ravaha ile Mikdad arasında kardeşlik kurmuştur."

Ebu Seleme b. Abdurrahman, İkrime ve Ata b. Yesar gibi tabiinden bir cemaat ondan mürsel olarak rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sa'd¹⁶⁴ dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem için yazıcılık yapardı. Bedir vakasının müjdesiyle Medine'ye gelen O'dur. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem otuz binekli askerle birlikte onu Hayber'de Yahudi Useyr b. Refram'a göndermiş ve o da onu öldürmüştür. Bundan sonra da Hayber'in fethine göndermiştir."

Ebu Tahir ez-Zuhli'nin Ebu Hureyre radyallahu anh'den rivayet ettiği uzun bir hadiste Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Abdullah b. Ravaha ne iyi birisidir" buyurmuştur.

Ahmed, Zühd'de Enes radyallahu anh'den rivayet ediyor: **"Abdullah b. Ravaha sahabeden biriyle karşılaştığı zaman**

163 El-İsabe (4678) Usdü'l-Gabe (2941) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/310)

164 Tabakat (3/142)

“Gel rabbimize bir süre iman edelim” derdi.” Bu hadisin devamında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğu da geçmektedir:

“Allah İbn Ravaha’ya rahmet etsin. Zira o Meleklerin övündüğü meclisleri sever.”¹⁶⁵

Beyhaki sahih isnadla Ebu Leyla’dan rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hutbedeyken Abdullah b. Ravaha girdi. O sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in

“Oturun” dediğini işitti. Abdullah henüz mescidin dışında olmasına rağmen bulunduğu yerde oturuverdi. Hutbesini bitirince ona buyurdu ki:

“Allah, Allaha ve Resûlune itaatini artırsın”¹⁶⁶

İbn Sad¹⁶⁷, Hammad b. Ebi İmran el-Cevni’den rivayet ediyor: “Abdullah b. Ravaha hastalandı ve ona baygınlık geldi. Peygamber onu ziyaret ettiğinde şöyle buyurdu:

“Allah’ım! Onun eceli gelmişse bunu ona kolaylaştır. Eğer eceli gelmemişse ona şifa ver.”¹⁶⁸ Bunun üzerine bir hafiflik hissetti. Dedi ki:

“Ey Allah’ın Resûlü! Annem: “Vah dağ gibi evladıma! Vah dayanağıma!” derken bir melek demirden topuzunu kaldırmış:

“Şu sen misin?” diyordu. Ben de:

“Evet” dedim. Bunun üzerine onunla bana vurdu.”

İbn Sad, isnadıyla Hişam’dan o da babasından rivayet ediyor: **“Şairler(e gelince), onlara da sapıklar uyarlar.”** (Şuara; 224) ayeti nazil olunca Abdullah b. Ravaha:

“Allah benim de onlardan biri olduğumu biliyor” dedi. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle:

“Ancak iman edip Salih ameller işleyenler müstesna.” (Şuara; 227) ayetini indirdi.”¹⁶⁹

165 Kenzu’l-Ummal (33453, 33590) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (7/390)

166 Beyhaki Delailu’n-Nübüvve (6/257) Kenzu’l-Ummal (37171)

167 Tabakat (3/82)

168 Fethu’l-Bari (7/516)

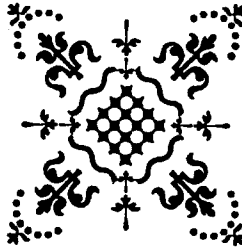
169 İbn Sad (3/81)

Ebu Ya'la, hassen bir isnadla Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Umretu'l-Kaza'da Mekke'ye girerken Abdullah b. Ravaha onun önünde şu şiiri söylüyordu:

*"Çekilin kâfirler nebinin yolundan bugün,
Vururuz yoksa boynunuzu inkâr etmiştiniz dün,
Öyle bir vuruş ki ayırır gövdeden başı,
Hatırlatmaz insana ne dost ne arkadaşı."*

Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh ona: "Ey Abdullah! Harrem'de Allah'ın Resûlu'nün huzurunda mı bu şiiri söylüyorsun?" dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

"Bırak onu ey Ömer! Söylesin. Nefsim elinde olana yemin ederim ki, onun sözleri bu kâfirlere ok yarasından daha fazla tesir eder" buyurmuştur.

18

Abdullah b. ez-Zubeyr b. el-Avvam*Radıyallahu Anh*¹⁷⁰

İsmi ve nesebi: Abdullah b. ez-Zubeyr b. el-Avvam b. Huveylid b. Esed b. Abdi'l-Uzza el-Kuraşî el-Esedî. Annesi: Esmâ bintu Ebi Bekir es-Sıddık radıyallahu anhadır. Hicret senesinde doğmuştur. Küçük yaşta peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis ezberlemiş ve rivayet etmiştir. Ayrıca babasından, Ebu Bekir, Ömer, Osman, teyzesi Aişe, Sufyan b. Ebi Zuheyr ve başkalarından da hadis rivayet etmiştir.

Abadile diye bilinen dört Abdullah'tan biridir. Sahabenin cemsurlarındandır. Halife olanlardan birisidir. Künyesi: Ebu Bekir'dir. Oğlunun isminden dolayı Ebu Hubeyb de denilmiştir.

Kendisinden; kardeşi Urve, oğulları Amir ve Abbad, kardeşinin oğlu Muhammed b. Urve, Ebu Zabyan, Halife b. Kab, Abide b. Amr es-Selmani, Ata, Tavus, Amr b. Dinar, Vehb b. Keysan, İbn Ebi Muleyke, Simak b. Harb, Ebu'z-Zubeyr, Sabit el-Benani ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Yezid b. Muaviye'nin ölümünden sonra hilafet için 64 yılında ona biat edilmiştir. Bazı Şam'lılar dışında herkes ona biat etmiştir.

Hicretten sonra muhacirlerin ilk doğan çocuğudur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona hurma ile tahnikte bulunmuş, onu dedesinin ismiyle isimlendirmiş ve künyesiyle künyelemiştir.

Vakıdî onun Hicri 2. yılda doğduğunu iddiâ etmiştir. Doğrusu 1. yılda doğduğudur.

Zübeyr b. Bekkar dedi ki: "Amcam bana ashabının şöyle dediklerini işittiğini söyledi: Abdullah hicret yılında doğdu. Doğduğu gün peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e getirildi. Esmâ, babasıyla birlikte Sunh'ta idi. Ona getirdiler ve o da tahnik etti (Ağzın-

170 El-İsabe (4684), Usdül-Gabe (2947), el-İstiab (1553), Tecridu Esmâi's-Sahabe (1/311)

da ezdiği hurmadan çocuğun damağına koydu)." Zübeyr dedi ki:

"Bize göre sabit olan şudur: "O Kuba'da doğmuştur. Babası ancak Müleyke bintu Harice b. Zeyd ile evlendikten sonra Sunh'ta yerleşmiştir."

Vakıdî ve ona tâbi olanlar onun Hicri 2. yılda Şevval ayında doğduğunu söylemişlerdir.

Sahih'te şu rivayet gelmiştir: "Esma radiyallahu anha Abdullah b. Zübeyr'e Mekke'de hamile kaldı. O şöyle demiştir: Hamilelik sürem tamamlanınca Medine'ye gittim. Kuba'da yerleştim ve orada doğum yaptım. Sonra onu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e götürdüm. Onu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in odasına koydum. Sonra hurma istedi ve onu çiğneyip ona yedirdi. Abdullah'ın ağzına giren ilk şey Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in tükürüğü oldu. Sonra hurma ile tahnik yaptı ve dua etti. Bu İslâmda doğan ilk çocuk oldu." Bu lafız Ahmed'in Müsned'indeki lafızdır.

Sahih-i Buharî'de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hicret ettiğinde Zübeyr radiyallahu anh'ın Şam'da olduğu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde onun da geldiği ve ona beyaz elbise giydirdiği rivayeti geçmiştir. Durum böyleyse bundan sonra Esma radiyallahu anha ondan ne zaman hamile kaldı? Bilakis haber gösteriyor ki; Esma, o Şam'a gitmeden önce hamile kalmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye hicret ettiğinde ashabı da ona tâbi olmuş ve Esma bintu Ebi Bekir de peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra hicret etmiştir. Meşhur olan rivayet budur. Eğer Şevval'de dönmüşse bu 1. yılda gerçekleşmiştir.

Nitekim hadisin bazı tariklerinde şöyle geçer: Abdullah b. ez-Zubeyr Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e biat etmek için geldiğinde yedi veya sekiz yaşında idi. İbn Mende de Urve'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Esma hamile olduğu halde hicret etti. Doğum yaptığını söyledi ve çocuğu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e tahnik yapması için getirdi. Onu kucağına aldı. Bir hurma getirildi ve onu emerek çocuğun damağına sürdü. Hurma ile tahnik yaptı. Onun midesine giren ilk şey Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in tükürüğü oldu. Sonra onu mesh etti ve ismini Abdullah koydu. Son-

ra Abdullah yedi veya sekiz yaşında iken biat etmek için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi. Bunu ona Zübeyr radiyallahu anh emretmişti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun biat için geldiğini görünce tebessüm etti. Medine'de İslâm'da doğan ilk çocuk o oldu. Yahudiler:

"Biz onların önünü kestik. Onların Medine'de çocukları doğmadı" diyorlardı. Abdullah doğduğunda sahabeler tekbirler getirdi."

Şafii'nin Risale'sinde şu bilgi vardır: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiğinde Abdullah b. el-Zubeyr 9 yaşında idi. Nitekim ondan hadis ezberlenmiştir."

Ed-Dineverî, Mucalese'de isnadıyla Abdullah b. ez-Zubeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben annemin karnında hicret ettim."

Buhari, Abdullah b. Muaviye'nin tercemesinde Urve'den rivayet ediyor: Zübeyr radiyallahu anh oğlu Abdullah'a şöyle dedi: "Sen insanların Ebu Bekir'e en çok benzeyenisin."

Ebu Ya'la ve Delail'de Beyhaki, Amir b. Abdillâh b. ez-Zubeyr'den rivayet ediyor: "Abdullah b. ez-Zubeyr Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hacamat olurken yanına gitti. İşi bitince buyurdu ki:

"Ey Abdullah! Şu kanı götür ve kimsenin görmeyeceği bir yere dök" Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den uzaklaşınca kanı içti. Döndüğünde:

"Ey Abdullah! Kanı ne yaptın?" diye sordu. "İnsanlara en gizli olduğunu bildiğim yere onu gizledim" dedi.

"Yoksa içtin mi?" buyurdu. O da:

"Evet" dedi.

"Neden kanı içtin? Senden dolayı insanların vay haline! Senden dolayı insanların vay haline!" buyurdu.

Ebu Musa, Ebu Asım'dan naklen dedi ki: "Ondaki kuvvetin bu kandan dolayı olduğu düşünülürdü."

Bu rivayetin Keysan Mevla İbn Zübeyr – Selman el-Farisi tarihiyle bir de şahidi vardır. Bunu biz Cüz'ül-Gitrifte rivayet ettik. Bu rivayetin sonunda:

“Bu kanın değdiği yerlere ateş dokunmaz” ziyadesi vardır.

Begavi'nin Mucem'inde İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan, İbn Zübeyr'i şöyle vafsettiği rivayet edilmiştir:

“İslâm'ın iffetlisi ve Kur'ân okuyucusudur. Babası Resûlullah'ın havarisidir, annesi Sıddık'ın kızıdır. Ninesi; Resûlullah'm halası olan Safiye'dir. Babasının teyzesi Hatice bintu Huveylid'dir.”

İbn Ebi Hayseme isnadıyla Amr b. Dinar'dan rivayet ediyor: “İbn Zübeyr'den daha güzel namaz kılan kimse görmedim.”

Ebu Nuaym sahih senedle Mucahid'den rivayet ediyor: “İbn Zübeyr namaz kıldığında direk gibi olurdu”

Begavi rivayet ediyor: “Meymun b. Mihran dedi ki: “İbn Zübeyr'in bir Cuma'dan diğer Cuma'ya visal (orucu) tuttuğunu gördüm.”

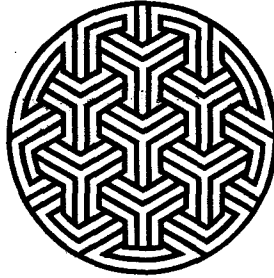
İbn Ebi'd-Dunya Mucahid'den naklediyor: “İbn Zübeyr'in kendini zorlamadığı bir ibadet çeşidi yoktu.” Nitekim Kabe'ye sel geldiğinde de İbn Zübeyr'in yüzerek tavaf ettiğini gördüm.”

İbn Zübeyr babasıyla birlikte Yermuk Savaşına katılmıştır. Afrika'nın fethinde bulunmuştur. Osman radiyallahu anh'e fethi müjdelemiştir. Bunu ez-Zubeyr (b. Bekkar) ve İbn Aiz zikreder. Zübeyr b. Bekkar fetih kıssasının tamamını anlatmıştır. Fetih onun eliyle olmuştur. Kuşatma zamanında Osman radiyallahu anh'ı savunmak için çarpışmış, Cemel vakasına Aişe radiyallahu anha'nın tarafında katılmıştır.

Ez-Zubeyr (b. Bekkar) isnadıyla Hişam b. Urve'den rivayet ediyor: “Abdullah b. ez-Zubeyr Cemel günü Savaşın ortasında yer aldı. Üzerinde kırk küsur yara vardı. Sonra İbnuz-Zubeyr, Ali ve Muaviye arasındaki savaştan uzak durdu. Muaviye radiyallahu anh'a biat etti. Yezid biat istediğinde ise biat etmedi. Mekke'ye döndü, Harem'e sığındı. Yezid ona biat alması için Süleyman'ı gönderdi. Abdullah yüz çevirdi ve kendisine “Aizullah (Allah'a sığınan)” ismini verdi. Harre vakası olduğu zaman Şam'lılar Medine'lileri öldürdü. Sonra Mekke'ye yöneldiler ve İbn Zübeyr ile savaştılar. Bu kuşatma günlerinde Kâbe yandı. Bu sırada Yezid b. Muaviye'nin ölüm haberi geldi. Böylece Şam'lılar geri döndüler. İnsanlar hilafet için Abdullah b. ez-Zubeyr'e biat ettiler. Bazı

Şam'lılar hariç, bütün şehirlere ona biat edilmesi için haber gönderdiler. Mervan diğer Şam'lılara ve Mısır'a galip geldi. Sonra öldü. Bunun üzerine Abdulmelik b. Mervan harekete geçerek Irak'a hakim oldu ve Musab b. Zübeyr'i öldürdü. Sonra el-Haccac'ı donatarak İbn Zübeyr'in üzerine gönderdi. O da onunla savaşarak hicri 73 yılının Cumadiyel-Ulâ ayında onu öldürdü. Cumhurun kavli bu olup, mahfuz olan rivayet de budur.

Begavi, İbn Vehb yoluyla Malik'ten rivayet ediyor: "İbn Zübeyr 62 yılının başlarında öldürülmüştür." Sanki bu sözüyle halifeliğinin bitişini kastetmektedir.

19

Abdullah b. Selam*Radiyallahu Anh*¹⁷¹

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Selam b. el-Haris. Künyesi: Ebu Yusuf'tur. Yusuf aleyhisselâm'ın soyundandır. Hazrec kabilelerinin anlaşmalısı idi. Sonra Ensar'ın anlaşmalısı oldu. Kuynuka oğullarından idi. İsmi el-Husayn olup Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından değiştirildiği söylenmiştir. Taberi ve İbn Sad da bu görüştedirler.

Yakub b. Sufyan Tarih'inde şöyle rivayet etmiştir: "Abdullah b. Selam'ın ismi el-Husayn idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona Abdullah ismini verdi."¹⁷²

Kendisinden oğulları; Yusuf ve Muhammed, sahabeden ve sonrakilerden; Ebu Hureyre, Abdullah b. Makıl, Uneys, Abdullah b. Hanzale, Haraşe b. el-Hurr, Kays b. Abbad, Ebu Seleme b. Abdurrahman ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye gelmeden önce Müslüman olmuştur. Müslüman oluşunu 8. Yıla kadar ertele-diği de söylenmiştir.

Şa'bî; "Abdullah b. Selam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vefâtından iki sene önce Müslüman oldu" demiştir. Bunu İbnu'l-Berkî mürsel olarak rivayet etmiştir. Râvilerinden Kays da zayıftır.

İmam Ahmed ve Sünen sahipleri Abdullah b. Selam'dan şöyle dediğini rivayet ettiler:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde ben korkanlar arasındaydım. Yüzünü gördüğümde onun bir yalan-cı yüzü olmadığını anladım. Şöyle buyurduğunu işittim:

171 El-İsabe (4727), Usdü'l-Gabe (2984), el-İstiab (1579), Tecridu Esmâi's-Sahabe (1/315)

172 İbnu'l-Esir Usdü'l-Gabe (2/613)

“Selamı yayınız, yemek yediriniz...”¹⁷³

Buhari Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde Abdullah b. Selam ona: “Sana üç haslet soracağım ki onları ancak bir peygamber bilebilir...” demiştir.

Abdullah b. Selam'ın Yahudilerle geçen bir kıssası vardır.

Enes radiyallahu anh şöyle anlatmıştır: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye yöneldi ve oraya bakmaya başladı. Abdullah b. Selam onu işitiyordu. Ailesi için ağaç dikiyordu. Acele etti ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i dinlemeye geldi. Dedi ki:

“Şehadet ederim sen Allah'ın hak Resûlüsün. Senin getirdiğin hakıdır. Biliyorsun ki ben onların (Yahudilerin) efendisi ve en bilgilisiyim. Onlara Müslüman olduğumu ilan etmeden önce benim hakkımda sor...” kıssa böylece devam etmektedir.

Sahih'te gelen rivayette Sad b. Ebi Vakkas şöyle demiştir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yeryüzünde yürüyen bir kimse için “Cennetliktir” dediğini duymadım. Ancak Abdullah b. Selam bundan harihtir.”

Buhari, Tarihu's-Sagir'de ceyyid isnad ile Yezid b. Umeyra'dan rivayet ediyor: “Muaz'ın vefâtı anında oradaydım. Ona

“Bize vasiyette bulun” denilince şöyle dedi:

“İlmi Ebu'd-Derda, Selman, İbn Mesud ve Abdullah b. Selam'ın yanında arayınız. Abdullah b. Selam Yahudi iken Müslüman oldu ve ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onun hakkında:

“Muhakkak ki o cennetlik on kişinin onuncusudur” dediğini işittim.”¹⁷⁴

Tirmizi Muaz radiyallahu anh'den muhtasar olarak, Begavi de Mucem'inde ceyyid isnad ile Abdullah b. Makıl'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

“Abdullah b. Selam, Ali radiyallahu anh'ın Irak'a gitmesine

173 Tirmizi (2485) İbn Mace (1334) Ahmed (5/451)

174 Hakim (3/270) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (6/205)

karşı çıktı ve şöyle dedi: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in minberini bırakma. Eğer onu terk edip gidersen bir daha göremezsin.” Bunun üzerine Ali radiyallahu anh dedi ki:

“Şüphesiz o (Abdullah) bizden biri ve Salih bir kimsedir.”

İbn Asakir, ceyyid isnad ile Ebu Burde b. Ebi Musa’dan rivayet ediyor: “Medineye geldiğimde Abdullah b. Selam’ı bir halkada huşu içinde oturur halde gördüm. Üzerinde hayırlıların siması vardı.”

Ez-Zubeydi, Abdullah b. Selam’ın kardeşinin oğlundan rivayet ediyor: “Osman radiyallahu anh’ı öldürmek istediklerinde Abdullah b. Selam ona geldi ve:

“Sana yardım etmeye geldim.” Deyip çıktı. Sonra şöyle dedi:

“Muhakkak ki benim ismim cahiliye de iken filan idi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana “Abdullah” ismini verdi. Benim hakkımda Allah’ın kitabında ayetler indi. Benim hakkımda:

“İsrailoğullarından bir şâhid de bunun bir benzerine şâhidlik edip ona inanmışsa..” (Ahkaf 10) ayeti ve:

“(Sen de onlara) de ki: “Benimle sizin aranızda şâhid olarak Allah ve kendisinde Kitap bilgisi bulunanlar yeter.” (Rad 43) ayeti nazil olmuştur.”

El-Taberi dedi ki: “Tamamının kavline göre Abdullah b. Selam Medine’de 43 senesinde vefât etmiştir.”

Derim ki: el-Heysem b. Adiy, İbn Sad, Ebu Ubeyd, el-Begavi, Ebu Ahmed el-Askeri ve başkaları da bu tarihi vermişlerdir.

20

Abdullah b. Abbas*Radıyallahu Anh* ¹⁷⁵

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Abbas b. Abdilmuttalib b. Haşim b. Abdimenaf el-Kuraşi el-Haşimi. Künyesi Ebu'l-Abbas'tır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının oğludur. Annesi: Ummu'l-Fadl Lubabe bintu'l-Haris el-Hilaliye'dir. Hicret'den 3 sene önce doğmuştur. 5 sene önce doğduğu da söylenmiştir. İlki daha kuvvetlidir ve Sahihayn'de ondan gelen şu rivayete uygun olan da budur: "Ben bir merkep üzerinde geldim. O sırada yeni ihtilam çağına girmiştim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da herhangi bir duvar olmaksızın namaz kılıyordu..."¹⁷⁶

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiğiğinde on yaşında idim."

Tirmizi, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan, onun Cebraîl aleyhisselâm'ı iki defa gördüğünü rivayet etmiştir.¹⁷⁷

Sahih'te İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan gelen rivayette: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona dua ederek:

"Allah'ım! Ona hikmeti öğret" buyurmuştur. Ona Hibru'l-Arab denilirdi. Ona bu lakabı verenin Mağrip meliki Cercir olduğu söylenmiştir. Nitekim o Abdullah b. Ebi Serh ile birlikte İfrikiyye'de savaşmış, Cercir ile konuşmuştu. Bunu İbn Dureyd el-Ahbaru'l-Mensûre adlı eserinde zikretmiştir.

Ebu'l-Hasen el-Medaini, Ebu Bekre'den rivayet ediyor: "İbn Abbas Basra'ya yanımıza geldi. Araplar arasında cismen, ilmen, giyim olarak, güzellik ve kemal bakımından onun misli yoktu."

Muhammed b. Osman b. Ebi Hayseme Tarih'inde Ebu İshak'tan rivayet ediyor: "İbn Abbasi iri yapılı, başının ön tarafı

175 El-İsabe (4783) Usdül-Gabe (3035) el-İstiab (1606)

176 Tirmizi (337) Nesai (751)

177 Tirmizi (3822)

ağarmış ve saçları örgülü halde gördüm.”

Ebu Avane, Ebu Hamza'dan rivayet ediyor: “İbn Abbas radiyallahu anhumâ oturduğu zaman iki kişilik yer kaplardı.”

Begavi Mucem'inde İbn Ömer radiyallahu anhumâ'dan rivayet ediyor: “İbn Ömer, İbn Abbas'a yaklaşır ve şöyle derdi:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i, sana dua edip başını meshederken ve ağzına üfleyerek şöyle derken gördüm:

“Allah'ım! Onu dinde fâkih kıl ve ona te'vili öğret”¹⁷⁸

Ahmed'in Müsned'inde şöyle rivayet edilmiştir: İbn Abbas dedi ki: “Resûlullah'ın arkasında namaza durdum. Elimden tutarak beni kendi hizasına getirdi. Namazdan ayrılınca bana:

“Neyin var?” dedi. Ben de:

“Ey Allah'ın Resûlü! Bir kimsenin senin hizanda durması yakışır mı? Sen Allah'ın Resûlüsün” dedim. Bunun üzerine ilmimi ve anlayışımı artırması için Allah'a dua etti.”¹⁷⁹

İbn Sad, Şabî'den rivayet eder: “el-Abbas radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girdi. Oğlu Abdullah ona:

“Bir adam gördüm” dedi. El-Abbas radiyallahu anh: “O Ceb-rail idi” dedi.¹⁸⁰

Ed-Darimi ve el-Haris, Müsned'lerinde İkrime'den, O da İbn Abbâs'tan rivayet ediyor: İbn Abbâs şöyle dedi: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefât edince, Ensâr'dan bir adama;

“Gel, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbına bil-mediklerimizi soralım. Çünkü onlar bugün çoktur, (yarın azalır giderler)” dedim. O,

“Hayret sana! Halkın sana muhtaç olduğunu görmüyor musun? Bunu bırak” dedi. Ben ise sormaya yöneldim. Artık bir adamdan bana hadis rivayet ulaşırdı da ben ona, öğle uykusundayken gelir, kapısının yanı başında kaftanımı yastık yapar (ve dışarı çı-

¹⁷⁸ İbn Kesir Camiu'l-Mesaniid (6/187) bkz. Buhari (143) Beyhaki Delail (6/192)

¹⁷⁹ Ahmed (1/40)

¹⁸⁰ Tabakat (2/121)

kıncaya kadar yatardım). Rüzgâr da yüzüme toprak savururdu. Nihayet (adam) dışarı çıkıp beni görür ve

“Ey Resûlullah’ın amcazadesi! Niçin geldin? Bana (haber) salsaydın da sana ben gelseydim!” derdi. Ben de;

“Benim sana gelmem daha lâıyktır” derdim ve O’na hadisi sorardım. (İbn Abbâs) dedi ki; (önceden kendisine arkadaşlık teklif etmiş olduğum) adam (öylece) kaldı. Sonraları, halk etrafımda toplanmış olduğu halde beni gördü ve

“Bu delikanlı, benden daha akıllıymış!” dedi.”¹⁸¹

Muhammed b. Harun er-Ru’yanî, Müsned’inde Ubeydullah b. Ali b. Ebi Rafi’den rivayet ediyor: İbn Abbas Ebu Rafi’ye gelir ve:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şu gün ne yaptı?” diye sorardı. İbn Abbas’ın yanında her söylediğini yazan birisi vardı.”

Abdurrazzak’ın Zühri’den rivayetine göre o şöyle demiştir: “Muhacirler Ömer radyallahu anh’e:

“Bizim çocuklarımızı da İbn Abbas’ı çağırdığın gibi çağırmasın?” dediler. O da dedi ki:

“O orta yaşlıların delikanlısıdır. Soran bir dili, akleden bir kalbi vardır.”¹⁸²

Yakub b. Sufyan, Tarih’inde Yezid b. el-Asam tarikiyle İbn Abbas radyallahu anhuma’dan rivayet ediyor:

“Ömer radyallahu anh’a birisi geldi ve insanlar hakkında ona sorarak

“Onlardan şöyle şöyle Kur’ân okuyanlar var” dedi. İbn Abbas:

“Kur’ân ayeti hakkında sorulması benim hoşuma gitmez” dedi. İbn Abbas şöyle anlatmaya devam etti: “Ben bu sözü söyledikten sonra Ömer bana kızdı ben de evine gittim. Dedim ki:

“Görüyorum ki gözünden düştüm” ben bu durumdayken birisi geldi ve elimden tutarak: “Cevap ver” dedi. Sonra beni yalnız bıraktı.

“Adamın söylediklerini neden beğenmedin?” dedi. Ben de:

“Ey müminlerin emiri! Eğer hata etmişsem Allah’tan bağış

181 İbn Kesir, Camiu’l-Mesaniid (30/10)

182 Abdurrazzak (20428)

lanma dilerim” dedim. Bana:

“Söyle!” dedi. Ben de:

“Çünkü onlar çekiştiklerinde ihtilafa düşeceklerdir. İhtilafa düştüklerinde ise bir kısmı diğerinin boynunu vuracaktır!” dedim. Dedi ki:

“Vallahi ben bunu insanlardan gizliyordum”

İbnu'l-Mubarek, Şa'bî'den rivayet ediyor: “Zeyd b. Sabit bineğine binerken İbn Abbas radiyallahu anhuma bineğinin geminden tuttu. Bunun üzerine:

“Ey Allah Resûlünün amcasının oğlu! Bunu yapma” dedi. O da dedi ki:

“Biz alimlerimize böyle yapmakla emrolunduk.” Zeyd b. Sabit de İbn Abbas'ın elini öptü ve şöyle dedi:

“Biz de Peygamberimizin ehli beytine böyle yapmakla emrolunduk.”

Mesruk, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini nakleder: “İbn Abbas bizim yaşlılarımıza yetişseydi bizden hiçbiri onun onda biri olamazdı.”

El-A'meş de İbn Mesud'un şöyle dediğini nakletmiştir: “İbn Abbas Kur'an'ın ne güzel tercumanıdır.”¹⁸³ Bu iki rivayeti Beyhaki nakletmiştir.

Muhammed b. Osman b. Ebi Şeybe, Tarih'inde ve Ebu Zur'a ed-Dimeşkî, Umeyr b. Bişr el-Has'amî tarikiyle rivayet ediyorlar: İbn Ömer radiyallahu anhuma'ya birisi bir şey sordu. O da:

“İbn Abbas'a sor. Zira kalanlar arasında Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e nazil olanı ondan iyi bilen yoktur.”

Ebu Nuaym isnadiyla Abdullah b. Dinar'dan rivayet ediyor: Birisi İbn Ömer radiyallahu anhuma'ya

“Şu küfredenler bilmezler mi ki gökler ve yer, (bir zamanlar) bitişik idi de,, biz onları ayırdık” (Enbiya; 30) âyeti hakkında sordu. O da:

“Şu şeyhe git sor, sonra bana ne cevap verdiğini haber ver” dedi. Bunun üzerine adam İbn Abbas radiyallahu anhuma'ya gitti

ve sordu. O da şöyle dedi:

“Evet, gökler bitişik idi, yağmur yağdırmıyordu. Yeryüzü bitişik idi, bitki bitirmiyordu. Allah Teâlâ yeryüzü halkını yarattığı zaman bunu (gökleri) yağmurla; şunu da (yeryüzünü) bitkilerle yaradı. Adam İbn Ömer’e dönüp bunları haber verdi. İbn Ömer: İşte şimdi gerçekten İbn Abbâs’a Kur’ân hakkında ilim verilmiş olduğunu bildim, doğru söylemiş, gerçekten öyle idi, dedi. İbn Ömer der ki: İbn Abbâs’ın Kur’ân tefsirindeki cür’eti beni şaşırtıyor, derdim. Şimdi ise ona Kur’ân hakkında ilim verildiğini gerçekten bildim.”

İbn Sad sahih isnad ile Yahya b. Said el-Ensari’den rivayet ediyor: “Zeyd b. Sabit vefât ettiğiinde Ebu Hureyre: “Bu ümmetin alimi vefât etti. Allahtan umarım ki İbn Abbas’ı ona halef kılar.”

Yakub b. Sufyan da Aişe radiyallahu anha’nın şöyle dediğini nakletmiştir: “O insanların haccı en iyi bilenidir”

Yine Yakub b. Sufyan Urve’den rivayet ediyor: “Babama İbn Abbas hakkında sordum. “İbn Abbas gibisini hiç görmedim” dedi.

Begavi, Mucem’inde Atâ’dan rivayet eder: “Fıkıh ve hûşû bakımından İbn Abbas’ın meclisinden daha bereketlisini, görmedim. Fıkıh öğrencileri, Kur’ân öğrencileri ve şiir öğrencileri onun yanında geniş bir ilim bulmuşlardır.”

İbn Sad ve Begavi Tavus’tan rivayet ediyor: “Elli veya yetmiş sahabeye yetiştim. Bir meselede birbirlerine sorduklarında İbn Abbas’a muhalefet ettikleri zaman ona: “Senin dediğin gibidir, doğru söyledin” demeden kalkmıyorlardı.”¹⁸⁴

Mücahid der ki; “İbn Abbas’a çok ilmi olduğundan dolayı “deniz” deniliyordu.

Ebu Vail dedi ki; “İbn Abbas Nur sûresini okudu ve tefsir etti. Arkadaşım “Eğer bu kişiyi Deylem’liler dinlemiş olsaydı hepsi birden Müslüman olurdu” dedi.

Said b. Mansur, Said b. Cubeyr’den rivayet ediyor: “İbn Abbas’tan hadis dinliyordum. Şayet bana izin verseydi başından öperdim.”

Beyhaki, Abdullah b. Burayde’den rivayet ediyor: Adamın birisi İbn Abbas radiyallahu anhumaya hakaret etmişti. İbn Abbas

radiyallahu anhum'a ona dedi ki;

“Sen bana hakaret ediyorsun. Fakat bende üç haslet vardır; Benimle alakası olmasa bile Müslümanların hâkimlerinden birinin hükmünde adaletli olduğunu işitince sevinirim. Müslümanların beldelerinden birine bereketli yağmurların yağdığını işitirsem, benim otlayan hayvanım olmasa bile sevinç duyarım. Allah'ın Kitabındaki bir ayet hakkında bildiklerimi de bütün insanların bilmesini isterim.”

Yakub b. Sufyan İbn Şihab'dan nakleder: “Osman radiyallahu anh'ın katledildiği sene, İbn Abbas radiyallahu anhuma, Osman radiyallahu anh'ın emri ile insanlara hac yaptırmıştı.”

Halife (b. Hayyat) şöyle zikreder: “İbn Abbas, Ali radiyallahu anh tarafından Basra valiliğine atandı. Sıffin Savaşına kadar da kaldı. Basra'dan ayrıldığı zamanlarda yerine namaz kıldırması için Ebu Esved ed-Düeli'yi, haraç işlerini yürütmesi için de Ziyad (b. Ebi Süfyan)'ı vekil olarak bırakırdı. Ali'nin vefâtına kadar Basra valiliğini yürüttü.

Zübeyr b. Bekkar rivayet ediyor: İbn Abbas vefât ettiğinde, Amr Bin Dinar; “Bugün bu ümmetin rabbânî âlimi öldü” dedi.

Musa b. Ukbe isnadıyla Mucahid'den naklediyor: “İbn Abbas Taifte öldü. İbnu'l-Hanefiyye onun cenaze namazını kıldırıldı. Beyaz bir kuş gelip onun kefenine girdi ve çıkmadı. Üzerine toprak kapatılınca İbnu'l-Hanefiyye şöyle dedi:

“Vallahi bugün bu ümmetin hibr'i (geniş bilgi sahibi olan alimi) öldü”

Vefat tarihi hakkında çeşitli görüşler vardır. 65, 67 ve 68 yılında vefât ettiği söylenmiştir. Cumhurun kavli 68 yılında vefât ettiği şeklindedir ki doğrusu da budur. Taifte öldüğü hususunda ittifak edilmiştir. Yaşı hakkında da: 71, 72, ve 74 olduğu söylendi. Kuvvetli olan 71 yaşında vefât etmiş olduğuna dair rivayettir.

21

Abdullah b. Ömer*Radıyallahu Anh*¹⁸⁵

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Ömer b. el-Hattab b. Nufeyl el-Kuraşî el-Adevî. Annesi: Zeyneb bintu Mazun el-Cumahiye'dir. Bi'seti Nebevî'den 3 sene sonra doğmuştur. Zübeyr b. Bekkar bu şekilde belirtmiş ve 10 yaşında iken hicret ettiğini söylemiştir. Vakıdî de böyle demiş ve 84 yılında vefât ettiğini nakletmiştir. İbn Mende: "11 yaşında idi" der. El-Heysem b. Adiyy, Malik'ten naklen: "87 yaşında vefât etti" demiştir. Bu rivayete göre hicret esnasında 13 yaşında olması gerekir. Fakat kendisinden sabit olduğuna göre Bedir günü 13 yaşında idi. Bedir Savaşı ise 2. yılda olmuştu.

Babasıyla birlikte Müslüman olmuş ve hicret etmiştir. Bedir günü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e arz edilmiş, yaşı küçük bulunmuştur. Sonra Uhud'da tekrar arz edilmiş, yine küçük bulunmuştur. Hendek Savaşında arzedildiğinde ise savaşmasına izin verilmiştir. O gün 15 yaşında idi. Bu Sahih'te sabit olmuştur.

Begavi, Ebu İshak'tan rivayet ediyor: "İbn Ömer'i Safa ile Merve arasında sa'y ederken gördüm. İri yapılı ve esmer bir adam idi. O, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok hadis rivayet eden sahabelerdendir. Yine Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ebu Zerr, Muaz, Aişe ve başkalarından da hadis rivayet etmiştir. (Allah cümlesinden razı olsun)

Kendisinden de; Cabir, İbn Abbas ve diğer sahabeler, oğulları; Salim, Abdullah, Hamza, Bilal, Zeyd, Abdullah, kardeşinin oğlu Hafs b. Amir, Tabiinin büyüklerinden: Said b. el-Museyyeb, Ömer'in azatlısı Eslem, Alkama b. Vakkas, Ebu Abdurrahman en-Nehdi, Mesruk, Cubeyr b. Nufeyr, Abdurrahman b. Ebi Leyla, sonrakilerden: Abdullah b. Dinar, Nafi, Zeyd, Halid b. Eslem, Mus'ab b. Sad, Musa b. Talha, Urve b. Zubejr, Bişr b. Said, Ata, Tarık, Mu-

cahid, İbn Sirin, el-Hasen, Safvan b. Muhriz ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Sahih'te İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hayatta iken rüya gören ona anlatıyordu. Ben de rüya görmeyi temenni ederdim. Bekar bir genç iken mescid'de uyuyordum. Rüyamda iki melek bana geldi ve beni götürdüler..." rivayet böylece devam eder. Sonu şu şekildedir: "Bunu Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattı. O da şöyle buyurdu:

"Abdullah ne güzel bir kimsedir. Bir de gece namazı kılsa..." bundan sonra İbn Ömer radiyallahu anhuma geceleri çok az uyumaya başladı."¹⁸⁶

Ahmed, Züh'd'de Abdullah b. Mesud radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Kureyş'in gençleri içinde nefesine en çok sahip olanı Abdullah b. Ömer'dir."

Ebu Said b. el-A'rabî sahih isnad ile el-Gaylaniyyat'ta ve el-Mehamiliyyat'ta rivayet ediyor: Cabir radiyallahu anh şöyle dedi: "İçimizde dünyaya kavuşup da ona meyletmeyen ve dünyanın da kendisine meyletmediği Abdullah b. Ömer dışında kimse yoktu."

Ebu'l-Abbas es-Serrac Tarih'inde hasen isnad ile el-Suddî'den rivayet ediyor: "Sahabe'den bir toplulukla karşılaştım. Onlar arasında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ayrıldığı hâl üzerinde kalan Abdullah b. Ömer'den başka kimse yoktu."

Beyhaki, Şuab'da Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet ediyor: "İbn Ömer vefât ettiğinde fazilet bakımından Ömer gibiydi." Yine şöyle demiştir:

"Ömer'in zamanında benzerleri vardı. Ama İbn Ömer'in zamanında kendisinin benzeri yoktu."

Begavi, Mucem'inde hasen isnadla Said b. el-Museyyeb'den rivayet ediyor: "Şayet bir kimsenin cennetlik olduğuna şahitlik edecek olsaydım İbn Ömer hakkında şahitlik ederdim." Yine sahih bir yoldan onun şöyle dediğini nakleder:

"İbn Ömer vefât ettiğinde kalanların hayırlısı idi."

Yakub b. Sufyan isnadıyla Tavus'tan rivayet ediyor: "İbn Ömer'den daha vera sahibi bir kimse görmedim."

Abdurrazzak, Mamer'den, o Zühri'den, o da Salim'den rivayet ediyor: "İbn Ömer bir hizmetçisine lanet ettiği zaman mutlaka onu azat ederdi."

El-Haraitî Zeyd b. Eslem'den rivayet ediyor: "Bir adam İbn Ömer'e hakaret etmeye başladı. İbn Ömer ise sükut ediyordu. Evinin kapısına yaklaşınca ona döndü ve şöyle dedi: "Ben ve kardeşim insanlara sövmekten korunuruz."

Begavi Malik'ten rivayet ediyor: "İbn Ömer, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vefâtından sonra 60 sene kaldı. Topluluk halinde insanlar ona geliyordu."

Yakub b. Sufyan Malik'ten benzerini şu fazlalıkla rivayet etmiştir: "İbn Ömer din imamlarından biriydi."

Yine Malik şöyle demiştir: "Bize göre Ömer radiyallahu anh'den sonra insanların imamı Zeyd b. Sabit idi. Zeyd'den sonra ise insanların imamı bize göre İbn Ömer'dir."

İbnu'l-Mubarek Zühd'de Ukbe b. Muslim'den rivayet ediyor: "İbn Ömer'e bir şey soruldu ve: "Bilmiyorum" dedi. Sonra şöyle devam etti:

"Sırtımıza cehennemde köprüler kurulup, "İşte bu İbn Ömer bize fetva verdi" denilmesini mi istiyorsunuz?"

Zübeyr b. Bekkar der ki: "İbn Ömer Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiği her şeyi ezberliyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında değilken duymadığı sözlerini ve fiillerini sorup öğreniyor, onun eserlerine tâbi oluyor, namaz kıldığı her mescitte namaz kılıyor, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in devesini çevirdiğini gördüğü yerden devesini çeviriyor, haccı terk etmiyordu. Arafatta vakfeye durduğunda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in durduğu yerden dururdu."

Begavi, Said'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivayeti konusunda İbn Ömer'den daha şiddetli sakınan birini görmedim."

"Beyhaki Zühd'de sahih isnad ile Muhammed b. Zeyd b. Abdillâh b. Ömer'den rivayet ediyor: "İbn Ömer Resûlullah'tan bahsedince mutlaka ağlardı."

Darimi ve Tarihinde Ebu'l-Abbas es-Serrac ceyyid isnad ile Nafi'den rivayet ediyorlar: "İbn Ömer radiyallahu anhuma

"İman edenlere, Allah'ın zikri için, kalblerinin titreme vakti henüz gelmedi mi?" (Hadid; 16) ayetini okuduğunda ağlamasına yenik düşecek kadar ağlardı."¹⁸⁷

İbn Sad sahih senedle rivayet ediyor: "Nafi'ye "İbn Ömer evinde ne yapar?" denildi. O da dedi ki:

"Her namaz için abdest alır. Mushaf da önünde olur" Taberani'de ve el-Hilye'de ceyyid isnad ile Nafi'den rivayet ediyor:

"İbn Ömer geceyi namaz kılmak sûretiyle ihyâ ederdi. Sonra

"Ey Nafi! Seher zamanı oldu mu?" diye sorardı ve Nafi

"Hayır!" deyince tekrar namaza başlar, sonra "Ey Nafi! Seher oldu mu?" diye sorardı. Bu sefer "evet" deyince oturur, tevbe istiğfar ve dua eder, sabah oluncaya kadar böyle kalırdı."

Nafi dedi ki: "İbn Ömer radiyallahu anhuma, cemaatle yatsı namazını kaçıınca kalan gecesini ihyâ ederdi." Beyhaki'deki rivayette şöyle geçer:

"Herhangi bir cemaat namazını kaçırdığı zaman da diğer namaz vaktine kadar namaz kılardı."

İmam Ahmed, Zühd'de, İbn Sirin'den naklediyor: "İbn Ömer gece her uyandığında namaz kılardı." İbn Sad, ceyyid isnad ile Nafi'den rivayet ediyor:

"İbn Ömer seferde de oruç tutardı. Mukim iken neredeyse iftar etmezdi."

Buharî Tarih'te Malik'ten naklen şöyle demiştir: İbn Ömer 87 yaşına ulaşmıştı.¹⁸⁸ Mâlik dışındakiler ise: "84 sene yaşadı" dediler.¹⁸⁹ İlk rivayet daha sağlamdır. Damre b. Rebîa Tarih'inde şöyle demiştir: "72 veya 73 senesinde vefât etmiştir." Ebu Nuaym ve Yahya b. Bukeyr ile çoğunluk da böyle demişlerdir. Bazıları Zilhice ayında vefât ettiğini de eklemiştir.

187 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (9/28), İbn Asakir Tarihu Dımeşk (13/161), Usdü'l-Gabe (3/45)

188 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (28/10)

189 Buhari Tarihu'l-Kebir (3/139)

22

Abdullah b. Amr b. el-Âs*Radiyallahu Anhuma*¹⁹⁰

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Amr b. el-As b. Vail b. Haşim b. Said b. Sehm b. Amr b. Husays b. Kab b. Luey el-Kuraşî es-Sehmî. Künyesi: çoğunluğa göre Ebu Muhammed'dir. Ebu Abdurrahman olduğu da söylenmiştir. Bunu Abbas (ed-Devrî) İbn Main'den nakletmiştir. Ebu Nuaym ise onun künyesinin Ebu Nusayr olduğu şeklinde bir görüş nakletmiştir.

190 El-İsabe (4849) Usdü'l-Gabe (3090) el-İstiab (1636) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/326)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Ebu Muhammed ile künyelenirdi. Babasından önce İslâma girdi ve babasıyla beraber Sıffin'de hazır bulundu. Harpte iki kılıçla çarpıştırdı. Oturduğu yer Mekke idi. Sonra Şam'a gitti ve orada ikamet etmeğe başladı. Ta Yezid b. Muaviye'nin zamanına kadar. Sonra Mekke'de Hicri 65 senesinde 72 yaşında olduğu halde vefât etti. Denilir ki, Mısır'da vefât etti ve küçük evine defnedildi.

Abdullah b. Amr'la babası Amr arasında yaş hususunda 12 sene gibi bir fark vardı.

Ebu Muhammed der ki: Birisi bana dedi ki: Bize İshak b. Rahaveyh haber verdi dedi ki: Yahya b. Adem bize haber verdi dedi ki: Hasan b. Salih bize haber verdi, şöyle dedi: Bizim yirmi bir yaşlarında bir cariyemiz vardı kendi nine (torun sahibi) olmuştu.

Ubeydullah b. Abbas b. Abdülmuttalib'in kızı Amre, bu Abdullah'ın karısı idi. Bundan Muhammed oldu. Muhammedin de Şuayb adındaki çocuğu oldu. Şuayb'ın de Amr b. Şuayb adındaki çocuğu oldu ki bu, önder bir adamdı. Bu bir defada dedesinin sadakasında 50 bin dağıtırdı. Şuayb b. Şuayb da kardeşi gibi başkan olan bir adamdı.

Abdullah b. Amr kırmızı renkli, karnı şişkin, uzun boylu bir adamdı. Ömrünün sonunda gözü görmez oldu. Süryanca ile okurdu.

Amr'ın başka bir oğlu vardı ki buna Muhammed denirdi.

Amr'ın kölelerinden Verdan vardı. Bu iyi görüşlü ve fikirli bir adamdı. Bunun Mısır'da çocukları ve bir çarşısı vardır ki burası Suk-i Verdan (Verdan'ın çarşısı) diye tanınır.

Annesi; Rayta bintu Muneyye b. el-Haccac es-Sehmî'dir. Abdullah b. Amr'ın isminin el-As olup peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından değiştirildiği söylenmiştir.

Ebu Zur'a ed-Dımeşkî Tarih'inde Abdullah b. el-Haris b. Cez'den şöyle rivayet etmiştir: "Onlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bir cenazede idiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"İsmin nedir?" diye sorunca o da:

"el-As" dedi. İbn Amr b. el-As'a da isminin ne olduğunu sorunca o da: "el-As" dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Siz ikiniz Allah'ın kullarısınız" buyurdu. Biz onun yanından isimlerimiz değiştirilmiş olarak çıktık."¹⁹¹

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok hadis rivayet etmiştir. Ayrıca Ömer, Ebu'd-Derda, Muaz, İbn Avf ve babası Amr b. el-As'dan (Allah hepsinden razı olsun) rivayette bulunmuştur.

Ebu Nuaym şöyle demiştir: kendisinden de sahabeden; İbn Ömer, Ebu Uname, (tabiinden;) el-Misver, es-Saib b. Yezid, Ebu't-Tufeyl ve tâbiinden pek çok kimse rivayette bulunmuştur.

Derim ki: Said b. el-Museyyeb, Urve, Tavus, Amr b. el-As, Ebu'l-Abbas es-Saib, Ata b. Yesar, İkrime, Yusuf b. Mahek, Mesruk b. el-Ecda, Amir eş-Şa'bî, Ebu Zur'a b. Amr, Ebu Abdirrahman el-Becelî, Ebu Eyyub el-Meragî, Ebu'l-Hayr el-Yezenî ve başkaları da ondan rivayette bulunanlardandır.

El-Taberî şöyle demiştir: "Denildi ki: Uzun boylu kızıl renkli idi. Bacakları uzundu. Saçları ve sakalı beyaz idi. Ömrünün sonlarında a'mâ olmuştu."¹⁹²

İbn Sad¹⁹³ şöyle demiştir: "Babasından önce Müslüman oldu. İkisinin doğumu arasında on iki sene vardı." Bunu Buhari, Şa'bî'den naklen rivayet etmiştir.¹⁹⁴ İbn Yunus ise ikisi arasında yirmi sene olduğunu söylemiştir.

191 Bkz.: Zubeydi İthaf (5/389)

192 İbn Kesir Camiu'l-Mesaniid (26/8)

193 Tabakat (4/8)

194 Tarihu'l-Kebir (3/5)

Sahihayn'de Abdullah b. Amr ile Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in, onu gece namazına ve gündüz orucuna devam etmekten yasaklaması, iki günde bir oruç tutup Kur'an'ı üç gecede hatmesine dair emriyle ilgili kıssası mevcuttur.¹⁹⁵ Bu meşhurdur. Rivayetin bazı tariklerinde, Abdullah radiyallahu anh'ın ihtiyarladığı zaman şöyle dediği de rivayet edilmiştir: "Keşke Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bana verdiği ruhsatı kabul etseydim."

Ahmed ve Begavi, Vahib el-Meafiri yoluyla Abdullah b. Amr'dan rivayet ediyorlar: "Rüyamda bir elimde bal diğer elimde yağ bulunduğunu ve onları yaladığımı gördüm. Bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattığımda:

"İki kitabı; Tevratı ve Kur'anı okuyacaksın" buyurdu." Abdullah her ikisini de okuyordu.¹⁹⁶ Bu rivayetin isnadında İbn Lehîa vardır.

Buhari ve Begavi, Hemmam b. Munebbih yoluyla rivayet ediyorlar: Ebu Hureyre radiyallahu anh şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı içinde benden daha çok hadis rivayet eden kimse yoktu. Ancak Abdullah b. Amr bundan hariçtir. Zira o (hadisleri) yazardı."¹⁹⁷

Vakîdî şöyle demiştir: "65 yılında Şam'da vefât etmiştir. Vefat ettiğinde 72 yaşında idi." İbnu'l-Berakî dedi ki:

"Mekke'de vefât etmiştir." Taifte veya Mısır'da vefât ettiği ve evine defnedildiği de söylenmiştir. Bunu Yahya b. Bukeyr söylemiştir.

Buhari diğer bir görüş naklederek şöyle demiştir: "69 yılında vefât etmiştir." İbn Yunus ilk görüşü tercih etmiştir. İbn Ebi Asım: "Mekke'de 72 yaşında iken vefât etmiştir." 68 veya 69 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

195 Buhari (1977) Müslim (181) Ebu Davud (2427) Nesai (2391) Ahmed (2/159)

196 Ahmed (2/222)

197 Buhari Tarihu'l-Kebir (3/5)

23

Abdullah b. Mes'ud*Radiyallahu Anh*¹⁹⁸

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Mes'ud b. Gafil b. Habib b. Şemh b. Far b. Mahzum b. Sahile b. Kahil b. el-Haris b. Teym b. Sad b. Huzeyl el-Huzeli. Künyesi: Ebu Abdirrahman. Beni Zühre kabilesinin müttefiki idi. Annesi: Umm Abdillan bintu Vedd b. Sevae'dir. Annesi ilk Müslüman olanlardan biridir.

Abdullah da ilk Müslüman olanlardan olup iki hicrete, Bedir ve sonraki savaşlara da katılmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanından ayrılmamış, onun ayakkaılarını taşımıştır.¹⁹⁹

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok hadis rivayet etmiştir. Ömer ve Sad b. Muaz radiyallahu anhuma'dan da rivayette bulunmuştur. Kendisinden iki oğlu Abdurrahman ve Ebu Ubeyde, kardeşinin oğlu Abdullah b. Utbe, hanımı Zeyneb es-Sekafiye, sahabeden Abadile (dört Abdullah), Ebu Musa, Ebu Rafi, Ebu Şureyh, Ebu Said, Cabir, Enes, Ebu Cuhayfe, Ebu Uname ve Ebu't-Tufeyl, tabiinden: Alkame, Ebu'l-Esved, Mesruk, er-Rebi b. Huseym, Şureyh el-Kadı, Ebu Vail, Zeyd b. Vehb, Zerr b. Hubeyş, Ebu Amr eş-Şeybani, Ubeyde b. Amr es-Selmani, Amr b. Meymun, Abdurrahman b. Ebi Leyla, Ebu Osman en-Nehdi, el-Haris b. Suveyd, Ribî b. Hıraş ve başkaları rivayet etmişlerdir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onunla Zübeyr radiyallahu anh arasında kardeşlik kurmuştu. Hicretten sonra ise onunla Sad b. Muaz radiyallahu anh arasında kardeşlik kurdu. Müslüman olurken ona:

"Sen öğretici bir gençsin" buyurmuştur.

Begavi, el-Kasım b. Abdirrahman b. Abdillan b. Mesud tari-

198 El-İsabe (4955) Usdü'l-Gabe (3177) el-İstiab (1677)

199 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (27/7)

kiyle babasından rivayet ediyor: Abdullah radiyallahu anh dedi ki:

“Müslüman olduğumda altı kişinin altıncısı idim. Yeryüzünde bizden başka Müslüman yoktu.”²⁰⁰ Yine sahih isnad ile İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Enes radiyallahu anh ile İbn Mesud radiyallahu anh arasında kardeşlik kurdu.”²⁰¹

Ebu Nuaym²⁰² şöyle demiştir: “Müslüman olanların altıncısıdır. Şöyle derdi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den yetmiş sûre aldım” bunu Buhari²⁰³ rivayet etmiştir.

Mekke cehri olarak ilk Kur’ân okuyan İbn Mesud radiyallahu anh’dır. İbn İshak isnadıyla Urve’den rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kur’ân-ı nazil olduğu şekliyle okumak kimi sevindirir İbn Um Abd’in kıraatiyle okusun.”²⁰⁴

Alkame şöyle demiştir: “Ebu’d-Derda radiyallahu anh bana (İbn Mesud’u kastederek): “Ayakkabıların, misvağın ve yastığın sahibi aranızda değil mi?” dedi. İbn Mesud radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in yanından ayrılmaz, onun ayakkabılarını taşırdı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisine şöyle buyurmuştur:

“(Ey Abdullah) Ben seni men edinceye kadar (müsâade almadan) odamın kapısının örtüsünü kaldırabilir ve sırrımı işitebilirsin!”²⁰⁵ Sahih sahipleri bu ikisini rivayet etmişlerdir. Yine İbn Mesud radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İbn Mes’ûd’un rivâyetlerine sıkı sarılınız!”²⁰⁶ Bunu Tirmizi hadis içerisinde rivayet etmiştir.

200 Hakim (3/313) Taberani (9/8406) Mecmauz-Zevaid (9/287)

201 Hakim (2/531)

202 Hilyetu'l-Evliya (1/124)

203 Tarihu'l-Kebir (2/227)

204 Ahmed (1/7)

205 Müslim (5631), İbn Mace (139), Ahmed (1/388)

206 Tirmizi (3662), İbn Mace (97), Ahmed (5/385), İbn Hibban (6902), Mecmauz-Zevaid (9/295)

Yine Tirmizi, Ebu Musa radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Kardeşimle beraber Yemen'den geldiğimizde Abdullah b. Mes'ûd'u her zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında gördüğümüz için Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ehli beytinden sanırdık çünkü annesi ve kendisi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına çok sık girip çıkarlardı."²⁰⁷

Buhari Tarih'inde²⁰⁸ sahih isnad ile Hureys b. Zuhayr'den rivayet ediyor: "Abdullah b. Mesud radiyallahu anh'ın vefât haberi kendisine geldiği zaman Ebu'd-Derda radiyallahu anh şöyle demiştir: "Arkasında kendi gibisini bırakmadan gitti."

Buhari²⁰⁹ dedi ki: "Ömer radiyallahu anh'ın katledilmesinden önce vefât etmiştir." Ebu Nuaym ve başkaları, Medine'de 32 senesinde vefât ettiğini söylemişlerdir. 33 senesinde vefât ettiği söylendiği gibi Kûfe'de vefât ettiği söylenmiştir. İlk rivayet daha sağlamdır.

Abdurrahman b. Zeyd en-Nehaî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Huzeyfe radiyallahu anh'e geldik Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yol ve gidişat bakımından en yakın kimseyi bize söyle ki ondan hadis alalım ve öğrenelim" dedik. Huzeyfe radiyallahu anh şöyle dedi:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e yol ve gidişat bakımından en yakını İbn Mes'ûd idi. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından Allah'ın koruması altında bulunanlar çok iyi bilirler ki Allah'a en yakın olanları Ümm Abd'in oğlu Abdullah b. Mes'ûd'tur." Bunu Tirmizi sahih senedle rivayet etmiştir.²¹⁰

Ali radiyallahu anh'den rivâyete göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ashabımdan herhangi birini istişare etmeksizin yetkili tayin etmiş olsaydım; mutlaka Ümmü Abd'in oğlunu tayin ederdim."

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra Şam fetihlerine katılmış, Ömer radiyallahu anh onu Kûfe'ye, onlara dinlerini

207 Tirmizi (3806)

208 Tarihu'l-Kebir (3/2)

209 Tarihu'l-Kebir (3/2)

210 Tirmizi (3807)

öğretmesi için göndermiştir. Ammar radiyallahu anh'ı da emir olarak göndermiş ve şöyle demişti: Şüphesiz bu ikisi, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının seçkinlerdendir. Bu ikisine tâbi olunuz." Sonra Osman radiyallahu anh'ı Kûfe'ye emir olarak gönderdi. Sonra da onu azletti ve Medine'ye dönmesini emretti.

İbn Sad, Zeyd b. Vehb'den rivayet ediyor: "Osman radiyallahu anh, İbn Mesud radiyallahu anh'a gönderilince, ona Medine'ye dönmesini emretti. İnsanlar toplanarak:

"Burada kal, biz senin hoşlanmayacağın şeylere mâni olacağız" dediler. O da dedi ki:

"Şüphesiz onun benim üzerimde itaat edilme hakkı vardır. Fitnelerin kapsını ilk açan ben olmak istemem."

Ali radiyallahu anh dedi ki: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Abdullah'ın ayakları mizanda şüphesiz ağırdır." Bunu Ahmed²¹¹ hasen bir isnad ile rivayet etmiştir.

Temim b. Haram'dan rivayet edilir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabıyla oturdum, dünyadan zühd ve ahirete yönelme konusunda Abdullah b. Mesud'dan ilerisini görmedim ve sadece onun gibi Salih olmayı istedim."

Begavi, Ebu Vail'den rivayet ediyor: İbn Mesud izarı'nın paçasını sarkıtmış birini görünce:

"İzarı'nın paçasını kaldır" dedi. O da:

"O zaman sen de kaldır izarının paçasını ey İbn Mesud!" dedi. İbn Mesud radiyallahu anh:

"Ben senin gibi değilim, ben insanların en zayıfıyım." Bu Ömer radiyallahu anh'e ulaşınca adamı dövdü ve:

"Sen İbn Mesud'a karşı mı geliyorsun?" dedi.

24

Addas*Radiyallahu Anh* ²¹²

Şeybe b. Rebia'mın azatlısıdır. Mavsıl köylerinden biri olan Ninova halkından bir Hristiyan idi. Taifte Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştı. Kıssasını İbn İshak²¹³ Siret'inde anlatmıştır. Orada şöyle geçer: "Şeybe ve Utbe Taif'de idiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Taiflileri İslâm'a çağırdığında reddettikleri zaman bu ikisi şahit olmuşlardı. Addas'a dediler ki:

"Şu üzümden bir salkım al, tabağa koy ve şu adama götür, yemesini söyle." Addas, kendisine verilen talimatı yerine getirdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, elini tabağa uzatınca

"Bismillah" dedi. Addas, şaşırdı ve şöyle dedi:

"Bu sözü, bu beldelerin ahalisi söylemez." Bunun üzerine kendisinin Allah'ın Resûlü olduğunu ona anlattı. O da onu sıfatlarından tanıdı. Addas, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in üzerine kapandı. Başım, ellerini ve ayaklarını öptü. Addas dönünce, ona şöyle sitem ettiler:

"Yazıklar olsun sana ey Addas! Sakın bu adam seni dininden çıkarmasın."

Süleyman el-Teymî Siyret'inde şöyle geçer: "Addas Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e:

"Şehadet ederim ki sen Allah'ın Resûlüsün" dedi." İbn Mende diğer bir kıssaya işaret ederek şöyle demiştir:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in nübüvvetinden önce onun vasfını biliyordu." Süleyman et-Teymi şöyle demiştir: "Bize ulaştı ki, Allah Azze ve Celle'nin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'i özel kıldığı ilk şey Hira'da gösterdiği rüyadır. O, kavmi-

212 El-İsabe (5470) Usdü'l-Gabe (3597) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/375)

213 İbn Hişam Siyretu'n-Nebeviye (2/47)

nin ilâh dedikleri şeylere yaptıklarından firar ederek Hira'ya çıkardı. Cebrail ona nazil olarak yaklaşmış, o da korkmuştu..." hadisi böylece zikreder. Hatice radiyallahu anha ona dedi ki:

"Müjdelen! Sen bu ümmetin peygamberisin. Nitekim evlenmeden önce bana hizmetçim ve rahip bahira bunu haber vermişlerdi. Sonra onun yanından çıkıp rahibe gitmiş ve o da ona:

"Şüphesiz Cebrail Allah'ın Resûllerine gönderdiği güvenilir elçisidir." demişti. Sonra onun yanından ayrılıp Utbe b. Rebia'nın Ninova'lı Hristiyan kölesi Addas'a gitti ve ona anlattı. O da aynı şeyleri söyledi. Sonra da Varaka'ya gitti.

Bu kıssayı Musa b. Ukbe de zikretmiştir. Onun rivayetinde Addas şöyle demiştir: "O (Cebrail) Allah ile peygamberleri arasında emini, Musa ve İsa aleyhisselâm'ın arkadaşıdır."

İbn Aiz, Megazi'de İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan benzerini daha uzun bir metinle rivayet etmiştir.

Vakıdî Bedir kıssasında Hakim b. Hizam'dan rivayet ediyor: "Seniyetu'l-Beyda'da oturuyorken insanlar ona uğradılar. Utbe ve Şeybe'nin geldiklerini gördüğünde sıçrayarak ayaklarına sarılır,

"Babam ve annem size feda olsun, vallahi o Allah'ın Resûlüdür." Ona el-As b. Şeybe ona uğradığında onu ağlarken buldu.

"Sana ne oldu?" dedi. O da: "Bu vadinin iki efendisi olan efendilerim beni ağlattı. Onlar Allah'ın Resûlüyle savaşmaya gittiler." Dedi. El-As dedi ki:

"O Allah'ın Resûlü müdür?" Bunun üzerine Addas onu şiddetle silkeledi ve cildi ürperdi. Ağlamaya başladı ve şöyle dedi:

"Evet vallahi! O Allah'ın bütün insanlara gönderdiği Resûlüdür!"

25

Adiy b. Hatim*Radiyallahu Anh*²¹⁴

İsmi ve nesebi: Adiy b. Hatim b. Abdillâh b. Sad b. el-Haşrec b. İmri'îl-Kays b. Adiy et-Tai. Cömertliğiyle meşhur Hatim'in oğludur. Künyesi Ebu Tariftir. Hicretin 9. yılında Müslüman oldu. 10. yıl da denildi. Bundan önce hıristiyan idi. Riddet zamanında İslâm'da sebat etmiştir. Kavminin zekatını hazırlayıp Ebu Bekir radiyallahu anh'e göndermiştir. Irak'ın fethine katılmıştır. Sonra Kûfe'ye yerleşti. Sıffin'da Ali radiyallahu anh ile beraber savaştı.

60 yılından sonra vefât etmiştir. Halife (b. Hayyat) dedi ki: "110 yaşına gelmişti." Ebu Hatim es-Sicistani dedi ki: "180 yaşına ulaşmıştı."

214 El-İsabe (5477) Usudu'l-Gabe (3604) el-İstiab (1800)

İbnu Kuteybe dedi ki:

Bu, Ebu Tarifle künyelenirdi. Uzun boylu idi. Ata bindiği zaman az kalırdı ki ayakları yere değmeye. Bir defasında Ömer b. Hattab'ın yanına geldi, sanki Ömer'den cefa görmüş gibi ve ona

"Beni tanıyor musun?" dedi. O da

"Evet vallahi ben seni tanıyorum. Allah sana en güzel iyiliği ihsan etti. Şöyle ki: Başkaları küfrederken sen İslâm'ı kabul ettin, herkes inkar ederken sen hakkı tanıdın, diğerleri hainlik yaparken sen ahde vefa ettin, başkaları haktan yüz çevirdikleri zaman sen hakka yöneldin" dedi. Bunun üzerine ya Emire'l-Müminin, kafi, kafi! dedi.

Ali radiyallahu anh'le beraber Cemel olayında hazır bulundu. Gözünü kaybetti. Oğlu Muhammed de o günde ödürüldü. Diğer bir oğlu da Haricilerle beraber katlolundu.

Ali ile beraber Sıffin'de hazır bulundu. Halife Muhtar zamanında 120 yaşında olduğu bir sırada öldü ve cenaze namazını Muhtar'ın kıldırmasını vasiyyet etti.

Bunun hayatta nesli kalmayıp ancak iki kızı Esde ile Amre tarafından çocukları vardır. Hatem et-Tai'nin ancak çocuğu Abdullah b. Hatim'den olan çocukları kalmıştır ki bunlar Kerbela Nehrinde ikamet ederler.

Muhal b. Halife, Adiy b. Hatim'den şöyle dediğini nakletmiştir: "Müslüman olduğumdan beri abdestsiz namaz kılmadım" Şa'bî, Adiy'den nakleder:

"Kavmimden bir grup insanla beraber Ömer radiyallahu anh'e gittim. İnsanların arasından beni ortaya çıkardı. Ona dönüp:

"Beni tanıyor musun?" dedim. Dedi ki: "Evet. Kafır oldukları zaman iman ettin, inkar ettikleri zaman itiraf ettin, hıyanet ettikleri zaman vefa gösterdin, yüz çevirdikleri zaman yöneldin. Tayy kabilesinin zekatıyla Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının yüzlerini ilk ağartan sen oldun."

Ahmed, İbn Sad ve başkaları, bir kısmını da Müslim rivayet ediyor: Adiy radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e av ile ilgili meseleler sordu. Burada Allah Azze ve Celle'nin:

"Fecrin beyaz ipliği siyah ipliğinden sizce seçilinceye kadar yiyebilir ve içebilirsiniz." (Bakara 187) ayetini zâhirine hamletmesi kıssası ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ona:

"Yastığın çok geniş" demesi de vardır.

Ahmed ve Tirmizi Abbad b. Hubeyş el-Kufî yoluyla Adiy b. Hatim'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mescit'te iken ona gittim. İnsanlar:

"Bu Adiy b. Hatim'dir" dediler.

"Eman ve yazı olmaksızın geldim" dedi. Bundan önce:

"Allah'tan ümit ederim ki onun elini benim elimde kılar" demişti. Kalktı ve elimden tuttu. Yanında çocuk olan bir kadınla karşılaştı. Onlar:

"Senden bir hacetimiz var" dediler. Onlarla beraber kalktı ve ihtiyaçlarını giderdi. Sonra elimden tuttu ve evine kadar gittik. Kızı ona yastık verdi ve o da ona oturdu. Ben de onun önüne oturdum. Dedi ki:

"Allah'tan başka ilâh biliyor musun?"

"Hayır" dedim.

"Allah'tan büyük bir şey biliyor musun?"

"Hayır dedim." Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Yahudiler; gazaba uğrayanlardır. Hristi

yanlar ise sapıtanlardır.”²¹⁵

Ahmed, Mu'cem'inde Begavi ve başkaları Ebu Ubeyde b. Huzeyfe tariki ile rivayet ediyorlar: Adiy b. Hatim'in hadisini anlatıyordum. Dedim ki:

“Bu Kûfe taraflarından Adiy'dir.” Ona gittim. Dedi ki:

“Kulağıma Resûlullah'ın peygamber olarak gönderildiği haberi geldiğinde şiddetli bir şekilde bu haberden rahatsız oldum. Çıktım, Rum diyarının bir bölgesine gittim. Buraya varışında en azından Resûlullah'ın peygamber olarak gönderilmesinden duyduğum hoşnutsuzluktan daha hoşnutsuz geldi bana. Kendi kendime:

“Keşke o kişinin yanına varsaydım. Eğer yalancı ise bana bir zarar veremezdi. Eğer doğru ise ona tâbi olurum” dedim. Böylece Resûlullah'ın yanına vardım. Medine'ye vardığımda halk:

“Adiy bin Hatim! Adiy bin Hatim!” diye bağırdı. Resûlullah'ın yanına gittim. Bana

“Ey Hatim'in oğlu Adiy! Müslüman ol, selâmet bul!” dedi. Ben de

“Benim dinim vardır” dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ben senin dinini senden daha iyi bilirim. Sen kavminin Rekusiye dininden değil misin?” dedi ben:

“Evet” dedim.

“Kavminin ganimetinin dörtte birini yemiyor musun?” dedi.

“Evet” dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Senin dinine göre bu sana helal değildir!” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle devam etti:

“Müslüman ol selâmet bul! Kesinlikle ben seni müslümanlıktan alıkoyanı biliyorum. Sen düşünüyorsun ki halkın zayıfları, kuvvetsizleri Muhammed'e tâbi olmuşlar, Araplar onu terketmişler! Sen el-Hire'ye (Kûfe'nin yakınında bir yerd) ve Kisra'nın da merkeziydi) hiç gittin mi?” dedi. Ben de cevap olarak

“Gitmedim fakat yerini biliyorum” dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

“Yakında bir kadın tek başına Hire’den çıkıp hiç kimsenin koruması söz konusu olmadan gelip Kâbe’yi tavaf edecektir. Kisra b. Hürmüz’ün hazineleri elbette müslümanlarca fethedilecektir” dedi.

“Hürmüz’ün oğlu Kisra mı?” dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet, mal o kadar çok olacaktır ki hiç kimse artık mal kabul etmeyecektir.”²¹⁶ Adiy bin Hatim diyor ki:

“Ben bunlardan ikisini gördüm: İşte kadın Hire’den çıkıyor, hiç kimsenin korumasına ihtiyaç duymadan gelip Kâbe’yi tavaf ediyor ve kimse ona karışmıyor. Ben Kisra’nın hazinelerini fethe-den sahabîler arasında idim. Nefsimi elinde tutana yemin ederim, üçüncü hâdise de olacaktır. Yani mal o kadar çoğalacaktır ki hiç kimse artık ona iltifat etmeyecektir.”

İbn Mubarek Zühed’de Şa’bî’den Adiy b. Hatim’in şöyle dediğini rivayet ediyor:

“Hiçbir namaz vakti girmesin ki ona iştiyak duymayayım. Adiy radiyallahu anh cömert idi. Ahmed, Temim b. Tarafe’den rivayet ediyor:

“Birisi Adiy’den yüz dirhem istedi. Adiy dedi ki: “Benden yüz dirhem istedin. Ben Hatim’in oğluyum. Vallahi sana vereceğim. Bunun isnadı sahihtir. Halife (b. Hayyat) onun 68 yılında vefât ettiğini belirtmiştir. El-Muzafferî’nin Tarih’inde ise el-Muhtar (es-Sekafi) zamanında 120 yaşında vefât ettiğini zikretmiştir.

26

Ammar b. Yasir*Radıyallahu Anh* ²¹⁷

İsmi ve nesebi: Ammar b. Yasir b. Amir b. Malik b. Kinane b. Kays b. el-Husayn b. el-Vezim b. Sa'lebe b. Avf b. Harise b. Amir b. Yam b. Ans b. Malik el-Ansi. Künyesi: Ebu'l-Yakzan'dır. Mahzum oğullarının müttefiki idi. Annesi Sümeyye de bu kavmin azatlısıdır. İlk Müslüman olanlardandır. O ve babasına Allah için azab edilirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara uğrar ve şöyle derdi:

217 El-İsabe (5706) Usdül-Gabe (3798) el-İstiab (1883) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/394)

İbn Kuteybe el-Maarifte şu bilgileri verir: "Bu, Ammar b. Yasir b. Amir b. Malik b. Ans'dır. Ans ise Yemen'in Mehzcinden bir batındır. Yalancı peygamber olan Ansi'nin soyudur.

Bunlar Muzhic'den Murad'ın kardeşleridirler. Sa'd el-Aişe de Muzhicdendir.

Yasir, Yemen'den gelmişti. Ebu Huzeyfe b. Muğire el-Mahzumi'ye muahid oldu. Ebu Huzeyfe de Sumeyye denen bir cariyesi ile evlendirdi. Bundan Ammar doğdu. Ebu Huzeyfe ile beraber kaldılar. Allah İslâm'ı getirdi. Yasir, Ammar, Sümeyye ve onun kardeşi Abdullah b. Yasir müslüman oldular.

Yasirden sonra Sümeyye'yi Ezrak aldı. Bu Haris b. Keled'e'nin Rumlu bir kölesi idi. Bu, Taif gününde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e Taif halkının köleleriyle beraber düşen kimselerdendi. Bunların içinde Ebu Bekre de vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onları azad etti. Sümeyye'nin Ezrak'tan Seleme b. Ezrak adındaki çocuğu oldu. Bu, Ammar'ın anabir kardeşidir. Sonra Seleme'nin çocukları kendilerinin Gassan'dan olduklarını iddia ettiler ve yine Beni Ümeyye'nin muahidleri oldukları davasında bulundular. Mekke'de kalma şerefine nail oldular.

Ezrak ve onun çocukları Benu Ümeyye'de evlendiler. Onların bunlardan olan çocukları vardı.

Ammar'ın annesi Sümeyye İslâm'da şehid olan kadınların ilkidir. Ebu Cehl onu bir süngü ile vurdu, o da bunun üzerine öldü.

Ammar Ali radıyallahu anhle beraber Sıffin'de hazır bulundu, katlo-

“Sabredin ey Yasir ailesi! Vaad olunduğunuz yer cennettir.”²¹⁸ Habeşistan’a hicret edip etmediği hususunda ihtilaf vardır. Medine’ye hicret etmiş ve bütün savaflara katılmıştır. Sonra Yemame’ye katılmıştır. Kulağı bu savaşta kesilmiştir. Ömer radiyallahu anh onu Kûfe’ye vali yapmış ve onlara şöyle yazmıştır:

“Şüphesiz o, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabının seçkinlerindendir.”

Asım’ın Zerr’den rivayetine göre Abdullah radiyallahu anh İslâmını izhar eden ilk yedi kişi arasında Ammar radiyallahu anh’ı da saymıştır. Bunu İbn Mace rivayet etmiştir.

lundu ve burada defnolundu. Ali radiyallahu anh de onun namazını kıldır-
dı. Onu yıkamadı ve ondört tekbir aldı.

Ziyadi bana haber verdi, dedi ki: Abdül-Varis b. Said bize haber verdi, şöyle dedi: Rebia b. Külsum b. Cebr bize haber verdi, dedi ki: Babam bana haber verdi, şöyle dedi: Ebül-Gadiye bana haber verdi ve şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle dediğini işittim: “Dikkat ediniz! Benden sonra bazıınız bazıınızın boyunlarını vuran kâfirler olmaya dönmeyiniz!” Ebül-Gadiye şöyle dedi:

Osman mescidde zikrederken Amr’ı dinledim. Dedi ki: “Hakkımızda korkak olduğumuzu iddia ediyordu. Diyordu ki:

“İşte bu (Osman) şöyle şöyle yapıyor” Ve onu ayıplıyordu. Eğer ona karşı o sırada yardımcıların olsaydı öldürünceye kadar onu çiğnerdim. Bir ara ben Sıffin’de idim bir de baktım ki o askerlerin önündedir. Bir adam onun göbeğini dürttü. Miğferi başından açıldı. Baş vuruldu. Bir de baktım ki Ammar’ın başı düşüyor. Babam “Ondan daha azgın bir ihtiyar görmedim” diyor ve dediğini Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den işittiğini rivayet ediyordu. Sonra Ammar’ın boynu vuruldu.

Vâkidi şöyle dedi: “Ammar buğday renkli, uzun boylu titrek bir adamdı. Koyungözlü, omuzlarının arası genişti. Ebül-Yakazan ile künyelenirdi.”

Başkası şöyle dedi: “Ammar’ın Yemame’de kulağı kesildi. 37 yılında 93 yaşında olduğu halde katlolundu.”

Ammar’ın Muhammed b. Ammar demilen bir oğlu vardı. Bu ondan rivayette bulundu. Ammar’ın azatlısı Sa’dü’l-Karz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve Ebubekir devrinde Kuba’da müezzinlik yapardı. Ömer halife olduğu zaman onu Medine’ye yerleştirdi. Böylece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in mescidinde müezzinlik yapardı. Onun çocukları da bu güne kadar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in mescidinde müezzinlik yaparlar.”

218 Kenzu’l-Ummal (37366) Ebu Nuaym Hilye (1/140) İbn Hişam Siyre (1/253)

Ammar radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i gördüm. Beraberinde sadece beş köle, iki kadın ve Ebu Bekir vardı.” Bunu Buhari rivayet etmiştir.

Ali radiyallahu anh’den: “Ammar, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına girmek için izin istedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ona izin veriniz. Merhaba ey tayyib (güzel) ve mutayyeb (güzelleştirilen)”²¹⁹ diğer rivayette Ali radiyallahu anh böyle söylemiş ve şunu eklemiştir:

“Şüphesiz Ammar kemiklerinin uçlarına kadar imanla doludur.”

Tirmizi ve İbn Mace hasen bir isnad ile Halid b. Velid radiyallahu anh’den rivayet ediyorlar:

“Benimle Ammar arasında bir konuşma geçti. Ona ağır konuştuğum için beni Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e şikâyet etti. Halid geldi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem başını kaldırdı ve şöyle buyurdu:

“Kim Ammar’a düşmanlık ederse Allah ona düşman olur. Kim Ammar’a buğzederse Allah da ona buğzeder”²²⁰

Tirmizi, Aişe radiyallahu anha’dan rivayet ediyor: **“Ammar karşılaştığı iki işte hep kolayını seçmiştir.”**²²¹

Huzeyfe radiyallahu anh merfu olarak rivayet ediyor: **“Benden sonra Ebu Bekir ve Ömer’e uyun. Ammar’ın yoluyla hi-dayet bulun.”**

Bunu Tirmizi ve İbn Mace rivayet ettiler.²²² Tirmizi: “Hasen” dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Ammar’ı isyancı bir grubun öldüreceğine dair verdiği haber mütevatir olarak nakledilmiştir.²²³ Ammar radiyallahu anh’ın Ali radiyallahu anh ile birlikte 87 yılında Sıffin’de savaştığı ve 93 yaşında iken öldürüldüğü hu-

219 İbn Mace (146) Hakim (3/388)

220 Ahmed (4/89) Mecmauz-Zevaid (9/293) Taberani (3831)

221 Tirmizi (3798) Hakim (3/388) İbn Sad (2/2)

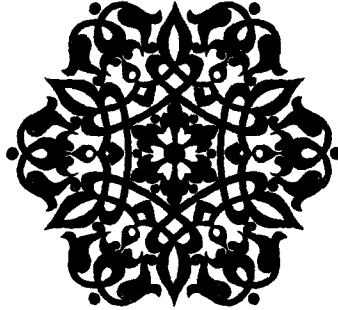
222 Tirmizi (3662) İbn Mace (97)

223 Tirmizi (3800)

susunda icma edilmiştir. Yine onun hakkında şu ayetin indiği hususunda ittifak vardır:

“Kalbi îman ile dopdolu olduğu halde küfre zorlanan kimse dışında...” (Nahl 106)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Ondan da: Ebu Musa, İbn Abbas, Abdullah b. Cafer, Ebu Las el-Huzai, Ebu't-Tufeyl ve tabiinden bir topluluk rivayette bulunmuştur.

27

Amr b. Umm Mektum el-Kuraşi*Radiyallahu Anh*²²⁴

İsminin Abdullah olduğu da söylenmiştir. Fakat Amr daha çok kullanılır. Nesebi: Amr b. Kays b. Zaide b. el-Asam. Bazıları Kays'ı zikretmeden Amr b. Zaide şeklinde zikretmişlerdir.

İbn Hibban dedi ki: onu İbn Zaide şeklinde zikreden, dedesine nisbet ederek söylemiştir. İsminin Husayn olup Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından "Abdullah" ismiyle değiştirildiği de söylenmiştir. Bunu da İbn Hibban zikreder.

İbn Sad dedi ki: "Medine'liler onun isminin Abdullah olduğunu söylediler. Irak'lılar ise Amr'dır dediler. Nesebinin Kays b. Zaide b. el-Asam'dan olduğu hususunda ittifak edilmiştir."

Bu ittifakta şüphe vardır. Nitekim buna muhalif görüş az önce geçti. Derim ki: İbn Mende de İbn Umm Mektum'un nesebini bu şekilde vermiş, Ebu Nuaym ona tabi olmuştur. Yine isminin Abdullah b. Amr olduğunu da nakletmiştir. Denildi ki: ismi; Amr b. Kays b. Şureyh b. Malik'tir. Sa'lebî Tefsir'inde: "İsmi Abdullah b. Şüreyh b. Malik b. Rebia b. Kays b. Zaide'dir. El-Asam'ın ismi ise Cündeb b. Hedm b. Ravaha b. Himyer b. Mais b. Amir b. Lüey el-Kuraşi el-Amiri'dir.

Annesi Umm Mektum'un ismi: Atike bintu Abdilllah b. Anke-

224 El-İsabe (5766)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bazı kimseler onun adının Abdullah olduğunu söylerler. Diğer bir kısmı ise Amr'dır, derler.

Bu, Benu Amr b. Luay'dan olan İbn-i Kays'tır. Annesi Ümmü Mektum'dur. Bunun da annesi Atike'dir. Bu, Mahzumdandı.

Bedir Savaşından biraz sonra muhacir olarak gözü görmez olduğu halde Medine'ye geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu, Medine'de halka namaz kıldırmak üzere gazvelerinin birçoğunda yerine halef tayin ederdi. Bu elinde siyah sancak, üzerinde zırh olduğu halde Kadisiye harbinde bulundu. Sonra Medine'ye döndü ve orada öldü

se b. Aiz b. Mahzum'dur.²²⁵ Müminlerin annesi Hadice radiyallahu anha'nın annesi Fatıma, Kays b. Zaide'nin kızkardeşidir. Mekke'de ilk Müslüman olanlardan ve ilk muhacirlerdendir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hicret etmeden önce Medine'ye gelmiştir. Daha sonra, Bedir Savaşından kısa bir süre sonra geldiği de söylenmiştir. Bunu söyleyen Vakıdî'dir.

İlk görüş daha sahihtir. Zira İbn İshak Bera radiyallahu anh'den şöyle rivayet eder: Bize muhacir olarak gelenlerin ilki Muşab b. Umeyr'dir. Ondan sonra İbn Ümm Mektum geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çıktığı savaşlarda genellikle onu Medine'de kendi yerine halife olarak bırakır, o da insanlara namazı kıldırırdı.

Zübeyr b. Bekkar dedi ki: "Kadisiyye'ye çıktı ve savaşa katıldı. Orada şehit edilmiştir. O sırada sancak onun yanında idi." Denildi ki:

"Bilakis Kadisiye'den sonra Medine'ye dönmüş ve orada vefât etmiştir." Bunu el-Begavî zikreder.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Sünen kitaplarında rivayetleri yer almaktadır.

Kendisinden de; Abdullah b. Şeddad b. el-Had, Abdurrahman b. Ebi Leyla, Ebu Rezin el-Esedî ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

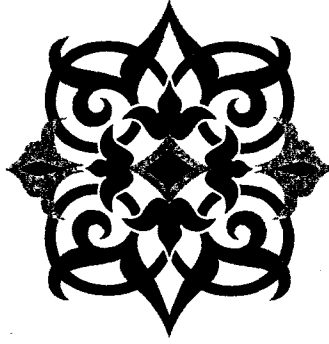
İbn Abdilberr dedi ki: Neseb ve siyer alimlerinden bir topluluk şöyle rivayet ettiler: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem İbn Ümm Mektum'u on üç defa halife bıraktı; el-Ebva, Buvat, Ziluşeyra gazveleri, Kürz b. Cabir'in talebi için yapılan gazve, Suveyk, Gatafan, Uhud, Hamrau'l-Esed, Necran, Zatu'r-Rika gazveleri, Veda Haccı ve Bedir Savaşına çıkışında yerine bırakmıştır. Sonra Ebu Lübabe'yi yoldan çevirdiğinde de yerine bırakmıştır. Katade'nin Enes radiyallahu anh'den şöyle rivayet etmiştir; "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem İbn Ümm Mektum'u halife bıraktığı kadar başkasını bırakmamıştır."

Abese sûresinde zikredilen İbn Ümm Mektum'dur. Yine onun hakkında:

225 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (9/535)

“Müminlerden, özür sahibi olmaksızın oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler bir olmazlar.” (Nisa; 95) ayeti nazil olmuştur. Bunu Buhari rivayet etmiştir.

Sünen'de Asım b. Rezin tarikiyle İbn Mektum'dan rivayet edilir: “Dedim ki: “Ey Allah'ın Resûlü! Ben a'mâ bir adamım...” bu hadis cemaatle namazın tekidi hakkındadır. Allah en iyi bilendir.

28

Amr b. Sabit*Radıyallahu Anh* ²²⁶

İsmi ve nesebi: Amr b. Sabit b. Kays (veya Ukayş) b. Zugbe b. Zeavra b. Abdi'l-eşhel el-Ensari. Dedesine nisbet edilerek: Amr b. Ukayş da denilmiştir. Annesi; Huzeyfe radıyallahu anh'ın kızkardeşi Bintu'l-Yeman'dır. Amr b. Sabit'in lâkabı "Usayrim" idi. Uhud'da şehid edilmiştir.

Muhammed b. İshak, Ebu Hureyre radıyallahu anh'den rivayet ediyor: Ebu Hureyre radıyallahu anh:

"Hiç namaz kılmadan cennete giren adamı bana söyleyin" Onun kim olduğunu bilmiyorlardı ve sordular. Dedi ki:

"O Abdüleşhel oğullarından Usayrim yani Amr b. Sabit b. Ukayş'tır." El-Husaym dedi ki:

"Mahmud b. Lebid'e

"Usayrim'in işi nasıl oldu?" dedim. Şöyle dedi:

"Kavminden dolayı İslâm'dan yüzçevirmişti. Uhud gününde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çıktı ona İslâmı tebliğ etti. O da kabul etti. Sonra kılıcını alarak kavmi arasına geldi ve içlerine girip onlarla savaştı. Bu sırada yaralandı. Abdüleşhel oğullarından birileri savaşta öldürülenleri ararken onu gördüler. Şöyle dediler:

"Bu Usayrim'dir. Ondan ne haber? Nitekim biz onu terk etmiştik. Zira o inkârcı idi." Sonra ona:

"Senden ne haber ey Amr? Kavmine mi döndün yoksa İslâm'a mı yöneldin?" diye sordular. O da şöyle cevap verdi:

"Bilakis, İslâm'a yöneldim. Allah'a ve Resûlüne iman ettim. Müslüman oldum ve kılıcımı alıp Allah Resûluyle birlikte yarala-

226 El-İsabe (5787) Usdü'l-Gabe (3875) el-İstiab (1921) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/402)

nıncaya kadar savaştım.” Bundan sonra fazla yaşamadı ve onların elinde vefât etti. Bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e anlattıklarında şöyle buyurdu:

“Şüphesiz o cennetliklerdendir.”²²⁷

Bu rivayetin isnadı hasendir. İbn İshak’ın tarikinden bir topluluk bunu rivayet etmişlerdir.²²⁸

Ebu Davud, Hakim ve başkaları da bu rivayeti başka bir yoldan rivayet etmişlerdir.

Buhari, İsrail yoluyla İbn İshak’tan, o da Bera radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e demir nikaplı birisi geldi ve:

“Ey Allah’ın Resûlü! Savaşayım mı, Müslüman mı olayım?” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Müslüman ol, sonra savaş” buyurdu. O da Müslüman oldu sonra da öldürülene kadar savaştı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Az amelle çok ecir aldı” buyurdu.²²⁹

Müslim bunu Zekeriya b. Ebi Zaide yoluyla İbn İshak’tan şu lafızla rivayet etmiştir: “Ensar kabilelerinden biri olan el-Nebit oğullarından birisi geldi ve:

“Şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur, Muhammed O’nun kulu ve Resûlüdür” dedi. Sonra öldürülünceye kadar savaştı...”

Nesai de şu lafızla rivayet etmiştir: “Şayet ben şu topluluğa saldırsam ve öldürülünceye kadar savaşsam, hiç namaz kılmamış olduğum halde benim için hayırlı olur mu?” diye sordu. O da:

“Evet” buyurdu.

²²⁷ Ahmed (9/363) Mecmau’z-Zevaid (15959) Kenzu’l-Ummal (36826)

²²⁸ İbn Hişam (3/72)

²²⁹ Taberani (2/363)

29

Amr b. el-Cemuh*Radıyallahu anh²³⁰*

İsmi ve nesebi: Amr b. el-Cemuh b. Zeyd b. Haram b. Ka'b b. Ganem b. Seleme el-Ensari es-Sülemi. Ensar'ın efendilerindendir. Uhud'da şehit olmuştur.

İbn İshak Megazi'sinde şöyle rivayet etmiştir: Amr bin Cemûh, Benî Seleme kabilesinin ileri gelenlerinden biriydi. Kendisine odundan bir put yapmış onu tazimde bulunuyordu. Daha önce-leri Ben-i Seleme gençlerinden kendi oğlu Muaz, Muaz bin Cebel ve müslüman olup da Akabe biatında bulunmuş olan bazı gençler bir gece bu putu çalarak götürür, Ben-i Seleme'nin def-i hâcetlerini yaptıkları çukurlardan birisine atarlar. Her tarafı pislik içinde kalır. Sonra onu arar ve atıldığı çukurda bulur. Onu oradan çıkarır, yıkar, temizler ve evindeki yerine koyar. Sonra da "Allah'a yemin ederim ki, bu işi senin başına açanın kim olduğunu bilseydim onu rezil ederdim" der. Aynı gençler Amr'ın uyumasından sonra o gece de putu alıp, yine o çukura atarlar. Bu iş böyle uzun müddet devam eder. Sonunda bir gün Amr yine onu pislikten çıkarır, temizler ve yerine kor. Boynuna da bir kılıç asarak şöyle der:

"Andolsun ki bu işi sana kimin yaptığını bilmiyorum. Şayet kendine bir hayrın varsa işte sana bir kılıç; onunla kendini koru!" Akşam olunca gençler yine putu yerinden alırlar. Boynundaki kılıcı çıkarırlar ve bu sefer onu bir köpek leşine bağlayarak yine aynı çukura atarlar. Amr'ın eşi de oğlu Muaz gibi müslüman olmuştu. Oğlundan dinlediği Kur'ân ayetlerini eşine okudu ve Amr müslüman oldu. Amr Bin Cemuh, Menat adını verdiği put için şu şiiri söylemiştir;

"Andolsun ki sen bir ilâh olsaydın bir köpek leşine bağlanıp da pis bir çukura atılmazdın. Yazıklar olsun seni ilâh edinip sana

230 El-İsabe (5799) Usdü'l-Gabe (3885) el-İstiab (1925) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/403)

kulluk yapana.”

İbnu'l-Kelbî dedi ki: “Amr b. el-Cemuh Ensar'dan en son Müslüman olan sahabedir.”

Buhari Edebu'l-Mufred'de, Serrac, el-Emsal'de Ebu's-Şeyh ve el-Marife'de Ebu Nuaym, Haccac es-Savvaf – Ebu'z-Zubeyr tariki ile Cabir radiyallahu anh'den rivayet ediyorlar: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize dedi ki:

“Ey Selemeoğulları! Efendiniz kimdir?”

“El-Cedd b. Kays'tır. Fakat biz onu cimri buluruz” dediler. Elini uzattı ve şöyle buyurdu:

“Hangi dert cimrilikten beterdir? Bilakis efendiniz Amr b. el-Cemuh'tur.” Amr, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evlendiği zaman velime yemeği vermişti.

Ebu Nuaym el-Marife'de ve el-Hilye'de, Ebu's-Şeyh ve el-Şuab'da Beyhaki, İbn Uyeyne – İbnu'l-Munkedir – Cabir radiyallahu anh isnadıyla benzerini rivayet etmişlerdir. El-Velid b. Eban da Kitab-ul Seha'da benzerini rivayet etti.

Ahmed, Ebu Katade radiyallahu anh'den rivayet diyor: Amr b. El-Cemuh Resûlullah'a geldi ve dedi ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Ne dersin, Allah yolunda öldürülünceye kadar savaşısam, şu ayağımla cennette gezebilir miyim?” Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“**Evet**” buyurdu. O sırada Amr'ın ayağı sakat idi.

Uhud gününde şehid edilmiştir. O ve kardeşinin oğlu Resûlullah'a uğradığında şöyle buyurmuştur:

“**Şüphesiz ben seni cennette yürürken şu ayağını sağlam halde gördüm.**”

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ikisinin bir kabre defnedilmesini emretmiştir.²³¹

30

Amr b. el-As*Radıyallahu Anh*²³²

İsmi ve nesebi: Amr b. el-As b. Vail b. Haşim b. Suayd b. Sehm b. Amr b. Husays b. Ka'b b. Luey el-Kuraşi es-Sehmî. Mısır emiri. Künyesi: Ebu Abdillâh ve Ebu Muhammed'dir. Annesi: Aneze kabilesinden El-Nabiga'dır.

Fetihten önce 8. Yılın Safer ayında Müslüman olmuştur. Hu-deybiye ve Hayber arasında Müslüman olduğu da söylenmiştir. Şöyle derdi:

232 El-İsabe (5883) Usdül-Gabe (3965) el-İstiab (1953) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/411)

Kureyş'in ileri görüşlü, dâhî, savaşlarda basiretli kişilerinden ve Muhacirlerin ileri gelenlerinden idi. İslâm'da önceliği vardı. Basiret ve dehasından dolayı Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma işlerini ona danışıyorlardı. Sahihayn'de geldiği üzere Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Zatus-Selasil ordusunun başında görevlendirmişti. Ebu Osman en-Nehdî'den; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Amr Bin el-Âs'ı Zâtus-Selasil ordusunun başında göndermişti. Amr radıyallahu anh dedi ki; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gittim ve; "En sevdiğin insan kimdir?" dedim. "**Aişe'dir.**" Dedi. "Erkeklerden kim?" dedim. "**Babası**" dedi. "sonra kim?" dedim. "**Ömer**" buyurdu. Bazı kimseler saydıktan sonra en son beni söyleyecek korkusuyla sustum." Buhari (4358), Müslim (2384).

Nitekim Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Amr radıyallahu anh'ın mümin olduğunu haber vermesi Müsned'de başka eserlerde rivayet edilmiştir.

Ahmed; Abdussamed – Hammad Bin Muhammed Bin Amr – Ebu Seleme – Ebu Hureyre radıyallahu anh isnadı ile rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "**el-As'ın iki oğlu mümin-dirler.**"

El-Hasen Bin Musa ve Ebu Kamil'in rivayetinde; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "**el-As'ın iki oğlu – yani Hişam ve Amr – mümindirler.**" Şeklinde geçer. Bunun isnadı zararsızdır. Ahmed (2/327,353) Nesai el-Kübra (8300) Acurri Şeriat(1978) isnadı Mu-

hammed Bin Amr Bin Alkame Bin Vakkas etrafında dönmektedir. Onun hadisleri hasendir. Onunla huccet getirilir. Nesai ve İbn Adiy; "Onda bir sakınca yok" dediler. İbnul Mübarek de öyle dedi. İbn Sad'da (4/192) bunun şahidi vardır.

Yine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in onun mümin olduğunu bildirdiğine dair bir rivayet daha gelmiştir; Ahmed, Müsned'de; Abdurrahman Bin Mehdi - Musa bin Ali Bin Rabah - babası - Amr Bin el-As tarikiyle rivayet ediyorlar; Amr Bin el-Âs radiyallahu anı dedi ki;

"Medine'li insanlar bir korku yaşadılar. Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim'e gittim. Onu kılıcına dayanmış vaziyette mescitte otururken gördüm. Bunun üzerine ben de onun gibi yaptım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; **"Ey insanlar! Sığınağınız Allah ve Rasulü değil midir?"** sonra şöyle dedi; **"Şu iki mümin adamın yaptığı gibi yapamaz mıydınız?"** Ahmed (4/203), Nesai el-Kübra (8301) rivayet Musa Bin Ali etrafında dönmektedir. O güvenilir bir ravidir. Ahmed, İbn Main, Buhari, Nesai ve Ebu Hatem onun güvenilir olduğunu belirtmişlerdir. İsnadı sahihtir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu salih bir kimse diye vasıflamıştır. Bunu Müsned'inde Ahmed ve Edebul Müfred'de Buhari rivayet etmiştir. Ahmed; Abdurrahman tariki ile, Buhari; Abdullah Bin Yezid'den, her ikisi; Musa Bin Ali; babası isnadıyla rivayet ediyorlar;

Amr Bin el-As radiyallahu anı dedi ki; "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana haber gönderip elbisemi ve silâhımı kuşanmamı, sonra ona gitmemi bana emretti. Ben de emrini yaptım ve ona gittim. O abdest alıyordu. Gözünü bana kaldırdı, sonra aşağı indirdi, sonra şöyle buyurdu:

"Ey Amr! Ben seni savaş için askere göndermek istiyorum. Böylece Allah sana ganimet ihsan eder. Ben de sana topluca hayırlı mal veririm." Ben dedim ki:

"Ben mala râğbet ederek müslüman olmadım. Ben ancak Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber olayım diye İslâma râğbet ederek müslüman oldum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem;

"Ey Amr! Salih kimse için, hayırlı mal ne güzeldir" buyurdu." Ahmed Müsned (4/197), Buhari Edebul Müfred (299) isnadı sahihtir.

Ahmed, Müsned'de; Esved Bin Amir - Cerir Bin Hazım - el-Hasen isnadı ile rivayet ediyor; "Birisi Amr Bin el-Âs'a dedi ki; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendisini sever halde öldüğü kişi hakkında ne dersin, o salih midir?"

"Evet" dedi. Adam;

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem seni sevdiği halde vefât etti. Nitekim seni görevlendirmişti." Bunun üzerine Amr radiyallahu anı dedi ki;

"Beni görevlendirmişti. Vallahi, bana sevgisinden miydi yoksa bana

yardım etmek istemesinden miydi bilmiyorum. Lakin Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sever halde vefât ettiği iki kişiyi sana söyleyeyim; Abdullah Bin Mesud ve Ammar Bin Yasir radiyallahu anhum" Ahmed(4/203) isnadı sahihtir.

Müslim, Sahih'inde, İbn Şemmasetul Mihri'den rivayet ediyor; "Amr Bin el-As ölüm anında uzun süre ağladı ve yüzünü duvardan tarafa çevirdi. Oğlu şöyle demeye başladı; "Ey babacığım! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem seni şöyle şöyle müjdelemedi mi?" yüzünü çevirdi ve dedi ki; "Şüphesiz ki; hazırlamakta olduğumuz şeylerin en faziletlisi Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in O'nun Resûlü olduğuna şahadet etmektir. Şüphesiz ki ben üç hal üzere bulundum. Düşünüyorum da bir zamanlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e benim kadar şiddetli buğzeden yoktu. İmkânını bulsam onu öldürecektim. Şayet bu hâl üzere ölseydim muhakkak cehennemlik olurdum. Allah İslâm'ı kalbime yerleştirdiği zaman Peygamber 'e gelerek;

"Uzat sağ elini de sana biat edeyim" dedim. Hemen sağ elini uzattı. Ben elimi çektim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

"Neyin var ey Amr!" dedi. Ben;

"Şart koşmak istedim" dedim.

"Neyi şart koşuyorsun?" buyurdu.

"Af olunmamı" dedim. Buyurdu ki;

"Bilmez misin ki İslâm, kendinden önceki günahları yok eder. Hicret de ondan önceki günahları yok eder. Hac da ondan önceki günahları yok eder?"

Artık benim gözümde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den daha sevgili ve ondan daha büyük kimse kalmadı. Ona karşı duyduğum saygıdan dolayı kendisine doya doya bakamıyordum. Benden onu tavsif etmemi isteseler buna tâkât getiremem. Çünkü ona doya doya bakamazdım. Şayet bu hal üzere ölsem cennetlik olmayı kuvvetle ümit ederdim.

Sonra birtakım şeyler üzerimize aldık ki, onlar hakkında halim ne olur bilmiyorum. Öldüğüm zaman yanımda ne bir ağıtçı ne de ateş olsun. Beni defnettığınız zaman üzerime toprağı iyice döşeyin. Sonra kabrimin etrafında bir deve boğazlanıp ta eti taksim edilinceye kadar durun ki, sizlere ünsiyet edeyim. Ve Rabbimin elçilerini nasıl karşılayacağımı düşünüyüm." Dedi. Müslim (121)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Amr b. As b. Vail b. Haşim b. Süeyd b. Sehm b. Husays b. Kab b. Luayy b. Galib b. Fihri b. Malik b. Nardr b. Kinane'dir.

Babası As İslâmı alay edenlerdendi.(Sana buğzeden yok mu, gerçek ebter işte odur). Ayeti Kerimesi bunun hakkında idi. Ebter ise hiç çocuğu olmayan kişidir. O bununla erkek çocuğunun kalmadığını kasdeder. Onun annesi Nabiğa da Aneze soyundandır.

As'ın Amr b. As ile Hişam b. As adındaki çocukları oldu. Hişam müs-

“Ömer b. el-Hattab’ın doğduğu geceyi hatırlıyorum.” Zahır el-Meafiri dedi ki: “Amr’ı minber üzerinde gördüm. İri ve parlak gözlü, kısa boylu idi.”

Zübeyr b. Bekkar ve el-Vakıdî isnadlarıyla şöyle rivayet etmişlerdir: “Amr b. el-As’ın Müslüman oluşu, Necaşi’nin elinde, Habeş topraklarında olmuştur.”

Zübeyr b. Bekkar rivayet eder: “Birisi Amr’a:

“Akıl sahibi biri olmana rağmen İslâm’a geç girmene sebep olan nedir?” diye sordu. O da şöyle dedi:

“Biz, yaş ve bilgi bakımından, bizim önümüzde olan insanlarla beraberdik. Onların yalancılıkları, akılsızlık derecesinde idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Peygamber olarak gönderilince, O’nu kabul etmediler. Bu hepimize tatlı geldi. Onlar gidip sıra bize gelince mesele bize de ulaştı ve düşünmeye başladık. Gördük ki hak ortada. Böylece kalbime İslâm’ın sevgisi düştü. Kureyş, onlara yardım etmedeki süratimden dolayı benim bu durumumu

lûmanların hayırlılarından. Yermuk olayının günlerinden birinde öldü. Nesli de kalmadı. Amr’a denildi ki:

“Sen mi üstünsün yoksa Hişam mı?” Dedi ki:

“Şimdi söylüyorum, siz hükmediniz: Onun anası Hişam b. Muğire’nin kızı Ümmü Harmele’dir ve o, Ömer b. Hattab’ın teyzesidir. Benim annem ise Aneziyye’dir. Hişam babama benden daha sevgili idi. Babamın çocuğuna bakmasının ne demek olduğunu pek ala bilirsiniz ve benden önce müslüman oldu. Allah yolunda daha önce girerek bizi geçti. Yermuk Savaşında da şehid düştü. Ben de ondan sonraya kaldım.”

Amr’ı diyecek olursak bu, Ebu Abdillah ile künyelenirdi. Halid b. Velid’le beraber 8. yılda müslüman oldular. Muaviye’nin üç sene Mısır valisi oldu. Sonra da Ramazan Bayramından bir gün önce ölümü vukubuldu ve şöyle dedi:

“Ey Allah’ım günahlardan uzaklaşmış değilim, özür diliyorum. Benim için kuvvet yoktur yardım dilerim. Sen emrettin, bense isyan ettim. Günahdan nehyettin ben onu işledim. Allahım! İşte elim çenemde.” Sonra da vasiyyetini yaptı. Ve şöyle dedi:

“Durmayın, yerimi kazın ve aralıksız toprağı üzerime akıtınız” Sonra parmağını ağzına koydu. Nihayet böylece 73 yaşında olduğu halde vefât etti. Ramazan bayramının birinci gününde de defnolundu.

Ölümünün vaki hususunda ihtilaf oldu. 42 yılındadır denildi ve yine denilir ki 51 senesindedir. Onun cenaze namazını oğlu Abdullah kıldırdı. Sonra da halka bayram namazını kıldırdı.

anladı. Bana kendilerinden bir genç gönderdiler. Bu konuda benimle münazara etti. Dedim ki:

“Senin de senden öncekilerin de ve senden sonrakilerin de rabbi olan Allah için söyle, biz mi daha doğru yoldayız yoksa Farslar ve Rumlar mı?”

“Biz daha doğru yoldayız” dedi.

“Biz mi daha geniş imkanlara sahibiz yoksa onlar mı?” dedim.

“Onlar” dedi. Dedim ki:

“Dünyada biz onlardan üstün değilsek bizim üstün oluşumuzun bize ne faydası olur? Onlar dünyada bizden her bakımdan üstünler!” Fakat Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in iyilik yapana öldükten sonra iyilik, kötülük yapana kötülük yapılacağı, sözünü içimde doğru buldum. Bozuk ve bâtıl olan bir şeye devamda hiçbir hayır görmedim.”

Begavi ceyyid isnad ile tabiinden biri olan Ömer b. İshak’tan rivayet ediyor: Cafer b. Ebi Talib radiyallahu anh, Habeşistan’a gitmek için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den izin istedi. O da izin verdi. Umeyr:

“Amr b. el-As şöyle anlattı...” diyerek Necaşi ile olan kıssasını anlatmıştır. Dedi ki: “Cafer ile yalnız iken karşılaştım ve Müslüman oldum. Bu haber arkadaşlarıma ulaştı. Benim her şeyimi ganimet olarak aldılar. Cafere gittim ve beraberce Nacaşi’ye gittik. O da bana benden alınan her şeyi iade etti.”

Müslüman olduğu zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu yakınlaştırdı, bilgisini ve şecaatini takdir etti. Onu Zatu’s-Selasil gazyesine komutan olarak tayin etti. Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde b. el-Cerrah’ı ona yardıma gönderdi. Umman’a vali tayin etti. Orada da vefât etti. Ömer radiyallahu anh zamanında Şam’a yapılan cihad seferlerinde orduya komutanlık etti. Kınnesrin’i fethetti, Halep, Minbec ve Antakya halkı ile anlaşma yaptı. Ömer radiyallahu anh onu Filistin’e vali yaptı.

İbn Ebi Hayseme, Leys tariki ile rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh, bir defa yürürken Amr’a baktı. “Ebû Abdullah’a yer yüzünde emir gibi yürümek yakışır” dedi.

İbrahim b. Muhacir, Şa’bî’den, o da Kabisa b. Câbir’den rivayet ediyor: “Amr b. el-As ile arkadaşlık ettim. Kur’ân-ı kerîmi onun

gibi açık okuyan, onun gibi güzel ahlâklı, onun gibi içi dışına benzeyen görmedim" dedi.

Muhammed b. Selam el-Cumahi dedi ki: "Ömer radiyallahu anı kekeleyerek konuşan birini görünce:

"Şehadet ederim ki bunu yaratan ile Amr'ı yaratan Halık birdir" derdi. Şa'bi de şöyle derdi: "Arapların dehası şu dört kimse dir:..." bunlar arasında Amr'ı da saydı.

Kendisinden: oğulları Abdullah ve Muhammed, Kays b. Ebi Hazım, Ebu Seleme b. Abdurrahman, Ebu Kays Mevla Amr, Abdurrahman b. Şimase, Ebu Osman en-Nehdi, Kabisa b. Züeyb ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Amr'ı emir tayin etmesi onun faziletlerindendir. Ahmed, cennetle müjdelenen on kişi'den biri olan Talha radiyallahu anı hadisinde merfu olarak şöyle rivayet etmiştir:

"Amr b. el-As Kureyş'in Salihlerindendir." Bu rivayetin isnadının ravileri güvenilir olmakla birlikte Ebu Muleyke ile Talha arasında kopukluk vardır.

Begavi ve Ebu Ya'la aynı yoldan şu ziyade ile rivayet ettiler: "Abdullah'ın, Ebu Abdillah'ın ve Umm Abdillah'ın ailesi ne güzel ailedir."

Ahmed, hasen bir isnad ile Amr b. el-As radiyallahu anı'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Elbiseni giy, silâhını kuşan ve bana gel" diye haber gönderdi. Gittiğimde

"Seni asker üzerine göndermek isterim. Allah sana selâmet ve ganimet versin ve çok sâlih mal ile dön" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü ben mal para için değil, İslâm'a olan rağbet ve arzumdan müslüman oldum" dedim.

"Ey Amr, sâlih mal, sâlih kimsede ne güzeldir" buyurdu.²³³

Ahmed ve Nesai hasen bir isnad ile Amr b. el-As radiyallahu anı'den rivayet ediyorlar:

“Medine’li insanlar bir korku yaşadılar. Ebu Huzeyfe’nin azatlısı Salim’e gittim. Onu kılıcına dayanmış vaziyette mescitte otururken gördüm. Bunun üzerine ben de onun gibi yaptım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hutbesinde buyurdu ki;

“Ey insanlar! Sığınağınız Allah ve Rasulü değil midir? Şu iki mümin adamın yaptığı gibi yapamaz mıydınız?”²³⁴

Amr radiyallahu anh Ömer b. el-Hattab radiyallahu anh zamanında Mısır valisi olmuştur. Mısır’ın fatihi de o idi. Bir süre de Osman radiyallahu anh zamanında orada vali olarak kaldı. Sonra azledildi ve Abdullah b. ebi Serh vali atandı. O, Osman radiyallahu anh’ın sütkardeşi olmasıyla meşhur olundu. Sonra Amr radiyallahu anh, Muaviye ile Ali radiyallahu anhuma arasında fitne çıkana kadar emir olmadan kaldı. Muaviye radiyallahu anh’ın tarafına katıldı. Savaşta Hakemeyn meselesi çıkana kadar onun işlerini idare ediyordu. Sonra Muaviye onunla bir orduyu 38 yılı Saffer ayında Mısır’a gönderdi. Sahih olan görüşe göre 43 yılında vefât edinceye kadar da orada kaldı. İbn Yunus ve başkaları da bu şekilde belirtmiştir. Bu tarihten bir sene önce veya sonra vefât ettiği de söylenmiştir. Sonra da 46, 48 veya daha sonraki yıllarda vefât ettiğine dair ihtilaflar olmuştur. Yahya b. Bukeyr: “Doksan sene kadar yaşadı” dedi. İbnu’l-Berki’nin rivayetine göre Leys de: “90 yaşında vefât etti” demiştir.

Derim ki: Ömer radiyallahu anh’dan sonra 20 yıl yaşamıştır. El-İclî dedi ki: “99 sene yaşadı. Ömer radiyallahu anh’ın ömrü 63 yıl idi. Amr radiyallahu anh’ın:

“Ömer b. el-Hattab’ın doğduğu geceyi hatırladığını söylediği rivayet edilmiştir. Bunu Beyhaki rivayet etti. İsnadı kopuktur. Ömer radiyallahu anh doğduğunda Amr radiyallahu anh 7 yaşında idi.

Sahihu Muslim’de Abdurrahman b. Şimase’den şöyle rivayet edilmiştir: “Amr Bin el-As ölüm anında uzun süre ağladı ve yüzünü duvardan tarafa çevirdi. Oğlu şöyle demeye başladı...” hadisi uzunca rivayet etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den çok hayâ ederdi. Öyle ki ona doğru bakamazdı bile. Bunu İbn Abdilhakem Futuh-u Mısır’da zikretmiştir.

31

Avf b. Malik b. Ebi Avf el-Eşcaî*Radıyallahu Anh*²³⁵

Künyesi hakkında ihtilaf edilmiş olup; Ebu Abdurrahman, Ebu Muhammed ve başka künyeler zikredilmiştir.

Vakıdî dedi ki: "Hayber yılında Müslüman olmuş ve Hıms'a yerleşmiştir." Başkaları ise; Feth'e, elinde Eşca' kabilesinin sancağı ile katıldığını ve Dimesk'e yerleştiğini söylemişlerdir.

İbn Sad dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onunla Ebu'd-Derda arasında kardeşlik kurmuştu."²³⁶

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Abdullah b. Selam'dan ve ismini vermediği bir şeyhten rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; Ebu Muslim el-Havlani, Ebu İdris el-Havlani, Cubeyr b. Nufeyr, Abdurrahman b. Aiz, Kesir b. Murre, Ebu'l-Melih b. Usame ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Ubeyd, Kitabu'l-Emval'de Suveyd b. Gafele'den rivayet ediyor: Ömer radyallahu anh, Şam'a geldiğinde Ehli kitaptan biri ona doğru kalktı ve şöyle dedi:

"Müslümanlardan birinin beni getirdiği şu hali görüyorsun." Bu adam dayak yemiş ve kafası kırılmış bir halde idi. Bunun üzerine Ömer radyallahu anh şiddetle öfkelenildi. Suheyb'e şöyle dedi:

"Git ve şunu döven adama bak, onu bana getir." O da gittiğin-

235 El-İsabe (6102) Usdü'l-Gabe (4124) el-İstiab (2026) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/429)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Avf b. Malik'tir. İslâmı kabul etti ve Huneyn gazvesinde hazır bulundu. Mekke'nin fethi gününde Eşca kabilesinin sancağı bununla beraber bulunuyordu. Ebubekir radyallahu anh'ın hilafeti sırasında Şam'a gitti. Hıms'da yerleşti. Abdülmeli'in hilafetinin ilk sıralarına kadar yaşadı. Hicri 73 yılında ödü. Ebu Amr ile künyelenirdi.

236 Taberani (18/37)

de bahsedilen kişinin Avf b. Malik olduğunu gördü. Dedi ki:

“Muhakkak ki müminlerin emiri sana çok öfkelen-di. Muaz b. Cebel’i ona götür de konuşsun. Sana acele bir hüküm uygulamadan korkarım.” Ömer radiyallahu anh namazını bitirince:

“Adamı getirdin mi?” dedi. O da: “Evet” dedi. Muaz radiyallahu anh kalktı ve şöyle dedi: “Ey müminlerin emiri! Bu Avf b. Malik’tir. Onu dinlemeden acele davranma!” bunun üzerine Ömer radiyallahu anh:

“Bununla senin aranda ne geçti?” dedi. O da:

“Onu bineği üzerindeki Müslüman bir kadını kovalarken gördüm. Kadını düşürmeye çalıştı. Kadın düşmedi. Sonra onu itekledi. Kadın yere düşüp bayıldı. Adam da ona çullandı.” Ömer radiyallahu anh

“Kadını getir, o da dediklerini tasdiklesin” dedi. Avf kadına gitti. Kadının babası ve kocası;

“Bizim kadına ne yaptın! Onu rezil ettin” dediler. Kadın da:

“Allah’a yemin olsun onunla gideceğim” dedi. Bunun üzerine kocası ve babası:

“Biz gidelim, senin adına ifade veriririz” dediler. Ömer radiyallahu anh’e gelerek Avf b. Malik gibi ifade verdiler. Ömer radiyallahu anh tecavüz eden yahudinin getirtilmesini emretti. Adam asıldı. Ömer radiyallahu anh

“Biz bu işleri yapmanız için anlaştık!” dedi.

Süveyd dedi ki: “Asılan bu Yahudi, İslâm devrinde asıldığına şahit olduğum ilk insandır.”

Vakıdî, el-Askeri ve başkaları dediler ki: Abdulmelik’in hila-feti zamanında 73 yılında vefât etmiştir.”

32

Asım b. Sabit*Radıyallahu anh* ²³⁷

İsmi ve nesebi: Asım b. Sabit b. Ebi'l-Eklah Kays b. Usme b. en-Nu'man b. Malik b. Umeyye b. Subey'a b. Zeyd b. Malik b. Amr b. Avf el-Ensari. Ensar'dan ilk Müslüman olanlardandır. Hasen b. Süfyan, Müsned'inde el-Huseyn b. es-Saib'den rivayet ediyor:

"Akabe veya Bedir gecesinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, beraberindekilere şöyle buyurdu:

"Nasıl Savaşacaksınız?" bunun üzerinde Asım b. Sabit b. el-Eklah kalktı, okunu ve yayını aldı, şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resûlü! Kavim 100 metre veya daha fazla yaklaştıkları zaman yayla okları kullanırız. Bize taş yetişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman taşla mücâdele ederiz. Mızrak yetişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman, mızrak kırılıp parçalanmıyacağı kadar mızrakla mücâdele ederiz. Kırılınca mızrağı bırakır, kılıçlarımızı sıyırır ve kılıçla çarpışmaya tutuşuruz." Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bunu beğendi ve şöyle buyurdu:

"İşte böyle Savaşılır! Çarpışan ve vuruşan Asım'm çarpışması gibi çarpışsın!"²³⁸

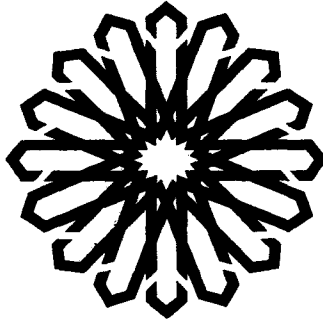
Sahihayn'de Ebu Hureyre radıyallahu anh'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Radıyallahu anh bir seriye gönderdi ve Asım b. Ebi'l-Eklah'ı komutan olarak tayin etti..." hadisi uzunca rivayet etmiştir. Hubeyb b. Adiy kıssasında da Asım radıyallahu anh'in şöyle dediği geçer:

"Müşriklere teslim olmayacağım!" O, hiçbir müşriğe dokunmaması ve hiçbir müşriğin de kendisine dokunmaması için Allah'a ahdetmişti. Kureyş onun cesedini bulmak için aradılar. Allahû Teâlâ bir arı sürüsü gönderdi. Bulut gibi Âsim bin Sâbit'in üzerinde

237 El-İsabe (4349) Usdül-Gabe (2663) el-İstiab (1313)

238 Kenzu'l-Ummal (11393) İbn Hişam (2/180)

durdular. Hiç bir müşrik yanına yaklaşamadı. Cesedin nerede olduğu bilinemedi. Ne kadar aradılarsa da bulunamadı. Bunun için Âsim bin Sabit anılırken, “Hamiyyü'd- Debr: Arıların koruduğu kimse” diye anılırdı.

33

Bera b. Azib*Radiyallahu Anh*²³⁹

İsmi ve nesebi: el-Bera b. Azib b. el-Haris b. Adiy b. Cuşem b. Mecdea b. Harise b. el-Haris b. Amr b. Malik b. el-Evs el-Ensari el-Evsî. Künyesi: Ebu Umare. Ebu Amr da denilmiştir. Kendisi de babası da sahabedir. İbnu'l-Kelbî onun nesebini verirken Mecdea'yı zikretmemiştir ki doğrusu da budur.

Ahmed²⁴⁰, el-Bera radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni ve İbn Ömer'i Bedir günü küçük buldu. Biz de savaşa katılamadan geri döndük."

Ebu Davud et-Tayalisi, Müsned'inde el-Bera radiyallahu anh'den şöyle rivayet etmiştir: "Bedir gününde İbn Ömer ile benim yaşıım küçük bulundu" Abdurrahman b. Avsece, el-Bera radiyallahu anh'den benzerini rivayet etmiştir. Onun rivayetinde şu fazlalık vardır: "Uhud Savaşına katıldım." Bunu es-Serrac rivayet etmiştir.

El-Bera radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber 14 gazveye katılmıştır.²⁴¹ Diğer rivayette ise 15 gazve geçer. İsnadı sahihtir.

Yine ondan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber 18 sefere katıldım" Bunu Ebu Zerr el-Herevî rivayet etmiştir.

239 El-İsabe (618) Usdü'l-Gabe (389) el-İstiab (174)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ebu Ümare künyesini taşır. Bera, Ebu Burde b. Nayar'ın bacasının oğlu İdi. Ebu Burda'nın adı, Hanidir. Kuzaa'dandır. Ebu Burda'nın adı, Hanidir. Kuzaa'dandır.

Ebu Burda'nın evladı vardır. Bera'nın iki oğlu vardır ki bunlardan hadis rivayet edilmiştir. Bunlar, Yezid b. Bera ile Süveyd b. Bera'dır.

Süveyd Ümman üzerinde bulunuyordu. Emirlerin hayırlıları gibiydi

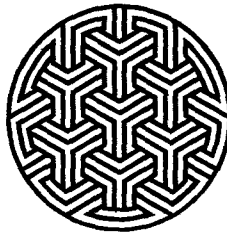
240 Ahmed (4/298)

241 Taberani (2/1166) Buhari Tarihu'l-Kebir (2/117) İbn Ebi Hatem el-Cerh ve't-Ta'dil (2/399)

Ahmed²⁴², el-Bera radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Size Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den naklettiğimiz her şey bizzat ondan işittiklerimiz ve ashabından işittiklerimizdir. Bizi develere bakmak alıkoydu."

Ebu Amr eş-Şeybanî'nin kavline göre 24 yılında Rey şehrini fethetmiştir. Başkaları bu konuda ona muhalefet etmişlerdir. Ebu Musa radiyallahu anh ile beraber Tüster gazvesine katılmıştır. Ali radiyallahu anh ile beraber Cemel ve Sıffin Savaşlarına ve Haricilerle savaşa katılmıştır. Kûfe'ye yerleşip orada ev yapmış ve orada Mus'ab b. ez-Zubeyr'in emirliği zamanında vefât etmiştir. İbn Hibban buna 72 yılını tarih olarak belirtmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den birçok hadisler rivayet etmiştir. Babasından, Ebu Bekir, Ömer ve diğer büyük sahabelerden; Ebu Cuhayfe'den, Abdullah b. Yezid el-Hatmî, Ebu İshak es-Sebiî ve bir topluluktan rivayette bulunmuştur.

34

Beşir b. el-Hasasiye*Radiyallahu Anh*²⁴³

İsmi ve nesebi: Beşir b. Ma'bed b. Nezir b. Şerahil b. Sebu' b. Dibari b. Sedus b. Şeyban b. Zuhl es-Sedusi. İbnu'l-Hasasiye diye meşhurdur.

Hasase'ye nispetle böyle denilmiştir. Hasase'nin ismi: İlâe b. Amr b. Ka'b b. el-Haris b. el-Gitrif el-Asfar b. Abdillâh b. Amir b. el-Gitrif el-Ekber el-Ezdi'dir. O Beşir'in dedesi Dibari b. Sedus'un annesidir. El-Dimyati, İbnu'l-Kelbi'den naklen böyle demiş, el-Rameşhurmu de böylece kararlaştırmıştır.

İsmi hakkında: "Kebşe'dir. Maviye bintu Amr b. El-Haris el-Gitrifiye ve Bintu Amr b. Kab b. el-Gitrif olduğu da söylenmiştir" dedi.

Ebu Ömer (İbn Abdilberr) ise şöyle der: "el-Hasasiye onun annesi değil ninesidir." Nesebini verirken de Dabari ismi yerine Dabab şeklinde zikretmiştir. Bu bir tashiftir (yazma hatasıdır). Babasının ismini verirken de Nezir yerine Yezid şeklinde zikretmiştir. Bu onun elindeki İbnu's-Seken'in Kitabının, İbn Muferric tarafından yazılan nüshasına göre böyledir. Doğrusu da budur.

Buhari'nin Edebu'l-Mufred adlı eserinde ve Sünen kitaplarında hadisi rivayet edilmiştir.²⁴⁴ İsmi Zahm iken Resûlullah tarafından değiştirilmiştir. Bundan başka hadisler de rivayet etmiştir.

243 El-İsabe (703)

İbn Hibban Tarihu's-Sahabe'de (119) şu malumatı verir: "Beşir b. Ma'bed b. El-Hassasiye es-Sedusi. Sedus; muhacirlerden Şeyban b. Bekr b. Vail kabilesidir. Hassasiye onun annesinin adıdır. İsmi: Zahm b. Ma-bed idi. Peygamberimiz onun ismini Beşir olarak değiştirdi. İsmi ve nesebi: Beşir b. Mabed b. Şerahil b. Subey'a b. Sedud b. El-Hassasiyedir."

244 Beşir İbnu'l-Hassasiye (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! dedik, zekât toplayanlar, bize haksızlık edip borcumuzdan fazlasını alıyorlar, biz malımızdan haksızlıkları kadarını gizleyelim mi?"²⁴⁴
"Hayır!" cevabını verdi." Ebu Dâvud (1586,1587)

35

Bilal b. Rabah el-Habeşi*Radiyallahu anh* ²⁴⁵

Müezzin Bilal, Annesinin adı Hamame'dir. Ebu Bekir es-Sıddık radiyallahu anh ona tevhidden dolayı azap ettikleri zaman müşriklerden satın almış ve azat etmiştir. Resûlullah'ın yanından ayrılmamış ve ona ezan okumuştur. Onunla beraber bütün savaşlara katılmıştır. Resûlullah onunla Ebu Ubeyde b. el-Cerrah arasında kardeşlik kurmuştur. Bilal radiyallahu anh Resûlullah'den sonra Şam'da vefât edinceye kadar cihada çıkmıştır.

Ebu Nuaym dedi ki: "Resûlullah'ın hazinedarı idi."²⁴⁶

Ebu İshak el-Cevzcani Tarih'inde Ammar radiyallahu anh'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Müşriklerin söyletmek istedikleri şeyleri Bilal dışında herkes söyledi."

Menkıbeleri çok ve meşhurdur. İbn İshak dedi ki: "Cumahogullarından birinden doğmuştur. Annesinin ismi Hamame idi. Ümeyye b. Halef öğlenin kızgın sıcağında Bilal'i çıkarır, Mekke'de Batha'ya atar, göğsüne büyük bir kaya konulmasını emreder ve şöyle derdi:

"Ya bu şekilde ölünceye kadar kalmaya devam eder ya da Muhammed'i inkâr eder" o da bu sırada:

"Ehad, Ehad" derdi. Ebu Bekir radiyallahu anh ona uğradı ve siyah derili bir kölesi karşılığında satın aldı."

Buhari²⁴⁷ dedi ki: "Şam'da Ömer (r.anh) zamanında vefât etmiştir." İbn Bukeyr dedi ki: Amvas vebasından ölmüştür. Amr b. Ali dedi ki: 20 yılında vefât etmiştir. İbn Zebr de şöyle dedi: "Dareyya'da vefât etmiştir." İbn Mende Marife'de: "Halep'te defnedildi" der.

245 El-İsabe (735) Usdül-Gabe (493) el-İstiab (214)

246 Marifetu's-Sahabe (3/50)

247 Tarihu'l-Kebir (2/106)

36

Burayde b. el-Husayb el-Eslemî*Radyallahu anh*²⁴⁸

İsmi ve nesebi: Bureyde b. el-Husayb b. Abdillâh b. el-Haris b. el-A'rac b. Sa'd b. Rezah b. Adiyy b. Sehm b. Mazin b. el-Haris b. Selman b. Eslem b. Efsa el-Eslemî.

İbnu's-Seken dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem muhacir olarak el-Gamim'e uğradığı zaman Müslüman olmuştur. Bedir ve Uhud harpleri bitinceye kadar yerinde ikamet etmiş, bundan sonra gelmiştir."²⁴⁹

248 El-İsabe (632) Usdül-Gabe (398) el-İstiab (219)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Bureyde b. Husayb'dır. Eslem soyunun başkanı idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hicret ettiği zaman Küra' el-Gamime uğradı. Büreyde de orada idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları İslâma davet etti. Onlar da Müslüman oluverdiler. Sonra Büreyde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Medine'de yanına geldi ki o, bu sırada Mescidini inşa ediyordu.

Büreyde, Yezid b. Muaviye'nin hilafeti sırasında Merv'de öldü

249 İslâm'la şereflenmesi şöyle oldu: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine-i Münevvere'ye hicret etmek üzere Ebû Bekir Sıddık radyallahu anh ile Mekke'den ayrıldığında müşrikler Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i yakalayıp öldürene büyük vaadlerde bulundu. Bu haber Mekke ve çevresinde süratle yayıldı. Büreyde de bu mükâfatlara kavuşmak isteğiyle kendi arazilerinden geçen insanları durdurup kimliklerini sorardı."

Bir gün karşısına Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem ile mağara arkadaşı Ebu Bekir Sıddık radyallahu anh çıktı. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona

"Sen kimsin?" diye sordu.

"Büreyde" dedi. Efendimiz arkadaşı Ebû Bekir'e dönerek;

"İçimiz serinledi", buyurdu. Sonra

"Kimlerdensin?" dedi.

"Eşlem kabilesinden" dedi. Efendimiz yine arkadaşlarına dönerek:

"Selâmetteyiz." buyurdular. Tekrar

Denildi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Be-dir'den dönüşünden sonra Müslüman olmuştur. Basra fethedildiğinde oraya yerleşmiştir."²⁵⁰

Sahihayn'de Burayde radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber 16 gazveye katılmıştır.²⁵¹

İbnu'l-Mubarek'in arkadaşı olan Ebu Ali et-Tusi Ahmed b. Osman, Burayde'nin isminin Amir olduğunu, lakabının ise Burayde olduğunu söylemiştir. Burayde radiyallahu anh'ın haberleri çoktur ve menkıbeleri meşhurdur. Osman radiyallahu anh zamanında Horasan'da savaşmış, sonra Merv'e yöneldi ve Yezid b. Muaviye'nin Hilafeti zamanında ölünceye kadar orada yerleşti.

İbn Sad dedi ki: "63 yılında vefât etmiştir."²⁵²

"Eslem'in hangi kolundan?" diye sordu.

"Sehm kolundan" dedi. Bunun üzerine Fahr-i Kâinat sallallahu aleyhi ve sellem:

"*Yâ Ebâ Bekir senin nasibin çıktı.*" buyurdular. Büreyde bu tatlı konuşmalardan ve o nurlu insanlardan etkilenmişti.

"Ya sen kimsin?" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"*Allah'ın Resûlü Muhammed.*" diye cevap verince Büreyde'nin gönlü İslâm'ın nuruyla aydınlanıverdi. Kendiliğinden:

"Eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh" diyerek İslâm'la şereflendi. Adamlarıyla birlikte peşinde namaz kıldı.

250 Taberani (2/1150) İbn Kesir Camiu'l-Mesaniid (2/150)

251 Buhari (4473) Müslim (4673)

252 Tabakat (4/178)

37

Cabir b. Abdillah*Radiyallahu anh*²⁵³

İsmi ve nesebi: Cabir b. Abdillah b. Amr b. Haram b. Ka'b b. Ganem b. Ka'b b. Seleme el-Ensari es-Sulemi. Künyesi: Ebu Abdillah, Ebu Abdirrahman ve Ebu Muhammed'dir.

Resûlullah'dan çok hadis rivayet eden sahabelerdendir. Sahabeden bir topluluk kendisinden rivayette bulunmuşlardır. Kendisi sahabe olduğu gibi babası da sahabe idi.

Sahih'te onun Akabe'ye katılanlar arasında olduğu geçmiştir.²⁵⁴

Buhari, Tarih'inde²⁵⁵ sahih isnad ile Ebu Sufyan'dan, o da Cabir radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Bedir günü arka-

253 El-İsabe (1026) Usdül-Gabe (647) el-İstiab (290)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Cabir b. Abdullah b. Amr'dır. Bunun babası Uhud gününde öldürülmüştür. Cabir Ebu Abdillah ile künyelenirdi.

Cabir Ensar'dan 70 kişi ile beraber Akabe Biatı'nda hazır bulundu, ki bu o zaman onların en küçüğü idi. Bedir ve Uhud gazvelerinde bulunmadı. Bundan sonraki olay yerlerinde ise hazır bulundu.

Ondan naklonulan bazı sözlerde rivayet olunur ki o şöyle dedi: "Ben Bedir gazvesinde arkadaşlarımla menih'i (kumarda çekilen ve kendisine pay düşmeyen oklar gibi) idim. Yani küçüklüğümün dolayı bana arkadaşlarım arasında kendisine ok atılanlardan değildim.

Bu, hatadır. Çünkü siret bilginleri onun Bedirde bulunmadığı üzerine ittifak etmişlerdir.

Medine'de Hicri 78 yılında öldü. O zaman o 94 yaşında idi. Gözü artık görmez olmuştu. Cenaze namazını da Ebubekir b. Osman kıldırdı ki bu o zaman Medine'nin valisi bulunuyordu.

Bu, Medine'de Resûlullah'ın ashabından geç ölenlerden biri idi.

Bunun iki oğlu vardı ki bunların ikisinden de hadis rivayet edilirdi. Bunlar Abdurrahman b. Cabir ve Muhammed b. Cabir'dir. İkisi de hadis bilginlerinin hadis rivayeti hususunda zayıf gördüğü kimselerdir.

254 Taberani (2/180, 182) Mecmau'z-Zevaid (5/164)

255 Tarihu'l-Kebir (1/207)

daşlarıma su getiriyordum.”

Cabir radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizzat 21 gazveye katılmıştır. Ben bunlardan on dokuzuna katıldım.” Vakıdî, Ebu Sufyan’ın Cabir’den yukarıda zikredilen rivayetini kabul etmemiştir.

Müslim²⁵⁶, Cabir radiyallahu anh’dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber on dokuz gazveye katıldım.”

Cabir dedi ki: “Bedir ve Uhud’a katılmama babam mani oldu. O şehit olunca hiçbir savaştan geri kalmadım.”

Yine Cabir radiyallahu anh şöyle dedi: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Cemel gecesı benim için yirmi beş defa bağışlanma diledi.” Bunu Ahmed²⁵⁷ ve başkaları rivayet etti.

Vekî’nin Musannefinde; Hişam b. Urve’den rivayet edilir: “Cabir b. Abdillâh’ın Mescid-i Nebevi’de bir halkası vardı. Ondan ilim öğreniliyordu.”

Begavi, Katade’den rivayet ediyor: “Cabir b. Abdillâh bize geldi. Gözünü kaybetmişti. Başına ve sakallarına sarı bir şey sürerdi.”²⁵⁸

Katade radiyallahu anh dedi ki: “Resûlullah’ın sahabelerinden Medine’de en son vefât edenı Cabir’dir.”

Begavi dedi ki: “Bu yanılgıdır. En son vefât eden Sehl b. Sad radiyallahu anh’dır.” Yahya b. Bukeyr ve başkaları; “Cabir 78 yılında vefât etmiştir.” Ali b. el-Medini dedi ki: “Cabir radiyallahu anh, İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan sonra vefât etmiştir. Cenaze namazını Haccac’ın kıldırılmamasını vasiyet etmiştir.”²⁵⁹

Derim ki: bu, el-Heysem b. Adiy’in “74 yılında vefât etti” sözüne uygundur. Taberi ve Buhari’nin Tarihinde²⁶⁰ Haccac’ın onun cenazesine katılmasıyla bunun şahidi vardır. Denildi ki: 73 yılında vefât etmiştir. 94 sene yaşadığı da söylenmiştir.

256 Müslim (4671)

257 Tirmizi (3852) Nesai Sünenü’l-Kubra (Tuhfetü’l-Eşraf-2/294) İbn Kesir Camiu’l-Mesanid (25/113)

258 Taberani (2/182) Mecmau’z-Zevaid (5/164)

259 Taberani (2/180, 181) Mecmau’z-Zevaid (9/431)

260 Tarihu’l-Kebir (2/207)

38

Cabir b. Semura*Radıyallahu anh* ²⁶¹

İsmi ve nesebi: Cabir b. Semura b. Cunade b. Cundub b. Huceyr b. Riab b. Hubeyb b. Sevae b. Amir b. Sa'sa'a el-Amiri es-Suvaî. Zühreoğullarının müttefiki idi.

Annesi: Sa'd b. Ebi Vakkas'ın kızkardeşi Halde bintu Ebi Vakkas'tır. Kendisi de babası da sahabledir. Sahih sahipleri ondan rivayette bulunmuştur. Şüreyk, Simak'tan, o da Cabir b. Semura radıyallahu anhumadan rivayet ediyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte yüzden fazla mecliste bulundum." Bunu Taberani rivayet etmiştir.²⁶²

Sahih'te onun şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber binden fazla namaz kıldım."

İbnu's-Seken dedi ki: "Künyesi Ebu Abdillah idi. Ebu Halid olduğu da söylenmiştir. Kûfe'ye yerleşmiş ve orada ev yapmıştır. 74 yılında Irak'ın Bişr vilayetinde vefât etmiştir.

Muslim b. Cunade babasından naklen şöyle demiştir: "Cenaze namazını Amr b. Hureys kıldırdı."

261 El-İsabe (1018) Usudu'l-Gabe (638) el-İstiab (303)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (185) şu malumatı verir: "Cabir b. Semura b. Cunade b. Cundeb b. Huceyr b. Riab b. Hubeyb b. Sevae b. Amir b. Sa'sa'a es-Suvaî. Zuhre oğulları kabilesinin anlaşmalı idi. Künyesi Ebu Abdillah'tır. Ebu Halid de denildi.

Annesi: Sad b. Ebi Vakkas radıyallahu anh'ın kızkardeşi olan Halide bt. Ebi Vakkas'tır. Kûfe'de yerleşmiş ve orada 94 yılında vefât etmiştir. O sırada Irak valisi Bişr b. Mervan idi. Cenaze namazını Amr b. Hureys radıyallahu anh kıldırmıştır. Hadislerini Kûfe'liler rivayet etmiştir. Babası Semura b. Cunade de sahabe idi."

262 Taberani (2/194, 2/226)

39

Ca'fer b. Ebi Talib*Radıyallahu anh* ²⁶³

İsmi ve nesebi; Cafer b. Ebi Talib b. el-Muttalib b. Haşim b. Abdimenaf b. Kusayy. Künyesi: Ebu Abdillah. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının oğludur. İslâma ilk girenlerdendir. Ali radıyallahu anh'ın kardeşidir. İbn İshak dedi ki: yirmibeş kişiden sonra Müslüman olmuştur. Otuz kişiden sonra Müslüman olduğu da söylenmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onunla Muaz b. Cebel radıyallahu anh arasında kardeşlik kurmuştur.

Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle derdi: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra insanların en faziletlisi Cafer'dir."

Buhari²⁶⁴ Ebu Hureyre radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Cafer miskinler için insanların en hayırlısı idi."

Halid el-Hazza, İkrime'den şöyle dediğini nakleder: "Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra Caferden daha faziletli birisi ayakkabı giymemiş, bineğe binmemiş ve toprağı çiğnememiştir." Bunu Tirmizi²⁶⁵ ve Nesai sahih isnad ile rivayet etmişlerdir.

Begavi el-Makburi tarikiyle Ebu Hureyre radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Cafer miskinleri sever, onlarla oturur ve hizmetlerini görürdü. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona "Ebu'l-Mesakin: Miskinlerin babası" künyesini vermişti.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona şöyle buyurmuştur: "**Senin ahlakın benim ahlakıma benziyor.**"²⁶⁶ Buhari ve Muslim bunu Bera radıyallahu anh'den rivayet etmişlerdir.

263 El-İsabe (1167) Usdû'l-Gabe (759) el-İstiab (331)

264 Buhari (3708)

265 Tirmizi (3764)

266 Buhari (4251)

Müsned'de Ali radiyallahu anh'den merfuan şu hadis rivayet edilmiştir: "Sana seçkin arkadaşlar verdim" bunlar arasında Cafer radiyallahu anh'ı da zikretmiştir. Habeşistan'a hicret etmiş ve Ne-caşi ile tebaası onun vesilesiyle Müslüman olmuşlardır. Cafer ra-di-yallahu anh onun yanında kalmış, sonra oradan Medine'ye hic-ret etmiştir. Bu sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hay-berden yeni dönmüştü. Bütün bunlar sahih yollarla Megazi kitap-larında rivayet edilmiş olup meşhurdur.

Begavi ve İbnu's-Seken Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyorlar: "Cafer ve arkadaşları döndüğünde Peygamber sallalla-hu aleyhi ve sellem onları karşılamış ve Caferi iki gözü arasından öpmüştür."

İbnu's-Seken Abdullah b. Cafer'den rivayet ediyor: "Ali radi-yallahu anh'den ne istedimse vermedi, ama Cafer'in hakkı için de-yince verirdi."

Şam topraklarında Mute Savaşında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hayatta iken Rumlara karşı cihadda geri dönme-den savaşmış ve şehit edilmiştir. Bu, 8. Yılda Cemadiyelula ayın-da olmuştur. Ali radiyallahu anh'den on yaş büyüktü. 40 yaşında şehit olmuştur.

İbn İshak rivayet ediyor: Abbâd b. Abdulah b. ez-Zübeyr dedi ki: "Mürre b. Avf oğullarından birisi olan ve Mûte Savaşına katı-lan sütbabam şunları söyledi: "Allah'a yemin olsun ki ben Ca'fer'i kızıl atından atlayıp da onun (ayaklarıyla diz kapakları arasında kalan) sinirleri kestiğini sonra da şehid edilinceye kadar düşman-la savaştığını görür gibiyim." Bunu Ebu Davud²⁶⁷ da aynı tartken rivayet etmiştir.

İbn İshak dedi ki: "İslâm da ilk boyun kesen Cafer'dir."

Taberani²⁶⁸, İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan rivayet edi-yor: "O gazvede ben de onlarla beraberdim. Câ'fer b. Ebi Tâlib'i şe-hitler arasında aradık. Bedeninde doksandan fazla mızrak, ok ve kılıç yarası bulduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **"Cafer'i cennette meleklerle beraber uçarken gör-düm."**

267 Ebu Davud (2573)

268 Taberani (2/107)

Taberani bunu ayrıca İbn Abbas radiyallahu anhumadan da rivayet etmiştir.

Yine Taberani²⁶⁹ Salim b. Ebi'l-Ca'd'den rivayet eder: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Caferi kana boyanmış iki kanadı ile iki melek ile uçarken görmüştür. Zira kolları kesilinceye kadar savaşmıştır."

Sahih'te²⁷⁰ İbn Ömer radiyallahu anhumadan rivayet ediliyor: "İbn Ömer, Abdullah b. Cafer'e selâm verdiğinde : "Selam üzerine olsun ey iki kanatlının oğlu!" derdi.

Darekutni Garaibu Malik adlı eserinde zayıf isnad ile İbn Ömer radiyallahu anhumadan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberken başını semaya kaldırdı ve: **"Ve aleykum selâm ve rahmetullahi ve berakatuhu"** dedi. İnsanlar: "Ey Allah'ın Resûlü neden böyle yaptın?" dediler. Buyurdu ki: **"Cafer b. Ebi Talib Meleklerden bir toplulukla beraber uğradı ve bana selâm verdi."**²⁷¹

Sehl b. Ziyad el-Kattan'ın Fevaid adlı eserinin 4. Cüzünde Sa'dan b. Velid – Ata – İbn Abbas radiyallahu anhumaya yoluyla rivayet edilir: "Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında oturuyorduk. Esmâ bintu Umeys yakınındaydı. **"Ey Esmâ! Şu Cafer b. Ebi Talib'dir. Bana Cebrail ve Mikail ile beraber uğradı, onun selâmına cevap verdim..."** buyurdu. Hadisin devamında şöyle buyurduğu da geçer: **"Allah onun iki eli yerine dilediği gibi uçması için iki kanat vermiştir."**²⁷²

İbn İshak Megazi'de Aişe radiyallahu anha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cafer'in vefât haberi gelince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzündeki hüznü anladık."

269 Taberani (2/108, 109)

270 Buhari (4264)

271 Hakim (3/212) İbn Sad (4/26) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (33207) Fethu'l-Bari (7/76)

272 Hakim (3/210, 212) Kenzu'l-Ummal (33208)

40

Cerîr b. Abdillâh el-Becelî*Radıyallâhu anh* ²⁷³

İsmi ve nesebi: Cerir b. Abdillâh b. Cabir b. Malik b. Nadr b. Sa'lebe b. Cuşem b. Avf b. Huzeyme b. Harb b. Ali el-Becelî. Meşhur sahabedir. Künyesi: Ebu Amr ve Ebu Abdillâh'tır.

Müslüman oluş vakti hakkında ihtilaf edilmiştir. Taberani el-Evsat'ta²⁷⁴ Cerir radıyallâhu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem nübüvvetle gönderilince ona gittim. "Ne için geldin?" dedi. Ben de: "Müslüman olmak için" dedim. Hırkasını bana attı ve şöyle buyurdu: **"Size bir kavmin kerimi (değerlisi) gelirse ona ikramda bulununuz."** İsnadında Husayn b. Ömer el-Ahmesi zayıftır. Şayet sahihse mecaza yorumlanır. Yani

273 El-İsabe (1137) Usdü'l-Gabe (730) el-İstiab (326)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ebu Amr ile künyelenir. Bu, Beciledendir.

Hicri on senesinin Ramazan ayında Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in yanına gelerek ona beyat edip müslüman oldu.

Amr güzelliğinden dolayı Cerir hakkında "Cerir bir ümmetin Yusufudur" derdi.

Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem onun hakkında

"Onun yüzünde melek sığınağı vardır" buyurdu.

Uzun boylu olup bu uzunluğundan dolayı devenin en yüksek kısmından elini aşırarak dolandırır. Na'lını bir arşın boyunda idi. Sakalını geceden za'feranla boyar, sabah olunca onu yıkar, böylece sanki bir altın ve gümüş tozu suyu gibi çıkardı.

Ne Ali'nin ne de Muaviye'nin tarafını tutmuş, Cezire ve bucaklarında ikamet etti. Nihayet Hicri 54 yılında Dahhak b. Kays'ın Kûfe valisi bulunduğu bir sırada Şerat'da vefât etti.

Cerir'in iki oğlu vardı. Bunların İbrahim b. Cerir ve Eban b. Cerir oldukları söylenir. İbrahim Şerik'le karşılaşınca kadar yaşadı.

Ebu Züra b. Amr b. Cerir el-Beceli dedesinden ve Ebu Hüreyreden rivayet etti. Bunun bir oğlu vardır ki ona Amr denir. Ondan rivayet olunmamıştır

274 Taberani Mu'cemu'l-Kebir (2266)

“Bize Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in nübüvvetle gönderildiği haberi ulaşınca” demektir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem nübüvvetle gönderilince Allah’a davet etmeye başladı. Sonra Medine’ye geldi, Kureyş ve diğerleriyle savaştı. Sonra Mekke fethedildi. Sonra da ona elçiler gelmeye başladı.

İbn Abdilberr onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in vefâtından kırk gün önce müslüman olduğunu belirtmiştir. Bu yanlıştır. Sahihayn’da²⁷⁵ Cerir radiyallahu anh’dan rivayet ediliyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona veda haccında: “**İnsanları sustur**” demiştir.

Vakidî onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e 10. yılın Ramazan ayında elçi olarak geldiğini belirtir. Onu Zi’l-Halasa’ya göndermesi ise bundan daha sonra idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Veda Haccında bulunmuştur.

Bana göre bunda şüphe vardır. Zira Cerir radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle buyurdu: “**Kardeşiniz Necaşi vefât etti...**” Bunu Taberani rivayet etmiştir.²⁷⁶

Bu da gösteriyor ki Cerir radiyallahu anh’ın Müslüman oluşu 10. yıldan önce idi. Zira Necaşi bundan daha önce ölmüştür.

Cerir radiyallahu anh güzel simalı idi. Ömer radiyallahu anh onun hakkında: “Bu ümmetin Yusufudur” derdi. Ömer radiyallahu anh onu Irak harplerinde ve diğer savaşlarda öne geçirmiştir. Kadisiye’nin fethinde onun büyük eseri vardır. Cerir radiyallahu anh daha sonra Kûfe’ye yerleşmiştir. Ali radiyallahu anh onu Muaviye radiyallahu anh’e elçi olarak göndermiştir. İki fırka ayrılınca 51 veya 54 yılında vefât edinceye kadar Kırkısiya’da kalmıştır.

Sahih’te²⁷⁷ şöyle geçer: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Cerir radiyallahu anh’ı Zilhalasa putunu yıkmak üzere göndermiştir. Cerir radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Müslüman olduğumdan beri beni hiç mahcub etmedi ve beni ancak tebessüm halinde gördü.”

Begavi, Cerir radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: “Ömer ra-

275 Buhari (121) Müslim (220)

276 Taberani Evsat (5983, 8525)

277 Buhari (3035) Müslim (6314)

dıyallahu anh beni çıplak halde gördü ve şöyle dedi: “Bu sûrette bir insan hiç görmedim. Ancak Yusuf aleyhisselâm bu şekilde vasedilir”

İbrahim b. İsmail el-Kuheyli şöyle dedi: “Cerir radıyallahu anh'ın boyu 6 zira' idi.”

Taberani²⁷⁸ Ali radıyallahu anh'den merfuan rivayet ediyor: **“Cerir bizden, ehlibeyttendir.”**

Sahabe'den Enes radıyallahu anh ondan hadis rivayet etmiş ve şöyle demiştir: “Cerir radıyallahu anh benden daha büyük olduğu halde bana hizmet ederdi.” Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.

278 Taberani (2/291, 292)

41

Cubeyr b. Mut'im*Radıyallahu anh* 279

İsmi ve nesebi: Cubeyr b. Mut'im b. Adiy b. Nevfel b. Abdime-naf el-Kuraşı en-Nevfelî. Annesi: Umm Habibe bintu Said'dir. Um-mu Cemil bintu Said b. Abdillâh b. Ebi Kays b. Beni Amir b. Luey olduğu da söylenmiştir. Kureyş'in büyüklerinden ve nesep alimle-rinden idi. Bedir esirlerinin elçisi olarak Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gelmiştir. Tur sûresini okumasını işitmiş ve şöy-le demiştir: "Bu benim kalbime imanın ilk girmesi oldu"

Buhari, Sahih'te²⁸⁰ bunu rivayet etmiştir. Ona Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **"Şayet baban ha-yatta olsaydı ve onlar arasında benimle konuşsaydı onları bağışlardım."**

Cubeyr radıyallahu anh Hudeybiye ile Fetih arasında Müslü-man olmuştur. Fetih'te Müslüman olduğu da söylenmiştir. Begavi onun Mekke'nin fethinden önce Müslüman olduğunu ve Muaviye radıyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât ettiğini söylemiştir.

279 El-İsabe (1092) Usdül-Gabe (698) el-İstiab (315)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Cübeyr b. Mut'im b. Adiyy b. Nevfel b. Abdi Menaf b. Kusay'rır. Fetih gününde Medine'de müslüman oldu. Ebu Muhammed diye kün-yelenirdi.

Bu da Müellefe-i Kulub'dandı. Sonra İslâmiyeti güzel oldu. Medi-ne'de fetih zamanın müslümanların ulularındandı. 59 yılında vefât et-ti. Bazılarının dediğine göre Ebu Hureyre de bu senede öldü.

Bunun oğlu Nafi b. Cübeyr b. Mut'im kibirli bir kimse idi. Bu, bir gün Ala b. Abdurrahman el-Hurki Kur'an okurken onun halkasına otur-du. Kur'an okumasını bitirdiği zaman bu onlara dedi ki:

"Biliyor musunuz niçin sizin yanınıza oturdum?"

"Kur'an dinlemek için oturdum" dediler. Bu sefer dedi ki:

"Hayır Allah'a andolsun ki onun için oturmadım, fakat istedim ki si-zinle oturmakla Allah için tevazu etmiş olayım."

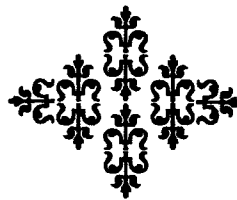
280 Buhari (4024)

İbn İshak, Yakub b. Utbe yoluyla Ensar'lı bir şeyh'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ömer radiyallahu anh, Numan'ın nesebi için Cubeyr radiyallahu anh'ı çağırmıştır. O Kureyş'in ve Arapların nesebini en iyi bilen kimse idi. Cubeyr radiyallahu anh dedi ki: "Neseb ilmini Ebu Bekir es-Siddik radiyallahu anh'den aldım. Ebu Bekir radiyallahu anh Arapların nesebini en iyi bileni idi."

Cubeyr radiyallahu anh'den sahabeden; Suleyman b. Surad ve Abdurrahman b. Ezher rivayette bulunmuştur.

Said b. el-Museyyeb, şöyle rivayet etmiştir: Cubeyr ve Osman b. Affan radiyallahu anhuma Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler ve ondan Haşim ve Muttalib oğullarına taksim ettiği gibi kendilerine de taksim yapmasını istediler. Dediler ki: "Bizim akrabalarımız birdir. Yani Haşim, Muttalib ve Nevfel Cubeyr'in dedesidir. Abduşems Osman'ın dedesidir." Kabul etmedi ve şöyle buyurdu: "**Hâşimoğulları ve Muttalib oğulları aynı şeydir, birbirinden farksızdır.**"²⁸¹

Cubeyr radiyallahu anh 58 veya 59 yılında vefât etmiştir.

281 Buhari (3502) Ebu Davud (2978) Nesai (4147) İbn Mace (2881) Beyhaki (6/340) Taberi Tefsiri (10/5) Ebu Nuaym Hilye (9/66)

42

Cundub b. Abdillâh b. Süfyân*Radiyallahu anh* ²⁸²

İsmi ve nesebi: Cundub b. Abdillâh b. Süfyan el-Becelî el-Alakî. Künyesi: Ebu Abdillâh. Dedesine nisbet edilerek Cündüb b. Süfyan denilmiştir.

Önce Kûfe'ye sonra Musab b. Zubeyr ile birlikte Basra'ya yerleşmiştir. Kendisinden Mısırlılar rivayette bulunmuştur.²⁸³

Derim ki: Şam'lılardan Şehr b. Havşeb de ondan rivayette bulunarak "Cundub b. Süfyan bana tahdis etti" demiştir.

İbnu's-Seken şöyle der: "Basra'lılar onun ismini: "Cundub b. Abdillâh şeklinde, Kûfe'liler ise "Cundub b. Süfyan" şeklinde zikrederler. Fakat sadece Şüreyk ona: "Cundub el-Hayr" demiş, İbnu'l-Kelbî ise buna karşı çıkmıştır.

Begavi dedi ki: "Ona: "Cundub el-Hayr, Cundub el-Faruk ve Cundub İbn Ummi Cundub" demişlerdir.

İbn Hibban²⁸⁴ şöyle dedi: "O Cundub b. Abdillâh b. Süfyan'dır. Onun ismini Cundub b. Süfyan olarak zikredenler dedesine nisbet etmişlerdir.

Nitekim şöyle denilmiştir: "O Cundub b. Halid b. Süfyan'dır." Fakat önceki daha sahihtir." Taberani de bunun benzerini rivayet etmiştir.

Taberani'de²⁸⁵ Ebu İmran el-Cevnî tarikiyle rivayet edilir: "Bana Cundub dedi ki:

282 El-İsabe (1224) Usdü'l-Gabe (804) el-İstiab (1344)

283 Cundub radiyallahu anh şöyle demiştir: "Biz erginlik çağına yaklaşmış bir grup genç Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberdik. Kur'ân'ı öğrenmezden önce imanı öğrendik. Sonra da Kur'ân'ı öğrendik. Kur'ân sayesinde imanımız daha da arttı."

284 Es-Sikat (3/56)

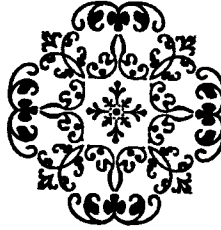
285 Taberani (2/158)

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında akli eren bir delikanlı idim.”²⁸⁶

Sahihu Muslim'de²⁸⁷ Safvan b. Muhriz'den rivayet edilir: “Cundub b. Abdillâh el-Becelî, İbnu'z-Zubeyr fitnesi zamanında As'as b. Selame'ye gönderildi. Dedi ki:

“Kardeşlerinden bana bir birlik topla.”

Taberani, el-Hasen'den rivayet ediyor: “Mus'ab b. ez-Zubeyr'in emirliği zamanında Cundub'un meclisine katıldım.”

286 Cündüb radiyallahu anh'den: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

“Sihirbaza tatbikedilecek hadd cezası kılıçla vurmaktır.” Tirmizi, Hudûd 27, (1460)

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ben havza ilk geleniniz olacağım!” Buhari, Rikak 53; Müslim, Fezail 25, (2289).

“Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

“Kim (başkalarının kusurlarını teşhir edip herkese) duyurursa, Allah da (onun kusurlarını) duyurur. Kim de riya yaparsa Allah da onun riyasını ortaya çıkarır.” Buhari, Rikak 36; Müslim (2987).

287 Muslim (275)

43

Dihye b. Halife*Radıyallahu anh*²⁸⁸

İsmi ve nesebi: Dihye b. Halife b. Ferve b. Fudale b. Zeyd b. İmriu'l-Kays b. el-Hazrec b. Amir b. Bekr b. Amir el-Ekber b. Avf el-Kelbî

Meşhur sahabe. İlk katıldığı savaş Hendek'tir. Uhud olduğu da söylenmiştir. Bedir'e katılamamıştır. Sûretinin güzelliği ile darbimesel yapıldı ve Cebrail aleyhisselâm onun sûretinde inedi. Ümmü Seleme ve Aişe radıyallahu anhuma'nın rivayet ettikleri hadislerde bu belirtilmiştir.

Nesai, sahih isnad ile İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Cebrail Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e Dihyetu'l-Kelbî'nin sûretinde gelirdi."

Taberani²⁸⁹, Enes radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **"Cebrail bana Dihyetu'l-Kelbî'nin sûretinde gelirdi."**²⁹⁰ Dihye güzel yüzlü birisiydi.

El-İclî, Tarih'inde Avane b. el-Hakem'den rivayet ediyor: "İnsanların en güzeli, Cebrail'in kendisinin sûretinde indiği kimse-dir." İbn Kuteybe Garibu'l-Hadis'te diyor ki: "İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın: "Dihye Medine'ye geldiğinde ona bakmak için çıkmayan hiçbir bekar kalmazdı."

İbnu'l-Berakî dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den iki hadis rivayet etmiştir."

Derim ki: Ondan bize ulaşan altı kadar şey vardır. O Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Kayser'e gönderdiği elçisi idi. Yedinci yılın başında veya altıncı yılın sonunda onunla Humus'ta

288 El-İsabe (2392) Usdül-Gabe (1507) el-İstiab (700)

289 Taberani (1/758)

290 Ahmed (2/107) İbn Sad (4/1184)

karşılaşmıştır.

İbn Asakir'in Tarih'inde İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan yaptığı: "Dihye Ebu Bekir radiyallahu anh'ın hilafeti döneminde Müslüman olmuştur" şeklindeki rivayet münkerdir. Nitekim İbn Asakir bu rivayetin isnadında el-Huseyn b. İsa el-Hanefi bulunması sebebiyle reddetmiştir. Bu ravi Suleym el-Kari'nin kardeşi olup rivayetleri münkerdir.

Tirmizi, el-Mugire'den rivayet ediyor: "Dihye Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bir çift mest hediye etmiş, o da onları giymiştir."

Ebu Davud, Dihye radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e Kıpti elbisesi hediye edildi. O da ondan bir parçasını bana verdi."

Ahmed²⁹¹, Dihye radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana merkep getirsem de onu at ile çiftleştirsen ve böylece binecek katır edinsen olmaz mı?" Şöyle buyurdu:

"Bunu ancak bilmeyen kimseler yapar."

İbn Sad²⁹² Mucahid'den naklediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Dihye'yi tek başına bir seriye olarak göndermiştir."

Nitekim Dihye radiyallahu anh Yermük Savaşına katılmıştır. Kurduste bulunuyordu. Dimeşk'e gitti ve Mizze'de yerleşti. Muaviye radiyallahu anh'ın halifeliği dönemine kadar yaşadı.

291 Ahmed (4/312)

292 İbn Sad (4/184)

44

Ebû Bekre Nufey' b. el-Haris*Radıyallahu anh* ²⁹³

İsmi ve nesebi: Nufey' b. el-Haris b. Mesruh es-Sekafi. İbn Sad ismini böylece zikretmiştir. Ebu Ahmed, Ebu Osman en-Nehdi tarikiyle Ebu Bekre radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlı kölesiyim. İnsanlar benim nesebimi kabul etmese de ben Nufey' b. Mesruh'um.”

293 El-İsabe (8796, 9623) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/112)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Nüfey b. Haris b. Kelede'dir. Kelede'ye mensuptur. Haris b. Kelede, Arabın tabibi idi. Bu, çocuğu olmayan sonu kesilmiş bir kimse idi. Müslüman oldu ve Ömer'in hilafetinde öldü. Ebu Bekre'nin annesi, Zende verd halkından olan Sumeyye'dir. Kisra bu kadım Yemen hükümdarlarından bir hükümdar olan Ebülhayr'a armağan etmişti. Bu hükümdar Yemen'e döndüğü zaman Taifte hastalandı. Haris onu tedavi etti. O da bunu (Sümeyye'yi) Haris'e hibe etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Taif halkının muhasara altına aldığı zaman:

“Hangi kul yanıma konarsa o hürdür” dedi. Bunu duyan Ebu Bekre de hemen geldi ve onun yanına indi ki bunun adı Nufeydir. Bunun kardeşi Nafi de kendisini yaklaştırmak istedi, fakat Haris ona:

“Sen benim oğlumsun kal” dedi. O da orada kaldı. Bunların her ikisi de Haris'e nisbet olundular. Bunların annesi b. Sümeyye, Ziyad b. Ebi Süfyan'ın da annesidir. Ezde bint-i Haris de Haris'e nisbet olundu. Bu Utbe b. Gazevan'ın karısı idi. Utbe Basra'ya vali olduğu zaman onu oraya götürdü. Bununla beraber kardeşleri Nafi, Nüfey ve Ziyad da gittiler. Ebu Bekre müslüman olup İslâmı da güzel olduğu zaman Haris'e nisbet olunmayı terketti ve şöyle derdi:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıyım. Haris telif olduğu zaman Ebu Bekre kendisine düşen mirasını almadı. Sümeyye'nin kocası, Mesruh adıyla adlandırılmıştı.

Ebubekre oğlan ve kız olmak üzere kırk çocuk babası olarak vefât etti. Bunlardan yedi tanesinin nesilleri devam etmektedir. Bunlar: Abdullah, Ubeydullah, Abdurrahman, Abdülaziz, Müslim, Revvad ve Utbe'dir.

Denildi ki: "İsmi Mesruh'tur." İbn İshak da böyle kararlaştırmıştır. Künyesiyle meşhur olup, sahabenin faziletliilerindendir. Bağdat'ta yerleşmiştir. Çocukları da seçkin ve meşhurdur. Bekre'de Taif kalesini Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gösterdiği için "Ebu Bekre" künyesiyle meşhur olmuştur.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiş ve kendisinden de çocukları rivayette bulunmuşlardır.

Abdurrahman b. Ebibekre'yi diyecek olursak bu, Basra'da doğan çocukların ilkidir. Kûfe'de doğan çocukların ilki ise Benülbekka'dan olan Muaviye ve Sevrdir. Benü'l-Bekka' ise Benu Amir b. Rebia'dandır. Ubeydullah'ı deyince bu, halkın en cömerdi ve en bahadırı idi. Rengi koyu siyahtı. Ubeydullah, Ömer b. Ubeydullah b. Ma'mer'e ikta yoluyla bir defada 700 cerib arazi verdi. Bunun üzerine Ömer, onu üzengisinden tuttuğu vakitten başka bir vakit görmemeğe, Ubeydullah evermedikçe hiçbir çocuk evermemeğe and içti.

Abdülmelik b. Mervan "Edğam şark ahalisinin efendisidir." derdi. Bununla Ubeydullah kasdediyordu. Denilir ki: Edğam başının ve dudaklarının rengi siyah olan, yani diğer kısımlarından ayrı bir hususiyet gösteren bir attır ki o, böyle bir ata benzetildi.

Haccac onu 78 Hicri yılında Sicistan'a vali tayin etti. O da düşman beldelerinde harbetti. Yanındaki arkadaşlarına şiddetli bir açlık isabet etti. Açlığa mahkum olmaya başladılar. Bu yüzden bir yufka ekmeği 70 dirheme çıktı. Ubeydullah burada öldü. Bununla beraber de çok insan telef oldu. Şimdiye kadar hiçbir ordunun karşılaşmadığı bir olayla karşılaşmış oldular. Bu sebeple A'sa Hemedan şöyle dedi:

"Dağlan orduyu işittin mi? Eğri zamanın hadiseleri de onlara dokundu, ki onlar Kabül'de kıymetli şeylerini yiyerek kaldılar. Hem de durulacak ve ikamet edilecek yerlerin şerlisinde.

Bunların karşılaştıkları şey gibi, bütün beldelerde, hiçbir ordu karşılaşmadı. Bunlar gibi kimseler için söyle nevaheler ki ağlamalı.

45

Ebû Berze Nadle b. Ubeyd el-Eslemî*Radıyallahu anh* ²⁹⁴

Ebu Berze künyesiyle meşhur sahabedir. İbn Dureyd dedi ki: “Hilal b. Hatal’ı öldüren Nadle b. Ubeydullah’tır.” (Babasının) İsmi Abdullah da olabilir. Ona Ubeyd de denilmiştir. İbn Şahin onun ismini: “Ebu Berze Nadle b. Ubeyd” diye zikretmiş ve sonra Ahmed b. Seyyar el-Merzukî yoluyla şunu rivayet etmiştir: “Ebu Berze el-Eslemî’nin ismi Abdullah b. Nadle b. Ubeyd b. el-Haris b. Hibal b. Rebia b. Da’bel b. Enes b. Cezime b. Malik b. Selaman b. Eslem b. Efsa’dır.” Merv’de yerleşmiş ve orada vefât etmiştir. Kelabaz kabristanında defnedilmiştir. Çocukları Merv’de idi. Basra’da vefât ettiği de söylenmiştir.

Hakim’in Tarihu Nisabur adlı eserinde isminin “Nadle b. Ubeyd” olduğu zikredilmiş ve Muhammed b. Malik b. Yezid b. Ebi Berze’den şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Ebu Berzetu’l-Eslemî’nin ismi Nadle b. Niyar idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Abdullah diye isimlendirecek: “**Niyar şeytandır**” buyurdu. Bu, nesebi yukarıda geçen Niyar b. Hibal b. Rebia’dır. Lakin nesebini zikrederken Da’bel ile Enes arasında Abdan’ı da zikretmiştir.

Sonra İbn Şahin, Ebu Nuaym’dan naklen: “O; Nadle b. Abdillah’tır” dedi. Ahmed ve İbn Main ise “Nadle b. Ubeyd’dir” demişlerdir. Çoğunluğun görüşü de budur.

İbn Sad, el-Heysem b. Adiy’den naklen onun isminin Halid b. Nadle olduğunu söylemiştir. Vakıdî dedi ki: “Çocukları şöyle diyorlardı: “İsmi Abdullah b. Nadle’dir.” Künyesi ile meşhur olmuştur.

Ebu Ömer (ibn Abdilberr)²⁹⁵ dedi ki: “İslâm’a girişi eskidir. Hayber’in ve Mekke’nin fethine ve Huneyn Savaşına katılmıştır. Kendisinden rivayet edildiğine göre: “İbn Hatal’ı öldürdüm” de-

294 El-İsabe (8719, 9600) Usdû’l-Gabe (5219, 5719) el-İstiab (2638) Tecridu Esmâ’s-Sahabe (2/151)

295 El-İstiab (3/58)

miştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Ebu Bekir radiyallahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de oğlu el-Mugire, torunu Muneyye bintu Ubeyd b. Ebi Berze, Ebu Osman en-Nehdi, Ebu'l-Aliye, Ebu'l-Vazi', Ebu'l-Vadie, Ebu'l-Minhal Seyyar b. Selame, el-Ezrak b. Kays, Ebu Talut b. Abdisselâm b. Ebi Hazim ve babası ve başkaları rivayet etmişlerdir.

İbn Sad şöyle dedi: "Medine sakinlerinden idi. Sonra Basra'ya yerleşti. Horasan'a gazaya gitti." Başkaları dedi ki: "Ali radiyallahu anh ile beraber Nehrevan'da haricilere karşı savaşa katıldı.²⁹⁶ Bundan sonra Horasan'a savaşa gitti. Denildi ki: Siffin ve Nehrevan savaşlarına Ali radiyallahu anh ile beraber katıldı. Bu, Salebe b. Ebi Berze tarikiyle Ebu Berze'den rivayet edilmiştir.

İbnu'l-Kelbî dedi ki: "Basra'da yerleşti. Orada bir evi vardır. Sonra Horasan'a geçti ve Merv'de yerleşti. Sonra Basra'ya geri döndü."

Halife (b. Hayyat) dedi ki: "64 yılında, İbn Ziyad'ın onu Basra'dan çıkarmasından sonra Horasan'da vefât etti." Bir başkası da: "Muaviye radiyallahu anh'ın halifeliği zamanında vefât etti" demiştir.

Derim ki: Hakim Ebu Ahmed ilk görüşü benimsemiştir. İbn Hibban dedi ki: "Abdumelik'in halifeliğine kadar yaşadığı söylen-di." Buhari de Tarihu'l-Evsat'ta, 60 ile 70 yılları arasında vefât edenler bölümünde bunu tercih etmiştir.²⁹⁷

Derim ki: Muhammed b. Kudame ve diğerlerinin benimsedi-ği görüşü onun 65 yılında vefât etmiş olması destekler. Bu, Abdul-melik'in halifeliği döneminde olmuştur. Zira Yezid 64 yılının başla-rında vefât etmiş ve oğlu Muaviye (b. Yezid) birkaç gün yönetimde kalmıştır. Sonra fitne ayaklanarak Hicaz, Irak ve Horasan'da İb-nu'z-Zubeyr, Şam'da Mervan'ın istiklaline kadar devam etti. Son-ra Mısır'a yöneldi ve galip geldi. Az yaşadı. O yılın Ramazan ayın-da vefât etti.

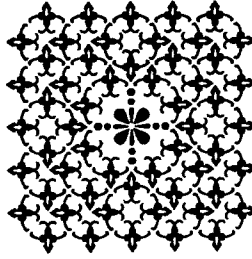
Buhari Sahih'inde onun Yezid b. Muaviye'nin ölümünden sonra ihtilaf etmeleri üzerine Mervan, İbn Zubeyr ve Basra kura-

296 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dımeşk (26/151)

297 Tarihu'l-Kebir (4/118)

larını kınadığını rivayet etmiştir. Bu kıssada hepsinin de dünya için savaştıklarını zikrettiğini söylemiştir.

Sahihu Buhari'de onun Ehvaz'da haricilere karşı savaşa katıldığı zikredilmiştir. El-İsmailî Mustahrec'inde el-Muhelleb b. Ebi Sufra ile savaştığını da eklemiştir. Bu hadise Bişr b. Mervan'ın kardeşi Abdulmelik'ten önce Basra valisi olduğu sırada gerçekleşmişti.

46

Ebû Cuhayfe Vehb b. Abdillâh*Radıyallahu anh* ²⁹⁸

İsmi ve nesebi: Vehb b. Abdillâh b. Muslim b. Cunade b. Habîb b. Suvae b. es-Suvaî b. Amir b. Sa'sa'a, Ebu Cuhayfetu's-Suvaî. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ömrünün son zamanlarında gelmiş ve hadis ezberlemiştir. Ondan sonra Ali radıyallahu anh ile arkadaşlık etmiştir. Ali radıyallahu anh halife olunca onu Kûfe asayışı ile görevlendirmiştir.

Sahih'te onun şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm. Hasen b. Ali ona benziyordu. Bize on üç deve verilmesini emretti." Bunları alamadan vefât etmiştir. Ali radıyallahu anh ona Vehb el-Hayr diye isim vermişti.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ali ve Bera b. Azib radıyallahu anhuma'dan rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de oğlu, Avn, eş-Şa'bî, Ebu İshak es-Sebiî, Seleme b. Kuheyl, İsmail b. Ebi Halid, Ali b. el-Erkam, el-Hakem b. Uyeyne ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

El-Vakıdî dedi ki: Irak'a Bişr valî olduğu zamanda vefât etmiştir. İbn Hibban ise 64 yılında vefât ettiğini söylemiştir.

47

Ebû'd-Derdâ Uveymir*Radıyallahu anh* ²⁹⁹

Ebu'd-Derda künyesiyle meşhurdur. İsmi hakkında ihtilaf edilmiştir. İsmnin Amir olup lakabının Uveymir olduğu söylenmiştir. Bunu Amr b. el-Fellas onun bazı çocuklarından rivayet etmiştir. El-Esmaî de el-Kedimî'nin rivayetine göre böyle demiştir.

Babasının ismi hakkında da ihtilaf edilmiştir. Amir, Malik, Sa'lebe, Abdullah veya Zeyd olduğu söylenmiştir. Babası; İbn Kays b. Umeyye b. Amir b. Adiy b. Ka'b b. el-Hazrec el-Ensari el-Hazrecî'dir.

Ebu Şehr, Said b. Abdilaziz'den naklen dedi ki: "Bedir günü müslüman olmuştur. Uhud Savaşına katılmıştır."

Safvan b. Amr, Şureyh b. Ubeyd'den nakleder: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Uhud günü şöyle buyurdu: **"Uveymir ne güzel süvaridir"**³⁰⁰

Yine şöyle buyurmuştur: **"O (Ebu'd-Derda) ümmetimin hakimi (bilgesi)dir"**

El-A'meş, Hayseme'den, o da Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in gönderilmesinden önce tüccar idim. İslâm'dan sonra ticaretle ikisini bir araya getirmek istedim olmadı."

İbn Hibban dedi ki: "Ömer radıyallahu anh'ın halifeliği döneminde Muaviye radıyallahu anh onu Dimeşk'te kadılıkla görevlendirdi."

299 El-İsabe (6118)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Uveymir b. Malik'dir. -Uveymir b. Ziyad da denir- Uveymir b. Amir de denir. b.el-Haris b. Hazrec'dendir. Memleketinin halkının İslâm olmak bakımından en sonuncusu idi. İslâmdan önce tacir idi. Şam'da 32 yılında öldü. Nesli Şam'dadır.

300 Hakim (3/337)

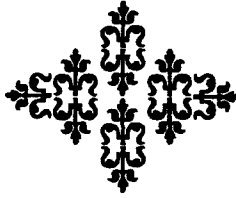
Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Zeyd b. Sabit'ten, Aişe'den, Ebu Umame'den ve Fadale b. Ubeyd'den (Radiyallahu anhum) rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de: oğlu Bilal, hanımı Ummu'd-Derda, Ebu İdris el-Havlani, Suveyd b. Gafele, Cubeyr b. Nufeyr, Zeyd b. Vehb, Alkama b. Kays ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Şehr, Said b. Abdilaziz'den naklediyor: "Ebu'd-Derda radiyallahu anh ve Kab el-Ahbar vefât ettiklerinde Osman radiyallahu anh halifeliğinde iki sene daha kaldı.

Vakıdî ve bir cemaat dediler ki: "32 yılında vefât etmiştir."

İbn Abdilberr: "Sıffin'den sonra vefât etmiştir" dedi. Hadis ashabına göre doğru olanı Ebu'd-Derda radiyallahu anh'ın Osman radiyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât etmiş olmasıdır.

Ebû Eyyûb Halid b. Zeyd el-Ensârî

Radıyallahu anh ³⁰¹

İsmi ve nesebi: Halid b. Zeyd b. Kuleyb b. Salebe b. AbdiAvf b. Ganem b. Malik b. en-Neccar Ebu Eyyub el-Ensari. İsmi ve künyesiyle meşhurdur.

Annesi: Beni'l-Haris b. el-Hazrec kabilesinden ve ilk Müslüman olanlardan: Hind bt. Said b. Amr'dır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Ubeyy b. Ka'b radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de: el-Bera b. Azib, Zeyd b. Halid, el-Mikdam b. Ma'dikerb, İbn Abbas, Cabir b. Semura, Enes radıyallahu anhum ve başkaları gibi sahabeler ile tabiinden bir topluluk rivayet etmişlerdir.

Akabe Biatı, Bedir ve daha sonraki savaşlara katılmıştır.

301 El-İsabe (2165) Usdül-Gabe (1361) el-İstiab (618) Tecridu Esmâ's-sahabe (1/150)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Halid b. Zeyd b. Küleyhe'dir.

Ali radıyallahu anh ile beraber Herura'da hazır bulundu. Yezid b. Muaviye ile beraber de gazveye gitti. Kostantaniyye (İstanbul) de öldü. Şehrin surunun temelinde kabre konuldu. Kabri gizli bırakıldı.

Mücahid dedi ki: Yezid atlılara emir verdi. Onlar da onun kabri üzerinde gidip geldiler. Nihayet o, belirsiz oldu. İstanbul halkı yaklaştılar ve onlara dediler ki:

Bu gece sizlerde bir hal vardır. Onlar da dediler ki:

"Evet. Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının büyüklerinden bir kişidir. İslâm bakımından da en önde gelenlerindendir. Biz bunu gördüğümüz yerde defnettik. Allah'a andolsun ki eğer o, kabrinden çalınırsa elbette Arap topraklarında Hristiyanların çanı çalınır. Bizim için artık memleket diye bir şey kalmaz."

Mücahid şöyle dedi: Onlar oraya girmiş oldukları vakit onun kabri ni açtılar ve oraya yağmur girmesini temin ettiler. Bunun Medine'de nesli vardır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde Mes-cidindeki evi yapılarına kadar Ebu Eyyub radiyallahu anh'm evinde kalmıştır.³⁰²

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onunla Musab b. Umeyr radiyallahu anh arasında kardeşlik kurmuştur.

Fetihlere katılmış ve savaşlara devam etmiştir. Ali radiyallahu anh Irak'a çıktığında Medine'de onu halife bırakmıştır. Sonra o da ona katılmış ve Ali radiyallahu anh ile beraber haricilere karşı savaşmıştır. El-Hakem b. Uyeyne böyle demiştir.

Said b. el-Museyyeb'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Ebu Eyyub radiyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sakalından bir parça aldı. Bunun üzerine ona şöyle dedi:

"Ey Ebu Eyyub! Sana kötülük dokunmasın."

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe ve İbn Ebi Asım Ebu'l-Hayr yoluyla Ebu Ruhm'den rivayet ediyorlar: Ebu Eyyub onlara şöyle anlatmış:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun evine inmiş. Dedi ki:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evimizin alt katına yerleşmişti. Ben de üst kattaki odada idim. Bir gün yukarıdan yere bir miktar su dökülmüştü. Ben ve Umm Eyyub, suyun tavandan sızarak Resûlullah'ın üzerine gelmemesi için suyu bir bez parçası ile kurutmaya çalıştık. Bunun üzerine Resûlullah'ın yanına inip onun yukarı geçmesini istedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o günden sonra üst kata çıktı. Dedim ki:

"Ey Allah'ın Rasulü! Yemeği geri gönderdin. Ben parmaklarının izini yemekte görüyordum. Fakat bu yemeğe hiç dokunmamışsın" şöyle buyurdu:

"Onu yiyemedim, çünkü bu yemekte soğan olduğunu gördüm, ben ise bana gelen melekten dolayı soğandan hoşlanmam; fakat siz isterseniz yiyin onu, yemekte bir sakınca yoktur."

Ahmed³⁰³ Cubeyr b. Nufeyr yoluyla Ebu Eyyub radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

302 İbn Kesir el-Bidaye (3/198)

303 Ahmed (5/420)

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye geldiğinde Ensar, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in bineğinin kendilerinin evinin önünde çökmesi için çağırıyorlardı...Ebu Eyyub’un evi önünde çöktü...”

İbn Sad³⁰⁴, İbn Uleyye – Eyyub – Muhammed isnadıyla rivayet ediyor: Ebu Eyyub Bedir’e katıldıktan sonra Müslümanların hiçbir Savaşından geri kalmadı. Ancak son yıllarındaki bir sene hariç. O yıl ordu başında görevlendirilmiş fakat ihtiyarladığından ötürü katılamamıştı. Ancak bundan sonra tekrar katılmayı istemiş ve: “Benim görevlendirilmem bana zarar vermez” demiştir. Ordu komutanı Yezid b. Muaviye onu ziyaret etti ve:

“Bir isteğin var mı?” dedi. Ebu Eyyub radiyallahu anh de:

“İsteğim şu, eğer ben ölürsem beni hemen defnetmeyin. Ordunun düşman topraklarında gidebileceği yerin en ileri noktasına kadar götürün ve oraya defnedin.” O da bunu yaptı.

Ebu Eyyub radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den sonra, 50 yılında -51 de denildi, çoğunluk 52 yılında der - Kustantiniyye Savaşına kadar cihada devam etmiştir.

Ebu Zur’a ed-Dımeşkî, Said b. Abdilaziz’den naklen dedi ki: “Muaviye radiyallahu anh, oğlu Yezid’i 55 yılında sahabelerden bir toplulukla beraber Kustantiniyye’yi geçmek üzere savaşa gönderdi. Kustantiniyye’liler ile kapıya gelinceye kadar savaştılar.”

49

Ebû Humeyd es-Sa'îdî*Radıyallahu anh*³⁰⁵

Meşhur sahabe. İsmi: Abdurrahman b. Sa'd'dır. Abdurrahman b. Amr b. Sad veya el-Munzir b. Sa'd b. el-Munzir olduğu da söylenmiştir.

Dedesinin isminin "Malik" olduğu söylenilmiştir.

Yine denildi ki: İsmi, Amr b. Sad b. el-Munzir b. Sad b. Halid b. Salebe b. Amr'dır. Sehl b. Sad'ın amcası olduğu söylenmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin bir kısmı sahihayn'dadır.

Kendisinden torunu Said b. el-Munzir b. Ebi Humeyd, Sahabeden; Cabir radıyallahu anh, Abbas b. Sehl b. Sad, Abdulmelik b. Said b. Suveyd, Amr b. Suleym, Urve, Muhammed b. Amr b. Ata ve başkaları rivayette bulunmuştur.

Halife (b. el-Hayyat), İbn Sad ve başkaları şöyle dediler: Uhud ve daha sonraki savaşlara katılmıştır.

El-Vakıdî dedi ki: Muaviye radıyallahu anh'ın halifeliğinin son dönemlerinde veya Yezid b. Muaviye'nin hilafetinin başlarında vefât etmiştir.

50

Ebu Hureyre*Radiyallahu anh*³⁰⁶

İsmi ve nesebi: Ebu Hureyre b. Amir b. Abdi zi'ş-Şera b. Tarîf b. Attab b. Ebi Sa'b b. Munebbih b. Sa'd b. Salebe b. Süleym b. Fehm b. Ganem b. Devs b. Adnan b. Abdillâh b. Zehran b. Ka'b ed-Devsî. El-Kelbî ve ona tâbî olan Ubeyy gibiler Ebu Hureyre'nin ismini ve nesebini böylece zikretmişler, Ebu Ahmed ed-Dimyati de bunu desteklemiştir.

306 El-İsabe (10671) Usudu'l-Gabe (6319) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/209)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bunun hakkında ihtilaf ettiler ve çoğalttılar.

Vakıdî şöyle dedi: Bu, Abdullâh b. Amr'dır.

Başkaları da şöyle derdi: Bu, Abdü Amr b. abdi Ganm'dır. Abdüş-sems de denir. Umeyr b. Amir de denir. Bu, Yemen'den olan bir kabiledendir. Bu kabileye Devs denir. Bu, Devs b. Udsan b. Abdullâh b. Zehran'dır. Ezd'dendir.

Annesi Ümeyye bint-i Sufeyh b. Haris'tir. Devs'tendir. Annesi müslüman oldu.

Dayısı, Sa'd b. Sufeyh'dir. Ki bu, zaman halkının en şiddetlilerinden-
dir.

Ebu Hüreyre şöyle dedi: "Yetim olarak büyüdüm, yoksul olarak hicret ettim. Busre bint-i Gazvan'ın ırgatı oldum. Karnımın tokluğuna, binişte sıramın gelişine, bir yere kondukları vakit onların hizmet ederdim. Bindikleri zaman onları sevkederdim. Ama sonra Allah beni onunla evlendirdi. Hamdolsun Allah'a ki dinin destek ve dayanak kıldı. Ve Ebu Hüreyreyi de imam kıldı.

Ebu Hüreyre dedi ki: "Kendisiyle oynadığım küçük bir kedi sebebiyle Ebu Hureyre diye künyelendim."

Onun Medine'ye gelişi 7 senesinde idi. O zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hayber'de bulunuyordu. Ve hemen Hayber'e gitti. Nihayet Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'le beraber Medine'ye geldi.

Ebu Hüreyre buğday renkli, iki omuz kemikleri arası birbirine uzak, saçları iki örgülü olan, ön dişlerinin araları seyrek, sakalını sarartan ve onu uzatan, bıyığını ise çok alan bir adamdı. Şakacı idi.

İbn İshak dedi ki: Devs kabilesinde temsilci idi. Ed-Dulabî, İbn Lehîa yoluyla Yezid b. Habîb'den rivayet ediyor: "Ebu Hureyre'nin ismi Abdunehm b. Amir olup Devs'lidir. Ebu Bekir es-Sıddîk radiyallahu anh ile anlaşmalı idi."

Nesebi konusunda İbnu'l-Barkî muhalefet etmiş ve onun nesebini: "İbn Amir b. Abdışems b. Abdissatî' b. Kays b. Malik b. Zî'l-Eslem b. El-Ahmes b. Muaviye b. El-Muslim b. El-Haris b. Duhman b. Suleym b. Fehm b. Amir b. Devs" şeklinde zikretmiştir. Nesebinin: "İbn Utbe b. Amr b. İsa b. Harb b. Sa'd b. Sa'lebe b. Amr b. Fehm b. Devs" şeklinde olduğu söylenmiştir.

Ebu Ali b. Es-Seken dedi ki: "İsminde ihtilaf edildi. Nesep alimleri onun isminin Umeyr b. Amir olduğunu söylediler. İbn İshak şöyle dedi: "Arkadaşlarımızdan biri bana Ebu Hureyre'den naklen dedi ki: "İsmim Cahiliye'de iken Abdüşems b. Sahr idi. Resûlullah bana Abdurrahman ismini verdi ve künyemi de, gömleğimin yeninde taşıdığım bir kediden dolayı Eba Hureyre diye verdi. Bu yüzden bana Ebu Hureyre denildi."³⁰⁷

Ebu Ahmed el-Hakim de el-Kunâ adlı eserinde; Yunus b. Bukayr -İbn İshak tarikiyle böylece rivayet etmiştir. İbn Mende de aynı tarik ile daha uzun olarak rivayet etmiştir. El-Tirmizi hasen isnad ile Ubeydullah b. Ebi Rafi'den rivayet ediyor: "Ebu Hureyre'ye "Neden Ebu Hureyre diye künyelendin?" dedim. Şöyle cevap verdi: "Ben aileme davar çobanlığı yapıyordum. Küçük bir de kedim vardı. Onu gece bir ağaca bırakırdım. Sabah olunca da yanımda götürür, onunla oynardım. Bu yüzden "Eba Hureyre" diye künyelendim."

Affan, Hammad b. Seleme'den o, Sabit'ten, o da Ebu Rafi'den rivayet ettiğine göre o şöyle dedi: Mervan bir kere Ebu Hureyre'yi Medine'de kendi yerine bırakır.

O da üzerine bir keçe bağladığı ve başında hurma lifinden bir halkası bulunan bir eşeğe biner ve yürür. Bir adam rastlar ve ona şöyle der:

"Yoldan çekilin! Yoldan çekilin! Emir geliyor" Bazen çocuklar gece gurup denen bir oyun oynarlarken onların yanına gelir, onlar hiçbir şey anlamazlar. Nihayet kendisini onların arasına atar. Ayaklariyle vurur, çocuklar da feryad eder ve kaçarlar. Bir defa da beni akşam yemeğine davet etti ve bana şöyle diyordu: "Kemikleri Emir'e bırak" Bir de bakardım ki o zeytin yağlı bir tiritir. 59 yılında vefât etti. Denilir ki 57 senesinde vefât etti.

Sahihu'l-Buharî'de şu rivayet vardır: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Hureyre'ye: "Ey Eba Hirr" dedi. El-Begavî; zayıf bir râvi olan İbrahim b. El-Fadl el-Mahzumî yoluyla şöyle rivayet etmiştir: "Ebu Hureyre'nin ismi Cahiliye'de Abduşems ve künyesi de Ebu'l-Esved idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona Abdullah ismini verdi ve künyesini de: Eba Hureyre yaptı."

İbn Huzeyme kuvvetli bir isnad ile Muhammed b. Amr'dan, o Ebu Seleme'den, o da Ebu Hureyre'den, isminin Ezd'in Devs kabilesinden Abduşems olduğunu rivayet etti.

Ed-Dulabî, hasen senedle, Usame b. Zeyd el-Leysî'den, o; Ubeydullah b. Ebi Rafî ve el-Makburî'den rivayet ediyor: ikisi dediler ki: "Ebu Hureyre'nin ismi Abduşems b. Amir b. Abdişşera idi. Eş-Şera Devs kabilesinin putunun ismi idi. Müslüman olunca Abdullah b. Amir ismini aldı." Abdullah b. İdris, Şu'be'den naklen dedi ki: "Ebu Hureyre'nin ismi Abduşems idi" Yahya b. Main, Ahmed b. Salih el-Mısrî ve Harun b. Hatem de böyle dediler. Aynısını Ebu Zür'a, Ebu Mushir'den nakletmiştir. Ebu Nuaym el-Fadl b. Dukeyn de aynısını söyleyerek şunu eklemiştir: "Ona Abduamr denilirdi." Bir defasında da Ebu Hureyre Sukeyn denilirdi" dedi. Yine isminin Amir b. Ganem olduğu da söylenilmiştir. İsmail b. Ebi Uveys dedi ki: "Babamın kitabında şöyle yazıldığını gördüm: "Ebu Hureyre'nin ismi Abduşems idi. İslâm'da ismi Abdullah oldu." Ebu Numeyr'den de aynısı rivayet edilmiştir. Tirmizi, Buhari'den aynısını nakletmiştir.

Salih b. Ahmed b. Hanbel, babasından naklen şöyle dedi: "Ebu Hureyre'nin adı Abduşems idi. Abdunehm, Abduganem, Sukeyn ve Abdullah b. Amir olduğu da söylendi." El-Begavî, Salih'ten rivayet etmiştir. El-Ahvas b. El-Mufaddal el-Alâî, babasından böyle nakletmiş ve Yakub b. Sufyan da Tarih'inde bu şekilde anlatmıştır.

İbn Ebi Şeybe aynısını zikrederek şunu ekledi: "Abdurrahman b. Sahr da denildi." El-Begavî, Abdullah b. Ahmed'den naklediyor: "Büyük şeyhlerimizden birinin şöyle dediğini işittim: Ebu Hureyre'nin ismi Sukeyn b. Dûme idi." Hasen b. Sufyan bunu isnadıyla Ebu Ömer ed-Darir'den rivayet etmiş ve şöyle eklemiştir: "İsminin Abduamr b. Ganem olduğu da söylenir."

Amr b. Ali el-Fellas; Sufyan b. Huseyn – ez-Zuhri – el-Muhriz b. Ebi Hureyre isnadıyla, dedi ki: "Babamın ismi Abduamr b.

Abdiganem idi.” Bunu Eslem b. Sehl, Tarih’inde rivayet etmiştir. El-Begavi, el-Mukaddemî’den, o da amcası Sufyan’dan şu lafızla rivayet etti: “Ebu Hureyre’nin ismi Abdurrahman b. Ganem idi.” İsa b. Ali’nin, el-Begavi’den rivayeti de bu şekildedir. İbn Ebi’d-Dunya, el-Mukaddemî tarikiyle Amr b. Ali’nin sözünün aynısını rivayet etti. Ez-Zühliyyat’ta, Amr b. Bekkar – Amr b. Ali el-Makdisi yoluyla gelen rivayet de böyledir. İbn Huzeyme, ez-Zuhli’den şöyle dediğini nakleder: “Bize göre rivayetlerin en açığı ve üzerinde kalbin yatıştığı rivayet budur.” İbn Huzeyme dedi ki: “Muhammed b. Amr’ın isnadı: Ebu Seleme’den gelmekte olup, Sufyan b. Huseyn’in Zührî’den, onun da el-Muhriz’den rivayetinden daha güzeldir. Ancak Ebu Hureyre’nin İslâm’dan önce iki ismi vardı. Müslüman olduktan sonra ise başka isimlerinin olduğunu sanmıyorum.”

Derim ki (İbn Hacer): Ahmed b. Hanbel’in, Ebu Ubeyde el-Haddad’dan naklettiği gibi; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Ebu Hureyre’nin ismini değiştirip Abdurrahman diye isimlendirmesi rivayetini münker buluyorum. Ebu Muhammed b. Zeyd, el-Asmaî’den rivayet ediyor: “İsmi Abduamr b. Abdiganemdir. Amr b. Ganem de denilir. Nesai, ilki hakkında sükut etti. El-Begavi: el-Hasen b. Arafe -Ebu İsmail el-Mueddib -el-A’miş-Ebu Salih-Ebu Hureyre isnadıyla dedi ki: “İsmi Abdurrahman b. Sahr’dır.”

Derim ki: Ebu İsmail’in garip rivayetleri vardır. Bununla beraber “İsmi Abdurrahman b. Sahr’dır” sözünün Ebu Salih’e veya ondan sonraki bir raviye ait olması da muhtemeldir. Ebu İsmail’in teferrüd etmesi sebebiyle ona ait olması daha kuvvetlidir. Bu konuda mahfuz olanı ise Muhammed b. İshak’ın kavlidir.

Ebu Nuaym, İshak b. Rahuye yoluyla şöyle rivayet etmiştir: “Ebu Hureyre’nin ismi hakkında ihtilaf edildi. Sukeyn b. Mell, İbn Hânî, Amir b. Abdişems ve İbn Abdunehm olduğu söylenilmiştir.” Abbas ed-Dûri, Ebu Bekr b. Ebi’l-Esved’den naklen Ebu Hureyre’nin isminin “Sukeyn b. Cabir” olduğunu söylemiştir.

Ebu Ahmed el-Hakim sahih isnad ile, Salih b. Keysan’dan rivayet ediyor: “İsmi Amir’dir.” Aynısını el-Heysem b. Adiy, İbn Abbas radiyallahu anhumadan rivayet etmiş ve İbn Abdişems b. Abdiganem b. Abdi Zi’s-Şera diye eklemiştir. Ebu Mushir, Said b. Abdilaziz’den naklen dedi ki: “O Amir b. Abdişems’tir. Abdiganem ve Sukeyn b. Amir de denilmiştir.”

Halife (b. Hayyat) dedi ki: “İsmi hakkında ihtilaf edildi. Umeyr b. Amir, Sukeyn b. Dûme, Abduamr b. Abdiganem, Abdullah b. Amir ve Berir veya Yezid b. İşrika olduğu da söylenildi.”

El-Fellas dedi ki: “İsminde ihtilaf edildi. Sahih olanı isminin Abduamr b. Abdiganem olduğudur. İsmine Sukeyn de denilirdi. El-Begavi; Muhammed b. Humeyd – Ebu Numeyle – Muhammed b. Ubeydullah isnadıyla dedi ki: “İsmi Sa’d b. El-Haris’tir.” El-Begavi der ki: “Bana ulaştığına göre onun ismi Abduleyl’dir.”

İbn Sa’d³⁰⁸, el-Vakıdî’den naklen şöyle dedi: “İsmi Abduşems idi. Müslüman olunca ismi Abdullah oldu.” El-Heysem’den de aynısı nakledildi. El-Begavî, el-Vakıdî’den naklinde şunu da ekledi: “İsmnin Abdullah b. Aiz olduğu da söylendi.” İbnu’l-Barkî dedi ki: “İsmi Abdurrahman’dır. Abduşems, Abduganem, Abdullah, Abdunehm ve Abduteym olduğu da söylenildi.”

İbn Mende Ebu Hureyre’nin isimleri arasında Abd ve babasının ismi olarak da Abduganem ismini saymıştır. Ebu Nuaym; Abduluzza ve Seken isimlerini de onun isimleri arasında sayar. Nevevi, kitaplarından birinde şöyle der: “Ebu Hureyre’nin ismi otuz ayrı görüşten en sahih olanına göre Abdurrahman b. Sahr’dır.” El-Kutb el-Halebi şöyle demiştir: “Ebu Hureyre’nin ve babasının isimleri toplanırsa kırkdört ayrı kavi ortaya çıkar.” Bunlar el-Hakim’in “el-Kunâ” adlı eserinde, el-İstıab’da ve İbn Asakir’in Tarih’inde zikredilmiştir.

(İbn Hacer) derim ki: “Ebu Hureyre’nin ismi hakkında yirmiyeye yakın görüş ortaya konulmuştur. Bunlar şöyledir: Abduşems, Abdunehm, Abduteym, Abduganem, Abduluzza, Abduyaleyl – İbn Huzeyme’nin de işaret ettiği gibi bu isimlerin İslâmiyetten sonra devam etmesi caiz değildir – Abd, Ubeydullah, Sukeyn, Seken, Amr, Umeyr, Amir, Berir, Berre, Yezid, Sa’d, Said, Abdullah ve Abdurrahman. Bu isimler de hem cahiliyede hem de İslâm’daki isimleri olabilecek isimlerdir. Ancak en sonuncusu sadece İslâm’da olabilecek bir isimdir.

Babasının ismi hakkında ise on beş görüş vardır: Aiz, Amir, Amr, Umeyr, Ganem, Dûme, Hânie, Mell, Abdunehm, Abduganem, Abduşems, Abduamr, el-Haris, İşrika ve Sahr. Bu manada, Ebu

Hureyre radiyallahu anh'ın ismi ve babasının ismi hakkında ihtilaf edildiğini söyleyene göre bu isimler otuzdan fazladır. Terkib ile birlikte mümkün olanlara gelince, bu durumda daha fazla olur. Böylece on üç ile on dokuz isimden iki yüz kırk yediye yakın isim türetilir. Fakat rivayetlerde gelenler yirmiyi geçmez. Zîra isimlerinden biri, baba isminden üç veya dört isimle birleştirilerek üzerine eklenebilir. Bu şekilde terkib edilen isimlerden farklı olarak özel isimlerinin sayısı on dokuz olup bunlardan bazısında tashif veya tahrif vardır. Mesela bere, berir ve yezid isimleri böyle olup, bu isimlerle sadece İşrika ismiyle birlikte olanı kastedilmiştir. Görünen odur ki; bazı râviler bunu karıştırmıştır. Seken ve Sükeyn isimleri de böyledir. Bunlardan sadece biri doğrudur. Sa'd ve Said isimlerinde de ancak el-Haris ismiyle birlikte olanı kastedilmiştir. Bazılarında da Ebu Hureyre'nin ismi ile babasının ismi yer değiştirilmek sûretiyle verilmiştir. Nitekim daha önce Abduamr b. Abduganem görüşü ile, Abduganem b. Abduamr görüşü geçmişti. O halde iyi düşünmek gerekir. Bu durumda nakledilen isimler on adete iner. Rivayetin naklindeki sıhhat bakımından ise bu sayı şu üç isme indirgenir: Umeyr, Abdullah ve Abdurrahman. İlk iki isim hem cahiliyede hem de İslâm'da kullanılabilecek isimler iken, Abdurrahman ismi daha önce de belirttiğimiz gibi sadece İslâm'a has bir isimdir.

İbn Ebi Davud şöyle demiştir: "Ebu Hureyre'ye ait isnadları toplamıştım. Onu rüyamda gördüm. O sırada Esbehan'da idim. Bana dedi ki: "Ben dünyada hadis rivayet eden ilk sahabeyim." Nitekim Hadis ehli onun en çok hadis rivayet eden sahabe olduğu hususunda icma etmişlerdir.

Ebu Muhammed b. Hazm, Bakî b. Mahled'in Müsned'inin Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın rivayet ettiği hadislerden beş bin üç yüz küsurunu ihtiva ettiğini zikretmiştir. Yine Ebu Hureyre; Ebu Bekir, Ömer, el-Fadl b. Abbas, Ubeyy b. Ka'b, Usame b. Zeyd, Aişe, Basratu'l-Gıfari ve Ka'b el-Ahbar'dan da rivayetlerde bulunmuştur.

Kendisinden de; çocuğu el-Muharrar, sahabelerden; İbn Ömer, İbn Abbas, Cabir, Enes, Vasile b. El-Eska, tabiinin büyükelend; Mervan b. El-Hakem, Kabisa b. Zueyb, Abdullah b. Sa'lebe, Said b. El-Museyyeb, Urve b. Ez-Zubeyr, Selman el-Egar - el-Egar Ebu Muslim'dir - Şureyh b. Hani, el-Maksûre sahibi Hab-

bab, Ebu Said el-Mukberi, Süleyman b. Yesar, Sinan b. Ebi Sinan, Abdullah b. Şakik, Abdurrahman b. Ebi Amre, İrak b. Malik, Ebu Rezin el-Esedî, Abdullah b. Karız, Busr b. Said, Beşir b. Nehik, Ba'cetü'l-Cuheni, Hanzala el-Eslemî, Sabit b. İyaz, Hafs b. Asım b. Ömer, Salim b. Abdillâh b. Ömer, Abdurrahman b. Avfın iki oğlu: Ebu Seleme ve Humeyd, Humeyd b. Abdurrahman el-Himyerî, Hallas b. Amr, Zürrare b. Ebi Evfa, Salim Ebu'l-Gays, Salim Mevla Şeddâd, Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkas, Said b. Amr b. Said b. El-As, Ebu'l-Habbab Said b. Yesar, Abdullah b. El-Haris el-Basri, Muhammed b. Sirin, Said b. Mercane, Abdurrahman b. Hürmüz el-A'rac, Abdurrahman b. Said el-A'rac, Abdurrahman b. Ebi Nuaym, Abdurrahman b. Ya'kub, el-A'la'nın babası, Ebu Salih es-Semman, Ubeyde b. Sufyan, Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe b. Mesud, Atâ b. Miyna, Atâ b. Ebi Rabah, Atâ b. Yezid el-Leysî, Atâ b. Yesar, Ubeyd b. Huneys, Muhammed'in babası Aclan, Ubeydullah b. Ebi Rafi, Anbese b. Said b. El-As, Amr b. El-Hakem, Ebu's-Saib, Mevla ibn Zuhre, Musa b. Yesar, Nafi b. Cubeyr b. Mut'im, Abdullah b. Rabah, Abdurrahman b. Mihran, Amr b. Ebi Sufyan, Muhammed b. Ziyad el-Cumahi, İsa b. Talha, Muhammed b. Kays b. Mahrame, Muhammed b. Abbad b. Cafer, Muhammed b. Ebi Aişe, el-Heysem b. Ebi Sinan, Ebu Hazım el-Eşcai, Ebu Bekir b. Abdurrahman b. El-Haris b. Hişam, Ebuş-Şa'sa el-Muharibi, Yezid b. El-Asamm, Nuaym el-Mücmir, Muhammed b. El-Munkedir, Humam b. Munebih, Ebu Osman et-Tanbizi, Ebu Kays, Mevla Ebi Hureyre ve daha başka pek çok kimse rivayette bulunmuştur.

El-Buhari dedi ki: "Ondan ilim ehlerinden sekiz yüze yakın kimse rivayette bulunmuştur. Asrında hadis rivayet edenlerin en iyi hıfzedeni idi."

Vekî, nushasında Ebu Salih'ten naklen şöyle demiştir: Ebu Hureyre radiyallahu anh, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının en iyi hıfzedeni idi."

Begavi, el-A'meş'ten şu lafızla rivayet ediyor: "Ebu Hureyre sahabelerin en üstünü olmasa da en iyi ezberleyeni idi."

İbn Ebi Hayseme, Said b. Ebi'l-Hasen'den rivayet ediyor: "Sahabeden hiçbirisi Ebu Hureyre'den daha fazla hadis rivayet etmiş değildir."

Rabi, İmam Şâfiî'den naklediyor: "Ebû Hureyre kendi döne-

mindeki hadis nakledenlerin içinde hafızası en sağlam olanıdır”

Mervan'ın katibi Ebu Zuayzia dedi ki: “Mervan Ebu Hureyre'ye beni gönderdi ve o da hadis rivayet etmeye başladı. Beni se-dirin arkasında oturtmuştu. Söylediği hadisleri yazıyordum. Bir sene sonra beni tekrar ona gönderdi ve bakmamı emretti. Bir harf bile değiştirmeden rivayet etti.”

Sahihu Buhari'de Vehb. Munebbih'in, kardeşi Hemmam yoluyla şu rivayeti nakledilmiştir: “Ebu Hureyre radiyallahu anh dedi ki: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından hiç biri benden fazla hadis bilmezdi. Ancak Abdullah b. Ömer hariç. Zira o yazardı ben ise yazmazdım.”

Ebu Ahmed Hakim şöyle demiştir: “Ebu Hureyre radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinin en iyi hıfzedeni ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sohbetine karın tokluğuna en çok devam edeni idi. Ölünceye kadar eli onun elinde idi, nereye giderse o da gidiyordu. Bu yüzden çok hadis rivayet etmiştir.”

Buhari, Sahih'inde Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Dedim ki: Ey Allah'ın Rasulü! Senin şefaatinle en çok mutlu olacak kişi kimdir?” şöyle buyurdu:

“Hadise olan hırsından dolayı bu hadisi senden daha layık birinin soracağını zannetmemiştim.”

Ahmed, Ubeyy b. Ka'b radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Ebu Hureyre radiyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e başka kimsenin sormadığı şeyleri sormada hızlı idi.”

Ebu Nuaym dedi ki: “Resûlullah'ın haberlerini sahabe arasında en iyi ezberleyen Ebu Hureyre idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu müminlere sevdirmesi için Allaha dua etmiştir. Müslüman oluşu Hudeybiye ile Hayber arasında olmuştur. Medine'ye hicret etmiş ve Suffe'ye yerleşmiştir.”

Ebu Ma'ser el-Medaini, Muhammed b. Kays'tan naklen şöyle demiştir: “Ebu Hureyre radiyallahu anh şöyle diyordu: Bana Ebu Hureyre demeyin. Zira Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni Eba Hirr diye künyeledi. Erkek dışıdan hayırlıdır.”

Begavi, hasen senedle rivayet ediyor: Abdurrahman b. Ebi Lubeyne dedi ki: “Ebu Hureyre'nin yanına gittim. O esmer tenli,

omuzlarının arası genişti ve saçlarında birbirinden ayrı iki örgü vardı.”

İbn Sad, Kurra b. Halid'den rivayet ediyor: “Muhammed b. Sirin’e: “Ebu Hureyre kaba mıydı?” diye sordum. “Hayır, yumuşak başlı idi” dedi. “Rengi nasıldı?” diye sordum. “Beyaz tenli idi. Kına kullanırdı. İki parça elbise giyerdi. Bir gün sümkürdü.” Sonra şöyle dedi: “Bırak! Bırak! Ebu Hureyre keten parçasına sümkürdü.”

Ebu Hilal, Muhammed b. Sirin yoluyla Ebu Hureyre radiyalahu anh'den rivayet ediyor: “Resûlullah'ın minberi ile Aişe radiyallahu anha'nın odası arasında sersemlediğimi görenler “Deli” derlerdi. Bende delilik yoktu fakat açlık bu hale getirmişti.” Bu hadis Sahih'te ve başka eserlerde yer almıştır.

Ahmed, Ebu Kesir'den rivayet ediyor: Ebu Hureyre radiyalahu anh dedi ki: “Vallahi, Allah hiç bir mümin yaratmamıştır ki beni görüp de sevmesin.” Ebu Kesir dedi ki: “Bunu nereden biliyorsun ey Ebu Hureyre?” şöyle dedi: “Annem müşrik idi. Onu İslâm'a davet ettim. Kabul etmedi. Bir gün dua ettim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında hoşlanmadığım şeyler söyledi. Ağlayarak Resûlullah'a gittim ve anlattım. Buyurdu ki:

“Allah'ım! Ebu Hureyre'nin annesine hidayet et” Bunun üzerine koşarak çıktım. Kapıya geldiğimde su sesi işittim. Kapıyı açtığımda annem şöyle diyordu:

“Şehadet ederim ki Allah'tan başka hak ilah yoktur ve Muhammed onun Resûlüdür.” Hemen sevinçten ağlayarak döndüm. Dedim ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Beni ve annemi müminlere sevdirmesi için Allah'a dua et.” Resûlullah da bunun için dua etti.

Ebû Hureyre şöyle demiştir: “Siz, Ebû Hureyre'nin çok hadis rivâyet ettiğini söyleyip duruyorsunuz. Ben fakir bir kimseydim. Karın tokluğuna Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hizmet ediyordum. Muhâcirler çarşıda, pazarda alışverişle, Ensâr da kendi malları, mülkleriyle uğraşırken, ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in meclislerinin birinde bulunmuştum; buyurdu ki:

“İçinizden kim cübbesini yere serer de ben sözümü bitirdikten sonra toplarsa benden duyduğunu bir daha unutmaz.” Bunun üzerine ben üzerimdeki hırkayı yere serdim, Pey-

gamber sallallahu aleyhi ve sellem de sözünü bitirince, onu topladım. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o andan sonra ondan duyduğum hiçbir sözü unutmadım”³⁰⁹

Bunun benzerini Ahmed, Buhari, Müslim, Nesai, Ebu Ya'la, Ebu Nuaym ve İbn Asakir farklı tariklerle rivayet etmişlerdir.

Ebu Hureyre'nin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den naklettiği bu kıssa'yı Ebu Ya'la Ebu Seleme tarikiyle şöyle rivayet etmiştir: “Ebu Hureyre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip selâm verdi ve ziyaret etmek için izin istedi. Ona izin verdi. Girdi ve ayakta olduğu halde selâm verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ali radiyallahu anı'nın göğsüne yaslanmış haldeydi. Onun da eli yumuk vaziyette onun göğsü üzerindeydi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ayaklarını yaymıştı.

“Yaklaş ey Ebu Hureyre!” buyurdu. O da yaklaştı.

“Yaklaş ey Ebu Hureyre!” buyurdu. Biraz daha yaklaştı.

“Yaklaş ey Ebu Hureyre!” buyurdu. Ebu Hureyre parmakları Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in parmaklarına dokununcaya kadar yaklaştı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Otur” buyurdu. O da oturdu.

“Elbisenin bir tarafını bana doğru yaklaştır” buyurdu. Ebu Hureyre de elbisesini uzattı. Eliyle tutup açtı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e yaklaştırdı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona şöyle buyurdu:

“Ey Ebu Hureyre! Sana yaşadığın sürece terk etmeyeceğin şeyler tavsiye edeceğim” Ebu Hureyre:

“Dilediğini tavsiye et” dedi. Şöyle buyurdu:

“Sana Cuma günü gusletmeyi, cumaya erkenden gelmeyi, mescitte boş söz konuşmamayı tavsiye ederim. Yine her aydan üç gün oruç tutmayı da tavsiye ederim. Zira bu dehir orucudur. Gecenin tamamını namazla geçirmiş olsan bile sabahın iki rekat (sünnetini) terk etmemeni de tavsiye ederim. Zira bu iki rekatte rağbetler vardır.” Bunu üç defa tekrar etti. Sonra şöyle buyurdu:

“Elbiseni topl!” O da elbisesini göğsüne doğru topladı. Sonra şöyle dedi:

“Ey Allah’ın Resûlü! Babam ve anam sana feda olsun. Bunu gizleyeyim mi, ilan mı edeyim?”

“Bilakis ilan et ey Ebu Hureyre” buyurdu. Bunu da üç defa tekrarladı.

Zikredilen hadis, peygamberlik delillerindendir. Zira Ebu Hureyre asrında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in hadislerini en iyi ezberleyeni olmuştur.

Talha b. Ubeydullah şöyle demiştir: “Şüphe yok ki Ebu Hureyre bizim işitmediğimiz şeyleri Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den dinlemiştir.”

İbn Ömer radiyallahu anhuma dedi ki: “Ebu Hureyre benden hayırlıdır ve ne rivayet ettiğini daha iyi bilir.”

Nesai, Sünen’de İlim babında ceyyid isnad ile rivayet ediyor: “Birisi Zeyd b. Sabit’e gitti ve soru sordu. Zeyd ona şöyle dedi: “Ebu Hureyre’ye gitmeni tavsiye ederim. Ben, Ebu Hureyre ve falan kimse mescitte Allah’a dua ediyor ve zikrediyorduk. Resûlullah çıktı geldi ve yanımıza oturdu. Şöyle buyurdu:

“Yapmakta olduğunuz şeye devam edin.” Zeyd dedi ki:

“Ben ve arkadaşım dua ettik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de duamıza amin diyordu. Ebu Hureyre de şöyle diyerek dua etti:

“Ben de arkadaşının istediğinin aynısını istiyorum. Unutulmayan bir ilim isterim” bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Amin” buyurdu. Biz:

“Ey Allah’ın Resûlü! Biz de unutulmayan bir ilim isteriz” dedik.

“Şu Devs’li delikanlı sizi geçti” buyurdu.

Tirmizi, Ömer radiyallahu anh’ın Ebu Hureyre’ye şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Sen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına en çok devam edenimizsin ve onun hadislerini en iyi ezberleyenimizsin.”

Buhari, Said el-Mukberi yoluyla Ebu Hureyre’den rivayet

ediyor: “Resûlullah’dan iki kap dolusu ilim aldım. Birini sizlere yaydım. Diğerini yayacak olsam boğazımı kesersiniz.”

Sahih’te, Nafi’den rivayet edilir: İbn Ömer’e Ebu Hureyre’nin rivayet ettiği: **“Kim bir cenazeye katılır ve namazını kılarsa ona bir kırat vardır...”** hadisi soruldu. Dedi ki:

“Ebu Hureyre bizden çok rivayet etti” sonra bunu Aişe’ye sor-du. O da tasdikledi. Bunun üzerine şöyle dedi:

“Birçok kıratlar kaçırdık”

Begavi, ceyyid isnad ile el-Velid b. Abdirrahman’dan rivayet ediyor: İbn Ömer radiyallahu anhum, Ebu Hureyre radiyallahu anh’e: “Sen içimizde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e en çok devam eden ve hadislerini en iyi bilenimizsin” dedi.

İbn Sad ceyyid isnad ile Said b. Amr b. Said el-As’tan rivayet ediyor: “Aişe radiyallahu anha, Ebu Hureyre radiyallahu anh’e: “İşitmediğim hadisler rivayet ediyorsun” dedi. Ebu Hureyre de de-di ki:

“Ey anne! Seni sürmedanlık ve ayna alıkoyarken ben hadisi talep ediyordum.” Bu konuda rivayetler çoktur.

Beyhaki, Medhal’de Bekr b. Abdillâh b. Ebi Rafi’den rivayet ediyor: “Ebu Hureyre radiyallahu anh Ka’b ile karşılaştı. Ona ri-vayet etmeye ve ondan sormaya başladı. Bunun üzerine Ka’b dedi ki: “Tevratı okumadığı halde onun içindekileri Ebu Hureyre’den daha iyi bilen kimse görmedim.”

Ahmed, Asım b. Kuleyb yoluyla babası Kuleyb’den rivayet ediyor: “Ebu Hureyre’nin hadis rivayetine başlarken şöyle dediği-ni işittim: “Tasdik edilmiş sadık olan Allah Resûlü Ebu’l-Kasım sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın.”

Musedded, Müsned’inde Ebu Hureyre radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh’e benim rivayet ettiğim bir hadis ulaştı ve bana dedi ki:

“Birgün falanın evinde bizimle beraber miydin?” ben:

“Evet. O gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kim benim adıma yalan söylerse...” buyurmuştu” dedim.

“Şimdi, git ve anlat” dedi.

Fevaidu'l-Muzekkî'de, Darekutnî'nin Ebu Hureyre'den şu nakli bize rivayet edildi: Ebu Hureyre radiyallahu anh'den merfu-an (Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki):

“Sizden biriniz sabahın iki rekat (nafilesini) kılınca sağ tarafına uzansın.” O'na Mervan:

“Bizden birisi yatıncaya kadar mescide yürüse olmaz mı?” dedi. O da:

“Hayır” dedi. Bu İbn Ömer radiyallahu anhuma'ya ulaşınca:

“Ebu Hureyre artırdı” dedi. Ona:

“Onun söylediklerinden bir şeye karşı çıkar mısın?” denildi.

“Hayır. Fakat o cesaret ediyor, biz çekiniyoruz” dedi. Bu söz Ebu Hureyre'ye ulaşınca:

“Ben ezberlemişim de onlar unutmuşsa benim suçum ne?” dedi.

Ebu Davud bu hadisin merfu kısmını rivayet etmiştir. İbn Sad el-Velid b. Rabah tarikinden şöyle rivayet etmiştir:

“Mervan'ın Hasen radiyallahu anh'ı dedesinin yanına defnetmek istemesi üzerine Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın Mervan'a, şöyle dediğini işittim:

“Seni ilgilendirmeyen şeye karıştın. (O gün emir başkasıydı) Lâkin sen gaibin rızasını istiyorsun.” Bunun üzerine Mervan öfkelendi ve şöyle dedi:

“İnsanlar Ebu Hureyre çok hadis rivayet ediyor diyorlar.”

Ebu Hureyre radiyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefâtından kısa bir süre önce gelmişti. Ebu Hureyre radiyallahu anh dedi ki:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hayber'de iken ben geldim. Ben o gün otuz yaşımı geçmiştim. O vefât edinceye kadar onunla beraber kaldım. Hanımlarının evlerinde onunla beraber gider, hizmet ederdim. Onun'la beraber gazvelere ve hacca katıldım. Onun hadislerini en iyi bilen ben idim. Allaha yemin olsun onun sahabeliğinde benden önce olan topluluk, Resûlullah'ın yanından ayrılmadığını biliyorlardı. Onun hadislerini bana sorarlardı. Bun-

lar arasında Ömer, Osman, Ali, Talha ve Zubeyr de vardı. Allah'a yemin ederim ki Medine'de iken Resûlullah'ın hiçbir sözü benden gizli kalmadı. Resûlullah'ın yanında olan herkesten ve Medine'den çıkan herkesten hadislerini dinledim." Vallahi Mervan bundan sonra onun hakkında konuşmadı."

İbn Ebi Hayseme, Ömer veya Osman b. Urve'den, o da babasından rivayet ediyor: Babam:

"Şu Yemen'liyi -Ebu Hureyre'yi kastediyordu- bana çağır. Zira o çok hadis rivayet ediyor" dedi. Ben de çağırdım. O hadis rivayet etmeye başladı. Zübeyr şöyle diyordu:

"Doğru söyledi, yalan söyledi." Bunun üzerine:

"Bu nedir?" dedim. O da şöyle dedi:

"Doğru söyledi, zira o şunu Resûlullah'dan işitti. Lâkin konulması gereken yerden başkasına koydu."

Talha radiyallahu anh'ın: "Biz de işitenler gibi işittik, lakin Ebu Hureyre ezberledi, bizler unuttuk" şeklindeki sözü daha önce geçmişti.

Temmam'ın Fevaid'inde, Eş'as b. Süleym tarikiyle babasından rivayet ediyor:

"Babamın Ebu Hureyre'den hadis rivayet ettiğini işittim ve ona sordum. O da şöyle dedi:

"Şüphesiz Ebu Hureyre bu hadisi dinlemiştir."

Ahmed, Züh'd'de sahih isnad ile Ebu Osman en-Nehdî'den rivayet ediyor:

"Ebu Hureyre'ye yedi kez misafir oldum. O, hanımı ve hizmetçisi ile birlikte geceyi üç kısma ayırıp namaz kıldıktan sonra diğerinin de kılması için birbirlerini uyandırıyorlardı."

İbn Sad sahih isnad ile İkrime'den rivayet ediyor: "Ebu Hureyre her gün on iki bin tesbih ile sabahı eder ve şöyle derdi:

"Günahım kadar (tesbihle) sabahladım"

Hilye'de, Ebu'l-Abbas es-Serrac'ın tarihinden naklen sahih isnad ile Mudarib b. Hazen'den rivayet ediliyor:

"Ben gece giderken birinin tekbir getirdiğini işittim. Ona yettiğim ve:

“Bu nedir?” dedim. Dedi ki:

“Allah’a çok şükretmem gerekir ki, ben Büsra bintu Gazvan’ın yanında karın tokluğuna ve nöbetleşe hayvana binmeye çalışırdım. Bindikleri zaman onları sevk eder, indikleri zaman hizmetlerini görürdüm. Sonunda Allah beni onunla evlendirdi, ben bineğe binerdim, indiğimde bana hizmet ederdi.”

Abdurrazzak İbn Sirin’den rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh, Ebu Hureyre’yi Bahreyn amili olarak görevlendirdi. O da on bin miktarında mal ile döndü. Ömer radiyallahu anh ona dedi ki:

“Bunlar benim seçtiğim mallar. Seninki nerede?” o da:

“Doğuran at, gelen bağışlar ve kölemin haracı” dedi. Baktığı zaman dediği gibi buldu. Sonra onu tekrar görevlendirmek için çağırdı fakat Ebu Hureyre kabul etmedi. O da şöyle dedi:

“Senden daha hayırlı olan görev talep etmiştir” Ebu Hureyre:

“O kimdir?” dedi.

“Yusuf aleyhisselâm” deyince Ebu Hureyre:

“O nebiyullah oğlu nebiyullah olan Yusuf’tur. Ben ise Ümeyme’nin oğlu Ebu Hureyre’yim. Ben, sırtıma vursan da, hakaret et-sen de, malımı alsan da ilimsiz olarak konuşmaktan ve hükümsüz yargıda bulunmaktan korkarım” diye üç defa tekrarladı.

İbn Ebi’d-Dünya, Kitabu’l-Mizah’ta ve Zübeyr b. Bekkar rivayet ediyorlar: Said dedi ki:

“Birisi Ebu Hureyre’ye: “Ben oruçlu olarak sabahladım. Babama gittim. Orada ekmek ve et görünce oruçlu olduğumu unutarak doyuncaya kadar yedim” dedi. Ebu hureyre (r.anh) dedi ki:

“Allah seni yedirmiştir.” adam dedi ki:

“Ondan sonra da çıktım ve falan kimseye gittim. Onun yanında sütü sağılan bir deve gördüm. Sütünden kanıncaya kadar içtim.” Ebu Hureyre radiyallahu anh:

“Allah seni sulamış” dedi. Adam:

“Sonra aileme döndüm ve biraz uyudum. Uyandığımda su istedim ve içtim” dedi. Bunun üzerine Ebu Hureyre radiyallahu anh:

“Ey kardeşimin oğlu! Sen orucu bozmamışsın.”

İbn Ebi’d-Dunya, el-Muhtazirin’de sahih isnad ile Ebu Sele-

me b. Abdurrahman'dan rivayet ediyor:

“Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın yanına girdiğimde şiddetli acı çekiyordu. Onu kucakladım ve:

“Allah'ım! Ebu Hureyre'ye şifa ver” dedim. O da:

“Allah'ım! Onu geri döndürme!” diye iki defa söyledi. Sonra şöyle dedi:

“Ölmeye gücün yetiyorsa öl. Ebu Hureyre'nin nefsinin elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, insanların üzerine öyle bir zaman gelecek de, kişi kardeşinin kabrine uğrayacak ve onun yerinde olmayı temenni edecek.”

Derim ki: Nitekim bu hadis merfu olarak Ebu Hureyre radiyallahu anh'den gelmiştir.

Umeyr b. Hani dedi ki: “Ebu Hureyre şöyle derdi:

“Şakaklarımı Muaviyeye teslim ettiler. Allah'ım! Beni altmış senesine eriştirme!”

Ahmed ve Nesai sahih isnad ile Abdurrahman b. Mihran'dan rivayet ediyor:

“Ebu Hureyre radiyallahu anh ölüm anında şöyle dedi:

“(Öldüğümde) benim üzerime (ağıt) çadır(ı) kurmayın, tütsülerle peşimden gelmeyin ve beni acele kabrime götürün.”

Bunun benzerini Ebu'l-Kasım b. el-Cerrah, Emali'sinde Ebu Seleme'den rivayet etmiştir.

Begavi, diğer bir tarikten rivayet ediyor: “Ebu Hureyre radiyallahu anh vefâtı yaklaşınca ağladı. Ona bunun sebebi sorulunca şöyle dedi:

“Azığımın azlığına ve yolun şiddetine ağlıyorum”

İbn Ebi'd-Dünya, Said el-Mukberi'den rivayet ediyor: “Mervan, vefât ettiği hastalığında Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın yanına gelmişti. Ona:

“Allah sana şifa versin” dedi. Bunun üzerine Ebu Hureyre:

“Allah'ım! Sana kavuşmayı seviyorum, sen de benimle karşılaşmayı sev.” Mervan çıkıp çarşının ortasına vardığında Ebu Hureyre vefât etti.”

İbn Sad ve Vakıdî, Sabit b. Mishel'den rivayet ediyorlar: "el-Velid b. Ukbe b. Ebi Sufyan, Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın cenazesini insanlara ikinci namazını kıldırdıktan sonra kıldırdı. İbn Ömer ve Ebu Said radiyallahu anhum de o topluluk içindeydi. El-Velid Muaviye'ye Ebu Hureyre'nin ölüm haberini yazdı. O da şöyle cevap yazdı:

"Geride bıraktıklarına bak. Vârislerine de on bin dirhem ver. Komşularına iyilik yap. Zira o, Osman radiyallahu anh kuşatıldığına ona yardım edenlerdendi."

Ebu Süleyman b. Zebr Tarih'inde şöyle dedi: "Ebu Hureyre radiyallahu anh 78 sene yaşadı."

Derim ki: Ebu Hureyre'den daha önce geçen nakle göre o, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanında otuz küsur yaşında idi. Akik'teki kasrında vefât etti. Naaşı Medine'ye taşındı. Hişam b. Urve, Halife (bi Hayyat) ve bir topluluk dediler ki:

"Ebu Hureyre radiyallahu anh 57 yılında vefât etti."

El-Heysem b. Adiy, Ebu Maşer ve Damra b. Rebia ise: "58 yılında vefât etti" dediler.

El-Vakıdî, Ebu Ubeyd ve başkaları: "59 yılında vefât etti" dediler. Ayrıca Vakıdî şunu da eklemiştir: "Aişe radiyallahu anha'nın cenaze namazını 58 yılının Ramazan ayında, Ummu Seleme radiyallahu anha'nın namazını da 59 yılı Şevval ayında kıldırdı. Bundan sonra da vefât etti."

Derim ki: Ümmü Seleme radiyallahu anha'nın cenaze namazı hakkında söylediği bu söz Vakıdî'nin yanlıgsıdır. Bir topluluk da bu konuda ona tabi olmuştur. Fakat Sahih'te sabit olan rivayette göre Ümm Seleme radiyallahu anha Yezid b. Muaviye'nin hilafet dönemine kadar yaşamıştır. Nitekim onun hal tercemesinde bu gelecektir.

Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın vefât tarihi hakkında itimat edilecek olanı, Hişam b. Urve'nin sözüdür. Fakat Buhari bu konuda tereddüt etmiş ve: "57 yılında vefât etti" demiştir.

51

Ebû Katâde b. Rib'î el-Ensari*Radıyallahu anh*³¹⁰

Meşhur olan ismi el-Haris'tir. Vakıdî, İbnu'l-Kaddah ve İbnu'l-Kelbî isminin en-Nu'man olduğuna karar vermişlerdir. Denildi ki; "İsmi: Amr'dır. Babası: Rib'î b. Beldeme b. Hunas b. Ubeyd b. Ganm b. Seleme el-Ensari el-Hazreci es-Selami'dir. Annesi: Kebşe bintu Mutahhar b. Haram b. Sevad b. Ganm'dır.

Bedir Savaşına katılıp katılmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Musa b. Ukbe ve İbn İshak onu Bedir'e katılanlar arasında zikretmemişlerdir. Uhud'a ve sonraki savaşlara katıldığı hususunda ise ittifak ettiler. Ona: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in süvarisi" denilirdi. Sahihu Muslim'de bu şekilde, Seleme b. el-Ekva radıyallahu anh'ın rivayet ettiği ve Zi-Kared kıssasının da zikredildiği uzun hadiste sabittir.

Vakıdî, Yahya b. Abdillâh b. Ebi Katade yoluyla babasından rivayet ediyor: Dedi ki:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Zi-Kared gününde yetiştim. Bana baktı ve şöyle buyurdu:

"Allah'ım! Onun saçlarını ve derisini bereketli kıl" Yüzüm yarılmıştı. Ben

"Yüzünü de ey Allah'ın Resûlü!" dedim.

"Şu yüzündeki nedir?" dedi. Ben de:

"Atılan bir ok isabet etti" dedim.

"Yaklaş" buyurdu. Ben de ona yaklaştım. Yara üzerinde tükürdü ve ne ağrıdı ne de aktı.³¹¹ Hadisi uzunca zikretmiştir.

Seleme b. el-Ekva radıyallahu anh, Müslim'in rivayet ettiği

310 El-İsabe (10402) Usdül-Gabe (6166) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/194)

311 Taberani (7/22) Kenzu'l-Ummal (29908) Heysemi Mecmau'z-Zevaid (9/363) İbnu'l-Esir Usdül-Gabe (5/69)

uzun hadiste şöyle demiştir:

“En iyi süvarimiz Ebu Katadedir. Piyadelerimizin en iyisi ise Seleme b. el-Ekva’dır.”

Bu kıssa İbn Mende’nin el-Marife adlı eserinde alî isnad ile nakledilmiştir. Yine Taberani’nin Mucemu’s-Sagir’inin son taraflarında aynısı Ebu Katade radiyallahu anh’den rivayet edilmiştir. Ona: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in süvarisi” denilirdi.

Muaz ve Ömer radiyallahu anhuma’dan rivayette bulunmuştur. Kendisinden de iki oğlu Sabit ve Abdullah, azatlısı Ebu Muhammed Nafi b. el-Akra, Enes, Cabir, Abdullah b. Rabah, Said b. Kab b. Malik, Atâ b. Yesar ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad şöyle demiştir: Uhud Savaşına ve daha sonraki savaşlara katıldı.”

Ebu Ahmed el-Hakim dedi ki: “Bedir Savaşına katıldığı söylenmiştir.”

Iyas b. Seleme, babasından naklen şöyle dedi: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Süvarilerimizin en iyisi Ebu Katade’dır”

Ebu Nudra, Ebu Said radiyallahu anh’den rivayet ediyor: “Bana benden daha hayırlı olan Ebu Katade haber verdi...”

Ebu Katade’dan gelen hoş rivayetlerden birisi şudur: Fatıma bintu Muhammed el-Salihiye’ye okundu biz de dinledik; Ebu Nussayr el-Şirazi’den; bize Hafız Ebu’l-Alâ el-Attar haber verdi; bize Ebu Ali el-Haddad haber verdi; bize Ebu Nuaym haber verdi; bize et-Taberani haber verdi; bize Abde bint Abdurrahman b. Mus’ab b. Sabit b. Abdillâh b. Ebi Katade babası Abdurrahman’dan, o da babası Mus’ab’dan, o da babası Sabit’ten; o da babası Abdullah’tan, o da babası Ebu Katade’dan tahdis etti:

“Ebu Katade radiyallahu anh Bedir gecesi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i korudu. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“Allah’ım! Bu gece peygamberini muhafaza ettiği gibi sen de Ebu Katade’yi muhafaza eyle.”

Yine Ebu Katade radiyallahu anh’den: “Müşrikler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in üzerine dizilmişlerdi. Onlara yetiştim ve Mes’ade ile savaştım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

beni görünce:

“Yüzün yaralanmış” dedi. Taberani dedi ki: Ebu Katade'den bunu sadece oğlu rivayet etti. Biz de bunu sadece Abde'den işittik. Abde fasih konuşan, akıl sahibi ve dindar bir kadın idi.

Derim ki: Önceki hadis Ebu Katade radiyallahu anh'den uzun bir kıssa ile gelmiştir. Abdullah b. Rabah'ın Ebu Katade radiyallahu anh'den rivayetine göre şöyle demiştir:

“Ben bir seferinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberdim. Bineğinden inip dinlendiğinde onun muhafızlığını yaptım ve uyandırdım.” Bu kıssada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Peygamberini muhafaza ettiğin gibi Allah da seni muhafaza etsin.”

Müslim'in uzunca rivayetinde namazdan uyuyakaldıkları ve şöyle dediği geçer:

“Uyku ile kaçan tefrit değildir.” Sonunda da şöyle buyurmuştur:

“Bir kavmi sulayan en son içer.”³¹²

Abde'nin rivayetinde geçen “Bedir gecesı” ifadesi yanlıştır. Zira Ebu Katade radiyallahu anh Bedir'e katılamamıştır. İkinci hadis de buna işaret etmektedir.

Ebu Katade radiyallahu anh Kûfe'de Ali radiyallahu anh'ın halifelığı döneminde vefât etmiştir. Denildi ki: “Ebu Katade'nin cenazesi üzerine altı tekbir aldı.” Onun Bedir Savaşına katıldığı söylenmiştir.

El-Hasen b. Osman dedi ki: “40 yılında vefât etmiştir. Ali radiyallahu anh ile beraber onun savaşlarına da katılmıştır.”³¹³

Halife (b. Hayyat) dedi ki: “Mekke valisi olarak atanmıştır. Sonra oraya Kusem b. el-Abbass vali olmuştur.”

Vakıdî dedi ki: “Medine'de 54 yılında vefât etti. 72 yaşında idi. Vefat ettiğinde 70 yaşında olduğu da söylenmiştir.” Alimlerimiz arasında bu konuda ihtilaf bilmiyorum demiştir. Kûfe halkı

312 Müslim (681/311)

313 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (14/352) Usudu'l-Gabe (5/69)

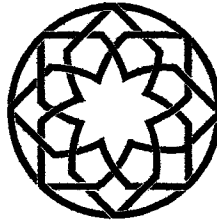
onun Kûfe’de vefât ettiğini ve Ali radiyallahu anh’ın ona 38 yılın-
da cenaze namazını kıldığını rivayet etmişlerdir.

Buhari, Tarihu’l-Evsat’ta onu 50 ile 60 yılları arasında vefât
edenlerden zikretmiştir. Bunun isnadını da zikretmiştir. Mervan
Muaviye tarafından Medine’ye vali tayin edilince, Ebu Katade’ye
onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ve ashabının yerleri-
ni göstermesi için göndermişti. O da onunla beraber giderek gös-
termiştir.

Abdurrazzak’ın Mamer yoluyla Abdullah b. Muhammed b.
Akil’dan şu rivayeti de daha uzun yaşadığına delalet ediyor:

“Muaviye radiyallahu anh Medine’ye geldiği zaman insanlar
onu karşıladı. Ebu Katade radiyallahu anh’e dedi ki:

“Ey Ensar! Sizin dışınızda bütün insanlar beni karşılamaya
geldiler.”

52

Ebu Mersed el-Ganevi*Radıyallahu Anh*³¹⁴

İsmi Kennaz b. el-Husayn'dır. İsmi hakkında Husayn b. Kennaz ve Eymen de denildi. El-Begavi: "Kennaz b. el-Husayn" demiştir. İbn Hısn denildiyse de ilki meşhurdur.

Begavi, İbn İshak'tan naklen nesebini şöyle zikreder. "Kennaz b. Hısn b. Yerbu b. Amr b. Haraşe b. Sa'd b. Tarif b. Cellan b. Ganem b. Guney b. Yu'sir b. Sad b. Kays b. Gaylan b. Mudar. Künyesi: Ebu Mersed el-Ganevi'dir.

Şam'da yerleşmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den bir hadis rivayet etmiştir. Musa b. Ukbe ve İbn İshak³¹⁵ onu Bedire katılanlar arasında zikretmişlerdir.

Rivayet ettiği hadis Müslim ve Begavi tarafından Bısr b. Ubeydullah -Vasile b. Eska tarikiyle rivayet edilmiştir: Vasile b.

314 El-İsabe (10513) Usdü'l-Gabe (6230) el-İstiab (3210) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/201)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Gani'den Kennaz b. Husayn'dır. Bu, Hamza b. Abdülmatalib'in eşdaşı idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bununla Ubade b. Samit arasında kardeşlik kurmuştur. Ve bununla, oğlu Mersed'in ve Ubade'nin kardeşi İbni Samit arasında da kardeşlik tesis etti.

Ebu Mersed uzun boylu, başı çok saçlı idi. Ebubekr radıyallahu anh'ın hilafeti zamanında H. 12 yılında öldü, ki o bu zaman 66 yaşında idi.

Bunun oğlu Mersed, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatında, Raci' günü olayında şehid olarak öldürüldü. Bu o zaman seriyyenin emiri idi.

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (27) sahabeden olan oğlu hakkında şöyle der: "Enes b. Mersed b. Ebi Mersed el-Ganevi. Ebu Mersed'in ismi Kennaz b. Husayn b. Yerbu b. Tarif b. Haraşe b. Ubeyd b. Sad b. Avf'dır. Hamz b. Abdilmuttalib'in anlaşmalısı idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Huneyn'de bulunmuştur. 20 yılının Rebiulevvel ayında vefât etmiştir. Künyesi Ebu Yezid idi.."

315 Siretu İbn Hişam (2/241)

Eska dedi ki:

Kabristanda iken Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabesi Ebu Mersed el-Ganevi'nin şöyle dediğini işittim: “

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Kabirler üzerine oturmayınız ve onlara doğru namaz kılmayız!”³¹⁶

53

Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr el-Ensârî*Radıyallahu anh³¹⁷*

İsmi ve nesebi: Ukbe b. Amr b. Sa'lebe b. Esire b. Atiyye b. Hudare b. Avf b. el-Haris b. el-Hazrec el-Ensari, Ebu Mes'ud el-Bedri. Künyesiyle meşhurdur. Akabe Biatına katıldığı hususunda ittifak edilmiştir.

Bedir Savaşına katılıp katılmadığında ise ihtilaf edilmiştir. Buhari onun Bedir Savaşına katılmış olduğuna karar vermiş ve bu konuda onun Bedir'e katıldığını açıkça belirten, Sahih'inde rivayet ettiği hadisleri delil getirmiştir.

Bu delillerden birisi şudur: Urve b. ez-Zubeyr, Beşir b. Ebi Mes'ud'dan rivayet ediyor:

"Mugire ikinci namazını geciktirdi. Zeyd b. Hasen'in dedesi olan ve Bedir Savaşına katılmış bulunan Ebu Mesud Ukbe b. Amr onun yanına girdi."

Ebu Utbe b. Selam ve el-Kunâ adlı eserinde İmam Müslim onun Bedir Savaşına katıldığını söylemişlerdir.

İbnu'l-Barakî dedi ki: "İbn İshak onu Bedir ashabı arasında zikretmemiştir. Birçok hadiste ise onun Bedir Savaşına katıldığı geçmektedir."

El-Taberani dedi ki: "Kûfe halkı şöyle diyorlardı: "Ebu Mesud, Bedir Savaşına katılmıştır." Medine'liler ise onu Bedir ashabı arasında zikretmemişlerdir."

İbn Sad, Vakıdî'den naklen dedi ki: "Ebu Mesud'un Bedire katılmadığı hususunda arkadaşlarımız arasında bir ihtilaf yoktur. Onun Bedir suyuna kadar gittiği ve katıldığı söylenmiştir. Uhud ve sonraki savaşlara da katılmıştır. Kûfe'de yerleşmiştir. Ali radıyallahu anh'ın ashabından idi. Bir seferinde Ali radıyallahu anh,

317 El-İsabe (5608) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/385)

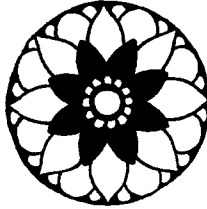
Kûfe'ye kendi yerine onu halife olarak bırakmıştı.”

Halife b. Hayyat dedi ki: “40 yılından önce vefât etmiştir.”

El-Medaini: “40 yılında vefât etti” demiştir.

Derim ki: Sahih olan, bu tarihten daha sonra vefât etmiş olduğudur. Nitekim Mugire'nin Kûfe valisi olduğu sırada hayatta olduğu sabit olmuştur. Bu ise kesin olarak 40 senesinden sonra olmuştur.

Denildi ki: Kûfe'de vefât etmiştir. Medine'de vefât ettiği de söylenmiştir.

54

Ebû Mûsâ el-Eş'arî (Abdullah b. Kays)*Radıyallahu anh*³¹⁸

İsmi ve nesebi: Abdullah b. Kays b. Süleym b. Haddar b. Harb b. Amir b. Ganem b. Bekr b. Amir b. Azer b. Vail b. Naciye b. el-Cumahir b. el-Eş'ar, Ebu Musa el-Eşari. İsmiyle de künyesiyle de meşhurdur.

Annesi: Zabye bintu Vehb b. Ak'tır. Müslüman olmuş ve Medine'de vefât etmiştir.

Ebu Musa radıyallahu anh Ramle'de yerleşmiş ve Said b. el-As ile anlaşılmıştı. Sonra müslüman oldu ve Habeşistan'a hicret et-

318 El-İsabe (4900) Usdül-Gabe (3135) el-İstiab (1657) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/330)

İbn Kuteybe şöyle demiştir: "Bu Yemen esirlerinden Abdullah b. Kays'dır. Eşarilerden müteşekkil bir cemaatle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına geldi ve İslâm'ı kabul ettiler. Onun hazır bulunduğu olay yerlerinin ilki Hayberdir.

Annesine "Tufye" denirdi.

Ebu Muhammed dedi ki: Tufye, Mukil ağacının yaprağıdır.

Bu kadın Akk'dandır. Onun annesi Tufye İslâm'ı kabul etti ve Medine'de öldü.

Ebu Musa'nın müslüman olan kardeşleri vardı. Ebu Amir b. Kays onlardandır. Evtas gününde katlolundu. Ve yine Ebu Burda b. Kays ve Ebu Ruhm b. Kays da onlardandı. Ebu Ruhm Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hiçbir şey görmedi.

Ebu Musa hafif cüsseli, kısa boylu ve köse sakallı idi. Güzel sesle Kur'an okuması vardı.

52 yılında vefât etti. 42 senesinde öldüğü de söylenir.

Onun çocukları vardı. Ebu Burde b. Ebi Musa onlardandı. O kadı idi ve Onun oğlu Bilal b. Ebi Burde de onlardandı. O da kadı idi.

Ebu Burde'nin adı Amir b. Abdillâh'tır. Ebu Burde 103 senesinde vefât etti.

Musa b. Musa'da onlardandı. Bunun anası Ümmü Külsum bint-i Fadl b. Abbas b. Abdülmuttalib'dir. Ve yine onlardan Ebubekir b. Ebi Musa vardır. Bunun adı künyesidir.

ti. Kavminin beldesine döndüğü ve Habeşistan'a gitmediği de söylenmiştir. Bu çoğunluğun sözüdür. Zira Musa b. Ukbe, İbn İshak ve Vakıdî onu Habeşistan'a hicret edenler arasında zikretmemişlerdir.

Hayber'in fethinden sonra Medine'ye döndü. Gemisi Cafer b. Ebi Talib radiyallahu anh'ın gemisiyle karşılaştı ve beraber geldiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Zübeyd ve Aden gibi Yemen taraflarına gönderdi. Ömer radiyallahu anh de onu Mugire'den sonra Basra'ya görevlendirdi ve o da önce Ahvaz'ı, sonra Esbehan'ı feth etti. Bundan sonra Osman radiyallahu anh onu Kûfe'ye görevlendirdi. Sonra da Sıffin'de iki hakemden biri oldu. Bundan sonra da her iki gruptan uzaklaştı.

İbn Sad ve Taberi, Abdullah b. Burayde yoluyla, onun Ebu Musa'yı vassfederken şöyle dediğini nakletmişlerdir:

"Hafif bedenli, kısa boylu idi."

Ebu Musa radiyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, dört halifeden, Muaz, İbn Mesud, Ubey b. Ka'b ve Ammar radiyallahu anhum'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de çocukları; Musa, İbrahim, Ebu Burde ve Ebu Bekir, hanımı Ümm Abdillah, sahabelerden; Ebu Said, Enes, Tarık b. Şihab, tabiinin büyüklerinden ve daha sonrakilerden; Zeyd b. Vehb, Ebu Abdirrahman es-Sulemi, Ubeyd b. Umeyr, Kays b. Ebi Hazım, Ebu'l-Esved, Said b. el-Museyyeb, Zirr b. Hubeyş, Ebu Osman en-Nehdi, Ebu Rafi es-Saig, Ebu Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ud, Rib'î b. Hıraş, Hittan er-Rakkaşi, Ebu Vail, Safvan b. Muhriz ve başkaları rivayet etmişlerdir.

Mucahid, Şa'bî'den naklen şöyle demiştir: "Ömer radiyallahu anh vasiyetinde şöyle yazdı:

"Hiçbir amili bir seneden fazla tutmadım. El-Eşari'yi dört sene tutun. O Kur'ân-ı güzel sesle okurdu."

Sahih'te merfu olarak şu hadis rivayet edilmiştir: "O'na Davud ailesinin mizmarlarından bir mizmar verilmiştir." Ebu Osman en-Nehdi dedi ki:

"Ebu Musa'nın Kur'ân okuduğu sesinden daha güzel ne bir zil, ne bir ud ne de bir ney sesi işitmedim." Ömer radiyallahu anh onu gördüğü zaman şöyle derdi:

“Ey Ebu Musa! Bize Rabbimizi hatırlat.” Diğer rivayette:

“Bizi Rabbimize şevklendir” derdi ve o da onun yanında Kur’ân okurdu.

Ebu Musa radiyallahu anh Basra halkına fıkıhı öğreten ve Kur’ân okutan kimse idi. Şa’bî dedi ki:

“İlim şu altı kişide son bulmuştur..” bunlar arasında Ebu Musa radiyallahu anh’ı da zikretmiştir.

Buhari, Şa’bî tarikiyle rivayet ederek “alimler” lafzıyla zikretmiştir.

İbnu’l-Medaini dedi ki: “Ümmetin kadıları şu dört kimsedir: Ömer, Ali, Ebu Musa ve Zeyd b. Sabit.” Buhari, Ebu’t-Teyyah yoluyla el-Hasen’den rivayet ediyor: el-Hasen (el-Basri) dedi ki:

“Basra’ya halkına Ebu Musa’dan daha hayırlı olan bir binekli gelmemiştir.”

El-Begavi, Enes radiyallahu anh’den rivayet ediyor: “Ebu Musa radiyallahu anh’ın avretinin açılması korkusuyla gece giydiği pijamaları vardı.”³¹⁹ Sahihdir.

Futuh sahipleri dedi ki: “Ebu Musa, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Zübeyd’de, Aden’de ve Yemen’in sahilleriyle başka yerlerinde görevlendirdiği âmili idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiği zaman Medine’ye döndü. Şam fetihlerine katıldı ve Ebu Ubeyde’nin vefâtına şahit oldu. Ömer radiyallahu anh onu Mugira’yı azlettikten sonra Basra emiri olarak tayin etti. Ahvaz ve Esbehan’ı feth eden Ebu Musa’dır. Osman radiyallahu anh onu görevinde kısa süre tuttu, sonra ayırdı. Abdullah b. Amir’i görevlendirdi. Ebu Musa da Kûfe’de yerleşti. Osman radiyallahu anh Said b. el-As’ı azledip Ebu Musa’yı Kûfe’ye görevlendirinceye kadar halka fıkıh öğretti.”

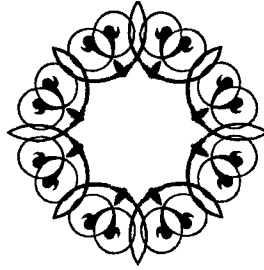
Begavi dedi ki: “Bana ulaştığına göre Ebu Musa 42 yılında vefât etmiştir. 44 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Vefat ettiğinde altmış küsur yaşında idi.”

Derim ki: İbn Numeyr ve başkaları ilk görüşü, Ebu Nuaym ve diğerleri de ikinci görüşü tercih etmişlerdir.

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe dedi ki: “Ebu Musa radiyallahu anh 63 sene yaşamıştır.”

El-Heysem ve başkaları dediler ki: “50 yılında vefât etmiştir.” Halife (b. el-Hayyat): “51 yılında vefât ettiği söylendi” demiştir.

El-Medaini: “53 yılında vefât etti” der. Kûfe’de mi yoksa Mekte’de mi vefât ettiği hususunda da ihtilaf etmişlerdir.

55

Ebû Rafî' el-Kıbtî*Radıyallahu anh³²⁰*

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıdır. İsminin İbrahim, Eslem, Sinan, Yesar, Salih, Abdurrahman, Kuzman, Yezid, Sabit veya Hürmüz olduğu söylenmiştir.

İbn Abdilberr dedi ki: "İsmi hakkında söylenenlerden en meşhur olanı Eslem'dir."

Yahya b. Main dedi ki: "İsmi İbrahim'dir."

Musab el-Zubeyrî "İsmi İbrahim olup lakabı Bureyye'dir." Burayye; İbrahim isminin tasgiridir.

İbn Şahin, Ebu Davud'dan şöyle nakleder: "İsmi Kuzman idi. Sonra İbrahim olarak değişti. İsminin Eslem olduğu da söylenmiştir."

İbn Hibban şunu da eklemiştir: "İsminin Yesar ve Hürmüz olduğu da söylenmiştir."

Denildi ki; el-Abbas b. Abdilmuttalib'in azatlısı idi. Onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hibe etti. O da, el-Abbas b. Abdilmuttalib radıyallahu anh'ın müslüman oluşunu müjdelediği zaman azat etmiştir. Mahfuz olan rivayete göre; el-Abbas radıyallahu anh'ı müjdelemesi üzerine müslüman olmuştur. Zira Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hayber ehline karşı yardım ediyordu. Burada bir kıssa geçmiştir. Onun müslüman oluşu Bedir'den önce olup, bu savaşa katılamamıştır. Uhud ve daha sonraki savaşlara katılmıştır.

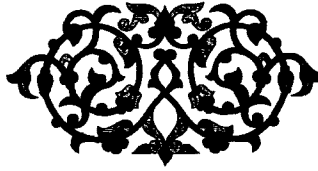
Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de çocukları; Rafî, el-Hasen, Ubeydullah ve el-Mugira, torunları; el-Hasen, Salih, Ubeydullah, Ali b. Ebi Rafî'nin çocukları, el-Fadl

320 El-İsabe (9872), Usudu'l-Gabe (5867), Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/164)

b. Ubeydullah b. Ebi Rafi, Ebu Said el-Makburi, Süleyman b. Yesar, Atâ b. Yesar, Amr b. eş-Şerid, Ebu Gatafan b. Zarif, Said b. Ebi Said Mevla Ebi Hazm, Davud'un babası Husayn, Şurahbil b. Sad ve diğerleri rivayette bulunmuşlardır.

Vakıdî dedi ki: "Ebu Rafi radiyallahu anh Osman radiyallahu anh'den kısa bir süre önce veya sonra Medine'de vefât etmiştir."

İbn Hibban dedi ki: "Ali b. Ebi Talib radiyallahu anh'ın hali-feliği döneminde vefât etmiştir."

56

Ebu Rafi*Radıyallahu anh*³²¹

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in el-Kıbtî'den farklı diğer bir azatlı kölesidir. Mus'ab ez-Zubeyrî Ebu Rafî'yi zikretmiş ve şöyle demiştir: "Ebu Rafî, Ebu Uhayha Said b. el-As b. Umeyye'nin kölesi idi. Halid b. Said dışında kendisinde nasibi olan oğulları hepsini azad etti. O da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in nasibini hibe etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onu azat etti. Şöyle derdi:

"Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıyım." Amr b. Said b. el-As b. Umeyye, Muaviye'nin günlerinde Medine'de vali olunca Ebu Rafî'nin iki oğlunu çağırdı ve şöyle dedi:

"Sen kimin azatlısısın?" o da:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıyım" dedi. Bunun üzerine ona yüz kamçı vurdu. Sonra bıraktı ve çağırdı.

"Sen kimin azatlısısın?" dedi. O da:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıyım" dedi. Bunun üzerine yine yüz kamçı vurdu. Bu şekilde beş yüz kamçı vuruncaya kadar devam etti.

El-Muberrred, el-Kamil'de bu şekilde zikretmiştir. Siyakından anlaşıldığına göre bu Ebu Rafî, az önce geçen Ebu Rafî'dir. İbn Abdilberr de bu şekilde karar vermiş, Abdullah b. Ebi Rafî'nin babası, Ali radıyallahu anh'ın katibi olan Ebu Rafî el-Kıbtî'nin hal tercemesinde bu kıssayı kaydetmiştir. Bu açık bir hatadır. Zira Ubeydullah b. Ebi Rafî'nin babası olan Ebu Rafî, Abbas b. Abdilmuttalib radıyallahu anh'ın azat ettiği bir köledir.

Ebu Ömer (İbn Abdilberr) dedi ki: "Bu kıssa nakil bakımından sabit değildir. Bunda çok çelişkiler vardır."

Amr b. Dinar, Cerir b. Ebi Hazım ve Eyyub'dan şöyle rivayet edilmiştir: Ebu Rafi'nin payını elinde tutan yalnız Halid idi." Diğer rivayette onun Ebu Uhayha'ya ait tek bir pay olduğu geçer. Oğulları kendi paylarını azat etmişler ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu payı satın almış ve azat etmiştir.

Derim ki: Ebu Said el-E'rabî bu kıssayı Mu'cem'inde, Cerir b. Hazım – Hammad b. Musa – Medine halkından biri – Osman b. el-Behiy b. Ebi Rafi yoluyla rivayet ediyor:

"Ebu Uhayha dedem idi. Ondan bir miras kalmıştı. Bedir günü oğullarıyla beraber çıktı ve nasipleri olan üç kölesini azat etti. Onlar; Said, Ubeydullah ve el-Asî idi. Üçü de Bedir gününde kâfir olarak savaştılar. Said'in Halid dışındaki oğulları nasiplerini azat ettiler. Zira o Ebu Uhayha'nın evlendirmek istediği ümmü veled'i sebebiyle Ebu Rafi'ye öfkeli idi. Halid buna karşı çıkmış ve isyan etmişti. Ebu Rafi müslüman olduğu zaman hicret etti ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Halid ile Ebu Rafi'nin durumunu konuştu. Halid, azat, hibe ya da satmayı istemedi. Bundan sonra pişman oldu ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hibe etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onun payını azat etti. Ebu Rafi şöyle derdi:

"Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıyım. Amr b. Said b. el-As Medine valisi olduğu zaman el-Behiyy b. Ebi Rafi'ye gönderdi. O da:

"Seni kim azat etti?" dedi. O da:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem" dedi. Bunun üzerine yüz kamçı vurdu. Sonra:

"Seni kim azat etti?" dedi. O tekrar aynı cevabı verdi. Böylece beş yüz kamçı vuruncaya kadar devam etti. Onun ölmesinden korktu ve ona şöyle dedi:

"Sizi azat eden benim." Abdulmelik b. Mervan, Amr b. Said b. el-As ile Savaşınca, el-Behiy b. Ebi Rafi onu övdü, Amr b. Said ise onu kötüledi. Bu rivayet, kıssada geçen Ebu Rafi'nin, Ubeydullah b. Ebi Rafi'nin babası olan Ebu Rafi olduğu hususunda açıktır. Zira onun el-Behiy adında bir çocuğu yoktu.

57

Ebû Saîd el-Hudrî*Radıyallahu anh³²²*

İsmi ve nesebi: Sad b. Malik b. Sinan b. Ubeyd b. Sa'lebe b. el-Ebcer Hudre b. Avf b. el-Haris b. el-Hazrac el-Ensari el-Hazracî, Ebu Saîd el-Hudrî.

Künyesiyle meşhurdur. Uhud Savaşında küçük bulunmuş, babası onu savaşa katmıştır. Bundan sonraki savaşlara da katılmıştır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Zeyd b. Sabit ve başkalarından da (Allah hepsinden razı olsun) rivayette bulunmuştur.

Kendisinden rivayette bulunanlar: Sahabeden; İbn Abbas, İbn Ömer, Cabir, Mahmud b. Lebid, Ebu Umame b. Sehl, Ebu't-Tufeyl radiyallahu anhum, tabiinin büyüklerinden; İbnu'l-Museyyeb, Ebu Osman en-Nehdi, Tarık b. Şihab, Ubeyd b. Umeyr, daha sonrakilerden; Ata, İyaz b. Abdillâh b. Ebi Serh, Büşr b. Saîd, Mucahid, Ebu'l-Mutevekkil en-Naci, Ebu Nudra, Ma'bed b. Sirin, Abdullâh b. Muhayriz ve başkaları.

Çok hadis rivayet ederdi. Hanzala b. Ebi Sufyan, şeyhlerin-

322 El-İsabe (3197) Usdü'l-Gabe (2036) el-İstiab (959)

İbn Kuteybe şu bilgiyi vermiştir:

"Bu, Saîd b. Malik'tir. Hudre'ye mensuptur. Onlar ise Yemendendir.

Annebîr kardeşi Katade b. Numan'dır. Katade Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbı arasında zikri geçen okçulardandı.

Ebu Saîd 74 yılında öldü. Seleme b. el-Ekva'da bu senede öldü.

Onun çocuklarından Abdurrahman, Saîd ve Beşir vardı.

Abdurrahman; Ebu Muhammed diye künyelenirdi. 110 senesinde Medine'de öldü.

Abdurrahman'ın şu çocukları oldu: Abdullâh ve Rubih, Rubih'in adı Saîd'dir. Bu, Hadis Ashabı katında zayıftır. Müsbet sayılmaz. Halbuki çok da hadis rivayeti vardır.

den naklen şöyle demiştir: “Genç sahabelerin en fakihlerindendi.”

El-Hatib dedi ki: “Sahabenin faziletliyelerinden idi. Çok hadis ezberlemiştir.”

El-Heysem b. Kuleyb, Musned’inde Abdulmuheymin b. Abbas b. Sehl b. Sad – babası – dedesi tarikiyle rivayet ediyor: “Ben, Ebu Zerr, Ubade b. es-Samit, Muhammed b. Mesleme ve Ebu Said el-Hudri Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e altı şey üzerine bi-at ettik. Bunlardan birisi, Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasına aldırmamak idi.”

İbn Sad, Hanzala b. Sufyan el-Cumahi’nin şeyhlerinden şu naklini rivayet etmiştir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in genç sahabeleri arasında Ebu Said el-Hudri’den daha fakihi yoktu.”

Yezid b. Abdillâh b. eş-Şihhîr dedi ki: “Ebu Said radiyallahu anh, Harre günü çıktı ve bir mağaraya girdi. Şam’lı biri onun yanına girdi. Ona:

“Çık” dedi. Adam:

“Çıkmam” deyince:

“Eğer yanıma girersen seni öldürürüm” dedi. Adam girince Ebu Said radiyallahu anh kılıcını çekti ve:

“Günahının cezasını çek” dedi. Adam:

“Sen Ebu Said el-Hudrîmisin?” dedi.

“Evet” cevabını verince adam:

“O halde benim için bağışlanma dile” dedi.

Ahmed³²³ ve başkaları Atiyye yoluyla Ebu Said radiyallahu anh’dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Babam, Uhud gününde şehid edildi. Geride mal bıraktı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e geldim ve sordum. Beni gördüğünde şöyle buyurdu:

“Kim ihtiyacını arz etmezse Allah onu zengin kılar. Kim de iffetli olmak isterse Allah onu iffetli kılar.” Bunun üzerine geri döndüm.

Bu hadisin aslı Sahihayn’de başka bir kıssa ile birlikte, şu la-

fızla Ebu Said radiyallahu anh'den rivayet edilmiştir:

“Kim ihtiyacını arz etmezse, Allah onu zengin kılar. Kim iffetli olmak isterse Allah onu iffetli kılar. Kim de sabırlı olmak isterse Allah onu sabırlı kılar.”³²⁴

Ebu Said radiyallahu anh merfuan şu hadisi rivayet etmiştir: **“Sizden birinin, insandan korkusu, gördüğü veya bildiği hakkı söylemekten alıkoymasın.”** Ebu Said radiyallahu anh dedi ki:

“Bu hadis beni Muaviye'nin yanına gidip onun kulaklarını doldurmama itti. Sonra geri döndüm.”

İbn Ebi Hayseme, Hind bt. Said b. Ebi Said el-Hudri'den, o da amcasından şöyle rivayet etmiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebu Said radiyallahu anh'ı ziyarette gelmişti. Ona koyun budu takdim ettim.”

Said b. Mansur, el-A'lâ b. el-Museyyeb, babasından, o da Ebu Said'den rivayet ediyor: Ona:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görmek ve onun sahabeti olman sana mübarek olsun” dedik. Dedi ki:

“Ondan sonra bizim neler çıkardığımızı bilemezsin.”

Ali b. el-Ca'd, Said b. Yezid'den rivayet ediyor: Ebu Nudra, Ebu Said radiyallahu anh'ın şöyle dediğini anlatıyordu:

“Hadis rivayet ediniz, zira bu hadisleri hatırlatır.”

Vakıdî dedi ki: “74 yılında vefât etmiştir.” 64 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. El-Medaini: “63 yılında vefât etmiştir.” Dedi. El-Askeri ise: “65 yılında vefât etti” demiştir.

324 Buhari (1469), Müslim (124), Ebu Davud (1644), Tirmizi (2024), Nesai (2587).

58

Ebû Sa'lebe el-Huşenî*Radıyallahu anh*³²⁵

Meşhur bir sahabe olup künyesiyle bilinir. İsmi ve babasının ismi hakkında çok ihtilaf edilmiştir. Ahmed, Müslim, İbn Zencuye, Harun el-Hammal ve İbn Sad isminin Cürhüm olduğunu söylemişlerdir. Cürsüm, Cürhüm, Cürsüm, Cürsûme, Zeyd, Ömer, Sak, Lasık, Lasir, Lâs, Laşum, Elaşık, Elaşir, Naşir, Naşib ve Garnûk olduğu da söylenmiştir.

Babasının ismi hakkında da; Amr, Kays, Nasim, Lasim, Lasir, Naşib, Naşir, Cürhüm, Cürhüm, Himyer, Cürsüm, Cilhum, Abdülkerim olduğu söylenmiştir. İbn Sad'ın kitabında böyle geçmektedir.

Dedesinin ismine vakıf olamadım. Allah en iyi bilendir.

Benî Huşeyn kabilesine mensuptur. İsmi Vail b. en-Nemr b. Vebra b. Tagleb b. Hulvan b. İmran b. el-Haf b. Kudaa'dır.

İbnu'l-Kelbî dedi ki: "O, Leyvan b. Murr b. Huşeyn'in çocuklarındandır."

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den pek çok hadis rivayet etmiştir. Bunlardan birisi de, Sahihayn'da Rebia b. Yezid yoluyla gelen şu hadistir:

"Dedim ki: "Ey Allah'ın Rasulü! Biz Ehl-i Kitap bir topluluğun topraklarındayız. Onların kaplarından yiyoruz. O topraklarda öğretilmiş köpeğimle de, öğretilmemiş köpeğimle de avlanıyorum. Bu konuda bana helal olanları haber ver..."³²⁶

Ebu Salebe Şam'a yerleşmiştir. Humus'a yerleştiği de söylenmiştir. Kendisinden; Ebu İdris el-Havlani, Ebu Umeyye eş-Şa'ba-

325 El-İsabe (9657) Usdül-Gabe (5744) el-İstiab (2927) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/153)

326 Darakutni (184, 483) Taberani (22/589) Mecmau'z-Zevaid (1/171) İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (13/454)

ni, Ebu Esma er-Rahabi, Said b. el-Museyyeb, Cubeyr b. Nufeyr, Ebu Kılabe, Mekhul ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbnu'l-Barki, İbnu'l-Kelbi'ye tâbi olarak şöyle demiştir: "Ağaç altında biat edenlerdendir. Hayber'de ona da ganimetten bir pay verilmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu kavmine göndermiş ve onlar da müslüman olmuşlardır."³²⁷

İbn Sad, Mihcen b. Vehb'e ulaşan isnadıyla rivayet ediyor: "Ebu Salebe, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hayber'e hâzırlandığı zaman geldi ve Müslüman oldu. Onunla beraber savaşa katıldı. Bundan sonra kavminden yedi kişiyle birlikte döndü. Onlar müslüman oldular ve yanma yerleştiler."

Ebu'l-Hasen b. Sümei' dedi ki: "Bana ulaştığına göre Ebu Salebe, Ebu Hureyre'den daha önce müslüman olmuştur ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra yaşamıştır. Sıffin'de iki firkadan herhangi biriyle birlikte savaşmamıştır. Muaviye radiyallahu anh'ın hilafetinin başlarında vefât etmiştir."

Ebu Ali el-Havlani dedi ki: "Dareya'ya yerleşmişti." İbn Asakir onu hal tercemesinde, Naşire b. Semmi'den rivayet ediyor:

"Ebu Salebe'den daha doğru sözlü birini görmedik. Onun her sözünü doğru bulurduk."

Ali dedi ki: "Üzerinden hiçbir gece geçmezdi ki, çıkıp semaya bakmasın. Semanın nasıl olduğuna bakar, sonra döner secde ederdi."

Ebu'z-Zahiriye'den: Ebu Salebe dedi ki: "Allah'tan ümid ederim ki, ölüm anında boğuldunuzu gördüğüm gibi beni de boğmasın" Bir gece namaz kılarken secde halinde ruhunu teslim etti. Kızı rüyasında babasının ölmüş olduğunu gördü. Korkuyla uyanarak:

"Babam nerede?" diye bağırdı. Ona babasının namazgahta olduğunu söylediler. Ona seslendiğinde cevap vermedi. Ona gittiğinde secde halinde buldu. Onu hareket ettirmek istediğinde cansız bedeni yere yığıldı."

Ebu Ubeyd, İbn Sad, Halife b. Hayyat, Harun el-Hammal ve Ebu Hassan ez-Ziyadi onun 75 yılında vefât ettiğini söylemişlerdir.

59

Ebû Talha Zeyd b. Sehl el-Ensârî*Radıyallahu anh*³²⁸

İsmi ve nesebi: Zeyd b. Sehl b. el-Esved b. Haram b. Amr b. Zeydumenat b. Amr b. Malik b. Adiy b. Amr b. Malik b. en-Neccar el-Ensari el-Hazreci, Ebu Talha künyesiyle meşhurdur. Onun ismini "Sehl b. Zeyd" şeklinde veren yanılmıştır. Bu, İbn Lehiya'nın, Ebu'l-Esved'den, onun da Urve'den, Akabe'ye katılanların ismini verirken naklettiği görüştür.

İbn Sad rivayet ediyor: Ebu Talha'nın çocuklarından Ebu Talha şöyle dedi:

"Ebu Talha'nın ismi Zeyd'dir. O şu beyti söylemiştir:

Zeyd'im ben, hem Ebu Talha'yım da,

Her gün bir av bulunur silahımda.

Sahabelerin faziletliyelerinden idi. Ümm Süleym'in kocasıdır.

Nesai, Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Ebu Talha,

328 El-İsabe (2906, 10158), Usdü'l-Gabe (1843, 6029), el-İstiab (855, 3096) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/180)

İbn Kuteybe şöyle demiştir:

Ebu Muhammed dedi ki:

Bu, Zeyd b. Sehl'dir. O şöyle der:

"Ben Ebu Talha'yım halbuki ismim Zeyd.

Her gün silahımda vardır bir sayd (av)"

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem "Elbette Ebu Talha'nın sesi, orda içinde bin adamdan hayırlıdır" buyurdu.

Nişancılarındandı. Huneyn gününde yirmi kişiyi katletti ve onların mallarını aldı.

Buğday renkli, orta boylu idi. Saç ve sakalının aklığını değiştirmezdi.

Medine'de 34 yılında öldü. Cenaze namazım da Osman kıldırdı.

Basra halkı rivayet ederler ki, o gemiye bindi ve onda öldü. Bir ada da defnolundu.

Ümmü Selim bint-i Melhan Ebu Talha'nın karısı idi. Bu aynı zamanda Enes b. Malik'in anasıdır. Bu kadının kardeşi ise Haram b. Melhan'dır.

Ümm Süleym'e talip olduğunda şöyle dedi:

"Ey Ebu Talha! Senin gibisi reddedilmez. Lakin sen kâfir bir kimsesin. Ben ise müslümanım. Bu bana helal olmaz. Eğer müslüman olursan, senin İslâma girişin benim mehrim olsun." Bunun üzerine o müslüman oldu ve bu da onun mehri oldu. Bunu Ebu Davud et-Tayalisi Müsned'inde rivayet etmiştir.³²⁹ İbn Sad'ın rivayetinde "Bin kişiden hayırlı" ifadesi de geçmiştir.

Enes radiyallahu anh'den: "Ebu Talha radiyallahu anh Uhud gününde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in önünde ok atıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem başını kaldırıp bakınca Ebu Talha göğsünü siper etti ve şöyle dedi:

"Atılan oklar sana isabet etmesin diye böyle yapıyorum! Göğsüm göğsüne siperdir!" isnadı sahihtir.

Bu, Ebu Talha radiyallahu anh'ın Akabe'ye katılmadığını söyleyenin sözüne muhaliftir. Nitekim Urve ve Musa b. Ukbe bu şekilde karar vermişler ve hepsi de onun Bedir'e katılanlardan olduğunu söylemişlerdir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ebu Talha'nın sesi ordu içinde bin kişinin sesinden hayırlıdır." Buyurmuştur. Bunu Ahmed mürsel olarak rivayet etmiştir.³³⁰

Vefâtı hususunda ihtilaf edilmiştir. Vakıdî ile ona tâbi olan İbn Numeyr, Yahya b. Bukeyr ve birçok kimse; 34 yılında vefât ettiğini, namazını da Osman radiyallahu anh'ın kıldırıldığını söylemişlerdir. Bundan iki sene önce vefât ettiği de söylenmiştir.

Ebu Zür'a ed-Dımeşkî dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra 40 sene yaşadı. Bu konuda sanki Şu'be'nin Sabit yoluyla Enes radiyallahu anh'den şu rivayetine tutunmuştur:

"Ebu Talha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanında savaşlardan dolayı oruç tutmazdı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vefâtından sonra ise kurban ve ramazan bayramı günleri haricinde iftar etmeden 40 sene oruç tutmuştur."

Derim ki: Buna göre Ebu Talha radiyallahu anh'ın vefâtı 50 veya 51 yılında olmuştur. El-Medaini de böyle karar vermiştir.

329 Ebu Davud et-Tayalisi Musned (2590)

330 Ahmed (3/261, 3/111, 112)

Bunu, el-Muvatta'da rivayet edilen ve Tirmizi'nin de sahih dediği şu rivayet destekler: Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe, Ebu Talha'nın yanına girdi ve sûretler hakkındaki hadisi zikretti. Ubeydullah, Osman ve Ali radiyallahu anh'e yetişmemiştir. Bu da Ebu Talha'nın daha sonraki bir zamanda vefât ettiğini gösterir.

Yine Sabit, Enes radiyallahu anh'den şöyle rivayet eder: "Ebu Talha bir deniz Savaşında vefât etti. Onu defnedecekleri adayı ancak yedi gün sonra buldular. Cesedi hiç bozulmadı."

Bunu Tarih'inde Fesevî ve Ebu Ya'la sahih isnadla rivayet etmişlerdir.

Ebu Talha radiyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivayetinde bulunmuştur. Kendisinden de; üvey oğlu Enes, İbn Abbas, Ebu'l-Hubab, Said b. Yesar ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Müslim ve başkaları İbn Sirin yoluyla Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyorlar:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da başını traş ettiği zaman saçlarının sağ tarafındakileri birer ikişer sahabelerine dağıttı. Sol tarafındakilerin tamamını da Ebu Talha'ya verdi."

Sahihayn'de, Enes radiyallahu anh'den rivayet ediliyor: **"Sevdiğiniz şeylerden infakta bulunmadıkça iyiliğe ulaşamazsınız"** (Al-i İmran 92) ayeti nazil olduğu zaman Ebu Talha radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:

"Muhakkak ki benim en sevdiğim malım Beyruha (arazi-si)dir. İyiliğe kavuşmayı ümit ederek onu sadaka veriyorum." Dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"İşte bu kazançlı bir mal" buyurdu.³³¹

331 İbn Hacer Fethu'l-Bari (8/223) Tebrizi Mişkâtul-Mesabih (1945) Ebu Nuaym Hilyetu'l-Evliya (6/338)

60

Ebû Umâme Sudey b. Aclan el-Bahilî*Radıyallahu anh*³³²

İsmi ve nesebi: Sudeyy b. Aclan b. el-Haris – veya ibn Vehb ya da ibn Amr – b. Vehb b. Arib b. Vehb b. Riyah b. el-Haris b. Ma'n b. Malik b. A'sur el-Bahili, Ebu Umame kunyesiyle meşhurdur.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ömer, Osman, Ali, Ebu Ubeyde, Muaz, Ebu'd-Derda, Ubade b. es-Samit, Amr b. Abese (r. anhum) ve başka sahabelerden rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de Ebu Selam el-Esved, Muhammed b. Ziyad el-Elhani, Şurahbil b. Muslim, Şeddad, Ebu Ammar, el-Kasım b. Abdırrahman, Şehr b. Havşeb, Mekhul, Halid b. Ma'dan ve başkaları rivayette bulunmuştur.

İbn Sad dedi ki: "Şam'da yerleşmiştir."

Taberani³³³, onun Uhud Savaşına katıldığını gösteren bir rivayette bulunmuştur. Lâkin isnadı zayıftır.

Ebu Ya'la, Ebu Galib yoluyla Ebu Umame radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni bir kavme gönderdi. Ben de onlara gittim. Aç idim ve onlar kan yiyorlardı. Bana:

"Gel" dediler. Ben de:

"Size ancak bundan yasaklamak için geldim" dedim. Uykuya yenik düşerek uyudum. Bana içinde içecek bulunan bir kap getirdiler. Onu aldım ve içtim. Karnım şişip iyice doydum. Sonra içlerinden biri onlara:

"Size kavminizin önderlerinden biri gelmiş ve siz ona hediye vermediniz" dedi. Bunun üzerine bana süt getirdiler. Ben:

332 El-İsabe (4062) Usdü'l-Gabe (2495) el-İstiab (1242) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/264)

333 Taberani (8/89)

“Benim ona ihtiyacım yok” dedim ve onlara karnımı gösterdim. Sonunda Müslüman oldular.”

Bunu Beyhaki de ed-Delail’de rivayet etmiş ve şu ziyadeyi nakletmiştir:

“Peygamber onu kendi kavmi olan Bahile’ye göndermişti.”

İbn Hibban³³⁴ dedi ki: “Sıffin’de Ali radiyallahu anh ile beraber savaşmıştır. Ebu Uname el-Bahili radiyallahu anh 86 yılında vefât etmiştir.”

İbnu’l-Barki dedi ki: “Bunda ihtilaf yoktur. Bazıları ihtilafli rivayetler zikredip 81 yılında vefât ettiğini söyledi.” Bunu Muhammed b. Sad söylemiştir.

Abdussamed b. Said: “Vefat ettiğinde kendisine el-Mugallis denilen oğlu yerine geçti. Ebu Uname 106 sene yaşadı. Nitekim kendisinden sahih olarak sabit olan rivayete göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiğinde Ebu Uname 33 yaşındaydı.”

Buhari, Tarih’inde Humeyd b. Rebîa’dan rivayet ediyor: “Ebu Uname’yi 86 yılında valiliği zamanında el-Velid b. Abdilmelik’in yanından çıkarken gördüm. Oğlu el-Velid 96 yılında vefât etti.”

El-Hasen (b. Rafi b. Damra, Fadailu’s-Sahabe’de, Vehb b. Sada’dan rivayet ediyor:

“Dedem Yusuf b. Hazn el-Bahili’den şöyle dediğini işittim:

“Ebu Uname el-Bahili şöyle dedi: **“Sana ağaç altında biat ettiklerinde Allah müminlerden râzı olmuştur”** (Fetih 18) âyeti nâzil olduğunda dedim ki: “Ey Allah’ın Resûlü! Ben de sana ağaç altında biat edenlerdenim.” Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“Sen bendensin, ben de sendenim”³³⁵

Ebu Ya’la, Recâ b. Hayve yoluyla Ebu Uname radiyallahu anh’dan rivayet ediyor:

“Resûlullah bir gazveye hazırladığında ona gittim ve dedim ki:

“Şehid olmam için Allah’a hakkımda dua et” bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Allah’ım, onlara selâmet ve ganimet ver...”**³³⁶

334 Es-Sikat (3/195)

335 Hakim (3/120) Abdurrazzak (20394) Kenzu’l-Ummal (32880)

336 Taberani (8/108) Kenzu’l-Ummal (21648) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (6/420)

61

Ebû Useyd Malik b. Rebîa es-Sa'îdî*Radiyallahu anh*³³⁷

İsmi ve nesebi: Malik b. Rebîa b. el-Beden b. Amir b. Avf b. Harise b. Amr b. el-Hazrec b. Saide b. Ka'b b. el-Hazrec el-Ensari es-Saidi. Künyesi Ebu Useyd'dir. Künyesiyle meşhurdur. Künyesinin doğru okunuşu: "Useyd" şeklindedir. El-Begavi bu konuda ihtilaf naklederek "Esid" şeklinde okunduğunu da rivayet etmiştir.

Ed-Devrî, İbn Main'den naklen Useyd şeklinde okunmasının daha doğru olduğunu söylemiştir.

Bedir, Uhud ve daha sonraki savaşlara katılmıştır.³³⁸ Fetih gününde Benî Saide kavminin sancağı onda idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir.

Kendisinden de çocukları; Humeyd, ez-Zübeyr ve el-Munzir, azatlısı Ali b. Ubeyd, diğer azatlısı Ebu Said, sahabeden; Enes, Sehl b. Sad, Tabiinden; Abbas b. Sehl, Abdulmelik b. Said b. Süveyd, Ebu Seleme ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

El-Vakîdî dedi ki: "Kısa boylu, saç ve sakalı beyaz, çok saçlı idi. Gözlerini kaybetmişti. 60 yılında 80 yaşında iken vefât etti."

75 yaşında vefât ettiği de söylenmiştir. Bedire katılanlardan en son vefât eden Ebu Useyd el-Saidi radiyallahu anh'dır. 40 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Osman radiyallahu anh'ın halifeliği zamanında 30 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: "Bu cidden açık bir ihtilaftır."

337 El-İsabe (7630) Usdül-Gabe (4587) el-İstiab (2294) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/44)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Malik b. Rebîa'dır.

Kısa boylu, başı çok saçlı, sakallı ve başı beyaz bir adamdı. Gütme hassı gitti ve öldü. O bu sırada 78 yaşında idi. Bu, 60 senesidir. Onun Medine ve Bağdat'ta çocukları bulunmaktadır.

338 İbn Hişam es-Siyre (2/256)

62

Ebû Vakıd el-Leysî*Radıyallahu anh*³³⁹

İsmi hakkında ihtilaf edilmiştir. El-Haris b. Malik, İbn Avf ve Avf b. el-Haris b. Useyd b. Cabir b. Abdimenat b. Şec'a b. Amir b. Leys b. Bekr b. Abdumenat b. Ali b. Kinane olduğu söylenmiştir. Esedoğullarının anlaşmalısıydı.

Buhari, İbn Hibban, el-Baverdi ve Ebu Ahmed el-Hakim dediler ki: "Bedir Savaşına katılmıştır."

Ebu Ömer dedi ki: "Bedir'e katıldığı söylenmiştir. Fakat sabit değildir."

İbn Sad dedi ki: "İlk Müslüman olanlardandır. Fetih gününde ve Huneyn'de Beni Leys, Damra ve Sad b. Bekir kabilelerinin sancağını taşıyordu. Tebuk gazvesinde Beni Leys kabilesinden bir ordu çıkarmıştır. Mekke'ye gidip orada yerleşmiş ve vefât edinceye kadar kalmıştır" başka bir yerde de şöyle demiştir:

"Muhacirlerin kabristanına gömülmüştür."

Peygamber'den, Ebu Bekir, Ömer ve Esma bt. Ebi Bekir radıyallahu anhum'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de oğulları Abdulmelik ve Vakıd, Ebu Said el-Hudri, Ata b. Yesar, Urve ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: "İslâma ilk girenlerdendir. Fetih gününde Beni Leys, Damra ve Sad b. Bekir kabilelerinin sancağını taşımıştır. Fetih gününde müslüman olduğu söylenmiştir. Fakat doğrusu öncekidir. Medine'lilerden sayılmıştır."

Ebu Nuaym, Ebu Vakıd'ın Bedir Savaşına katıldığını söyleyenlere karşı çıkmış ve şöyle demiştir:

"Bilakis Fetih yılında veya Fetih'ten önce müslüman olmuştur. Kendisi Huneyn Savaşına katılmıştır. Şöyle demiştir: "Biz kü-

für zamanında genç idik.”

Ez-Zuhri onun Fetih yılında Müslüman olduğunu söylemiş ve bunu Sinan b. Ebi Sinan ed-Düelî'ye isnad etmiştir. İbn Mende bunu Zühriye ulaşan sahih bir isnad ile rivayet etmiştir.

Ebu Vakıd'ın Bedir Savaşına katıldığını söyleyenler, Yunus b. Bukeyr'in ve Megazi'sinde İbn İshak'ın Ebu Vakıd'dan şu rivayetine dayanmaktadırlar: Ebu Vakıd dedi ki:

“Bedir günü müşriklerden birinin peşine düştüm ve kılıcım-la ona vurdum. Kılıcım henüz onun başına değmeden başı yere düştü. Bunun üzerine onu öldürenin başkası olduğunu anladım.”

Bedir Savaşına katıldığını söyleyenlerin sözü, Vakıd'ın; “68 yılında 75 yaşında iken vefât etti” sözüne muhaliftir. Zira bu, onun Bedir Savaşından daha sonra doğmuş olmasını gerektirir.

Denildi ki: 75 yaşında iken vefât etti. Buna göre Bedir Savaşı Ebu Vakıd radiyallahu anh 12 yaşında iken olmuştur. Bu da Ebu Hassan ez-Ziyadi'nin şu sözüne uygundur:

“İbn Abbas radiyallahu anhuma'nın doğduğu yılda doğmuştur.”

Ebu Ömer, Vakıd'ın sözüne uyarak şöyle demiştir: “85 yılında vefât ettiği söylenmiştir.” Bu aynı zamanda Begavi ve diğerlerinin de görüşüdür.

Buhari onun Muaviye radiyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât ettiğini nakletmiştir. Buhari, hasen isnad ile Ebu Vakıd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Yermük gününde düşmanlardan birinin düştüğünü ve öldüğünü gördüm.”

Halife (b. el-Hayyat) bunu aynı yoldan şu ziyade ile rivayet etmiştir: “Kendi kendime dedim ki:

“Şayet onlardan birine gömleğimin bir tarafıyla vursam ölecek”

İbn Asakir, İbn İshak'ın müsnedinde: “Kim olduğu bilinmeyenlerdendir” demiştir. Doğru olanı Zühri'nin, Sinan'dan yaptığı nakildir.

İbn İshak kıssayı ancak Ebu Vakıd'ın Yemük Savaşında iken gerçekleştiği şekliyle rivayet etmiştir.

63

Ebû Zer Cundeb b. Cunade el-Ğıfârî*Radıyallahu anh*³⁴⁰

Meşhur zâhid, doğru sözlü. İsmi ve babasının ismi hakkında ihtilaf edilmiştir. Meşhur olan ismi: Cündüb b. Cunade b. Seken (İbn Abdillâh veya Berir olduğu da söylenmiştir.) b. Süfyan b. Ubeyd b. Haram b. Gıfar.

Annesinin ismi; Ramle bintu'l-Vakia el-Ğıfariye'dir.

İbn Mace'nin rivayetinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona: "Ey Cunejdîb!" diye seslenmiştir. İsmi ve babasının ismi hakkındaki ihtilafları İbn Asakir isnadlarıyla zikretmiştir.

Ebu Zerr radıyallahu anh İslâm'a ilk girenlerdendir. Müslüman oluş kıssası Sahihayn'de bir birinden farklı iki şekilde rivayet edilmiştir. Buhari, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in gönderildiği haberi Ebu Zer'e ulaşınca kardeşine şöyle dedi:

"Haydi şu vadiye git. Semadan haber getiren bir peygamber olduğunu iddia eden şu adam hakkında bana bilgi ver. Sözlerini dinle ve sonra bana gel." Bunun üzerine kardeşi gitti, sözlerini dinledi, sonra Ebu Zerr'e gelerek şöyle dedi:

"Onu üstün ahlakı emrederken gördüm. Söylediği sözler şiir gibiydi." Ebu Zer radıyallahu anh dedi ki:

"Sen bana tam istediğim şekilde şifa verici haber getirdin!"

Bunun üzerine Ebuzer azıklandı ve eski bir dağarcığa biraz su koyarak yola çıktı ve Mekke'ye vardı. Mescide geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i arıyordu. Fakat kendisini tanımıyordu. Herhangi bir kimseden onu sormak da istemiyordu. Gece olun-

340 El-İsabe (9865) Usdül-Gabe (5862) el-İstiab (2985) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (2/164)

ca mescidin bir köşesine çekilerek uzandı. Ali radiyallahu anh onun yabancı olduğunu anladı ve onu alıp evine götürdü. Fakat sabaha kadar hiçbirini diğerinden birşey sormadı. Sabah olunca Ebuzer dağarcığını alarak mescide gitti. Bütün gün mescidde kaldı, yine Peygamber ile görüşemedi. Yine yatacağı yere geldi. Ali radiyallahu anh mescide geldi. Onu yine alıp evine götürdü. O gece de birbirlerine birşey sormadılar.

Üçüncü gün oldu, yine Ali radiyallahu anh onu alıp evine götürdü. Bu defa Ali radiyallahu anh:

“Seni bu memlekete getirenin ne olduğunu bana söylemeyecek misin?” diye sordu. Ebuzer:

“Eğer bana yol göstereceğine dair söz verirsen söylerim” dedi. Ali radiyallahu anh söz verince de durumu kendisine anlattı. Ali radiyallahu anh:

“O hak yoldadır ve Allah’ın Resûlü’dür! Sabahleyin ben giderken sen beni takip et. Eğer tehlikeli birşey görürsem su dökmüş gibi yapacağım. Yürürsem beni takip edersin. Ta ki benim girdiğim eve girinceye kadar” dedi. Sabah olunca öyle yapıp Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in huzuruna girdiler. Ebu Zer Peygamber’in sözlerini dinledi ve hemen müslüman oldu. Peygamber ona:

“Kavmine dön ve sana haber verinceye kadar bekle” dediyse de Ebuzer:

“Nefsimi elinde tutan Allah’a yemin ederim ki, onların tam ortalarında durarak müslümanlığımı ilân edeceğim” dedi ve oradan çıkarak mescide geldi. En yüksek sesiyle

“Ben şahadet ederim ki Allah’tan başka ilah yok! Ve şahadet ederim ki Muhammed Allah’ın Resûlüdür” dedikten sonra Kureysliler etrafını sardılar. Vurdular, yere yatırdılar. Abbas gelerek kendisini ona siper etti ve:

“Âzab olunasıcalar! Bilmiyor musunuz ki bu zât Ğıfar kabilesindendir. Şam’a giden tüccarlarınızın yolu onların arazisinden geçiyor!” dedi. Ve böylece Ebu Zer’i onlardan kurtardı. Ertesi gün Ebu Zer aynı şeyleri tekrarladı. Onlar da onu dövdüler. Yine Abbas gelerek onu kurtardı.³⁴¹

341 Buhari (3861) Müslim (2474)

Müslim'in rivayetinde ise Ebu Zer radyallahu anh'ın müslüman oluş kıssası şöyle anlatılır:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gönderilmeden önce Allah'ın beni çevirdiği yöne namaz kılıyordum. Annemizle beraber dayımızın yanına yerleşmiştik. Ona birisi geldi ve dedi ki:

"Uneys ailen hakkında sana muhalefet etti." Bu haber kardeşime ulaşınca:

"Allah'a yemin olsun senin yanında durmayız" dedi. Bunun üzerine yola çıktık. Kardeşim Mekke'ye gitti. Geldiğinde bana:

"Mekke'ye gittim. Orada bir kişi gördüm ki, halk ona sâbî diyorlardı. O insanların hepsinden daha çok sana benziyordu" dedi. Bunun üzerine ben Mekke'ye geldim. Adamın birine:

"Sâbîi nerededir?" diye sordum. Adam sesini yükselterek:

"İşte Sâbîi" dedi ve halk bana tokat, yumruk ve taş atmak sûretiyle hücum etti. Ben kanlar içinde kaldım. Sonra kaçtım. Kâbe ile örtüsü arasına girerek kendimi gizledim. Orada onbeş gün kaldım. Yiyecek içeceğim yoktu. Sadece zenzem içiyordum. Nihayet bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile Ebubekir birlikte mescide girdiler. Allah'a yemin ederim ki, ilk önce kendisine İslâm usûlüne göre selâm veren ben oldum. Kendisine:

"Esselâmu aleyke ya Resûlallah" dedim.

"**Ve aleykesselâm ve rahmetullah!**" dedi ve benim kim olduğumu sordu. Ben de

"Ben Ğıfar'dan bir kişiyim!" dedim. Resûlullah'ın arkadaşı:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bu zâtı bu gece misafir etmeme izin ver" dedi ve beni evine götürdü. Evi Mekke'nin aşağı mahallesindeydi. Benim için birkaç avuç kuru üzüm getirdi. Sonra ben kardeşimin yanına döndüm. Kardeşime:

"Ben müslüman oldum" dedim. Kardeşim:

"Senin dinin ne ise, benim dinim de odur" dedi. Sonra annemize gittik. O da:

"İkinizin dini ne ise, benim dinim de odur" dedi. Sonra da kavmimi İslâm'a davet ettim. Bir kısmı İslâm'a tâbî oldular.

Denildi ki; Ebu Zer radyallahu anh, dört kişiden sonra müslüman oldu. Sonra kavmine döndü ve Resûlullah sallallahu aleyhi

ve sellem Medine'ye gelinceye kadar onlar arasında kaldı. Hicrete ancak Bedir ve Uhud'dan sonra hazırlanabildi. Uzun boylu, esmer tenli ve zayıf idi.

Yakub b. Şeybe'nin Müsned'inde Seleme b. el-Ekva'dan şu rivayet nakledilmiştir: "Ebu Zer uzun boylu idi."

Taberanî, Ebu'd-Derda radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Ebu Zer radiyallahu anh varken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ondan başlar, yokluğunda sorardı."

Ahmed, Ebu Zer radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Kıyamet gününde meclis bakımından bana en yakınınız dünyadan terk ettiğim gündeki gibi ayrılanlardır. Allah'a yemin olsun benim dışımda sizden hiçbir kimse yoktur ki ondan bir şeye takılmıştır"³⁴² Râvileri güvenilirlerdir. Ancak İrak b. Malik'in Ebu Zer'den rivayeti mûnkatî'dir.

Ebu Ya'la bu anlamda başka bir yol ile Ebu Zer radiyallahu anh'den muttasıl olarak rivayet etmiştir. Fakat isnadı zayıftır. İmam Ahmed, Kitabü'z-Züh'd'de İrak b. Malik'ten rivayet ediyor:

"Ebu Zer radiyallahu anh'ı şöyle derken işittim: "Kıyamet gününde meclis bakımından Resûlullah'a en yakınınız benim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim:

"Kıyamet gününde meclis bakımından bana en yakınınız dünyadan terk ettiğim gündeki gibi ayrılanlardır. Allah'a yemin olsun benim dışımda sizden hiçbir kimse yoktur ki ondan bir şeye takılmıştır."

Müsned'de de bu şekilde rivayet etmiştir. Bunun mûnkatî olduğunu zannederim. Zira İrak Ebu Zer radiyallahu anh'den işitemiştir.

Ebu Zer radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; Enes, İbn Abbas, Ebu İdris el-Havlanî, Zeyd b. Vehb el-Cuheni, el-Ahnef b. Kays, Cubeyr b. Nufeyr, Abdurrahman b. Temim, Said b. el-Museyyeb, Halid b. Vuhban, Ebu Zer'in halasının oğlu İbn Uhban, Ebu Zer'in hanımı, Abdullah b. el-Samit, Haraşe b. Hurr, Zeyd b. Zabyan, Ebu

Esmâ el-Rahabî, Ebu Osman el-Nehdî, Ebu'l-Esved el-Duelî, el-Magrur b. Süveyd, Yezîd b. Şüreyk, Ebu Muravîh el-Gıfârî, Abdurrahman b. Ebî Leylâ, Abdurrahman b. Huceyre, Abdurrahman b. Şemmase, Ata b. Yesar ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu İshak el-Sebîî, Hanî b. Hanî'den o da Ali radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

“Ebu Zer ilimle dolu bir kaptı. Sonra üzerini kapattı.”

Ebu Davud, ceyyid bir isnad ile rivayet etmiştir. Yine Ebu Davud ve Ahmed Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyorlar:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim:

“Ebû Zerr'den daha doğru sözlü olanı ne gök gölgelendirmiş ne de yeryüzü üzerinde taşımıştır.”³⁴³

Bu bâbda Ali, Ebu'd-Derda, Ebu Hureyre, Cabir ve Ebu Zer radiyallahu anhumden rivayetler vardır. Bunları İbn Asakir Ebu Zer radiyallahu anh'ın hâl tercemesinde zikretmiştir.

El-Âcurrî, Ebu Davud'dan şöyle dediğini nakletmiştir: “Bedir Savaşına katılamamıştır. Lakin Ömer radiyallahu anh onu da onlar arasına katmıştır. İlimde İbn Mesud'a denk idi.”

Siyretu Nebeviye'de İbn İshak zayıf isnad ile İbn Mesud radiyallahu anh'ın şöyle dediğini nakletmiştir:

“Tebük Savaşından geri kalanlar hakkında:

“Ey Allah'ın Resûlü! Falan kimse katılmamıştır” dediklerinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyuruyordu:

“Onu bırakın. Onda bir hayır olsaydı Allah onu onların arasına katardı. Böyle olmazsa Allah sizi ondan yana rahatlatır.”

Ebû Zerr radiyallahu anh'ın devesi pek zayıf ve dayanıksız olduğu için yolun ortasında çöküp kalınca, devesinden indi. Eşyasını sırtına yükleyerek orduya yetişmek için yaya yürümeye başladı. Müslümanlardan biri onu görünce:

“Bir adam yürüyerek geliyor” dedi. Resûlullah sallallahu

aleyhi ve sellem:

“Ebû Zerr olsun” buyurdu. Sahabeler dikkatle bakıp Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e dediler ki:

“Ey Allah’ın Rasulü! Gelen Ebû Zerr’dir.” Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“Allah Ebû Zer’e rahmet eylesin! O, yalnız yaşar, yalnız başına vefât eder ve yalnız başına haşrolunur.”³⁴⁴ Vefat kıssası da bu rivayette anlatılmıştır.

Vefâtı Rebeze’de 31 yılında olmuştur. Daha sonraki yılda vefât ettiği de söylenmiştir. Sakıncasız bir isnad ile gelen rivayet göre Ebu Zer radiyallahu anh’ın cenaze namazını İbn Mesud radiyallahu anh kıldırmıştır.

El-Medaini dedi ki: “Cenaze namazını İbn Mesud radiyallahu anh Rabeze’de kıldırды, sonra Medine’ye döndü. Bundan kısa bir süre sonra da vefât etti.”

344 Hakim (3/50), Beyhaki Delailu’n-Nubuvve (5/222), Kenzu’l-Ummal (33232), İbn Kesir el-Bidaye (5/8)

64

Enes b. en-Nadr*Radıyallahu Anh*³⁴⁵

İsmi ve nesebi: Enes b. en-Nadr b. Damdam el-Ensari el-Hazreci. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetkârı olan Enes b. Malik radıyallahu anh'ın amcasıdır.

Buhari, Enes radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Enes b. Malik'in amcası Enes b. Nadr Bedir Savaşına katılamamıştı. Dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasulü! Ben, müşriklerle savaştığın ilk harpte bulunamadım. Vallahi eğer Allah beni müşriklerle yapılacak harb meydanında hazır bulundurursa, yapacaklarımı Allah elbette herkese gösterecektir." Enes ibnu'n-Nadr Uhud Harbi'ne katıldı, orada insanlar bozguna uğrayınca:

"Allah'ım! Şunların, yani müslümânların yaptıkları bozgunculuktan sana karşı özür beyân edip kabulünü isterim. Şu müşriklerin yaptıkları cinayetlerden de sana sığınırım" dedi ve kılıcı ile müşriklere doğru ilerledi. Bu sırada Sa'd ibn Muâz'la karşılaşp, ona:

"Ey Sa'd! Enes'in Rabbine yemin olsun, muhakkak ki, ben cennetin kokusunu Uhud Dağı'nın önünde buluyorum" dedi. Sad dedi ki:

"Senin yaptıklarına benim gücüm yetmez..." Hadisi böylece zikretti.³⁴⁶

Buhari bunu Sümame - Enes yoluyla da rivayet etmiştir. İbn Mende ise Hammad b. Seleme - Sabit yoluyla Enes radıyallahu anh'den rivayet etmiştir. Kız kardeşi Rubeyyi' bintu'n-Nadr bahsinde inşallah hâl tercemesi gelecektir.³⁴⁷

345 El-İsabe (283) Usdü'l-Gabe (263) el-İstiab (82) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/31)

346 Buhari (4048) Suyuti Camiu'l-Kebir (el yazma- 2/263)

347 Onunla ilgili olarak nakledilen diğer bir husus da kız kardeşi Rubeyyi'nin bir kadının dişini kırması olayındaki tutumudur. Dişi kırılan kadı-

65

Enes b. Malik*Radiyallahu Anh*³⁴⁸

İsmi ve nesebi: Enes b. Malik b. el-Nadr b. Damdam b. Zeyd b. Haram b. Cundeb b. Amir b. Ganem b. Adiy b. el-Neccar. Künyesi Ebu Hamza el-Ensari el-Hazreci'dir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetkârıdır. Allah Resûlünden en çok hadis rivayet edenlerden biridir. Şöyle dediği sahih olarak sâbit olmuştur:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde ben 11 yaşında idim." Annesi Ümm Süleym Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geldiğinde Enes'i ona götürmüş ve:

"Bu Enes'tir. Bu delikanlı sana hizmet etsin" demiş, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de kabul etmiş, ona topladığı bakladan dolayı Ebu Hamza künyesini vermiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona şaka yapar ve:

"**Ey iki kulaklı.**" derdi.³⁴⁹

Muhammed b. Abdillâh el-Ensari dedi ki: "Enes, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Bedir Savaşına çıktı. O, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hizmet eden bir delikanlı idi. Babamın bana Enes'in azatlı kölesinden naklederek haber verdiğine göre o, Enes radiyallahu anh'e

nın yakınları kendilerine teklif edilen diyeti kabul etmeyip kısas isteyince durum Hz. Peygamber'e bildirildi, o da kısas yapılmasını emretti. Bunun üzerine Enes b. Nadr Resûl-i Ekrem'e gelerek,

"Vallahi Rubeyyi'in dişi kınlamaz, yâ Re-sûlallah!" diye itirazda bulunduysa da Hz. Peygamber bunun Allah'ın emri olduğunu ve uygulanması gerektiğini belirtti. Ancak o sırada dişi kırılan kadının yakınları kısastan vazgeçip diyete razı oldular. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem,

"Allah'ın kullarından öylesi var ki şöyle olacak diye yemin etse muhakkak Allah onun yeminini yerine getirir" buyurdu. Buhârî, "Sulh", 8

³⁴⁸ El-İsabe (277) Usdül-Gabe (258)

³⁴⁹ Ebu Davud (5002) Tirmizi (1992) Ahmed (3/117) Taberanî (1/240) Beyhaki (10/248) Kenzu'l-Ummal (36836)

“Bedire katıldın mı?” demiş. O da şöyle cevap vermiş:

“Bedir’e katılmayıp da nereye katılayım.” Derim ki; Bedir’e katılanlar arasında Enes radiyallahu anh’ın ismi zikredilmemiştir. Zira o sırada savaşacak yaşta değildi.

Tirmizi, Ebu Halde’den rivayet ediyor: “Ebu’l-Aliye’ye:

“Enes, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den hadis işitti mi?” diye sordum. Dedi ki:

“Ona on sene hizmet etti ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona dua etti. Senede iki defa ürün veren bahçesi vardı. On-
dan misk gibi bir koku gelirdi.”³⁵⁰

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den sonra Medine’de ikamet etti. Sonra fetihlere katıldı. Basra’ya yerleşti ve orada vefât etti.

Ali b. el-Medini dedi ki: “Basra’da en son vefât eden sahabe Enes radiyallahu anh olmuştur.”

Buhari, Musa b. Enes’ten rivayet ediyor: Enes radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte sekiz savaşta katılmıştır.”³⁵¹

İbnu’s-Seken, Sabit el-Benani’den naklediyor: “Enes b. Malik radiyallahu anh bana dedi ki:

“Şunlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in saçıdır. Bunu dilimin altına koy.” Ben de onu dilinin altına koydum. Bunlar dilinin altında olduğu halde defnedildi.”

Ma’mer’in babasından rivayetine göre Enes radiyallahu anh şöyle demiştir:

“İki kıbleye doğru namaz kılan benden başka kimse kalmadı.”

Cerir b. Hazım dedi ki: “Şuayb b. Habhab’a Enes ne zaman vefât etti diye sordum. Dedi ki:

“Doksan senesinde vefât etti.” Bunu İbn Şahin rivayet etmiştir.

Said b. Ufeyr, el-Heysem b. Adiy ve Mutemir b. Süleyman dediler ki: “Enes radiyallahu anh 91 yılında vefât etmiştir.”

350 Tirmizi (3833)

351 Buhari Tarihu’l-Kebir (1/398)

İbn Şahin, Humeyd'den aynısını rivayet etti ve şunu da ekledi: "Vefât ettiğiinde yaşı yüz seneden bir sene eksik (99 yaşında) idi."³⁵²

(Enes radiyallahu anh'ın yaşı ve vefât tarihi hakkında farklı rivayetler vardır.)

Taberanî, Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Ümm Süleym dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasulü! Enes için Allah'a dua et" O da şöyle buyurdu:

"Allah'ım! Onun malını ve çocuklarını çoğalt ve ona bereketli kıl."³⁵³ Enes dedi ki:

"Neslimden bir çocuk dışında yüz yirmi beş çocuğumu defnettim. Topraklarım da yılda iki defa ürün verdi."

Hadisin diğer rivayetinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Allah'ım onun malını ve çocuklarını çoğalt ve onu cennete koy" diye dua etmiş, Enes radiyallahu anh de şöyle demiştir:

"İkisini gördüm, üçüncüsünü de ümit etmekteyim."

Cafer b. Süleyman, Sabit'in şöyle dediğini nakleder: "Enes radiyallahu anh ile birlikteydim. Hizmetçisi geldi ve dedi ki:

"Ey Ebu Hamza! Topraklarımız susuz kaldı." Bunun üzerine Enes kalktı, abdest aldı ve beriyyeye gidip iki rekat namaz kıldıktan sonra dua etti. Yağmur bulutunun geldiğini gördüm. Her şeyi ıslatana kadar yağmur yağdı. Yağmur dinince Enes radiyallahu anh ailesinden birini gönderdi ve dedi ki:

"Bak bakalım sema (yağmur) nereye ulaştı?" Baktığında toprağının çok azı kalmıştı. Bu yaz mevsiminde olmuştu."

Ebu Hureyre radiyallahu anh şöyle demiştir: "Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in namazına Ümm Süleym'in oğlunun (yani Enes'in) namazı kadar benzeyen başka birini görmedim."³⁵⁴

³⁵² Es-Sikat (72)

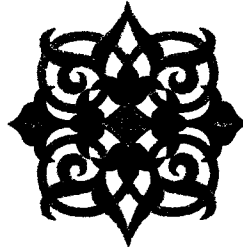
³⁵³ Muslim (1499) Tirmizi (3829) Buhari Tarihu'l-Kebir (8/127) Beyhaki Delailu'n-Nubuvve (6/194)

³⁵⁴ İbn Mace (827)

Taberani el-Evsat'ta Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Enes b. Malik bana Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in namazda (oturuşunda parmağıyla) işarette bulunduğunu haber verdi."³⁵⁵ Sonra da dedi ki:

"Ebu Hureyre'nin Enes'ten rivayet ettiği bundan başka bir hadis bilmiyorum."

Enes radiyallahu anh'ın faziletine dair menkıbeler çoktur.

355 Taberani (4811)

66

Enes b. Muaz*Radıyallahu Anh*³⁵⁶

İsmi ve nesebi: Enes b. Muaz b. Kays b. Ubeyd b. Zeyd b. Muaviye b. Amr b. Malik b. en-Neccar el-Ensari.

Musa b. Ukbe, İbn İshak ve Vakıdî onu Bedir'e katılanlar arasında zikretmişlerdir.

Ebu'l-Esved b. Urve onun ismini Üneys şeklinde ism-i tasgir ile zikretmiştir.

Abdullah b. Muhammed b. Umare dedi ki: "Bi'ru Maune gününde şehid edilmiştir."

Vakıdî ise onun Osman radıyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât ettiğini zikreder.

356 El-İsabe (282) Usdü'l-Gabe (261) el-İstiab (81) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/31)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (no:19) şu malumatı verir: "Enes b. Muaz b. Enes b. Kays b. Ubeyd b. Zeyd b. Muaviye b. Amr b. Malik b. En-Neccar b. Sa'lebe b. Amr b. El-Hazrec. Cedile oğulları kabilesindendir."

67

Enes b. Malik el-Ka'bî*Radıyallahu Anh*³⁵⁷

İsmi ve nesebi: Enes b. Malik el-Ka'bî el-Kuşeyri. Künyesi: Ebu Umeyyedir. Ebu Umeyme veya Ebu Meyye olduğu da söylenildi.

Basra'ya yerleşmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den seferinin orucu bırakması hakkında bir hadis rivayet etmiştir.³⁵⁸ Onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte geçen bir de kıssası vardır. Sünen sahipleri, Ahmed, sahih kaydıyla Tirmizi ve başkaları bunu rivayet etmişlerdir.

İbn Mace'nin rivayetinde: "Abduleşhel oğullarından biri olan Enes b. Malik" şeklinde geçmiştir ki bu hatadır.

Ebu Davud'un rivayetinde "Kuşeyr'in kardeşi Abdullah b. Ka'b oğullarından biri olan Enes b. Malik" şeklinde gelir. Doğrusu da budur.

Buhari onun hal tercemesinde bu şekilde ifade etmiştir. Bi-naenaleyh o Kuşeyrî değil, Ka'bî'dir. Zira Kuşeyr Ka'b'ın oğludur. Ka'b'ın ismi Abdullah olup Kuşeyr'in kendisi değil, kardeşidir.

El-Begavî'nin ve İbn Şahin'in rivayetlerinde; Ca'de oğullarının kardeşi Ebu Umeyme'den" denilerek bu hadis nakledilmiştir.

357 El-İsabe (278) Usdü'l-Gabe (257) el-İstiab (85)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (20) şu malumatı verir: "Enes b. Malik el-Ka'bî el-Kuşeyri. Benu Abdillâh b. Kab kabilesindendir. Künyesi Ebu Umeyye'dir. Ebu Meyye'dir de denildi. Basra'da yerleşmiştir. Kendisinden Basra'lılar rivayette bulunmuşlardır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den oruç hakkında bir hadis işitmiştir."

358 Ebu Davud (2408) Tirmizi (715) Ahmed (5/29)

68

Esad b. Zürrare*Radıyallahu Anh*³⁵⁹

İsmi ve nesebi: Esad b. Zürrare b. Udes b. Ubeyd b. Sa'lebe b. Ganem b. Malik b. en-Neccar. Künyesi Ebu Umame nisbeti; el-Ensari el-Hazreci en-Neccari'dir. İlk müslüman olanlardandır. Her iki Akabe Biatına katılmıştır. Kabilesinin nakibi idi. Nakipler arasında yaşı ondan daha küçük olanı yoktu. Akabe gecesi ilk biat eden kimse olduğu söylenmiştir.

Vakıdî şöyle nakletmiştir: "Esad b. Zürrare ve Zekvan b. Abdilkays Mekke'ye Utbe b. Rebîa'ya geldiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i işitip ona gittiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara İslâmı arz etti ve Kur'ân okudu. Müslüman oldular ve Utbe'ye yaklaşmadan Medine'ye döndüler. Medinelilerden İslâmı ilk giren bu ikisi oldu."

Ebu Davud ve Hakim rivayet ediyorlar: Ka'b b. Mâlik'in gözleri görmez olduktan sonra ona rehberlik eden Abdurrahman b. Ka'b demiştir ki:

"Ka'b cuma günü ezanı duyunca Es'ad b. Zürrâre için dua ederdi. Kendisine:

"Ezanı işitince Es'ad b. Zürrâre'ye (niçin) duâ ediyorsun? dedim."

"Çünkü o Nakîu'l-hadamat denilen çukurdaki Beni Beyâda Harrasından Hedmü'n-Nebît denilen yerde bize ilk defa cuma namazını kıldırandır" karşılığını verdi.

"O gün kaç kişiydiniz?" dedim. "Kırk kişi idik" diye cevap verdi.³⁶⁰

Vakıdî Esad b. Zürrare'nin hicretin 9. Ayının başlarında vefât

359 El-İsabe (111) Usdû'l-Gabe (98) el-İstiab (30) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/14)

360 Ebu Davud (1069) Hakim (3/187)

ettiğini zikretmiştir.

Hakim, Vakıdî'nin tariki ile İbn Ebi'r-Rical'den rivayet ediyor: "Es'ad b. Zürâre öldükten sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gelen Neccâroğulları, nakiblerinin öldüğünü söylediler ve yerine birisini atamasını istediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de:

"Sizin nakibiniz benim" buyurdu.³⁶¹

Vakıdî Abdullah b. Ebi Bekr b. Hazm'ın şöyle dediğini nakleder: "Baki kabristanına defnedilenlerin ilki Esad b. Zürare olmuştur. Bu Ensar'ın görüşüdür. Muhacirlere göre Baki'de ilk defnedilen Osman b. Mazun'dur."

Abdurrazzak, Ebu Uname b. Sehl'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Esad b. Zürare'nin yanına girdi. O akabe gecesi nakiplerden biri idi. Onu kuvvetle tutmuş ve dağlamıştı..." Bunu Hakim de rivayet etmiştir.³⁶²

Megazi ve Tarih alimleri Esad b. Zürare'nin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hayatta iken, Bedir'den önce vefât ettiği hususunda ittifak etmişlerdir.

361 Hakim (3/187)

362 Hakim (3/187)

69

Esved b. Sürey'*Radıyallahu Anh*³⁶³

El-Esved b. Sürey' b. Humeyr b. Ubade b. en-Nezzal b. Murre b. Ubeyd b. Muka'as b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Zeyd b. Menat b. Temim et-Temimi es-Sa'dî. Meşhur bir şairdir. Buhari³⁶⁴ Tarih'inde el-Esved b. Surey' radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Resûlullah ile beraber dört gazveye katıldım." İbn Hibban³⁶⁵ ve İbnu's-Seken de bunu rivayet ettiler.

Yine Buhari Edebu'l-Mufred'de ondan başka bir hadis rivayet etmiştir.

Ahmed b. Hanbel³⁶⁶, el-Esved b. Sürey' ve Ebu Hureyre radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Şu dört kişi kıyamet gününde delil getirirler..." Bu hadisi Sahih'inde İbn Hibban ve Hakim de rivayet ettiler.³⁶⁷

El-Begavi şöyle dedi: "El-Esved radıyallahu anh şair idi. İslâm'da ilk kıssa anlatan odur." el-Hasen dedi ki:

363 El-İsabe (161), Usudu'l-Gabe (144), el-İstiab (44), Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/19)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (no 31) şöyle der: "el-Esved b. Surey Murre b. Ubeyd es-Saidi et-Temimi oğullarındandır. Künyesi: Ebu Abdillâh'tır. Babası Surey b. Himyer b. Ubade b. Husayn b. En-Nezzal b. Murre'dir. Basralılardan sayılmıştır. Şair idi. Basra Camii'nde ilk kıssa anlatan kişi odur. El-Ahnef b. Kays onun amcasının oğlu idi. El-Esved b. Surey radıyallahu anh Cemel Savaşından sonra 36 yılında vefât etmiştir. 40 yılına kadar yaşadığı da söylenmiştir. Ali b. El-Medini Cemel Savaşında öldürüldüğünü söylemiştir. El-Hasen'in ondan hadis işitmiş olması kabul edilmemiştir."

364 Tarihu'l-Kebir (1/445)

365 Es-Sikat (3/8)

366 Ahmed (4/23)

367 İbn Hibban (1827) Hakim (3/6575)

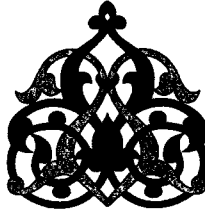
“Basra mescidinde ilk kıssa anlatan odur.”

El-Halife (b. Hayyat) dedi ki: “Basra camiinin yanında evi vardı. Muaviye radiyallahu anh zamanında vefât etti.”

İbn Ebi Hayseme, Ahmed ve Yahya b. Main'den naklen onun 42 yılında vefât ettiğini nakletti.

Buhari, Ali'den nakleder: “Cemel gününde kayboldu.” Ebu Hatem, Ebu Davud, İbnu's-Seken, İbn Hibban, İbn Zibr ve başkaları da böyle kararlaştırmışlardır.

El-Baverdî, el-Hasen'den rivayet eder: “Osman radiyallahu anh öldürülünce el-Esved radiyallahu anh aile halkını da gemiye bindirerek gitti. Bir daha da görülmedi.”

70

Esved b. Esram el-Muharibî*Radıyallahu Anh*³⁶⁸

İbn Hibban³⁶⁹ dedi ki: “Şam halkından sayılmıştır. Rivayetleri onlardan gelmiştir.”

Ebu Zur’a ed-Dımeşkî, İbn Sümei’ ve İbn Abdilberr³⁷⁰ onu Şam’a yerleşen sahabeler arasında zikretmişlerdir.

İbnu’s-Seken: “Hadisleri Şam’lılar tarafından rivayet edilmiştir” dedi.

Taberanî el-Esved b. Esram el-Muharibi’den rivayet ediyor: “O kıtlık zamanında Medine’ye yağ yüklü devesi ile Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e geldi. Ona şöyle dedi:

“Bununla ne isteyebilirim?”

“Bir hizmetçi” dedi.

“Kimin yanında hizmetçi var?” diye sordu. Osman radiyallahu anh:

“Benim yanımda var” dedi ve onu getirdi. Onu görünce

“Aynısından ben de isterim” dedi.

“Onu al” buyurdu ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem deveyi tuttu. El-Esved:

“Ey Allah’ın Resûlü! Bana nasihat et” dedi. Buyurdu ki:

“Dilinle ancak iyiliği konuş, elini ancak hayra aç”³⁷¹

El-Begavi bunu muhtasar olarak rivayet etti ve dedi ki: “Onun rivayet ettiği başka bir hadis bilmiyorum.”

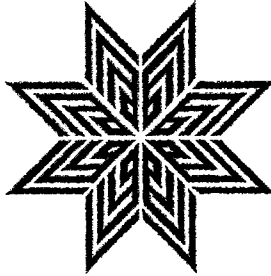
368 El-İsabe (148), Usdü’l-Gabe (132), el-İstiab (49), Tecridu Esmâ’s-Sahabe (1/17)

369 Es-Sikat (1/8)

370 El-İstiab (1/183)

371 Taberani (1/281)

İbnu's-Seken, Tarih'inde Buhari, es-Samt'ta İbn Ebi'd-Dunya bu hadisi başka bir yoldan benzer şekilde rivayet ettiler. Lakin Buhari³⁷²: "İsnadında şüphe vardır" dedi.

372 Tarihu'l-Kebir (1/443-444)

71

Esved b. Halef b. Abdiyegus el-Kuraşı*Radıyallahu Anh*³⁷³

Buhari onun ve oğlu Muhammed'in hâl tercemesinde nesebini bu şekilde zikretmiştir.

İbnu's-Seken dedi ki: "Cumah oğullarındandır" İbn Abdilberr de bunu tercih etmiştir.³⁷⁴

İbnu'l-Esir ise buna karşı çıkarak Cumah oğulları kabilesinde Abdiyegus isimli kimse bulunmadığını söylemiştir.

İbn Mende: "O Zuhri'dir" dedi.

El-Askerî de Mutayyen'den naklen şöyle demiştir: "O Kuraşı'dır. Fetih gününde müslüman olmuştur. Abdiyegus ise Vehb b. Zuhre'nin oğludur. Onun el-Esved b. Abdiyegus adlı oğlu vardı. Alay edenlerden biri idi. Küfrü üzere ölmüştür. El-Esved b. Halef amcasının adıyla isimlendirilmiştir. Allah en iyi bilendir."

İmam Ahmed³⁷⁵ Müsned'inde Muhammed b. el-Esved b. Haleften rivayet ediyor:

"Ebu'l-Esved peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i Karnu Maslaka'da insanlarla biatlaşırken görmüş." Hakim³⁷⁶ bunu İbn Cureyc yoluyla rivayet etmiştir.

El-Begavi ve İbnu's-Seken bu hadisi İbn Cureyc'den başkasının rivayet etmediğini söylediler. Begavi, el-Esved radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

373 El-İsabe (157) Usdül-Gabe (140) el-İstiab (43)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (34) şöyle der: "el-Esved b. Halef b. Abdiyegus el-Kuraşı el-Mekki. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i Fetih gününde insanlardan biat alırken görmüştür. Kendisinden oğlu Muhammed b. El-Esved rivayette bulunmuştur."

374 El-İstiab (1/181)

375 Ahmed (4/168)

376 Hakim (3/164)

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hasen’i tuttu öptü ve şöyle buyurdu:

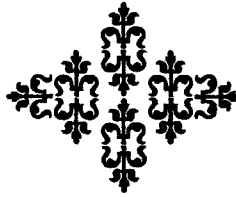
**“Muhakkak ki çocuk cimrilik ve korkaklık sebebi-
dir.”**³⁷⁷ Begavi ve İbnu’s-Seken el-Esved’in sadece bu iki hadisi rivayet ettiğini söylediler.

Ben onun rivayet ettiği üçüncü bir hadis buldum. Bezzar bunu Muhammed b. Halef yoluyla el-Esved radiyallahu anh’dan rivayet etmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona haremın direklerinin yenilenmesini emretti.” Taberani de bunu Bezzar’dan rivayet etmiştir.

Buharî Tarih’inde el-Esved b. Haleften rivayet ediyor: “Onlar düşük bir yerde bir kitap buldular. Kureyş’ten Himyer’li birini çağırdılar. O da dedi ki:

“Orada bir kelime var ki onu size söylesem beni öldürürsünüz.” Biz onun içinde Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in isminin geçtiğini zannettik ve onu gizledik”³⁷⁸

377 İbn Mace (3666) Abdurrazzak (20144)

378 Taberani (1/816) Bezzar (1160) Mecmau’z-Zevaid (3/297)

72

Evs b. Şurahbil*Radıyallahu Anh*³⁷⁹

Mucemmi oğullarındandır. Sahabedendir. Hadisini Şam'lılar rivayet etmiştir. Bunu İbn Hibban söylemiştir. Şurahbil b. Evs'ten farklı birisidir. Ebu Bekr b. İsa Tarihu Humusiyyin'de ikisinin farklı olduğunu belirtmiş ve şöyle demiştir:

“Şurahbil b. Evs ve Evs b. Şurahbil Humus'a yerleşen sahabelerdendir.” Böylece ikisini ayrı olarak zikretmiştir. İbn Şahin de bunu uygun görmüştür.

Begavi dedi ki: Bana göre en doğrusu Şurahbil b. Evs'tir.

Buharî³⁸⁰ Tarih'inde ondan muallak olarak rivayette bulunmuştur.

İbn Şahin ve Taberani Evs b. Şurahbil'den rivayet ediyorlar: Rasullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Kim bir zalimle beraber, onun zalim olduğunu bildiği halde, ona yardım etmek için yürürse imandan çıkar”³⁸¹

379 El-İsabe (341), Usdül-Gabe (307), el-İstiab (111), Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/36)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (39) şöyle der: “Evs b. Şurahbil Mucemmi oğullarından biridir. Sahabedir. Hadislerini Şam'lılar rivayet etmişlerdir.”

380 Tarihu'l-Kebir (4/250)

381 Taberani (1/197) Mecmau'z-Zevaid (4/206) Buhari Tarihu'l-Kebir (4/205) Suyuti Durrü'l-Mensur (2/256) Kenzu'l-Ummal (14955)

73

Evs b. es-Samit b. Kays*Radıyallahu Anh*³⁸²

Evs b. es-Samit b. Kays b. Asram b. Fıhr b. Sa'lebe b. Ganem b. Salim b. Avf b. el-hazrec el-Ensari. Ubade b. Samit radıyallahu anh'ın kardeşidir. Bedir ve diğer savaşlara katılanlar arasında zikredilmiştir.

Ebu Davud Aişe radıyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Cemile Evs b. Samit'in nikahındaydı..." böylece zıhar hadisini zikretti.³⁸³

İbn Şahin ve İbn Mende "İslâm'da ilk zıhar yapan Evs b. Samit'tir. Onun nikahında amcasının kızı vardı." dediler.

İbn Hibban dedi ki: "Osman radıyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât etmiştir. Vefât ettiğinde 85 yaşında idi."

İbn Hibban dışındakiler ise: 34 yılında Ramle'de 72 yaşında vefât etmiştir dediler.

382 El-İsabe (342), Usdü'l-Gabe (308), el-İstiab (105), Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/36)

İbn Hibban, Tarihu's-Sahabe'de (40) şöyle der: "Evs b. Samit b. Kays b. Fıhr b. Salebe b. Ganm b. Avf b. Amr b. Avf b. El-Hazrec. Ubade b. Samit radıyallahu anh'ın kardeşidir. Bedir Savaşına katılanlardandır.

Osman radıyallahu anh'ın halifeliği döneminde vefât etti. 85 yaşında idi. Hakkında Allah Azze ve Celle'nin Mucadele sûresinde ayet indir-diği Huveyle bt. Salebe'nin kocasıdır."

383 Ebu Davud (2214)

74

Evs b. Havlî*Radıyallahu Anh*³⁸⁴

Evs b. Havlî b. Abdillâh b. el-Haris b. el-Hazrec el-Ensari el-Hazreci. Evs b. Abdillâh b. el-Haris b. Havlî de denilmiştir. İbnu'l-Medini: "Künyesi Ebu Leyla'dır" dedi.

Begavi Mu'cem'inde İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor:

"Resûlullah'ın cenazesini Ali ve Fadl yıkadı. Ensar:

"Bunda bizim de hakkımız var" dediler. Bunun üzerine Evs b. Havli adlı kuvvetli birini onların yanına soktular. O da eliyle su taşıdı." ³⁸⁵ İbn Şahin de benzerini İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet etti. İbn İshak bunu Megazi'sinde isnadsız olarak zikretmiştir. ³⁸⁶

Begavi dedi ki: "Evs'in müsned bir hadisini bilmiyorum"

Derim ki: İbn Mende, Hind b. Ebi Hale yoluyla Evs b. Havli'den şu hadisi rivayet etmiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Kim Allah için tevazû gösterirse Allah onu yükseltir." ³⁸⁷ Bu rivayetin isnadında bulunan Harice b. Musab zayıftır.

384 El-İsabe (334) Usdül-Gabe (302)

İbn Hibban Tarihu's-Sahabe'de (43) şöyle der: "Evs b. Havli b. Abdillâh b. El-Haris b. Ubeyd b. Malik b. Salim b. Ganm b. Avf b. El-Hazrec el-Ensari. Künyesi: Ebu Leyla. Sahabedir. Bedir Savaşına katılanlardandır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cenazesi yıkılırken Ali b. Ebi Talib, el-Fadl b. El-Abbas, Kusem ve Şakran radıyallahu anhum ile birlikte bulunmuştur. Osman radıyallahu anı kuşatma altına alınca öldürülmüştür."

385 Taberani (1/628) Ebu Nuaym Marifetu's-Sahabe (2/340)

386 İbn Hişam (4/232)

387 Suyuti Dürü'l-Mensur (4/114) Mişkâtul-Mesabih (5119) Kenzu'l-Ummal (5730) Fethu'l-Bari (11/347)

Yine isnadında bilinmeyen bir kimse vardır.

Onun hakkında diğer bir hadisi İbn İshak³⁸⁸ Siyret'inde rivayet etmiştir: Ali b. el-Huseyn dedi ki:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i kabrine el-Fadl, Kussem, Şakran ve Evs b. Havlî indirmişlerdir.”

Yine bunu Taberani zayıf bir isnadla İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan rivayet etmiştir.

Zühri, Musa b. Ukbe, İbn İshak ve başkaları onu Bedire katılanlar arasında zikretmişlerdir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla Şuca b. Vehb arasında kardeşlik kurmuştu.

İbn Sad dedi ki: “Evs b. Havli Osman radiyallahu anh kuşatma altına alınmadan önce vefât etmiştir.”³⁸⁹

388 Siyretu'n-Nebeviye (4/232)

389 Tabakat (3/19)

75

Evs b. el-Hadesan*Radiyallahu Anh*³⁹⁰

Evs b. el-Hadesan b. Avf b. Rebia b. Said b. Yebu b. Vasile b. Duhman b. Nasr b. Muaviye b. Bekr b. Hevazin en-Nasri.

İbn Hibban dedi ki: "Onun sahabe olduğu söylendi." İbn Ebi Asım zayıf bir ravî olan Ömer b. Suhban tarikiyle Evs b. Hadesan'dan merfu olarak şu hadisi rivayet etmiştir:

"Fıtır zekatını yiyeceklerden bir sa' olarak veriniz."³⁹¹ İbn Mende bu rivayeti zikrettikten sonra "Bu hatalıdır" demiştir.

İbn Mende, Evs b. el-Hadesan'dan merfu olarak rivayet ediyor:

"Kim yalanı terk ederse onun için cennetin ortasında bina kurulur"³⁹² Bunun isnadında Seleme adlı ravi zayıftır.

İbn Abdilberr'in el yazısında şunu okudum: "Şayet Ka'b b. Malik hadisi olmasaydı onun sahabeliği sabit olmazdı."³⁹³

Derim ki: Müslim, Ka'b b. Malik'ten şunu rivayet etmiştir: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Evs b. el-Hadesan'ı teşrik günlerinde şöyle nida etmesi için gönderdi:

"Muhakkak ki Mina günleri yeme içme günleridir."³⁹⁴ İbn Mende dedi ki: "Bu hadis sahih, garibdir. Sadece bu rivayet yolumdan biliyoruz."

390 El-İsabe (326) Usdül-Gabe (297) el-İstiab (109) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/35)

391 Darekutni (2/147) Taberani (1/195) İbn Adiy el-Kamil (1674) İbn ebi Asım (3/115)

392 Tirmizi (1993) Zubeydi İthafu's-Sadeti'l-Muttakin (1/300) Mişkat (4831)

393 El-İstiab (1/208)

394 Nesai (5009) İbn Mace (1719)

76

Evs b. Evs es-Sekafi*Radiyallahu anh*³⁹⁵

Dört sünen sahipleri onun Şam'lılardan sahih rivayetlerini nakletmişlerdir. Abbas (ed-Devrî) Yahya b. Main'den naklen; Evs b. Evs es-Sekafi ile Evs b. Ebi Evs es-Sekafi'nin aynı kişi olduğunu söylemiştir.

Denildi ki: İbn Main bu hususta hata etmiştir. Doğrusu ikisinin birbirinden farklı iki ayrı sahabe olduğudur. Fakat bu hususta Ebu Davud ve başkaları da İbn Main'e tâbi olmuşlardır. Tahkik ikisinin farklı kişiler olmasını gösterir.

Evs b. Evs'in Evs b. Ebi Evs olduğunu söyleyen, Evs b. Ebi Evs hakkında Evs b. Evs olduğunu söyleyen gibi hata etmiştir. Evs b. Ebi Evs'in babasının adı Huzeyfe'dir.

Evs b. Huzeyfe³⁹⁶ b. Rebia b. Ebi Seleme b. Gayre b. Avf: denildi ki ismi ve nesebi: Evs b. Huzeyfe b. Amr b. Amr b. Avf b. Vehb b. Amir b. Yesar b. Malik b. Hatit b. Cuşem es-Sekafi'dir. Bu, Evs b. Ebi Evs'tir.

Ebu Davud, Nesai ve İbn Mace ondan rivayette bulunmuşlardır. Onun yoluyla gelen hadisler sahih olarak gelmiştir. Amr b. Evs'in babası ve Osman b. Abdillâh b. Evs'in dedesidir.

Ahmed³⁹⁷ dedi ki: Evs b. Ebi Evs; Evs b. Huzeyfe'dir.

Buhari, Tarih'inde³⁹⁸ ve İbn Hibban dediler ki: "Evs b. Huzeyfe; Amr'ın babasıdır. Onun Evs b. Ebi Evs veya Evs b. Evs olduğu söylenmiştir.

Ebu Nuaym³⁹⁹ dedi ki: Öncekiler bu hususta ihtilaf etmişler-

395 El-İsabe (315) Usdü'l-Gabe (287) el-İstiab (112) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/34)

396 El-İsabe (327) Usdü'l-Gabe (298) el-İstiab (113)

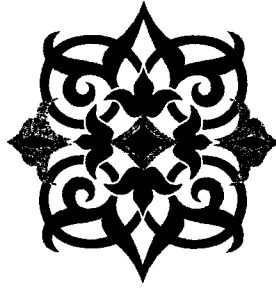
397 Ahmed (4/12, 464)

398 Tarihu'l-Kebir (2/15)

399 Marifetu's-Sahabe (2/348)

dir...” böylece bu konuda üç ihtilaflı görüş zikretmiştir. Sonra da şöyle demiştir:

“Evs b. Evs'teb Şam'lılar rivayet etmiştir. Onun hakkında Evs b. Ebi Evs olduğu da söylenmiştir. Evs b. Huzeyfe 59 yılında vefât etmiştir.

77

Fadale b. Ubeyd*Radıyallahu anh* ⁴⁰⁰

İsmi ve nesebi: Fadale b. Ubeyd b. Nafız b. Kays b. Suheyb b. el-Esram b. Cehcebi b. Külfe b. Avf b. Amr b. Avf b. Malik b. el-Evs el-Ensari el-Evsi. Künyesi: Ebu Muhammed.

İbnu's-Seken dedi ki: Annesi; Ukbe bt. Muhammed b. Ukbe b. el-Culah el-Ensariye'dir.

İlk müslüman olanlardandır. Fakat Bedir Savaşına katılmamıştır. Uhud ve daha sonraki savaşlara katılmıştır. Mısır ile Şam'ın fethi ile daha öncekilere de katılmıştır. Sonra Şam'a yerleşmiştir.

Halid b. Yezid b. Ebi Malik babasından naklen dedi ki: Muaviye Ebu'd-Derda'dan sonra onu Dimeşk kadılığına görevlendirmiştir. O bu görevinde Ebu'd-Derda ile Müşavere ederdi."

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ömer ve Ebu'd-Derda radıyallahu anhuma'dan rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; Sümame b. Şüfey, Hubeyş b. Abdillâh es-San'ani, Ali b. Rabah, Ebu Ali el-Cenbi, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Mekhul, İbn Muhayriz'den naklen dedi ki: "Fadale b. Ubeyd radıyallahu anh ağaç altında biat edenlerdendi."

İbn Hibban dedi ki: "Muaviye radıyallahu anh'ın hilafeti zamanında vefât etmiştir. Cenazesini taşıyanlardan biri de Muaviye radıyallahu anh idi. Muaviye sefere çıktığı zaman Dimeşk'te yerine Fadale b. Ubeyd'i halife olarak bıraktırdı."⁴⁰¹

El-Medaini, onun vefât tarihi olarak 53 yılını vermiştir. İbnu's-Seken de böyle söylemiştir. Yine dedi ki:

400 El-İsabe (6993) Usdü'l-Gabe (4226) el-İstiab (2104)

401 İbn Hibban es-Sahabe (3/330) İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (10/276, 277)

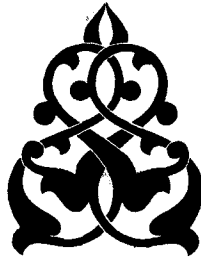
“Dımeşk'te vefât etti. Zira Muaviye radiyallahu anh onu Dımeşk'e kadı olarak atamıştı. O da orada bir ev bina etmişti.”

Bu tarihten daha sonra vefât ettiği de söylenmiştir.

Harun el-Hammal ve İbn Ebi Hatim⁴⁰² dediler ki: “Muaviye radiyallahu anh'm emirlik döneminin ortalarında vefât etmiştir.”

Ebu Ömer (b. Abdilberr)⁴⁰³ dedi ki: “69 yılında vefât ettiği söylenmiştir. Fakat önceki (53 yılı) daha doğrudur.”

İbnu'l-Kelbi dedi ki: “Babası şair idi. Evs ve Hazrec kabileleri arasındaki savaşlarda onun adı geçer. Atları yarıştırdı. Yolculukta taşları birbirine vurarak ateş çıkarırdı.”

402 El-Cerh ve't-Ta'dil (7/77)

403 El-İstiab (3/327)

78

Habbâb b. el-Eret*Radiyallahu anh* ⁴⁰⁴

İsmi ve nesebi: Habbab b. el-Eret b. Cendele b. Sa'd b. Huzeyme b. Ka'b b. Sa'd b. Zeydumenat b. Temim et-Temimî. El-Huzai olduğu da söylenmiştir. Künyesi Ebu Abdillâh'tır.

Cahiliye'de esir edilmiş ve Mekke'de köle olarak satılmıştır. Ümmü Enmar el-Huzaiye'nin azatlısı idi. Sonra Zühre oğullarının müttefiki olmuştur. İlk Müslüman olanlardandır.

İbn Sad⁴⁰⁵ dedi ki: "Mekke'de köle olarak satıldı ve sonra Zühreoğulları ile ittifak etti. İlk Müslüman olanlardandır. Muztazaflardan idi."

404 El-İsabe (2212) Usdül-Gabe (1407) el-İstiab (646)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Benu Sa'd b. Zeydü Menat b. Temim'dendir. Ebu Abdulah künyesini taşır. Esir düşmüştü. Mekke'de satıldı. Ümmü Enmar da onu satın adı. Bu kadın Benu Zühre haliflerinden (Muahidler) Ümmü Siba' el-Huzaiye'dir ve onu azad etti. Denilir ki bilakis Habbab'ın annesi birdir. Bu kadın Mekke'de sünnetçi idi.

Hamza b. Abdülmuttalib Siba b. Huzaiye-ki bunun anası, Ümmü Enmar'dır- "Ey kadınların sünnetçi kadının oğlu, bana bak!" dedi. Bu sebeple Habbab, Siba ailesine katıldı ve bu sebeple Benu Zühre'nin halifi (muahidi) olduğu davasında bulundu.

Habbab cömert bir adamdı. Kendisinde alacalık denen hastalık peydâ olmuştur.

Bunun oğlu Abdulah b. Habbab, ki bunu Hariciler katlettiler, kanı katı, sanki bu nalin kayışı imiş gibi suda ne dağılıp, ne de karıştı. Ümmü Veled'inin karnını da yardılar. Kendisi bir köyde oturmakta idi. İşte bu sebeple Ali radiyallahu anh onlarla harbetmeyi helâl saydı.

Vakidi şöyle dedi: Habbab, Ebu Abdullah künyesini taşırdı. Kûfe'de Hicri 37 yılında 63 yaşında olduğu halde öldü. Bu, Ali'nin Kûfe'de kabre koyduğu kişilerin ilkidir. Sıffin'de dönüşünde de cenaze namazını kıldırdı. Bunun hayatta çocukları vardır.

405 Tabakat (3/116)

El-Baverdi onun Müslüman olan altıncı kişi olduğunu rivayet etmiştir. Habbab radiyallahu anh Müslümanlığını ilk izhar eden kimsedir. Bu sebeple şiddetli bir şekilde işkenceye maruz kalmıştır.

El-Taberî dedi ki: "Zühreoğullarına intisap etmiştir. Zira Âl-i Siba, Amr b. Abdiavf b. el-Haris b. Zühre'nin müttefiki idi. Siba b. Ümm Enmar el-Huzaiyye de âl-i Siba'dan idi. Müslüman olduktan sonra bütün savaflara katılmıştır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Habbab radiyallahu anh ile Cübr b. Atik arasında kardeşlik kurmuştur."⁴⁰⁶

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; Ebu Uname, oğlu Abdullah b. Habbab, Ebu Ma'mer, Kays b. Ebi Hazim, Mesruk ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Et-Taberani⁴⁰⁷ Zeyd b. Vehb yoluyla şöyle rivayet etmiştir: "Ali radiyallahu anh Siffin'den dönünce Habbab'ın kabrine uğradı ve şöyle dedi:

"Allah Habbab'a rahmet etsin. Gönülden isteyerek müslüman oldu, itaatkarlıkla hicret etti, mücahid olarak yaşadı, bedeni türlü hallere müptela oldu. Allah onun ecrini zâyi etmeyecektir."

Habbab radiyallahu anh, Bedir Savaşına ve daha sonraki savaflara katılmıştır. Kûfe'ye yerleşmiş ve 37 yılında Kûfe'de vefât etmiştir. İbn Hibban⁴⁰⁸ şunu eklemiştir:

"Ali radiyallahu anh Siffin'den döndüğünde onun cenaze namazını kıldırdı. 19 yılında vefât ettiği söylendiyse de ilk rivayet daha sahihtir."

Cahiliye döneminde Habbab radiyallahu anh kılıç yapardı. Bu Sahihayn'da sabittir. Yine Sahihayn'da sabit olduğuna göre Habbab radiyallahu anh hastalığının şiddetinden dolayı neredeyse ölümü temenni edecek hale gelmiştir.

Müslim, Kays b. Ebi Hazım'dan şöyle rivayet etmiştir: "Habbab radiyallahu anh'ın yanına girdiğimizde dağlama yaptırmıştı.

406 İbnu'l-Esir Usdü'l-Gabe (2/105)

407 Taberani (4/3616)

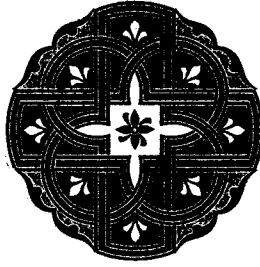
408 Es-Sikat (3/106)

Dedi ki:

“Şayet Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi ölmek için dua etmekten yasaklamasaydı mutlaka bunun için dua ederdim.”⁴⁰⁹

Denildi ki; Kûfe sırtında defnedilenlerin ilki Habbab’dır. Bunu et-Taberi, Alkama b. Kays en-Nehai – İbn Habbab isnadıyla zikretmiş ve:

“63 sene yaşamıştır” demiştir.

79

Hâlid b. el-Velîd*Radiyallahu anh* ⁴¹⁰

İsmi ve nesebi: Halid b. Velid b. Mugira b. Abdillâh b. Amr b. Mahzum el-Kuraşı el-Mahzumi. Lakabı "Seyfullah (Allah'ın kılıcı)" idi. Künyesi: Ebu Suleyman'dır.

Annesi; Lubabetu's-Sugra bt. El-Haris b. Harb el-Hilaliye'dir. Annesi, el-Abbas b. Abdilmuttalib'in hanımının büyük kızkardeşi'dir. Her ikisi de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Meymune bt. El-Haris'in kızkardeşleridir.

Cahiliye'de Kureyş'in en şerefliilerinden biriydi. Hudeybiye

410 El-İsabe (2203) Usdü'l-Gabe (1402) el-İstiab (628)

İbn Kuteybe şöyle demiştir:

"Bu, Halid b. Velid b. Muğire'dir. Benu Mahzumdandır. Bunun annesi, Lübabe es-Suğra bint-i Haris el-Lahiye'dir. Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Meymune'nin bacasıdır. Lübabe el-Kübra'nın da bacasıdır. Bu, Abbas b. Abdülmuttalib'in karısı Ümmü'l-Fadl'dır. Abdullah b. Abbas'ın, Fadl'ın, Ubeydullahın ve Abbas'ın çocuklarından daha başkalarının da annesidir.

Halid Ebu Süleyman diye künyelenir. Ne Bedir'de ne Uhud'da ve ne de Hendek'te hazır bulundu. Bunların hepsinde müşriklerle beraberdi. 8 yılında o, Amr b. As ve Osman b. Talha beraber müslüman oldular.

Halid Müseylemetü'l-kezzab'ı, Malik b. Nüveyre'yi katletti. Tuleyhâtü'l-Kezzab'ı yendi. Benu Cezime'yi -ki bunlar Kiranedendirler- Gumeysa'da katletti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de onların diyetlerini ödedi ve şöyle dedi:

"Ey Allah'ım! Halid'in işlediğinden uzaklaşarak sana yaklaşıyorum."

Aynü't-temr'i ve Şam'ın hepsini fethetti. Müslümanları Mute gününde korudu 21.yılında Humusta öldü.

Onun Şam'da çok sayıda çocukları vardı. Onlardan kırk tanesi vebaya tutuldu. Ve telef oldular. Halid b. Velid şöyle derdi:

"Şu kadar savaşa, düşmanla karşılaştım da olmadı ki cesedimde kılıç darbesinden yahut süngü dürtüşünden, yahut da ok vuruşumdan bir şey olsun. Vay bana, demek ben döşeğimde ölüyorum." Nitekim de böyle ölür. Böylece korkakların gözleri uyumaz olur."

umresine kadar Kureyş kâfirleri ile beraber harplere katılmıştır. Nitekim Sahih'te sabit olduğuna göre Kureyş'in atlı birliklerinin en ön safındaydı. Hayber'den sonra 7. Yılda Müslüman oldu. Bundan daha önce Müslüman olduğu da söylenmiştir. Onun 5. yılda Müslüman olduğunu iddia edenler hata etmiştir.

İbn İshak, Amr b. el-Âs radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i kastederek yola çıkmıştım. Halid b. el-Velid ile karşılaştım. Bu Fetih'ten önceydi. O da Mekke'den geliyordu. Dedim ki:

"Ey Ebu Suleyman! Nereye gidiyorsun?"

"Vallahi ben Müslüman olmaya gidiyorum" dedi. Ben de:

"Ben de ancak Müslüman olmak için geldim." Böylece birlikte gittik. Halid benden önce davranarak Müslüman oldu ve biat etti. Sonra ben yaklaştım, biat ettim ve geri döndüm. Sonra Zeyd b. el-Harise ile beraber Mute Savaşına katıldı. Üçüncü komutan şehit olunca sancağı aldı ve insanlara komutanlık etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hutbesinde insanlara bu durumu haber verdi. Bu Sahih'te de sabittir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Mekke fetihine katılmıştır. Burada Halid b. Velid ile Benî Huzeyme arasında olan olmuştur. Sonra Huneyn ve Taif Savaşlarına katılmış ve Uzza putunu yıkmaya gitmiştir.

Sahihayn'de ve başka hadis kitaplarında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayetleri mevcuttur.

Kendisinden de; İbn Abbas, Cabir, el-Mikdam b. Ma'dikerib, Kays b. Ebi Hazım, Alkama b. Kays ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Tirmizi⁴¹¹, Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bir yerde konaklamıştık insanlar yanıımızdan geçmeye başladılar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"**Bu kim?**" diye soruyor ve ben de "falan" diyordum. Sonunda, Hâlid b. Velid geçti;

"**Kim bu**" dedi. Ben de:

"Hâlid b. Velid" dedim. Bunun üzerine:

"O, Allah'ın ne iyi kuludur, O, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır" buyurdu." Ravîleri güvenilirdir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Ukeydir Dume'ye göndermiş ve o da onu esir almıştır.

Enes ve Amr b. Ebi Seleme radiyallahu anhuma'dan: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Halid'i Ukeydir Dume'ye gönderdi. O da onu yakalayıp getirdi. Onun kanını döktü ve cizye için anlaştı. Ebu Bekir radiyallahu anh de Halid radiyallahu anh'ı Riddet ehliyle savaşmak üzere gönderdi. Bu savaşlarda büyük mücadele verdi. Sonra Farşlılarla, Rumlarla olan savaşlarda ve Dımeşk'in fethinde görevlendirdi ve etkili oldu. .

Yakub b. Sufyan, Urve'den rivayet ediyor: "Halid, Yemame'den döndüğünde Ebu Bekir radiyallahu anh onu Şam yolculuğuna emir tayin etti. O da Aynu't-Temr'de yola koyuldu. Dumetu'l-Cen-del'den el-Cudiyi'nin kızını esir aldı ve Şam'a gidip Allah'ın düşmanlarını hezimete uğrattı.

Ebu Bekir radiyallahu anh onu Şam'a görevlendirdi ve Ömer radiyallahu anh onu azledinceye kadar bu görevinde kaldı. Buhari, Tarih'inde Naşire b. Sümei'den rivayet ediyor:

"Ömer radiyallahu anh hutbe okuyarak Halid radiyallahu anh'ı görevden almasının mazeretini söyledi. Ebu Amr b. Hafs b. el-Mugira dedi ki:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in görevlendirdiği birini görevden aldın. Resûlullah'ın yükselttiğini alçalttın." Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh şöyle dedi:

"Sen yakın akrabasın ve amcanın oğluna kızmak için yaşın küçüktür."

İbn Ebi'd-Dunya, Katade radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Halid b. el-Velid'i Uzza putuna gönderdi. O da onu yıktı."⁴¹²

Ebu Zür'a ed-Dımeşkî şöyle rivayet etmiştir: "Ebu Bekir radiyallahu anh Halid b. el-Velid'i Riddet ehliyle savaşmak üzere gönderdi ve şöyle dedi:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Halid b. Velid Allah’ın ne güzel bir kulu ve ne güzel bir kardeşidir. Allah’ın kılıçlarından bir kılıçtır ki, Allah onu kâfirler üzerine sıyırmıştır.”⁴¹³

Ahmed⁴¹⁴, Abdulmelik b. Umeyr’den rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh Ebu Ubeyde’yi Şam’a görevlendirdi ve Halid b. el-Velid’i azletti. Halid radiyallahu anh dedi ki:

“Size bu ümmetin emini gönderilmiştir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in böyle buyurduğunu işittim.” Bunun üzerine Ebu Ubeyde radiyallahu anh de şöyle dedi:

“Ben de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Halid Allah’ın kılıçlarından bir kılıçtır ve kavminin ne güzel bir yiğitidir.”

Ebu Ya’la, İbn Ebi Evfa radiyallahu anh’dan merfuan rivayet ediyor:

“Halid’e eziyet vermeyiniz! Zira o Allah’ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kâfirler üzerine salmıştır.”⁴¹⁵

Said b. Mansur, Abdulhamid b. Cafer – babası yoluyla rivayet ediyor: “Halid b. el-Velid Yermük Savaşında takkesini kaybetti ve şöyle dedi:

“Onu arayınız!.” Bulamadılar. Buluncaya kadar aradılar. Bunun sebebi sorulduğunda şöyle dedi:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem umre yapmış ve başını traş ettirmişti. İnsanlar onun saçından kapabilmek için yarıştılar. Ben onları bu hususta geçerek alnından kesilen saçları takkeme koymuştum. Bu takke ile katıldığım her savaşta zafer kazandım.”⁴¹⁶

Sahihayn’da Ebu Hureyre radiyallahu anh’dan zekat kıssası rivayet edilmiştir. Resûlullah şöyle buyurmuştur:

413 Hakim (3/289) Mecmau’z-Zevaid (9/349) Kenzu’l-Ummal (11307)

414 Ahmed (4/323)

415 Taberani (3801) Mecmau’z-Zevaid (9/349) Ebu Yala (7188)

416 Ebu Ya’la (13/7183)

“Muhakkak ki Halid zırhlarını ve harp aletlerini Allah yolunda vakfetmiştir.”⁴¹⁷

Buhari, Halid b. el-Velid radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Mute Savaşında elimde dokuz kılıç kırıldı ve ancak geniş ağızlı bir Yemen kılıcı dayanabildi.”

Yunus b. Ebi İshak, Ebu Sefer'den rivayet ediyor: “Halid b. el-Velid Hirre'ye geldiğinde önüne zehir konuldu. O da besmele çekip içti, hiçbir zarar görmedi.” Ebu Ya'la ve İbn Sad iki ayrı rivayet yoluyla rivayet etmişlerdir.

İbn Ebi'd-Dunya sahih isnad ile Hayseme'den rivayet ediyor: “Halid b. Velid bir gün yanında bir kırba dolusu şarap bulunan birisini gördü ve “Ey Rabb'im! Bu şarabı bala çevir” diye dua etti. Gerçekten de şarap o anda bal oluverdi.” Diğer rivayette:

“Adamın biri beraberinde bir dağarcık dolusu şarap olduğu halde Halid radiyallahu anh'in yanına geldi. Halid b. Velid ona:

“Dağarcıkta ne var?” diye sordu. O da:

“Sirke var” cevabını verdi. Bunun üzerine Halid r. anh:

“Sirke değilse bile Allah onu sirke etsin!” dedi. Daha sonra bakıldığında şarabın gerçekten de sirkeye döndüğü görüldü.”

İbn Sad⁴¹⁸, Halid radiyallahu anh'ın ailesinin azatlısı Ziyad'dan rivayet ediyor:

“Halid radiyallahu anh ölümü anında şöyle dedi: “Bana, Muhacirlerden bir seriye ile geçen ve düşmanların onları sabahlattığı şiddetli geceden daha sevimli bir gece yoktur. Size cihadı tavsiye ederim.”

Ebu Ya'la, Kays'tan rivayet ediyor: “Halid radiyallahu anh dedi ki:

“Allah yolunda cihada çıktığım bir gece, benim için, bir düğün gecesinden veya bir oğulla müjdelenmemden daha sevimlidir. Fakat cihad Kur'ân'dan pek çok şeyi öğrenmekten beni alıkoymuştur.”

Ömer radiyallahu anh'ın Halid radiyallahu anh'ı görevinden azletmesinin sebebini Zübeyr b. Bekkar şöyle zikretmiştir:

417 Buhari (1468) Müslim (2274) Ebu Davud (1623) Ahmed (2/321)

418 Tabakat (4/1)

“Halid’e mal geldiği zaman ganimeti müstehaklarına taksim ediyordu. Bu konuda Ebu Bekir radiyallahu anh’e hesap vermiyordu. Ebu Bekir radiyallahu anh’e takdim edildiğinde, Ebu Bekir radiyallahu anh’in görmediği şeyler yaptığı anlaşıldı. Malik b. Nuveyre’yi öldürmeye gönderildiğinde onun karısını nikâhlamıştı. Ebu Bekir radiyallahu anh bunu çirkin gördü ve Mutemmim b. Nuveyre’ye diyet teklif etti. Halid’e de Malik’in karısını boşamasını emretti. Onu görevden alma gereği görmedi. Ömer radiyallahu anh ise buna karşı çıktı.”

Ebu Bekir radiyallahu anh zamanında komutan Halid radiyallahu anh idi. Onu Tuleyha’ya göndermiş ve Tuleyha ile beraberindekiler hezimete uğramıştılar. Sonra Müseyleme üzerine gitti ve Allah Museyleme’nin ölümünü nasip etti.⁴¹⁹

Zübeyr (b. Bekkar) Malik b. Enes’ten rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh, Ebu Bekir radiyallahu anh’e şöyle dedi:

“Halid’e senin emrin olmadan bir şey vermemesini yaz.” O da bunu yazınca Halid radiyallahu anh şöyle cevap verdi:

“Eğer bu işi bana bırakırsan benim amelimdir. Aksi takdirde senin amelin olur.” Ömer radiyallahu anh onun görevden azledilmesine işaret etti. Ebu Bekir radiyallahu anh:

“Halid’i benim yerime kim cezalandırır?” dedi. Ömer radiyallahu anh:

“Ben” dedi. Ebu Bekir radiyallahu anh de:

“O halde sen yap” dedi. Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh hazırlandı ve öğle vakti evde mola verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashâbı Ebu Bekir radiyallahu anh’e geldiler ve şöyle dediler:

“Sen ona muhtaç olduğun halde Ömer radiyallahu anh neden çıktı? Halid’i neden azledeceksin?” Ebu Bekir radiyallahu anh:

“Peki ne yapayım?” dedi.

“Ömer radiyallahu anh gitmesin, Halid’e de görevi başında durmasını yaz” dediler. O da bunu yaptı.

Ömer radiyallahu anh kabul edince, Halid radiyallahu anh’e

şöyle yazdı: “Benim emrim olmadan ne bir koyun ne de bir deve vermeyeceksin!” Halid radiyallahu anh ona da Ebu Bekir radiyallahu anh’e yazdığı cevabın aynısını yazdı. Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh şöyle dedi:

“Ebu Bekir’e bir işi işaret etmişsem de bunu yerine getirmemişti” bundan sonra da onu azletti.

Sonra Halid radiyallahu anh’ı göreve çağırdı fakat kabul etmedi. Dilediği zaman bırakmayı şart koştu. Bunu da Ömer radiyallahu anh kabul etmedi.

Malik dedi ki: Ömer radiyallahu anh Halid’den şüphe ediyordu...” böylece kıssayı zikretti.

Halid radiyallahu anh vefât etmek üzereyken Ömer (r.anh’a) vasiyette bulundu. O da vasiyeti yerine getirmeyi üstlendi.

Ömer radiyallahu anh şöyle demiştir: “Halid’i sadece mal hususunda yaptıklarından kınadım.”

Halid b. el-Velid radiyallahu anh Humus şehrinde 21 yılında vefât etmiştir.

Denildi ki: Medine’de vefât etti.

İbnu’l-Mubarek, Kitabu’l-Cihad’da şöyle nakletti: “Halid radiyallahu anh vefât zamanı yaklaşıncaya şöyle dedi:

“Ölümü en çok bulunduğu yerde aradım. Ancak bana yatağında ölmek takdir edilmiş. Lai ilahe illallah’tan sonra kâfirlere aniden saldırmak için sabahı beklediğimiz, gökyüzü üzerime yağmurunu yağdırırken, kalkanımla korunarak geçirdiğim bir geceden daha ümitli olduğum hiçbir amelim yoktur.” sonra şöyle dedi:

“Ben öldüğüm zaman silahıma ve atıma bakın. Onları Allah yolunda hazırlıklı kılın.”

Vefat ettiğinde Ömer radiyallahu anh cenazesine çıktı ve şöyle dedi:

“El-Velid ailesi kadınlarına Halid için gözyaşı dökmek yoktur. Başa toprak atmak ve feryat etmek de yoktur.”

Derim ki: Bu rivayet onun Medine’de vefât ettiğini göstermektedir. Lâkin çoğunluk onun Humus’ta vefât ettiği görüşündedir. Allah en iyi bilendir.

80

Hamza b. Abdilmuttalib*Radıyallahu anh* ⁴²⁰

İsmi ve nesebi: Hamza b. Abdilmuttalib b. Haşim b. Abdime-naf el-Kuraşi el-Haşimi. Künyesi: Ebu Umare'dir. Peygamber sal-lallahu aleyhi ve sellem'in amcasıdır. Sahihayn'da sabit olduğuna göre; Ebu Leheb'in azatlısı Suveybe Hamza radıyallahu anh ile Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i süt emzirdiğinden süt kar-deşi olurlar.

Anne tarafından da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile akrabalığı vardır. Hamza radıyallahu anh'ın annesi Hale bt. Uheyb b. Abdimenaf b. Zühre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in annesi Amine bt. Vehb b. Abdimenafın amcasının kızıdır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den iki sene önce doğ-muştur. Dört sene önce doğduğu da söylenmiştir. Bi'setin ikinci yı-lında müslüman olmuş, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yardım etmeye devam etmiş ve onunla beraber hicret etmiştir.

İbn İshak⁴²¹ onun Müslüman oluş kıssasını uzunca rivayet etmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hamza radıyalla-hu anh ile Zeyd b. Harise radıyallahu anh arasında kardeşlik kur-muştur. Bedir Savaşına katılmış ve büyük cesaret göstermiştir. Şeybe b. Rebia'yı öldürmüş ve Utbe b. Rebia'nın katline ortak ol-muştur. Veya bunun aksi olmuştur. Tuayme b. Adiy'i de öldürmüş-tür. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in seriyyelerde gönder-diği ilk sancağı Hamza radıyallahu anh için vermiştir. El-Meda-ini'nin görüşü budur. Uhud Savaşında şehid olmuştur.

Vahşi radıyallahu anh'ın Hamza radıyallahu anh'ı şehit ediş kıssasını Buhari⁴²² rivayet etmiştir. Bu olay hicretin 3. Yılı'nın Şevval ayı ortalarında olmuştur. Hamza radıyallahu anh altmış

420 El-İsabe (1828) Usdû'l-Gabe (1251) el-İstiab (559)

421 İbn Hişam (1/233-234)

422 Buhari (1343)

yıldan az yaşamıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu: “Esedullah: Allah'ın arslanı” diye lakaplandırmış ve ona: “Seyyidu's-Şuheda: Şehidlerin efendisi” demiştir.

Denildi ki: Uhud Savaşında otuzdan fazla kimse öldürdükten sonra şehid edilmiştir.

Buhari Cabir radyallahu anh'den rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Uhud'da kabirlere ikişer kişi indirtti...” hadisi böylece rivayet etti. Bu hadiste; Hamza ile Abdullah b. Cahş'ı aynı kabre defnetti ifadesi de geçer. Bu bize el-Gaylaniyat'ta Ebu Hureyre radyallahu anh'den şöylece rivayet edildi:

“Hamza radyallahu anh şehit edildiğinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun yanında durdu. Vücudundan organ kesilerek müсле yapılmıştı. Yüregini acıtan bu manzaraya bakmaya başladı ve şöyle dedi:

“Allah sana rahmet etsin ey amca! Sen akrabalık bağını gözetirdin, hayırlı işler yapardın.”

Yine el-Gaylaniyat'ta Hamza b. Abdilmuttalib radyallahu anh'den şöyle rivayet edilir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şu duaya devam ediniz: “Allah'ım! İsm-i A'zamın ve Rıdvan-ı Ekber'in ile senden istiyorum.”⁴²³

Ebu Tahir'in Fevaid'inde Cabir radyallahu anh'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Muaviye radyallahu anh su kuyusu kazdırmak için Uhud'daki şehitlerin sahiblerine haber verdirdi. Onların cesedleri hala yumuşaktı. Azaları sağa sola bükülebilirdi.”

Eyyub'dan gelen rivayette şu ziyade vardır: “Hamza radyallahu anh'ın mezarını kazarken Hamza'mn ayağına kazma değdi ve canlıymış gibi kan akmaya başladı.”

81

Hasen b. Ali*Radıyallahu anhum*⁴²⁴

İsmi ve nesebi: el-Hasen b. Ali b. Ebi Talib b. Abdilmuttalib b. Haşim b. Abdimenaf el-Haşimi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in torunu ve reyhanıdır. Müminlerin emiridir. Künyesi: Ebu Muhammed'dir. Hicretin 3. Yılı'nın Ramazan ayı ortasında doğmuştur.⁴²⁵

İbn Sad, İbnu'l-Barki ve birçok kimse dediler ki: "Şaban ayında doğduğu söylendiği gibi hicretin 4. veya 5. yılında doğduğu da söylenmiştir. Fakat sabit olan ilk rivayettir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ezberlediği hadisleri rivayet etmiştir. Bunlardan birisi de dört Sünen sahibinin şu rivayetidir:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana vitirde okumam için şu kelimeleri öğretti:..."⁴²⁶

Ebu'l-Havra'dan; "el-Hasen'e dedim ki: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ne hatırlıyorsun?" o da şöyle dedi:

"Zekat hurmalarından bir hurmayı alıp ağzıma bıraktım. Bunun üzerine hemen ağzımdan çıkardı..."⁴²⁷ Bu kıssayı Sahih sahipleri Ebu Hureyre radıyallahu anh'den rivayet etmişlerdir.

El-Hasen radıyallahu anh ayrıca babasından, kardeşi el-Huseyn'den, dayısı Hind b. Ebi Hale'den de rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğlu el-Hasen, müminlerin annesi Aişe, kardeşinin oğlu Ali b. el-Huseyn, onun oğulları Abdullah, el-Bakır, İkrime, İbn Sirin, Cübeyr b. Nufeyr, Ebu'l-Havra Rebba b. Şeyban, Ebu Miclez, Hubeyra b. Yerim, Sufyan b. el-Leyl ve başkaları rivayette

424 El-İsabe (1721) Usdül-Gabe (1165) el-İstiab (573)

425 Usdül-Gabe (1/13)

426 Tirmizi (464)

427 Ahmed (1/200) Taberani (3/2711) Abdurrazzak (4984)

bulunmuşlardır.

Tirmizi⁴²⁸, Usame b. Zeyd radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor:

“Bir gece bir ihtiyacım için Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in kapısını çalmıştım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bunlar benim oğullarım ve kızımın oğullarıdır. Allah'ım ben onları seviyorum sende onları sev onları sevenleri de sev.”

İsmail b. Ebi Halid dedi ki: “Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini işittim:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm. El-Hasen b. Ali ona benziyordu.”⁴²⁹

Tirmizi⁴³⁰, Burayde radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bize hutbe vermekte iken Hasen ve Hüseyin üzerlerinde kırmızı bir gömlekle düşe kalka geldiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, minberden indi onları kucağına aldı ve minbere çıktı önüne oturttu...”

Enes radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e el-Hasen'den daha çok benzeyen biri yoktu.”⁴³¹

Ma'mer'den gelen rivayetinde: “Yüzü bakımından daha çok benzeyeni yoktu” demiştir.

Buhari'de Usame radiyallahu anh'den rivayet şöyledir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni ve el-Hasen b. Ali'yi oturarak şöyle buyurdu:

“Allah'ım! Ben bunları seviyorum, sen de bunları sev.”⁴³²

Buhari'de İbn Ebi Muleyke yoluyla Ukbe b. el-Haris'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Ebu Bekir radiyallahu anh bize namaz kıldırmişti. Sonra

428 Tirmizi (3768)

429 Buhari (3543) Müslim (6034) Tirmizi (3777)

430 Tirmizi (3774)

431 Abdurrazzak (20984)

432 Taberani (3/39) Beyhaki (10/233)

çıktı ve Hasen b. Ali'yi oynarken gördü. Onu kucağına aldı ve şöyle dedi:

“Sen Ali'ye değil Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e benziyorsun” Ali radiyallahu anh de buna gülüyordu.

El-Behiyy dedi ki: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e onun ailesinden en çok benzeyen kimseyi konuşuyorduk. Abdullah b. ez-Zubeyr yanımıza girdi ve dedi ki:

“Ailesinden Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e en çok benzeyenini ve onun en çok sevdiğini size söyleyeyim. O el-Hasen b. Ali'dir. Onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem secdede iken geldiğini, onu omzuna veya sırtına aldığını, kendisi inmedikçe onu indirmedikçe gördüm. Yine onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem rükûda iken gelip, o başka tarafa geçmedikçe el-Hasen için ayaklarının arasını açtığını gördüm.”

İbn Sa'd bunu Zübeyr'in azatlısı Abdullah b. el-Behiy'den mevsul olarak rivayet etmiştir. Taberani⁴³³ de, Ebu Hureyre radiyallahu anh'den şöyle rivayet etmiştir:

“Şu iki kulağımla işittim ve şu iki gözümle gördüm ki; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hasen ve Huseyn'i birlikte eliyle tuttu. Ayakları da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ayaklarındaydı. Şöyle buyurdu:

“Tıpış tıpış tatarcık, gözüme gir” bunun üzerine çocuk ayaklarını Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in göğsü üzerine koyana kadar tırmandı. Sonra ona:

“Aç” buyurdu ve onu öptü. Sonra da şöyle buyurdu:

“Allah'ım! Onu sev, zira ben onu seviyorum.”

Bunun benzerini Hayseme, Muaviye radiyallahu anh'den rivayet etmiştir.

Ahmed, Züheyr b. el-Akmer'den rivayet ediyor: “Ali radiyallahu anh'ın öldürülmesinden sonra el-Hasen b. Ali radiyallahu anh hutbe okuyordu. Ezd kabilesinden uzun boylu ve esmer birisi kalkıp şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm. Onu kuca-

ğına almıştı ve şöyle diyordu:

“Beni seven onu da sevsin ve burada olan olmayana tebliğ etsin.”

Ebu Hureyre radiyallahu anh şöyle rivayet etmiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanında Hasen ve Huseyn radiyallahu anhuma olduğu halde yanımıza geldi. Biri bir omzunda diğeri diğer omzunda idi. Bir seferinde birini, bir seferinde diğerini öpüyordu. Yanımıza geldiğinde şöyle buyurdu:

“Bu ikisini seven beni de sevmiş olur. Bu ikisine buğzeden bana da buğzetmiş olur.”⁴³⁴

Ebu Ya’la, Abdullah b. Mesud radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kıldırırken Hasen ile Huseyn’i sırtına alır, inmek isterlerse onlar işaret eder ve indirirdi. Namaz bittiği zaman da kucağına alır ve şöyle buyururdu:

“Beni seven şu ikisini de sevsin.”⁴³⁵ Sünen’de ve İbn Huzeyme’nin Sahih’inde Burayde radiyallahu anh’dan bu hadisin şahidi vardır. Ayrıca el-Begavi Mucem’inde benzerini sahih isnad ile Şeddad b. el-Had’dan rivayet etmiştir.

Müsned’de Ümmü Seleme radiyallahu anha’dan şöyle rivayet edilmiştir:

“Ali ve Fatıma radiyallahu anhuma, yanlarında Hasen ile Huseyn olduğu halde girdiler. İkisini Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in kucağına bıraktılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onları öptü. Bir eliyle Ali radiyallahu anh’ı diğer eliyle Fatıma radiyallahu anha’yı kucakladı. Üzerlerine siyah bir örtü örttü ve şöyle buyurdu:

“Allah’ım bunları sana iletiyorum, ateşe değil”⁴³⁶

Huzeyfe radiyallahu anh’dan: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hasen ve Huseyn, cennet gençlerinin efendileridir.”
Bu babda Ali, Cabir, Burayde ve Ebu Said radiyallahu anhum’dan

434 Ahmed (2/288)

435 Beyhaki (2/263) İbn Huzeyme (887) İbn Hacer Metalibu Aliye (399)

436 Taberani (3/48) İbn Ebi Şeybe (12/73)

rivayetler vardır.

Buhari⁴³⁷, Ebu Bekre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i minber üzerinde gördüm. Hasen b. Ali radiyallahu anh de yanında idi. Bir insanlara yöneliyor bir Hasen'e yöneliyordu. Şöyle buyurdu:

"Şüphesiz şu oğlum efendidir. Umulur ki Allah bunun vesilesiyle Müslümanlardan iki grubun arasını ıslah eder."

Ahmed⁴³⁸, Ebu Bekre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah Sallallahu aleyhi ve sellem bize namaz kıldırırken henüz küçük bir çocuk olan Hasen Radiyallahu anh gelir, secdeye varmış olan Resûlullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in sırtına çıkarıldı. Bunu birçok defa yapmıştı. Namazı bitirdiğinde;

"Ya Resûlullah! Sen torununa hiçbirimizin kendi çocuğuna göstermediği ilgiyi gösteriyorsun" dediklerinde buyurdu ki;

"Bu oğlum efendidir. Umulur ki, Allah Azze ve Celle, onun sebebiyle iki Müslüman topluluğun arasını düzeltecektir." Halifelik döneminde hiç kan dökülmedi.

Abbas ed-Devrî, Abdullah b. Burayde'den rivayet ediyor: "Hasen b. Ali radiyallahu anhuma, Muaviye radiyallahu anh'ın yanına geldiğinde Muaviye ona dedi ki:

"Sana senden önce kimseye vermediğim bir caize vereceğim." Ona dört yüz bin verdi.

İbn Ebi Hayseme, İbn Şevzeb'den şöyle rivayet etmiştir: "Ali radiyallahu anh öldürüldüğünde el-Hasen radiyallahu anh Iraklılarla, Muaviye radiyallahu anh ise Şam'lılarla birlikte oldukları halde karşılaştılar. Hasen radiyallahu anh savaş istemedi ve kendisinden sonrası için anlaşmak üzere Muaviye radiyallahu anh'e biat etti. Hasen radiyallahu anh'ın ashâbı ona:

"Müminlerin emirinin utancı!" dediler. Bunun üzerine o da:

"Utanç, ateşten iyidir" dedi.

İbn Sad, Şa'bî'den rivayet ediyor: "Iraklılar Ali radiyallahu anh'den sonra Hasen b. Ali radiyallahu anh'e biat ettiler. Bu haber

437 Buhari (2704)

438 Ahmed (5/44)

Şam'lılara ulaştı. Bunun öncesinde Kays b. Sad on iki bin kişiden oluşan bir ordu kurdu. Bu orduya şurta ordusu ismi verilmişti. Kays, Enmar'da bir meskene indi. Hasen de Medain'e geldi. Hasen radiyallahu anh'ın askerlerinden biri şöyle nida etti:

“Dikkat edin! Kays b. Sad öldürülmüştür.” Bunun üzerine askerler yağmalamaya başladılar. Yağma Hasen radiyallahu anh'ın çadırına kadar ulaştı. Esed kabilesinden birisi onu bir hançer ile yaraladı. Amr b. Selime el-Erhabî'yi çağırdı ve onu Muaviye'ye göndererek şart koştu. Muaviye radiyallahu anh de Abdurrahman b. Semure ve Abdullah b. Amir'i, Hasen radiyallahu anh'e istediğini vermesi için gönderdi. Bundan sonra Muaviye radiyallahu anh Menbec taraflarından bir eve geldi. Abdurrahman ve Abdullah Kûfeliler'le birlikte onun yanına girdiler. Hasen radiyallahu anh de kasa indi. Muaviye ise Nuhayle'ye indi. Muaviye radiyallahu anh Hasen radiyallahu anh'e her yıl bir milyon dirhem ücret verdi. Hasen radiyallahu anh bundan sonra on sene yaşadı.

İbn Sad Amr b. Dinar'dan rivayet ediyor: Muaviye radiyallahu anh, Hasen radiyallahu anh'ın insanların fitneye düşmelerini istemediğini biliyordu. Aralarını düzeltmek için yazışlıyordu. Söylediği takdirde söylemek üzere ona bir ahid verdi. Hasen radiyallahu anh ise bunu söyleme hususunda çekingen biri idi. Abdullah b. Cafer dedi ki:

“Hasen şöyle dedi: Ben bir rüya gördüm. Bana tâbi olmanızı isterim.” Ben:

“O nedir?” dedim. Şöyle dedi:

“Medine'ye doğru gittiğimi ve oraya yerleştiğimi, emirliği Muaviye'ye bıraktığımı gördüm. Fakat fitne boy gösterdi, kanlar döküldü ve yollar kesildi.” Ben de ona dedim ki:

“Allah sana Muhammed ümmetinden yana hayırlı karşılıklar versin. Bunu Huseyn radiyallahu anh'e gönder ve böylece anlat.” O da dedi ki:

“Seni Allah'tan sakındırırım.” Razı oluncaya kadar böyle devam etti.

Yakub b. Sufyan, Hilal b. Habbab'dan rivayet ediyor: “Hasen radiyallahu anh Medain kasırlarından şu kasırda Irak reislerini topladı ve şöyle dedi:

“Sizler bana, benimle barış yapanla barışık olmak ve benim savaştıklarımla savaşmak üzere biat ettiniz. Muhakkak ki ben Muaviye’ye biat ettim. Onu dinleyin ve itaat edin.”⁴³⁹

Vakıdî, Sa’lebe b. Ebi Malik’ten rivayet ediyor: “Hasen radiyallahu anh’ın vefât ettiği gün ben de oradaydım. El-Bakî mezarlığına defnedildi. O gün el-Bakî kabristanını öyle bir halde gördüm ki, iğne atsan mutlaka bir kimsenin başına düşerdi.”

Vakıdî dedi ki: “49 yılında vefât etmiştir.”

El-Medaini dedi ki: “50 yılında vefât etmiştir.” 51 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

El-Heysem b. Adiy dedi ki: “44 yılında vefât etti.”

İbn Mende: “49 yılında vefât etti. 50 veya 58 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Yine zehirlenerek öldürüldüğü de söylenmiştir.” Dedi.

İbn Sad, Umeyr b. İshak’tan rivayet ediyor: “Ben ve bir arkadaşım, el-Hasen b. Ali radiyallahu anh’m yanına girdik. Dedi ki:

“Ciğerimden bir parça koptu. Bana defalarca zehir içirildi ama bunun gibisi içirilmemişti.” El-Huseyn b. Ali radiyallahu anhuma ona geldi ve:

“Sana zehiri kim içirdi?” diye sordu. Hasen radiyallahu anh ise haber vermek istemedi.⁴⁴⁰ Allah ona rahmet eylesin.

439 Usdû'l-Gabe (2/17-18)

440 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (3/472)

82

Huseyn b. Ali*Radıyallahu anhum*⁴⁴¹

İsmi ve nesebi: el-Huseyn b. Ali b. Ebi Talib b. Abilmuttalib b. Haşim b. Abdimenaf el-Haşimi. Künyesi: Ebu Abdullah. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in torunu ve reyhanıdır.

Ez-Zubeyr (b. Bekkar) ve başkaları dediler ki: "Hicri 4. yılın Şa'ban ayında doğdu. 6. Veya 7. Yılda doğduğu da söylenmiştir."

Ca'fer b. Muhammed dedi ki: "Huseyn radıyallahu anh'e hamile kalınması ile Hasen radıyallahu anh'in doğumu arasında yalnızca bir temizlik vardı."

Derim ki: "Şayet Hasen radıyallahu anh Ramazan ayında doğmuşsa ve Huseyn radıyallahu anh de Şa'ban ayında doğmuşsa, onun dokuz aylık doğmuş olması ve iki aydan başka temizlik dönemi geçmemiş olması muhtemeldir.

Huseyn radıyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler ezberlemiş ve rivayet etmiştir.

Sünen sahipleri ondan az miktarda hadisler rivayet etmişlerdir. İbn Mace⁴⁴² ve Ebu Ya'la⁴⁴³ ondan şöyle dediğini rivayet ediyorlar:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: **Her hangi bir Müslüman bir musibete uğrar da daha sonra o musibeti hatırlayıp istirca ederse (İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn derse), o musibet eskimiş olsa bile Allah Teâlâ ona bunun sevabını verir.**" Lakin bu hadisin isnadında zayıflık vardır.

Huseyn radıyallahu anh, babasından, annesinden, dayısı Hind b. Ebi Hale'den ve Ömer radıyallahu anhum'den rivayette bu-

441 El-İsabe (1726) Usdül-Gabe (1173) el-İstiab (574)

442 İbn Mace (1600)

443 Ebu Ya'la (2/6781)

lunmuştur. Kendisinden de; kardeşi Hasen, oğulları; Ali Zeynulabidin, Fatıma ve Sukeyne, torunu el-Bakır, eş-Şa'bî, İkrime, Sinan, ed-Duelî, Kurz et-Temimi ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Ya'la, Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Hasen ve Huseyn radiyallahu anhuma, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in önünde güreşiyorlardı. Resûlullah:

"Haydi Huseyn!" demeye başladı. Bunun üzerine Fatıma radiyallahu anha:

"Neden Huseyn diyorsun?" diye sordu. Şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Cibril de: 'Haydi Huseyn' diyor."

Sahih'te⁴⁴⁴ şöyle rivayet edilmiştir: İbn Ömer radiyallahu anhuma'ya birisi sivrisinek kanı hakkında sorduğu zaman şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Şu ikisi (Hasen ile Huseyn radiyallahu anhuma'yı kastediyor) dünyadaki iki reyhanımdır"

Enes radiyallahu anh şöyle demiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e en çok benzeyenler Hasen ve Huseyn'dir."

Yahya b. Said el-Ensari, Ubeyd b. Huneyn yoluyla el-Huseyn b. Ali radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor:

"Ömer radiyallahu anh'ın yanına gittiğimde o, minber üzerinde hutbe okuyordu. Yanına çıktım ve:

"Babamın minberinden in, babanın minberine git" dedim. Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh:

"Benim babamın minberi yok" dedi. Beni tuttu ve yanına oturttu. Elimdeki taşlarla oynamaya başladım. Hutbeden inince beni evine götürdü ve bana:

"Sana kim öğretti?" dedi. Ben de:

"Vallahi kimse öğretmedi" dedim. Dedi ki:

"Evladım, bizden saklanırdın, şimdi gelmeye başladın."

Huseyn radiyallahu anh dedi ki: "Bir gün o Muaviye radiyallahu anh ile yalnızken yanına gittim. İbn Ömer radiyallahu anh-

ma kapıdaydı. İbn Ömer dönünce ben de onunla beraber döndüm. Sonra karşılaştığımızda dedim ki:

“Bana “Seni neden görmedim?” dedi. Ben de dedim ki:

“Ey Müminlerin emiri! Ben geldiğimde Muaviye ile yalnızdınız. Ben de İbn Ömer’in döndüğünü görünce geri döndüm.” Dedi ki:

“Sen içeri girmek için İbn Ömer’den daha çok hak sahibisin. Çünkü başlarımızın üzerinde önce Allah sonra siz varsınız.” İsnadı sahihtir. Hatib (el-Bağdadi)nin rivayetidir.

Yunus b. Ebi İshak, el-Ayazar b. Hureys’ten rivayet ediyor: “Abdullah b. Amr b. El-As radiyallahu anhumâ Kâbe’nin gölgesinde otururken Huseyn radiyallahu anh’ın geldiğini gördü. Bunun üzerine şöyle dedi:

“Bugün şu (Huseyn radiyallahu anh), sema ehlinin yeryüzündekiler içinde en sevdiği kimsedir.”

Huseyn radiyallahu anh Medine’de, babasıyla beraber Kûfe’ye gidinceye kadar kalmış, onunla beraber Cemel, Sıffin savaşları ve sonra da Haricilerle olan savaşa katılmıştır. Öldürülene kadar da babasıyla birlikte kalmıştır. Sonra kardeşiyle birlikte emirliği Muaviye radiyallahu anh’e teslim etmeye gitmiş ve kardeşiyle birlikte Medine’ye dönmüştür. Muaviye radiyallahu anh vefât edinceye kadar orada kaldı. Sonra Mekke’ye gitti. Muaviye’nin vefâtından sonra Iraklıların Huseyn radiyallahu anh’e biat etmek istediklerine dair mektupları geldi. Onlara amcasının oğlu Muslim b. Akil b. Ebi Talib’i gönderdi. O da onlardan biat aldı. Muslim b. Akil’in öldürülme kıssasında olan olmuştur.

Ammar b. Muaviye ed-Duheni dedi ki: “Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. El-Huseyn’e:

“Bana Huseyn radiyallahu anh’ın katlini öyle anlat ki kendini oradaymış gibi hissedeyim” dedim. Dedi ki:

“Muaviye ve Velid b. Utbe b. Ebi Sufyan Medine’de vefât ettiler. Huseyn b. Ali radiyallahu anhumâ’ya o gece biat mektupları gönderildi. O:

“Bana süre verin” dedi ve bu işi erteledi. Mekke’ye gitti. Kûfe’lilerin elçisi ona geldi ve dedi ki:

“Biz işimizi sana bıraktık. Vali ile beraber Cuma namazına

çıkıyoruz. Bize gel.” Nu'man b. Beşir el-Ensari Kûfe valisi idi. Bunun üzerine Huseyn b. Ali radiyallahu anhuma onlara Muslim b. Akil'i gönderdi ve dedi ki:

“Kûfe'ye git ve bana yazdıkları hususu araştı. Eğer doğruysa geri dön.” Bunun üzerine Müslim Medine'ye yola çıktı. Oradan iki rehber edildi. Bu iki rehber el-Beriyye'ye uğradılar ve şiddetli susuzlukla karşılaştılar. İki rehberden biri öldü. Müslim Kûfe'ye gitti ve kendisine Avsece denilen adamın yanına gitti. Kûfe'liler Müslim'in geldiğini öğrenince onu buldular ve on iki bin kişi ona biat etti. Yezid b. Muaviye'ye meyilli olan birisi en-Numan b. Beşir'e gitti ve şöyle dedi:

“Sen zayıfsın ya da zayıf düşürülmüşsün! Belde fesada uğradı!” Nu'man dedi ki:

“Allah'ın taatinde zayıf olmam, O'na isyanda kuvvetli olmamdan daha iyidir. Bir perde yırtacak değilim.” Bunun üzerine adam bu durumu Yezid'e yazdı. Yezid, Serhun denilen azatlı kölesini çağırdı ve onunla istişare etti. Şöyle dedi:

“Kûfe'de Ubeydullah b. Ziyad'dan başka kimse yok” Yezid, Ubeydullah'a kızgın idi. Onu Basra valiliğinden azletmeyi düşünüyordu. Ona razı olduğuna dair bir mektup yazdı ve Kûfe'ye emir olarak görevlendirerek Muslim b. Akil'i yakaladığı takdirde öldürmesini emretti. Ubeydullah b. Ziyad Basra'lılarla birlikte, yüzleri kapalı oldukları halde Kûfe'ye gittiler. Kendilerine uğrayıp selâm veren herkesi, Huseyn b. Ali'nin kendilerine geldiğini zannederek:

“Ve aleyke's-Selam ey Resûlullah'ın oğlu!” diyorlardı. Ubeydullah saraya gelince azatlı bir kölesini çağırdı ve ona üç bin dirhem vererek şöyle dedi:

“Git ve Kûfe'lilerin biat ettikleri adam kimmiş öğren. Onun yanına git ve Humus'lu olduğunu söyle. Şu malı ona ver ve ona biat et.” Köle kendisine biat edilen zatı göstermelerine kadar kurnazca davranmaya devam etti. Durumunu ona anlattı ve dedi ki:

“Allah'ın seni göndermesi beni sevindirdi. İşlerimize hakim olunamaması beni üzdü.” Sonra Müslim b. Akil'e biat etti. Malı ona verdi. Oradan ayrılp durumu Ubeydullah'a haber vermeye gitti. Ubeydullah bir evden diğer eve gittiğinde Müslim de yerini değiştirdi ve Hâni b. Urve el-Muradi'nin yanında kaldı. Ubeydul-

lah Kûfe'lilere:

"Hâni b. Urve'ye ne oluyor da bana gelmiyor?" diyordu. Muhammed b. El-Eş'as Kûfe'lilerden bir grup insanla birlikte ona geldi. O evinin kapısında idi. Ona dediler ki:

"Emir senden ve geri kalmandan bahsediyor. Ona git" O da onlarla birlikte giderek Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına girdi. Yanında Kadı Şüreyh de vardı. Ubeydullah onu görünce Kadı'ya:

"Hain sana kendi ayaklarıyla geldi" dedi. Selam verdiğinde ona dedi ki:

"Ey Hânî! Müslim b. Akil nerede?"

"Bilmiyorum" dedi. Müslim'e dirhemleri vermek üzerine gönderilen köle çıkarıldı. Onu görünce onun elleri yanına düşüverdi. Sonra dedi ki:

"Ey emir! Allah'a yemin olsun Müslim'i evime ben davet etmedim. O kendisi geldi ve bana sığındı." Ubeydullah:

"Onu bana getir" dedi. Hanî ağırdan alınca ona yaklaştı ve deynekle ona vurarak hapsedilmesini emretti. Bu haber kavmine ulaşınca onlar toplanarak saray kapısına geldiler. Ubeydullah kalabalığın sesini duydu ve Kadı Şüreyh'e:

"Onların yanına çık ve haber ver; ben onu sadece Müslim'in yerini öğrenmek için hapsettim. Benden ona zarar gelmeyecektir" dedi. Kadı onlara böylece bildirince dağıldılar. Durumdan haberdar olunca Müslim b. Akil nida etti. Kûfe'lilerden kırk bin kişi toplandı ve bineklerine bindiler. Ubeydullah da Kûfe halkından bir grup topladı ve sarayın önünde buluştular. Her birine aşiretlerini toplamasını emretti. Onlarla konuştu ve kılıçlarını sallamaya başladılar. Akşam olduğunda Müslim'in yanında onlardan çok az sayıda insan kalmıştı. Karanlık çökünce onlar da gittiler ve o gece yolda yalnız başına dolaşmaya başladı. Bir kadının kapısına geldi ve:

"Bana su ver" dedi. Suyu içip kalktı. Kadın:

"Ey Allah'ın kulu! Şüphe içindesin, mesele nedir?" dedi. O da:

"Ben Müslim b. Akil'im. Kalacak yer var mı?" dedi. Kadın:

"Evet var, içeri gir" dedi. O da girdi. Onun azatlı kölelerden Muhammed b. El-Eş'as adında bir oğlu vardı. Ona gidip haber verdi. Müslim harekete geçmeden ev kuşatılmıştı. Bunu görünce kı-

hıcını sıyırdı ve kendisini meydana attı. Muhammed b. El-Eş'as ona eman verdi ve onu Ubeydullah'a götürdü. Bunun üzerine saraya çıkarılması emredildi ve öldürüldü. Hani b. Urve de öldürüldü. O zamandaki şairlerinin söylediği beyitlerden birisi şöyledir:

Eğer ölüm nedir bilmiyorsan bak;

Çarşıdaki Hâni'ye ve Müslim b. Akil'e

Bu durum Huseyn radiyallahu anh'e, onunla Kadisiye arasında üç mil mesafe kalıncaya kadar ulaşmamıştı. Hurr b. Yezid et-Temimi onunla karşılaştı ve şöyle dedi:

"Geri dön, zira geride senin için hayırlı bir şey kalmadı." Böylece durumu ona bildirerek geri dönmesi gerektiğini anlattı. Yanında Müslim'in kızkardeşi de vardı. Dediler ki:

"Vallahi intikamımızı almadan veya öldürülmeden geri dönmeyiz." Böylece ilerlediler. Ubeydullah onları karşılamak üzere bir ordu hazırlıyordu. Kerbela'da onları alıkoydu. Yanında kırk beş atlı ve yüz kadar yaya ile onların yanına geldi. El-Huseyn radiyallahu anh ile emirleri Ömer b. Sad b. Ebi Vakkas karşılaştı. Ubeydullah, Ömer b. Sad'ı Rey şehrine vali olarak görevlendirdi. Ona mektup yazarak Huseyn ile savaştan dönerse bu görevi vaad etmişti. Huseyn radiyallahu anh ona dedi ki:

"Benim için şu üç şeyden birini seç; ya gediklerden bir gediğe katılırim, ya Medine'ye geri döneyim ya da Yezid b. Muaviye'ye el vererek biat edeyim." Ömer bunu kabul etti ve Ubeydullah'a yazarak bildirdi. O da şöyle cevap yazdı:

"O bana el verip biat etmedikçe kabul etme!" Huseyn radiyallahu anh bu teklifi kabul etmedi ve savaştılar. Huseyn radiyallahu anh ile birlikte ehli beytinden on yedi genç vardı. Bu harbin sonunda öldürüldü ve başı Ubeydullah'a getirildi. Kalan aile halkını da Yezid'e gönderdi. Kalanların arasında hasta olan Ali b. El-Huseyn ve halası Zeyneb de vardı. Yezide getirildiklerinde onları ailesinin yanına kattı ve techiz ederek Medine'ye gönderdi.

Derim ki: Eskilerden bir topluluk Hüseyin radiyallahu anh'ın öldürülüşü ile ilgili, içinde sahih ve çürük rivayetlerin karışık bulunduğu eserler tasnif etmişlerdir. Bu kıssa hakkında anlattıklarımız yeterlidir. Nitekim İbrahim en-Nehai'nin şöyle dediği sahih olarak sabittir:

“Şayet Huseyn radiyallahu anh'ı öldürenler arasında olsaydım ve sonra cennete sokulsaydım mutlaka Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzüne bakmaktan utanırdım.”

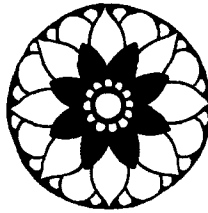
İbn Abbas radiyallahu anhuma şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gün ortasında rüyamda, başı tozlu, elinde bir şişe kan bulunduğu halde gördüm ve dedim ki:

“Babam ve annem sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Bu nedir?” şöyle buyurdu:

“Bu Hüseyin ve ashabının kanıdır. Bugün topladım”⁴⁴⁵
Bu, Huseyn r. anh'ın şehit edildiği günde meydana gelmişti.

Ümmü Selem radiyallahu anha da şöyle demiştir: “Cinlerin Huseyn b. Ali radiyallahu anhuma için ağıtlarını işittim.”

Zübeyr b. Bekkar şöyle dedi: “Huseyn radiyallahu anh 61 yılının aşura gününde katledilmiştir.” Çoğunluk da böyle söylemiştir. Bundan başkasını söyleyenin sözü şazdır.

83

Hakîm b. Hizam*Radıyallahu anh*⁴⁴⁶

İsmi ve nesebi: Hakîm b. Hizam b. Huveylid b. Esed b. Abdiluzza b. Kusayy el-Esedî. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in eşi Hadice radıyallahu anha'nın kardeşinin oğludur. Annesinin ismi Safiyye (ya da Fahite veya Zeyneb) bintu Züheyr b. El-Haris b. Esed b. Abdiluzza'dır. Künyesi: Ebu Halid'dir.

Kütübü Sitte'de onun rivayet ettiği hadisler yer almıştır. Kendisinden; oğlu Hizam, Abdullah b. El-Haris b. Nevfel, Said b. El-Museyyeb, Musa b. Talha, Urve ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

446 El-İsabe (1802) Usdü'l-Gabe (1234) el-İstiab (553)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Hakim b. Hizam b. Huveylid b. Esved'dir. Bu, Zübeyr b. el-Evvam'ın amcası oğlu ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in karısı Hatice bint-i Huveylid b. Esed'in kardeşi oğludur.

Hakim dedi ki: Ben fil yılından 13 yıl önce doğdum. Abdulmuttalib'in nezrini ifası icabettiğinde oğlu Abdullah'ı kurban etmek istediği zaman aklıma geliyor. Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in doğuşundan beş yıl önce idi.

Hakim oğluyla beraber Ficar Harbinde hazır bulundu. Babası Hizam ise son Ficar Harbinde katlolundu.

Hakim Ebu Halid künyesini taşırdı. Mekke'nin fethi gününde İslâma dahil oldu. Aynı günde bunun çocukları da müslüman oldular. Bunlar Hişam b. Hakim, Halid b. Hakim ve Abdullah b. Hakim'dir. Bunların hepsi de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabesinden olup ondan hadis rivayet etmişlerdir.

Hakim b. Hizam, Cahiliyye devrinde 60 yıl İslâm'da 60 yıl yaşadı. Kendisi Müellefetü'l-Kulub'dandı. Medine'de 54 Hicri senesinde öldü.

Bir evini Muaviye'ye 60 bin dinara sattı. Ona "Muaviye seni aldatmış" dendiği zaman o şöyle cevap verdi:

"Allah'a yemin ederim ki cahiliye çağında ben onu sadece bir tuluk şaraba satın aldım. Sizi şahit tutuyorum ki bu ev şimdi Allah yolundadır. Bakınız şimdi hangimiz aldanmışız."

Musa b. Ukbe, Zübeyr'in azatlısı Ebu Habibe'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hakîm b. Hizam'ı şöyle derken işittim: "Fîl hadisesinden 13 yıl önce doğdum. Abdulmutalib'in adağını yerine getirmesi gerektiğinde oğlu Abdullah'ı kurban etmek istediği zaman aklıma geliyor."

Vakıdî bunun benzerini şu ziyade ile zikretmiştir: "Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in doğuşundan beş yıl önce idi." Hakîm'in babası Ficar Savaşında öldü. Bu savaşa Hakîm de katılmıştı.

Zübeyr b. Bekkar şöyle rivayet eder: "Hakîm Kabe'nin içinde doğmuştur. Kureyş'in seçkinlerinden idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Biseti'nden önce de onun arkadaşı idi. Bi'setten sonra da onu sevmiş fakat Fetih senesinde müslüman oluncaya kadar İslâma girişini ertelemiştir."

Siyret'te ve Sahih'te Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu sâbit olmuştur:

"Kim Hakîm b. Hizam'ın evine sığırsa o güvencededir."⁴⁴⁷

Kalbi İslâm'a ısındırılanlardan idi. Huneyn Savaşına katıldı. Bu Savaşın ganimetlerinden payına yüz deve düştü. Sonra güzel bir müslüman oldu. Bedir Savaşına kâfirlerin tarafında katılmış ve kurtulanlar arasında kurtulmuştu. Yemin etmek istediği zaman:

"Bedir gününde beni kurtarana yemin olsun ki.." derdi. Künyesi Ebu Halid idi.

Zübeyr (b. Bekkar) dedi ki: "İslâm geldiğinde Rifade (kabe'yi ziyarette gelen hacıları barındırmak) vazifesi Hakîm'in elinde idi. İyilikler yapar ve akarabalık bağlarını gözetirdi."

Sahih'te⁴⁴⁸, Hakîm radiyallahu anh'ın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e şöyle sorduğu rivayet edilmiştir:

"Cahiliye döneminde yapmış olduğum amellerden dolayı bana ecir var mı?" Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

447 İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (4/420)

448 Buhari (1369) Müslim (319)

“Daha önce işlediğin hayırlar sebebiyle Müslüman oldun”

Daru’n-Nedve onun elindeydi. Muaviye’den sonra onu yüz bin dirheme sattı. İbn Zübeyr onu kınadı ve şöyle dedi:

“Ey kardeşimin oğlu! Onunla cennette bir ev satın al. Bütün dirhemleri sadaka olarak ver.”

Hakîm b. Hizam radiyallahu anh Kureyş’in nesep alimlerinden ve geniş bilgi sahiplerinden idi. 50 yılında vefât etti. 54, 58 veya 60 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Yüz yirmi sene yaşayanlardandır. Ömrünün yarısı cahiliye döneminde, yarısı da İslâm’da geçmiştir.

Buhari, Tarih’inde⁴⁴⁹: “60 yılında, 120 yaşında iken vefât etmiştir” dedi. Bunu İbrahim b. El-Munzir de söylemiş, sonra bunu Ömer b. Abdillâh b. Urve yoluyla Urve’ye dayandırmıştır. Urve şöyle demiştir:

“Muaviye radiyallahu anh’ın halifelik döneminin bitmesinden on sene önce vefât etmiştir.”

84

Huzeyfe b. el-Yemân el-Absî*Radıyallahu anhuma*⁴⁵⁰

Sahabenin büyüklerindendir. Nesebi; Huzeyfe b. Hısl (yada Huseyl) b. Cabir b. Rebia b. Furve b. El-Haris b. Mazin b. Kutey'a b. Abs (el-Yeman) el-Absî'dir. Babası birisini öldürdüğü için Medine'ye kaçmak zorunda kalmıştı. Abdüleşhel oğulları kabilesiyle anlaştı. Kavmi onu Yemen'lilerle anlaşma yaptığı için "el-Yeman" diye isimlendirmişti. Huzeyfe radıyallahu anh'ın annesi ile evlendi.

Huzeyfe radıyallahu anh Medine'de doğdu. Huzeyfe radıyallahu anh babasıyla birlikte müslüman oldu. Bedir Savaşına katılmak istiyordu. Müşrikler ikisini bundan alıkoydular. Babası Yeman ile birlikte Uhud Savaşına katıldılar. Huzeyfe radıyallahu anh babasının Uhud Savaşına katılıp şehid olmasıyla ilgili hadisi rivayet etmiştir. Bunu Buhari nakletmiştir.

450 El-İsabe (1649) Usdü'l-Gabe (1113) el-İstiab (510)

İbn Kuteybe dedi ki: "Ebü'l-Yakazan şöyle dedi: Bu, Huzeyfe b. Hısl b. Cabir'dir. Ebu Abdillâh ile künyelenirdi. Hısl Yeman lakabıyla lakaplanırdı. Ravi dedi ki: O, Benu Abs'dandır. Sayılışı ise Benu Abdü'l-Eşhel'dendir.

Benu Abs'den Resûlullah'la beraber on kişi müslüman oldu. Bunların onuncusu Yeman'dır. Müslümanlar Uhud gününde bir hata neticesi onu katlettiler. Halbuki Huzeyfe şöyle diyordu:

"Beni mi, beni mi?"

Başkası şöyle dedi: "Bu, Huzeyfe b. Hısl b. Cabir b. Rebia b. Amr b. Cirvedir. Cirve'nin kendisi de Yemandır. Kavminde kan cezasına maruz kaldı. Medine'ye kaçtı. Benü'l-Eşhel'e muahid oldu. Kavmi de ona Yeman adını verdi. Çünkü o, Yemaniye kavmine muahid oldu."

Eş'as Hasan'dan rivayete göre o şöyle dedi: "Huzeyfe Abs'dan bir adamdı. Resûlullah onu muhayyer kıldı ve dedi ki:

"istersen Muhacirden ol, istersen Ensar'dan" o

"Ensardanım" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de

"Öyleyse sen onlardansın" buyurdu.

Huzeyfe'nin Ensarda nesli vardır. Huzeyfe Bedir'de bulunmadı. Kardeşi Safvan b. Yeman Uhud'da hazır bulundu. Fakat Bedir'de bulunamadı.

Huzeyfe r. anh Hendek harbine katılmış olup bu savaşta güzel bir hatırası vardır. Daha sonraki savaşlara da katılmıştır.

Huzeyfe radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ömer radiyallahu anh'den de rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; Cabir, Cündüb b. Abdullah b. Yezid, Ebu't-Tufeyl ve başkaları rivayette bulunmuştur. Tabiinden; oğlu Bilal, Rib'i b. Hıraş, Yezid b. Vehb, Zirr b. Huveys, Ebu Vail ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

El-İclî dedi ki: "Ömer radiyallahu anh onu Medain'de görevlendirmiştir. Osman radiyallahu anh'ın şehit edilmesinden ve Ali radiyallahu anh'e biat edilmesinden kırk gün sonra vefât edinceye kadar da bu görevinde kalmıştır."⁴⁵¹

Derim ki: Bu 36 yılında olmuştur.

Ali b. Yezid, Said b. El-Museyyeb'den, o da Huzeyfe radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Huzeyfe radiyallahu anh dedi ki:

"Resûlullah, beni hicret ve zafer arasında muhayyer bıraktı. Ben zaferi seçtim"

Müslim, Huzeyfe radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana olmuş olan ve kıyamete kadar olacak olan hadiseleri anlattı"⁴⁵²

Sahihayn'de⁴⁵³ şöyle rivayet edilir: "Ebu'd-Derda radiyallahu anh, Huzeyfe radiyallahu anh'i kastederek Alkame'ye şöyle dedi:

"Başkasının bilmediklerini bilen sır sahibi aranızda mıdır?"

Yine Sahihayn'de Ömer radiyallahu anh'ın Huzeyfe radiyallahu anh'e fitne hakkında sorular sorduğu rivayet edilmiştir.

Huzeyfe radiyallahu anh Irak fetihlerine katılmıştır. Bu savaşlarda meşhur faaliyetleri vardır.

Huzeyfe, Kûfe'de Osman'ın öldürülmesinden sonra öldü.

Vakıdî şöyle dedi: Medain'de 36 yaşında öldü ve ona Osman'ın öüm haberi geldi. O, Cemel olayına yetişmedi. -Cemel vak'ası, 36 yılının Cumadiyel Ulasından on gece geçtiği bir sırada oldu.-

Onun bacısı, Seleem b. Sabit b. Vaks'ın annesi Leyla bint-i Yeman'dır. Diğer bir bacısı da Fatıma bint-i Yemandır.

451 İbn Kesir Camiu'l-Mesaniid (3/393)

452 Beyhaki Delailu'n-Nubuvve (6/312)

453 Buhari (3743)

85

Huzeyfe b. Esîd el-Gıfârî*Radıyallahu anh*⁴⁵⁴

İsmi ve nesebi: Huzeyfe b. Esid (Umeyye b. Esid de denildi) b. Halid b. El-Agvez b. Vakıa b. Haram b. Gıfar el-Gıfari. Künyesi; Ebu Seriha'dır.

Künyesiyle meşhurdur. Hudeybiye'ye katılmıştır. Ağaç altında biat edenler arasında zikredilmiştir. Sonra Kûfe'ye yerleşmiştir.⁴⁵⁵

Hadisler rivayet etmiştir. Müslim Sahih'inde ve sünen sahipleri onun hadislerini nakletmişlerdir. Ebu Bekir, Ebu Zerr ve Ali radıyallahu anhum'den de rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; Ebu't-Tufeyl, tabiinden eş-Şa'bî ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Selman el-Muezzin şöyle dedi: "Vefat ettiğinde cenaze namazını Zeyd b. Erkam radıyallahu anh kıldırdı."

İbn Hibban⁴⁵⁶: "42 yılında vefât etti" demiştir.

454 El-İsabe (1646), Usdül-Gabe (1108), el-İstiab (511).

İbn Hibban Tarihu's-Sahabe'de (268) şöyle der: "Huzeyfe b. Esid Ebu Seriha el-Gıfari. Kûfe'de yerleşmiştir. Kendisinden Kûfe'liler rivayette bulunmuşlardır. El-Ermeniyye'de 42 yılında vefât etmiştir."

455 İbn Sad (6/15)

456 Es-Sikât (3/11)

86

Huzeyme b. Sabit*Radıyallahu anh*⁴⁵⁷

İsmi ve nesebi: Huzeyme b. Sabit b. El-Fakih b. Salebe b. Saide b. Amir b. Giyyan b. Amir b. Hatme b. Malik b. El-Evs el-En-sari el-Evsi el-Hatmî.

Annesi; Kebşe bintu Evs es-Saidiye'dir. Künyesi; Ebu Umare'dir. İlk Müslüman olanlardandır. Bedir ve daha sonraki savaşlara katılmıştır. Denildi ki; ilk katıldığı savaş Uhud Savaşıdır.

Hatme oğullarının putlarını kırardı. Fetih gününde de Hatme oğullarının sancağı onun elindeydi.

Ebu Davud⁴⁵⁸, Zühri yoluyla Umare b. Huzeyme b. Sabit'ten, o da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından biri olan amcasından rivayet ediyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir bedeviden at satın almıştı..." Bu hadiste Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu da yer almıştır:

"Huzeyme kime şahitlikte bulunmuşsa bu ona yeter."

Darekutni, Ebu Hanife – Hammad – İbrahim – Ebu Abdillah el-Cedeli tarikiyle Huzeyme b. Sabit radıyallahu anh'den, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Huzeyme'nin şahitliğini iki kişinin şahitliği yerine saydığını rivayet etmiştir.

Buhari de Zeyd b. Sabit'ten şöyle dediğini rivayet etmiştir: "...Onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından şahitliği iki şahitlik olarak kabul edilen Huzeyme b. Sabit'in yanında buldum"

Ebu Ya'la, Enes radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Evs ve Hazrec kabileleri övündüler. Evs'liler dedi ki:

457 El-İsabe (2253) Usdül-Gabe (1446) el-İstiab (663)

458 Ebu Davud (3607)

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şahitliğini iki kişinin şahitliği yerine saydığı kimse bizdendir.”

Ahmed (b. Hanbel)⁴⁵⁹, Abdurrazzak’tan, o da Ma’mer’den ez-Zuhri’nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Huzeyme radiyallahu anh Sıffin Savaşında şehit olmuştur.”

Ahmed, Ebu Ma’şer yoluyla Muhammed b. Umare b. Huzeyme’den, o da babasından rivayet ediyor:

“Dedem, Ammar radiyallahu anh Sıffin’de öldürülünceye kadar silahını eline almadı. Sonra kılıcını sıyırdı ve öldürülünceye kadar savaştı.” Yakub b. Şeybe, Ebu İshak yoluyla benzerini rivayet etti.

Vakîdî, Umare b. Huzeyme b. Sabit’in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Huzeyme b. Sabit Cemel Savaşına katıldı. Kılıcını çıkarmamıştı. Sıffin’e de katıldı ve şöyle dedi:

“Ammar öldürülünceye kadar asla savaşmam. Ammar’ı kimin öldüreceğine bakacağım. Zira Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Onu bağı bir grup öldürecektir.” Ammar radiyallahu anh öldürülünce:

“Suç benden gitti” dedi ve öldürülünceye kadar savaştı.

Taberani dedi ki: “Huzeyme b. Sabit radiyallahu anh’ın Vahvah ve Abdullah adında kardeşleri vardı.”

İbn Sad dedi ki: “Bedir Savaşına katılmıştır ve Sıffin’de öldürülmüştür.”

87

İrbad b. Sâriye*Radıyallahu anh*⁴⁶⁰

İsmi ve nesebi: İrbaz b. Sariye es-Sülemi. Künyesi: Ebu Ne-cih'tir. Meşhur sahabelerdendir. Suffe ashabındandır.

Haklarında: **“Kendilerine hayvan vermen için sana geldiklerinde, “sizi üzerine bindirecek hayvan bulamıyorum” deyince, (seninle birlikte savaşa katılmak için hayvan satın almaya) sarfedecek bir şey de bulamadıklarından üzüntü içinde gözyaşı dökerek dönüp gidenlere de (savaşa katılmalarında) bir mahzur yoktur.”** (Tevbe 92) ayetinin nazil olduğu kimselerdendir. Yine Amr b. Abese ile İrbaz b. Sariye'den her biri:

“Ben dördüncü müslümanım” demiştir. Hangisinin daha önce sahabe olduğu bilinmemektedir.

Humus'a yerleşmiştir. Rivayet ettiği hadisler dört Sünen'de yer almıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Ebu Ubeyde b. El-Cerrah radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; Ebu Uname el-Bahili, Abdurrahman b. Aiz, Cubeyr b. Nufeyr, Hucr b. Hucr el-Kilai, Said b. Hani el-Havlani, Şureyh b. Ubeyd, Abdullah b. Ebi Bilal, Ebu Ruhm es-Semai ve birçok kimse rivayette bulunmuşlardır.

Muhammed b. Avf dedi ki: “Müslüman oluşu cidden eskidir.”

Halife (b. El-Hayyat) dedi ki: “İbnu'z-Zubeyr Fitnesi zamanında vefât etti.”

Ebu Mushir dedi ki: “Bundan daha sonra 75 yılında vefât etmiştir.”

Taberani'de Urve b. Ruveym yoluyla İrbaz b. Sariye radıyallahu anh'den şöyle bir rivayet vardır:

“O, sahabeden büyük bir şeyh idi.”

88

İmrân b. Husayn*Radıyallahu anh*⁴⁶¹

İsmi ve nesebi: İmran b. Husayn b. Ubeyd b. Halef b. Abdunuhm b. Huzeyfe b. Cuhme b. Gadire b. Hubeyşe b. Kab b. Amr el-Huzai. Bu nesebi İbnu'l-Kelbi ve ona tabi olanlar bu şekilde vermişlerdir. Ebu Ömer ise şu şekilde verir: Abdunuhm b. Salim b. Gadire. Künyesi: Ebu Nuceyd'dir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den birçok hadis rivayet etmiştir. Hayber yılında müslüman olmuştur. Birçok savaşlara katılmıştır. Fetih gününde Huzaa kabilesinin sancağını taşımıştır. Bunu İbnu'l-Barki söylemiştir.

Taberani dedi ki: "Babası ve kardeşi ile birlikte İslâm'a girişleri eskidir. Kavminin beldesine yerleşmişti. Sonra Basra'ya gitti. Vefat edinceye kadar da orada kaldı."

Kendisinden oğlu Nuceyd, Ebu'l-Esved ed-Dueli, Ebu Reca el-Utaridi, Rib'i b. Hıraş, Mutarrif, Ebu'l-A'lâ, Abdullah b. Eş-Şihîr'in iki oğlu, Zehdem el-Ceremi, Safvan b. Muhriz, Zürene b. Ebi Evfa ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Taberani, sahih isnad ile rivayet ediyor: Ebu'l-Esved ed-Dueli dedi ki:

"Basra'ya gittim. İmran b. Husayn radıyallahu anh orada idi. Ömer radıyallahu anh onu Basra halkına fıkıh öğretmesi için göndermişti."

Halife (b. El-Hayyat) dedi ki: "Abdullah b. Amir, İmran b. Husayn'ı Basra'ya kadı olarak görevlendirdi. Birkaç gün bu görevi yaptıktan sonra istifa etti."

İbn Sad dedi ki: "Ziyad onu kadı olarak tayin etti. Sonra bu görevden çekilmek istedi ve istifası kabul edildi."

461 El-İsabe (6011) Usdül-Gabe (4042) el-İstiab (1992) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/420)

Taberani ve İbn Mende sahih isnad ile İbn Sirin'den rivayet ediyorlar:

“Basra’ya İmran radiyallahu anh’den önce gelen bir sahabe olmadı.”

Ebu Ömer⁴⁶² dedi ki: “Sahabenin faziletliyelerinden ve fakihlelerinden idi. Basra halkı onun hakkında şöyle diyorlardı:

“O dağlama yaptırınca kadar hafaza meleklerini görürdü ve konuşurdu.”

Bu hadisi İbn Ebi Usame, Hişam yoluyla el-Hasen'den, o da İmran radiyallahu anh'den şöyle rivayet ediyor:

“Karnından ameliyat olmuştu ve uzun zaman böyle bekledi. Onun yanına birisi girdi...” böylece kıssayı anlattı ve şöyle dedi:

“Kendim için Allah’a sevimli olanı istiyorum” sonunda vefâtından iki sene önce dağlama yaptırdı. Kendisine (melekler tarafından) selâm verilirdi. Dağlama yaptırınca selâm kesildi. Sonra bu hâl tekrar kendisine döndü.”⁴⁶³

İbn Sirin dedi ki: “Sahabeden Basra’ya gelenler arasında en faziletlisi İmran ve Ebu Bekre radiyallahu anhuma idi. El-Hasen radiyallahu anh, Basra’lılar için İmran’ın gelmesinden daha sevin-dirici ve daha hayırlı bir şey olmadığına yemin ederdi.”

Ahmed, Züh'd'de, Süfyan'dan rivayet ediyor: “el-Hasen de benzerini söylerdi. Fitneden uzak durdu ve savaşmadı”

Ebu Nuaym dedi ki: “Duası kabul görürdü.”

Ed-Darimi, Mutarrif'den rivayet ediyor: “İmran b. Husayn radiyallahu anh şöyle dedi:

“Sana bir hadis rivayet edeceğim; bana (melekler tarafından) selâm verilirdi. İbn Ziyad bana dağlama yapmamı emretti ve ben de yaptırdım. Dağlamanın etkisi kayboluncaya kadar bu hâl benden gitti... Böylece hadisi zikretti. Bu Hac yılında olmuştu.

Hicri 52 yılında vefât etmiştir. 53 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

462 El-İstiab (3/284)

463 Tirmizi (2049) İbn Mace (3490) Ahmed (4/442) İbn Kesir Camiu'l-Mesnid (9/410)

89

İtban b. Mâlik*Radıyallahu anh*⁴⁶⁴

İsmi ve nesebi: İtban b. Malik b. Amr b. El-Aclan b. Zeyd b. Ganem b. Salim b. Avf b. Amr b. Avf b. El-Hazrec el-Ensari el-Hazreci es-Salimi.

Çoğunluğa göre Bedir Savaşına katılmıştır. İbn İshak Bedir ashabi arasında onu zikretmemiştir.

Hadisleri Sahihayn'de; Enes, Mahmud er-Rebî ve başkalarının ondan rivayeti yoluyla yer almıştır.

İtban b. Malik radiyallahu anh Salimoğulları kavminin imamı idi. İbn Sad, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onunla Ömer radiyallahu anh arasında kardeşlik kurduğunu zikretmiştir.

Muaviye radiyallahu anh'm halifeliği zamanında ihtiyarlanmış olduğu halde vefât etti.

90

İyaz b. Himâr el-Mucaşî'î*Radıyallahu anh*⁴⁶⁵

İsmi ve nesebi: İyaz b. Himar b. Ebi Himar b. Naciye b. İkal b. Muhammed b. Sufyan b. Mucaşi et-Temimi el-Mucaşîî. Halife (b. El-Hayyat) ve başkaları nesebini bu şekilde vermiştir.

Rivayet ettiği hadis Sahih-i Müslim'de⁴⁶⁶ yer almıştır. Ebu Davud ve Tirmizi'de diğer bir rivayeti yer almıştır.

Müslüman olmadan önce Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hediye vermiş fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kabul etmemiştir.

Basra'ya yerleşmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; Mutarrif b. Abdillâh, kardeşi Yezid b. Abdillâh eş-Şihhîr, el-A'lâ b. Ziyad, Ukbe b. Suhban ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Babasının ismi meşhur hayvanın ismidir. Nitekim aşırı giden bazı fakihler kimsenin böyle isimlenmeyeceğini zannederek değiştirmişlerdir.

465 El-İsabe (6129) Usdü'l-Gabe (4144) el-İstiab (2034) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/430)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, İyaz b. Himar b. Naciye b. İkal ed-Darimî'dir. Ebu Himar b. Naciye b. İkal ed-Darimi ise Sa'saa b. Naciye'nin kardeşi, Şair Ferezdek'in dedesidir.

İyaz müşrikliği zamanında, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hediye veren şahıstır (ki onun bu hediyesini kabul etmeyen Peygamber) şöyle buyurdu: "Müşriklerin ağızım ben kabul etmem". Bunun nesli olduğunu bilmiyorum.

466 Müslim (63-64)

91

Ka'b b. Mâlik*Radıyallahu anh*⁴⁶⁷

İsmi ve nesebi: Ka'b b. Malik b. Ebi Ka'b b. El-Kayn b. Ka'b b. Sevad b. Ganem b. Ka'b b. Selime b. Sa'd b. Ali b. Esed b. Saride, Ebu Abdillah el-Ensari es-Selemi. Künyesinin Ebu Beşir veya Ebu Abdirrahman olduğu da söylenmiştir.

El-Begavi, İsmail b. Ka'b b. Malik'ten rivayet ediyor: "Ka'b b. Malik'in künyesi cahiliye döneminde Ebu Beşir idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu: "Ebu Abdillah" diye künyeledi. Malik'in meşhur şair Ka'b'den başka çocuğu yoktu.

Akabe Biatına katılmıştır. Bedir Savaşına katılamamış, Uhud ve daha sonraki savaşlara katılmıştır. Tebük Gazvesinden geri kalmıştır. Bu savaşla ilgili olarak tevbesi kabul edilen üç kişiden biridir. Bu konu hakkındaki kıssa en güzel siyakıyla Sahihayn'da rivayet edilmiştir.⁴⁶⁸

467 El-İsabe (7434) Usdül-Gabe (4478) el-İstiab (2231) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/33)

468 Muhammed İbnu Şihab ez-Zühri anlatıyor:

"Bana Abdurrahman İbnu Abdillah İbni Kab İbni Malik nakletti: Abdullah İbnu Ka'b -ki babası Ka'b gözlerini kaybettiği zaman kardeşleri değil, kendisi babasına rehberlik etmişti- kavmi içinde Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın ashabımn hadislerini en iyi bilen ve en iyi öğrenmiş olanıydı. Abdullah dedi ki: "Babam Ka'b İbnu Malik'in, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) Tebük seferine çıktığı zaman, sefere katılmayışı ile ilgili hikayeyi kendisinden dinledi. Şöyle anlatmıştı: "Ben Tebük gazvesi hariç Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın çıkardığı gazvelerden hiçbirine katılmamazlık etmemiştim. Gerçi Bedir gazvesine iştirak etmedim. Ancak buna katılmayanlardan kimseyi Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) kınamadı. O seferde Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ve Müslümanlar Savaşı değil, Kureyş'in kervanını ele geçirmeyi düşünüyorlardı. Ne var ki Cenab-ı Hakk bunlarla düşmanı beklenmedik anda karşı karşıya getirdi.

Ben Akabe gecesinde İslâm'la müşerref olup ilk andlaşmayı yaptığı-

mız esnada Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la beraberdim. Ben Akabe'de hazır bulunmayı Bedir'de hazır bulunmaya değişmem, halk Bedir gazasını Akabe biatından daha çok ansa da.

Benim Tebük seferinden geri kalışla ilgili habere gelince, gerçekten ben hiçbir zaman, o sıradaki kadar güçlü ve zengin olmamıştım. Allah'a kasemle söylüyorum, daha önce hiçbir zaman iki devem olmamıştı. Ama o gazve sırasında iki tane binmeye mahsus devem vardı. Bir de Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) gazaya niyet etti mi müphem ifadeler kullanarak asıl hedefi belli etmezdi. Fakat bu gazvede öyle yapmadı. Çünkü Tebük seferi çok sıcak bir mevsimde oluyordu. Uzak bir seferi ve tehlikeleri göze almış, büyük bir düşmanı hedef edinmişti. Müslümanlar gazve hazırlıklarını tam yapsınlar diye durumu bütün ciddiyetle açıklamış, gidecekleri istikameti gizlemeksizin bildirmişti.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la sefere katılacak Müslümanlar pek çoktu. Askerlerin künyelerini kayıt defteri almıyordu. Kayıt defterinden maksat künyelerin yazıldığı divandı." Ka'b (rivayetine devamlı) der ki: "Pek az kimse gözden kaybolmayı (katılmamayı) arzu ediyordu. Bunlar da vahiy gelmedikçe, gizlendikleri, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) tarafından bilinilemeyeceğini zanneden kimselerdi.

Bu gazve, tam meyvelerin erdiği, gölgelerin iyice tatlılaştığı bir zamana rastlamıştı. Ben de meyve ve gölgeye düşkün bir kimseydim.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ve Müslümanlar yol hazırlığı yaptılar. Ben de onlarla yol hazırlığı yapmak üzere sabahleyin evden çıkar (kararsızlık içinde) hiçbir şey yapmadan geri dönerdim. Kendi kendime: "Bu da bir şey mi, dilersem hazırlığı çabucak yapabilirim" diye tesselli olur, avunurdum. Bu hal böylece devam etti. Öyle ki, başkaları ciddi ciddi hazırlığım tamamlamıştı.

Derken Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ve Müslümanlar yola çıktılar. Ben hâlâ hiçbir hazırlık yapmamıştım. Yine hazırlık için gittim geldim ama bir şey yapmaya bir türlü elim varmıyordu. Bu hal de sürdü gitti. Askerler sür'atle yol aldılar. Gazve elimden kaçtı. Yine de yola çıkıp onlara kavuşmayı düşündüm. Keşke bunu yapsaydım. Bana bu da nasib olmadı.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) Medine'den ayrıldıktan sonra halkın arasına çıkınca gördüğüm bir husus beni üzmeye başladı: Çarşı-pazarda benim gibi kalanlar meyhanesinde gördüklerim ya münafıklık damgasını yemiş olanlardı veya zayıflıkları sebebiyle Cenâb-ı Hakk'ın mâzur addettiği kimselerdi.

Öte yandan Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) da beni Tebük'e varıncaya kadar hiç anmamış. Orada kalabalığın arasında otururken: "Ka'b İbnu Mâlik ne yaptı, (ondan ne haber var?)" diye sormuş. Benû Seleme'den birisi: "Ey Allah'ın Resûlü, onu, yakışıklı iki elbisesi ve çalımla iki tarafına bakması (Medine'de) hapsetti" demiş. Muaz da ona şu

cevabı vermiş: “Ne kötü konuşuyorsun. Ey Allah’ın Resulü Allah’a kase olsun Mâlik hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz” demiş.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) sükût buyurmuşlar. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu durumda iken, uzaktan beyazlara bürünmüş bir adamın silüetini görür ve: “Bu gelen Ebu Heyseme olmasın!” der. Gerçektende o Ebu Heyseme el-Sari’dir. Yani, sefer hazırlığı sırasında bir sâ’lık hurma verdi diye münafıkların birbirlerine kaş-göz ederek istihza ettikleri zât”.

Kâ’b (sözlerine devamla) der ki: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın Tebük’ten ayrılıp yola çıktığı haberi bana ulaşınca keder ve üzüntüm tekrar arttı. Bir yalan hazırlamaya başladım. “Yarın, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın öfkesinden, ne söyleyerek kurtulabilirim?” diyordum. Bu hususta ailemde aklı başında herkesin fikrine müracat ediyordum.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın gelmesi yaklaştı dendiği zaman benden yanlış düşünceler zâil oldu. İyice anladım ki, hiçbir yalan asla beni kurtaramaz. Doğruyu söylemeye karar verdim. Derken Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir sabah Medine’ye geldiler. O, bir seferden dönünce ilk iş olarak mescide uğrar, iki rek’at namaz kılar, ondan sonra halka görünürdü. Bu gelişinde de namazını kılıp halkı kabul etmeye başlayınca sefere katılmayıp geride kalanlar gelip özür dilemeye, özürleri hususunda inandırıcı olmak için yeminler etmeye başladılar. Bunlar seksen kadar erkekti. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onların özürlerini kabul ediyor, onlardan beyat alıyor, onlara istiğfarda bulunuyor, işlerini Allah’a havale ediyordu.

Ben de geldim. Selam verdim. Selâmımı işitince öfkeli öfkeli tebesüm etti ve “Gel” dedi. Yaklaştım ve önüne oturdum.

-“Niye geride kaldın, sen (Akabe’de) biat edip itaatı sırtına almış değil miydin?” dedi. Ben şu cevabı verdim:

-“Evet ey Allah’ın Resulü! Ben senin değil de dünya ehlinde bir başkasının yanında oturmuş olsaydım, inandırıcı bir özür söyleyip, mutlaka öfkesini gidererek yanından ayrılırdım. Çünkü, Allah bana yeterli bir ifade gücü vermiş bulunmaktadır. Ancak, Allah’a kase olsun kesinlikle inanıyorum ki, bugün sizi, benden razı kılacak bir yalan söylesem çok geçmeden Allah sizi bana öfkeli edecektir. Size doğruyu söylesem bana kızacaksınız. Ama ben de o hususta Allah’tan af dilerim. Gerçeği söylüyorum, kase olsun hiç bir özrüm yoktu. Vallahi başka hiç bir vakit, sizden geri kaldığım zamanki kadar güçlü ve zengin değildim.”

Benim bu itirafım üzerine Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): “İşte bu doğru konuştu” dedi ve bana da: “Kalk, Allah senin hakkında hükmedinceye kadar bekle!” buyurdu. Ben de kalktım. Benû Seleme’den bir kısım insanlar da koşarak beni tâkip ettiler ve bana:

-”Allah’a kasem olsun bundan önce herhangi bir günah işlediğini bilmiyoruz. Savaştan geri kalan diğerlerinin yaptığı gibi Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın senin için yapacağı istiğfar bu günâhım affettirmeye yeterdi” dediler.”

Mâlik (devamla) şunları anlattı: “Sonra: Benim vaziyetime düşen başka biri var mı? diye sordum. “Evet iki kişi daha tıpkı senin gibi itirafta bulundular. Onlara da sana söylenen söylendi” dediler.

-”Mürâre İbnu’r-Rebî el-Amiri ile Hilâl İbnu Ümeyye el-Vâkıfî (radıyallahu anhümâ)” dediler. Bana çok sâlih iki kişi zikretmiş oldular. Bunlar Bedir gazvesinde bulunmuş, nümune-i imtisâl kişilerdi. Bunların ismini duyunca, geri gidip özür beyan etme fikrinden vazgeçtim.

Derken Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), Müslümanlara gazveye katılmayanlardan sadece üçümüzle konuşmayı yasakladı. Bunun üzerine halk bizden çekindi ve yüz çevirdi. Öyle ki yeryüzü bana yabancılaştı. Dünya, önceden bilip tanıdığım dünya olmaktan çıktı.

Bu minval üzere elli gece geçirdik. Diğer iki arkadaşım, halktan uzaklaşıp evlerinde oturup ağlayarak vakit geçirdiler. Onlardan daha genç, daha güçlü olan ben dışarı çıkıyor, namazlara katılıyor, çarşı pazar dolaşıyordum. Ama kimse benimle konuşmuyordu. Bazen namazdan sonra, ashabıyla oturmakta olan Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a uğrayıp selam veriyordum. İçimden, “Acaba, benim selamımı alarak dudaklarını kıpırdatır mı?” diye kendi kendime sorardım. Sonra yakınına durup namaz kılar, göz ucuyla da ona bakardım. Namaza durunca bana baktığını da görürdüm. Ama ben ona yönelecek olsam derhal benden yüzünü çevirirdi.

Müslümanların cefasından çektiğim bu ızdıraplı hal uzayınca bir gün dayanamayıp gittim. Ebû Katâde’nin bahçe duvarını aştım. O amcamın oğlu idi ve herkesten çok severdim. Yanına varınca selâm verdim. Hayret! Vallahi selâmımı almadı. Kendisine: Ey Ebu Katâde Allah aşkına söyle. Allah ve Resulü’nü sevdiğimi bilmiyor musun? dedim. Sustu, cevap vermedi. Tekrar Allah aşkına diye yemin verdim, yine konuşmadı. Üçüncü sefer Allah adına yemin verdim. Bu defa:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir!” dedi. Bunun üzerine gözlerimden yaş boşandı. Geri döndüm, duvarı aştım.”

Ka’b hikayesine devamla der ki: “(Bir gün) Medine çarşısında yürürken Medine’ye buğday satmaya gelmiş, Şam ahalisinden Nabâtî bir fellâh: “Ka’b İbnu Mâlik’i bana kim gösterecek?” diyordu. Halk beni ona gösterdi. Adam bana yaklaştı. Gassan Kralı’ndan bir mektup getirdi. Ben okuma-yazma bilirdim, hemen okudum. Mektupta şöyle diyordu: “Bana gelen habere göre arkadaşın sana sıkıntı veriyormuş. Allah seni hakâret görmek, sıkıntı çekmek için yaratmadı. Bize gel, sana iyi davranalım.” mektubu okur okumaz: “Bu da bir başka belâ” dedim. Tandır götürüp attım ve yaktım.

Nihayet bu (boğucu) elli günden kırkı geçmiş, (hakkımızda) vahiy de gecikmişti. Aniden Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın elçisi geldi. Bana: "Resûlullah, hanımın terketmeni emrediyor" dedi. ben: "Boşayacak mıyım, yoksa başka şekilde bir terk mi?" diye sordum. "Hayır, boşamıyacaksın, ondan ayrıl, sakın yaklaşma!" dedi.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) aynı haberi diğer iki arkadaşıma da göndermişti. Hanımuma: "Ailene dön, onların yanında kal, Allah bu meselede bir hüküm bildirinceye kadar da orada bekle" dedim.

Hilâl İbnu Ümeyye'nin hanımı Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a müracaat ederek: "Ey Allah'ın Resulü, Ümeyye İbnu Hilâl kendini kaybetmiş bir ihtiyardır, hizmetçisi de yoktur. Ona hizmetini yapıversen bir mahzuru var mı?" diye izin istemiş. Ve: "Hayır, hizmet edebilirsin, ancak sakın yakınlaşmada bulunma" cevabını almış. Kadın da: "Hayır ya Resûlullah! Vallahi, zaten onda kımlıdayacak mecal kalmadı. Vallahi cezalandığı günden şu ana kadar hiç ara vermeden habire ağlıyor" dedi.

Ailemden bazısı bana: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a gidip hanımın, hizmetlerini yapıvermesi için izin istesen iyi olur. Nitekim o, Hilâl'in hanımına hizmet etmesi için müsaade etti" diye tavsiyede bulundu. "Hayır, dedim, böyle bir talepte bulunmayacağım. Bana ne diyeceğini nasıl bilebilirim, ben genç bir kimseyim."

Böylece sıkıntısı daha da artan on gece daha geçirdim. Konuşmaktan yasaklandığımızın üzerinden tam elli gece geçti. Ellinci gecenin sabah namazını evlerimizden birinin damında kılmıştım. Ben Allahu Teâlâ'nın hakkımızda belirttiği o dehşetli hâl içinde oturmuş duruyordum. Ruhum sıkılmış, bütün genişliğine rağmen dünya daralmıştı. Sanki bir cendere içerisindeydim. Bir ses işittim. Bu, Sel dağı üzerine çıkmış yüksek sesle bağırان birinin sesiydi. (Dikkat kesildim: Bana sesleniyor ve):

"Ey Kâ'b İbnu Mâlik müjde!" diyordu. Hemen secdeye kapandım. Hakkımızda bir kurtuluşun geldiğini anlamıştım.

Meğer Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), Cenab-ı Hakk'ın bizi affettiğine dair müjdeli haberi o gün sabah namazında halka duyurmuş, halk da bize müjdelemek üzere koşuşmuş, bazıları da diğer iki arkadaşına gitmişmiş. Bir zat bana at koşmuştu, Eslemli biri de yaya olarak seğirtip dağa çıkmış... Tabii ki ses, attan daha hızlı yol aldı.

Müjdecî sesini duyduğum kimse bir müddet sonra bizzat yanıma gelince, derhal iki parça elbisemi çıkarıp müjde bedeli olarak kendisine giydirdim. Yemin olsun o gün için başka bir şeyim yoktu. Emanet iki giyecek te'min ettim, onları giyip, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı görmek arzusuyla dışarı fırladım. Yolda halk grup grup beni karşılıyor. Cenab-ı Hakk'ın affı sebebiyle tebrik ediyordu.

Bu minval üzere Mescid'e geldim. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)

lâm) etrafını saran ashabımn ortasında oturuyordu.

Beni görünce Talha İbnu Ubeydillah (radiyallahu anh) kalktı, bana doğru koşup musafaha yaptı ve beni tebrik etti. Yemin olsun, onun dışında muhacirlerden başka kalkan olmadı.”

Ka'b onun bu samimi davranışını ömrü boyu unutmayacaktır. Ka'b, (sözlerine devam ederek) şunları söyledi: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a selam verince memnuniyetten ısl ısl, mütebessim bir yüzle: “Müjdeler olsun! Annenden doğalıdan beri yaşadığın en hayırlı gününü tebrik ederim” dedi. Ben hemen sordum:

“Ey Allah’ın Resûlü, bu sizin bağışladığınız bir lütuf mu, Cenâb-ı Hak’tan gelen bir lütuf mu?”

“Hayır, Allah’tan gelen bir lütuf!” dedi.

Ka'b, ilaveten dedi ki: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın vech-i mübarekleri, sürurlu anlarında, bir ay parçası gibi nurlanır ve parlardı. Biz, bunu derhal anlardık.

Ben önüne oturunca: “Ey Allah’ın Resulü! Mazhar olduğum bu af sebebiyle ne var ne yok bütün malımı Allah ve Resulü’ne bağışlıyorum” dedim.

“Hayır, dedi. Hepsi olmaz, bir kısmını kendine ayır, bu senin için daha hayırlı.”

“Ey Allah’ın Resulü, biliyorum ki, Allah beni sıdkımdan, doğru sözlülüğümden dolayı kurtardı. Benim tevbeden biri de artık, yaşadığım müddetçe hep doğru söylemek olacaktır.”

Allah’a yemin olsun, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a bunu söylediğim günden beri, doğru söz hususunda, Allah’ın bana lutfettiği ihсандan daha güzeline mazhar olan birisini bilmiyorum. Yine Allah’a kasem ederek söylüyorum, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a söz verdiğim günden beri bir kerecik olsun yalan söylemeyi düşünmedim. Geri kalan ömrümde de Allah’ın beni yalandan korumasını diliyorum.”

Ka'b şunu da söyledi: “Bizimle ilgili olarak Allahu Teâla şu ayeti indirmişti:

“And olsun ki, Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalpleri kaymak üzere iken Peygambere uyan Muhâcirler’le Ensâr’ın ve Peygamber’in tevbelerini kabul etti. Tevbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir. bütün genişliğine rağmen dünya onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp Allah’tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan, (savaştan) geri kalmış üç kişinin tevbesini de kabul etti. Allah, tevbe ettikleri için onların tevbesini kabul etmiştir. Çünkü O, tevbeleri kabul eden, merhametli olandır. Ey iman edenler! Allah’tan sakının ve doğrularla beraber olun!” (Tevbe, 117-119).

Ka'b şunu da dermiş: “Allah’a yeminle söylüyorum, Allah beni İslâm’la şerefliendirdikten sonra, bana göre, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a söylediğim doğru sözden daha büyük bir nimet vermemiş-

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Useyd b. Hu-dayr radiyallahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğulları Abdullah, Abdurrahman, Ubeydullah, Ma'bed ve Muham-med, torunu Abdurrahman b. Abdillâh, İbn Abbas, Cabir, Ebu Umame el-Bahili, Amr b. El-Hakem, Ömer b. Kesir b. Eflah ve baş-kaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sirin dedi ki: "Ka'b b. Malik, Devs kabilesinin İslâm'a gir-mesine sebep olan iki beyit söylemiştir."⁴⁶⁹

İbn Hibban dedi ki: "Ali b. Ebi Talib radiyallahu anh'ın şehit edildiği günlerde vefât etmiştir."

İbn Ebi Hatem, babasından naklen şöyle demiştir: "Muaviye radiyallahu anh'ın halifeliği döneminde gözlerini kaybetmişti."

tir. (Allah'ın bana lutfettiği birinci büyük nimeti İslâm'la müşerref ol-mam, ikinci büyük nimeti de Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a doğ-ru söz söylememi nasib etmiş olmasıdır). Aksi takdirde, diğer yalan söy-leyenler gibi ben de helâk olacaktım. Nitekim Cenâb-ı Hak, vahiy indir-diği zaman, yalan söyleyenler hakkında, bir kimse için söylenebilecek en kötü şeyi söylemiştir. Allahu Teâla şöyle buyurmuştur: "Döndüğünüzde, kendilerin çıkışmamanız için, Allah'a yemin edeceklerdir. Siz on-lardan yüz çevirin. Çünkü onlar pistirler. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir. Kendilerinden hoşnut olasınız diye, size yemin verirler. Siz onlardan razı olsanız bile, Allah yoldan çıkmış fasık kimselerden razı olmaz" (Tevbe, 95-96).

Kâ'b şunu söyledi: "(Resûlullah Tebuk seferinden döndüğü zaman, sefere katılmayanlar gidip özür diledikleri, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın da, yemin etmeleri üzerine özürlerini kabul buyurup ken-dileriyle bey'atlaşıp, haklarında istiğfarda bulunduğu kimselerden, biz üç kişi ayrı tutulmuş, (onların mazhar olduğu aftan istifade edememiştik.) Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bizim işimizi, Allah hakkımız-da hükmedinceye kadar tehir etmişti. Hakkımızda gelen ayette, Cenab-ı Hak'ın: "...geri kalmış üç kişi.." sözünden kasıd, savaştan geri kalma-mız değildir, bu geri kalış Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın hakkı-mızdaki hükmü geri bırakması, yemin ederek özür dileyenlerin özrünü kabul ettiği kimselerden ayrı tutmasıdır." (Buhari, Vesâya 16, Cihad 103, Menakıb 23, Menakıbu'l-Ensâr 43, Meğazi 3, 78, Tefsir, Berâe, 17, 18, 19, İsti'zân 21, Eymân 24, Ahkâm 53; Müslim, Tevbe 53, (2769); Tirmizi, Tefsir, Berâe, (3101); Ebu Davud, Talak 11, (2202), Cihad 173, (2773), Nüzur 29, (3317); Nesai, Talak 18, (6, 152), Nüzur 37, (7, 22)

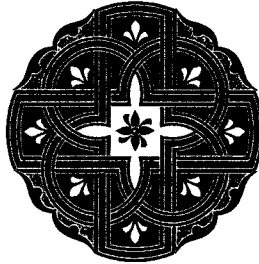
469 Usdü'l-Gabe (3/538) el-İstiab (3/381) İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dı-meşk (21/196)

Buhari, Ka'b b. Malik radiyallahu anh'ın vefât tarihini zikretmeksizin Osman radiyallahu anh'e mersiyesini zikretmiştir. Kab radiyallahu anh hakkında Ali ile Muaviye radiyallahu anhu-ma arasındaki harbe katılıp katılmadığına dair bilgi bulamadık.

El-Begavi dedi ki: "Bana onun Muaviye radiyallahu anh zamanında Şam'da vefât ettiği bilgisi ulaştı."

Nitekim Ebu'l-Ferec el-Esbahani, Kitabu'l-Egani'de Şam'lılar yoluyla rivayette bulunmuştur. İsnadında zayıflık ve kopukluk vardır.

Hassan b. Sabit, Ka'b b. Malik ve Nu'man b. Beşir radiyallahu anhum Ali radiyallahu anh'ın yanına girdiler ve Osman radiyallahu anh hakkında münazara ettiler. Ka'b b. Malik radiyallahu anh, Osman radiyallahu anh'a mersiye okudu. Sonra onun yanından çıktılar ve Muaviye radiyallahu anh'ın yanına gittiler. O da onlara ikramda bulundu.

92

Ka'b b. Ücra*Radıyallahu anh* ⁴⁷⁰

İsmi ve nesebi: Ka'b b. Ucra b. Umeyye b. Adiy b. Ubeyd b. Halid b. Amr b. Avf b. Ganem b. Sevad b. Murri b. Eraşe el-Belevi. Nesebi şöyle de zikredilmiştir: İbn Halid b. Amr b. Zeyd b. Leys b. Sevad b. Eslem el-Kudai. Ensar'ın anlaşılmasıdır.

Vakıdî onun Ensar'dan olduğunu iddia etmiştir. Katibi Muhammed b. Sa'd onun bu görüşünü reddederek şöyle demiştir:

“Onun nesebini Ensar'da araştırdım fakat bulamadım.”

Aynı şekilde Buhari de onun Ensar'dan olduğunu, Medine'li bir sahabi olduğunu zikretmiştir. Künyesi: Ebu Muhammed'dir. İbn Sad bunu isnadiyla zikretmiş ve:

“Künyesinin oğlu İshak'a nisbetle Ebu İshak olduğu veya Ebu Abdillah olduğu da söylenmiştir” demiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Ömer radiyallahu anh'den hadisler rivayet etmiştir. Hudeybiye umresine katılmıştır. Onun hakkında fidye kıssası nazil olmuştur. Nitekim bu Sahihayn'de rivayet yollarıyla zikredilmiştir. Bunlardan birisi; İbn Ebi Necih – Mucahid – Abdurrahman b. Ebi Leyla – Ka'b b. Ucra yoluyla şöyle rivayet edildi:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Kab b. Ucra ihramda iken, tencere altında ateş yakarken ve bitler yüzüne dökülürken ona uğradı ve;

“**Başındaki haşereler sana zarar vermiyor mu?**” buyurdu. Ka'b:

“**Evet**” dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem;

470 El-İsabe (7420) Usdül-Gabe (4465) el-İstiab (2223) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/31)

“Tıraş ol, altı fakire bir farak sadaka ver...”⁴⁷¹

Rivayet yollarının birinde şöyle geçer: “Acımın gördüğümüz hale ulaşacağını zannetmiyordum.” Ka’b dedi ki:

“Bu benim için özel, sizin için geneldir.”

Bu kıssadaki garip yollardan birisi, İbnu’l-Mukri’nin Feva-id’inde Nafi’dan rivayetidir:

“Ensar’dan birisi ona haber vermiş ki: Kab b. Uca Salim oğullarından idi. Başına sıkıntı isabet etmişti. O da başını traş etti ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e:

“Nüsükleri nasıl yapayım?” diye sordu. O da ona sığır kesmesini... emretti.”

Begavi’nin el-Hasen’den rivayeti buna aykırıdır: “Birisi Kab b.Uca’ya:

“Ey Ebu Muhammed! Fidyen ne olmuştu?” dedi. O da:

“Bir koyun” dedi.

Taberani el-Evsat’ta, Kab b. Uca radiyallahu anh’ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Birgün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e gittim...” Hadisi böylece zikretti.⁴⁷²

İbn Sad ceyyid bir isnad ile Sabit b. Ubeyd’den rivayet ediyor: “Kab radiyallahu anh’ın bir eli savaşlardan birinde kesilmişti. Sonra Kûfe’ye yerleşti.”

Kab b. Uca radiyallahu anh’dan; İbn Ömer, Cabir, İbn Abbas, Tarık b. Şihab, Zeyd b. Vehb (radiyallahu anhum) ve başkaları rivayette bulunmuşlardır. Yine ondan oğulları; İshak, Muhammed, Abdulmelik ve er-Rebi rivayette bulunmuşlardır.

Denildi ki: “Medine’de 51 yılında vefât etti. 52 veya 53 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Vefat ettiği sırada yaşı 75 veya 77 idi.”⁴⁷³

471 Tirmizi (953)

472 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dımeşk (2/178)

473 Taberani (19/207), İbn Kesir Camiu’l-Mesanid (10/517), Usdü’l-Gabe (3/533)

93

Ma'kil b. Yesar*Radıyallahu anh*⁴⁷⁴

İsmi ve nesebi: Ma'kil b. Yesar b. Abdillâh b. Muabbir b. Harak b. Ubeyy b. Kab b. Abdisevr b. Hudme b. Latim b. Osman b. Amr el-Muzeni. Muzeyne, Osman b. Amr el-Muzeni'nin annesidir. Nesebi ona nispet edilir. Künyesi: Ebu Ali'dir. Ebu Abdillâh ve Ebu Yesar olduğu da söylenmiştir.

Hudeybiye'den önce Müslüman olmuştur. Rıdvan biatına katılmıştır.

Begavi dedi ki: "Basra'daki Ma'kil nehrini Ömer radıyallahu anh'ın emriyle kazan Makıl b. Yesar radıyallahu anh'dır. Ona nisbetle nehre de onun adı verilmiştir. Basra'ya yerleşmiş ve orada bir ev edinmiştir. Muaviye radıyallahu anh'ın halifelîği zamanında Basra'da vefât etmiştir."⁴⁷⁵

Yunus b. Ubeyd tarikiyle de şöyle rivayet etmiştir: "Basra'da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden Makıl b. Yesar radıyallahu anh'dan daha faydalı birisi yerleşmemiştir."

Ahmed, Muaviye b. Kurra yoluyla, Makıl b. Yesar'dan rivayet ediyor:

474 El-İsabe (8145) Usdül-Gabe (5031) el-İstiab (2493) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/88)

İbn Kuteybe dedi ki:

"Bu da Müzeynetü Mudar'dandır. Ebu Abdillâh ile künyelenir. Bu, Ma'kel Nehrinin ağzını açıp onu akıtan kimsedir. Ziyad orasını kazmıştı. Bunun sahabeden olduğu için elini bereketli sayarak ona emretti. O da bu nehrin ağzını açtı. Nehir kendisine nisbet olundu. Rütbü'l-Ma'kelî de buna nisbet olunur.

Muaviye'nin hilafetinin son sıralarında vefât etti. Bunun Basra'da nesli mevcuttur.

Habib el-Muallim bunun azatlılarındandır. Bu, Ma'kel b. Yesar'ın azatlısı Habib b. Zeyd'dir.

475 İbn Kesir Camiü'l-Mesanid (11/678) Usdül-Gabe (4/171)

“Hamr (sarhoş edici içkiler) yasaklandığında biz fadîh (ham hurmadan yapılan içki) içiyorduk. Bir taraftan içmeye ve bir taraftan şöyle demeye başladım:

“Bu hamr’dan içtiğimin sonuncusudur.”

Begavî, Ebu’l-Eşheb yoluyla el-Hasen’den rivayet ediyor: “Vefat ettiği hastalığı esnasında Makîl b. Yesar’ı Ubeydullah b. Ziyâd ziyaret etti. Makîl b. Yesar radiyallahu anh raiyyesini aldatan yöneticinin kötülenmesine dair hadisi zikretti.”⁴⁷⁶

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den ve Nu’mân b. Mukarrin radiyallahu anh’dan rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; İmran b. Husayn, Amr b. Meymun el-Evdî, Ebu Osman en-Nehdî, el-Hasen el-Basrî ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

El-İclî dedi ki: “Künyesi Ebu Ali idi. Ondan başka Ebu Ali diye künyelenen bir sahabe bilinmiyor.”

Kays b. Asım ile Talk b. Ali radiyallahu anhumanın da künyeleri: Ebu Ali’dir denilerek ona karşı çıkmıştır.

Ma’kıl b. Yesar radiyallahu anh Basra’da yerleşmiştir. Hadisleri Sahihayn’da ve dört Sünen’de yer almıştır.

Muaviye radiyallahu anh’ın halifelik döneminin sonlarında vefât etmiştir. Yezid’in emirlik dönemine kadar yaşadığı da söylenmiştir. Buharî, el-Evsat’ta 60 ile 70 yılları arasında vefât edenler bölümünde Makîl radiyallahu anh’ı da zikretmiştir.

476 Buharî (7150) Muslim (361) Ahmed (5/25) Darîmî (2/324) Beyhâkî Delâil (9/41)

94

Mâlik b. el-Huveyris el-Leysi*Radıyallahu anh*⁴⁷⁷

İsmi ve nesebi: Malik b. El-Huveyris b. Eşyem b. Zebale b. Huşeyş b. Abdıyaleyl b. Naşib b. Gayra b. Sad b. Leys el-Leysi.

Begavi dedi ki: “Ona İbnu’l-Huveyrise denilirdi. Nisbesi el-Leysi’dir. Basra’da yerleşmiştir. Rivayet ettiği hadisler vardır.”

İbnu’s-Seken ismini “Malik b. El-Haris” şeklinde zikretmiş ve nesebini vermiştir. Sonra da şöyle demiştir:

“Malik b. El-Huveyris denilirdi.” Şu’be; “Malik b. El-Huveyrise” dedi. Künyesi Ebu Süleyman’dır. Basra’da yerleşmiştir. Hadisleri Sahihayn’da ve Sünen’lerde Eyyub – Ebu Kılabe – Malik b. El-Huveyris yoluyla şu şekilde yer almıştır:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e gittiğimizde yaşıt gençlerdir. Onun yanında yirmi gece kaldık...” Hadisi böylece zikretti. Hadiste Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle bu yurduğu geçmiştir:

“Benim nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız öyle kılın!”⁴⁷⁸

Yine Sahihayn’da Ebu Kılabe’nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Malik b. El-Huveyris (r.anh) bize geldi ve şöyle dedi:

“Namaz kılmak amacıyla değil de size Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in namazını göstermek amacıyla mutlaka size namaz kıldıracağım.”⁴⁷⁹

Buhari’de⁴⁸⁰ ve üç Sünen’de yine Ebu Kılabe yoluyla Malik b.

477 El-İsabe (7619) Usdü’l-Gabe (4580) el-İstiab (2289) Tecridu Esmâ’s-Sahabe (2/43)

478 Buhari (630) Müslim (7246) Ebu Davud (589) Taberani (19/613) Ahmed (1253)

479 Buhari (677) Taberani (19/286-287)

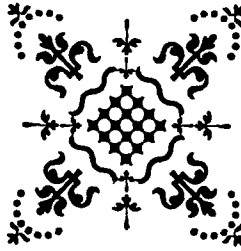
480 Buhari (737)

El-Huveyris radiyallahu anı'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Muhakkak ki o Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i görmüştür. Namazında tek rekatte iken, tam bir oturuş vaziyeti almadan kalkmadı.”

Yine ondan Nasr b. Asım ve oğlu el-Hasen b. Malik rivayet etmiştir.

Basra'da 64 yılında vefât etmiştir. El-İstiab'da 94 tarihi geçmiştir. Doğrusu öncekidir. İbnu's-Seken ve başkaları da böyle kararlaştırmışlardır.

95

Mikdâm b. Ma'dikerb*Radıyallahu anh*⁴⁸¹

İsmi ve nesebi: el-Mikdad b. Ma'dikerb b. Amr b. Yezid b. Ma'dikerb. Künyesi Ebu Kerime'dir. Künyesinin Ebu Yahya olduğu da söylenmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'le sahabelik etmiş ve ondan hadisler rivayet etmiştir. Ayrıca Halid b. El-Velid, Muaz ve Ebu Eyyub radıyallahu anhum'den de hadis rivayetinde bulunmuştur.

Humus'a yerleşmiştir. Kendisinden; oğlu Yahya, torunu Salih b. Yahya, Halid b. Ma'dan, Hubeyb b. Ubeyd, Yahya b. Cabir et-Tai, eş-Şa'bî, Şureyh b. Ubeyd, Abdurrahman b. Ebi Avf ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad, Tabakat'ında Şam'lıların dördüncü tabakasında zikretmiş ve şöyle demiştir:

"87 yılında vefât etmiştir. Vefat ettiğinde 91 yaşında idi."⁴⁸² Osman dedi ki:

"83 yılında vefât etti. 86 yılında vefât ettiği de söylenmiştir."

Begavi, Ebu Yahya Süleym el-Kilai yoluyla şöyle rivayet etmiştir: "Mikdad b. Madikerb radıyallahu anh'e:

"Ey Ebu Kerime! İnsanlar senin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i görmediğini iddia ediyorlar" dedik. Dedi ki:

"Hayır, vallahi onu gördüm. O benim kulağımdan tuttu. Ben amcamla beraber yürüyordum. Sonra amcama dedi ki:

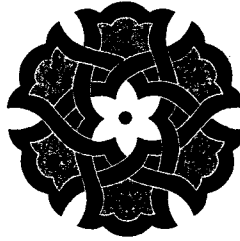
"Gördün mü ondan bahsediyor." Onun şöyle buyurduğunu işittim:

481 El-İsabe (8187) Usdü'l-Gabe (5070) el-İstiab (2591) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/92)

482 Taberani (20/262) İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (12/29) Usdü'l-Gabe (4/186)

“İnsanlar kıyamet gününde düşük olarak dünyaya gelen yavrudan bitkin ihtiyara kadar, otuz yaşında haşredilirler. Müminlerden kimisi Âdem’in yaratılışında olacaktır.”⁴⁸³

Eş-Şa’bî tarikiyle el-Mikdam Ebu Kerime radiyallahu anh’den rivayette: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabından birisi” diye geçmiştir. Diğer rivayette de: Ebu Kerime eş-Şami’den şeklindedir.

483 Kenzu'l-Ummal (39384) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (1/417)

96

Mikdâd b. el-Esved el-Kindî*Radıyallahu anh*⁴⁸⁴

İsmi ve nesebi: el-Mikdad b. Amr b. Salebe b. Malik b. Rebia b. Amir b. Matrud el-Behrani. El-Hadrami de denildi. İbnu'l-Kelbi dedi ki:

“Amr b. Seleme ile kavmi arasında kan davası vardı. Bunun üzerine Hadramut’a gitti ve Kinde kabilesiyle anlaştı. Bu yüzden ona el-Kindî denilirdi. Orada evlendiği bir kadından Mikdad radıyallahu anh doğdu.

El-Mikdad büyüdüğü zaman Ebu Şemr b. Hucr el-Kindî arasında mesele çıktı. Bunun üzerine onun ayağına kılıçla vurdu ve Mekke’ye kaçtı. El-Esved b. Abdiyegus el-Zuhri ile anlaştı.⁴⁸⁵ Durumu babasına yazdı ve o da geldi. El-Esved, Mikdad’ı evlad edindi. Bu yüzden ona “el-Mikdad b. El-Esved” denilmeye başlandı ve bu ismiyle meşhur oldu.

“Onları babalarıyla çağırın.” (Ahzab; 5) ayeti nâzil olunca ona: “el-Mikdad b. Amr” denilmeye başlandı. Fakat o İbnu'l-Esved

484 El-İsabe (8186) Usdül-Gabe (5069) el-İstiab (2590) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/92)

İbn Kuteybe şu bilgiyi verir: “Ebü'l Yakazan şöyle dedi: “Bu, Mikdad b. Amr b. Sa'le'bedir. Yemendedir.” Esved b. Abd-i Yagus b. Abd-i Menaf b. Zühre onu (Yemeni) nesebi olduğunu dâvâ etti. Çünkü bu onun (Yemeni) muahidi idi. Onlara nisbet olundu. Sonra da esas nesebine döndü. Bedir gününde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bahadır kişisi idi. Nikâhında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının kızı Duba bint-i Zübeyr b. Abdül-Muttalib vardı.

Uzun boylu, buğday renkli, şişkin karınlı, çok saçlı bir adamdı. Sakalını sarıya boyar, gözleri büyükçe, çatık kaşlı, ince burunlu idi. Ebu Ma'bed ile künyelenirdi. Curfda öldü. Adamların boyunlarında taşınarak Medine'ye getirildi. Burada 30 yılında 70 yaşında veya yetmişin civarında olduğu halde defnolundu.

485 Taberani (20/558) Mecmau'z-Zevaid (9/307)

adıyla meşhur oldu.

Mikdad radiyallahu anh “Ebu’l-Esved” künyesini kullanırdı. Künyesinin Ebu Ömer veya Ebu Said olduğu da söylenmiştir. İslâm’a girişi eskidir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in amcasının kızı Dubae bt. Zubeyr b. Abdilmuttalib ile evlenmiştir. İki hicrete de katılmıştır. Bedir Savaşına ve daha sonraki savaşlara katılmıştır. Bedir gününde süvari idi. Başkasının atına bindiğinden süvari olarak tespit edilmemiştir.

Zirr b. Hubeyş, Abdullah b. Mesud radiyallahu anh’dan rivayet ediyor:

“Müslüman olduğunu ilk ortaya koyan yedi kişi...” Bunlar arasında Mikdad radiyallahu anh’ı da zikretmiştir.

Muharik b. Tarık, İbn Mesud radiyallahu anh’ın şöyle dediğini nakletmiştir:

“Mikdâd’ın bir davranışını gördüm. Onun arkadaşı olmayı, yeryüzündeki her şeyden daha çok isterdim.”

Begavi, Ebu Bekr b. Ayyaş – Asım – Zirr tarikiyle rivayet ediyor: “Allah yolunda savaşan ilk atlı el-Mikdad b. El-Esved radiyallahu anh’dır.”

Musa b. Yakub ez-Zem’î, halası Karibe’den, o da halası Kerime bintu’l-Mikdad’dan, o da babasından rivayet ediyor:

“Bedir Savaşına “Sebha” denilen kendi atımla katıldım.”

Yakub b. Süleyman-Sabit el-Bunani yoluyla rivayet ediyor: “Mikdad ile Abdurrahman b. Avf (r.anhuma) oturuyorlardı. Malik ona: “Evlenmedin mi?” dedi. O da:

“Beni kızınla evlendir” dedi. Bunun üzerine Abdurrahman öfkelendi ve ona ağır konuştu. O da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e şikâyet etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Seni ben evlendireceğim” buyurdu ve amcasının kızı Dubae bt. Zubeyr b. Abdilmuttalib ile evlendirdi.

El-Medaini dedi ki: “Mikdad radiyallahu anh uzun boylu, esmer, çok saçlı, iri gözlü ve kaşları bitişik idi. Sakalını asfur ile boyardı.”⁴⁸⁶

Yakub b. Sufyan ve İbn Şahin, Kerime bintu'l-Mikdad'a ula-
şan isnadlarıyla rivayet ediyorlar:

"Mikdad radiyallahu anh'ın karnı büyük idi. Rum'lu bir köle-
si vardı. Ona:

"Karnını yarayım mı?" dedi. Sonra inceltene kadar yağların-
dan aldı. Karnını yardı ve sonra dikti. El-Mikdad radiyallahu anh
ölünce köle kaçtı."⁴⁸⁷

Ebu Rebia el-Eyadi, Abdullah b. Burayde'den, o da babasın-
dan rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle
buyurdu:

**"Muhakkak ki Allah Azze ve Celle bana şu dört kişiyi
sevmemi emretti: Ali, el-Mikdad, Ebu Zerr ve Selman."**⁴⁸⁸
Bunu Tirmizi ve İbn Mace Hasen isnad ile rivayet etmişlerdir.

El-Mikdad radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve
sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de; Ali, Enes,
Ubeydullah b. Adiy b. El-Hıyar, Hemmam b. El-Haris, Abdurrah-
man b. Ebi Leyla ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Mikdad radiyallahu anh'ın Osman radiyallahu anh dönemin-
de 33 yılında vefât ettiği hususunda ittifak edilmiştir. Vefat etti-
ğinde yaşının 70 olduğu söylenmiştir.

⁴⁸⁷ Usdü'l-Gabe (4/184)

⁴⁸⁸ Tirmizi (3718) İbn Mace (149) Hakim (3/130)

97

Mu'âviye b. Ebî Süfyân*Radyallahu anhumâ*⁴⁸⁹

İsmi ve nesebi: Muaviye b. Ebi Sufyan b. Sahr b. Harb b. Umeyye b. Abdişems b. Abdimenaf el-Kuraşî el-Emevî. Müminlerin emiri. Bi'setten beş sene önce doğmuştur. Yedi veya on üç sene önce doğduğu da söylenmişse de doğrusu beş sene önce doğduğudur.

489 El-İsabe (8071) Usdül-Gabe (4977) el-İstiab (2464)

İmam Ahmed, Müsned'inde; Ali Biin Bahr – el-Velid Bin Müslim – Said Bin Abdulaziz – Rebia Bin Yezid – Abdurrahman Bin Ebi Umeyretul Ezdî isnadıyla rivayet ediyor; Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Muaviye radyallahu anh'den bahsetti ve buyurdu ki; **"Allahım, onu hidayet edici ve hidayeti bulmuş kıl ve onunla (insanlara) hidayet ver."** Ahmed (4/216) Tirmizi (3842) Acurri (1915) Ebu Nuaym Marifetus Sahabe (4634) Buhari Tarih (5/240) İbn Asakir Tarih'inde Muaviye radyallahu anh'ın hal tercemesini verirken bunun rivayet yollarını uzun uzun zikretti ve hadisin sabit olduğuna meyletti. İbn Hacer el-Heysemî(s.262) hadisin hasen olduğunu söyledi. Aynı şekilde İbn Kesir de el-Bidaye'de sahih dedi. Bu isnad sahihtir. Bütün ravileri güvenilirdir. Zehebî, Siyer'de hadisleri zikrettikten sonra "bu hadisler birbirine yakındır"(*) dedi (3/124) Said Bin Abdulaziz'in Rebia Bin Yezid'den rivayetinde ihtilaf edildi. El-Velid Bin Müslim – Said Bin Abdulaziz – Yunus Bin Meysera – Abdurrahman Bin Ebi Umeyre isnadıyla da rivayet edildi. İbn Asakir bu rivayet yollarım zikrettikten sonra; "Bu cemaatin kavli olup doğru olanıdır" dedi. Bu, Said Bin Abdulaziz – Rebia Bin Yezid – Abdurrahman Bin Ebi Umeyre yolunu açıklamaktadır.

(*) derim ki; el-Cuzekanî el-Ebatil'da(1/193) "bu hadis hasendir" dedi.

El-Velid Bin Müslim'in rivayetine; Abdula'lâ Bin Müshir mutabaat etmektedir; Tirmizi(3842) el-Âcurrî eş-Şeria(1914-1915) Abdula'lâ Bin Mushir'in Said Bin Abdulaziz et-Tenuhi'den işitmesi daha öncedir. Nitekim el-Âcurrî'nin rivayetinde olduğu gibi Abdurrahman Bin Ebi Umeyretul Ezdî, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den işittiğini açıkça belirtmiştir. Buhari'nin Tarih'inde; Abdullah Bin Mervan, Said'den, o da Rebia'dan; Rebia, Abdurrahman'dan işitti ki; Abdurrahman da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den işitti" diyerek aynısını rivayet etmiştir.

Yine burada Mervan Bin Muhammed Bin Hassan el-Esedî, el-Velid Bin Müslim'e mutabaat etmiştir.

O halde Said Bin Abdulaziz'den; el-Velid Bin Muslim, Ömer İbn Abdulvahid, Muhammed Bin Süleyman el-Harranî, Abdula'lâ Bin Mushir ve Mervan Bin Muhammed bu hadisi rivayet etmişlerdi. Fakat Abdurrahman Bin Ebi Umeyre'nin sahabeliğinde ihtilaf edildi. Ebu Hatem, Buhari, İbnus Seken, İbn Sa'd, İbn Hibban ve eş-Şeria'da el-Âcurri onun sahabe olduğu görüşünü tercih etmişlerdir.

Tirmizi, diğer bir rivayet yolu zikreder; Muhammed Bin Yahya – Abdullah Bin Muhammed en-Nufeyli – Amr Bin Vakıd – Yunus Bin Halbes – Ebu İdris el-Havlânî isnadıyla; Ömer Bin el-Hattab, Umeyr Bin Sa'd'ı Humus valiliğinden azledince Muaviye'yi vali yaptı. İnsanlar; "Umeyr azledildi ve Muaviye vali oldu" diye konuşmaya başladılar. Bunun üzerine Umeyr dedi ki; "Muaviye'yi ancak hayırla anınız. Şüphesiz ben Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in; **"Allahım! Onunla (insanlara) hidayet ver"** buyurduğunu duydum." Tirmizi(3843) Ebu Nuaym, Marifetus Sahabe. İsnadı zayıftır. Amr Bin Vakıd el-Kuraşi münkerul hadis, yalancı ve terk edilmiş bir ravidir. Burada Amr Bin Vakıd hadis olarak zikretmekle hata etmiştir. Doğrusu bu Yunus Bin Halbes'in mürsel olarak; "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Muaviye'ye; "Allah'ım ona kitabı ve hesabı öğret, onu azaptan koru" diye dua etti" şeklindeki rivayetidir. Bkz.: İbn Asakir(59/85)

Ebu İsa dedi ki; "Bu hadis garibdir. Amr Bin Vakıd zayıftır."

Faide:

İshak Bin Rahuye dedi ki; "Muaviye'nin fazileti hakkında sahih bir şey yoktur." Nesai de böyle dedi.

Derim ki; Abdurrahman Biin Ebi Umeyre hadisinden geçenleri destekleyen rivayetler vardır. Nitekim İbn Abbas radiyallahu anhumu onu fakih olmakla övmüştür. Buharî, Sahih'inde Nafi Bin Ömer'den rivayet ediyor; "Bana İbn Ebi Mulyke rivayet etti; İbn Abbas'a; "Müminlerin emiri Muaviye'ye ne diyorsun, o sadece bir rekât vitir kılıyor" denildi. Bunun üzerine dedi ki; "İsabet etmiştir. Zira o fakihtir." Buhari(3765)

Onun sahabeliğini haber vermiştir; Buhari Osman Bin el-Esved – İbn Ebi Muleyke tarikiyle rivayet ediyor; Muaviye yatsı namazından sonra tek rekât ile vitir kıldı. Yanında İbn Abbas'ın azatlısı vardı. O İbn Abbas radiyallahu anhumu'ya gidip söyleyince dedi ki; "Onu bırak, o Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelik etmiştir." Buhari(3764)

Deniz seferine çıkan ilk ordunun komutanı olması da onun faziletlerindendir. Buhari Sahih'inde, Ümmü Haram radiyallahu anha'dan rivayet ediyor; O, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i şöyle buyururken iştmiştir; **"Ümmetimden deniz seferi yapan ilk ordu (cenne-ti) hak etmiştir."** Buhari(2924)

Muaviye radiyallahu anh bu ordunun komutanı idi. Onun yönetimi altında deniz Savaşı yaptılar. Bu orduda oğlu Yezid'i görevlendirmişti.

Buhari ve Müslim; Muhammed Bin Yahya Bin Hibban – Enes Bin Malik – teyzesi Ümmü Haram Bintu Milhan tariki ile rivayet ediyorlar; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem birgün benim yakınımda uyumuştı. Sonra tebessüm ederek uyandı. “Seni güldüren nedir?” dedim. Buyurdu ki;

“Ümmetimden bir takım insanlar bana arz olundular. Şu denizin enginine tahtlar üzerinde kırallar gibi binip gidiyorlardı.” bunun üzerine ben:

“Ya Resûlallah! Allah’a dua et beni onlardan eylesin.” Dedim.” Ona dua etti sonra tekrar uyudu. Aynısını yaptı, aynısını söyledim ve aynı şekilde cevap verdi. Ben yine:

“Ya Resûlallah! Allah’a dua et beni onlardan eylesin.” Dedim.

“Sen evvelkilerdensin!” buyurdu. Sonra kocası Ubade Bin Samit radiyallahu anh ile beraber Müslümanların Muaviye radiyallahu anh ile çıktıkları ilk deniz seferine çıktı. Yola çıktıkları zaman Şam’a indiler. Ümmü Haram Bint Milhân hayvanına binerken düşerek vefât etmiştir.” Buhari(2799) Müslim(1912)

Muaviye radiyallahu anh’in müminlerin dayısı olması da onun faziletlerindendir. Zira onun kızkardeşi Ümmü Habibe radiyallahu anha Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in eşi idi.

Âlemlerin Rabbinin Resûlünün vahiy kâtibi olması da onun faziletlerindendir. Sahihu Müslim’de geldiği üzere, Ebu Süfyan Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem’e; “Muaviye’yi de kâtibin yap” dediği zaman **“Evet”** buyurmuştur. Müslim(2501) Bkz.: Ahmed(1/291) İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem **“Git Muaviye’yi bana çağır”** dedi. O onun katibi idi.” İsnadı sahihtir.

O, bu ümmetin dâhilerinden idi. İbn Sad, Tabakat’ında; Affan Bin Muslim – Vuheyb – Davud Bin Amir isnadıyla rivayet ediyor; “Bu ümmetin kadıları şu dört kişidir; Ömer, Ali, Zeyd ve Ebu Musa. Bu ümmetin dâhileri şu dört kişidir; Amr Bin el-As, Muaviye Bin Ebi Süfyan, Mugire Bin Şube ve Ziyad” İbn Sad Tabakat(2/351) isnadı sahihtir.

Ömer Bin el-Hattab radiyallahu anh onu Şam valisi yapmış, Osman Bin Affan radiyallahu anh de onu o görevde tutmuştur. Nitekim o valilik ve yönetim için uygun birisiydi. Buhari, Tarih’te; İbrahim Bin Musa – Hişam Bin Yusuf – Ma’mer – Hemmam Bin Munebbih – İbn Abbas radiyallahu anhuma isnadıyla rivayet ediyor; “Muaviye’den başka meliklik için yaratılmış kimse görmedim.” Buhari Tarihul Kebir (7/327) isnadı sahihtir. Abdurrazzak Musannefte (20985) Mamer – Hemmam yoluyla ondan rivayet etti.

El-Hallal, es-Sunne’de; Abdulmelik el-Meymunî – Ebu Seleme – Abdullah Bin el-Mubarek – Ma’mer – Hemmam Bin Munebbih – İbn Ab-

bas isnadıyla rivayet ediyor; İbn Abbas radiyallahu anhuma dedi ki; "Muaviye'den başka meliklik için yaratılmış kimse görmedim. Eğer insanlar ondan geniş vadiler alsalar, eli sıkı cimriler gibi öfkelenmez." Hallal es-Sünne(677) İbn Asakir Tarihu Dimeşk(59/175) isnadı sahihtir.

El-Hallal; Muhammed Bin Muhalled Bin Hafs el-Attar – Muhammed Bin el-Müsenna – Nuh Bin Yezid Bin Sinan – İbrahim Bin Sad – Muhammed Bin İshak – Nafi – Abdullah Bin Ömer radiyallahu anhuma isnadı ile; İbn Ömer radiyallahu anhuma dedi ki;

"Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sonra Muaviye gibi lider şahsiyetli birini görmedim." Dedim ki;

"O Ebu Bekir radiyallahu anh'den daha mı lider şahsiyetli idi?" şöyle dedi;

"Ebu Bekir ondan üstün idi ama Muaviye lider şahsiyetli idi." Dedim ki;

"O halde o Osman'dan da lider şahsiyetli idi." Şöyle dedi;

"Allah rahmet eylesin, Osman radiyallahu anh ondan üstün idi. Ama o, Osman'dan da lider şahsiyetli idi." Hallal es-Sunne(10679) İbn Adiy el-Kamil(6/110) İbn Asakir Tarihu Dimeşk(59/174) pek çok rivayet yolu olup isnadı hasendir.

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e sahabe olmak Muaviye'ye mübarek olsun. Nitekim o aynı zamanda Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in vahiy kâtibi idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte cihad etmişti. Onunla Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem arasında akrabalık bağı vardı. Ömer ve Osman radiyallahu anhuma onu Şam valisi yapmışlardı. Ömer ve Osman radiyallahu anhuma'nın vali tayin ettiği kişi sana yeter. Allah hepsinden razı olsun. Yine İbn Abbas radiyallahu anhuma'mn Muaviye'nin fıkıh bilgisine ve yönetim işinde güzel seyrine şahitlik etmesi sana yeter. İşte İbn Ömer radiyallahu anhuma'mn onun hilmi ve liderliği hakkında söyledikleri de geçti. Muaviye radiyallahu anh valilik ve krallığını hayırla ikame etmiştir. Aklının kemâli, ağırbaşlılığı, geniş gönüllülüğü, kıvrak zekâsı ve keskin görüşü ile dünya siyaseti yapmış, insanları cömertliği ve hilmi ile memnun etmiştir.

İmamların Muaviye Hakkında Bazı Görüşleri:

Buhari'de geçtiği üzere İbn Abbas radiyallahu anhuma'mn onun hakkında; "O Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelik etmiştir." Dediği geçmişti. İbn Ömer radiyallahu anhuma da; "Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sonra Muaviye gibi otoriter birini görmedim." Demmişti.

İbn Asakir, Malik Bin Enes'ten, o da ez-Zuhrî'den rivayet ediyor; "Said Bin el-Müseyyeb'e Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sahabeleri hakkında sordum. Bana dedi ki; "Dinle ey Zührî! Kim Ebu Bekir'i, Ömer'i, Osman'ı, Ali'yi sever halde ölen, cennetle müjdelenen on

kişinin cennetlik olduğuna şahitlik eden ve Muaviye'yi de hürmetle anan kimse, Allah'ın hesaba çekmemesini hak eder." İbn Asakir Tarihu Dımeşk(59/207) el-Bidaye ven-Nihaye(8/139)

İbn Asakir; İbn Ebîd-Dünya – Ebu Osman el-Kuraşî – Muhammed Bin Said – Abdulmelik Bin Umeyr – Kabisa Bin Cabir tariki ile rivayet ediyor; Kabisa Bin Cabir dedi ki:

"Muaviye kadar yumuşak huylu, onun kadar liderlik sıfatına sahip, onun kadar tahammüllü, merhametli, onun kadar kolayca çıkış yolu bulan, onun kadar iyilik yapmaya müsait bir kimse görmedim." İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/178) Abdulmelik Bin Umeyr'in rivayetinin mutabikleri vardır.

İbn Asakir; el-Huseyn Bin Ali Bin el-Esved el-İclî – İbn Numeyr – el-A'meş – Mucahid isnadıyla rivayet ediyor; "Şayet Muaviye'yi görseydiniz "Bu Mehdî'dir" derdiniz." İbn Asakir Tarihu Dımeşk(59/172) Hallal es-Sunne(669) aynısını Katade'den;(668) El-Huseyn el-İclî'nin rivayeti-nin mutabiki vardır.

İbn Asakir; Osman Bin Ebi Şeybe – Ebu Bekir Bin Ayyaş – Ebu İshak isnadıyla rivayet ediyor; "Muaviye'den sonra onun gibisini görmedim."

İbn Asakir; İbnul Mubarek – Muhammed Bin Muslim – İbrahim Bin Meysera tariki ile rivayet ediyor; "Ömer Bin Abdulaziz'in Muaviye'ye hakaret eden kimse dışında hiç kimseyi kamçısıyla dövdüğünü görmedim." İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/211) el-Bidaye ven-Nihaye (8/139)

İbn Asakir; İbrahim Bin İsa – Ahmed ed-Devrî – Muhammed Bin Yahya Bin Said tariki ile rivayet ediyor; İbnul Mubarek'e Muaviye hakkında ne diyorsun diye soruldu. Dedi ki; "Ben Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem; "Semiallahu limen hamideh" dediği zaman arkasında "Rabbena ve lekel hamd" diyen Muaviye hakkında ne diyebilirim ki?!" Ona; "Muaviye mi üstün yoksa Ömer Bin Abdulaziz mi?" dediler. Dedi ki; "Muaviye'nin burnuna Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber iken giren toprak, Ömer Bin Abdulaziz'den üstündür." İbn Asakir Tarihu Dımeşk(59/209) el-Bidaye ven-Nihaye(8/139)

Hatib, Tarih'inde; Muhammed Bin Ahmed Bin Ebil-Avvam – Rabah Bin el-Cerrah el-Mavsîli tarikiyle rivayet ediyor; "Bir adamın el-Muafa Bin İmran'a; "Ey Ebu Mesud! Ömer Bin Abdulaziz'in Muaviye Bin Ebi Süfyan'a göre yeri nedir?" diye sorduğunu duydum. Buna şiddetli bir şekilde öfkelenildi ve dedi ki; "Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabını kimseyle kıyaslamayın! Muaviye onun sahabesi, akrabası, kâ-tibi ve Allah Azze ve Celle'nin vahyinin emini idi." Hatib, Tarihu Bağ-dad (1/223) İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/208) diğer bir isnad ile; el-Hallal, es-Sunne (664)

İbn Asakir; Muhammed Bin Mervan – babası – İsa Bin Halife el-Hazzâ tariki ile rivayet ediyor; el-Fadl Bin Anbese dükkânda yanımda

oturuyordu. "Muaviye mi yoksa Ömer Bin Abdulaziz mi daha faziletli?" diye soruldu. Buna şaşırarak; "Sübhanallah! Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i gören bir kimseyi onu görmeyen kimse ile bir mi tutayım?" bunu üç defa söyledi. İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/208)

İbn Asakir; Ömer Bin Ahmed Bin Şahin – Ahmed Bin Muhammed Bin İsmail – el-Fadl Bin Ziyad tariki ile rivayet ediyor; "Ebu Abdullah'ı işittim, ona Muaviye ve Amr Bin el-As'ı eleştiren kişiye Rafizî denilir mi?" diye soruldu da şöyle dedi;

"Bu iki kişinin aleyhinde konuşmaya cüret eden adamın içinde mutlaka kötü bir düşünce vardır, sahabelerden herhangi biri hakkında kötü sözler sarfeden adamın niyeti mutlaka kötüdür." İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/210) el-Hallal es-Sunne (690) el-Bidaye ven-Nihaye (8/139)

Bunlar Muaviye radiyallahu anh'ın faziletine dair bazı imamların görüşleridir. Allah ona söven ve düşmanlık edenlerin, münafıklıkla suçlayanların burunlarını sürtsün. Bundan Allah'a sığınırız.

Doğru yoldan sapan bazı kimseler bazen yazılarıyla veya bazı meclislerdeki konuşmalarıyla sahabe ve onların adaleti hakkında sözler ediyorlar. Bunların dıştan günahkâr olduğunu, mescidlerde namazı bilmeyen kimseler olduğunu görürsün. Böyle kimseler nasıl oluyor da peygamberler ve Resûllerden sonra insanların en hayırlıları hakkında eleştiri yapabiliyorlar? Bazen Muaviye'yi, Fetih'te ve fetihten sonra müslüman olanları, sahabelikten çıkarıyor, onları sahabe saymıyorlar, Muhacirler ve Ensar dışındakileri sahabe kabul etmiyor ve bunlar dışındakilerin adil olmadıklarını iddia ediyorlar.

Müslim, Sahih'inde Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kabristana geldi ve şöyle dedi; **"Selam üzerinize olsun ey müminler diyarının sakinleri! İnşallah bizler de size katılacağız. Kardeşlerimizi görmeyi arzu ederdim."** Dediler ki;

"Ey Allah'ın Resûlü! Bizler senin kardeşlerin değil miyiz?" Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem;

"Sizler benim ashabımsınız. Kardeşlerimiz ise daha sonra gelecek olanlardır." Buyurdu. Dediler ki;

"Ümmetinden henüz gelmeyenleri nasıl tanıyacaksın Ey Allah'ın Rasülü?" dediler. Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem;

"Ne dersin, bir adamın yağız ve doru at sürüsü içinde alacalı bir takım atları olsa, o adam atlarını tanımaz mı?" buyurdu. Ashab:

"Evet, tanır ey Allah'ın Rasülü" dediler.

"İşte onlar da abdestten dolayı böyle alacalı olarak gelecekler. Ben havuza onlardan önce varacağım. Dikkat edin ki, bazı kimseler benim havuzumun başından kayıp develerin kovulduğu gibi kovulacaklar. Ben onlara "Hey, beri gelin!" diye nidâ

edeceğim. Bunun üzerine bana “Onlar senden sonra (dinde) değişiklikler yaptılar” denilecek, ben de “Öyleyse uzak olsunlar! Uzak olsunlar!” diyeceğim.” buyurdu.

Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sonra gelecek olan bütün müminler sahabe değildir. Ama mümin olarak Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaşan ve bu hal üzere ölen sahabedir. Bu, İbn Abbas radiyallahu anhumâ'nın Muaviye radiyallahu anh hakkında söylediği sözde de geçtiği gibi sahabelerin anlayışıdır.

Yine Müslim, Sahih'inde Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh'den rivayet ediyor; “Muaviye radiyallahu anh mescidde bir halkaya uğradı ve; “Niçin oturdunuz?” dedi.

“Allah'ı zikretmek için oturduk” dediler.

“Allah hakkı için sizi burada oturtan sebep bu mudur?” dedi. Onlar da:

“Vallahi sadece bu sebeple burada oturmaktayız” dediler. Muaviye:

“Dikkat ediniz sizi itham ettiğimden dolayı sizden yemin istemiş değilim. Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e karşı benim yakınlık derecemde olup da kendisinden benden daha az hadis rivayet eden yoktur. Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ashabından bir halkanın yanına çıkmış ve:

“Sizi bu toplulukta oturtan sebep nedir?” diye sormuştu. Onlar da şöyle demişlerdi:

“Allah'ı zikretmek, bizi İslâm üzere hidayet ettiği için ve bize verdiği her türlü nimetlere hamdetmek için oturduk.” Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah hakkı için sizi oturtan sebep sadece bu mudur?” Onlar da:

“Vallahi bizi oturtan sebep budur” dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

“Dikkat ediniz sizi itham ettiğimden dolayı sizden yemin istemiş değilim. Lakin Cibril bana geldi ve meleklerle karşı Allah'ın sizinle övündüğünü bildirdi.” Müslim (2701) bkz.: İbn Asakir Tarihi Dimeşk (59/206)

“Ashabından bir halkanın yanına geldi” ifadesi, bütün sahabeleri (rıdvanullahi aleyhim ecmain) kapsamaktadır. Lakin eğer kalp nifak ve sapıklık taşıyorsa, seçkin Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in habesi görününce, kâfir tagutların, bidatçı sapıkların sözlerinin arkasına geçer. Dilini çıkarır, Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabına sövmeye ve hakaret etmeye başlar. Abdullah Bin Mübarek'in dediği gibi ayıplamaya önce Muaviye'den başlar. İbnul Mübarek der ki;

“Muaviye radiyallahu anh, bize göre bir imtihandır. Kimin Muaviye'ye öfke ile baktığını görürsek, onu Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bütün sahabelerine kötü söz söylemiş olmakla itham ederiz.” İbn Asakir Tarih (59/208) el-Bidaye ven- Nihaye (8/139)

Hatib, Tarihu Bağdad'da; Osman Bin Said – er-Rabi Bin Nafi tarihiyle rivayet ediyor; “Muaviye Bin Ebi Süfyan, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabının perdesidir. Kişi perdeyi araladığı zaman ilerisine gitmeye cüret eder.” Hatib, Tarihu Bağdad (1/223) İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/209) el-Bidaye ven-Nihaye (8/139)

Ahmed rahimehullah'a birisi şöyle dedi; “Dayım bana Muaviye'yi ayıplıyor. Ben bazen onunla beraber yemek yiyorum.” Ebu Abdullah (İmam Ahmed) hemen dedi ki; “Onunla beraber yemek yeme!” El-Halal, es-Sünne (693)

İbn Asakir; Ahmed Bin Zekeriya Bin Yahya es-Sâcî – Musa Bin Harun tariki ile rivayet ediyor; “Bana bir ilim ehlinde – zannederim o Vekî'dir - ulaşan habere göre o şöyle demiştir; “Muaviye kapının halkası gibidir. Onu hareket ettireni daha fazlasıyla suçlarız.” İbn Asakir Tarihu Dımeşk (59/210)

Nitekim Muaviye radiyallahu anh yönetimi Hasen Bin Ali Bin Ebi Talib'den ve babasından (radiyallahu anhum) devralmış, pek çok müslümanın kanı dökülmüştü. Allah ona bu ümmetten hayırlı karşılıklar versin.

Buhari, Sahih'inde; Abdullah Bin Muhammed – Süfyan – Ebu Musa – el-Hasen isnadı ile rivayet ediyor; “Ben el-Hasen el-Basrî'den işittim. O Allah'a yemin ederek şöyle diyordu: Vallahi Hasen Bin Ali, Muâviye'yi (Medâin'de) dağlar gibi ordu birlikleriyle karşılamıştı. Amr Bin el-Âs, Muâviye'yi harbe teşvîk ederek:

“Ben öyle ordu birlikleri görüyorum ki, onlar karşılarındaki akranı olan orduyu kesin sûre tte boğup öldürmedikçe geri dönmeyecektir” dedi. Muâviye de Amr ibn Âs'a -ki vallahi Muâviye bu iki adamın hayırlısıdır -:

“Ey Amr! Eğer muhaliflerimiz askerlerimizi veya askerlerimiz muhaliflerimizi öldürürlerse insanların işlerini benim adıma yerine getirmeyi kim üzerine alır? Bana bu öldürülenlerin kadınlarına, yetim ve dullarına bakmayı kim tekeffül eder?” dedi ve Hasen radiyallahu anhe, Kureys'ten ve Abdu Şems oğulları'ndan iki kişiyi: Abdurrahmân ibn Semure ile Abdullah ibn Âmir ibn Kurayz'ı gönderdi. Ve bunlara hitaben:

“Haydi, şu adama gidiniz. Ona barışı arz ediniz. Ona (barış istediği-mi) söyleyiniz. Ne arzu ederse onları öğrenip geliniz!” dedi. Bunlar Hasen r.anh'e gittiler, huzuruna girip konuştular ve Muâviye'nin teklifini söylediler. İsteklerini sordular. Hasen ibn Ali bunlara cevaben:

“Bizler Abdulmuttalib oğulları'yız. Kerem ve cömertliğe alışmışız. Halifelik adına Beytu'l-mâl'den bize düşen hisse nedir ki?” Şübhesiz bu ümmet kendi kanı içinde şaşırmış birbirini kırıyor.” dedi. Onlar cevaben:

“Muâviye size şöyle şöyle (mal) arz ediyor ve daha neye ihtiyacınız varsa onu sormamızı ve sizin bildirmenizi istiyor” dediler. Hasen radiyallahu anh:

“Bu söylediğiniz şeyleri bana karşı kim tekeffül edip üzerine alır?” dedi. Muâviye’nin elçileri:

“Biz bunları senin için üzerimize alırız!” dediler ve Hasen ibn Ali radyallahu anhumu her ne istediye, onlar

“Biz te’min ederiz” diye karşıladılar, Hasen radyallahu anhu bu sûreyle Muâviye ile sulh antlaşması yaptı.

el-Hasen el-Basrî şöyle dedi: Ben Ebû Berke radyallahu anhu’dan işittim; o şöyle diyordu:

“Ben Resûlullah’ı minber üzerinde torunu Hasen ibn Ali yanbaşında olduğu hâlde gördüm. Kendisi bir kere cemaate, diğer bir defa da Hasen ibn Ali’ye dönüp, ona işaret ederek şöyle buyuruyordu:

“Şüphesiz bu benim oğlum bir seyyiddir (efendidir). Allah’ın bu oğlum sebebiyle müslümânlardan iki büyük fırkanın arasını düzeltmesini umarım.” Buharî (2704)

Allah böylece bu efendi olan el-Hasen Bin Ali Bin Ebi Talib radyallahu anhumu ile müminlere yetmiş, el-Hasen işi Muaviye’ye teslim ederek Allah’ın Kitabını ve Resûlullah’ın sünnetini uygulamak üzere ona biat etmiştir. Muaviye, Kûfe’ye girdiğinde insanlar ona biat etmişler böylece insanların toplanması ile cemaat sünneti yerine gelmiştir. Muaviye, fitnelerden dolayı uzak kalan Sad Bin Ebi Vakkas, İbn Ömer, Muhammed Bin Mesleme ve diğerleri gibi herkesten biat almıştır.

İbn Kuteybe dedi ki:

Muaviye b. Ebi Süfyan’ı diyecek olursak bu, Ebu Abdurrahman künyesini taşırdı. Fetih yılında müslüman oldu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in kâtipliğini yaptı. Ömer ve Osman radyallahu anhumanın 20 yıl Şam valiliğinde bulundu.

Ona haber geldi ki, Kûfe halkı Hasan b. Ali’ye beyat etmişler.

Hemen Kûfe’ye yürüdü. Hasan da onu karşılamak üzere yürüdü. Kûfe topraklarından bir yerde karşılaştılar. Hasan Muaviye ile anlaşma yaptı. Ve ona beyat etti. Onunla beraber Kûfe’ye girdi. Sonra Muaviye Şam’a ayrıldı. Muaviye, Kûfe’ye, Muğire b. Şube’yi, Basra’ya da Abdullah b. Amir’i vali tayin etti. Sonra bu şehirlerin her ikisinin idaresini de ziyade verdi. Bu (Ziyad), bu şehirleri, birlikte vâli olarak, idare edenlerin ilkidir.

Muaviye hilafette 20 yıldan bir ay eksiktir. Dimeşk’de H. 60 yılında 82 yaşında olduğu halde vefât etti.

İbni İshak da şöyle der:

O, 78 yaşlarında öldü. Hastalığı nabigat, yani iç yarası (dübeyle) idi.

Hilafeti sırasında hiç çocuğu olmadı. Bu şundan dolayı idi:

Bureyk es-Sureymi onun hayalarına vurdu, o da bu yüzden zürriyetten kesildi. Muaviye’nin şu çocukları odu: Abdurrahman b. Muaviye, bu bir ümmülveledendir. Yezid b. Muaviye -bunun anası Meysun binti Abdel Kelbiye’dir. -Abdullah, Hind, Reme ve Safiyye.

Vakıdî onun Hudeybiye'den sonra Müslüman olduğunu ve bunu Fetih yılında açıklayana kadar gizlediğini nakletmiştir.⁴⁹⁰ Kaza umresini Müslüman olduğu halde yapmıştır. Bu nakil, Sahih'te, Sad b. Ebi Vakkas radiyallahu anh'den sabit olana zıttır. Sad b. Ebi Vakkas radiyallahu anh Hac aylarındaki umrede şöyle demiştir:

“Biz bunları yaptığımızda o gün bu kâfirdi.”

Eğer ilk nakil sabit ise, muhtemelen Sad radiyallahu anh onun durumu hakkındaki zannına göre bunu söylemiştir. Müslüman olduğunu gizlediğini bilememiş olabilir.

Ahmed, Muhammed b. Ali b. El-Huseyn yoluyla İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: Muaviye şöyle dedi:

“Merve'de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in saçlarını kısalttım..” hadisin aslı Buhari'de, Tavus yoluyla İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan, Merve zikri geçmeksizin şu şekilde gelmiştir:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in saçlarını makasla kısalttım.” Merve'nin zikredilmesi, onun umre yapmakta olduğunu ifade eder. Zira Sahihayn'de Enes radiyallahu anh'den sâbit olduğuna göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vedâ haccında Mina'da traş olmuştur.

Begavi, Muhammed b. Sellam el-Cumahi yoluyla Eban b. Osman'dan rivayet ediyor:

“Muaviye Mina'da annesinin yanında bir çocuktı. Tökezlediğinde annesi:

“Otur, Allah seni kaldırmasın” dedi. Bir bedevi ona dedi ki:

“Şuna neden öyle diyorsun? Vallahi ben onun kavminin efendisi olacağı görüşündeyim.” Annesi dedi ki:

Bunlardan Abdurrahman'ı diyecek oursak bunun hayatta çocuğu yoktur.

Abdullah'a gelince bu, zayıf bir adamdı. Bunun lakabı Munkıbdır. Bunun erkekler tarafından çocuğu yoktur.

Bunun Atike denilen bir kızı vardır. Yezid b. Abdülmelik bununla evlendi. Bunun hakkında şöyle denildi:

Ey birbir peşine gelmeden sakındığım Atike'nin evi,

Halbuki ona (o eve) kalbim bağlıdır.

“Yalnız kavminin efendisi olacaksa Allah onu yükseltmesin.”

Ebu Nuaym dedi ki: “Yazı ve hesap bilen, fasih konuşan, hilim ve vakar sahiplerinden idi.”

Halid b. Ma’dan dedi ki: “Uzun boylu, beyaz tenli idi.⁴⁹¹ Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e sahabelik ve katiplik yapmıştı. Ömer radiyallahu anh onu kardeşi Yezid b. Ebi Sufyan’dan sonra Şam valisi olarak görevlendirdi. Osman radiyallahu anh zamanında da bu görevine devam etti. Ali radiyallahu anh’e biat etmedi. Sonra onunla savaştı. Şam’ın istiklâlini ilan etti. Sonra Mısır’ı Şam’a kattı. Hakemeyn olayından sonra halifelikle isimlendirdi. Hasen radiyallahu anh ile sulh yapınca insanlar onun etrafında birleştiler ve o yıla cemaat yılı denildi.”⁴⁹²

Begavi, Abdulmelik b. Mervan’ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Hind’in oğlu (Muaviye) 20 yıl emir olarak 20 yıl da halife olarak yaşadı.” Muhammed b. İshak da böyle belirtmiştir. Bunda fazlalık vardır. Zira Muaviye radiyallahu anh’in halifeliği 20 yılı tamamlamamıştır. Şâyet başlangıcı Ali radiyallahu anh’in öldürülmesi sayılırsa bu doğrudur. Şâyet ilk yılı el-Hasen b. Ali radiyallahu anhuma’nın teslimi kabul edilirse bu takdirde 19 yıl eder.

Sahihu’l-Buhari’de İkrime radiyallahu anh’dan şöyle rivayet edilmiştir: İbn Abbas radiyallahu anhuma’ya şöyle dedim:

“Muaviye tek rekatle vitir yapıyor” O da dedi ki:

“Şüphesiz o fakihtir.” Diğer rivayette:

“Şüphesiz o Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e sahabelik etmiştir.”

İbn Sad⁴⁹³, Muaviye radiyallahu anh’in şöyle dediğini nakletmiştir: “Kaza umresinden önce müslüman oldum. Lâkin Medine’ye çıkarılmaktan korkuyordum. Çünkü annem:

“Eğer çıkarsan senin ihtiyaçlarım karşılamayız” diyordu.

İbn Şahin, İbn Ebi Davud’dan, Muaviye’ye kadar ulaşan isnad ile şu hadisi rivayet etmiştir:

491 Taberani (19/305) Mecmau’z-Zevaid (9/355) İbn Asakir Muhtasaru Tarihi Dimeşk (24/402)

492 İbnu’l-Esir, Usdül-Gabe (4/156)

493 Tabakat (3/163)

“Hayr fitrata uygundur, şer ise fitratın bozulmasındandır” İbn Ebi Davud dedi ki:

“Bu hadisi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sadece Muaviye radiyallahu anh rivayet etmiştir.”

Ebu Ya'la Musned'inde⁴⁹⁴, Muaviye radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini izledim. Abdest aldıktan sonra bana baktı ve şöyle buyurdu:

“Ey Muaviye! Emirlikle görevlendirilirsən Allah'tan kork ve âdil ol” Bu rivayetin isnâdında bulunan Suveyd hakkında konuşulmuştur. Nitekim Beyhaki Delail'de diğer bir rivayet yoluyla nakletmiştir.

Buhari Tarih'inde⁴⁹⁵, İbn Abbas r.anhuma'dan rivayet ediyor:

“Melik olmaya Muaviye'den daha çok yakışan birini görmedim.”

Begavi, Muhammed b. Ali'den rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh Muaviye'yi gördüğünde şöyle derdi:

“İşte bu Arapların Kısra'sıdır.”

İbn Sad, el-Medaini'den naklediyor: “Muaviye çocukken Ebu Sufyan ona baktı ve şöyle dedi:

“Şu oğlumun başı büyüktür. Muhakkak ki o kavminin efendisi olacak yaratılıştadır.” Bunun üzerine Hind ona dedi ki:

“Sadece kavminin mi? Eğer Arapların efendisi olmayacaksa bari onu düşürseydim.”

El-Medaini dedi ki: “Zeyd b. Sabit radiyallahu anh vahiy kâtibi idi. Muaviye radiyallahu anh de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Araplar arasındaki yazışmaları yazardı.”

Ahmed'in Müsnedinde ve Müslim'in Sahih'inde İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan şöyle rivayet edilmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

“Muaviye'yi bana çağır.”⁴⁹⁶ Muaviye onun kâtibi idi.”

Muaviye radiyallahu anh; Ebu Bekir, Ömer, Osman ve kız

494 Ebu Yala (13/7380)

495 Tarihu'l-Kebir (4/326)

496 Muslim (96) Beyhaki Delailu'n-Nubuvve (6/243)

kardeşi müminlerin annesi Umm Habibe bt. Ebi Sufyan radiyallahu anhum'den de rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de sahabeden; İbn Abbas, Cerir el-Beceli, Muaviye b. Hudeyc, es-Saib b. Yezid, Abdullah b. Ez-Zubeyr, Nu'man b. Beşir ve başkaları, tabiinin büyüklerinden; Mervan b. El-Hakem, Abdullah b. el-Haris b. Nevfel, Kays b. Ebi Hazım, Said b. El-Museyyeb, Ebu İdris el-Havlani, daha sonrakilerden; İsa b. Talha, Muhammed b. Cubeyr b. Mut'im, Humeyd b. Abdirrahman b. Avf, Ebu Miclez, Cubeyr b. Nufeyr, Osman'ın azatlısı Humran, Abdullah b. Muhayriz, Alkame b. Vakkas, Umeyr b. Hanî, Hemmam b. Munebbih, Ebu'l-Uryan en-Nehai, Mutarrif b. Abdillâh eş-Şihhîr ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbnu'l-Mubarek, Kitabu'z-Zühd'de, Ömer radiyallahu anh'ın azatlısı Eslem radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

“Muaviye radiyallahu anh bize gelmişti. İnsanların en beyaz ve en güzellerinden idi. Ömer radiyallahu anh ile beraber Hacca çıktı. Ömer radiyallahu anh ona bakıyor ve şaşıyordu. Sonra parmaklarını onun sırtına çaprazlama koyuyor ve kaldırıyor, sonra şöyle diyordu:

“Dünya ve ahretin hayırları bizim için bir araya getirilecek ve biz insanların en hayırlıları olacağız.” Bunun üzerine Muaviye radiyallahu anh şöyle dedi:

“Ey müminlerin emiri! Sana anlatayım: ben hamamların ve çiftliklerin bulunduğu bir yerdeyim” Ömer radiyallahu anh:

“Ben de sende olanı; yemeklerin en güzeliyle nefesine ikram etmeni, güneş sırtına vuruncaya kadar ve muhtaçlar da kapının arkasında beklerken sabahlamanı anlatayım” dedi. Zu-Tuva'ya geldiğimizde Muaviye radiyallahu anh bir elbise çıkardı ve giydi. Ömer radiyallahu anh ondan güzel bir koku duydu. Bunun üzerine:

“Sizden biriniz niyet ediyor, güzel kokuyu terk ederek hac yolculuğuna çıkıyor, nihayet Allah'ın beldelerinden en büyüğü olan Harem'ine gelince sanki güzel kokuya batmış iki elbisesini çıkarıp giyiniyor!” dedi. Muaviye radiyallahu anh de:

“Onları ancak aşiretimin ve kavmimin karşılıklarına çıkmak için giyindim. Vallahi senin eziyetin bana burada da Şam'da da ulaştı. Allah biliyor ki, ben utanmayı orada (Şam'da) öğrendim.”

Dedi. Muaviye radiyallahu anh iki elbisesini çıkarıp içinde ihrama girdiği elbiselerini giyindi.” Bu rivayetin isnadı kuvvetlidir.

İbn Sad, Amr b. Yahya b. Said'in dedesinden rivayet ediyor: “Muaviye radiyallahu anh, Ömer b. El-Hattab radiyallahu anh'ın yanına yeşil bir hulle ile girdi. Sahabeler ona baktı. Ömer radiyallahu anh bunu görünce kalktı ve yanındaki kamçı ile Muaviye radiyallahu anh'e vurmaya başladı. Muaviye radiyallahu anh:

“Allah('tan kork) Allah('tan kork) ey müminlerin emiri! Neden vuruyorsun, neden?” diyordu. Yerine oturuncaya kadar onunla konuşmadı. Ona dediler ki:

“Genci neden dövdün? Kavminde onun gibisi yoktur.” bunun üzerine o da şöyle cevap verdi:

“Yalnızca hayır gördüm. Bana sadece hayır ulaştı. Lakin ben -eliyle yukarı işaret ederek – şunu gördüm ve indirmek istedim”

İbn Ebi'd-Dunya Sufyan yoluyla bir şeyhten rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh şöyle dedi:

“Benden sonra sizleri fırkalara bölünmekten sakındırırım! Eğer bunu yapacak olursanız bilin ki Muaviye Şam'dadır. Görüşlerinize kalacak olursanız sizden bunu nasıl gaspedebilir?”

Muaviye radiyallahu anh sahih olan görüşe göre 60 yılı Receb ayında vefât etmiştir.⁴⁹⁷

497 Taberani (19/305) İbn Ebi Şeybe (13/71) İbn Ebi Asım el-Âhad ve'l-Mesani (373)

98

Mu'âviye b. Hayde*Radıyallahu anh*⁴⁹⁸

İsmi ve nesebi: Muaviye b. Hayde b. Kuşeyr b. Kab b. Rebia b. Amir b. Sa'sa'a el-Kuşeyri. Behz b. Hakim'in dedesidir.

Begavi dedi ki: "Basra'ya yerleşti." İbnu'l-Kelbi: "Bana babam onun Horasan'a gittiğini ve orada vefât ettiğini söyledi" demiştir.

İbn Sad⁴⁹⁹: "Onun elçiliği ve sahabeliği vardır" dedi.

Buhari⁵⁰⁰ dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis işitmiştir. Hakim, ondan rivayette oğlunun tek kaldığını iddia etmiştir. Lakin Urve b. Ruveym el-Lahmi'nin de ondan rivayet ettiğini buldum."

Yine el-Mizzi Humeyd el-Yezeni'nin de Muaviye b. Hayde radıyallahu anh'den rivayette bulunduğunu zikretmiştir.

Buhari, taharet ve nikâh bablarında Muaviye b. Hayde radıyallahu anh'den muallak bir rivayet nakletmiştir. Gusül babında da şöyle demiştir:

"Behz b. Hakim, babasından, o da dedesinden rivayet etti."

Sünen sahipleri⁵⁰¹ onun hadislerini nakletmişler ve sahihlemişlerdir.

Begavi, Zübeyr b. Bekkar'dan, o Abdulmecid b. Ebi Ravvad'dan, o Ma'mer'den ve o da ez-Zuhr'den rivayet ediyor:

"Kureyşoğulları kabilesinden kendisine Behz b. Hakim deni-

498 El-İsabe (8068) Usdül-Gabe (4975) el-İstiab (2493) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/82)

499 Tabakat (7/35)

500 Tarihu'l-Kebir (4/329)

501 Ebu Davud (2142) İbn Mace (1850) Ahmed (4/447) Hakim (2/187) Beyhaki (7/305) İbn Hibban (4175) Taberani (19/1035)

len biri, bana babasından, o da dedesinden, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“Her beş devede bir otlanmış koyun zekat olarak verilir.”⁵⁰²

Begavi dedi ki: “Zuhri ondan rivayette tek kaldı. Ma'mer'in Behz b. Hakim'den rivayet ettiğini zannederim”

502 Hatib Tarihu Bağdad (8/467)

99

Mu'âz b. Cebel*Radıyallahu anh* ⁵⁰³

İsmi ve nesebi: Muaz b. Cebel b. Amr b. Evs b. Aiz b. Adiy b. Kab b. Amr b. Udey b. Ali b. Esed b. Saride b. Yezid b. Cuşem b. Adiy b. Nabi b. Temim b. Kab b. Seleme. Künyesi Ebu Abdirrahman el-Ensari el-Hazreci

Helal ve haram ilmi konusunda önde gelen bir imamdır.⁵⁰⁴

Ebu İdris el-Havlani şöyle dedi: “Beyaz tenli, aydınlık yüzlü, ön dişleri parlak ve gözleri sürmeli idi.”

Ka'b b. Malik de şöyle tarif etmiştir: “Genç, yakışıklı, kavminin gençlerinin en hayırlılarından, müsamahalı bir genç idi.”

Vakıdî dedi ki: “Erkeklerin en güzellerinden idi. Bütün savaşlara katılmıştır.”

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de; İbn Abbas, İbn Ömer, İbn Adiy, İbn Ebi Evfa el-Eşari, Abdurrahman b. Semura, Cabir b. Enes ve diğer tabiin büyükleri rivayette bulunmuşlardır.

Bedir Savaşına katıldığında 21 yaşında idi.⁵⁰⁵ Resûlullah onu Yemen emiri olarak görevlendirmiştir. Bu konuda İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan Sahih'te hadis gelmiştir.

Seyf, Futuh'ta isnadiyla Ubeyd b. Sahr'dan rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Muaz radıyallahu anh'ı Yemen'e gönderirken şöyle dedi:

“Muhakkak ki ben senin borçla imtihan edildiğini biliyorum. Borçların birikmiştir. Senin hediye almandan râzı-

503 El-İsabe (8040) Usdül-Gabe (4953) el-İstiab (2445) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (2/80)

504 Tirmizi (3790) Ahmed (5/229) Taberani (20/80) İbn Huzeyme et-Tevhid (337)

505 Usdül-Gabe (4/143)

yım. Sana bir şey hediye edilirse kabul et.”⁵⁰⁶ Döndüğünde ise kendisine hediye edilmiş otuz baş getirdi.

Aynı isnad ile: Peygamber ona vedâ ederken şöyle buyurdu:

“Önünden, arkandan, sağından, solundan, üstünden ve altından Allah’ın hakkını muhafaza et. İnsanların ve cinlerin kötülüklerini kendinen def et.”⁵⁰⁷

Sünenu Ebi Davud’da⁵⁰⁸ Muaz b. Cebel radiyallahu anh’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana: Muhakkak ki ben seni seviyorum...” buyurdu.” Hadisi böylece zikretti ve namazdan sonra okuması için dua öğretti.

Enes b. Malik radiyallahu anh, onu Resûlullah zamanında Kur’ân’ı ezberleyenler arasında saymıştır. Bu rivayet Sahih’tedir. Yine orada Abdullah b. Amr’dan merfuan şu rivayet zikredilir:

“Kur’ân’ı şu dört kişiden öğrenin;...”⁵⁰⁹ onlar arasında Muaz radiyallahu anh’ı da saymıştır.

Eş-Şa’bî, Mesruk’tan rivayet ediyor: “Bizler İbn Mesud radiyallahu anh’ın yanında idik. Şöyle dedi:

“Muaz bin Cebel tek başına bir ümmetti. Sağlam bir inanca sahipti ve müşriklerden değildi” diye okudu. Ferve Bin Nevfel;

“Unuttun mu?” dedi. Bunun üzerine İbn Mesud r.anh:

“Hayır unutmadım. Biz onu İbrahim aleyhisselâm’a benzetirdik“ dedi.

Ebu Nuaym, el-Hilye’de⁵¹⁰ şöyle demiştir: “Fakihlerin imamı ve âlimlerin hazinesidir. Akabe Biatına, Bedir Savaşına ve diğer savaflara katılmıştır. Ensar’ın gençlerinin hilim, haya ve cömertlik bakımından en faziletliyelerinden idi. Güzel bir simâsı vardı.”

Muaz b. Cebel radiyallahu anh’dan; Ömer, Ebu Katade, Abdurrahman b. Semura ve diğer sahabeler radiyallahu anhum rivayette bulunmuşlardır.

506 Kenzu’l-Ummal (15086)

507 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dımeşk (24/372)

508 Ebu Davud (1522)

509 Buhari (5003) Müslim (6290) Ahmed (3/233)

510 Hilyetu’l-Evliya (1/230)

Abdurrazzak, Kab b. Malik'in oğlundan şöyle dediğini nakletmiştir: "Muaz radiyallahu anh genç, yakışıklı ve cömert biriydi. Allah'tan bir şey istediğinde mutlaka verirdi."

El-A'meş, Ebu Sufyan'dan naklediyor: "İçimizden bazı şeyhler bana anlattı.." diyerek bir kıssa rivayet etti. Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh şöyle dedi:

"Kadınlar Muaz gibisini doğurmaktan âcizdir. Muaz olmasaydı Ömer helâk olurdu."⁵¹¹ Muhammed b. Mahled el-Attar bunu Fevaid'inde rivayet etmiştir.

Tirmizi ve başkaları, Ebu Kılabe'nin Enes radiyallahu anh'den bazı sahabelerin zikredildiği şu rivayeti merfu olarak naklediyorlar:

"Onların helal ve haramı en iyi bilen Muaz'dır."

Ebu Avn es-Sekafi'nin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den mürsel olarak rivayetinde şöyle buyurulmuştur:

"Muaz, kıyamet gününde insanların bir ok atımı önünde gelecektir."⁵¹²

Muhammed b. Osman b. Ebi Şeybe, Tarih'inde ve İbn Asakir⁵¹³, Muhammed b. El-Hattab'dan rivayet etmişlerdir.

İbn Sad⁵¹⁴, Tabakat'ında kopuk bir isnadla şöyle rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Muaz radiyallahu anh'ı Yemen'e gönderdiğinde onlara şöyle yazdı:

"Size ehlimin en hayırlısını gönderiyorum"

Muaz radiyallahu anh'ın menkıbeleri çoktur. Ebu Bekir radiyallahu anh'ın halifeliği zamanında Yemen'den dönmüştür. Şam'da 17 yılında veya bir sonraki yılda taun hastalığından vefât etmiştir. Çoğunluğun görüşü budur. 34 yıl yaşamıştır.⁵¹⁵ Bu konuda farklı şeyler söyleyen de olmuştur.

511 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dimeşk (24/374) İbn Kesir Camiu'l-Mesnid (11/363)

512 Taberani (20/40, 41) Mecmau'z-Zevaid (9/311) Kenzu'l-Ummal (333641) Ebu Nuaym Hilye (1/229)

513 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dimeşk (24/373)

514 Tabakatu'l-Kubra (3/590)

515 Hakim (3/271) Ebu Nuaym Hilye (1/240)

100

Muğîre b. Şu'be*Radiyallahu anh*⁵¹⁶

İsmi ve nesebi: el-Mugire b. Şu'be b. Ebi Amir b. Mesud b. Muatteb b. Malik b. Ka'b b. Amr b. Sad b. Avf b. Kays es-Sekafi. Künyesi Ebu İsa veya Ebu Muhammed'dir.

Taberi, künyesinin Ebu Abdillâh olduğunu söylemiştir. Cüseli, kalın pazulu, iki omzunun arası açık, kızıl ve kıvrıkcık saçlı, saçlarının arasını ayırmazdı.

516 El-İsabe (8182) Usdül-Gabe (5064) el-İstiab (2512) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/91)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ebu Abdillâh ile künyelenir. Kendisi Sakifdendir. Amcası da Urve b. Mes'ud es-Sakafi'dir. Urve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanında İslâmiyeti kabul etti. Kabilesini de İslâma davet etti. Bu yüzden onu katlettiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun için

"Bu Al-i Yasin'in mümimine benzer" dedi.

Muğîre müşriklerden bir topluluğun arkadaşlığından Mısır'a gitti. Onları bir yere götürüp katletti. Onların beraberlerinde bulunan mallarını aldı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve İslâmı kabul etti. Bey'atü'r-ırdvan'da hazır bulundu ve yine Yemame olayında Şam beldelerinin fetihlerinde Yermuk Savaşında ve Kadisiye Harbinde hazır bulundu.

Ömer radiyallahu anh onu Basra'ya vâli yaptı. O, bu valiliği sırasında Meysan-ı Dest-i Meysan'ı Ebz Kabaz'ı Sukû'l-Ehvaz'ı (Ehvaz pazarı) ve Hemdan'ı fethetti. Nehavend'in fethinde hazır bulundu ki o zaman bu Nu'man b. Mukarrin'in sol cenahında bulunuyordu. Bu, aynı zamanda Basra divanını kuranların illkidir. Denilir ki o, 80 kadınla evlendi. Onun karılarından birine:

"O, şaşı, çirkin bir kimsedir" denilince o şöyle cevap verdi:

"Allah'a andolsun ki o, Yemen balıdır fakat kötü bir kap içine konulmuştur."

O, Kûfe'de, oranın Emiri oduğu halde Hicri 50 yılında bir veba salgını yüzünden öldü. Ölümü yaklaştığı bir sırada şöylece duada bulundu:

"Ey benim Allahım, işte sağ elim ki onunla Peygamberine beyat et-

Hudeybiye umresinden önce Müslüman oldu.⁵¹⁷ Rıdvan Biatine katılmıştır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de çocukları; Urve, Akkar, Hamza, azatlı kölesi, babasının amcasının oğlu Hasen b. Habbe, sahabeden; Misver b. Mahrame, Muhadramun'dan ve sonrakilerden; Kays b. Ebi Hazım, Mesruk, Kabisa b. Zueyb, Nafi b. Cubeyr, Bekir b. Abdillâh el-Muzeni, el-Esved b. Hilal, Ziyade b. İlaka ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad dedi ki: "Ona (isabetli görüşlerinden dolayı) Mugiratu'r-Re'y derlerdi. Yemame Savaşına, Şam ve Irak fetihlerine katılmıştır. Eş-Şa'bî dedi ki:

"Arabın dehâlarından idi." Zühri de böyle zikretmiştir.

Kabisa b. Cabir dedi ki: "Mugire ile arkadaşlık ettim. Şayet Medine'nin seksen kapısı olsa ve onlardan ancak hile ile çıkılabilse, muhakkak ki Mugire hepsinden çıkardı." Ömer radiyallahu anh onu Basra valisi olarak görevlendirmiştir. Ebu Bekre ve beraberindekiler tarafından aleyhinde şahitlik edilmesi üzerine azledilinceye kadar Meysan, Hemedan ve birçok beldeyi fethetmiştir.⁵¹⁸

Begavi dedi ki: "Mugire radiyallahu anh Basra'da ilk divân kuran kimsedir."

İbn Hibban dedi ki: "Emirlik görevinin verildiği ilk sahabe Mugire'dir. Sonra Ömer radiyallahu anh onu Kûfe valisi olarak görevlendirdi. Osman radiyallahu anh onu görevinde bıraktı, sonra azletti. Osman radiyallahu anh şehit edilince Hakemeyn olayına katılana kadar savaştan uzak durdu. İnsanlar Muaviye radiyallahu anh etrafında toplanınca ona biat etti. Bundan sonra Kûfe valisi olarak görevlendirildi. Çoğunluğun görüşüne göre 50 yılında vefât edinceye kadar bu görevine devam etti. Hatib bu konuda icmâ nakletmiştir.

tim ve yine onunla Senin yolunda mücahede yaptım."

Bunun Urve b. Muğire adında bir çocuğu oldu. Bu, Ebu Ya'kub künyesini taşır. Bu, Kûfe'nin emiri olup aynı zamanda hayırlı iyi bir zattı. Onun yine Akkar, Ye'fur, Hamza adında çocukları olup bunların hepsinden hadis rivayet edilmiştir.

517 İbn Hişam Siyret'un-Nebeviye (1/313)

518 El-İstiab (4/7)

49 veya 51 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

Taberi dedi ki: "İçine düştüğü her durumdan mutlaka bir çıkış yolu bulurdu. İki seçenek arasında birini seçmeden kalmazdı."

Yine Taberi şöyle demiştir: "Taifte Sakif kabilesinin putunu yıkarken Ebu Sufyan ile beraberdi. Ebu Bekir es-Sıddık radiyallahu anh onu Nuceyr halkına göndermişti. Yermük'te gözünden yaralandı. Sonra Sad radiyallahu anh'ın elçisi olarak Rüstüm'e gitti."

Sahihu Buhari'de Numan b. Mukarrin'in Farslılarla savaş kıssasında şöyle geçer: "Mugire radiyallahu anh, Numan b. Mukarrin'in İmriu'l-Kays'a gönderdiği elçi idi. Bu fetihlere katılmıştı."

Begavi, el-Muttalib b. Hanteb'den rivayet ediyor: Mugire radiyallahu anh dedi ki:

"Ben İslâm'da ilk rüşvet veren kimseyim. Ömer radiyallahu anh'ın muhafızı Yerge'ye gittim. Onunla oturdum. Ona dedim ki:

"Şu sarığı al ve giy." Onun kızkardeşi benim nikahımdaydı ve benimle ünsiyet ederdi. Benim içeri girip oturmama izin verdi. Ben de gider ve orada oturdum. Gelip geçenler:

"Mugire'nin Ömer'in yanında yeri var. Zira kimsenin giremediği saatte onun yanına giriyor" derlerdi."

Begavi, Zeyd b. Eslem'den rivayet ediyor: "Mugire radiyallahu anh, Ömer radiyallahu anh'ın yanına girmek için kapıyı çaldı.

"Kim o?" deyince o da:

"Ebu İsa!" dedi. Ömer radiyallahu anh:

"Ebu İsa (İsa'nın babası) kimdir?" dedi.

"Mugire b. Şu'be" diye cevap verdi. Ömer radiyallahu anh:

"İsa'nın babası mı vardı?" Sahabelerden biri Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onu böyle künyelediğine şahitlik etti. Bunun üzerine şöyle dedi:

"Muhakkak ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bağışlanmıştır. Biz ise bize ne yapılacağını bilmiyoruz" böylece onu: "Ebu Abdillâh" diye künyeledi.

Begavi Zeyd b. Eslem yoluyla babası Eslem radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Ömer radiyallahu anh Mugire'yi Bahreyn'e göndermişti.

Ancak Bahreynliler ondan hoşlanmadılar ve şikâyet ettiler. Bunun üzerine bu görevden alındı. Halk onun kendilerine tekrar görevlendirilmesinden korktular ve yüz bin dirhem topladılar. Bunları liderleri, Ömer radiyallahu anh'e getirdi ve:

“Mugire bunu seçti ve bana verdi” dedi. Ömer radiyallahu anh onu çağırdı ve sordu. Mugire radiyallahu anh:

“Yalan söylüyor, iki yüz bin olacaktı” dedi. Ömer r. anh:

“Bunu neden yaptın?” deyince Mugire:

“Ailemin çokluğu sebebiyle” dedi. Bahreyn’linin eli yanına düştü ve ne az ne de çok Mugire’nin bir şey vermediğine dair yemin etti. Bunun üzerine Ömer radiyallahu anh Mugire’ye:

“Bunu neden yaptın?” diye sordu. O da:

“O bana iftira etmişti, ben de onu rezil etmek istedim” dedi.

İbn Sad dedi ki: “Uzun boyluydu. Yermük Savaşında gözünden yaralanmıştı. Kızıl saçlıydı. Dudakları ince idi. Cüsseliydi. Kalın pazulu idi. Omuzlarının arası genişti. Ona: Mugiretu’r-Re’y denilirdi.”

Buharî Tarih’te⁵¹⁹ dedi ki: “Ebu Nuaym, Zekeriya’dan, o da Şa’bi’den rivayet eder:

“59 yılında Receb ayında Çarşamba günü Mugire b. Şu’be’nin zamanında güneş tutuldu. Mugire kalktı ve ben de buna şahidim...” böylece kıssayı zikretti.” Doğrusu bu 49 yılı olmalıdır.

101

Muhammed b. Mesleme*Radıyallahu anh*⁵²⁰

İsmi ve nesebi: Muhammed b. Mesleme b. Seleme b. Halid b. Adiy b. Mecdea b. Harise b. El-Hazrec b. Amr b. Malik el-Evsi el-Ensari el-Evsî el-Harisi. Künyesi: Ebu Abdirrahman'dır. Medine'lidir. Abdüleşhel oğullarının anlaşmalısı idi.

El-Vakıdî'nin kavline göre; Peygamberlikten yirmi iki yıl önce doğmuştur. Cahiliyye döneminde Muhammed ismini alanlardan biridir. Künyesinin Ebu Abdillah veya Ebu Said olduğu da söylenmişse de ilki (Ebu Abdirrahman künyesi) daha çok kullanılmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir.

İbn Abdilberr şöyle demiştir: Ondan oğlu Mahmud, Züeyb, Misver b. Mahrame, Sehl b. Ebi Hasme, Ebu Burde b. Ebi Musa, Urve, el-A'rac, Kabisa b. Hısn ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Şahin, Abdullah b. Süleyman b. El-Eş'as'ın şöyle dediğini nakletmiştir:

520 El-İsabe (7808) Usdül-Gabe (4761) el-İstiab (2372) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/62)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Muhammed b. Mesleme b. Seleme'dir. Benu Harise b. Haris b. Hazrec'den olup, Benu Abdil Eşhelin muahhididir. Ona Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kahramanı denirdi. Peygamber onu Karkaratu'l-Küdr gazvesinde Medine'de kendi yerine bıraktı.

Siyah renkli, uzun boylu, büyükçe, başının tepesinin saçları dökük bir adamdı. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'le beraber Bedir'de ve diğer bütün olay yerlerinde hazır bulundu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra tahtadan bir kılıç edindi ve onu kınına koydu. Ne Cemelde ne Sıffin'de hazır bulundu ve ne de fitne zamanında savaştı.

Ebu Abdirrahman künyesini taşırdı. Medine'de yerleşti ve orada 46 yılı seferinde veya 43 yılında öldü. Mervan b. Hakem de namazını kıldırıldı.

Çocuklarından on erkek, altı da kızı vardı.

“Muhammed b. Mesleme radiyallahu anh Bedir Savaşına katıldı. O ve oğulları; Cafer, Abdullah, Sad, Abdurrahman ve Ömer, Peygamber’in sahabesi oldular. Onun şöyle dediğini işittim:

“Onu Şam halkı öldürdü.”

Hişam b. Hasen yoluyla da şöyle dediğini rivayet eder:⁵²¹
“Muhammed b. Mesleme şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana bir kılıç verdi ve şöyle buyurdu:

“Savaşan müşriklere karşı bununla savaş. Ümmetimin birbiriyle vuruştuklarını gördüğünde, Uhud’a kılıncınla git! Kırılıncaya kadar onu (taşa) çal. Sonra evinde otur. Sana günahkâr bir el veya ölüm gelinceye kadar (evinden çıkma)”⁵²² Ben de öyle yaptım.”

Derim ki: Bu rivayetin ravileri güvenilirdir. Ancak el-Hasen (el-Basri), Muhammed b. Mesleme’den birşey işitmemiştir.

İbn Sad dedi ki: “İlk müslüman olanlardandır. Musab b. Umeyr radiyallahu anh’ın vesilesiyle, Sad b. Muaz’dan önce müslüman olmuştur.”⁵²³

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla Ebu Ubeyde radiyallahu anh arasında kardeşlik kurmuştur. Bedir ve daha sonraki savaşlara Tebuk Gazvesi hariç, katılmıştır. Tebuk Gazvesinde Resûlullah onu Medine’de kendi yerine bırakmıştır. Ka’b b. Eşref ve İbn Ebi’l-Hukayk’i öldürmeye gidenlerden biri idi.

İbn Abdilberr dedi ki: Sahabenin faziletliyelerinden idi. Gazvelerden birinde Resûlullah onu Medine’de yerine halife bırakmıştı. Fitneden uzak duranlardan idi. Cemel ve Sıffin’e katılmamıştır.”

Huzeyfe radiyallahu anh onun hakkında şöyle dedi: “Fitnenin kendisine zarar vermeyeceği birini tanıyorum” Sonra bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den işittiğini açıkladı. Bunu Begavi ve başkaları rivayet etmişlerdir.

İbnu’l-Kelbi dedi ki: “Ömer radiyallahu anh onu Cuheyne ka-

521 İbn Hişam (2/248)

522 Ahmed (4/225) Taberani (19/235) İbn Kesir Camiu’l-Mesanid (11/157)
İbnu’l-Esir Usdü’l-Gabe (4/82)

523 Tabakat (3/18)

bilesinin zekatları için görevlendirdi.” Başkaları dediler ki:

“Ömer radiyallahu anh’ın yanında şehirlerdeki kapalı meseleleri açıklığa kavuşturmak için yardımcıydı. Sad b. Ebi Vakkas Kûfe’de köşk bina ettiğinde durumu keşfetmesi için Muhammed b. Mesleme radiyallahu anh’ı elçi olarak göndermişti.”

İbnu’l-Mubarek ez-Zühhd adlı eserinde Abaye b. Rifa’a’dan rivayet ediyor:

“Ömer r.anh’a, Sad b. Ebi Vakkas r.anh’ın bir köşk edindiği ve ona bir dış kapı yaptırdığı, bunun üzerine “gürültü kesildi” dediği haberi ulaştı. Ömer r.anh Muhammed b. Mesleme radiyallahu anh’ı ona elçi olarak gönderdi. Ömer r.anh bir işin istediği gibi olmasını arzu ettiği zaman onu gönderirdi. Ona şöyle dedi:

“Sad’ın yanına git ve onun dış kapısını yak!” Bunun üzerine Kûfe’ye gitti. Kapıya gelince çakmağını çıkardı, ateş hazırladı ve kapıyı yaktı. Bunun üzerine Sad radiyallahu anh’e haber verdiler ve o da geldi...” Kıssayı böylece zikretti.

İbn Şahin dedi ki: “Sahabenin önde gelenlerindendir. Medine’de yerleşmiştir. Osman radiyallahu anh’ın öldürülmesinden sonra Rabeze’ye yerleşmiştir.”

El-Vakıdî dedi ki: “Medine’de 46 yılı Safer ayında, 77 yaşında vefât etti.” El-Medainî, vefât tarihini 43 yılı olarak vermiştir.

İbn Ebi Davud dedi ki: “Muhammed b. Mesleme radiyallahu anh’ı Şam’lılar öldürmüştür.”

Yakub b. Sufyan, Tarih’inde; “Şam’lılardan Ürdün’lü biri, Muhammed b. Mesleme radiyallahu anh evindeyken onun yanına girdi ve öldürdü” demiştir.⁵²⁴

Muhammed b. Er-Rabi, Sahabetu Mısır’da şöyle der: “Ömer radiyallahu anh Muhammed b. Mesleme’yi Mısır’da bulunan Amr radiyallahu anh’e gönderdi ve malını taksim etti.” Bu sözün isnâdını vermiş ve şöyle demiştir:

“Medine’de 43 yılında, 77 yaşında vefât etmiştir. Uzun boylu, ölçülü hareket eden ve saçları dökülmüş idi.”

524 Ebu Davud (4664) Ahmed (3/493) Hakim (3/434) Taberani (19/497) Ebu Nuaym Marifetu’s-Sahabe (2/40) İbn Sad (3/444) İbn Kesir Camiu’l-Mesaniid (11/156)

102

Nu'mân b. Beşir*Radıyallahu anhum*⁵²⁵

İsmi ve nesebi: el-Nu'man b. Beşir b. Sad b. Sa'lebe b. Culas b. Zeyd el-Ensari el-Hazreci. Künyesi: Ebu Abdillâh'tır. Meşhurdur. Kendisi de babası da sahâbedir.

El-Vakıdî dedi ki: "İslâm'da doğan ilk ensar çocuğudur. Hicretten 14 ay sonra doğmuştur."⁵²⁶

İbnu'z-Zubeyr radıyallahu anhumâ şöyle demiştir: "en-Nu'man b. Beşir benden 6 ay daha büyüktür."

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Halid b. Abdillâh b. Ravahâ'dan, Ömer ve Aîşe radıyallahu anhum'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğlu Muhammed, azatlısı Salim, Urve, eş-Şa'bi, es-Sebiî, Ebu Kılabe, Hayseme b. Abdırrahman, Simak b. Harb ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Mushir, Şu'be b. Abdilaziz'den şöyle dediğini nakletti: "Fudale b. Ubeyd r.anh'den sonra Dimeşk kadısı olmuştur."

Simak b. Harb şöyle dedi: "Muaviye radıyallahu anh onu Küfe valisi olarak görevlendirdi. İştittiği şeyle hitap ederdi."

525 El-İsabe (8731) Usdül-Gabe (5230) el-İstiab (2643) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/107)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ensardandır. Ebu Abdillâh künyesini alır. Annesi Amre bint-i Revahe'dir. Abdullah b. Revahe'nin bacasıdır. Şair bu kadının hakkında şöyle der:

"Amre kadınların şerefli ve hayırlılarından olup elbisesinin yenlerinde misk kokusu yerleşip kokmaktadır."

Bunu söyleyen birisinin bu sözünü Numan işitince, onu susturdular. Bunun üzerine Nu'man dedi ki "Haktan başka bir şey söylemedi, kötü de söylemedi."

Şam'da Selemye ile Humus'un arasında bir yere hile ile götürülerek katletildi

526 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (12/145)

El-Heysem şöyle dedi: “Muaviye radiyallahu anh onu Kûfe emirliğinden, Humus emirliğine nakletti. Kûfe’ye Ubeydullah b. Ziyad görevlendirildi. Muaviye’nin, Yezid’i halife bıraktığında ve Yezid b. Muaviye öldüğünde Şam’da idi. En-Nu’man radiyallahu anh 65 yılında hile ile öldürüldü.⁵²⁷

527 İbn Asakir Muhtasaru Tarihi Dımeşk (26/160)

103

Nu'mân b. Amr b. Mukarrin*Radıyallahu anh*⁵²⁸

Begavi onu es-Sahabe'de zikretmiş ve en-Nu'man b. Amr b. Mukarrin radıyallahu anh'den şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslümana sövmek fık, onunla savaşmak küfürdür."⁵²⁹

İbn Şahin, Ebu Halid yoluyla rivayette bulunarak onun ismini Numan b. Mukarrin şeklinde zikretmiştir. Doğrusu öncekidir.

Yine İbn Şahin Amr b. En-Nu'man b. Mukarrin'den rivayet ediyor: Müzeyne kabilesinden bazı adamlar geldi ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e zekat verecek malları olmadığını söylediler. Nu'man b. Mukarrin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ganimetlerle geldi ve bununla ilgili olarak şu ayet nâzil oldu:

"Bedevilerden öyleleri de vardır ki Allah'a ve âhiret gününe iman eder ve infak ettiğini Allah katında yakınlıklara ve Resûlü'nün duasına nâil olmaya vesile sayar." (Tevbe 99)
Amr b. Numan, Numan b. Amr b. Mukarrin'in amcaoğludur. Bunu bir karıştırma olduğu da söylenmiştir. Numan radıyallahu anh'ın Peygamber'den bu rivayetin mürsel olduğu da söylenmiştir.

528 El-İsabe (8755)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Evs'dendir. Evs de Müzeyne'dendir. Şu kadar var ki bunlar Osman'ın çocuklarından değildir. Bunların sayısı da azdır.

Numan Ömer'in hilafetinde Nehavendi feth etti. Bu sırada katlolu-lundu. Kabri de burada Esfizaban denen yerdedir. Talha b. Huveylid'in Amr b. Madikerb'in ve müslümanlardan bir cemaatin kabirleri de buradadır.

Bunun iki kardeşi vardır. Bunlar, Süveyd b. Mukarrin ile Ma'kel b. Mukarrin'dir. Bunların hepsi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivayet ederler. Bunların ikamet yerleri de Kûfe'dir. Ma'kel b. Mukarrin ise Amretü'l-Müznî'nin babasıdır.

529 Buhari (48) Tirmizi (1983) Nesai (4120) İbn Mace (69)

104

Osman b. Maz'un*Radıyallahu anh*⁵³⁰

İsmi ve nesebi: Osman b. Maz'un b. Habib b. Vehb b. Huzafe b. Cumah el-Cumahi.

İbn İshak⁵³¹ dedi ki: "On üç kişiden sonra müslüman oldu. Habeşistan'a hicret etti. O ve oğlu el-Saib ilk hicret eden cemaatte idiler. Kureyşin Müslüman olduğu haberi onlara ulaşınca geri döndüler. Osman radıyallahu anh el-Velid b. El-Mugire'nin himayesine girmişti. Sonra onun himayesini reddetti ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in üzerinde bulunduğu şeye râzı oldu." Lebid b. Rebia ile aralarında geçen şu kıssayı da zikreder: Lebid:

"Dikkat edin! Allah dışında her şey bâtıldır." diye beyit söyleyince Osman b. Maz'un radıyallahu anh:

"Doğru söyledin" dedi. Lebid:

"Ve her nimet mutlaka yok olacaktır" deyince de:

"Yalan söyledin! Cennet nimetleri son bulmaz" dedi. Bunun üzerine onlardan kılıcım alıp Osman radıyallahu anh'ın üzerine yürüdü ve bir tokat atarak gözünü morarttı.

Sahihayn'de, Sad b. Ebi Vakkas radıyallahu anh'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Osman b. Maz'un'un bekar yaşama isteğini reddetmiştir. Şayet izin verseydi elbette kendimizi hadım ederdik."

İbn Şahin ve Şuab'da Beyhaki, Aişe bt. Kudame 'den, o babasından ve o da amcasından rivayet ediyorlar:

"Dedim ki: Ey Allah'ın Resûlü! Bana savaşlarda bekar kal-

530 El-İsabe (5455) Usdül-Gabe (3588) el-İstiab (1798) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/375)

531 İbn Hişam (1/256)

mak zorluk veriyor. Hadımlaşmak için bana izin ver. Kendimi hadım edeyim mi?” bunun üzerine şöyle buyurdu:

“Hayır! Lakin ey İbn Maz’un, sana oruç tutmanı tavsiye ederim”⁵³²

Bezzar, Kudame b. Musa-babası-dedesi Kudame b. Maz’un yoluyla bir hadis rivayet etmiş ve şöyle demiştir:

“Onun başka rivayetini bilmiyorum”

Sahihayn’de, Ummu’l-Al’a radiyallahu anha’nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Osman b. Maz’un vefât ettiğinde:

“Ey Ebu’s-Saib! Allah’ın sana ikramda bulunduğuna şahidim” dedim.”

Bedir Savaşına katıldıktan sonra hicretin 2. yılında vefât etmiştir. Medine’de vefât eden ilk muhacirdir ve el-Bakî’ye defnedilenlerin ilkidir.

Tirmizi⁵³³, el-Kasım yoluyla Aişe radiyallahu anha’dan şöyle dediğini rivayet ediyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Osman b. Maz’un radiyallahu anha’nın naaşım öptü. Gözlerinden yaşlar akarak ağlıyordu. Oğlu İbrahim ibnu’n-Nebi sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiğinde de şöyle buyurdu:

“Salih selefimiz Osman b. Maz’un’a katıl!”⁵³⁴

532 Buhari (5073-74) Tirmizi (1083) Nesai (3212) İbn Mace (1848) Ahmed (1/175) Taberani (9/8313-14)

533 Tirmizi (989)

534 Usdü’l-Gabe (3/225) el-İstiab (3/165)

105

Osman b. Ebi'l-As es-Sakafî*Radıyallahu anh*⁵³⁵

İsmi ve nesebi: Osman b. Ebi'l-As b. Beşir b. Abdiduhman b. Abdillâh b. Humam es-Sekafî. Künyesi: Ebu Abdillâh.

Basra'da yerleşmiştir. Sakif elçisi olarak müslüman olmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Taifte görevlendirmiştir. Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma da onu bu görevde bırakmışlar, sonra Ömer radıyallahu anh onu 15 yılında Umman ve Bahreyn'e görevlendirmiştir. Sonra Basra'ya yerleşmiştir. Muaviye radıyallahu anh'ın döneminde vefât edinceye kadar orada kalmıştır.

Hicri 50 veya 51 yılında vefât ettiği söylenmiştir. Sakif kabilisinin riddetten (dinden dönmekten) engelleyen kişidir. Onlara şöyle hutbe vermiştir:

“Sizler insanların en son müslüman olanlarısınız. İrtidad edip dinden dönenlerin ilki de siz olmayın!”

Ondan gelen rivayete göre, Amine'nin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i doğurduğuna şahit olmuştur. Bu kıssayı ed-De-lail'de Beyhaki ve Taberani Muhammed b. Ebi Suveyd es-Sekafî - annesi yoluyla rivayet etmişlerdir. Buna göre 120 seneye yakın yaşamıştır.

Osman b. Ebi'l-As radıyallahu anh, Peygamber sallallahu

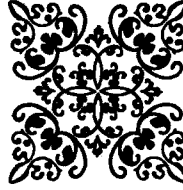
535 El-İsabe (5443) Usdül-Gabe (3575) el-İstiab (1791) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/373)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ebu Abdillâh ile künyelenir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Taife emir tayin etti. Ömer'in hilafetinde birkaç yıl geçinceye kadar onda kaldı. Ömer radıyallahu anh onu Umman'a ve Bahreyn'e amil etti. Tevecc'e yürüdü. Sührükle savaştı. Sührük'ü katletti. Osman Basra'da yerleşti. Osman b. Affan da ona 12 bin cerib arazi ikta etti. Muaviyenin hilafeti sırasında öldü. Bunun eşraftan olan nesli vardır.

aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Rivayetleri Sahihu Muslim'de ve Sünen'de yer almıştır. Kendisinden de; kardeşinin oğlu Yezid b. El-Hakem b. Ebi'l-As, azatlısı Ebu'l-Hakem, Said b. El-Museyyeb, Musa b. Talha, Nafi b. Cubeyr b. Mut'im, Abdullah b. Eş-Şihhîr'in iki oğlu; Ebu'l-A'lâ ve Mutarrif ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

El-Merzubani, Mu'cemu's-Şuara'da şöyle zikretmiştir: "Osman b. Bişr b. Abd b. Duhman Cahiliye'de Amr b. Ma'dikerb'e sert davranırdı..." Bu kendi dedesine kadar olan nesebimidir yoksa amcasının nesebi midir bilmiyorum.

106

Rafi' b. Hadîc*Radiyallahu anh*⁵³⁶

İsmi ve nesebi: Rafi b. Hadic b. Rafi b. Adiy b. Yezid b. Cuşem b. Harise b. El-Haris b. El-Hazrec b. Amr b. Malik b. El-Evs el-Ensari el-Evsî el-Harisî. Künyesi: Ebu Abdillâh veya Ebu Hadic. Annesi: Beyada oğulları kabilesinden Halime bt. Mes'ud b. Sinan b. Amir'dir.

Bedir gününde savaşa katılması için Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e arz edildi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu küçük buldu. Uhud Savaşına katılmasına izin verdi ve o da Uhud Savaşıyla daha sonraki savaflara katıldı.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve amcası Zuheyr b. Rafi'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de oğlu Abdurrahman, torunu Abaye b. Rifaa, es-Saib b. Yezid, Mahmud b. Lebid, Said b. El-Museyyeb, Nafi b. Cubeyr, Ebu Seleme b. Abdirrahman, Ebu'n-Necaşi, Rafi'nin azatlısı, Süleyman b. Yesar ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Hicri 44 yılı başlarında yarası azana kadar Medine'yi vatan edinmiştir. 86 yaşında iken vefât etmiştir. Medine'de kavminin temsilcisi idi.

536 El-İsabe (2528) Usdül-Gabe (1580) el-İstiab (728) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/172)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu Ensardan Evs kabilesindendir. Ebu Abdullâh künyesini taşır. Uhud ve Hendek savaşlarına hazır bulundu. Bıyıklarını o derece kısaltırdı ki adeta tıraş etmiş gibiydi. Sakalını sarıya boyardı.

Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanından beri kendisinde bulunan bir yarasından dolayı öldü. 86 yaşında olduğu halde hicri 73 yılında hayatı sona erdi.

Kardeşi Rifaa b. Hadic Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'le sohbetinde bulundu. Amcası Zuheyr b. Rafi ile bunun oğlu Esid b. Züheyr Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivayet ettiler.

Vefatı hakkında el-Vakidî de böyle demiştir. Cenaze namazını İbn Ömer r.anhuma'nın kıldırıldığı sabit olmuştur. El-Vakidî bunu açıkça belirtti. İbn Ömer r.anhuma 44 yılı başlarında hayatta idi.

İbn Ömer radiyallahu anhuma İbnu'z-Zubeyr'in öldürülmesinden sonra Mekke'de idi. Sonra Rafi radiyallahu anh fırlatılan bir mızrakla isabet aldığı yaradan dolayı vefât etmiştir. Sanki Rafi radiyallahu anh İbn Ömer radiyallahu anhuma'nın Medine'ye gelmesine kadar kalmış, sonra vefât etmiş ve İbn Ömer radiyallahu anhuma onun cenaze namazını kıldırmıştır. İbn Ömer radiyallahu anhuma ondan daha sonra vefât etmiştir. Veyahut Rafi radiyallahu anh 43 yılında, İbn Ömer radiyallahu anhuma hac yapmadan önce vefât etmiş olabilir. Zira İbn Ömer radiyallahu anhuma'nın onun cenazesine katıldığı sabit olmuştur.

Ebu Nadre şöyle demiştir: "Rafi b. Hudeyc'in cenaze namazı için İbn Ömer radiyallahu anhuma'nın topluluğuyla çıktım. Bir kadın çıkıp çılgık attı. İbn Ömer radiyallahu anhuma ona:

"Sakin ol! Zîra o ihtiyar bir adamdır. Allah'ın azabına tâkâtî yoktur" dedi.

Yahya b. Bukeyr şöyle dedi: "73 yılının başlarında vefât etti." Bu bir şüphedir.

Buhari⁵³⁷ ise: "Muaviye radiyallahu anh zamanında vefât etti." demiştir. Güvenilir olan budur. Bunun dışındakiler çürük sözlerdir. Bu konudaki isnadı ileride, Üm Abdilhamid'in hal tercemesinde gelecektir.

İbn Kanî vefât tarihini 59 yılı olarak belirtmiştir.

İbn Şahin şöyle rivayet etmiştir: "Rafi radiyallahu anh Uhud gününde bir ok yarası aldı. Resûlullah ona:

"İstersen oku çıkar ve üzerine kadife ört, ben de senin için kıyamet gününde şehit olduğuna şahitlik edeyim."⁵³⁸ Osman r.anh'ın halifelik döneminde bu yara azdı ve vefât etti.

Böyle diyor fakat doğrusu, daha önce geçtiği gibi Muaviye radiyallahu anh'ın hilafetinde vefât etmiş olmasıdır. Muhtemelen yaranın azması ile vefât arasında bu kadar süre geçmiştir.

537 Tarihu'l-Kebir (1/303)

538 Ahmed (6/378) Hakim (3/56)

107

Sehl b. Ebî Hasme*Radıyallahu anh*⁵³⁹

İsmi ve nesebi: Sehl b. Ebi Hasme b. Saide b. Amir b. Adiy b. Mecdea b. Harise b. El-Haris b. Amr b. Malik b. El-Evs el-Ensari el-Evsî. Babasının ismi hakkında ihtilaf edilmiştir. Abdullah veya Amir olduğu söylenmiştir. Annesi: Ümmü'r-Rebi bt. Salim b. Adiy b. Mecdea'dır.

Denildi ki: Resûlullah'ın vefâtı anında Sehl r.anh yedi veya sekiz yaşında idi.⁵⁴⁰ Resûlullah'dan hadisler rivayet etmiştir. Yine Zeyd b. Sabit ve Muhammed b. Mesleme r. anhumadan da rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğlu Muhammed, kardeşinin oğlu Muhammed b. Süleyman b. Ebi Hasme, Buşeyr b. Yesar, Salih b. Havvat, Nafi b. Cubeyr, Urve ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Ebi Hatem⁵⁴¹, babasından naklen şöyle demiştir: "Ağaç altında biat etmiştir. Bedir dışındaki savaflara katılmıştır. Uhud gecesinde Resûlullah'ın rehberliğini yapmıştır."

İbnu'l-Kattan dedi ki: "Bu doğru değildir. İmamlar onun Resûlullah vefât ettiği esnada 8 yaşlarında olduğunda ittifak etmişlerdir. İbn Mende, İbn Hibban⁵⁴², İbnu's-Seken, el-Hakim Ebu Ahmed ve el-Taberi de bu imamlardandır. Muaviye r.anh'ın halifeliği döneminde vefât ettiği belirtilmiştir. Bu konuda onu, babasıyla karıştırmıştır. Anladığım kadarıyla o, Sehl b. El-Hanzaliyye hakkında "Bütün savaflara katılmıştır." diyen kimse sebebiyle karıştırmıştır. Zira bu vasıflar İbnu'l-Hanzaliyye radıyallahu anh'a aittir.

Denildi ki: "Bu vasıflara sahip olan, onun babası Ebu Hasme'dir. Resûlullah onu haber toplamak üzere göndermişti ve Uhud Savaşında rehber idi."

539 El-İsabe (3524) Usdü'l-Gabe (2285) el-İstiab (1087) T.E. Sahabe (1/243)

540 Ahmed (3/448)

541 El-Cerh ve't-Ta'dil (4/200)

542 Es-Sikât (3/169)

108

Sehl b. Huneyf*Radıyallahu anh*⁵⁴³

İsmi ve nesebi: Sehl b. Huneyf b. Vahib b. El-Ukeym b. Sa'lebe b. El-Haris b. Mecdea b. Amr b. Hubeyş b. Avf b. Amr b. Avf b. Malik b. Evs el-Ensari el-Evsî. Künyesi: Ebu Said veya Ebu Abdillah'tır. Bedir ehliendendir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Zeyd b. Sabit radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de oğulları; Ebu Uname Es'ad ve Abdullah (veya Abdurrahman), Ebu Vail, Ubeyd b. Es-Sibak, Abdurrahman b. Ebi Leyla ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

543 El-İsabe (3528)

Hicretin 9. yılında, Resûlullah Tebük Savaşı hazırlığına başlayınca, bütün Ashabı yardıma çağırdı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in teşviklerinin sonunda bilhassa zengin olanlar çok miktarda yardım ettiler. Bu hâli gören Sehl bin Huneyf çok duygulandı. Fakir olduğu ve Peygamber'in bu yardım da'vetine katılamadığı için çok üzüldü. Hemen eve gidip çocuklarının ihtiyaçları için ayırmış olduğu iki ölçek hurmayı getirerek Peygamber'e teslim etti ve dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bundan başka evde yiyecek hiçbir şeyimiz yoktur. Bu benim ve kızımın yardımlarıdır. Kabul buyurunuz ve bize bereketle dua ediniz." Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Sehl bin Huneyf'in getirdiği hurmaları bizzat kendi mübarek elleriyle diğer hurmaların üzerine koyup bereketle duâ etti.

Bu hali gören, İslâmiyeti kalben kabul etmeyen münafıklar, "Allahû Teâlâ'nın Sehl bin Huneyf'in iki ölçek hurmasına ihtiyacı yoktur." diyerek onun bu istek ve arzusunu ayıplayarak kınamışlardı. Hatta Sehl bin Huneyf'in Allahû Teâlâ'ya ve Peygamberimize karşı olan samimî duygu içerisindeki davranışını hafife alarak, Medîne şehrinin sokaklarında alay konusu ettiler. Sokakta onu gördükleri zaman ona bakarak güldüler. Münafıkların bu davranışları üzerine; Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerim'in Tevbe sûresinin 79. âyet-i kerîmesini indirdi. Burada meâlen buyruldu ki:

"Sadaka hususunda bağışlarda bulunan mü'minlerle, bir tür-

İlk Müslüman olanlardandır. Bedir Savaşına katılmıştır. Uhud Savaşında insanlar dağıldığı sırada sebât etmiştir. O gün ölmek üzere Biat etmişti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona ok veriyor ve teşvik ederek şöyle buyuruyordu:

“Sehl’e ok yetiştiriniz. Çünkü o, Sehl’dir, rahat, iyi ok atar”⁵⁴⁴

Ömer radiyallahu anh şöyle derdi: “Sehl tasasızdır.”

Hendek Savaşına ve diğer savaflara da katılmıştır. Ali radiyallahu anh Cemel Savaşından sonra onu Basra’da yerine halife bırakmıştır. Sonra onunla beraber Sıffin Savaşına katılmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Sehl b. Huneyf ile Ali b. Ebi Talib arasında kardeşlik kurduğu söylenmiştir.

38 yılında vefât etmiştir. Vakıdî, Muhammed b. Ebi Umame b. Sehl yoluyla babasından rivayet ediyor:

“Sehl radiyallahu anh Kûfe’de vefât etti. Cenaze namazını Ali radiyallahu anh kıldırdı.”

El-Medaini dedi ki: “38 yılında vefât etti.”

Abdullah b. Mugaffel: “Ali r.anh onun cenaze namazını altı tekbirle kıldırdı. (Diğer bir rivayette beş tekbirle kıldırıldığı nakledilir) Şüphesiz o Bedir Savaşına katılanlardandır” demiştir.

İlü gücünün yettiğinden başkasını bulamayan fakirlerle başka türlü eğlenenler yok mu? Allah onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için pek acıklı bir azâb vardır.”

Allahû Teâlâ bu âyet-i kerîme ile Sehl bin Huneyf ve diğer Ashâb-ı Kırâmın samimî hareketlerini övdü. Münafıkları ise susturdu.

İbn Kuteybe el-Maarifte şu bilgileri verir:

Bu, Ensar’dan (Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ve müslümanların yardımcılarından)dır. Amr b. Avf oğullarındandır. Ebu Said ile künyelenir. Ali b. Ebi Tâlible beraber Sıffin hadisesinde hazır bulundu. Kûfe’de ikamet ediyordu ve orada Hicri 38 yılında öldü. Cenaze namazını da Ali b. Ebi Talib kıldırdı ve namazda altı tekbir getirdi ve dedi ki: Bu, Bedirlidir.

Bunun oğlu Ebu Ümame b. Sehl, çok hadis rivayet edenlerdendir. Bunun adı, Es’ad’dır. Dedesi olan Esad b. Zürene’nin adıyla adlandırılmıştır ki bu, onun annesinin babasıdır.

Sehl’in birçok oğulları olup Medine’de ve Bağdatta nesli bulunmaktadır.

109

Sehl b. Sa'd*Radıyallahu anh*⁵⁴⁵

İsmi ve nesebi: Sehl b. Sad b. Malik b. Halid b. Sa'lebe b. Harise b. Amr b. El-Hazrec b. Saide el-Ensari es-Saidi. Meşhur sahabelerdendir. İsmi'nin önceden Hazn olup Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından Sehl olarak değiştirildiği rivayet edilmiştir. Bunu İbn Hibban nakletmiştir.⁵⁴⁶

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ubeyy'den, Asım b. Adiy'den, Amr b. Abese'den, Mervan'dan rivayette bulunmuştur. Mervan, Sehl'den daha küçüktür.

Kendisinden de; oğlu el-Abbas, Ebu Hazım, ez-Zuhrî ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ez-Zuhrî dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât ettiğinde Sehl b. Sad radıyallahu anh 15 yaşında idi.⁵⁴⁷ Medine'de vefât eden sahabelerin sonuncusudur. 91 yılında vefât etmiştir. Bundan daha önce vefât ettiği de söylenmiştir.

El-Vakıdî; "Yüz sene yaşadı" demiştir. Ebu Hatem⁵⁴⁸ de aynı-sını söyledi ve "veya daha fazla yaşadı" diye ekledi. 96 yaşında vefât ettiği de söylenmiştir.

İbn Ebi Davud, onun el-İskenderiye'de vefât ettiğini iddia etmiştir. Katade'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Sehl b. Sa'd radıyallahu anh Mısır'da vefât etti." Muhtemelen bu bir yanılıdır. Zira doğrusu Mısırda vefât eden, oğlu el-Abbas'tır.

545 El-İsabe (3534) Usdü'l-Gabe (2293) el-İstiaab (1094)

546 Es-Sikât (3/168)

547 İbn Kesir; Cami'u'l-Mesanid (6/91)

548 El-Cerh ve't-Tadil (4/198)

110

Sa'd b. Muaz*Radıyallahu anh*⁵⁴⁹

İsmi ve nesebi: Sa'd b. Muaz b. En-Nu'man b. İmriu'l-Kays b. Zeyd b. Abdileşhel b. Cuşem b. El-Haris b. El-Hazrec b. En-Nebit b. Malik b. El-Evs el-Ensari el-Eşhelî. Künyesi: Ebu Amr'dır. Evs kabilesinin efendisidir. Annesi; sahabe hanımlardan Kebşe bt. Rafi'dir.

Bedir Savaşma katıldığı hususunda ittifak vardır. Hendek Savaşında okla vurulmuş, bundan sonra Beni Kurayza'da hükmedene kadar veya bu konuda davetine icabet edilene kadar bir ay daha yaşamış, sonra yarası azmış ve vefât etmiştir. Bunu Buhari rivayet etmiştir. Bu hâdise 5. Yılda olmuştur.

Cenazesi çıktığı zaman münâfıklar: "Ne kadar hafif!" dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Muhakkak ki onu melekler taşımaktadır" buyurdu.

Sahihayn'de ve başka eserlerde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Arş, Sa'd b. Muaz'ın vefâtı sebebiyle titremiştir."⁵⁵⁰

Aişe radıyallahu anha şöyle demiştir: Abdüleşheloğulları kabilesinden şu üç kişiden faziletli biri yoktur: Sa'd b. Muaz, Useyd b. Hudayr ve Abbad b. Bişr

İbn İshak dedi ki: "Musab b. Umeyr radıyallahu anh'ın vesilesiyle Müslüman olduğunda Abdüleşheloğullarına şöyle dedi:

"Siz Müslüman oluncaya kadar erkeklerinizle de kadınlarınızla da konuşmayacağım." Böylece Müslüman oldular. Sad b. Muaz radıyallahu anh insanların İslâm'a en bereketlisi oldu.

549 El-İsabe (3205) Usdü'l-Gabe (2045) el-İstiab (2963)

550 Buhari (3803) Muslim (2696) İbn Mace (158) Ahmed (3/316) Taberani (6/5335)

İbn İshak⁵⁵¹, Hendek kıssasında Aişe radiyallahu anha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Harise oğullarının kalesinde idim. Sad b. Muaz'ın annesi de yanımdaydı. Sad b. Muaz şöyle diyerek geldi:

Ey deve, biraz bekle savaş çıkacak!

Ecel geldiği zaman ölümden güzeli yoktur.⁵⁵²

Bunun üzerine annesi: “Ey oğlum! Sen de katıl, geç kaldın.” Ben de annesine dedim ki:

“Ey Ümmü Sa'd! Sa'd'ın zırhının şundan uzun olmasını istemedim.” Göremediği bir taraftan ona bir ok isabet etti. Oku atan şöyle dedi:

“Bunu al! Ben Arika'nın (köklünün) oğluyum!” o da:

“Allah da senin yüzüne ateşi köklesin” dedi. İbnu'l-Arika; Amir b. Lüey oğullarından Hibban b. Abdimentaftır. El-Arika annesinin adıdır.

Denildi ki; Sad radiyallahu anh'ı okla vuran kişi Ebu Umam el-Cuşemi'dir.

Buhari⁵⁵³, Ebu Said el-Hudri radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Kurayza oğulları, Sad'ın hükmüne yenik düşünce, o bir merkep üzerinde geldi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Efendiniz için kalkınız.” buyurdu.

551 İbn Hişam (3/179)

552 Ucdü'l-Gabe (2/314) Siyretu'n-Nebeviye (3/179) Suheyli Ravdu'l-Unf (2/192)

553 Buhari (6262)

111

Sa'd b. Ubade*Radiyallahu anh*⁵⁵⁴

İsmi ve nesebi: Sa'd b. Ubade b. Duleym b. Harise b. Haram b. Huzeyme b. Sa'lebe b. Tarif b. El-Hazrec b. Saide b. Ka'b b. El-Hazrec el-Ensari. Hazrec'in efendisidir. Künyesi: Ebu Sabit ve Ebu Kays'tır. Annesi: sahabe hanımlardan Amre bt. Mes'ud'dur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hayatta iken 5. Yılda vefât etmiştir.

Sa'd radiyallahu anh Akabe Biatına katılmıştır. Nakiblerden biri idi. Bedir Savaşına katılıp katılmadığında ihtilaf edilmiştir. Buharî katıldığını tesbit etmiştir.⁵⁵⁵

554 El-İsabe (3174) Usdül-Gabe (2012) el-İstiab (949)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Sa'd b. Ubade b. Düleym'dir. Hazrec'den Beni Said'den Ebu Sabit ile künyelenirdi. Cahiliyye'de yazı yazmasını bilirdi. Yemesini ve ok atmasını iyi bilirdi. Kâmil adıyla adlanırdı. Bedir'de hazır bulunmadı. Çünkü vücudunu yılan sokmuştu. Sonra bütün olay yerlerinde hazır bulundu.

Resulullah (s.a.v.)'ın vefâtından sonr Şam'a gitti ve Buhuran'da Ömer'in hilafetinin ikibuçuk senesinde vefât etti. Ölümünün sebebi şu idi: O bir yerde bevl etmek üzere oturdu, hemen yılan tarafından sokuldu, aynı anda öldü. Cildi de yemyeşil oldu.

Onun çocuklarından bir adam dedi ki: Biz onun Medine'de öldüğünü bilemedik. Ta şu ana kadar ki, bir takım çocukları kuyuda söyleyen bir sözcüğü dinledikleri haberi bize gelinceye kadar. O şöyle derdi:

“Şüphesiz Hazrec'in efendisi, Sa'd b. Ubade'yi katlettik.

Ona iki okla, vurduk, fakat kalbini yaramadık.”

Denilir ki o, yılan tarafından sokuldu. Doğru olan da budur.

Onun çocuklarından Kays b. Sa'd vardır. Ebu Abdî'l-Melik künyesi ile künyelenir. Resûlullah (s.a.v.)'den birçok hadisler rivayet etti. Medine'de Muaviye'nin hilafetinin sonunda vefât etti.

Sa'd b. Sa'd'ı, deyince Ebu'd-Dar'ın kızı bunun kıssası idi. Onun bu kadından doğma çocukları vardır.

555 Tarihu'l-Kebir (2/59)

İbn Sad⁵⁵⁶ rivayet ediyor: “Bedir Savaşına çıkmak için hazırlandı. Fakat bir hayvan tarafından ısırıldığı için katılamadı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“(Bedire katılmak) için çok istekliydi” buyurdu.

İbn Sad dedi ki: “Arapça yazardı. Yüzücülüğü ve ok atıcılığı iyiydi. Bu yüzden ona: “el-Kamil” denilirdi. O, babası ve çocukları cömertlikleriyle meşhur idiler. Onların bir yemekhaneleri vardı ve her gün kapısında:

“Yağ ve et isteyen Düleym b. Harise’nin yemekhanesine gelsin.” diye seslenilirdi. Sad r.anh’ın yemek kabı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ve hanımlarının evine gönderilirdi.”

Miksem, İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem her yerde iki sancağı vardı. Muhacirlerin sancağı Ali radiyallahu anh’de, Ensarın sancağı ise Sad b. Ubade radiyallahu anh’de idi.”

Ahmed, Kays b. Sad’dan rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi evimizde ziyaret etti ve:

“Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullah” dedi...” hadisi böylece zikretmiştir. Bu rivayette ellerini kaldırıp şöyle buyurduğu da geçer:

“Allah’ım! Salât ve rahmetini Sad b. Ubade’nin ailesi üzerine kıl.”

Ebu Ya’la⁵⁵⁷, Cabir radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Ensar’a özellikle Abdullah b. Amr b. Haram ve Sad b. Ubade’den yana hayırlı karşılık versin.”

İbn Ebi’d-Dunya, İbn Sirin’den rivayet ediyor: “Akşam olunca suffice ashabından bir kişi, iki kişi veya bir topluluğu evine götürürler olurdu. Sad r. anh ise evine seksen kişi götürürdü.”

Darekutni, Kitabu’l-Eshiya’da, Urve’den rivayet ediyor: “Sad radiyallahu anh’ın yemekhanesinden birisi:

“Yağ ve et isteyen Sad’a gelsin” diye seslenirdi. Sad radiyal-

556 Tabakat (3/142)

557 Ebu Ya’la (4/2079)

lahu anh şöyle derdi:

“Allah’ım bana cömertlik yapabileceğim mal bağışla. Zira azı beni ıslah etmez.”

Muhammed b. Sirin şöyle demiştir: “Sad b. Ubade radiyallahu anh her gece suffe ashabından seksen kişiyi barındırıyordu.”

Sad radiyallahu anh’ın Ebu Bekir radiyallahu anh’e biat etmekten geri kalmasıyla ilgili kıssa meşhurdur. Şam’a gitmiş ve 15 yılında Huran’da vefât etmiştir. 16 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

Kendisinden; oğulları; Kays, Said ve İshak, torunu Şurahbil b. Said, sahabeden; İbn Abbas, Ebu Umame b. Sehl, mürsel olarak; el-Hasen (el-Basri) ve İsa b. Faid rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Davud⁵⁵⁸, Kays b. Sa’d radiyallahu anhuma’dan rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah’ım! Salat ve rahmetini Sad b. Ubade’nin ailesi üzerine kıl” Bu hadisi rivayet ettiği yerde şöyle demiştir:

“Kabrinin Dımeşk karyelerinden el-Guta’daki Meniyha’da olduğu söylenmiştir.”

Said b. Abdilaziz’den şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Busra’da vefât etmiştir. Burası Şam topraklarından fethedilen ilk şehirdir.”

112

Sefine

*Radiyallahu anh*⁵⁵⁹

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısıdır. İsminin; Mihran, Tahman, Mervan, Necran, Ruman, Zekvan, Keysan; Süleyman, Senne, Eymen, Mirkane, Ahmer, Ahmed, Rabah, Muflih, Umeyr, Muatteb, Kays, Abs veya İsa olduğu söylenmiştir. Bunların hepsi toplam 21 görüştür.

Fars asıllı olup Ümmü Seleme r. anha onu satın almış, sonra da Resûlullah'a hizmet etmesini şart koşarak azad etmiştir.⁵⁶⁰

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ümm Seleme ve Ali radiyallahu anhuma'dan rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; oğulları; Abdurrahman ve Ömer, Salim b. Abdillan b. Ömer, Ebu Reyhane ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Hammad b. Seleme, Said b. Cemhan'dan o da Sefine radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile bir yolculukta beraberdim. Topluluktan biri aciz kalınca örtüsünü üzerime attı ve bu sayede pek çok yük taşıdım. Bunun üzerine Resûlullah bana:

"Sen ancak bir sefine (gemi) olmalısın" buyurdu.⁵⁶¹

Batn-ı Nahle denen yerde yerleşmişti.

559 El-İsabe (3336) Usdül-Gabe (2130) el-İstiab (1140) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/238)

İbn Hibban Tarihu's-Sahabe'de (606) şöyle der: "Sefine Ebu Abdurrahman. Künyesinin Ebu'l-Buhteri olduğu da söylendi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Umm Selem radiyallahu anha'nın azatlısıdır. Sahabedir. Kendisinden Said b. Cemhan rivayette bulunmuştur. Batnı Nahle'de yerleşmiştir. İsminin Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısı Rabah olduğu söylenmiştir."

560 Ahmed (5/221) Taberani (7/85) İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (5/335, 336)

561 Ahmed (5/220, 222) Taberani (7/6440)

113

Safvân b. Assâl*Radıyallahu anh*⁵⁶²

İsmi ve nesebi: Safvan b. Assal el-Muradî. Zahir b. Amir b. Avseban b. Murad oğulları kabilesindendir.

Ebu Ubeyde dedi ki: "Hamdoğulları kabilesinden sayılmıştır." Sahabedendir.

Begavi dedi ki: "Kûfe'de yerleşti."

İbn Ebi Hatem: "Kûfe'lidir. Sahabeden olup, meşhurdur." dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de; Zirr b. Hubeyş, Abdullah b. Seleme ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber on iki gazveye katıldığını zikretmiştir. Bunu Begavi, Asım ve Zirr b. Hubeyş yoluyla rivayet etmiştir.

İbnu's-Seken şöyle demiştir: "Safvan b. Assal radıyallahu anh'ın; mestlere mesh, ilmin fazileti⁵⁶³ ve tevbe konularında rivayet ettiği hadisler meşhurdur. Bu rivayetler Asım – Zirr b. Hubeyş yoluyla gelmiştir. Bu hadisleri otuzdan fazla imam Safvan radıyallahu anh'den rivayet etmişlerdir."

562 El-İsabe (4083) Usdül-Gabe (2515) El-İstiab (1223) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/266)

563 Taberani (8/64) Kenzu'l-Ummal (28827) İbn Adiy; el-Kamil (6/2332)

114

Selmân Ebu Abdillâh el-Fârisî*Radiyallahu anh*⁵⁶⁴

Ona; İslâm'ın oğlu Selman ve Selman el-Hayr (hayırlı Selman) denilirdi. İbn Hibban⁵⁶⁵ dedi ki:

“Selman el-Hayr'ın bir başkası olduğunu iddia eden yanılmıştır.”

Aslen Ramehürmüz'lüdür. Asbahan'lı olduğu da söylenmiştir. Önceden Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in gönderileceğini işitmişti. Bunu talep etmek için çıktı, esir edildi ve Medine'de köle olarak satıldı. Kölelik onu ilk katıldığı savaş olan Hendek Savaşına kadar alıkoydu. Diğer savaşlara da katıldı. Irak fetihlerinde bulundu. Medain'e vâli olarak görevlendirildi.

İbn Abdilber dedi ki: “Selman radiyallahu anh'ın Bedir Savaşına katıldığı söylenmiştir. Âlim ve zâhid idi.”⁵⁶⁶

Selman r. anh'den; sahabeden; Enes, Kab b. Ucra, İbn Abbas, Ebu Said ve başkaları, tabiinden; Ebu Osman en-Nehdî, Tarık b. Şihab, Said b. Vehb ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Denildi ki: “İsmi: Mabih b. Bevd idi.” Bunu İbn Mende isnaıyla zikretmiş ve nesebini de vermiştir.

564 El-İsabe (3358) Usdül-Gabe (2149) el-İstiab (1019)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ebu Abdillâh ile künyelenirdi.

Bir kavim der ki o, Esbahandandır. Bir kavim de der ki o, Faristen Rahm Hürmüz'dendir. İsbahanla Faris birbirine hudutturlar.

Ne Bedir'de ne Uhud'da hazır bulunmadı. Çünkü o, bunların vakitlerinde köle idi.

Onun yaptığı gazvelerin ilki, Hicret'in 5. senesinde Hendek'tir. Uzun bir ömür sürdü ve Osman'ın hilafetinin ilk sırasında öldü. Bazı rivayetlere göre ise, o, Ömer b. Hattab radiyallahu anh'ın hilafetinde Medine'de öldü.

565 Es-Sikât (3/157)

566 El-İstiab (2/194)

İsminin Buhbûd olduğu da söylenmiştir. İsa ibn Meryem aleyhisselâm'a yetiştigi söylenmiştir. Yine denilmiştir ki:

“Bilakis onun yetiştigi kimse, İsa aleyhisselâm'ın vasîsidir.”

Selman radiyallahu anh'ın kıssası birçok rivayet yolundan nakledilmiştir. Bunların en sahihi Ahmed b. Hanbel'in Selman radiyallahu anh'den rivayet ettiğidir. Hakim bunu diğer bir tarikle rivayet etti. Yine Hakim bunu Burayde radiyallahu anh'den rivayet etmiştir. Buhari bu rivayet yollarından birini muallak olarak zikretmiştir. Müslüman oluş kıssasında aralarının bulunması zor olan ihtilaflar vardır.

Buhari, Sahih'inde Selman radiyallahu anh'den şöyle dediğini rivayet etti: “On küsur efendide el değiştirdim.”

Ez-Zehabi⁵⁶⁷ dedi ki: “Selman radiyallahu anh'ın yaşı hakkında bulduğum bütün görüşler onun 250 yıldan fazla yaşadığını göstermektedir. İhtilaf bundan fazlasındadır.” Yine dedi ki:

“Sonra bu görüşümden döndüm. Zira onun seksen yıldan fazla yaşamadığını anladım.”⁵⁶⁸

Derim ki: Bu görüşünü dayandırdığı bir delil zikretmemiştir. Zannedirim ki bunu Selman radiyallahu anh'ın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra fetihlere katılması ve Kinde'li bir kadınla evlenmesi gibi gençliğine delalet eden hususlardan çıkarmıştır. Lakin zikrettiği şeyler sâbit olmuştur. Bu onun hakkında harikulâde hallerden biri olabilir. Buna bir mâni yoktur. Fakat Ebu's-Şeyh, Tabakatu'l-Asbahaniyyin adlı eserinde el-Abbas b. Yezid'den şöyle dediğini rivayet ediyor:

“İlim ehli şöyle diyorlar: Selman radiyallahu anh 350 sene yaşadı.” 250 senesinde şüphe yoktur.

Ebu Rebia el-Eyadi, Ebu Burayde'den, o da babasından şöyle rivayet etmiştir: Peygamber şöyle buyurdu:

“Muhakkak ki Allah ashabımdan şu dördünü sever...” bunlar arasında Selman radiyallahu anhi da zikretmiştir.⁵⁶⁹

Süleyman b. El-Mugire, Humeyd b. Hilal'den naklediyor:

567 Tehzibu't-Tehzib (4/139)

568 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (5/346-347)

569 Ahmed (23029) Suyuti Cemu'l-Cevami (5190)

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu’d-Derda ile Selman arasında kardeşlik kurdu.”

Bunun benzerini Buhari, Ebu Cuhayfe’den kıssa içinde rivayet etmiştir. Bu kıssada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Ebu’d-Derda radiyallahu anh’e şöyle dediği de geçmiştir:

“Selman senden daha fakihtir.”⁵⁷⁰

Ebu Ubeyd’in kavline göre 36 yılında, Halife (b. El-Hayyat)’ın kavline göre 37 yılında vefât etmiştir.

Abdurrazzak, Cafer b. Süleyman’dan, o Sabit’ten, o da Enes radiyallahu anh’dan rivayet ediyor:

“İbn Mesud radiyallahu anh, ölümü anında Selman radiyallahu anh’ın yanına girdi.” Bu rivayet Selman radiyallahu anh’m İbn Mesud radiyallahu anh’dan daha önce vefât ettiğini göstermektedir. İbn Mesud radiyallahu anh 34 yılından önce vefât etmiştir. Selman r.anh sanki 33 veya 32 yılında vefât etmiş gibidir.

Selman radiyallahu anh (valilik) maaşını sadaka olarak dağıtırdı. Sepet örür, elinin emeğiyle kazandığını yerdı.⁵⁷¹

570 İbn Sad (2/107)

571 İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dımeşk (10/49)

115

Sevbân*Radıyallahu anh*⁵⁷²

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısı, meşhur sahabedir. Araplardan, Hakem b. Sad b. Himyer'in nesebinden Hakemî olduğu söylenmiştir.

Denildi ki: Esirlerden olup sonra satıldı, sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından azat edildi ve ölünceye kadar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hizmet etti. Sonra Ramle'ye gitti. Sonra da Humus'a geçti ve 54 yılında orada vefât etti. Bunu İbn Sad ve başkaları söylemişlerdir.

İbnu's-Seken, Yusuf b. Abdilhamid yoluyla rivayet ediyor: "Sevban radıyallahu anh ile karşılaştım. Bana şöyle rivayet etti:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ben ve ailem için dua etti.

"Ben de Ehl-i Beyt'tenim." Dedim. Ben bu sözü üç defa tekrarlayınca şöyle buyurdu:

"Evet! Fakat kimsenin kapısına dikilmemek ve kimse-den bir şey istememek şartıyla"

Ebu Davud⁵⁷³, Asım yoluyla Ebu'l-Aliye'den, o da Sevban radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kim bana kimseden bir şey istemeyeceğine kefil olursa ben de onun için cennete girmesine kefil olacağım!" bunun üzerine Sevban radıyallahu anh:

"Ben" dedi. Bundan sonra kimseden bir şey istemedi.

572 El-İsabe (967) Usdül-Gabe (624) el-İstiab (286) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/70)

573 Ebu Davud (1643)

116

Suheyb b. Sinan er-Rumi*Radıyallahu anh*⁵⁷⁴

İsmi ve nesebi: Suheyb b. Sinan b. Malik (yada: Halid) b. Abdiamr b. Ukayl (yada: Tufeyl) b. Amir b. Cendele b. Sad b. Huzeyme b. Kab b. Sad b. Eslem b. Evs b. Zeydumenat b. En-Nemr b. Kasıt en-Nemeri. Künyesi Ebu Yahya'dır.

Annesi Malik b. Amr b. Temimoğulları kabilesindendir. Nisbesi: er-Rumî'dir. Bu konuda; Rumların onu küçükken esir ettikleri söylenmiştir.

574 El-İsabe (4107) Usdül-Gabe (2536) el-İstiab (1231) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (1/298)

İbn Kuteybe şöyle demiştir:

"Bu, Suhayb b. Sinan b. Malik'dir. Bedirlidir. Bütün Medineliler onun nesebinin Nemr b. Kasıtta olduğunu isbat ederler. Onun anası Sema, Mazin-i Temim'dendir.

Bazıları dediler ki: Onun babası Sinan b. Malik, Kısra'nın Übülle valisi idi. Bunların evleri Musul topraklarında ve oranın bitişiği olan Cezire topraklarında bulunuyordu. Rumlar bu beldeye akınlar yaptılar ve Suheyb'i esir ettiler. O, bu sırada küçüktü. Rum'da büyüdü. Onlardan Kelb bunu satın aldı. Sonra Mekke'ye getirdi. Onu Abdullah b. Cüd'an satın aldı.

Denilir ki, İbni Cüdan onu azad etti ve onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gönderdi.

Çocukları şöyle der: O, Rum'dan kaçtı, Mekke'ye geldi. Abdullah b. Cüd'an'ın muahidi oldu.

Rivayet eden dedi ki: Ziyad b. Yahya bana haber verdi dedi ki: Bişr b. Mufaddel bize haber verdi dedi ki: Yunus bize Hasandan haber verdi ki o, şöyle dedi:

"Rasulullah: "Ben Arabın öncüsüyüm, Süheyb, Rum'un; Selman, Fâris'in; Bilal da Hebeşe'nin öncüsüdür." Buyurdu.

Vakıdî şöyle dedi: Suhayb kırmızı bir adamdı. Kırmızılığı çok olup ne uzun ne de kısa boylu idi. Bu, kısaya daha yakındı. Başı çok saçlı olup kına ve ketimle boyardı. Şakacı bir zattı. Resûlullah şöyle buyurdu: "Sende remed (göz ağrısı) olduğu zaman hurma yer misin?" Dedi ki

İbn Sad⁵⁷⁵ dedi ki: "Babası ve amcası Kisra tarafından, Übülle şehrine tayin olunmuşlardı. Evleri Mavsıl tarafına bakan Dicle üzerinde idi. Suheyb Rum topraklarında yetişti. Böylece aksanı bozuldu. Sonra Kelb kabilesinden birisi onu satın aldı ve Mekke'de sattı. Abdullah b. Cud'an et-Temimi onu satın aldı ve azat etti."

Denildi ki: "Bilâkis o Rumlardan kaçtı ve Mekke'ye geldi. İbn Cud'an ile anlaştı."

İbn Sad⁵⁷⁶ şöyle rivayet etmiştir: "Suheyb ve Ammar, Resûlullah Daru'l-Erkam'da iken birlikte Müslüman olmuşlardır."

Vezir Ebu'l-Kasım el-Mağribi şöyle nakleder: "Suheyb radiyallahu anh'ın ismi Umeyra idi. Rumlar ona suheyb ismini taktılar. Kızkardeşi Umeyme, iki amcası Lebid b. Malik ve Zahr b. Malik panayırlarda onu araştırırlardı.

Umare b. Vesime onun isminin Abdulmelik olduğunu iddia etmiştir.

Begavi şöyle nakletti: "Suheyb radiyallahu anh kızıl renkli idi. Kırmızılık onda galip idi. Saçları sık idi. Kına ile boyardı. Allah yolunda eziyet edilen mustazaflardan idi. Medine'ye Ali b. Ebi Talib radiyallahu anh ile beraber en son hicret edenlerle hicret etti. Bu, o yılın Rebiulevvel ayının ilk yarısında olmuştu. Bedir Savaşına ve daha sonrakilere katıldı.

İbn Adiy⁵⁷⁷, Suheyb r.anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah peygamberlikle gönderilmeden önce onunla arkadaşlık ettim."

Denildi ki: Suheyb radiyallahu anh hicret ettiğinde müşriklerden bir grup onu takip etti. Kendisine sorduklarında şöyle dedi:

"Ey müşrikler. Beni iyi tanırırsınız ki, çok iyi ok atarım. Eğer üzerime gelerseniz, ok çantamdaki okların hepsini size atarım ve

"Ya Resûlullah! Ben diğer tarafımla çığnerim." Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem güldü.

Medine'de 38 yılı Şevval ayında 70 yaşında olduğu halde vefât etti. Baki'de defnolundu.

Onun çocukları Hamza, Seyfi ve Amare'dir. Bunlar Suhayb'in oğullarıdır.

575 Tabakat (3/161)

576 Tabakat (3/226)

577 Taberani (8/43) Kenzu'l-Ummal (33354) İbn Sad (3/163)

sonra kılıcımı çekerim. Bunlardan biri elimde bulundukça bana birşey yapamazsınız, kendiniz bilirsiniz. Eğer mallarımı istiyorsanız size vereyim, önümden çekilin.” Onlar da buna razı oldular ve yolundan çekildiler. Mallarım alıp geri döndüler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e geldiğinde ona şöyle buyurdu:

“Kazançlı alışveriş olmuş!”⁵⁷⁸ Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:

“İnsanlardan öyle kimseler de vardır ki, Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak uğrunda nefislerini satarlar.” (Bakara; 207)

İbn Sad ve İbn Hayseme de bu ayetin nüzûl sebebi olarak bunu rivayet etmişlerdir. Yine İbn Sad diğer bir rivayet yolundan bunu rivayet etmiştir. El-Kelbî tefsirinde İbn Abbas radiyallahu an-huma’dan başka bir yolla nakletmiştir.

İbn Adiy, Enes r.anh’den, Taberani, Ümmü Hani ve Ebu Uma-me r.anhuma’dan rivayet ediyorlar: Resûlullah şöyle buyurdu:

“Öncüler dört kişidir: Arabın öncüsü benim. Rum’un öncüsü Suheyb’dir. Habeşin öncüsü Bilal’dir. Farisin öncüsü de Selman’dır.”⁵⁷⁹

İbn Uyeyne, Tefsir’inde ve İbn Sad, Mansur yoluyla Mucahid’den rivayet ediyorlar:

“Müslüman olduğunu ilk açıklayan yedi kişidir.” bunlar arasında Suheyb radiyallahu anh’ı da saymıştır.

İbn Sad, Ömer b. El-Hakem’den rivayet ediyor: “Ammar b. Yasar radiyallahu anhuma’ya ne söyleyeceğini bilmeyeceği bir hale gelinceye kadar azap ediliyordu. Suheyb, Ebu Faid, Amir b. Fuheyre ve bir topluluk da böyleydi. Onlar hakkında şu ayet nazil oldu:

“Sonra Rabbin (ey Muhammed!), zulme uğradıktan sonra hicret eden, sonra savaşan ve sabreden kimseler için, evet Rabbin, onların “bu fiillerinden sonra çok bağışlayıcıdır; çok merhametlidir.” (Nahl; 110)⁵⁸⁰

Begavi, Zeyd b. Eslem yoluyla babasından rivayet ediyor:

578 İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (6/453)

579 Taberani (8/34) Hakim (3/284) İbn Adiy el-Kamil (2/507)

580 İbn Sad (3/228)

“Ömer radiyallahu anh ile beraber çıktım ve el-Aliye’de bulunan Suheyb’in yanına girdim. Suheyb onu görünce:

“Ey İnsanlar! Ey İnsanlar!” dedi. Bunun üzerine Ömer r.anh:

“Ona ne oluyor da insanları çağırıyor?” dedi. Dedim ki:

“Sadece oğlu Yuhnis’i çağırıyor.” bunun üzerine şöyle dedi:

“Ey Suheyb! Sende ayıpladığım şu üç husus var: Aksânın yabancı olduğu halde kendini Araplara nispet ediyorsun. Bir peygamber ismiyle künyeleniyorsun ve malını saçıyorsun.” Suheyb radiyallahu anh şöyle dedi:

“Malımı saçmama gelince, onu yalnızca hak yolunda infâk ediyorum. Künyeme gelince, muhakkak ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni böyle künyelemiştir. Araplara mensup olma gelince; Rumlar beni küçükken esir almışlardı ve dilimin aksa-nı onlarınkine kayd.”

Ömer radiyallahu anh vefât ettiğinde cenaze namazını ve Müslümanlar bir imam etrafında birleşinceye kadar insanlara Suheyb radiyallahu anh’ın namaz kıldırmasını vasiyet etmişti. Buhari bunu Tarih’inde rivayet etmiştir.

El-Humeydi ve Taberani, Suheyb radiyallahu anh’dan rivayet ediyorlar:

“Her zaman, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında bulundum. Bütün biâtlerde, bütün gazâlarda ve seferlerde ya sağında ya solunda hep yanlarındaydım. Hiç bir zaman Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile benim aramda bir düşman bulunmamıştır. O’na bir zarar gelmemesi için kendi vücudumu siper ettim. Bu durum, O âhirete irtihâl edinceye kadar devam etti.”

Suheyb r.anh 88 yılında veya 87 yılında vefât etmiştir. Kendisinden oğulları: Habib, Hamza, Sad, Salih, Sayfî, Abbad, Osman, Muhammed ve torunu Ziyad b. Sayfî rivayette bulunmuşlardır.

Yine sahabeden; Cabir radiyallahu anh, tabiinden; Said b. El-Museyyeb, Abdurrahman b. Ebi Leyla ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Vakıdî dedi ki: “Bana Suheyb’in evladından biri olan Ebu Huzeife babasından, o da dedesinden şöyle rivayet etti:

“Suheyb r.anh 88 yılı Şevval ayında 70 yaşında iken vefât etti.”

117

Şeddâd b. Evs*Radiyallahu anhuma*⁵⁸¹

İsmi ve nesebi: Şeddâd b. Evs b. Sabit el-Hazreci. Hassan b. Sabit radiyallahu anh'ın kardeşinin oğludur. Künyesi Ebu Ya'la ve Ebu Abdirrahman'dır. Nesebi daha önce babası ve amcasının hâl tercemelerinde geçmiştir.

Halife (b. El-Hayyat) dedi ki: "Annesinin ismi Sureyme veya Sırme'dir. Adiy b. Neccaroğulları kabilesindendir."

Ebu Ömer (b. Abdilber)⁵⁸² şöyle dedi: "Malik, Şeddâd b. Evs'in, Hassan'ın amcasının oğlu olduğunu söylemiştir." Bunun ardından Ebu Ömer şöyle der:

"O Hassan'ın amcaoğlu değil, kardeşinin oğludur." El-Utbiyye'de İbnu'l-Kasım şöyle dediği geçer:

"Malik dedi ki: Şeddâd, Hassan'ın amcasının veya kardeşinin oğludur." Bunu bu şekilde şüpheli bir ifadeyle söylemiştir. Doğrusu ikincisidir.

İbnu'l-Barkî dedi ki: "Babası Bedir Savaşına katılmış ve Uhud Savaşında şehid olmuştur."

Taberani'de şöyle geçer: "Evs b. Sabit Ukbî; Şeddâd'ın babasıdır."

Buhari⁵⁸³ dedi ki: "Şeddâd radiyallahu anh'ın Bedir Savaşına katıldığı söylenmiştir." Bunu sahih bulmamıştır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Kab el-Ahbar'dan rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de iki oğlu Ya'la ve Muhammed, Muhammed b.

581 El-İsabe (3850) Usdü'l-Gabe (2392) el-İstiab (1163) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/253)

582 El-İstiab (2/251)

583 Tarihu'l-Kebir (2/224)

Er-Rebi, Mahmud b. Lebid, Abdurrahman b. Ganem, Beşir b. Kab ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Ebi Hayseme, Ubade b. Es-Samit radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

“Şeddad b. Evs, kendisine ilim ve hilim verilenlerdendir. İnsanlardan kimine bu ikisinden biri verilir.”⁵⁸⁴

Ebu Zur'a ed-Dimeşki, Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Bana Said b. Abdilaziz anlattı:

“Şeddad b. Evs el-Ensari iki şeyle üstün kılındı; konuştuğunda açık konuşması ve öfkelendiğinde öfkesini yutması.”

Taberani, Şeddad b. Evs radiyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: Şeddad radiyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu sıkıntılı gördü ve:

“Neyin var ey Şeddad?” buyurdu. O da:

“Dünya bana dar geliyor” dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Üzülme!, Şam fetholunacak, Beyti'l-Makdis fetholunacak, sen ve senden sonra çocukların aralarında imamlar olacaklar inşallah”⁵⁸⁵

Begavi: “Humus'ta yerleşti” demiştir.

İbn Sad⁵⁸⁶ dedi ki: “58 yılında vefât etti. Vefat ettiğinde 75 yaşında idi. İbadet ve amele düşküdü.”

Ebu Nuaym dedi ki: “Muaviye zamanında Filistin'de vefât etti.”

İbn Hibban⁵⁸⁷: “Beyti'l-Makdis'te 58 yılında defnedilmiştir. Birçok kimse bu tarihi vermişlerdir. Vefat ettiğinde 75 yaşında idi.” Dedi.

41 yılında veya 64 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

Derim ki: İbnu Cevsa, Muhammed b. Abdilvehhab b. Mu-

584 İbn Kesir; Camiu'l-Mesanid (6/187) İbnu'l-Esir; Usdü'l-Gabe (2/415) İbn Abdilberr; el-İstiab (2/251)

585 Taberani (7/289) Mecmau'z-Zevaid (9/411)

586 Tabakat (7/224)

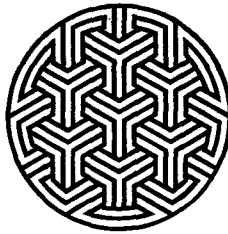
587 Es-Sikât (3/185)

hammed b. Muhammed b. Amr b. Muhammed b. Şeddad b. Evs'ten rivayet ediyor:

“Bana babam, babasından o da dedesinden rivayet etti..” diyerek içinde bu kıssa geçen haberi nakletti.

İbn Zebale, Haberu'l-Medine adlı eserinde Ebu Bekir b. Haram'dan rivayet ediyor:

“Ebu Talha radiyallahu anh malını sadaka olarak verdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu malı akrabaları olan; Ubey b. Kab, Hassan b. Sabit, Şeddad b. Evs b. Sabit (veya oğlu Evs b. Sabit) ve Nubeyt b. Cabir arasında taksim etti. Sonunda bu mal Hassan radiyallahu anh'e geçti. O da Muaviye radiyallahu anh'e sattı.”

118

Temim ed-Dârî*Radıyallahu anh*⁵⁸⁸

İsmi ve nesebi: Temim b. Evs b. Harise (ya da Harice) b. Sevd (ya da Sevad) b. Cezime b. Dur'a b. Adiy b. Ed-Dar Ebu Rukayye ed-Dari. Sahabe arasında meşhurdur. Hristiyan iken Medine'ye geldi ve müslüman olarak Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e Cessase ile Deccal kıssasını anlattı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bu kıssayı minber üzerinde anlattı. Bu onun üstünlüklerinden sayılmıştır.

İbnu's-Seken dedi ki: "9. Yılda kardeşi Nuaym ile birlikte müslüman oldu. Her ikisi de sahabelidir."

İbn İshak şöyle dedi: "Medine'ye geldi ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte savaşlara katıldı."

Ebu Nuaym dedi ki: "Filistin halkının rahibi ve âbidi idi. Mescidlerde ilk kandil yakan odur."⁵⁸⁹

Taberani⁵⁹⁰, Ebu Hureyre radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "İlk kıssa anlatan Temim radıyallahu anh'dir. Bu, Ömer radıyallahu anh zamanında olmuştu." Bunu İshak b. Rahuye ve İbn Ebi Şeybe de rivayet etmişlerdir.

Osman radıyallahu anh'ın öldürülmesinden sonra Şam'a gitmiş ve Filistin'de yerleşmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona Karyetu Ayneyn mıntıkasının idaresini vermiştir. Bu, bir-

588 El-İsabe (837) Usdül-Gabe (515) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/58)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Temim b. Evs'dir. Bu, Benü'd-Dar b. Hanî'dendir. Bu, Lahm'dan Lahm da Yemen'dendir. Ebu Rukya diye künyelenir.

Bu ve kardeşi Nuaym b. Evs Benü'd-Dar'dan olan bir takım kişilerle beraber -ki bunların on kişi olduğu söylenir- Hicri 9. senede Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve müslüman oldular

589 Marifetu's-Sahabe (3/192)

590 Taberani (2/1294)

çok yoldan rivayet edilmiştir. Çok ibadet ederdi. Gece kıyamında sabaha kadar şu ayeti okurdu:

**“Yoksa kötülükleri işleyenler, hayatlarında ve ölümle-
rinde, kendilerini, iman eden ve sâlih amel işleyen kimse-
lerle bir tutacağımızı mı zannediyorlar? Ne kötü hüküm ve-
riyorlar.”** (Casiye 21)

Begavi, el-Ca’diyyat adlı eserinde sahih isnad ile Mesruk’tan rivayet ediyor: Mesrûk dedi ki:

“Bana Mekke halkından birisi; “Bu kardeşin Temim’in maka-
mıdır” dedi...” böylece kıssayı zikretti.

Begavi, es-Sahabe’de Temim ed-Dari r.anh’ın Ömer r.anh ile geçen kıssasını rivayet etmiştir. Bu kıssada Temim r.anh’ın değeri açıktır. Ömer r.anh ona çok saygı gösterirdi.

İbn Hibban dedi ki: “Şam’da vefât etmiştir. Kabri Filistin bel-
delerinden Beytu Cibrin’dedir.”⁵⁹¹

Buhari dedi ki: “Ebu Hind ed-Dari onun kardeşidir.” Bu söze karşı çıkmıştır. Lakin İbn Hibban buna itiraz ederek:

“O anne tarafından kardeşidir” demiştir.

Tenbih: ez-Zehebi⁵⁹², Tecrid’de, sahibi hakkında: “**Ey îman edenler! İçinizden birine ölüm (emareleri) geldiği zaman, vasiyyet sırasında aranızdaki şâhidliğin hükmü, kendi içi-
nizden iki âdil şâhid, yahut yeryüzünde yolculuğa çıkmış iseniz, ölüm (emareleri de) size gelip çatmışsa, sizden olma-
yan diğer iki şâhid (tutmak) tır;(eğer iki yabancı şahitten) şüpheyeye düşerseniz, namazdan sonra onları alıyorsunuz. Onlar da Allah’a şöyle yemin ederler: “Akraba bile olsa, ye-
mini bir menfaat karşılığı satmayacağız; Allah’ın şahadeti-
ni gizlemeyeceğiz. Aksi takdirde günahkârlardan olacağız.”** (Maide 106) Ayetinin nazil olduğu Cam kıssasında geçen kimsenin Temim ed-Dari’den başkası olduğunu belirtmiş ve bunu Mukatil b. Hayyan’a nisbet etmiştir. Bu doğru değildir. Zira Tirmizi’de ve baş-
ka eserlerde İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan bu kıssanın Te-
mim ed-Dari hakkında olduğu rivayet edilmiştir.

591 Es-Sikât (3/39)

592 Tecrid (17)

119

Ubâde b. es-Sâmit*Radıyallahu anh*⁵⁹³

İsmi ve nesebi: Ubade b. Es-Samit b. Kays b. Asram b. Fihr b. Kays b. Sa'lebe b. Ganem b. Salim b. Avf b. Amr b. Avf b. El-Hazrec el-Ensari el-Hazreci. Künyesi: Ebu'l-Velid'dir.

Halife b. El-Hayyat dedi ki: Annesi: Kurratu'l-Ayn bintü Ubade b. Nadle b. Aclan'dır."

Bedir Savaşına katılmıştır. İbn Sad⁵⁹⁴ dedi ki:

"Akabe Biatındaki nakiplerden biri idi.⁵⁹⁵ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla Ebu Mersed el-Ganevi arasında kardeşlik kurmuştur. Bedir'den sonraki bütün savaşlara katılmıştır."

İbn Yunus şöyle demiştir: "Mısır fethine katılmıştır. Rub'ul-Meded'in emiri idi."

Sahihayn'da, es-Sunabihi'den rivayet edilir: Ubade radıyallahu anh dedi ki:

593 El-İsabe (4499) Usdü'l-Gabe (2789) el-İstiab (1380)

İbn Kuteybe şöyle demiştir: "Bu Ubade b. Samit b. Kays'tır. Hazrec'dendir. Ebü'l-Velid ile künyelenir. Anası Kurretü'l-Ayn bint-i Ubade b. Nadla, el-Hazreciyye'dir. Ubade on iki nakibden biri idi. Bedirde ve bütün olay yerlerinde hazır bulundu. Akabede de 70 kişiyle beraber hazır bulundu. Onun kardeşi Evs b. Samit Bedir'de hazır bulundu. Bu İslâm'da zihar yapanların ilkidir. Bunda biraz delirme vardı. Karısı Havle ile bir ayıklığı esnasında münazaa etti ve şöyle dedi: "Sen bana anamın arkası gibisin" Sonra pişman oldu, bu bir kıssadır.

Ubade uzun boylu, güzel cüsseli bir kimse idi. Şam topraklarından olan Remle'de 34 yılında vefât etti. O bu sırada yetmiş iki yaşında idi.

Onun oğlu Velid b. Ubade, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in son zamanlarında doğdu ve Abdülmelik b. Mervan'ın hilafetinde Şam'da vefât etti. İtimada şâyân güvenilir bir kimse idi. Az hadis rivayeti vardır. Onun nesli de mevcuttur

594 Tabakat (7/113)

595 İbn Hişam Siyratu'n-Nebeviye (2/65, 73)

“Akabe gecesinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e biat eden nakiplerden biri idim...”

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den birçok hadis rivayet etmiştir.

Kendisinden de; sahabelerden Ebu Uname, Enes, Ebu Ubeyy Enes b. Umm Haram, Cabir ve Fudale b. Ubeyd, tabiinden; Ebu İdris el-Havlanî, Ebu Muslim el-Havlanî, Abdurrahman b. Asile es-Sunabihi, Hittan er-Rakkaşi, Ebu’l-Eş’as es-San’anî, Cübeyr b. Nufeyr, Cunade b. Umeyye ve başkaları ile oğulları; el-Velid, Abdullah, Davud ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Humeyd b. Zencuye, Kitabu’t-Tergib’de, Ebu’l-Eş’as tarikiyle rivayet ediyor:

“O Dımeşk mescidine doğru yola çıkmıştı. Dedi ki:

“Beni Şeddad b. Evs ile es-Sunabihi karşıladılar. Dediler ki:

“Bizimle beraber gel, bir kardeşimizi ziyarete gidiyoruz.” Beraberce Ubade radiyallahu anh’ın yanına girdiler ve dediler ki:

“Nasıl sabahladın?” O da şöyle cevap verdi:

“Allah’ın nimeti ve fazlı ile sabahladım.”

Abdussamed b. Said, Tarihu Humus’ta şöyle dedi: “Ubade radiyallahu anh Filistin kadılığına ilk görevlendirilen kimsedir.”

Menkıbelerinden birisi de İbn İshak’ın el-Megazi’de naklettiği şu rivayettir: Ubade b. Es-Samit radiyallahu anh dedi ki:

“Abdullah b. Ubey sebebiyle anlaşmalıları olan Kaynuka oğullarıyla harp olduğunda, Ubade b. Samit radiyallahu anh de gitti ve Abdullah b. Ubeyy gibi o da onlarla anlaşmalıydı. Fakat Ubade radiyallahu anh onlarla anlaşmasını bozdu. Onlarla anlaşmasından Allah ve Resûlüne doğru uzaklaştı. Bunun üzerine şu ayet nâzil oldu: **“Ey iman edenler! Yahudi ve hristiyanları ve li edinmeyin...”** (Maide 51)

Halife (b. El-Hayyat) şöyle dedi: “Ebu Ubeyde radiyallahu anh Ubade radiyallahu anh’ı Humus valisi olarak görevlendirdi. Sonra onu görevden alarak yerine Abdullah b. Gurt’u görevlendirdi.”

İbn Sad onun hal tercemesinde Muhammed b. Kab el-Kura-zî’den rivayet ediyor: “Ubade radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in hayatı zamanında Kur’ânı cem eden (ezber-

leyen)lerden biri idi.” Yine Buhari, Tarih’te⁵⁹⁶ bunu başka bir yoldan Muhammed b. Kab’dan rivayet etmiş ve şu fazlalığı eklemiştir:

“Yezid b. Ebi Sufyan, Ömer radyallahu anh’e şöyle yazdı; “Şam halkı, kendilerine Kur’ân ve fıkıh öğretecek kimselere muhtaçtır.” bunun üzerine Muaz, Ubade ve Ebu’d-Derda radyallahu anhum’u onlara gönderdi. Ubade radyallahu anh Filistin’de kaldı.

Es-Serrac, Tarih’inde, Cunade’dan naklediyor: “Ubade radyallahu anh’ın yanına girdim. Ondan Allah’ın dini hakkında fıkıh öğreniyorduk.” Bunun isnadı sahihtir.

İshak b. Rahuye’nin Müsned’inde ve Taberani’nin el-Ev-sat’ında, Ya’la b. Şeddad’dan rivayet edilir:

“Muaviye radyallahu anh’ın taundan kaçtığı zikredildi. Bu arada Ubade radyallahu anh ile geçen kıssası da zikredildi. Bunun üzerine Muaviye radyallahu anh ikinci namazından sonra minberin yanında ayağa kalktı ve şöyle dedi:

“Hadis, Ubade’nin bana anlattığı gibidir. Ondan alınız, zîra o benden daha fakihtir.”

Ubade radyallahu anh’ın Muaviye radyallahu anh ile birlikte geçen ve ona karşı çıktığı birçok şeye dair muteaddid kıssaları vardır. Bazılarında Muaviye radyallahu anh, onun dediklerine dönüş yapmış, bazılarında da onu Osman radyallahu anh’e şikâyet etmiştir. Bu, onun Allah’ın dini hakkındaki kuvvetine ve iyiliği emir ve kötülüğü yasaklama görevini ikâme etmesine delalet eder.

İbn Sad, onun hâl tercemesinde şöyle rivayet eder: “Ubade radyallahu anh uzun boylu, yakışıklı, iri yapılı idi. Ramle’de 34 yılında vefât etti.”

El-Medaini de aynı şekilde zikretmiştir. Halife b. El-Hayyat ve başkaları onun Beyti’l-Makdis’te vefât ettiğini zikretmişlerdir.

İbn Asakir, onun hâl tercemesinde onunla Muaviye radyallahu anh arasında geçen pek çok haberler rivayet etmiştir ki, bunlar onun Muaviye radyallahu anh’ın halifelikle görevlendirilmesinden sonrasına kadar yaşadığını gösterir. Heysem b. Adiy de böyle belirtmiştir.

45 yılına kadar yaşadığı da söylenmiştir.

120

Ukkaşe b. Mihsan*Radiyallahu anh*⁵⁹⁷

İsmi ve nesebi: Ukkaşe b. Mihsan b. Hursan b. Kays b. Murre b. Bukeyr b. Ganm b. Dudan b. Esed b. Huzeymetu'l-Esedî. Abdışems oğulları kabilesinin anlaşmalıydı. İlk müslüman olanlarıdır. Bedir Savaşına katılmıştır.

Sahihayn'de İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan gelen rivayette, cennete hesapsız olarak girecek yetmiş bin kişi olacağının zikri geçince, Ukkaşe radiyallahu anh:

"Allaha dua et ki, beni de onlardan kılsın" demiş, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Sen onlardansın" buyurmuş, bir başkası da aynı istekte bulununca;

"Ukkaşe bunda seni geçti" buyurmuştur.

Nitekim bir iş hakkında önce davranan için bununla darb-i mesel getirilerek: "Ukkaşe seni bunda geçti" denilir olmuştur.

597 El-İsabe (5634) Usdül-Gabe (3732) el-İstiab (1856) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/387)

İbn Kuteybe dedi ki

Bu, Ukkaşe b. Mihsan b. Hürsan'dır. Esed b. Hüzeyme'dendir. Ebu Mihsan diye künyelenir.

Bunun bacısı boynunda üzre asılı bir oğluyla Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına giren Ümmü Kays bint-i Mihsan'dır. Üzre boğaz ağrısı demektir.

Ükkaşe erkeklerin en güzellerindendi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu cennetle müjdeledi.

Ebubekir'in hilafeti sırasında Buzahede katlolundu.

Kardeşi Ebi Sinan b. Mihsan Bedir'de, Uhud'da ve Hendek'te hazır bulundu. Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'le Rıdvan beyatını yapanların ilkidir.

Vakıdı dedik ki: Bey'atürıdvan beyatıyla beyat edenlerin ilki, onun oğlu Sinan b. Ebi Sinan el-Esedidir. Denilir ki Abdullah b. Ömer'dir.

Taberani⁵⁹⁸, Umm Kays bintu Mihsan'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bakî kabristanına götürünceye kadar elimden tuttu ve şöyle buyurdu:

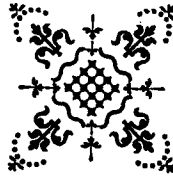
“Ey Ümm Kays! Şu kabristandan yetmiş bin kişi hesap-sız olarak cennete girecektir.” Oradan birisi kalkıp:

“Ben onlardan mıyım?” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet” buyurdu. Bir başkası da aynı şeyi sorduğunda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ukkaşe seni bunda geçti” buyurdu.

Denildi ki: Ukkaşe radiyallahu anh Riddet ehline karşı olan savaşlarda şehit edilmiştir. Onu peygamberlik iddia eden Tuleyha b. Huveylid öldürmüştür. Tuleyha İslâm'a geri dönmüştür.

121

Ukbe b. Amir el-Cuhenî*Radıyallahu anh*⁵⁹⁹

İsmi ve nesebi: Ukbe b. Amir b. Abs b. Amr b. Adiy b. Amr b. Rifaa b. Mevdua b. Adiy b. Ganm b. Er-Reb'a b. Reşdan b. Kays b. Cuheyne el-Cuheni. Meşhur sahabidir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den çok hadis rivayet etmiştir.

Kendisinden de sahabe ve tabiinden bir topluluk rivayette bulunmuşlardır. İbn Abbas, Ebu Uname, Cubeyr b. Nufeyr, Ba'ce b. Abdillâh el-Cuheni, Ebu İdris el-Havlanî ve Mısır halkından bir topluluk ondan rivayette bulunanlardandır.

Ebu Said b. Yunus dedi ki: "Kur'ân okuyucusu, feraiz (miraz taksimi) ve fıkıh konularında alim, fasih dilli, şair ve katip idi. Kur'ân'ı cem edenlerden biridir. Dedi ki:

"Ben onun mushafını Mısır'da, Osman radıyallahu anh'ın telif ettiği mushaftan başka olarak gördüm. Sonunda "Bunu Ukbe b. Amir eliyle yazmıştır" yazıyordu."

Sahihu Muslim'de Kays b. Ebi Hazım yoluyla Ukbe b. Amir radıyallahu anh'den rivayet edilir:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldi. Ben koyunlarıma çobanlık yapıyordum. Onları bırakıp Peygamber sal-

599 El-İsabe (5603) Usdül-Gabe (3705) el-İstiab (1843) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/384)

İbn Kuteybe şöyle dedi:

Bu, Emu Amr diye künyelenir. Denilir ki bunun künyesi, Ebu Hammad'dır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Medine'ye gelişinden sonra İslâm oldu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiği bir şeye binaen ok atışını çok yapardı. Öldüğü zaman zarflarıyla ve dizgileriyle beraber 70 tane yay terketti.

Muaviye ile beraber Siffin'de bulundu. Mısır'a gitti ve orada yerleşti. Orada bir ev yaptı. Saç sakalını siyaha boyardı ve şöyle derdi:

"Uçlarını değiştir fakat diplerine dokunma." Muaviye'nin hilafetinin sonunda vefât etti.

lallahu aleyhi ve sellem'e gittim ve:

"Benden biat al" dedim. Benden hicret etmek üzere biat aldı..."⁶⁰⁰ Bunu Ebu Davud ve Nesai de rivayet etmişlerdir.

Ukbe b. Amir radiyallahu anh fetihlere katılmıştır. Dimeşk fethinde Ömer radiyallahu anh'ın habercisi idi. Sıffin Savaşına Muaviye radiyallahu anh ile beraber katılmıştır. Bundan sonra Mısır emirliği görevine getirilmiştir.

Ebu Ömer el-Kindi dedi ki: "Muaviye radiyallahu anh onun Mısır emirliğinde harac ve namaz kıldırma görevlerini bir araya getirmiştir. Onu azletmek istediğinde ona Rodos gazvesine çıkmasını yazmıştır. O yola çıktığında Mesleme'yi vali olarak görevlendirdi. Bu haber Ukbe radiyallahu anh'e ulaşınca şöyle dedi:

"Hem gurbet hem azil mi?" Bu hadise 47 yılında olmuştur. Sahih olan görüşe göre Muaviye radiyallahu anh'ın hilafeti zamanında vefât etmiştir.

Ebu Zur'a, Tarih'inde, Ubade b. Nusey'den rivayet ediyor: "Abdumelik'in halifelik döneminde hadis rivayet eden birini gördüm ve:

"Bu kimdir?" dedim.

"Ukbe b. Amir el-Cuhenî'dir" dediler." Ebu Zur'a dedi ki:

"Bunu Ahmed b. Salih'e anlattım. Dedi ki:

"Bu yanlıştır. Ukbe, Muaviye'nin halifeliği zamanında vefât etti. El-Vakıdî ve başkaları da bu şekilde tarih vermişlerdir." Sonunda şunu eklediler:

"Halife b. El-Hayyat'ın; "Ali radiyallahu anh'ın ashabı tarafından Nehrevan'da öldürüldü" şeklindeki sözüne gelince, Amir b. Ukbe b. Amir el-Cuheni başka birisidir." Halife b. El-Hayyat'ın Tarihindeki şu sözü buna delildir:

"Ukbe b. Amir el-Cuheni r.anh 58 yılında vefât etti."

122

Usame b. Zeyd b. Harise*Radıyallahu Anh*⁶⁰¹

İsmi ve nesebi: Üsame b. Zeyd b. Harise b. Şerahil b. Abdiluzza b. Zeyd b. İmri'il-Kays b. Amir b. en-Numan b. Amir b. Abdivedd b. Avf b. Kinane b. Bekr b. Avf b. Uzre b. Zeydi'l-Lat b. Rufeyde b. Sevr b. Kelb b. Vebratu'l-Kelbî'dir. Sevilen oğlu sevilendir. Künyesi Ebu Muhammed ve Ebu Zeyd'dir. Annesi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in bakıcısı olan Ümm Eymendir.

İbn Sad şöyle demiştir: "Usame İslâm'da doğmuştur. O yirmi yaşında iken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefât etmiştir."

İbn Ebi Hayseme ise o sırada 28 yaşında olduğunu söylemiştir.

Büyük bir orduya komutan olarak tayin edilmişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu orduyu göndermeden önce vefât etti. Bu orduyu Ebu Bekir radyallahu anh harekete geçirdi. Ömer radyallahu anh onu över ve saygı gösterirdi. Bağışta ona oğlu Abdullah b. Ömer'den fazlasını verirdi. Usame radyallahu anh, Osman radyallahu anh'in katlinden sonraki fitnelerden, Muaviye radyallahu anh'in halifeliği döneminde ölünceye kadar uzak durmuştur. Dimeşk taraflarında Mizze denilen yerde yerleşmişti. Sonra Vadi'l-Kura'ya döndü ve oraya yerleşti. Sonra da Medine'ye yerleşti. Orada Cürüfte vefât etti.

İbn Abdilberr, onun 54 yılında vefât ettiğine dair rivayeti sahih bulmuştur.⁶⁰²

Usame radyallahu anh'den sahabelerden: Ebu Hureyre ile İbn Abbas, tabiinin büyüklerinden; Ebu Osman en-Nehdî, Ebu Vail ve başkaları rivayette bulunmuştur. Faziletlerine dair hadisler bol ve meşhurdur.

601 El-İsabe (89) Usdü'l-Gabe (84) el-İstiab (21)

602 El-İstiab (1/172)

123

Usame b. Şüreyk es-Sa'lebî*Radıyallahu Anh*⁶⁰³

Sa'lebe b. Yebu' oğullarındandır. Bunu Taberani ve Ebu Nu-aym söylemiştir.⁶⁰⁴ Denildi ki: "Sa'lebe b. Sad oğullarındandır." Bunu da İbn Hibban söylemiştir.⁶⁰⁵

İbnu's-Seken, İbn Mende ve İbn Abdilberr onun Sa'lebe b. Bekr b. Vail oğullarından olduğunu söylemişlerdir. Yine ez-Zabyanî ve el-Gatafanî olduğu da zikredilir.

Er-Raşatî buna itiraz ederek şöyle demiştir: Bekr'in Sa'lebe adında oğlu yoktu. Onun nisbetinde geçen ez-Zabyani el-Gatafanî ifadesi onun Sa'lebe b. Sad b. Zabyan oğullarından olduğuna delalet eder. Allah en iyi bilendir.

Buhari dedi ki: Usame b. Şüreyk Salebe oğullarından biri olup sahabedir."

Sünen sahipleri, Ahmed b. Hanbel, İbn Huzeyme, İbn Hibban ve Hakim onun hadislerini rivayet etmişlerdir. Onun rivayet ettiği hadislerden birisi de şudur:

"Resûlullah'ın yanına gittiğimde ashabı başlarında kuş varmış gibiydiler.⁶⁰⁶ Rivayetin bir tarikinde de şöyle geçer:

"Resûlullah ile beraber Veda Haccına çıktım. Bir topluluk gelerek şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Yebu' oğulları bizden birini öldürmüşlerdi." Resûlullah şöyle buyurdu:

"Dikkat edin! Hiçbir kimse başkasının cinayetiyle suçlanıp cezalandırılmaz"⁶⁰⁷

603 El-İsabe (90) Usdü'l-Gabe (85) el-İstiyab (23) T.Esmai's-Sahabe (1/13)

604 Marifetu's-Sahabe (2/185)

605 İbn Hibban Tarihu's-Sahabe (s.28)

606 İbn Mace (3436) Ahmed (4/278) İbn Hibban (486) Hakim (4/399, 400) Begavi Şerhu's-Sunne (3226)

607 Nesai (4850-51) İbn Mace (2672) Beyhaki (8/27)

124

Sahr b. Harb Ebu Süfyan*Radıyallahu Anh*⁶⁰⁸

İsmi ve nesebi: Sahr b. Harb b. Umeyye b. Abdişems b. Abdimenaf Ebu Süfyan el-Kuraşi el-Emevi. İsmi ve künyesiyle meşhurdur. Ayrıca Ebu Hanzala ile de künyelenmiştir. Annesi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Meymune'nin teyzesi olan Safiyye bintu Hazn el-Hilaliye'dir.

608 El-İsabe (4049) Usdü'l-Gabe (2484) el-İstiab (1211) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/263)

Kureyş'in reisi, Arapların dâhilerinden, ileri görüşlülerinden ve şereflilerinden idi. Fetih Yılı, Mekke'nin fethedildiği gece müslüman oldu.

Muhammed Bin İshak; ez-Zührî – Ubeydullah Bin Abdullah Bin Utbe – İbn Abbas radiyallahu anhuma isnadıyla rivayet ediyor; "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'nin fethi zamanında Medine'den çıktı. Merruz-Zahran'a indi. Burada Ebu Süfyan'ın gelişi kıssasını anlattı. Abbas radiyallahu anh ona dedi ki;

"Yazık sana ey Ebu Süfyan! Müslüman ol ve boynun vurulmadan önce Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in O'nun Resûlü olduğuna şahadet et." Hakka şahadet etti ve Müslüman oldu. Dedi ki;

"Ey Allah'ın Rasûlü! Doğrusu Ebu Süfyan, övmekten hoşlanan bir adamdır. Ona bir pâye versen iyi olmaz mı?" Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu;

"Evet, Ebu Süfyan'ın evine giren güvendedir. Kapısını kilitlediği kimse güvendedir ve Mescide giren güvendedir." Ebu Nuaym el-Esbahanî Marifetus Sahabe(3/1510) bunu İbn Hişam Siyret'inde İbn İshak'tan isnadını zikrederek rivayet eder. İsnadı sahihtir.

Bu hadiste Ebu Süfyan radiyallahu anh'e ikramda bulunulmuştur. Müslümanlığının diğer bir delili de Hirakl kıssasıdır. Hirakl, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vasıflarını ona sormuştu. Hirakl mektubu okudu. Ebu Süfyan der ki; Hirakl söyleyeceğini söyleyip ve mektubu okuyup bitirdikten sonra yanında gürültü çoğaldı, sesler yükseldi ve biz çıkartıldık. Bizi çıkardıkları zaman arkadaşlarıma dedim ki; "İbn Ebi Kebşe'nin (Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in) işi büyüyor. Rum kralı dahi ondan korkuyor. Artık Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in gâlib geleceğine ta Allah İslâm'ı kalbime girdirinceye kadar

kesin inancım devam etti." Buhari(7) Müslim(1773)

Kim onun Müslümanlığım eleştirir veya bunda şüphe ederse, o dos-doğru yoldan sapmış, ümmetin icmasına ve bu hususta gelen delillere muhalefet etmiştir. Ebu Süfyan radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Huneyn Savaşına katılmıştır. Görmez misin, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, şirkine rağmen ondan yardım istiyor, o da peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte onun kuvvetini çoğaltıyordu. Allah Teâlâ buyurmuştu ki; **"Ve Huneyn Savaşında size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı."**(Tevbe 25) Halbuki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem müşrikten yardım istemeyi yasaklamıştı. Nitekim Müslim, Sahih'inde Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor; "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir tarafına yola çıktı. Harratü'l-Vetera'ya varınca kendisine bir adam yetişti ki, bu adamın cür'et ve cesareti konuşuluyordu. Bu sebeple Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbı onu gördükleri vakit sevindiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yetişince ona:

"Sana tâbi olmak ve seninle beraber yaralanmak için geldim." dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona;

"Allah'a ve Resulüne iman ediyorsun musun?" diye sordu.

"Hayır!" dedi.

"Öyleyse geri dön! Ben asla bir müşrikten yardım alamam!" Buyurdu." Müslim(1817)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Huneyn ganimetlerinden ona yüz deve vermişti. Müslim, Sahih'inde Rafi Bin Hudeyc radiyallahu anh'den rivayet ediyor; "Râfi şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebu Süfyan Bin Harb, Safvân Bin Ümeyye, Uyeyne İbn Hısn ve Akra Bin Hâbis'e yüz'er deve ganimet verdi." Müslim(1060)

Allah Azze ve Celle, Huneyn günü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber olanları müminler olarak isimlendirmiştir. Şöyle buyurmuştur; **"Andolsun ki Allah, birçok yerde (savaş alanlarında) ve Huneyn Savaşında size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda (bozularak) gerisin geri dönmüştünüz. Sonra Allah, Resûl'ü ile müminler üzerine sekînetini indirdi, sizin görmediğiniz ordular (melekler) indirdi de kâfirlere azap etti. İşte bu, o kâfirlerin cezasıdır."** (Tevbe 25-26)

Böylece Huneyn günü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte olanların îmânını Allah sâbit kılmıştır.

Onun faziletlerinden birisi de, Müslim'in Sahih'inde; İkrime – Ebu Zümeyl – İbn Abbas radiyallahu anhuma tarikiyle rivayet ettiği şu rivayette geçer; İbn Abbas radiyallahu anhuma dedi ki; "Müslümanlar

Ebu Sufyan, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den 10 yıl daha yaşlı idi. Ölüm yılında nispetle daha farklı olduğu da söylenmiştir. Muaviye radiyallahu anh'ın babasıdır. Fetih yılında müslüman olmuştur. Huneyn ve Taif Savaşlarına katılmıştır. Kalpleri İslâm'a ısındırılan müellefeden idi. Bundan önce Uhud ve Hendek Savaşlarında müşriklerin lideri idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onu Necran'a görevlendirdiği söylenmiştir. Fakat bu sâbit olmamıştır.

Vakîdî dedi ki: "Arkadaşlarımız buna karşı çıkmışlar ve şöyle demişlerdir:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vefât ettiği sırada Ebu Sufyan radiyallahu anh Mekke'de idi. O zaman Necran'da görevli olan Amr b. Hazm idi."

İbn İshak şöyle zikretmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Menat putunu yıkmak üzere gönderdi ve o da yıktı.

Ebu Süfyan'a ne bakıyor ne de yanına oturuyorlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e dedi ki; "Ey Allah'ın Nebî'si! Üç şey var; onları bana ver!" dedi. O da : "Pekâlâ!" dedi. Ebû Süfyân:

"Bende Arab'ın en iyisi ve en güzeli Ümmü Habibe binti Ebî Süfyân var. Onu sana vereyim!" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem :

"Peki!" buyurdular.

"Bir de Muaviye var. Onu huzurunda kâtip yaparsın!" dedi.

"Peki!" buyurdu.

"Bir de beni emir yaparsın. Ta ki, vaktiyle müslümanlarla çarpıştığım gibi, kâfirlerle çarpışayım!" dedi.

"Peki!" buyurdu. Müslim(2501)

Yakub Bin Süfyan ve İbn Sa'd sahih isnad ile Said Bin el-Müseyyeb'den o da babasından rivayet ederler; "Yermük günü sadece bir adamın şöyle dediğini duydum; "Ey Allah'ın yardımı, yaklaş!" Bir de baktım ki o Ebu Süfyan imiş, oğlu Yezid'in sancağı altında idi." Bunu el-Mizzî; İbrahim Bin Sad – babası – Said Bin el-Müseyyeb – babası isnadıyla rivayet etti. Dedi ki; "Yermük günü sesler kesildi. Müslümanlar Rumlarla Savaşıyorlardı. Sadece birinin şöyle bağırdığını duydum; "Ey Allah'ın yardımı! Yaklaş!" Başımı kaldırıp baktım ki o Ebu Süfyan Bin Harb imiş. Oğlu Yezid Bin Ebi Süfyan'ın sancağı altında idi." El-Mizzî Tehzibul Kemal; Sahr Bin Harb Ebu Süfyan maddesi.

El-Lalkaî; Ahmed Bin Ubeyd – Muhammed Bin el-Huseyn – Ahmed Bin Züheyr – Musa Bin İsmail – İbrahim Bin Sad – babası – Said Bin el-Müseyyeb – babası isnadıyla aynı rivayet etti. El-Lalkai Şerhu Usulil İtikad(2793)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebu Sufyan müslüman olmadan önce kızı Umm Habibe ile evlenmişti. Umm Habibe daha önce müslüman olmuştu. Eşiyle beraber Habeşistan'a hicret etmiş ve eşi orada vefât etmişti.”

Ebu Sufyan radiyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; İbn Abbas, Kays b. Hazım ve oğlu Muaviye rivayette bulunmuşlardır.

Cafer b. Süleyman ed-Dubaî, Sabit el-Bunani'den rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ancak şöyle buyurdu:

“Ebu Sufyan'ın evine giren güvencededir.”⁶⁰⁹ Zira Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye sığındığı zaman Ebu Sufyan'ın evine girmişti. Bunu İbn Sad rivayet etmiştir.

Yine İbn Sad sahih isnad ile İkrime radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebu Sufyan b. Harb'e acve hurması hediye etti. Ona bir deri parçasıyla hediye vermek istediğini yazdı ve Amr b. Umeyye ile beraber gönderdi. Amr, Ebu Sufyan'ın hanımlarından birine geldi ve hediyeyi verdi. Ebu Sufyan hediyeyi kabul etti.”

İbn Sad, Ebu's-Sefer yoluyla rivayet ediyor: “Ebu Sufyan, insanların Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasından gittiklerini görünce haset etti ve kendi kendine içinden şöyle dedi:

“Şunların hepsi şu adama düşmanlık etseler!” Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun göğsüne vurdu ve:

“O zaman Allah seni rezil eder” buyurdu. Ebu Süfyan bunun üzerine:

“Allah'tan bağışlanma diler ve O'na tevbe ederim. Vallahi bunu dile getirmemiştım, sadece içimden geçirdim.” Ebu İshak es-Sebiî yoluyla benzerini rivayet etmiş ve orada şu ziyadeye yer vermiştir:

“İşte o an senin Allah'ın Resûlü olduğuna kesin kanaat getirdim.”

Abdullah b. Ebi Bekir b. Hazm yoluyla rivayetinde şöyle de-

miştir: “Ebu Sufyan içinden şöyle geçirdi:

“Muhamed bize nasıl gâlip geldi bilmiyorum.” Bunun üzerine sırtına vurdu ve:

“Allah sana galip getirdi!” buyurdu. Ebu Süfyan:

“Şehadet ederim ki sen Allah Resûlüsün!” dedi.

Zubeyr b. Bekkar, Said b. Ubeyd es-Sekafî yoluyla rivayet ediyor: “Taif gününde Ebu Sufyan okla gözünden vuruldu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e geldi ve:

“Şu gözüm Allah yolunda vuruldu.” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Dilersen sana dua edeyim gözün sana geri dönsün, ya da cenneti tercih et” buyurdu. Bunun üzerine:

“Cenneti isterim” dedi.⁶¹⁰

Yakub b. Sufyan ve İbn Sad sahih isnad ile Said b. El-Museyyeb’den, o da babasından rivayet ediyorlar: dedi ki:

“Yermük gününde sesler kesildi, sadece şöyle diyen bir kimşenin sesi geliyordu:

“Ey Allah’ın yardımı, yaklaş!” Bir de baktım ki o sesin sahibi; oğlu Yezid’in sancağı altında bulunan Ebu Sufyan’mış.” Gözünü o gün kaybettiği söylenmiştir.

Yine Yakub b. Sufyan, isnadıyla İbnu’z-Zubeyr’den rivayet ediyor: “Yermük’te babamla birlikteydim. Müslümanların savaşta yorgun düştükleri bir sırada Zübeyr radiyallahu anh cariyesini giydirdi, atına bindi ve beni bıraktı. Bir tepede durarak savaşan insanlara baktım. Bir kalkan aldım ve onların arasına girdim. Bir de ne göreyim! Ebu Sufyan Kureyş’in şeyhleri arasındaydı. Müslümanlar meylettiklerinde:

“Onu Asfaroğullarıyla (Rumlarla) destekle” demeye, Rumlar meylettiğinde de:

“Ben-i Asfar’a (Rumlar’a) yazık.” demeye başladılar.” Bu öncekinden uzak bir ihtimaldir. Önceki rivayet daha sahihtir.

Begavi, sahih isnad ile Enes radiyallahu anh’dan rivayet ediyor: “Ebu Sufyan, kör olduktan sonra Osman radiyallahu anh’ın

yanına girdi. Oğlu (ya da kölesi) ona rehberlik ediyordu.”

El-Ezraki, Alkame b. Nadle yoluyla rivayet ediyor: “Ebu Sufyan iki kadının kabri üzerinde durdu ve ayaklarıyla vurarak:

“Toprağın tepesi, muhakkak ki toprağın tepesi vardır.” dedi. İbn Ferkad şöyle iddia etti:

“Benim hakkımı, kendi hakkında ayırmadı. Merve’nin beyazı benim, siyahı onun idi.” Bu Ömer radiyallahu anh’e ulaşınca şöyle dedi:

“Muhakkak ki Ebu Sufyan zulümde eskidir. Hakkı olan herkesin hakkı kendisine mutlaka verilecektir.”

Ali b. El-Medini dedi ki: “Osman radiyallahu anh’ın halifelik döneminin bitmesine altı gün kala vefât etti”

El-Heysem dedi ki: “Osman radiyallahu anh’ın halifelik döneminin bitmesine dokuz gün kala vefât etti.”

Zubeyr b. Bekkar: “Osman radiyallahu anh’ın halifeliğinin sonlarında vefât etmiştir.” Dedi.

El-Medaini: “34 yılında vefât etti.” Dedi.

Ebu Sufyan radiyallahu anh’ın, Osman radiyallahu anh’ın halifeliği zamanında 31 yılında, 32 yılında veya 34 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Vefat ettiğinde 93 yaşında olduğu söylenmiştir.

Vakıdî: “88 yaşında vefât etti” dedi. Bundan başka rakamlar da söylenmiştir.

125

Usame b. Ahderî et-Temimî eş-Şakrî*Radiyallahu Anh*⁶¹¹

İbn Hibban dedi ki: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Müslüman olarak geldi."⁶¹² Beşir b. Meymun ondan şöyle rivayet etmiştir:

"Şakra kabilesinden bir grup Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi. Aralarında kendisine "Asram" denilen şişman biri vardı. Habeşli bir köle satın almıştı. Dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Onu çağıracağımız isim söyle!" Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"İsmin nedir?" dedi. "Asram" dedi. Buyurdu ki:

"Hayır Zür'a'dır. Onu ne yapmak istiyorsun?" o da:

"Çoban" dedi. Bunun üzerine parmaklarını tuttu ve:

"O Asım'dır" dedi.⁶¹³ Hadisini Ebu Davud ve el-Müstedrek'te; Hakim rivayet etmişlerdir.

İbnu's-Seken dedi ki: "Bu hadisten başka rivayeti yoktur."

Bunu Taberani de başka bir yoldan Beşir - Usame - Asram tarikiyle, dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bir köle satın aldım..." dedim"⁶¹⁴ şeklinde rivayet etmiştir.

611 El-İsabe (87) Usdül-Gabe (82) el-İstiab (24) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/13)

612 Es-Sikat (3/3) Tarihu's-Sahabe (s.28)

613 Ebu Davud (4954) Hakim (4/7729)

614 Taberani (1/523)

126

Ubeyy b. Ka'b*Radıyallahu Anh*⁶¹⁵

İsmi ve nesebi: Ubeyy b. Ka'b b. Kays b. Ubeyd b. Zeyd b. Muaviye b. Amr b. Malik b. en-Neccar el-Ensarî. Künyeleri: Ebu'l-Munzir ve Ebu't-Tufeyl. Kurraların efendisidir. İkinci Akabe Biatına, Bedir'e ve diğer bütün savaşlara katılanlardandır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona: **"İlim sana mübarek olsun Ebu'l-Munzir!"**⁶¹⁶

Yine şöyle buyurmuştur: **"Muhakkak Allah bana, sana Kur'ân okumamı emretmiştir."**⁶¹⁷

Ömer radıyallahu anh ona "Müslümanların efendisi" diye isim vermişti ve ona

"Oku ey Ubeyy!" derdi. Yine bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den de rivayet edilmiştir. İmamlar onun rivayet ettiği hadisleri sahihlerinde rivayet etmişlerdir. Mesruk onu fetva ashabından olan altı kişi arasında saymıştır.

Vakıdî dedi ki: Ubeyy radıyallahu anh Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem için ilk mektup yazan kimse olup, mektupların so-

615 El-İsabe (32) Usdül-Gabe (34) el-İstiab (6)

İbn Kuteybe el-Maarifte şu bilgiyi verir:

"Bu, Ensar'dandır. Ebu'l-Münzir künyesini taşır. Cahiliyede yazı yazardı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in de vahiy katipliğini yaptı. Kısa boylu ve şişkince karınlı, başı ve sakalı beyaz bir adamdı. Saçını aklığını değiştirmezdi. Ölüm vakti hususunda ihtilaf edildi. Bir kavmi dedi ki; Ömer radıyallahu anh'in hilafetinde 22 senesinde öldü. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh şöyle dedi: "Bu gün müslümanların efendisi öldü."

Diğerleri de şöyle dediler: "Osman'ın hilafetinde 30 senesinde öldü."

Onun çocukları vardır. Tufeyl b. Ubey ile Muhammed b. Ubey bunlardır.

616 Müslim (1882)

617 Buhari (3809, 4959) Müslim (1862) Tirmizi (3792) Hakim (2/224)

nuna:

“Falan oğlu filan yazmıştır” ifadesini ilk kullanan da O’dur. Orta boylu ve aksakallı idi. Sakalını boyamazdı.

Ömer radiyallahu anh, ondan rivayette bulunan sahabelerden birisidir. Ayrıca ona bazı meseleleri de sorardı. Yine Ebu Eyub, Ubade b. es-Samit, Sehl b. Sa’d, Ebu Musa, İbn Abbas, Ebu Hureyre, Enes, Süleyman b. Surad ve diğer bazı sahabeler de ondan rivayet etmişlerdir.

İbn Ebi Hayseme Yahya b. Main’den şöyle dediğini nakletmiştir: “Ubeyy b. Ka’b 20 yahut 19 yılında vefât etmiştir.”⁶¹⁸

Vakidî ise şöyle demiştir: “Ubeyy’in ailesinin ve arkadaşlarımızın “Ubeyy 22 senesinde vefât etti” dediklerini gördüm.” O vefât ettiğinde Ömer radiyallahu anh:

“Bugün Müslümanların efendisi öldü.” demiştir. Kimisi onun Osman radiyallahu anh’ın hilafeti zamanında 30 senesinde öldüğünü söylemiştir. Bu konudaki rivayetlerin en sağlamı budur.

İbn Abdilberr şöyle der: “Çoğunluk onun Ömer radiyallahu anh’ın halifeliği döneminde vefât ettiğini söylemişlerdir.”⁶¹⁹

Derim ki; Ebu Nuaym, Ubey radiyallahu anh’ın Osman radiyallahu anh’ın döneminde 30 senesinde vefât ettiğine dair rivayetin sahih olduğunu belirtmiştir. Buna delil olarak da Zirr b. Hubeyş’in Osman radiyallahu anh zamanında onunla karşılaşmış olmasını zikretmiştir.

Buhari Tarih’inde Abdurrahman b. Ebza’dan şöyle rivayet etmiştir: “İnsanlar Osman radiyallahu anh’ın durumu hakkında ihtilafa düşünce Ubeyy’e şöyle dedim...”⁶²⁰ böylece kıssayı zikretti.

El-Begavi el-Hasen’den onun kıssasını ve Osman radiyallahu anh’ın öldürülmesinden önce öldüğünü nakletmiştir.

İbn Hibban dedi ki: “Ömer radiyallahu anh’ın halifeliği zamanında 22 senesinde vefât etmiştir.” Nitekim Ubeyy radiyallahu anh’ın Osman radiyallahu anh’ın halifeliğine kadar yaşadığı belirtilmiştir.

618 İbn Ebi Hayseme el-Cerh ve’t-Ta’dil (2/290)

619 El-İstiab (1/164)

620 Tarihu’l-Kebir (2/39-40)

Ebu Said el-Hudri radiyallahu anh'den şöyle sabit olmuştur: "Müslümanlardan birisi dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bize isabet eden hastalıklar hakkında ne dersin?" Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Kefarettir." buyurdu. Bunun üzerine Ubeyy b. Ka'b dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasulü! Bundan daha az olursa nasıl olur?" Şöyle buyurdu:

"Batan bir diken ve daha ötesindekinde dahi böyledir."

Ubeyy r.anh, hac, umre, cihad ve cemaatle kılınan farz namazlardan alıkoymayacak şekilde ölünceye kadar rahatsızlıkta kalması için dua etti. Onun bedenine dokunan herkes o ölünceye kadar süren ateşli hastalığını hissetmiştir.⁶²¹ Bunu Ahmed, Ebu Ya'la ve İbn Ebi'd-Dunya rivayet etmişlerdir. İbn Hibban bu rivayetin sahih olduğunu söylemiştir. Taberani ise bu anlamda bir hadisi Ubey r.anh'den hasen bir isnad ile rivayet etmiştir.⁶²²

621 Ahmed (3/23) Ebu Ya'la (2/995)

622 Taberani (8777)

127

Ubeyy b. Malik el-Kuşeyrî*Radıyallahu Anh*⁶²³

Amir b. Sa'saa oğullarından olup nisbetinin el-Haraşî olduğu da söylenmiştir. Basra halkından sayılmıştır.

İbn Hibban dedi ki: "Sahabe olduğu söylenmiştir." Nesebini de şu şekilde zikretmiştir: Ubeyy b. Malik b. Amr b. Rebîa b. Abdillâh b. Ka'b b. Rebîa b. Amir b. Sa'saa el-Kuşeyrî.

Künyesi Ebu Malik'tir. Ondan Basra'lılar rivayette bulunmuştur.

Ebu Davud et-Tayalisi Müsned'inde Ubeyy b. Malik'ten şöyle rivayet etmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Her kim ana babasına veya onlardan birisine yetişir de sonra cehenneme girerse Allah onu uzak kılsın!"⁶²⁴ Ali b. el-Cad, Gunder, Asım b. Ali, Amr b. Merzuk, Adem b. Ebi İyas ve Behz b. Esed; Şu'be'den rivayetinde ona mutabaat etmişlerdir.

Abdussamed, Şu'be'den rivayet ederek: "Malik veya Ubey b. Malik" şeklinde zikretti. Halid b. El-Haris Şu'be'den naklederek: "Birisinden" dedi ve ismini vermedi. Şebabe'nin Şu'be'den rivayetinde ise: "Amr b. Malik" şeklinde geçer. En sahihi Katade'den gelen ilk rivayettir.

İbnu's-Seken, Buhari'den⁶²⁵ naklen şöyle der: "Bu hadisin Malik b. Amr'dan geldiği söylenmiştir. Ona İbnu'l-Haris veya İbn Malik de denildi. Doğrusu Ubeyy b. Malik'tir."

Aynı şekilde el-Begavi ve başkaları da bunu tercih etmişlerdir.

İbn Ebi Hayseme ise, İbn Main'den şöyle nakletmiştir: "Ubey b. Malik şeklinde söylenmişse de bu hatadır. Ubey b. Malik diye

623 El-İsabe (33) Usdül-Gabe (35) el-İstiab (9) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/4)

624 Ebu Davud et-Tayalisi (1321)

625 Tarihu'l-Kebir (2/40)

bir sahabe yoktur. O ancak Amr b. Malik'tir."

Derim ki: Muhtemelen Şebabe'nin rivayetine itimat ettiğinden böyle söylemiştir. Lakin o rivayet şazdır. Nitekim Ali b. Zeyd b. Cudan bu hadisi Zurare b. Evfa'dan, o da kavminden kendisine Malik veya Ebu Malik yahut İbn Malik denilen birinden diyerek rivayet etmiştir. Bunu es-Sevri ve Huşeym, Ali b. Zeyd'den, o Zurare'den, o da Malik el-Kuşeyri'den diyerek rivayet ettiler.

Eş'as, Ali b. Zeyd'den rivayetle, dedi ki: "Malik veya Ebu Malik yahut Amir b. Malik'ten.." denildi ki: "O; Malik b. Amr'dır." Hammad b. Seleme'nin Ali b. Zeyd'den rivayetinde "İbnu'l-Haris" şeklinde gelmiştir. Es-Sevri'nin Ali b. Zeyd'den rivayetinde: "Amr b. Malik" şeklinde geçer. Her ikisi de Ahmed'den rivayet edilmiştir. Malik b. Avf olduğu da söylenmiştir. Huşeym – Ali – Ahmed yoluyla gelen rivayette de: "İbnu'l-Haris şeklinde zikredilmiştir.

Derim ki: Şu'be'nin Katade'den rivayetini, İbn İshak'ın Me-gazisinde Huneyn ganimetleri hakkında gelen rivayeti destekler: Dedi ki:

"Ubey b. Malik el-Kuşeyri dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü!.." kısısayı böylece zikretmiştir.

İbn Dureyd el-Ahbaru'l-Mensûre 'de şöyle der: "Ubeyy b. Malik b. Muaviye el-Kuşeyri, meşhur şair Nehik b. Malik'in kardeşidir." Ardından bir kıssasını nakleder...

Bütün bunlar Buhari'nin tercihini kuvvetlendirmektedir. Allah en iyi bilendir.

128

Utbe b. Gazvan*Radıyallahu Anh*⁶²⁶

İsmi ve nesebi: Utbe b. Gazvan b. Cabir b. Vehb el-Mazini. Abduşemsoğulları veya Nevfeloğulları kabilesinin anlaşmalısı idi.

İlk Müslüman olanlardandır. Habeşistan'a hicret etmiştir. Sonra muhacir olarak Medine'ye dönmüştür. Mikdad r. anh'ın yol arkadaşı idi. Bedir Savaşına ve daha sonrakilere katılmıştır.

Ömer radyallahu anh onu fetihlerde komutan olarak görevlendirmiştir. Basra'yı kuşatmış, bir çok fetihlerde bulunmuştur. Uzun boylu ve yakışıklı idi.

Müslim ve Sünen sahipleri ondan gelen hadisler rivayet etmişlerdir. Müslim'de onun rivayet ettiği hadislerden biri şöyledir: "Resûlullah ile beraber bulunan yedi kişiden yedincisi olarak kendimi gördüm. Ağaç yapraklarından başka yiyeceğimiz yoktu."

İbn Sad⁶²⁷ ve başkaları dediler ki: "Ömer radyallahu anh'e gelerek komutanlıktan çekilmek istedi. Ömer radyallahu anh bunu kabul etmedi. Bunun üzerine 17 yılında Süleymoğullarının madeni ile döndü." Bunun 20 yılında veya daha önce olduğu söylenmiştir. 57 sene yaşamıştır. Allah'a dua etmiş ve vefât etmiştir.

Taberani, Turuku Men Kezebe Aleyye Muteammiden adlı cüzünde, Gazvan b. Utbe b. Gazvan yoluyla, babası Utbe b. Gazvan radyallahu anh'den rivayet ediyor:

"Peygamber'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Kim benim adıma kasten yalan söylerse ateşte oturacağı yeri hazırlasın."⁶²⁸ Bu rivayet yolunun isnadında metrûk bir râvi olan Abdurrahman b. Amr b. Nadle vardır.

626 El-İsabe (5413) Usdül-Gabe (3550) el-İstiab (1783) T. E.Sahabe (1/371)

627 Tabakat (3/69)

628 Buhari (106) Ebu Davud (3651) İbn Mace (36) Darimi (1/76) Hakim (1/77)

129

Useyd b. el-Hudayr*Radiyallahu Anh*⁶²⁹

İsmi ve nesebi: Useyd b. el-Hudayr b. Simak b. Atiyk b. İm-rî'il-Kays b. Zeyd b. Abdileşhel el-Ensari el-Eşhelî. Künyesi Ebu Yahya ve Ebu Atik'tir.

Babası Hudayr, Evs kabilesinin süvarisi ve Buas gününde re-isi idi. Useyd radiyallahu anh ilk Müslüman olanlardandır. Akabe gecesinin nakiplerinden biridir. Musab b. Umeyr'in vesilesiyle Sad b. Muaz'dan önce Müslüman olmuştur.

Bedir'e katılıp katılmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir.

İbn Sad⁶³⁰ şöyle demiştir: "Tam bir şeref sahibi idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla Zeyd b. Harise arasında kardeşlik kurdu.⁶³¹ Uhud gününde sebât edenlerdendir. O gün yedi yara almıştı."

İbnu's-Seken şöyle demiştir: "Bedir Savaşına ve Akabe Biatına katılmıştır. Nakiplerden biri idi."

Başkaları ise onun Bedir ashabı arasında sayılmasına itiraz etmişlerdir. Sahihayn'da ve başka kitaplarda hadisleri rivayet edilmiştir.

Begavi, Ebu Hureyre radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Useyd b. Hudayr ne iyi bir kimsedir" buyurdu."⁶³²

İbn İshak Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Ensar'dan şu üç kimsenin faziletine katılan başka bir kimse yoktur. Bunlar hepsi de Abdüleşheloğullarından olan; Sa'd b. Muaz, Useyd b. Hudayr ve Abbad b. Bişr'dir."

629 El-İsabe (185) Usdü'l-Gabe (170) el-İstiab (54)

630 Tabakat (3/135)

631 Hakim (9/311)

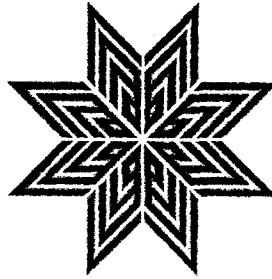
632 Tirmizi (3795) Hakim (3/289) Taberani (1/548) Mecmau'z-Zevaid (9/300)

Vakıdî rivayet ediyor: Talha b. Ubeydullah et-Teymî dedi ki: "Ebu Bekir radiyallahu anh Ensar'dan hiç kimseyi Useyd b. Hudayr'ın önüne geçirmezdi."

Buhari, Useyd b. Hudayr'ın Ömer radiyallahu anh döneminde vefât ettiğine dair bir kıssa rivayet etmiştir.⁶³³

İbnu's-Seken, Urve'den rivayet eder: "Useyd b. Hudayr vefât ettiğinde Ömer radiyallahu anh üç sene boyunca onun malını satıp geride bıraktığı borçlarını ödedi."

Begavi ve başkaları onun vefât tarihi olarak hicri 20 tarihini vermişlerdir. El-Medainî ise 21 yılında vefât ettiğini zikreder.

633 Bkz.: Tarihu'l-Kebir (1/47)

130

Üneys b. Ebi Mersed el-Ensari*Radıyallahu Anh*⁶³⁴

Begavi Mu'cem'inde, Baki b. Mahled, Müsned'inde, Buhari Tarih'inde⁶³⁵ ve Ebu Ali b. es-Seken Uneys b. Ebi Mersed el-Ensari'den rivayet ediyorlar:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İleride kör ve sağır bir fitne olacaktır. O zaman yanı üzerinde yatan oturandan hayırlıdır.”

İbn Şahin aynı yoldan rivayet etti, lâkin ismini “Üneys b. Mersed el-Ensari şeklinde zikretti.

İbn Abdilberr ise: “Uneys b. Mersed b. Ebi Mersed el-Ganevi” şeklinde zikrederek bu sahabiye işaret etmiştir.

İbnu's-Seken ve başkaları Uneys b. Ebi Mersed el-Ensari ile Enes b. Ebi Mersed el-Ganevi'nin farklı kişiler olduğunu söylemişlerdir. Doğrusu da budur.

El-Askerî Uneys b. Ebi Mersed el-Ensari'yi sahabe olarak zikreder. İbn Hibban ise onu güvenilir bir tabîi olarak zikretmiştir. Eğer Enes b. Mersed b. Ebi Mersed el-Ganevî, ismi tasgir ile “Uneys” şeklinde çağırılan ise, o bundan başkadır. Allah en iyi bilendir.

634 El-İsabe (295) Usdü'l-Gabe (273) el-İstiab (94) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/33)

635 Tarihu'l-Kebir (1/2/30)

131

Uneys el-Eslemî*Radiyallahu Anh*⁶³⁶

Çırak hadisinde zikredilmektedir. Buhari, Müslim ve başkaları, Ebu Hureyre ve Zeyd b. Halid el-Cuheni radiyallahu anhu-ma'dan rivayet ediyorlar:

“İki kişi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in huzurunda davalastılar. Bedevilerden biri Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e gelerek:

“Yâ Resûlâllah! Senden benim için ancak Kitâbullah ile hüküm vermeni dilerim!” dedi. Öteki hasım —ondan daha anlayışlı olduğu halde:

“Evet, aramızda Allah’ın kitabı ile hükmet! Bana da müsâde buyur!” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Söyle!” dedi. O zât:

“Benim oğlum bu adamda çırak idi. Derken karısı ile zina etti. Ben haber aldım ki oğluma recim lazımmış; hemen onun nâmına yüz koyunla bir câriye fidye verdim. Bir de ilim ehline sordum. Bana oğluma ancak yüz dayakla bir yıl sürgün cezası lâzım geldiğini, bunun karısına da recim icâbettüğünü haber verdiler.” dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki, aranızda Allah’ın Kitabı ile hükmedeceğim! Câriye ile koyunlar geri verilecek! Oğluna yüz değnekle bir yıl sürgün gerek! Haydi, ey Uneys! Bunun karısına git! Şayet i’tiraf ederse onu recmediver!” buyurdu.

Üneys kadına gitti. Kadın suçunu itiraf etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de emretti ve kadın recmedildi.⁶³⁷

636 El-İsabe (296) Usdû'l-Gabe (268) el-İstiab (95)

637 Buhari (2695) Müslim (4410)

İbnu's-Seken dedi ki: "Bu hadiste zikredilen Üneys kimdir bilmiyorum. Bundan başka onun zikredildiği bir hadis görmedim." Onun Uneys b. Dahhak el-Eslemî olduğu olduğu söylenmiştir. Bir başkası da:

"O Uneys b. Ebi Mersed'dir dediler" dedi. Bu hatadır. Zira İbn Ebi Mersed'in nisbesi el-Ganevi'dir. Bu Uneys hakkında sabit olan ise el-Eslemî'dir.

Uneys b. Dahhak el-Eslemî⁶³⁸ hakkında İbn Hacer şöyle der: Ebu Hatem er-Razî onu zikretmiş ve "Tanınmıyor" demiştir. İbn Mende Uneys b. ed-Dahhak radiyallahu anh'ten şu hadisi rivayet etmiştir:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Zerr radiyallahu anh'e şöyle buyurdu:

"Ey Eba Zerr! Sert ve dar elbise giy ki sende izzet ve böbürlenmeye yer kalmasın"⁶³⁹

İbn Mende: "Garibdir ve isnadında irsal vardır" dedi.

İbn Hibban ve İbn Abdilberr⁶⁴⁰, "Ey Uneys! Bu adamın karısına git suçunu kabul edip itiraf ederse onu recmet"⁶⁴¹ hadisinde geçen bu Uneys oluşunda sükut ettiler. Bunda şüphe vardır. Zahir olan onun başkası olduğudur. Allah en iyi bilendir.

638 El-İsabe (290) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/32)

639 Kenzu'l-Ummal (5623)

640 El-İstiab (1/203)

641 Buhari (2314-15) Müslim (4410) Ebu Davud (4445) Tirmizi (1433) Nesai (5425-26)

132

Uneys b. Katade b. Rebia*Radıyallahu Anh*⁶⁴²

İsmi ve nesebi: Uneys b. Katade b. Rebia b. Halid b. el-Haris b. Ubeyd b. Zeyd b. Malik b. Avf b. Amr b. Avf el-Ensari el-Evsî.

Bedir Savaşına katılmış ve Uhud'da şehit olmuştur.

Vakıdî Mucemmi' b. Cariye'den rivayet ediyor: "Hansa bintu Hizam Uneys b. Katade'nin nikâhındaydı. Uhud'da öldürülünce babası Hansa'yı Müzeyne'den istemediği birisiyle evlendirdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e şikâyet edince Allah Resûlü bu nikahı reddetti ve onu Ebu Lubabe ile evlendirdi.

Buhari ve başkaları bunu Malik – Abdurrahman b. el-Kasım – babası – Yezid b. Cariye el-Ensari'nin oğulları Abdurrahman ve Mucemmi – Hansa b. Hizam yoluyla rivayet ettiler. Lakin bu rivayette kocasının ismini zikretmediler.

İbn Abdilberr⁶⁴³ dedi ki: "Uhud gününde şehid edildi."

Vakıdî dışındakiler onun ismini "Enes" şeklinde zikretmiş, İbn Abdilberr ise buna karşı çıkmıştır. Allah en iyi bilendir.

642 El-İsabe (293) Usdül-Gabe (272) el-İstiab (91) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/32)

643 El-İstiab (1/201)

133

Uneys b. Cunade*Radıyallahu Anh*⁶⁴⁴

İsmi ve nesebi: Uneys b. Cunade b. Süfyan b. Ubeyd b. Haram b. Gıfar el-Gıfari. Ebu Zerr radıyallahu anh'ın büyük kardeşidir.

Müslim ve Begavi, Ebu Zerr radıyallahu anh'den rivayet ediyorlar: "Kardeşim Uneys bana dedi ki:

"Mekke'de bir ihtiyacım çıktı. Ben dönünceye kadar işlerimi görür müsün?" ben de:

"Evet" dedim. Uneys Mekke'ye gitti. Döndüğünde dedi ki:

"Mekke'de senin dininden olan biriyle karşılaştım. Kendisini Allah'ın gönderdiğini iddia ediyordu. Ona Sabiî diyorlar." Dedim ki:

"İnsanlara ne söylüyor?" şöyle dedi:

"Onun yalancı, sihirbaz ve şair olduğunu iddia ediyorlar. Fakat ben onu dinledim, vallahi onların dedikleri gibi değildir. Ben onların sözlerini de işittim. Vallahi onu sadık olarak gördüm..." hadisi uzunca zikretti. Bu rivayette şu ifadeler de geçer:

"Uneys dedi ki: "Ben senin dinine karşı değilim; çünkü ben de müslüman oldum ve tasdik eltim"

El-Müstedrek'teki rivayette Ebu Zerr radıyallahu anh müslüman oluş kıssasını uzunca anlatır ve sonunda şu ifadeler vardır:

"Annem ve kardeşime gitmek üzere çıktım. Onlara durumu haber verdim. Dediler ki:

"Senin girdiğin dinden başka bir dine yönelecek değiliz." Böylece ikisi de müslüman oldular. Sonra da beraberce Medine'ye döndük."⁶⁴⁵

644 El-İsabe (289) Usdü'l-Gabe (267) el-İstiab (93) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/32)

645 Müslim (6309) Taberani (1/266-267)

134

Utbe b. Abd*Radiyallahu anh*⁶⁴⁶

Buhari dedi ki: “Onun hakkında İbn Abdillah da denilmiştir. Bu sahih değildir.” İbn Hibban onun ismini ve nesebini: “Utbe b. Abdillah es-Sulemi Ebu'l-Velid” şeklinde tesbit etmiştir. İsmi Attele olduğu söylenmiştir. Yine isminin Nuşbe olup Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından değiştirildiği söylenmiştir.

El-Hasen b. Sufyan, Yahya b. Utbe b. Abd yoluyla rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kurayza gününde şöyle buyurdu:

“Kim kaleye ok atarsa ona cennet vacip olur.”⁶⁴⁷ Ben kaleye üç ok attım.

Taberani, Yahya b. Utbe yoluyla babasından rivayet ediyor: “Ben delikanlı olduğum sıralarda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana dua etti. Bana:

“İsmi nedir?” dedi. Ben de:

“Attele” dedim.

“Bilakis senin adı Utbe'dir” buyurdu.

Atiyye b. Mudrik yoluyla, Utbe b. Abd'den gelen rivayete göre biat ettiği sırada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“İsmi nedir?” diye sormuş, o da:

“Nuşbe” deyince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bilakis sen Utbe'sin” buyurmuştur.

Ahmed, Şureyh b. Ubeyd yoluyla rivayet ediyor: “Utbe b. Abd şöyle derdi:

646 El-İsabe (5409) Usdu'l-Gabe (2546) Tecrdiu Esmâ's-Sahabe (1/371)

647 Taberani (17/297) Mecmau'z-Zevaid (5/270) İbn Kesir Camiu'l-Mesaniid (8/560) İbn Makula el-İkmal (6/308)

“İrbaz benden hayırlıdır.” İrbaz radiyallahu anh de:

“Utbe benden hayırlıdır. O Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e iman hususunda beni bir sene geride bırakmıştır” derdi.

Taberani aynı yoldan rivayet ederek şu fazlalığı da kaydetmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e birisi geldiğinde ismini beğenmezse değiştirirdi.”

Vakidî ve başkaları şöyle dediler: “Utbe b. Abd radiyallahu anh 87 yılında vefât etti.”

El-Heysem b. Adiy: “71 veya 72 yılında vefât etti” dedi. Utbe b. Abd radiyallahu anh’ın 94 yaşında vefât ettiği belirtilmiştir. Bunda şüphe vardır. Zira onun Kurayza Savaşına katıldığı geçmiştir. Bu savaş hicretin 5. yılında olmuştu. İlk rivayete göre o sırada onun yaşı on iki idi. İkinci rivayete göre ise 7 yaşında idi.

Vakidî dedi ki: “O, Şam’da vefât eden sahabelerin sonuncusudur.”

135

Vâil b. Hucr*Radıyallahu anh*⁶⁴⁸

İsmi ve nesebi: Vail b. Hucr b. Rebia b. Vail b. Ya'mur – şu şekilde de sayıldı; Vail b. Hucr b. Sad b. Mesruk b. Vail b. En-Numan b. Rebia b. El-Haris b. Sad bç Avf b. Adiy b. Malik b. Şurahbil b. Malik b. Murre b. Himyer b. Zeyd el-Hadrami.

Babası Yemen reislerinden idi. Peygamber'e elçi olarak geldi ve ondan iktâ (tımâr) için arazi istedi. Yalnızca onun için iktâ verdi ve teslim etmesi için onunla beraber Muaviye r.anh'ı gönderdi. Kıssası meşhurdur.

İbn Sad dedi ki: "Kûfe'ye yerleşti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulundu. Kendisinden de iki oğlu; Alkame ve Abdulcebbar, hanımı Ümm Yahya, azatlı kölesi, Kuleyb b. Şihab, Hucr b. Anbes ve başkaları rivayette bulunmuşlardır. Vail r.anh, Muaviye r.anh'ın halifeliği döneminde vefât etmiştir.

Ebu Nuaym dedi ki: "Peygamber onu minbere çıkarmış ve ona ikta için arazi vererek kendisine ahid yazmıştır. Şöyle buyurmuştur: **"Bu, reislerin efendisi Vail'dir."** Vail radıyallahu anh sonra Kûfe'ye yerleşmiştir. Nesli orada devam etmiştir.

İbn Hibban dedi ki: "Kalan çocukları Hadramut'ta idi. Peygamber onu ölmeden önce müjdelemiş, ikta olarak arazi vermiş ve onunla beraber Muaviye r.anh'ı göndermiştir. Muaviye r.anh ona:

"Beni bineğinin terkisine bindir" deyince:

"Sen kral soyundan olmadığın için seni terkime alamam" dedi. Muaviye radıyallahu anh halife olunca onu getirtti, karşıladı ve ikramda bulundu. Vail radıyallahu anh dedi ki:

"Seni önümde oturtmayı isterdim."⁶⁴⁹

648 El-İsabe (9103) Usdül-Gabe (5436) el-İstiab (2765)

649 Taberani (22/9) İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dımeşk (26/253) İbn Kesir Camiü'l-Mesanid (12/350)

136

Vâsile b. el-Eska'*Radıyallahu anh*⁶⁵⁰

İsmi ve nesebi: Vasile b. El-Eska' b. Ka'b b. Amir. Leys b. Abdimenat oğullarındandır. Nesebi şöyle de zikredildi: İbnu'l-Eska' b. Abdillâh b. Abdiyaleyl b. Naşib b. Giyra b. Sad b. Leys. İbn Ebi Hayseme onun Vasile b. Abdillâh b. El-Eska' şeklinde dedesine nisbetini sahih bulmuştur. El-Eska' isminin lakab olup, babasının adının Abdullah olduğu söylenmiştir.

Vakıdî dedi ki: Künyesi Ebu Kırsafe idi. Başkaları onun künyesinin Ebu'l-Eska', Ebu Muhammed, Ebu'l-Hattab veya Ebu Şeddad olduğunu söylemişlerdir. Buhari bu konuda yanılığa düşmüştür.⁶⁵¹

Tebük gazvesinden önce Müslüman olmuş ve bu savaşa katılmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ebu Mersed, Ebu Hureyre ve Umm Seleme radıyallahu anhum'den rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de; oğlu Fuseyle (ya da Husayle), Ebu İdris el-Havlani, Şeddad Ebu Ammar, Bişr b. Ubeydullah, Mekhul, Ma'ruf Ebu'l-Hattab ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad dedi ki: "Suffe ehlinde idi. Sonra Şam'a yerleşmiştir."

Ebu Hatem: "Dimeşk, Humus ve diğer fetihlere katıldı." demiştir.⁶⁵²

İbn Sumey' şöyle dedi: "Abdumelik'in halifeliği döneminde vefât etti." İsmail b. Ayyaş, Said b. Halid'den naklen vefât tarihini 83 senesi olarak verir ve şöyle ekler:

650 El-İsabe (9090) Usdu'l-Gabe (5422) el-İstiab (2767) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/125)

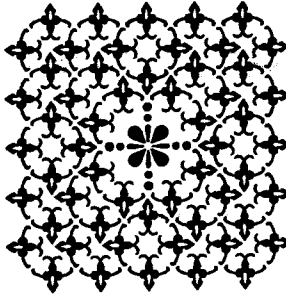
651 Tarihu'l-Kebir (4/187)

652 Taberani (22/53) İbn Asakir Muhtasarı Tarihi Dimeşk (26/237)

“Vefat ettiği sırada 165 yaşında idi.”

Ebu Mushir ve başkaları: “85 yılında vefât etti” dediler.

Vakıdî de bu tarihi vererek: “O sırada 78 yaşında idi” demiştir. Dımeşk’te vefât eden sahabelerin sonuncusudur.

137

Ya'la b. Mürre*Radıyallahu anh*⁶⁵³

İsmi ve nesebi: Ya'la b. Murre b. Vehb b. Cabir b. Attab b. Malik b. Ka'b b. Amr b. Sad b. Avf b. Sakif es-Sekafi. Künyesi: Ebu'l-Murazim'dir. Ya'la b. Seyabe olarak da bilinir. Seyabe annesidir.

Yahya b. Main dedi ki: "Hayber Savaşına, Rıdvan Biatine, Mekke Fethine, Hevazin ve Taif Gazvelerine katılmıştır."

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: "Sahabenin faziletlielerindendir."⁶⁵⁴

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Ali radıyallahu anh'den de rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğulları Abdullah ve Osman, Said b. Raşid'in dedesi Raşid b. Sad, Abdullah b. Hafs b. Nehik ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Sakif kabilesinin üzümlerini kesmek üzere gönderdi. O da kestti."⁶⁵⁵

653 El-İsabe (9365) Usdu'l-Gabe (5644) el-İstiab (2847) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/144)

654 El-İstiab (4/149)

655 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (12/475)

138

Ya'la b. Ümeyye*Radıyallahu anh⁶⁵⁶*

İsmi ve nesebi: Ya'la b. Umeyye b. Ubeyde b. Humam b. El-Haris et-Temimi el-Hanzali. Kureyş'in anlaşmalısı idi. Onun Ya'la b. Muneyye olduğu da söylenmiştir. Muneyye annesinin adıdır. Muneyye'nin babasının annesi olduğu da söylenmiştir.

Darekutni bu şekilde kararlaştırmış ve: "O; Ya'la'nın babası Umeyye'nin annesi Muneyye bt. El-Haris b. Cabir'dir ve Zübeyr radıyallahu anh'ın babası olan el-Avvam'ın da annesidir" demiştir. O Zübeyr ve Ya'la radıyallahu anhuma'nın ninesidir. Onun rivayeti vardır ve bazı rivayetlerde zikri vardır.

656 El-İsabe (9362) Usdu'l-Gabe (5640) el-İstiab (2844) Tecridu Esmâ's-Sa-habe (2/144)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Ya'la b. Münye'dir. Muhacirlerdendir. Annesi Münye'dir. Kendisi ona nisbet olundu. Bu kadın Beni Mazin b. Mansurdan Haris b. Cabir'in kızı Münye'dir ve Münye Utbe b. Gazavan'ın halasıdır.

Babasının adı, Ümeyye b. Ebi Ubeyye'dir. Bu, Benu Zeyd b. Malik b. Hanzaladandır. Ya'la babasını Peygamber'e getirdi ve dedi ki: "Ey Allah'ın elçisi Hicret akdi üzerine bunun beyatını kabul et." O da şöyle buyurdu: "Fetihten sonra hicret yoktur."

Ebubekir radıyallahu anh Ya'la'yı Yemen'e vali yaptı. Zübeyr b. Avvam'ın kızı ve Ebu Leheb'in kızı ile evlendi.

Ya'la Osman'ın hilafetinde geldi. Onun yanına Ebu Süfyan b. Harb de geldi. Ya'la ona on bin dirhem bağışta bulundu. Cemel günü olduğu zaman Ya'la Aişe'yi Asker denen bir erkek deveye bindirdi. Bu deve Aişe'nin erkek devesidir ve yetmiş kişiyi kendi maliyle teçhiz etti. Bunların Basra'ya geldikleri haberini alan Ali radıyallahu anh şöyle dedi:

"İnsanların en şecaatlısıyla -ki bununla o, Zübeyr'i kasededer - En açık konuşaniyle -ki bununla da o Talha'yı kasededer- İnsanların insanlar için en itaatlısıyla -ki bundan da Aişe'yi kasededer - İnsanların en çok paralısiyle, yani onların para bakımından en çok olanıyla -bununla da Ya'la b. Münye'yi kasededer - imtihana çekildim.

Bunun Abdullah b. Ya'la denen bir oğlu vardır. Bu Mekke yakınında

Künyesi Ebu Haleftir. Ebu Halid veya Ebu Safvan olduğu da söylenmiştir.

El-Medaini, Seleme b. Muharib yoluyla Avf el-A'rabî'den rivayet ediyor: Ebu Bekir r.anh, riddet olayında Ya'la'yı Hulvan üzerine görevlendirmiştir. Sonra Ömer r.anh onu Yemen'de bir yere görevlendirmiş, kendine koruma edindiği için azletmiştir. Osman r.anh de onu Yemen'in San'a şehrine görevlendirmiştir. Osman r.anh'ın öldürüldüğü yıl hac yapmıştır. Cemel Vakasında Aişe r.anha ile beraber çıkmış, Sıffin Savaşında da Ali r.anh'ın tarafında yer almıştır. Sıffin'de öldürüldüğü söylenmiştir. Bunu İbn Asakir, Ebu Hassan ez-Ziyadi'den nakleder. Bunu uzak bir ihtimal olarak görmüş ve daha sonra vefât ettiğini gösteren delil getirmiştir.

Nesai, Atâ yoluyla, Ya'la b. Umeyye'den rivayet ediyor: "Ölümü anında Utbe b. Ebi Sufyan'm yanına girdim. Bana Umm Habibe r.anha'dan hadis rivayet etti."

Nitekim Halife (b. El-Hayyat) ve başkaları Utbe radiyallahu anh'ın 47 yılında vefât ettiğini zikretmişlerdir. Resûlullah'dan, Ömer ve Utbe b. Ebi Sufyan r.anhum'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğulları; Safvan, Osman, Muhammed, Abdurrahman, torunu Safvan b. Abdillâh b. Ya'la, Ata, Mucahid ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad⁶⁵⁷ dedi ki: "Huneyn, Taif ve Tebuk savaşlarına katılmıştır." Ebu Ahmed el-Hakim: "Ömer r.anh'ın Necran halkına görevlendirdiği âmilî idi" demiştir.

bulunan Uleyb'de ikamet ederdi. Şair bir kimse idi. O, karısı Zeyneb hakkındaki mersiyesinde şöyle der: "Toprağın dokunmasından yüzünde bir letafet hasıl olmuş, uzaklaşması, çünkü her canlı gidecektir.

Kapılarımızdan girdiğim zaman onlar (kapılar) bilmezlikten geliyorlar ve diyorlar ki: Bakın hele bu gün Zeyneb göründü.

Zeyneb'i boynu eğik olarak yalnız bırakır da gider miyim? Ruhun benimle olduğu halde ben onu her nereye gitsem bırakmam.

Ya'la'mn azatlılarından Yemen'de bir halk topluluğu vardır -ki bunlar, Benu Şihab adıyla çağrılırlar- Onların kadir ve kıymetleri vardır. Onlar Havlan'dan olan Araplardandır. Ya'la onları esir etti. Onlar bu sebeple Yemen'e nisbet olundular.

Peygamber'in sahabesinde Sakiften olan Ya'la b. Mürre vardır ki buna (Peygamber) Taifin ağaçlarının kesilmesini emretti.

139

Zeyd b. Erkâm el-Ensârî*Radıyallahu anh*⁶⁵⁸

İsmi ve nesebi: Zeyd b. Erkam b. Zeyd b. Kays b. En-Nu'man b. Malik b. El-Egar b. Sa'lebe b. Ka'b b. El-Hazrec. Künyesi hakkında ihtilaf edilip Ebu Ömer veya Ebu Amir olduğu söylenmiştir.

Uhud Savaşında yaşı küçük bulunduğu için katılamamıştır. Katıldığı ilk savaş Hendek Savaşıdır. İlk katıldığı Savaşın Mureysi Gazvesi olduğu da söylenmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber on yedi savaşa katılmıştır. Bu husus Sahih'ta sabit olmuştur. Zeyd b. Erkam radıyallahu anh'ın rivayet ettiği birçok hadis vardır. Yine Ali r. anh'den de rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de Enes radıyallahu anh yazışarak rivayette bulunmuştur. Ayrıca Ebu't-Tufeyl, Ebu Osman en-Nehdi, Abdu Hayr ve Tavus ondan rivayette bulunanlar arasındadır. Munafikun sûresinin nüzulü hakkında kıssası Sahih'te yer almıştır. Sıffin Savaşına Ali r. anh ile beraber katılmıştır. El-Muhtar (es-Sekafi) zamanında 66 yılında ya da 68 yılında Kûfe'de vefât etmiştir.

İbn İshak⁶⁵⁹, Zeyd b. Erkam'dan rivayet ediyor: "Abdullah b. Ravaha radıyallahu anh'ın yanında bir yetim idim. Beni bineğinin terkisinde Mute Savaşına çıkardı..." Hadisi böylece zikreder.

Abdullah b. Ubeyy'in: "**Aziz olan zelil olanı oradan çıkaracaktır**" (Munafikun; 8) sözünü işitip Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e haber veren kişi Zeyd b. Erkam radıyallahu anh'dır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu Abdullah b. Ubey'e sorunca, o inkâr etmiş, bunun üzerine Allah Azze ve Celle, Zeyd r. anh'ı tasdik eden bu ayeti indirmiştir. Kıssa Sahihayn'de sabittir.⁶⁶⁰ Bu rivayette Resûlullah'ın şöyle buyurduğu da geçer:

658 El-İsabe (2874) Usdu'l-Gabe (1819) Tecridu Esmâ's-Sahabe (1/196)

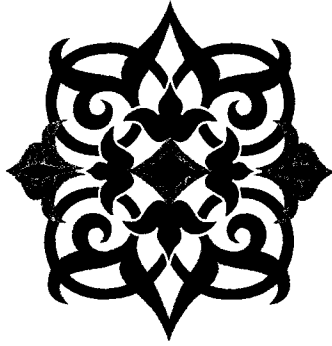
659 İbn Hişam Siyretu'n-Nebeviye (4/15)

660 Buhari (4900) Muslim (6955)

“Muhakkak ki Allah seni tasdik etti ey Zeyd!”

Ebu'l-Minhal dedi ki: “el-Bera radiyallahu anh'e sarf hakkında bir mesele sordum. Bana:

“Zeyd b. Erkam'a sor, zira o benden daha hayırlıdır ve daha iyi bilir” dedi.

140

Zeyd b. Sabit*Radiyallahu anh*⁶⁶¹

İsmi ve nesebi: Zeyd b. Sabit b. Dahhak b. Zeyd b. Levzan b. Amr b. Abdiavf b. Ganm b. Malik b. En-Neccar el-Ensari el-Hazreci. Künyesi: Ebu Said. Ebu Sabit de denildi. Künyesinin başka olduğu da söylenmiştir.

Bedir Savaşında yaşı küçük bulunduğu için katılamamıştır. Uhud Savaşına katıldığı söylenmiştir. İlk katıldığı Savaşın Hendek Savaşı olduğu da söylenmiştir. Tebuk Savaşında Neccaroğullarının sancağını taşıyordu. Önce sancak Umare b. Hazn'ın elindeydi. Resûlullah ondan sancağı alarak Zeyd b. Sabit radiyallahu anh'ın eline vermiştir. Bunun üzerine Umare:

“Ey Allah'ın Rasulü! Benim hakkımda sana bir şey mi ulaştı?” diye sormuş, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

661 El-İsabe (2881) Usdu'l-Gabe (1824) el-İstiab (845)

İbn Kuteybe dedi ki:

Bu, Zeyd b. Sabit b. Dahhak'tır. Ensardandır. Benu Ganm b. Malik b. Neccar'dan biridir Ebu Said il künyelenirdi. Denilir ki Ebu Abdurrahmanla künyelenirdi.

Onun babası Buas vak'asında o altı yaşındayken katlolundu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiği zaman o, onbir yaşında idi. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Kur'an-ı son arzı onun mushafı üzerindedir. Bu, mushafların, bizim mushafımızı en yakın olanıdır. Ki Zeyd, Ömer b. Hattab için yazmıştı. (Allah her ikisinden razı olsun) Ve 45 senesinde vefât etti. Mervan da onun namazını kıldırdı.

Onun Yezid b. Sabit denen bir kardeşi vardır.

Onun oğlu Harice b. Zeyd'dir. Bu Ebu Zeyd ile künyelenir. O dedi ki: Rüyamda gördüm guya ben yetmiş iki inşa ettirdim, bunun inşasını bitirdiğim zaman derhal yıkılverdi. İşte bu sene benim yetmişinci senemdir ki onu tamamlamışımdır. Ve bu senede -ki bu Hicri yüz senesidir Medinede öldü.

Zeyd b. Sabit'in Harre gününde sulbünden olan yedi çocuğu katlolundu. Bunun Medine'de nesli vardır.

“Hayır, lakin Kur’an önceliklidir.”⁶⁶² buyurmuştur. Zeyd radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem için vahiy kâtipliği yaptı.

Annesinin adı: en-Nevvar bt. Malik b. Muaviye b. Adiy'dir. Babası Buas Savaşında öldürülmüştür. Bu savaş hicretten 5 sene önce olmuştu. Bunu Vakidî rivayet etmiştir.

Zeyd radiyallahu anh, sahabenin alimlerinden idi. Yermük gününde ganimetleri taksim görevi ona verilmişti. Sahabeden bir topluluk kendisinden rivayette bulunmuştur. Onlardan bazıları: Ebu Hureyre, Ebu Said, İbn Ömer, Enes, Sehl b. Sad, Sehl b. Hu-neyf, Abdullah b. Yezid el-Hatmî radiyallahu anhum. Tabiinden; Said b. El-Museyyeb, çocukları; Harice ve Süleyman, el-Kasım b. Muhammed, Süleyman b. Yesar ve başkaları ondan rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Bekir radiyallahu anh zamanında Kur'anı cem eden kişi Zeyd b. Sabit radiyallahu anh'dır. Bu husus Sahih'te sabittir. Ebu Bekir radiyallahu anh ona:

“Muhakkak ki sen akıl sahibi bir gençsin, seni itham etmeyiz.” demiştir.

Muallak olarak Buhari, mevsul olarak da Begavi ve Ebu Ya'la, Ebu'z-Zinad'dan, o da Harice b. Zeyd'den, o da babası Zeyd radiyallahu anh'den rivayet ediyorlar:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde ona götürüldüm. Benim için:

“Bu, Neccaroğullarındandır” denildi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem on yedi sûre okudu. Ben de ardından okudum. Buna şaşırdı ve şöyle buyurdu:

“Yahudilerin yazısını öğren. Zira yazım hakkında onlara güvenmiyorum”⁶⁶³ Bunun üzerine ben de öyle yaptım. Bir ayın yarısı bitmeden bu işte uzman oldum. Onlara mektubu ben yazardım ve onlardan gelen mektupları ben okurdum.”

Abd b. Humeyd, Müsned'inde Sabit b. Ubeyd yoluyla, Zeyd b. Sabit radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu

662 Hakim (3/421) İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dimeşk (5/117)

663 Buhari (7195)

aleyhi ve sellem bana:

“Ben bir kavme mektup yazıyorum fakat buna ekleme veya çıkarma yaptıklarından korkuyorum. Süryanice öğrenmelisin”⁶⁶⁴ buyurdu. Ben de 17 günde öğrendim.

Vakıdî, Zeyd b. Sabit radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Bedir ve Uhud Savaşlarına katılmama izin verilmedi. Hendek Savaşına katılmama izin verildi.” Müslümanlarla beraber toprak taşıyanlardandı. Zeyd radiyallahu anh uyuklayınca Umare b. Hazn gelip ona fark ettirmeden silahını aldı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Ey Ebu Rukkad! (Uykucular babası)”⁶⁶⁵ dedi. O gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mümini korkutmayı ve ciddi ya da şaka olarak müminin eşyasını almayı yasakladı.”

Yakub b. Sufyan, sahih isnad ile Şa'bi'den rivayet ediyor: “Zeyd b. Sabit radiyallahu anh bineğine doğru hareket edince İbn Abbas radiyallahu anhuma onun bineğini tuttu. Bunun üzerine Zeyd radiyallahu anh:

“Bırak ey Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının oğlu!” dedi. İbn Abbas radiyallahu anhuma:

“Hayır, biz âlimlerimize böyle davranmakla emrolunduk” dedi.

Sabit b. Ubeyd şöyle demiştir: “Onun evinde ondan daha neşelisini görmediğim gibi, meclisinde de Zeyd radiyallahu anh'den daha vakarlısını görmedim.”

Enes radiyallahu anh'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Feraizi en iyi bileniniz Zeyd'dir”⁶⁶⁶ buyurdu. Bunu Ahmed sahih isnad ile rivayet etmiştir. İsnadının illetli olduğu söylenmiştir.

İbn Sad sahih isnad ile şöyle rivayet etmiştir: “Zeyd b. Sabit radiyallahu anh fetva ashabından biri idi. Bunlar altı kişidir: Ömer, Ali, İbn Mesud, Ubeyy, Ebu Musa ve Zeyd b. Sabit radiyallahu anhum.”

664 Kenzu'l-Ummal (29225)

665 İbn Asakir Tehzibu Tarihi Dımeşk (5/449)

666 İbn Sad (2/115) Kenzu'l-Ummal (33304)

İsnadında Vakıdî'nin de bulunduğu, Kabisa yoluyla gelen rivayette şöyle demiştir:

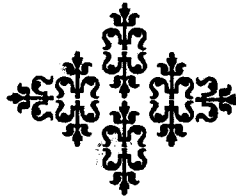
“Zeyd radiyallahu anh Medine’de kaza, fetvâ, kıraat ve feraiz konularında önder idi.”

Begavi, sahih isnad ile Harice b. Zeyd'den rivayet ediyor: “Ömer radiyallahu anh yolculuğa çıkacağı zaman Zeyd b. Sabit radiyallahu anh'ı yerine halife bıraktı. Döndüğünde de bazen ona hurma bahçesi kiralardı.”

İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan: “İlim, Muhammed salallahu aleyhi ve sellem'in ashabından ezberlenmiştir. Muhakkak ki Zeyd, ilimde rasih (köklü) olanlardandır.”

Zeyd b. Sabit radiyallahu anh 42, 43 veya 45 yılında vefât etmiştir. 51, 52 veya 55 yılında vefât ettiği de söylenmiştir.

Zeyd radiyallahu anh vefât ettiğinde Ebu Hureyre radiyallahu anh: “Bugün bu ümmetin geniş ilim sahibi alimi öldü. Allah'tan umulur ki İbn Abbas'ı onun yerine halef kılar” demiştir.

141

Zeyd b. Hâlid*Radıyallahu anh*⁶⁶⁷

İsmi ve nesebi: Zeyd b. Halid el-Cuheni. Künyesinin Ebu Zur'a, Ebu Abdurrahman veya Ebu Talha olduğu şeklinde ihtilaf edilmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Osman, Ebu Talha ve Aişe r.anhum'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de oğulları Halid ve Ebu Harb, azatlısı Ebu Amre, Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe, Ebu Seleme ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Huseybiye'ye katılmıştır. Fetih gününde Cuheyne kabilesinin sancığı onun elindeydi. Rivayet ettiği hadisleri Sahihayn'de ve başka eserlerde yer almıştır.

İbnu'l-Barkî ve başkaları dediler ki: "78 yılında Medine'de vefât etti. O sırada 85 yaşında idi."

Denildi ki: "68 yılında vefât etti." Bundan daha önce Muaviye radıyallahu anh'ın halifeliği zamanında Medine'de vefât ettiği de söylenmiştir.

667 El-İsabe (2896) Usdu'l-Gabe (1832) el-İstiab (850) Tecrid (1/198)

İbn Kuteybe dedi ki:

Ebu Abdurrahman ile künyelenir. Denilir ki Ebu Talha diye künyelenir. Öldüğü yer hususunda ihtilaf vaki oldu. Bazıları dediler ki: Medine'de 78 yılında 85 yaşında olduğu halde öldü. Diğerleri ise şöyle dedi: Bilâkis Kûfe'de Muaviye'nin hilafetinin son günlerinde vefât etti.

Hanım Sahabeler

142

Âişe*Radyallahu anha*⁶⁶⁸

İsmi ve nesebi daha önce babası Ebu Bekir es-Sıddık Abdullah b. Osman radyallahu anh'ın hâl tercemesinde geçmişti.

668 El-İsabe (11452), Usdu'l-Gabe (7085), Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/286)

Enes radyallahu anh'den; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur;

"Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tirid yemeğinin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir." Buhari(3770) Müslim(2446)

Âişe radyallahu anha'dan; "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Âişe radyallahu anha'ya dedi ki;

"Ey Âişe! İşte Cibril sana selam söylüyor" o da;

"Ve aleyhisselam ve rahmetullahi ve berekatuh,(Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi onun da üzerine olsun), sen (Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i kastediyor) benim göremediğimi görüyorsun." Dedi. Buhari(3217) Müslim(2447)

Hatta müslümanlar hediyeleri için Âişe radyallahu anha'nın nöbet gününü araştırırlardı. Nitekim Sahihayn'de Âişe radyallahu anha'dan rivayet edilmiştir ki; "Halk, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Âişe'ye sevgisini bildiklerinden, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e vermek istedikleri hediyeleri için Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Âişe'nin evinde olacağı günü beklerlerdi. Âişe'nin evinde olduğu zaman hediyelerini Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gönderirlerdi." Buhari(2581) Müslim(2441)

Amr Bin el-Âs radyallahu anh'den; "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Zatus-Selasil ordusu başında göndermişti. Amr şöyle dedi: Ona gittim ve;

"Sana insanların en sevimlisi kimdir?" diye sordum.

"Âişe!" cevabını verdi.

"Ya erkeklerden?" dedim.

"Babası!" buyurdu.

"Sonra kim?" dedim.

"Ömer Bin el-Hattab!" buyurdu." Buhari(3662) Müslim(2384)

Hatta Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Âişe radyallahu an-

ha'nın sevilmesini emretmiştir. Bu yüzden kızı Fatıma radiyallahu anha'ya öyle söylemiştir. Fatıma radiyallahu anha yanına girmek için izin istedi. Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Aişe radiyallahu anha ile beraber örtünün altında uzanmıştı. Ona izin verdi, Fatıma radiyallahu anha:

“Ya Resûlallah! Zevcelerini beni sana gönderdiler. Senden Ebû Kuhafe'nin kızı hakkında adalet istiyorlar” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ona:

“Ey kızcağızım! Sen benim sevdiğimi sevmez misin?” dedi. Fatıma radiyallahu anha;

“Evet” dedi.

“O halde bunu sev!” buyurdu.” Müslim(2442) Buhari(2581)

Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sevdiği ve sevilmesini emrettiği kişiye buğz eden topluluğu Allah uzaklaştırsın ve burunlarını sürtsün. Allah, Allah'ın ve Rasulünün sallallahu aleyhi ve sellem sevdiklerini sevenleri yüceltsin. Allah'ın ve Rasulünün emirlerini, nimetler cennetine ulaşınca kadar teslimiyetle karşılayanlara mübarek olsun. Allah ve Resûlünün emirlerini cehennemlik oluncaya kadar reddedenler de rahmetten uzak olsun!

Bak ey Allah'ın kulu ve ey Allah'ın selamette kılmak istediği kişi, İbn Abbas radiyallahu anhuma, Aişe radiyallahu anha vefât ettiği zaman ne diyor;

Buhari, Sahih'inde, Ömer Bin Said Bin Ebi Huseyn – İbn Ebi Muleyke yoluyla rivayet ediyor; “Aişe radiyallahu anha'nın ölümünden önce İbn Abbas radiyallahu anhuma onun yanına girmek için izin istedi. O ağır haldeydi. Dedi ki;

“Beni övmesinden korkuyorum.”

“O Resûlullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının oğlu ve müslümanların seçkinlerindendir.” dediler.

“Ona izin verin” dedi. O girince;

“Kendini nasıl hissediyorsun?” dedi.

“Sakınırsam iyi.” cevabını verdi.

“Sen iyisin inşaallah. Resûlullah'ın bakire olarak sadece seninle evlendi. Senin beraatin semâdan indi.” Dedi. Onun ardından İbnuz-Zubeyr girdi ve Aişe radiyallahu anha ona dedi ki;

“İbni Abbas beni öyle övdü ki unutulmuş olmayı istedim.” Buhari (4753)

Bütün bunlarla beraber sahabenin âlimlerindendi. Sahabeler vahiy bilgisi hakkında ona müracaat ederlerdi.

Tirmizi, Sünen'inde; Humeyd Bin Mes'ade – Ziyad Bin er-Rabi – Halid Bin Seleme el-Mahzumi – Ebu Burde – Ebu Musa el-Eşarî isnadıyla rivayet ediyor; Ebu Musa radiyallahu anha dedi ki; “Resûlullah'ın ashabı bizlere her ne zaman bir hadis müşkilat arzedecek olsa, hemen Ai-

şe radyallahu anha'ya sorardık. Mutlaka onda bunun bilgisini bulurduk." Tirmizi(3883) Tirmizi; "Hasen, sahih garip" dedi. İsnadı hasendir.

Ya'kub Bin Sufyan el-Fesevî; Amr Bin Hafs – babası – el-A'meş – Müslim – Mesruk isnadıyla rivayet ediyor; "Aişe radyallahu anha hakkında feraizi güzel bilirmiydi?" diye soruldu. Mesruk dedi ki; "Muhammed'in büyük sahabelerinin ona feraiz hakkında sorduklarını gördüm." Fesevi, el-Marife vet-Tarih(1/263) isnadı sahihtir.

Yine el-Fesevî; Süleyman Bin Harb – Hammad Bin Hişam Bin Urve – babası isnadıyla rivayet ediyor; Hişam Bin Urve Aişe radyallahu anha'dan bahsederek şöyle dedi; "O hadisi, Kur'an'ı ve şiiri insanların en iyi bileniydi. O ölmeden dört sene önce şöyle dedim; eğer Aişe radyallahu anha ölürse ancak ona sormadığım meseleler için pişman olurum." Fesevi, Tarih(1/263) isnadı sahihtir.

İmam Ahmed rahimehullah, Fadailus Sahabe'de; Muaviye – Zaide – Abdulmelik Bin Umeyr – Musa Bin Talha isnadıyla rivayet ediyor; Musa Bin Talha şöyle dedi; "Aişe radyallahu anha'dan daha fasih birini görmedim." Fadailus Sahabe(1646) Tirmizi(3884) Tirmizi; "Hasen, sahih, garip" dedi. İsnadı hasendir.

İşte o Aişetus Sıddika Bintus Sıddik radyallahu anhumadır. Bundan sonra hiçbir kimse ona hakaret etmeye veya bundan daha çirkiniyi yapıp zina ile suçlamaya cüret edebilir mi! Nitekim Rabbi onu kıyamet gününe kadar okunacak olan Kur'an ayetleriyle temize çekmiştir. Allah Teâlâ buyurur ki;

"(Peygamber'in eşine) bu ağır iftirayı uyduranlar şüphesiz sizin içinizden bir guruptur. Bunu kendiniz için bir kötülük sanmayın, aksine o, sizin için bir iyiliktir. Onlardan her bir kişiye, günah olarak ne işlemişse (onun karşılığı ceza) vardır. Onlardan (elebaşlık yapıp) bu günahın büyüklüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır."(Nur 11)

Devam eden ayetler Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in namusunu temize çekmek ve korumakla ilgilidir. Öncesinde de iftirayı yayan münafıkların elebaşı Abdullah Bin Ubeyy Bin Selul'e lânet ediliyordu. Bunun için Allah Azze ve Celle buyurmuştur ki;

"Namuslu, kötülüklerden habersiz mümin kadınlara zina isnadında bulunanlar, dünya ve ahirette lânetlenmişlerdir. Onlar için çok büyük bir azap vardır." (Nur; 23)

Sebeb-i nüzûlü Aişe radyallahu anha'dır. İbn Kesir diyor ki; "Âlimler, Allah onlara rahmet eylesin, bu ayette zikredilenlerden sonra Aişe radyallahu anha'ya söven ve bu ayette anlatılanlar gibi ona iftira edenlerin kâfir olduğunda icmâ' etmişlerdir. Zira o bu davranışıyla Kur'an'la inatlaşmaktadır. Diğer mü'minlerin anneleri konusunda iki görüş vardır ki bu iki görüşten sahih olanına göre onlar da Aişe radyallahu anha gibidirler. En doğrusunu Allah bilir."

Kadı Ebu Ya'la dedi ki; "Allah'ın temize çektiği hususta Aişe radiyallahu anha'ya iftira atan, hilafsız olarak kâfir olur. Birçok kimse bu hususta icmâ olduğunu belirtmiş, imamlardan pek çok kimse bu hükmü açıkça söylemişlerdir.

Bunun için Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur; **"Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır. İşte bu temiz olan, (iftiracıların) söylediklerinden çok uzaktır. Kendileri için bağışlanma ve güzel bir rızık vardır."** (Nur; 26)

Bu ayet Aişe radiyallahu anha ve ifk ehli hakkında inmiştir. Münafıkların Aişe r.anha'ya nispet ettikleri sözlere kendileri daha layıktır. Aişe r.anha onlardan uzaktır. Allah Teala'mn buyurduğu gibi;

"İşte bu temiz olan, (iftiracıların) söylediklerinden çok uzaktır."

İbn Kesir der ki; "Şayet Allah Teâlâ, Âişe radiyallahu anha'yı Resûlullah'ın hanımı kılmışsa bu ancak onun temiz, iyi olmasındandır. Zira Resûlullah, temiz insanların en temizidir. Şayet Âişe radiyallahu anha kötü olmuş, olsaydı, ne şer'an ve ne de takdiren Peygamber'in eşi olmaya uygun düşmezdi." Buhari'de(3772) geçtiği gibi, Ali radiyallahu anh, Ammar ve el-Hasen r.anhuma'yı Kûfe'ye savaşa çağırarak üzere gönderdiği zaman Ammar radiyallahu anh şöyle hitap etmişti; "Şüphesiz biliyorum ki o, Peygamber'in dünyada ve ahirette eşidir."

Sonra bu kâfir zındıkların peşinden giden Rafıziler nübüvvet evine ve Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in namusuna ithamda bulunmuşlardır. Nitekim Allah Azze ve Celle bu sözün büyüklüğünü şöyle buyurarak açıklamıştır;

"Bunun önemsiz olduğunu sanıyorsunuz. Hâlbuki bu, Allah katında çok büyük (bir suç) tur."(Nur 15) Müminlerin annesi hakkında bu söz nasıl önemsiz olabilirdi ki? Şayet Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in eşi için bu önemsiz olsaydı, o nasıl Rasullerin efendisinin eşi olabilirdi? Vallahi Allah'ın peygamberinin eşi hakkında bunu söylemek büyük bir suçtur. Bu Allah'ın gayretine dokunur.

Kul daima Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Sahihayn'de Ebu Hureyre r.anh'den rivayet edilen şu hadisini hatırlamalıdır;

"Şüphesiz kul umursamadan, Allah'ın razı olacağı bir kelime konuşur da Allah onunla o kulun derecelerini yükseltir. Yine kul, umursamadan Allah'ın öfkeleneyeceği bir kelime konuşur da Allah onunla o kulu cehenneme yuvarlar." Buhari (6478) Müslim (2988)

Buhari'deki diğer metni şu şekildedir; **"Şüphesiz kul bir kelime konuşur da bu söz sebebiyle ateşin içinde, doğu ile batı arasından daha uzak bir derinliğe kayıp gider!"** Müslim'in metni ise şöyle; **"doğu ile batı arasından daha uzak"**

Annesi: Umm Ruman bt. Amir b. Uveymir el-Kinaniye'dir.⁶⁶⁹ Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in nübüvvetinden 4 sene veya 5 sene sonra doğmuştur. Nitekim Sahih'te sâbit olduğuna göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile 6 veya 7 yaşında iken evlenmiştir. Bu ikisinin arası, altı yaşını bitirip yedi yaşına girmiş olması ile cem edilir. Aişe radiyallahu anha 9 yaşında iken 1. Yıl şevval ayında gerdeğe girdi.

İbn Sad, Vakıdî'den, o da Ebu'r-Rical'den, o da babasından, o da annesi Amre'den rivayet ediyor:

"Hicretin 8. ayında bana gelin olarak geldi" dedi. Hicretin 2. yılı da denildi. Zübeyr b. Bekkar dedi ki: "Onunla Hadice radiyallahu anha'nın vefâtından sonra evlendi." Bunun üç yıl sonra olduğu söylendi. Ebu Ömer b. Abdilberr⁶⁷⁰ dedi ki: "Cubeyr b. Mut'im'e bahsedilmiş o da onunla sözlenmişti."

Derim ki: İbn Sad, İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan, el-Kelbî'nin de bulunduğu bir isnad ile rivayet etmiştir. Yine İbn Nümejr, el-Eclah'tan, o da İbn Ebi Muleyke'den rivayet ediyor: Ebu Bekir radiyallahu anha dedi ki.

"Ben onu Mu'tim'e oğlu Cubeyr için vermiştim. Beni onlardan istemem için çağırdı. Ben de süre istedim."

Sahih'te, Aişe radiyallahu anha'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benimle ben altı yaşında iken evlendi. Dokuz yaşında iken gerdeğe girdi ve on sekiz yaşında iken vefât etti."

İbn Ebi Asım⁶⁷¹, Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Hadice radiyallahu anha vefât ettiğinde Osman b. Maz'un'un hanımını Havle bt. Hakim b. El-Evkas dedi ki:

Ey Allah'ın Resûlü! Evlenmeyecek misin?" Resûlullah:

"Kiminle?" dedi.

"Kız istersen kızla, dul, istersen dulla" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sordu:

"Kız olan kimdir?" Havle bt. Hakîm:

669 Taberani (2/16)

670 El-İstiab (4/1881)

671 El-Âhâd ve'l-Mesani (5/389-390)

“Allah’ın kullarından sana en lâayık olan kız, Ebû Bekr’in kızı Aîşe” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekrar sordu:

“Ya dul olan kim?” Havle bt. Hakîm cevap verdi:

“Sevde bt. Zem’a. Sana iman etmiş, dininde sana uymuştur.” Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Git, benim hakkımda onlarla konuş!” dedi. Havle, Ebû Bekr’in evine gitti. Ummu Rûman’ı buldu ve ona:

“Ummu Rûman! Allah size hayır ve bereketten ne erîştirdi, biliyor musunuz?” diye sordu. Aîşe’nin annesi:

“Nedir o?” dedi. Havle bt. Hakîm:

“Resûlullah beni, Aîşe’yi istemek için gönderdi.” Ummu Rûman: “İstersen Ebû Bekr’i bekle o, şimdi gelecek” dedi. Ebû Bekr radyallahu anh geldi. Havle bt. Hakîm:

“Ebû Bekr! Allah size hayır ve bereketten ne erîştirdi, biliyor musunuz?” dedi. Ebû Bekr radyallahu anh:

“Nedir o?” diye sordu. Havle bt. Hakîm:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni Aîşe’yi istemek için gönderdi.” Ebû Bekr radyallahu anh:

“Ona uygun olur mu? Aîşe kardeşinin kızıdır” dedi. Havle bt. Hakîm Peygamber’e dönüp durumu anlattı. Resûlullah şöyle dedi:

“Ona tekrar git ve şunu söyle: Sen benim İslâm’da kardeşimsin. Senin kızın bana helâldir.” Havle bt. Hakîm Ebû Bekr radyallahu anh’e gitti ve nikâhladılar. Aîşe radyallahu anha o sırada 6 yaşında idi. Sonra Sevde radyallahu anha ile olan kıssasını zikretmiştir.

Yine Sahih’te şöyle geçer: “Peygamber Aîşe radyallahu anha dışında bakire nikahlamamıştır.” Nakil ehli bu konuda ittifak etmişlerdir. Aîşe r.anha’nın künyesi Um Abdillâh idi. Denildi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Aîşe’den Abdullah adında bir çocuğu oldu ve küçükken vefât etti. Bu sabit olmamıştır. Yine şöyle denilmiştir: “Yeğeni Abdullah b. Zübeyr’in ismiyle künyelenmiştir.” Bu, kendisinden birkaç yoldan rivayet edilmiştir:

İbn Sad bunu Yezid b. Harun – Hammad – Hişam b. Urve – Ubade b. Hamza – Aîşe radyallahu anha yoluyla rivayet etmiştir.

Şa’bî dedi ki: “Mesruk, Aîşe radyallahu anha’dan rivayette

bulunduğu zaman: “Bana Sıddık'ın kızı sadıka, Allah'ın habibinin sevgilisi rivayet etti” derdi.

Ebu'd-Duha, Mesruk'tan rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının büyüklerini gördüm. Feraizi Aişe radyallahu anha'dan soruyorlardı.”

Atâ b. Ebi Rabah dedi ki: “Aişe radyallahu anha insanların en fakihi ve en bilgilisi idi. Umumun işleri hakkında da insanların en güzel görüşlüsü idi.”

Hişam b. Urve, babasından rivayet ediyor: “Fıkıh, tıp ve şiir konularında Aişe r.anha'dan daha bilgisini görmedim.”

Ebu Burde b. Ebi Musa babasından naklen dedi ki: “Bize bir mesele zor geldiği zaman Aişe radyallahu anha'ya sorardık ve mutlaka onda o konuyla ilgili ilmi bulurduk.”

Zuhri dedi ki: “Aişe radyallahu anha'nın ilmi ile müminlerin annelerinin ilmi ve bütün kadınların ilmi bir araya getirilseydi, Aişe radyallahu anha'nın ilmi üstün gelirdi.”

Zubeyr b. Bekkar, Ebu'z-Zinad'a ulaşan isnadıyla rivayet ediyor: “Urve'den daha iyi şiir rivayet eden kimse görmedim. Ona:

“Şiiri kimden rivayet ediyorsun?” denilince,

“Rivayet ettiğim şiirler Aişe r.anha'dandır. Onun yanında bir şey olduğu zaman mutlaka onun hakkında şiir söylerdi” dedi.

Sahih'te Ebu Musa el-Eşari radyallahu anha'den merfuan şöyle rivayet edilir:

“Aişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tirit yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir.”⁶⁷²

Sahih'te Urve'den rivayet ediliyor: “Herkes Peygamber'e gönderecekleri hediyeler için, Resûlullah'ın onun yanında olacağı günü kollamakta idi. Bu yüzden ortaklarım (kumalarım) Ümmü Seleme'nin yanında toplandılar ve:

“Ey Ümmü Seleme! Herkes hediyeleri için Âişe'nin gününü gözetlemektedirler. Âişe'nin işlediği gibi bizde hayır işlemekteyiz. Peygamber'e söyle hangi hanımının yanında olursa olsun kendisine hediye gönderebileceklerini emretsin” dediler. Ümmü Seleme

bunu açıkladı fakat Resûlullah, buna iltifat etmedi. Sonra Resûlullah'ın nöbet sırası Ümmü Seleme'ye geldiğinde aynı sözü yine tekrarladı ve:

“Ey Allah'ın Resûlü! Ortaklarım (Kumalarım) herkesin hediyeleri için Âişe'nin gününü gözlediklerini söylediler, Müslümanlara emret nerede olursan hediyelerini oraya göndersinler...” Üçüncü nöbeti gelince Ümmü Seleme yine aynı şeyleri Resûlullah'e söyledi. Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu:

“Ey Ümmü Seleme! Âişe hakkında beni üzme! Gerçek şu ki Âişe'den başka siz hanımlarımdan herhangi birinizin yanında iken bana vahiy inmemiştir.”⁶⁷³

Tirmizi, Amr b. Galib'den rivayet ediyor: “Bir adam, Ammâr b. Yâsir'in yanında Âişe'ye dil uzattı. Ammâr radiyallahu anh de ona şöyle dedi:

“Alçak ve bayağı olarak kaybol gözümün önünden! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sevgili hanımını nasıl üzersin?” İbn Sad başka bir rivayet yoluyla benzerini nakletmiştir. Orada şu fazlalık geçer:

“Muhakkak ki o Resûlullah'ın cennette de hanımıdır.”

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: **“Âişe benim cennette hanımıdır”** buyurmuştur.

Âişe radiyallahu anha: “Ey Allah'ın Resûlü! Cennetteki eşlerin kimlerdir” diye sorunca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Sen onlardansın” buyurmuştur.

İbn Sad, Âişe r.anha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Başka bir kadına nasip olmayan hasletler bana nasip olmuştur: ben yedi yaşında iken Resûlullah beni nikâhlamıştır. Bir melek benim sûretimi ona bakması için getirmiştir. Dokuz yaşında iken benimle gerdeğe girmiştir. Ben Cebraili gördüm. Ben Resûlullah'e hanımları içinde en sevdiği idim. Resûlullah benim kucagımda vefât etti. Buna melekler ve benim dışımda kimse şahit olmadı.”

Diğer rivayette şöyle geçer: “Benim, öteki Peygamber hanımlarına on tane üstünlüğüm vardır: Evlendiği tek bâkire hanım benim, Anne-babası Muhacir olan tek eşi benim, Allah benim doğru-

luğumu ilahî vahiy ile ispatlamıştır. Cebrail benim resmimi bir kap içinde Peygamber'e gösterip "Bununla evlen!" demiştir, Resûl, bir tek kaptaki sudan yalnız benimle yıkanmıştır, Ben önünde iken namaz kıldığı halde başka biri olunca kılmazdı, Benimle birlikte olduğu zamanlarda ona vahiy gelirdi, Ruhunu teslim ettiğinde başı benim kucığımdaydı, En son cinsel ilişkiyi benimle kurmuştur, Benim odamda defnedilmiştir." Bir başka yerde bu üstünlüklerine şunu da ekliyor: "Cebrail'i benden başka hiçbir Peygamber hanımı görmemiştir.

Aişe radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den birçok hadis rivayet etmiştir. Yine babasından, Ömer, Fatıma, Sad b. Ebi Vakkas, Useyd b. Hudayr, Cuzame bt. Vehb ve Hamze bt. Amr radiyallahu anhum'den de rivayette bulunmuştur.

Kendisinden de sahabelerden; Ömer ve oğlu Abdullah, Ebu Hureyre, Ebu Musa, Zeyd b. Halid, İbn Abbas, Rebba b. Amr el-Curaşi, es-Saib b. Yezid, Safiyye bt. Şeybe, Abdullah b. Amir b. Rebba, Abdullah b. Haris b. Nevfel ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ehli beytinden; kızkardeşi Üm Külsüm, süt kardeşi Avf b. El-Haris, yeğenleri el-Kasım ve Abdullah b. Muhammed b. Ebi Bekr, diğer yeğeni Hafsa, Esma bt. Abdirrahman b. Ebibekr, Abdullah b. Ebi Atik, Muhammed b. Abdirrahman, kızkardeşinin iki oğlu; Abdullah b. Zubeyr ve Urve b. Zubeyr b. El-Avvam, Esma bt. Ebi Bekr, Esmanın torunları Abbad ve Habib, Abdullahın torunu Abbad b. Hamze b. Abdillah b. Ez-Zubeyr, kızkardeşinin kızı Aişe bt. Talha, azatlılarından; Ebu Ömer, Zekvan, Ebu Yunus ve İbn Ferruh rivayette bulunmuşlardır.

Tabiinin büyüklerinden: Said b. El-Museyyeb, Amr b. Meymun, Alkame b. Kays, Mesruk, Abdullah b. Hakim, el-Esved b. Yezid, Ebu Seleme b. Abdirrahman, Ebu Vail ve bunlardan başka pek çok kimse rivayette bulunmuşlardır.

Hicri 58 yılı, 17 Ramazan Salı gecesi vefât etmiştir. Çoğunluğun kavli budur.⁶⁷⁴ Denildi ki: "57 yılında vefât etti." Bunu Ali b. El-Medini, İbn Uyeyne'den, o da Hişam b. Urve'den nakletmiştir. El-Bakî mezarlığına defnedilmiştir.

674 İbnu'l-Esir, Usdu'l-Gabe (5/344)

143

Cüveyriyye bintü'l-Haris*Radıyallahu anha*⁶⁷⁵

İsmi ve nesebi: Cuveyriye bt. El-Haris b. Abdilmuttalib b. Haşim. Zehebi, cim harfiyle başlayan hanım sahabelerin sonunda şöyle der:

“Cuveyriye: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in kendisine: **“Ben senden sonra dört cümle söyledim...”** buyurduğu kimsedir. Hadisi Müslim rivayet etmiştir.⁶⁷⁶

İbn Hibban el-Enva’da şöyle der: “O, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in amcasının kızıdır.” Dediği gibidir. O müminlerin annesidir. Nitekim İbn Abbas radyallahu anhuma bunu ondan rivayet etmiştir.

Derim ki: Onu müminlerin annesi Cuveyriye bt. El-Haris’in hâl tercemesinde Tirmizi’nin siyakı ile zikrettim. Müslim’in Sufyan b. Uyeyne – Âl-u Talha’nın azatlısı Muhammed b. Abdirrahman – Kureyb – İbn Abbas radyallahu anhuma yoluyla Cuveyriye radyallahu anha’dan rivayetindeki lafzı şöyledir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun yanından sabah erkenden çıktı...”

Mis’ar – Muhammed b. Abdirrahman – Kureyb Ebu Rişdeyn tarikiyle gelen rivayette: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazı vakti veya sabah namazından sonra ona uğradı...” şeklindedir. Bu İbn Mace’nin Sünen’indeki rivayettir. Tirmizi ve Nesai’nin Şu’be – Muhammed b. Abdirrahman yoluyla yaptığı rivayette İbn Ayyaş Cuveyriye radyallahu anha’dan şöyle nakletmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona uğradığında o tesbih ile meşguldü.”

675 El-İsabe (11010) Tecridu Esmâi’s-Sahabe (2/257)

676 Müslim (2726)

El-Hasen b. Sufyan'ın Müsned'inde Kuteybe – Sufyan b. Uyeyne yoluyla, Müslim'in isnadıyla İbn Abbas radiyallahu anhu ma şöyle demiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çıktığında ben namazgahtaydım. Sabah olurken geri döndü...”

Ebu Nuaym, Mustahrac'ında rivayet ettikten sonra şöyle demiştir: “Bu rivayetin baş tarafında bir kıssa vardı, ben onu terk ettim.”

Derim ki: Ebu Avane Sahih'inde bunu Şuayb b. Amr – Sufyan yoluyla diyerek İbn Abbas'a kadar olan isnadını zikretmiştir. Şöyle demiştir:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Cuveyriye'nin yanından çıktı ve bizim yanımıza geldi. Onun ismi Berre idi. Cuveyriye olarak değiştirdi. “Berre'nin yanından çıktı” denilmesinden hoşlanmadı. O çıktığında Cuveyriye namazgahında idi...” hadisi böylece zikretmiştir. Bu ziyadedden şu anlaşılmaktadır: Cuveyriye bt. El-Haris el-Huzaiye radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in eşidir. Zira Müslim Sufyan b. Uyeyne yoluyla İbn Abbas radiyallahu anhu ma'ya kadar ulaşan isnadıyla bunu hadisin bir parçası olarak zikretmiştir. Aynı şekilde Muhammed b. Sad da Müminlerin annesi Cuveyriye'nin hâl tercemesinde Sufyan b. Uyeyne'den rivayet etmiştir.

Yine İbn Sad'ın İbn Uyeyne tarikiyle rivayetin baş tarafında şöyle der:

“Cuveyriye'nin ismi Berre idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona Cuveyriye ismini verdi. Sabah namazını kıldıktan sonra onun yanından çıktı. Kuşluk vaktinde geri döndüğünde o namazgahtaydı...”

Bu rivayetten anlaşılıyor ki o müminlerin annesi'dir. Muvafak kılan Allah'tır.

Cuveyriye bt. El-Haris el-Huzaiye radiyallahu anha⁶⁷⁷

İsmi ve nesebi: Cuveyriye bt. El-Haris b. Ebi Dırrar b. Habib b. Cezime Mustalik b. Amr b. Rebia b. Harise b. Amr el-Huzaiye el-Mustalikiyye.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem 5. veya 6. Yılda Mustalikoğullarıyla Mureysi Gazvesinde savaştığı zaman onları esir aldı. Esirler arasında Cuveyriye de vardı. O zaman Musafî b. Safvan el-Mustaliki'nin nikahındaydı. Ganimet taksiminde Sabit b. Kays'ın payına düşmüştü.

İbn İshak, Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni mustalik esirlerini taksim edince Cuveyriye, Sabit b. Kays b. Şemmas'ın veya amcasının oğlunun payına düştü. Kendisi için mükatebe anlaşması yazdı. Güzel bir kadındı. Kimse görmeden kendisi için aldı. Sonra mukatebe anlaşmasında yardım istemesi için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e götürdü. Aişe radiyallahu anha dedi ki:

"Onda hiç görmediğim bir şey görüldü. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girdiğinde:

"Ey Allah'ın Resûlü! Ben kavminin efendisi olan el-Haris'in kızı Cüveyriye'yim. Başıma gelen belalar sana gizli değildir. Kendim için mukatebe yaptım. Bu konuda bana yardım et" dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Senin için bundan daha hayırlısı yok mudur? Kurtuluş paranı ödeyeyim ve seninle evleneyim" buyurdu. O da:

"Evet" dedi.⁶⁷⁸

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onu nikahladığı insanlara ulaşınca:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in akrabaları oldular." diyerek ellerinde bulunan Mustalikoğulları kabilesine mensup esirleri serbest bıraktılar. Böylece Mustalikoğullarından yüz aile azat edildi. Kavmine Cüveyriye'den daha bereketli gelen bir kadın olmamıştır."

Tirmizi, İbn Abbas yoluyla, Cuveyriye bintu'l-Haris radiyalahu anhum'den rivayet ediyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mescidindeyken onun yanına uğradı. Sonra gündüzün yarısında tekrar uğradığında şöyle buyurdu:

678 Taberani (160) İbn Sad (8/84)

“Hâlâ buna devam mı ediyorsun?” Cuveyriye radiyallahu anha:

“Evet” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Dikkat et, sana söylemen için bazı kelimeler öğreteyim: Subhane adede halkihi... (devamı: Subhanallahi rıda nefsihi, subhanallahi zinete arşihî ve subhanallahi midade kelimatihî = Yarattıkları sayısınca Allah’ı tesbih ederim. Allah’ı kendisinin razı olacağı şekilde tesbih ederim. Allah’ı arşın ağırlığına tesbih ederim. Kelimelerin miktarınca Allah’ı tesbih ederim.)”⁶⁷⁹

Ebu Kılabe’nin mürsel rivayetinde şöyle demiştir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Cuveyriye’yi esir almıştı. Onu ni-kahlamak isteyince babası geldi ve:

“Kızım gibisi esir alınmamıştır. Onu serbest bırak.” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Daha hayırlısını yapsam senin için iyi olmaz mı?” dedi. O da:

“Evet” dedi. Cuveyriye’yi babasına götürdü ve durumu anlattı. Cuveyriye radiyallahu anha:

“Ben Allah ve Resûlünü tercih ederim” dedi. İsnadı sahihtir.

Cuveyriye radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de; İbn Abbas, Cabir, İbn Ömer, Ubeyd b. Es-Sebbak, kardeşinin oğlu et-Tufeyl ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn İshak, Cuveyriye radiyallahu anha’nın ilk kocasının isminin İbn Zîş-Şakr olduğunu zikreder. El-Vakîdî ise: “Musafî b. Safvan b. Zîş-Şakr b. Ebi’s-Serh olduğunu ve Mureysi gazvesinde öldürüldüğünü” söylemiştir.

Buhari’nin Sahih’inde Cuveyriye radiyallahu anha’dan şöyle rivayet edilir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun yanına bir Cuma gününde girmişti. Cuveyriye radiyallahu anha oruçlu idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Dün de oruç tuttun mu?” dedi. O:

“Hayır” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Peki yarın tutacak mısın?” diye sorunca:

“Hayır” dedi. Bunun üzerine:

“O halde orucunu aç” buyurdu.

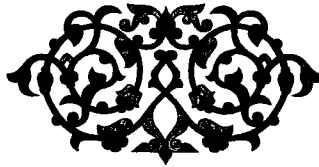
Müslim’in⁶⁸⁰ rivayetinde Cuveyriye radiyallahu anha şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanıma geldi ve:

“Yemek var mı?” buyurdu...”

Sahihu Muslim’de şöyle geçer: “İsmi Berre idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun ismini Cuveyriye olarak değiştirdi. “Berre’nin yanından çıktı.” denilmesinden hoşlanmıyordu.”

Denildi ki: hicretin 50. yılında vefât etmiştir. 56 yılının rebi-ulevvel ayına kadar yaşadığı da söylenmiştir. Bunu Vakidi belirtmiş ve şöyle demiştir:

“Cenaze namazını Mervan kıldırdı.” 65 sene yaşadığı söylenmiştir.

144

Esmâ bint Ebî Bekir*Radıyallahu anhumâ*⁶⁸¹

İsmi ve nesebi: Esmâ bt. Ebi Bekir Abdillâh b. Osman et-Teymiyye. Abdullâh b. Ez-Zübeyr b. El-Avvam et-Teymiyye'nin annesi, Ebu Bekir es-Sıddık radıyallahu anh'ın kızıdır. Annesi: Kutele veya Kuteyle bt. Abdiluzza'dır. Amir b. Luey oğullarından Kureyş'e mensuptur.

Mekke'de ilk müslüman olanlardandır. İbn İshak onun 18. müslüman olduğunu söylemiştir. Ez-Zübeyr b. El-Avvam onu nikahlamış ve oğlu Abdullâh'a hamile olduğu halde hicret etmiştir. Kuba'da doğurmuş ve oğlunun halife olduğu ve öldürüldüğü zamana kadar yaşamıştır. Bundan kısa bir süre sonra da vefât etmiştir. Künyesi: Zu'n-Nitakayn (iki kuşak sahibi) idi.

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: "Bu ismi ona Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vermişti. Zira o, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hicret edeceği zaman sofrâ hazırlamış, bunu sarmak için kuşağını iki parçaya bölmüş, parçanın yarısıyla sofrayı sarmıştı. Diğer parçasını da kuşak olarak kullandı." İbn İshak ve başkaları da böylece zikretmişlerdir.⁶⁸²

Derim ki: Kıssanın aslı Sahihu Muslim'de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e nisbet edilmeksizin geçmektedir. Nitekim Ebu Ömer bunu Ebu Nevfel b. Ebi Akrab tarikiyle isnad etmiş ve el-Haccac'a şöyle dediğini nakletmiştir:

"Benim Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem için yemek sardığım kuşağım vardı. Kuşak kadınlar için gereklidir."

İbn Sad, Esmâ radıyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Medine'ye hicret etmek istediği zaman Ebu Bekir'in evinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem için sofrâ hazırladım. Ne yiyecekleri ne

681 El-İsabe (10795)

682 Buhari (2979) Ahmed (6/346) Taberani (24/209)

de içecekleri bağlamak için bir şey bulamadım. Ebu Bekir'e:

"Kuşağımdan başka bir şey bulamadım!" dedim. O da:

"Kuşağını ikiye böl. Birisiyle yiyecekleri, diğeriyle de içecekleri bağla" dedi."⁶⁸³ İsnadı sahihtir.

Bu isnad ile Urve'den, o da Esmâ radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Ez-Zubeyr beni aldığı anda, yeryüzünde ne parası ne kölesi hiç bir şeyi yoktu. Sadece atı vardı. Onun atını yemler, yiyecek temin eder, tımar eder, olgun hurma çekirdeklerini döver, yem haline getirir, su taşır ve alnını boncuklarla süslerdim... Bundan sonra babam Ebû Bekir kendisine Peygamberimizin gönderdiği hizmetçiyi bana verdi de hayvanlara bakmaktan kurtuldum."

Zübeyr b. Bekar, bu kıssada şöyle demiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve seleme ona:

"Allah senin bu kuşağın yerine sana cennette iki kuşak verecektir." Bu yüzden ona: "Zatu'n-Nitakayn: iki kuşaklı" denildi.

Esmâ radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve seleme'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Bunlar Sahihayn'de ve Sünen'lerde mevcuttur.

Kendisinden iki oğlu; Abdullah ve Urve, torunları; Abbâd b. Abdillâh, Abdullah b. Urve, Fatıma bt. El-Munzir b. Ez-Zubeyr, Abbâd b. Hamza b. Abdillâh b. Ez-Zubeyr, azatlısı Abdullah b. Key-san, İbn Abbâs, Safiye bt. Şeybe, İbn Ebi Muleyke, Vehb b. Key-san ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbnu's-Seken, Ebu'l-Mahyat Yahya b. Ya'la et-Teymî tarikiyle babası Ya'la'dan rivayet ediyor: dedi ki:

"İbnu'z-Zubeyr'in öldürülmesinden sonra Mekke'ye girdim. Orada onu asılmış olarak gördüm. Annesi Esmâ'yı da uzun boylu, gözlerini kaybetmiş ihtiyar bir kadın olarak gördüm. Gitti ve Haccac'ın yanında durdu. Şöyle dedi:

"Şimdi şunu bineğinden indirmeyecek misin?" Haccac:

"O Munafık idi" dedi. Esmâ radiyallahu anha:

"Hayır vallahi munafık değildi. Çok oruç tutan ve çok namaz kılan birisiydi." Haccac:

“Git başımdan, sen saçmalayan bir ihtiyarsın” dedi. O da:

“Hayır vallahi! Saçmalamıyorum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Sakif kabilesinden bir yalancı ve bir katil çıkacaktır.” Yalancıyı gördük. Katile gelince o da sensin” dedi. Bunun üzerine Haccac:

“Münafıkların katiliyim.” dedi.

İbn Sad hasen bir isnad ile İbn Ebi Muleyke’den rivayet ediyor: “Elini başına koyar ve şöyle derdi:

“Günahım Allah’ın bağışladıklarından daha çoktur”

Hişam b. Urve, babasından şöyle dediğini nakletmiştir: “Ezma yüz yaşına geldiği halde bir tane dişi dahi düşmemiştir ve bunamamıştır.”

Ebu Nuaym el-Esbahani dedi ki: “Hicretten 27 sene önce doğdu. 24 yılının başlarına kadar yaşadı. Denildi ki: “Oğlunun ölümünden sonra yirmi gün yaşadı.” Başka şeyler de söylendi.

145

Esmâ bint Umeys*Radıyallahu anha*⁶⁸⁴

İsmi ve nesebi: Esmâ bt Umeys b. Ma'd b. Kayde b. Habib. El-İstiab'da⁶⁸⁵ şöyle zikredilir: Ma'd b. El-Haris b. Teym b. Kab b. Malik b. Kuhafe b. Amir b. Rebia b. Ganim b. Muaviye b. Zeyd el-Has'amiyye. Denildi ki: Umeys b. En-Numan b. Ka'b'dır. Devamı yukarıda geçtiği gibidir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Meymune bt. El-Haris radıyallahu anha'nın anne tarafından kızkardeşidir. Sahabeden bir topluluğun da baba veya anne tarafından ya da hem baba hem anne tarafından kızkardeşidir. Bunlar sayıldığında 9 kişi olduğu söylenmiştir. Yine anne tarafından olanların 10 kişi, hem anne hem baba tarafından olanların da 6 kişi olduğu söylenmiştir. Havle bt. Avf b. Zuheyr de bunlardandır.

Ebu Ömer (b. Abdilberr)'in eserinde Havle yerine Hind ismi geçmiştir. Ebu Ömer dedi ki: "Habeşistan'a kocası Cafer b. Ebi Talib ile birlikte hicret eden kadınlardandı. Orada çocuklarını doğurdu. Cafer radıyallahu anh şehit edilince Ebu Bekir radıyallahu anh ile evlendi ve Muhammed b. Ebi Bekir bu evlilikten doğdu.⁶⁸⁶ Sonra Ali radıyallahu anh ile evlendi. Denildi ki: oğlu Avn bu evlilikten doğdu.

Ebu Ömer dedi ki: Bu rivayette İbnu'l-Kelbî tek kalmıştır. Dediği gibidir.

İbn Sad, Vakıdî'den naklen onun Ali radıyallahu anh'den; Avn ve Yahya isimli çocuklarının olduğunu zikretmiştir.

İbn Sad, Vakıdî'den, o da Muhammed b. Salih'ten, o da Yezid b. Ruman'dan naklen dedi ki:

684 El-İsabe (10800) Usdu'l-Gabe (6706) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/244)

685 El-İstiab (4/1784)

686 İbn Kesir Camiu'l-Mesanid (15/248)

“Esmâ radiyallahu anha Daru'l-Erkama girmeden önce Müslüman oldu ve biat etti. Sonra Cafer ile beraber Habeşistana hicret etti. Orada Abdullah, Muhammed ve Avn isimli çocuklarını doğurdu. Cafer radiyallahu anh'ın şehit edilmesinden sonra Ebu Bekir radiyallahu anh ile evlendi.”

Bunu İbn Vehb, Amr b. El-Haris'ten, o da Sad b. Ebi Hilal'den şöyle nakletti: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Bekir ile Esma bt. Umeys'i Huneyn gününde evlendirdi.” Bunu Ömer b. Şebbe, Mekke kitabında rivayet etti. İsnadı iyi olup, mürsel bir rivayettir.

Esma radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; oğlu Abdullah b. Cafer, torunu el-Kasım b. Muhammed b. Ebi Bekir, kızkardeşi Lubabe bt el-Haris'in oğlu olan Abdullah b. Abbas, diğer kızkardeşinin oğlu Abdullah b. Şeddad b. El-Had, torunu Umm Avn bt. Muhammed b. Cafer b. Ebi Talib, Said b. El-Museyyeb, Urve b. Ez-Zubeyr ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ömer radiyallahu anh ona rüya tabiri sorardı. Bu konuda ondan ve başkalarından pek çok şey nakledilmiştir. Buhari'de Habeşistana hicret babında⁶⁸⁷, Esma radiyallahu anha'dan gelen rivayette ismi geçen Esma, hal tercemesinde bulunduğumuz bu Esma radiyallahu anha'dır. Deniliyor ki:

“Oğlu Muhammed'in Mısır'da öldürüldüğü haberi kendisine ulaşınca evinin mescidinde ikamet etmeye başladı ve öfkesini yuttu. Öyle ki göğsünden kan gelmeye başladı.”

Sahih'te Ebu Burde yoluyla Esma radiyallahu anha'dan rivayet ediliyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona dedi ki:

“İnsanların hicreti tek iken senin hicretin ikidir” Bunu İbn Sad⁶⁸⁸, eş-Şa'bî'nin mürseli olarak zikreder: Esma radiyallahu anha dedi ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Bazı kimseler bize karşı övünüyorlar ve bizim ilk muhacirlerden olmadığımızı iddia ediyorlar” bunun üzerine şöyle buyurdu:

687 Fethu'l-Bari (7/486)

688 Tabakat (8/206)

“Bilakis, sizin için iki hicret vardır.”

Sonra birkaç yoldan Ebu Bekir es-Sıddık radiyallahu anh'ın kendisini hanımı Esma bt. Umeys'in yıkamasını vasiyet ettiğini zikretmiştir.

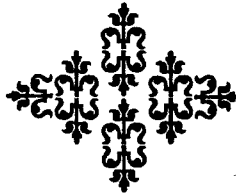
İbnu's-Seken sahih isnad ile Şa'bî'den şöyle dediğini nakletti: Ali radiyallahu anh Esma bt. Umeys'i nikahlayınca iki oğlu Muhammed b. Cafer ve Muhammed b. Ebi Bekir övünerek her biri şöyle dediler:

“Ben senden üstünüm. Babam da senin babandan üstündür.” Ali radiyallahu anh onlara dedi ki:

“İkisinin arasında hüküm ver” bunun üzerine Esma radiyallahu anha:

“Caferden hayırlı bir genç görmedim. Ebu Bekir'den hayırlı olgun kimse görmedim.” Ali radiyallahu anh ona şöyle dedi:

“Bize ne kaldı?”

146

Esmâ bint Yezîd b. es-Seken*Radıyallahu anha*⁶⁸⁹

İsmi ve nesebi: Esmâ bt. Yezid b. Es-Seken b. Rafi b. İmriu'l-Kays b. Zeyd b. Abdileşhel b. Cuşem b. El-Haris el-Ensariye el-Evsiye el-Eşheliyye.

Ebu Ali b. Es-Seken şöyle dedi: "O Muaz b. Cebel radıyallahu anh'ın amcasının kızıdır. Künyesi Umm Seleme idi. Ona "Kadınların hatibesi" denilirdi."

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den birçok hadis rivayet etmiştir. Ebu Davud, hasen bir isnad ile Esmâ bt. Yezid radıyallahu anha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işittim:

"Çocuklarınızı gizlice öldürmeyiniz. Zira emzikli kadınla cinsel temasta bulunma(nın tesiri öylesine büyük ki) atlıya (arkasından) yetişir ve onu atından (yere) düşürür."⁶⁹⁰

Kendisinden kardeşinin oğlu Mahmud b. Amr el-Ensari, azathısı Muhacir b. Ebi Muslim, Şehr b. Havşeb rivayette bulunmuştur. İbnu's-Seken dedi ki:

"Esmâ radıyallahu anha'dan en çok rivayette bulunan Şehr b. Havşeb'dir" Rivayetlerinin birisi Ahmed'in Musned'inde⁶⁹¹ ve İbn Sad'ın Tabakat'ında şu şekildedir:

"Esmâ radıyallahu anha kadınlar arasında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e biat etti. Bu rivayette Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu geçer:

"Muhakkak ki ben kadınlarla musafaha etmem"

689 El-İsabe (10807) Usdu'l-Gabe (610) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/245)

690 Ebu Davud (3881)

691 Ahmed (6/461)

Tirmizi Yezid b. Abdillâh eş-Şeybânî'den rivayet ediyor: "Şehr b. Havşeb'in şöyle dediğini işittim:

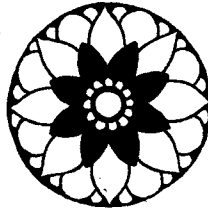
"Bize Umm Seleme el-Ensariyye rivayet ederek şöyle dedi:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e biat eden kadınlardan biri şöyle dedi:

"Sana isyan etmememiz için mazeret var mı?"

"Hayır" buyurdu ve hadisin benzerini rivayet etti.

Abd b. Humeyd dedi ki: "Ümm Seleme el-Ensariyye; Esma bt. Yezid b. Es-Seken radiyallahu anhadır. Yermük Savaşında bulunmuştur. Bir ara eline geçirdiği bir çadır direği ile dokuz Rum askerini öldürmüştür. Bundan sonra da bir süre yaşamıştır."

147

Fâtımatu'z-Zehra*Radıyallahu anha*⁶⁹²

Fatımatu'z-Zehra bt. İmamu'l-Muttakin Resûlullah Muhammed b. Abdillâh b. Abdilmuttalib b. Haşim el-Haşimiyye. Allah babasına ve ehlibeytine salat ve selâm etsin.⁶⁹³ Künyesi: Umm Ebîha idi. Lakabı: ez-Zehra idi.

Babasından hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de; iki oğlu ve babaları, Aişe, Umm Seleme, Selma Umm Rafî, Enes, mürsel olarak; Fatıma bt. El-Huseyn ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Abdurrazzak, İbn Cüreyc'den şöyle dediğini nakleder: "Birden çok kimse bana; Fatıma radıyallahu anha'nın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in en küçük ve en çok sevdiği kızı olduğunu söylediler"

Ebu Ömer (b. Abdilberr)⁶⁹⁴ dedi ki: "En küçük olanının hangisi olduğunda ihtilaf edildi. Yakının sükun bulunduğu husus; en büyüklerinin Zeyneb, sonra Rukiyye, sonra Umm Kulsum, sonra Fatıma olduğudur."

Doğduğu yıl hakkında da ihtilaf edilmiştir. Vakıdî, Ebu Cafer el-Bakır tarikiyle el-Abbâs'tan rivayet ediyor: "Fatıma doğduğunda Kâbe bina ediliyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem 35 yaşındaydı. El-Medaini de bu şekilde belirtmiştir.

Ebu Ömer (b. Abdilberr)⁶⁹⁵, Ubeydullah b. Muhammed b. Süleyman b. Cafer el-Haşimî'den şöyle dediğini nakletti: "Fatıma radıyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumundan 41 yıl sonra doğmuştur. Fatıma radıyallahu anha'nın doğumu bi'setten bir sene veya daha fazlası gibi kısa bir zaman önce olmuştur. Fatıma radıyallahu anha Aişe radıyallahu anha'dan beş

692 El-İsabe (11579) Usdu'l-Gabe (7175) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/294)

693 Taberani (22/985)

694 El-İstiab (4/1893)

695 El-İstiab (4/1893)

yaş kadar büyüktü. Ali radiyallahu anh ile 2. Yılın Muharrem ayının başlarında, Aişe radiyallahu anha'dan dört ay sonra evlenmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in nesli sadece Fatıma radiyallahu anha ile devam etmiştir.

İbn İshak, Megaziyu'l-Kübra'sında İbn Ebi Necih yoluyla Ali radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Ali radiyallahu anh Fatıma radiyallahu anha'ya talip olunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Yanında bir şey var mı?" dedi.

"Hayır" cevabını verdi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Payına düşen zırhı ne yaptın?" buyurdu.⁶⁹⁶ Bu zırh Bedir ganimeti olarak ona düşmüştü.

İbn Sad⁶⁹⁷, Cafer b. Muhammed'den, o da babasından rivayet ediyor: "Ali radiyallahu anh, mehir olarak Fatıma radiyallahu anha'ya demir zırhını verdi."

İkrime şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ali ile Fatıma radiyallahu anhuma'ya evlendirirken:

"Ona hutamî zırhını ver" buyurdu. Bu rivayetin isnadı sahih olup mürseldir.

İbn Sad, Vakıdî'den, Ebu Cafer tarikiyle rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Eyyub radiyallahu anh'ın evine indi. Ali radiyallahu anh'ı, Fatıma radiyallahu anha ile evlendirince ona dedi ki:

"Bir ev araştır ve gerdek işini ertele." O da Fatıma radiyallahu anha'ya geldi ve Fatıma radiyallahu anha ona:

"Harise b. En-Numan ile konuş!" dedi. O da:

"Harise'nin evinden ayrılmasını istemekten çekiniyorum." dedi. Bu Harise'ye ulaştınca geldi ve dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi benden onu almanı bana bırakmandan daha çok isterim." Bunun üzerine Resûlullah:

"Doğru söyledin. Allah sana mubarek kılsın." buyurdu. Böy-

696 Ebu Ya'la (1/503) Mecmau'z-Zevaid (2/283)

697 Tabakat (8/11)

lece Harise evini Ali ve Fatıma radiyallahu anha'nın yerleşmeleri için bıraktı.

Ömer b. Ali yoluyla gelen rivayette şöyle demiştir: "Ali radiyallahu anha ile Fatıma radiyallahu anha Medine'ye geldikleri yılın Receb ayında evlendiler. Ali radiyallahu anha Bedir'den dönünce gerdeğe girdi. O gün Fatıma radiyallahu anha 18 yaşında idi."

Aişe radiyallahu anha şöyle demiştir: "Babası hariç, Fatıma'dan daha faziletli kimse görmedim." Bunu Taberani, Mu'cemu'l-Evsat'ta Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih olan bir isnadla rivayet etmiştir.

İbn Abbas radiyallahu anhumaya şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dört çizgi çizdi ve şöyle buyurdu:

"Cennetlik kadınların en üstünleri Hadice, Fatıma, Meryem ve Asiye'dir."

Ebu Yezid el-Medaini, Ebu Hureyre radiyallahu anha'den merfuan rivayet ediyor:

"Âlemlerin en hayırlı kadınları şu dört kimsedir: Meryem, Âsiye, Hadice ve Fatıma."

Ebu Said el-Hudri radiyallahu anha'den merfuan gelen rivayette: **"Meryem olmasaydı cennet kadınlarının efendisi Fatıma olurdu"** buyrulmuştur.

Sahihayn'de el-Misver b. Mahrame'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in minber üzerinde şöyle buyurduğunu işittim:

"Fatıma benden bir parçadır. Ona eziyet veren bana eziyet vermiş olur. Onu sevindiren beni sevindirmiş olur."⁶⁹⁸

Ali radiyallahu anha rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Fatıma radiyallahu anha'ya şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah senin rızan ile razı olur, senin öfkenle öfkelenir"

Ed-Dûlabî, Zürriyetu't-Tahira adlı eserinde iyi bir isnad ile Abdullah b. Burayde'den o da babasından rivayet ediyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ali radiyallahu anh’ın Fatıma radiyallahu anha ile gerdeğe girdiği gece şöyle buyurdu:

“Benimle karşılaşıncaya kadar hiçbir şey konuşma.” Su istedi ve abdest aldı. Sonra onların üzerine su saçarak şöyle buyurdu:

“Allah’ım! İkisi hakkında mubarek kıl. Kendileri için ve nesilleri için mübarek kıl.”⁶⁹⁹

Ümm Seleme radiyallahu anha dedi ki: **“Ey Peygamberin ev halkı! Allah, sizden günâh kirini gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor.”** (Ahzab 33) ayeti benim evimde nazil oldu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Fatıma, Ali, el-Hasen ve el-Huseyn’i çağırttı.

“İşte bunlar ehli beytimdir” buyurdu.⁷⁰⁰ Bunu Tirmizi ve Müstedrek’te Hakim rivayet etmiş, “Müslim’in şartına göre sahihtir” demiştir.

Mesruk, Aişe radiyallahu anha’dan rivayet ediyor: “Fatıma yürüyerek geldi. Yürüyüşü tıpkı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yürüyüşü gibiydi. Resûlullah ona:

“Merhaba ey kızım”⁷⁰¹ buyurdu. Sonra onu sağ yanına oturttu. Ona gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Fatıma ağladı. Sonra gizlice bir şey daha söyledi. Bu defa Fatıma güldü. Dedim ki:

“Senin hüzünden sevince bu kadar hızlı geçtiğin bir gün görmedim” Ona Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ne söylediğini sordum. Bana şöyle dediğini haber verdi:

“Muhakkak ki Cibril Kur’ân-ı bana her sene bir defa arz ederdi. Fakat bu sene iki defa arz etti. Ecelimin yaklaştığını görüyorum. Muhakkak ki sen ehli beytimden bana kavuşacak ilk kimsesin. Ben senin için ne güzel bir selefim” buyurdu ve ağladım. Sonra şöyle buyurdu:

“Âlemlerin kadınlarının efendisi olmaya râzı olmaz mısın?”⁷⁰² bunun üzerine güldüm.”

699 Taberani (2/1153) Mecmau’z-Zevaid (9/209)

700 Müslim (6170) Tirmizi (3724)

701 Usdül-Gabe (5/366)

702 Buhari (3623) Ahmed (6/282) İbn Ebi Asım el-Âhad ve’l-Mesani (5/367)

Ümm Seleme radiyallahu anha dedi ki: Fatıma radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiğinde ona bunu sordum. Fatıma radiyallahu anha dedi ki:

"Bana bu sene vefât edeceğini haber verdi, bunun üzerine ağladım. Sonra şöyle buyurdu:

"Meryem dışında Cennet kadınlarının efendisi olmak seni sevindirmez mi?" bunun üzerine de güldüm." Bunu Ebu Ya'la rivayet etmiştir.⁷⁰³

İbn Ebi Asım, Ali radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Fatıma'ya şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah senin öfkenle öfkelenir ve rızan ile râzı olur."⁷⁰⁴

Tirmizi⁷⁰⁵, Zeyd b. Erkam radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ali, Fatıma, el-Hasen ve el-Huseyn ile harp edenle harp ederim, onlarla barışanla barışırim."

Ebu Ömer⁷⁰⁶, Fatıma radiyallahu anha'nın vefât kıssasında şöyle nakletmiştir: "Fatıma radiyallahu anha, Ali radiyallahu anh'e kendisinin cenazesini Esmâ bt. Umeys ile birlikte yıkamasını vasiyet etti." İbn Fethun bunu uzak görmüş ve şöyle demiştir:

"Zira Esmâ radiyallahu anha o sırada Ebu Bekir radiyallahu anh'in hanımı idi. O halde Ali radiyallahu anh ile birlikte Fatıma radiyallahu anha'nın cenazesini yıkama işinde nasıl bulunabilir?"

Ahmed'in rivayetinde Esmâ radiyallahu anha onu ölümünden kısa bir zaman önce yıkadığı geçer. Bu da uzak bir ihtimaldir.

Nitekim Sahih'te Aişe radiyallahu anha'dan sabit olduğuna göre Fatıma radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra altı ay yaşamıştır.

Vakıdî dedi ki: "Sabit olan budur."

el-Humeydi, Amr b. Dinar'dan rivayet eder: Fatıma radiyal-

703 Ebu Ya'la (12/6743)

704 El-Âhad ve'l-Mesani (5/363)

705 Tirmizi (3870)

706 El-İstiab (4/1899)

lahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra üç ay kaldı.”⁷⁰⁷ Başkaları: dört ay veya iki ay yaşadığını söylediler. Ed-Dulabî'nin Zürriyetu't-Tahira adlı eserinde şöyle geçer:

“Fatıma radiyallahu anha, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vefâtından sonra 95 gün yaşadı.” Abdullah b. El-Haris ise: “Sekiz ay yaşadı” demiştir.

İbn Sad ve Ahmed b. Hanbel Ümm Rafi radiyallahu anha'dan rivayet ediyorlar:

“Fatıma radiyallahu anha hastalandı. Gün geçtikçe ölüme yaklaşıyor ve bana şöyle diyordu:

“Ey anneciğim, gusletmem için bana su dök.” Güzelce yıkan-
dı. Sonra yeni elbiseler giydi. Sonra şöyle dedi:

“Döşęimi odanın ortasına ser” Döşęi serilince kibleye yöne-
lererek yattı. Şöyle dedi:

“Ey anneciğim! Muhakkak ki vefât edeceğim saat geldi. Gus-
lettim. Kimseye sargımı açma.” Sonra vefât etti. Ali radiyallahu
anh geldi ve ona haber verildi. O da onu taşıyarak kendisinin gus-
lü ile defnetti.⁷⁰⁸

İbn Sad, Muhammed b. Musa tarikiyle rivayet ediyor: “Fatı-
ma radiyallahu anha'nın cenazesini Ali radiyallahu anh yıkadı.”

Ubeydullah b. Ebi Bekir yoluyla Amre radiyallahu anha'dan
şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Fatıma radiyallahu anha'nın cenaze namazını el-Abbas ra-
diyallahu anh kıldırdı. Ali ve Fadl b. Abbas radiyallahu anhum
onu kabrine indirdiler.”

El-Vakıdî, Şa'bî'den rivayet ediyor: “Fatıma radiyallahu an-
ha'nın cenaze namazını Ebu Bekir radiyallahu anh kıldırdı.” Bu ri-
vayetin isnadında zayıflık ve kopukluk vardır. Nitekim terk edil-
miş ravilerden biri bunun benzerini Malik'ten, o da Cafer b. Mu-
hammed'den rivayet etmiştir. Darekutni ve İbn Adiy bu rivayetin
zayıflığını açıklamışlardır.

707 Taberani (22/989) Mecmau'z-Zevaid (9/11) İbn Ebi Asım el-Ahad ve'l-
Mesani (5/355) Camiu'l-Mesanid (16/36)

708 Taberani (22/996) Mecmau'z-Zevaid (9/211)

İbn Sad⁷⁰⁹, Ali radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kızı Fatıma'yı benimle evlendirdiklerinde onunla birlikte içi hurma lifleriyle doldurulmuş bir deri yastık, nakışlı bir kadife kumaş, iki değirmen taşı, iki testi ve bir de su kabı gönderdiler. Bir gün Fatıma'ya

"Allah'a yemin ederim ki bugün çektiğim sulardan göğsüm ağrıdı. Allah Teâlâ, babana birçok ganimetler vermiştir. Gidip ondan bizim için bir hizmetçi istesen!" dedim. O da

"Vallahi değirmen çevire çevire benim de ellerim yara-bere içinde kaldı" dedi. Sonra kalkıp babasının yanına gitti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ey Fatma! Niçin geldin?" diye sorduğunda Fatıma radiyallahu anha:

"Sana selâm vermek için geldim" dedi. Utandığından hiç birşey söylemeden geri döndü. Ne yaptığını sorduğumda:

"Utandım ve bu yüzden de birşey isteyemedim" cevabını verdi. Bunun üzerine ikimiz birlikte Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına vardık. Huzuruna girdiğimizde ben:

"Ey Allah'ın Resûlü! Su çekerken göğsüm ağrıdı" dedim. Fatıma da:

"Değirmen çevire çevire ellerim yara-bere içinde kaldı. Allah Teâlâ sana bol ganimet vermiştir. Bize bir hizmetçi veremez misin?" dedi. O zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şunları söyledi:

"Allah'a yemin ederim ki açlıktan kıvranan ve karınlarına taş bağlayan Suffa ashabına verecek bir şey bulamazken size hizmetçi veremem. Ben ele geçirilen köle ve cariyeleri satıp gelirini onlara infak edeceğim". Bunları duyduğumuzda ikimiz birlikte geri döndük. Biraz sonra da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize geldi. Biz o sırada yatağımıza girmiş kadife kumaş parçasını da üzerimize çekmiştik. Ancak başımıza doğru çektiğimizde ayaklarımız, ayaklarımızı örttüğümüzde de baş tarafımız açıkta kalıyordu. Onu gördüğümüzde yataktan çıkmaya davrandık. Peygamber bize engel olarak:

“Hayır kalkmayın! Size benden istediğiniz şeyden daha hayırlısını haber vermemi ister misiniz?” buyurdu.

“Evet ey Allah’ın Resûlü!” dediğimizde de şöyle buyurdu:

“Size, Cebraîl’in bana öğretmiş olduğu bazı kelimeleri öğreteceğim: Her namazdan sonra onar kere Sübhanallah, Elhamdulillah ve Allahu ekber deyiniz. Yataklarımıza girdiğinizde de Sübhanâllah ve Elhamdülillah kelimelerini otuz üçer kere, Allahu ekber kelimesini de otuz dört kere söyleyiniz” Allah’a yemin ederim ki bu kelimeleri Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den işittiğim günden beri bir gün olsun terketmedim.”

Ali radyallahu anh’ın yukarıdaki sözlerini dinlemiş olan İbnü’l-Kevvâ ona:

“Ey Ali! Bu kelimeleri Sıffin gecesinde de mi terketmedin?” diye sordu. Ali radyallahu anh de:

“Allah Teâlâ siz Irak halkını kahretsin! Evet, Sıffin gecesinde de terketmedim” dedi.

Amr b. Said şöyle anlatmıştır: Ali radyallahu anh Fâtıma’ya karşı sert davranırdı. Bunun üzerine Fâtıma radyallahu anha:

“Vallahi, seni Resûlullah’a şikâyet edeceğim” dedi. Fâtıma radyallahu anha yürümeye başladı. Ali radyallahu anh de onun arkasından yürüdü ve onun konuşmasını duyabileceği bir yerde durdu”. Fâtıma radyallahu anha, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e Ali’nin sert olduğunu söyledi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kızım! Duy, dinle ve şunu bil ki: kocasının arzusuna uymayan bir kadın kadın değildir” buyurdu. Bu sırada Ali radyallahu anh sessiz dinliyordu. Ali radyallahu anh dedi ki:

“Yaptığımdan vazgeçtim ve “Vallahi bir daha onun hoşlanmadığı hiçbir şeyi yapmam” dedim.”

Hubeyb b. Ebi Sabit dedi ki: “Ali ile Fatıma radyallahu anhuma arasında bir söz geçmişti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve ikisinin arasını düzeltinceye kadar uğraştı. Sonra gitti. Ona denildi ki:

“Sen bir haldeyken girdin ve yüzünde sevinç alameti gördü-

ğümüz şekilde çıktı.” Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“En sevdiğim iki kişinin arasını düzelttim.”

Vakıdî, kendi isnadıyla Ebu Cafer'den rivayet ediyor: “el-Abbas radiyallahu anı Ali ile Fatıma radiyallahu anhumâ'nın yanlarına girdi. Fatıma radiyallahu anha:

“Ben senden büyüğüm” diyordu. Bunun üzerine Abbas radiyallahu anı:

“Fatıma, Kureys'in Kâbe'yi bina ettiğİ sırada doğdu. Ali ise bundan birkaç sene önce doğdu” dedi.

Vakıdî dedi ki: “Fatıma radiyallahu anha 11. yılın Ramazan ayından 3 gün kala, Salı gecesi vefât etti.”

Amre radiyallahu anha tarikiyle şöyle dediğini rivayet eder: “Fatıma radiyallahu anha'nın cenaze namazını Abbas radiyallahu anı kıldırđı. Kabrine Ali ile Fadl radiyallahu anhumâ indirdiler.”

Ali b. El-Huseyn tarikiyle gelen rivayette şöyle demiştir: “Fatıma radiyallahu anha'nın cenaze namazını Ali radiyallahu anı kıldırđı ve onu gece vakti defnetti.”⁷¹⁰

İbn Abbas radiyallahu anhumâ'ya sorulduğunda da böyle cevap verdiğİ zikredilmiştir.

Vakıdî dedi ki: “Abdurrahman b. Ebi'l-Mevali'ye: “İnsanlar diyorlar ki:

“Fatıma radiyallahu anha'nın kabri el-Bakî'dedir” dedim. O da şöyle dedi:

“O ancak Akil'in evinde bir köşeye defnedildi. Yol ile onun kabri arasında yedi zira' mesafe vardır.”

710 Taberani (22/996) Mecmau'z-Zevaid (9/211) el-âhad ve'l-Mesani (5/356)

148

Fâtıma bint Kays (Ebu Hubeyş)*Radıyallahu anha*⁷¹¹

İsmi ve nesebi: Fatıma bt. Ebi Hubeyş (Kays) b. el-Muttalib b. Esed b. Abdiluzza b. Kusayy el-Kureşsiyye el-Esediyye. Sahihayn'de zikri sabittir.⁷¹² Hişam b. Urve – babası – Aişe radiyallahu anha yoluyla gelen bu rivayette Aişe radiyallahu anha şöyle demiştir:

“Fatıma bt. Ebi Hubeyş, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve dedi ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Ben özür kanaması olup temizlik görmeyen bir kadını. Namazı terk mi edeyim?” Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hayır. O sadece damardan gelen bir kandır. Hayız değildir.”

El-Munzir b. El-Mugira, Urve'den, o da Fatıma bt. Ebi Hubeyş radiyallahu anha'dan şu lafızla rivayet etti:

“Bana Fatıma rivayet etti...”

Hadisini Ebu Davud ve Nesai rivayet etmişlerdir. İlk rivayet meşhur olanıdır.⁷¹³

711 El-İsabe (11584) Usdu'l-Gabe (7171) el-İstiab (3503) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/294)

712 Buhari (228) Muslim (752)

713 Ebu Davud (280) Nesai (356)

149

Hadice bint Huveylid*radıyallahu anha*⁷¹⁴

İsmi ve nesebi: Hadice bt. Huveylid b. Esed b. Abduluzza b. Kusay el-Kuraşıyye el-Esediyye. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımıdır. Peygamberliğini mutlak olarak ilk tasdik eden kimsedir.

714 El-İsabe (11083), Usdu'l-Gabe (6867), Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/262)

Buhari ve Müslim Abdullah Bin Cafer'den, o da Ali radıyallahu anh'-den rivayet ediyor; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"(Geçmiştekilerin) en hayırlı kadını Meryem Bintu İmran'dır. (Asrımın) en hayırlı kadını Hatice Bintu Huveylid'dir." Buhari (3810), Müslim(2430)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den; "Cibril, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e geldi ve dedi ki;

"Ey Allah'ın Resûlü! dedi. İşte Hadice geliyor. Beraberinde bir kap var, içerisinde katık -veya yiyecek veya içecek- mevcut. O yanma geldiği vakit, ona Rabbinden ve benden selam söyle ve onu gürültü ve yorgunluk bulunmayan cennette, içerisi oyulmuş inciden mamul bir evle müjdele!" Buhari(3820) Müslim(2432)

Aişe radıyallahu anha'dan; "Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hanımlarından hiçbirine, Hadice radıyallahu anha'ya karşı duyduğum kıskançlığı hiç duymadım. Halbuki ona yetişmemiştim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ne zaman bir koyun kesip parçalara ayırsa Hadice'nin dostlarına da gönderirdi. Birgün ona kızdım ve; "Yine mi Hadice?" dedim. Resûlullah buyurdu ki;

"Ben onun sevgisiyle rızıklandırıldım." Müslim(2435)

İmam Ahmed rahimehullah, Kitabul Fadail'de ve Müsned'inde; Abdurrazzak – Ma'mer – Katade – Enes radıyallahu anh isnadıyla rivayet ediyor; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Dünya kadınlardan İmran'ın kızı Meryem, Huveylid'in kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fâtıma ve Firavun'un karısı Asiye sana yeter." Ahmed Fadail(1325) Müsned(3/135) Tirmizi(3878) Tirmizi sahih demiştir. İsnadı sahihtir. Bunu İbn Ebi Şeybe el-Hsen'den mürsel olarak rivayet etmiştir; (32291)

Bunlar müminlerin annesi Hadice radıyallahu anha'nın faziletlerin-

Ez-Zubeyr b. Bekkar dedi ki: “Hadice radiyallahu anha bi’setten önce de et-Tahira diye çağrılırdı. Annesi: Fatıma bt. Zaide’dir. Amir b. Luey oğullarına mensup olup Kureşsiyye’dir. Önce Ebu Hale b. Zurare b. En-Nebbaş b. Adiy et-Temimi’nin yanındaydı. Ebu Hale’den sonra Atik b. Aiz b. Abdillâh b. Ömer b. Mahzum’un, sonra da Resûlullah’ın anlaşılmalı olmuştur. Bu İbn Abdilberr’in⁷¹⁵ kavlidir. Çoğunluk onun nesebini bu şekilde vermiştir.

Katade’den bunun aksi rivayet edilmiştir: “İlk kocası Atik idi. Sonra Ebu Hale olmuştur.” İbn İshak, Yunus b. Bukeyr’in ondan rivayetiyle ona muvafakat etmiştir. Zübeyr b. Bekkar’ın Kitabı’n-Neseb’inde de böyledir. Lakin yine bazı kimselerden başka bir görüş nakledilmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Hadice radiyallahu anha ile evlenmesi bi’setten 15 yıl önce olmuştur. Bundan daha fazla olduğu da söylenmiştir. Hadice radiyallahu anha’nın bu evliliğe rağbetinin sebebi, kölesi Meysere’nin anlattığı, bisetten önceki peygamberlik delilleri türünden bazı şeyler olmuştur. Meysere, Hadice radiyallahu anha’nın ticareti için onunla beraber sefere çıktığında Rahip Bahira’nın onun hakkında söylediği şeyleri işitmişti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in İbrahim dışındaki bütün çocuklarını Hadice r.anha doğurmuştur.

Aişe radiyallahu anha vahyin başlangıcı hadisinde, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Allah Azze ve Celle’nin vahyini almak üzere kalbini güçlendirmek için Hadice radiyallahu anha’nın yaptıklarını zikretmiş ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in ona şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

“Nefsinden korktum” Hadice radiyallahu anha da:

“Hayır vallahi Allah seni asla rezil etmez” diyerek onun övülmüş vasıflarını zikretmiş ve Varaka’ya yönlendirmiştir. Bu rivayet Sahih’te mevcuttur.

den bazısıdır. Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in evlendiği ilk eşi olması, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in o vefât edinceye kadar başkasıyla evlenmemiş olması, onun tebliğinde ve davetinde yardımcı olması,

“Allah seni asla utandırmaz” diyerek teselli etmesi ve Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in İbrahim dışındaki çocuklarının ondan olması da onun faziletlerindendir.

İbn İshak şöyle demiştir⁷¹⁶: “Hadice radiyallahu anha Allah ve Resûlüne ilk iman eden kimsedir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Allah katından getirdiklerini tasdik etmiş, Allah onun vesilesiyle Resûlullah’dan yükünü hafifletmiştir. Ondan hoşlanmayıp karşı çıkılacak bir şey işitilmezdi. Ona muracaat ettiğinde insanların durumu hakkında onu rahatlatırdı.”

Vakıdî, Aişe radiyallahu anha’dan rivayet ediyor: “Hadice radiyallahu anha’nın künyesi Umm Hind idi.”

Hakim b. Hizam dedi ki: “Hadice radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den on beş yaş büyüktü.”

El-Medaini kendi senediyle İbn Abbas radiyallahu anhu-ma’dan rivayet ediyor:

“Mekke’lilerin kadınları cahiliyye’deki bir düğünlerinde toplanmışlardı. Onlara bir adam göründü. İyice yaklaşıncı en yüksek sesiyle bağırdı:

“Ey Mekke kadınları! Muhakkak ki beldenizde bir peygamber çıkacaktır. Ona: “Ahmed” denilir. Sizden kim onun eşi olabilir-se olsun.” Bunun ancak Hadice radiyallahu anha olabileceğini düşündük. Zira o, onun sözüne sarılmış ve itiraz etmemiştir.”

Yine el-Vakıdî, Ya’la b. Umeyye’nin kızkardeşi Nefise’den rivayet ediyor: “Hadice radiyallahu anha şeref ve güzellik sahibi bir kadın idi.” Peygamber’i ticaret için Busra çarşısına gönderişini ve başkasının yapamadığı şekilde kar ile dönüşünün kıssasını da anlatmıştır. Nefise radiyallahu anha dedi ki:

“Hadice radiyallahu anha beni ona nikahlamasını istemek üzere elçi olarak gönderdi. O da kabul etti ve evlendiler. O sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem 25 yaşında idi. Hadice radiyallahu anha ondan el-Kasım ve Abdullah’ı doğurdu. Abdullah İslâm’da doğduğu için ona et-Tayyib ve et-Tahir isimleri de verilmiştir. Dört tane de kızı olmuştur. Çocuklarının toplam sayısı altıdır. Safiye radiyallahu anha’nın azatlısı Selma onun çocuklarını emzirmiştir.”

Vakıdî dedi ki: “Üzerinde icma edilen görüş, Hadice radiyallahu anha’nın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile evlendiği

sırada kırk yaşında olduğudur.”

Vakidî, Hadice radiyallahu anha'nın evlenmesini Ümm Sad bt. Sad b. Rebi yoluyla Ya'la b. Umeyye'nin kızkardeşi Nefise bt. Umeyye'den şöyle nakletmiştir:

“Hadice radiyallahu anha şeref sahibi, kalabalık bir aşirete mensup ve zengin bir kadın idi. Dul kaldığı zaman Kureys'in şeref sahipleri onunla evlenmeyi temenni ettiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun ticareti için sefere çıkıp, bol kazançla dönünce ona rağbet etti. Beni ona görücü olarak gönderdi ve ona:

“Evlenmene mâni olan nedir?” dedim.

“**Elimde bir şey yok**” buyurdu. Ben:

“Eğer seni mal ve güzellik sahibi biri isterse bu sana yeter.” dedim.

“**Kim o?**” buyurdu. Ben de:

“Hadice” dedim. O da kabul etti.

Sahih'te Aişe radiyallahu anha'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hadice radiyallahu anha'ya Cennette gürültü, patırtı ve yorgunluğun olmadığı bir ev müjdeledi.”

Müslim⁷¹⁷, Ali radiyallahu anha'den rivayet ediyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Bunların en hayırlı kadını Meryem binti İmran'dır. Ve bunların en hayırlı kadını Hadice binti Huveylid'dir”

Ebu Zur'a, Ebu Hureyre radiyallahu anha'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Cibril bana geldi ve şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resûlü! Bu Hadice'dir. Sana yanında içinde yiyecek ve içecek bulunan bir kap ile geliyor. O sana geldiğinde Rabbinden ve benden ona selâm söyle.”

İbn Sad, Ebu Seleme ve Yahya b. Abdirrahman b. Hatıb'dan rivayet ediyor: “Havle bt. Hakim geldi ve dedi ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Hadice radiyallahu anha'yı kaybettiğin-

den dolayı sana bir düzensizliğin girdiğini görür gibiyim” bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet, o çocuklarımın anası ve evimin sahibi idi...” Bu rivayet mürsel olmakla beraber isnadı kuvvetlidir.

Abdurrahman b. Umeyr dedi ki: “Hadice radiyallahu anha'nın vefâtı üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öyle üzüldü ki onun için Aişe radiyallahu anha ile evleninceye kadar endişelendik.”

Hadice radiyallahu anha'nın meziyetlerinden bazıları şu şekildedir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e saygı göstermeye devam etmiştir. Peygamberliğinden önce de, sonra da sözlerini tasdik etmiştir. Onu ticaret için göndermek istediğinde şöyle demiştir:

“Benim seni göndermemdeki sebep, doğru sözlülüğün, emaneti koruman ve güzel ahlakın hususunda bana ulaşanlardır.” Bunu İbn İshak rivayet etmiştir.

Evlenmek istediğinde de şöyle demiştir: **“Sana güzel ahlakın ve doğru sözlülüğün sebebiyle rağbet ettim.”**

İbn Sunni, isnadıyla Hadice radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: “Hadice radiyallahu anha Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i Mekke'nin yukarı taraflarında elinde azık ile aramaya çıkmıştı. Cibril bir adam sûretinde onunla karşılaştı ve ona Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i sordu. Onun Peygamber'i saptırmak isteyen biri olmasından korktu. Bunu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattığında ona şöyle buyurdu:

“O Cibril'dir. Bana sana selâm söylememi ve seni cennette ne bağırıp çağırmanın ne de yorgunluğun olmadığı bir evle müjdelememi emretti”⁷¹⁸

Sahihu'l-Buhari'de⁷¹⁹ Ali radiyallahu anha'dan rivayet ediliyor: “Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim:

“Bunların en hayırlı kadını Meryem'dir. Ve bunların en hayırlı kadını Hadice'dir.”

Bununla ne kastedildiğini İbn Abdilber'in Fatıma bt. İmran b.

718 Müslim (6221)

719 Buhari (3799)

Husayn'ın hâl tercemesinde naklettiği şu rivayet açıklamaktadır:

“Resûlullah Fatıma r.anha'yı ziyaret etti.

“Kendini nasıl hissediyorsun ey kızım?” diye sordu. O da:

“Acı çekiyorum. Yiyecek bir şeyimin olmaması da bende olan acıyı artırıyor.” Dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Kızım! Alemlerin kadınlarının efendisi olmak seni râzı etmez mi?” buyurdu. Fatıma radiyallahu anha:

“Ey babacığım! O halde Meryem bt. İmran nerede kaldı?” diye sordu. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“O kendi aleminin hanımlarının efendisidir” buyurdu.

Bu durumda Meryem, geçmişteki kadınların hayırlısıdır. Hadice radiyallahu anha ise bu ümmetteki kadınların hayırlısıdır.

Eğer Fatıma radiyallahu anha'nın kıssası sabit ise iki ihtimal söz konusudur: “Birincisi: Seyyidelik ile en hayırlı oluş birbirinden farklıdır. İkincisi: Fatıma radiyallahu anha'nın kıssasının geçtiği sırada bulunan kadınlara nispetle söylenmiştir.”

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Hadice radiyallahu anha'yı başka kimseyi övmediği şekilde övmüştür. Aişe radiyallahu anha hadisi de böyledir:

“Neredeyse Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hadice'yi anmadan ve onu güzelce övmeden evinden çıkmazdı. Yine günlerden bir gün ondan bahsetti ve bu benim kıskançlığıma dokundu. Dedim ki:

“Allah sana o ihtiyar kadının yerine daha hayırlısını vermedi mi?” Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem öfkelendi ve şöyle cevap verdi:

“Hayır, Allah'a yemin ederim ki bana Hatice'den daha hayırlı bir hanım verilmiş değildir. İnsanlar beni inkâr ettiği zaman o bana iman etti. İnsanlar beni yalanladığı zaman o beni tasdik etti, İnsanlar beni mahrum ettiği zaman o bana malıyla sahip çıktı. Allah beni ondan, hiçbir hanımdan nasip olmayan çocuklarla rızıklandırdı.” Âişe radiyallahu anha dedi ki:

“Kendi kendime: Bundan sonra hislerimi artık içimde tutaca-

ğım ve artık Hadice'yi çirkin bir sözle anmayacağım.”

Sahih'te Aişe radiyallahu anha'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem koyun kestğinde:

“Hadice'nin arkadaşlarına da gönderin” derdi. Ona bir gün bundan bahsedince:

“Ben Hadice'nin sevdiklerini de severim” buyurdu.

İbn İshak dedi ki: “Hadice radiyallahu anha ile Ebu Talib'in vefâtı aynı yılda oldu. Hadice ve Zeyd İslâm üzere sâdık idiler.” Başkaları dedi ki: “Hadice radiyallahu anha Hicret'ten üç sene önce vefât etti.” Sahih olan budur. Dört veya beş sene önce vefât ettiği de söylendi. Aişe radiyallahu anha dedi ki:

“Hadice radiyallahu anha namaz farz kılınmadan önce vefât etti.” Yani onun vefâtı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Mirac'ından önce idi. Ramazan ayında vefât ettiği söylenmiştir.

Vakıdî dedi ki: Ramazan'ın bitmesine on gün kala 65 yaşında iken vefât etti. Hakim b. Hizam dedi ki:

“Hadice radiyallahu anha bi'setin 10. Yılında, Haşimoğullarının Ş'ib'den çıkışından sonra vefât etti. Hacun'da defnedildi. Onu kabrine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem indirdi. O sırada cenaze namazı meşru kılınmamıştı.

150

Hafsa*Radıyallahu anha*⁷²⁰

Müminlerin emiri Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh'ın kızı ve müminlerin annesidir. Babasından ve annesi Zeyneb bt. Maz'un'dan bahsederken nesebi zikredilmişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile evlenmeden önce Bedir ehlinden biri olan Huneyys b. Huzafe'nin nikahındaydı. O Medine'de vefât etti. Hafsa radıyallahu anha'nın iddeti dolunca Ömer radıyallahu anh onu Ebu Bekir radıyallahu anh'e teklif etti. O sükut etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in kızı Rukiye vefât edince Osman radıyallahu anh'e teklif etti. O da:

“Bugün evlenmek istemiyorum” dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hafsa ile Osman'dan daha hayırlı biri evlenecek, Osman ile de Hafsa'dan daha hayırlı biri evlenecek” Ebu Bekir radıyallahu anh Ömer radıyallahu anh ile karşılaşınca:

“Artık bana kızma! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana Hafsa'dan bahşetmisti. Resûlullah'ın sırrını açığa vurmak istemedim. Ama eğer onu almasaydı ben evlenecektim” dedi.⁷²¹

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Aişe radıyallahu anha'dan sonra Hafsa radıyallahu anha'yı nikahlamıştır.

İbn Sad, Ebu Ubeyde radıyallahu anh'den: “Hicretin 2. yılında evlendi” diye nakletmiştir. Başkaları: 3. yılda evlendi dediler. Tercih edilen de budur. Zira Hafsa'nın kocası Uhud'da öldürülmüştür. Denildi ki: Hafsa radıyallahu anha bisetten 5 yıl önce doğdu. Bunu İbn Sad, Vakıdî'nin de bulunduğu bir isnad ile rivayet etti.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Ömer radıyal-

720 El-İsabe (11044) Usdu'l-Gabe (6845) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/259)

721 Buhari (5122)

lahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de kardeşi Abdullah, oğlu Hamza, gelini Safiye bt. Ubeyd, sahabelerden ve onlardan sonrakilerden; Harise b. Vehb, el-Muttalib b. Ebi Vedaa, Ümm Mubeşşir el-Ensariyye, Abdurrahman b. El-Haris b. Hişam, Abdullah b. Safvan b. Umeyye ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Ömer dedi ki: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hafsa'yı bir talâkla boşadı, sonra geri aldı. Cibril ona dedi ki:

"Hafsa'ya dön. Zira o çok oruç tutan, çok namaz kılan biridir ve cennette de eşindir."⁷²²

Musa b. Ali babasından, o da Ukbe b. Amir radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hafsa bt. Ömer'i boşadı. Haber Ömer radiyallahu anh'e ulaşınca başına toprak saçtı ve dedi ki:

"Artık Allah ne Ömer'in ne de kızının yüzünü güldürmez." Bunun üzerine Cibril Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve şöyle dedi:

"Muhakkak ki Allah Ömer'e rahmet olarak Hafsa'ya dönmeni emrediyor."⁷²³

Ebu Salih'in rivayetinde şöyle geçer: "Ömer radiyallahu anh Hafsa'nın yanına girdiğinde o ağlıyordu. Dedi ki:

"Galiba Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem seni boşadı. Seni tek talakla boşamışsa benden dolayı sana dönebilir. Eğer bir kez daha boşamışsa seninle bir daha konuşmam" bunu Ebu Ya'la rivayet etmiştir.⁷²⁴

Ebu Ömer dedi ki: "Ömer radiyallahu anh Hafsa'ya vasiyet etti. O da kardeşi Abdullah'a Ömer'in kendisine vasiyeti olan el-Gabe'yi tasadduk etmeyi vasiyet etti." İbn Sad bunu İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan rivayet etti. Yine sahih isnad ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hafsa radiyallahu anha vefât edinceye kadar oruç tuttu."

Vakıdî'nin de bulunduğu bir isnad ile Ebu Said el-Makburi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hafsa'nın cenazesinin önün-

⁷²² Taberani (23/306) Mecmau'z-Zevaid (9/244)

⁷²³ Taberani (23/307) Mecmau'z-Zevaid (9/244)

⁷²⁴ Ebu Ya'la (1/172)

de Mervan'ı Ebu Hureyre ile Ebu Said radiyallahu anhuma'nın arasında gördüm. Mervan cenazeyi Âl-u Hazm'ın evinden Mugire'nin evine kadar taşıdı. Ebu Hureyre de Mugire'nin evinden kabrine kadar taşıdı.”

Denildi ki: “Hafsa radiyallahu anha, el-Hasen radiyallahu anh, Muaviye'ye biat ettiği zaman vefât etmiştir. Bu 41 yılının Cumadiyelula ayında oldu.” Yine denildi ki: “Bilakis 45 yılına kadar yaşamıştır.” 27 yılında vefât ettiği de söylenmiştir. Bunu Ebu Bişr ed-Dulabi nakletmiştir. Bu hatadır. Sanki İbn Vehb'in Malik'den rivayetine dayanmış gibidir. O, Hafsa radiyallahu anha'nın İfrikiyye'nin fethedildiği yılda vefât ettiğini söylemiştir. Bu sözüyle, Muaviye b. Hadic r.anh eliyle 45 yılında ikinci defa fethedilişini kastetmiştir. İlk fethi ise Osman radiyallahu anh zamanında 27 yılında olmuştur. Kastettiği bu değildir. Allah en iyi bilendir.

151

Havle bint Hekim*Radıyallahu anha*⁷²⁵

İsmi ve nesebi: Havle bt. Hakim b. Umeyye b. Harise b. El-Evkaş b. Murre b. Hilal b. Falic b. Zekvan b. Sa'lebe b. Buhse b. Süleym es-Sülemiyye. Osman b. Maz'un'un hanımıdır. Künyesi-nin: "Ümmü Şerik" olduğu söylenmiştir. Ona "Huveyle" de denilmiştir. Bunu Ebu Ömer söylemiş ve şöyle eklemiştir:

"Saliha ve fazilet sahibi bir hanım idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; Sad b. Ebi Vakkas, Said b. El-Museyyeb, Bişr b. Said, Urve, mürsel olarak Ömer b. Abdilaziz rivayette bulunmuşlardır.

Humeydi Müsned'inde, Ömer b. Abdilaziz'den rivayet ediyor: "Saliha bir kadın olan Osman b. Maz'un'un hanımı Havle bt. Hakim..." Hadisi böylece rivayet etmiştir.

Es-Serrac, Tarih'inde Haccac b. Ertat yoluyla Rubeyyi' b. Malik'ten, o da Osman b. Maz'un'un hanımı Havle bt. Hakim'den diyerek rivayet etti. Hişam b. Urve babasından naklen dedi ki:

"Havle bt. Hakim kendisini Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hibe eden kadınlardan biridir." Buhari bunu muallak olarak rivayet etti. Ebu Nuaym mevsul olarak nakletmiştir.

Taberani⁷²⁶, Havle bt. Hakim'den rivayet ediyor: "Havle radıyallahu anha kendisini Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hibe eden kadınlardan biri idi."

Ebu Ömer dedi ki: O, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e şöyle diyen kadındır:

"Ey Allah'ın Resûlü! Allah sana Taifin fethini nasip ederse Badiye bint Gaylan veya el-Faria Bint Akîl'in zinetlerini (Onlar zi-

725 El-İsabe (11110) Usdu'l-Gabe (6880) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/364)

726 Taberani (24/610)

neti en çok adamlardandı) bana ver” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Huveyle! Sakif hakkında bana izin verilmemişse, ne dersin?” buyurdu. Havle Bint Hakîm gidip bunu Ömer İbnu'l-Hattab'a anlattı. O da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gidip:

“Ey Allah'ın Resûlü! Sana Sakif hakkında izin verilmedi mi?” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Hayır” buyurdu.

İbn Mende, Zühri tarikiyle rivayet ediyor: “Aîşe radiyallahu anha Osman b. Maz'un'un hanımı Havle bt. Hakim ile konuşur ve onun yanına giderdi. Bir gün Havle Bint Hakîm'in yanına geldi. Havle pejmürde bir haldeydi. Dedi ki:

“Muhakkak ki Osman kadınlara istek duymaz...”

Ahmed, Aîşe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: “Havle bt. Hakim b. Umeyye b. Harise b. El-Evkas es-Sulemiye yanıma geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Havle ne kadar pejmürde!” Aîşe radiyallahu anha da şu cevabı verdi:

“Gündüz oruç tutan, geceleyin namaz kılan yapayalnız ve kocasız bir kadındır o.”

152

Meymûne bintu'l-Haris*Radıyallahu anha*⁷²⁷

İsmi ve nesebi: Meymune bt. El-Haris b. Hazn el-Hilaliye. Ümm Fadl Lubabe'nin kızkardeşidir. Meymune radıyallahu anha, müminlerin annelerindendir. İsmi Berre idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Meymune olarak değiştirmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den önce Ebu Ruhm b. Abduluzza b. Abdivedd b. Malik b. Hisl b. Amir b. Luey el-Kuraşi el-Amiri'nin nikahındaydı. Denildi ki: Sahbere b. Ebi Ruhm'ün nikahındaydı. Huveytib ibn Abduluzza veya kardeşi Ferve'nin yanında olduğu da söylenmiştir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile 7. Yılın Zilkâ5de ayında kaza umresinden sonra evlenmiştir. Denildi ki:

“Cafer b. Ebi Talib'i onu istemeye gönderdi. O da Abbas radıyallahu anh'den izin aldı ve evlendi.”

Denildi ki: Abbas radıyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e Meymune'yi anlattı ve Ebu Ruhm'den dul kaldığını söyledi. Bunun üzerine onunla evlendi.⁷²⁸

İbn İshak⁷²⁹ dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Meymune ile Safiyye'den sonra evlendi.”

Yunus b. Bukeyr, Yezid b. El-Asam'dan rivayet ediyor: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Meymune radıyallahu anha ile ihramsız iken evlendi ve ona ait çadırda gerdeğe girdi. Meymune radıyallahu anha bundan sonra vefât etmiştir.”⁷³⁰

Bu rivayet mürseldir. Nitekim Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma buna muhalif rivayette bulunmuş ve ihramlı iken onunla evlendiğini belirtmiştir. Bu rivayet Sahihu Buhari'dedir. Nitekim

727 El-İsabe (11775) Usdu'l-Gabe (7297) el-İstiab (3552) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/306)

728 Usdu'l-Gabe (5/401)

729 İbn Hişam (4/221)

730 Müslim (3437) Tirmizi (845) Nesai (2837) İbn Mace (1965)

fakihler arasında bu hüküm hakkında ihtilaf yaygındır. Kimisi bu rivayetlerin arasını; ihramlı iken nikahın kıyıldığı, sonra Ten'im'de umrede ihramdan çıktıktan sonra gerdeğe girdiği şeklinde cem etmiştir. İbn İshak'ın kıssayı rivayet siyakında böyle beyan edilmiştir. Denildi ki: ihrama girmeden önce nikah akdi yapılmıştır. İhrama girdikten sonra evlendiği yayılmıştır. Ez-Zuhri ve Katade onun kendisini Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hibe ettiğini ve hakkında ayet indiğini zikretmişlerdir. Kendisini hibe edenin başkası olduğu da söylenmiştir. Fakat kendisini hibe edenlerin birden fazla olduğu söylenmiştir ki bu doğruya daha yakındır.

İbn Sad⁷³¹ dedi ki: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in evlendiği son kadın Meymune'dir. 7. Yılın şevval ayında evlenmiştir." Eğer bu sabit olursa ihram dışında iken evlenmiş demektir. Zira ancak zilkade'de ihrama girilir.

Vakıdî'nin de bulunduğu bir isnadla İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resûlullah Mekke'ye umre için çıkmak istediğinde Evs b. Havli ile Ebu Rafi'yi Abbas'a kendisini Meymune ile evlendirmesi için gönderdi. Onlar develerini kaybettiler ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gelinceye kadar günlerce Batn-ı Rabig'de kaldılar. Sonra develerini buldular ve onunla beraber Mekke'ye geldiler. Abbas radiyallahu anh'e haber gönderdi ve durumu ona anlattı. O da işi Resûlullah'a bıraktı. Resûlullah Abbas radiyallahu anh'in evine geldi ve ondan istedi. Böylece evlendiler."

Süleyman b. Yesar yoluyla gelen rivayete göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'den çıkmadan önce Ebu Rafi ile birini Meymune ile evlenmek üzere gönderdi.

Yine İbn Sad, Meymun b. Mihran yoluyla rivayet ediyor: "Safiye bt. Şeybe'nin yanına o ihtiyar iken girdim ve:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Meymune ile ihramda iken mi evlendi?" diye sordum. Dedi ki:

"Hayır vallahi ikisi de ihram dışındayken evlendiler."

İbn Sad⁷³², Atâ el-Horasanî'den rivayet ediyor: "İbnu'l-Mu-

731 Tabakat (8/94)

732 Tabakat (8/94)

seyyeb'e:

"İkrime Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Meymune ile ihramlı iken evlendiğini iddia ediyor" dedim. Dedi ki:

"Sana söyleyeyim; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı iken döndü, ihramdan çıkınca onunla evlendi."

İbn Sad, İkrime'den rivayet ediyor: "Meymune bt. El-Haris radyallahu anha kendisini Resûlullah'a hibe etti."

Amre radyallahu anha'ya denildi ki: "Meymune radyallahu anha kendisini Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hibe etti" o da dedi ki:

"Resûlullah onunla beş yüz dirhem mehir ile evlendi. Nikah-larken velisi Abbas radyallahu anh idi."

İbn Sad⁷³³, sahih isnad ile İbn Abbas radyallahu anhu-ma'dan rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Meymune, Ummu'l-Fadl ve Esmâ mümine kızkardeşlerdir."

İbn Sad, Yezid b. El-Asam'dan rivayet ediyor: "Ben ve kızkardeşinin Talha'dan dünyaya getirdiği oğluya Mekke'den gelmekte olan Aişe radyallahu anha'yı karşıladık. Biz Medine bahçelerinden birinden bir şeyler almıştık. Aişe radyallahu anha kızkardeşinin oğluna dönerek onu ayıpladı. Sonra bana dönerek nasihat etti. Sonra şöyle dedi:

"Bilmiyor musun ki, Allah seni, peygamberinin evlerinden birinde bulunduracak kadar ihsana nail kıldı? Vallahi Meymune ge-çip gitti. Vallahi o bizim takva bakımından en üstünümüz, akraba-ya iyilik bakımından da en sağlamımız idi." Bunun isnadı sahihtir.

Yine Meymun b. Mihran'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Safiyye bt. Şeybe'ye Meymune hakkında sordum. Şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Meymune ile Serifte evlendi. Meymune'ye ait çadırda gerdege girdi ve Serifte vefât etti. Bizim çadırlarımızın bulunduğu yere defnedildi."⁷³⁴ Meymune

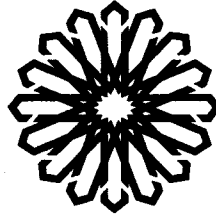
733 İbn Sad (8/98)

734 Ahmed (6/335)

radiyallahu anha 51 yılında vefât etmiştir.

İbn Sad, Vakıdî'den Meymune radiyallahu anha'mn 61 yılında vefât ettiğini ve şöyle dediğini nakletmiştir: "Meymune radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in en son vefât eden hanımıdır."

Şayet şu son söz olmasaydı 61 yılının ravilerden birinin yanlışlığı olması ihtimali vardı. Lakin Aişe radiyallahu anha'mn Yezid b. Esam tarafından nakledilen sözü buna delalet etmektedir. Zira Aişe radiyallahu anha'nın 60 yılından önce vefât ettiği hususunda ihtilaf yoktur. Bahsi geçen rivayet de sahihtir. Bu Vakıdî'nin sözünden daha önceliklidir. Nitekim Yakub b. Sufyan onun 49 yılında vefât ettiğini belirtmiştir. Başkaları onun 63 yılında vefât ettiğini söylediler. İkisinden biri sabit değildir. İlk görüş daha sağlamdır.

153

Rubeyyi' bint Mu'avviz*Radıyallahu anhum*⁷³⁵

İsmi ve nesebi: er-Rubeyyi' bt. Muavviz b. Afra b. Haram b. Cundeb el-Ensariyye en-Neccariye. Adiy b. Neccaroğullarındandır. İyas b. Bukeyr el-Leysi ile evlenmiş ve ondan Muhammed adında oğlu olmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i görmüştür.

İbn Ebi Hayseme, babasından naklen dedi ki: "Ağaç altında biat eden kadınlardandır."

Ebu Ömer (b. Abdilberr)⁷³⁶ dedi ki: "Bazen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile savaşa çıkardı."

İbn Sad dedi ki. "Annesi: Umm Yezid bt. Kays b. Zeura'dır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de kızı Aişe bt. Enes b. Malik, Süleyman b. Yesar, Ebu Seleem b. Abdirrahman, İbn Ömerin azatlısı Nafi, Ubade b. El-Velid b. Ubade b. Es-Samit, Halid b. Zekvan, Abdullah b. Muhammed b. Akil, Ebu Ubeyde b. Muhammed b. Ammar b. Yasir rivayette bulunmuşlardır.

Buhari, Tirmizi ve başkaları Halid b. Zekvan yoluyla er-Rubeyyi' bt. Muavviz radıyallahu anha'dan rivayet ediyorlar: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellen gelin olduğumun ertesi günü gelip yanıma girdi senin şimdi oturduğun gibi yatağımın üzerine oturdu. Bu arada bazı kız çocukları bizim için def çalmakta ve babalarımızdan Bedir günü şehid düşen kimselerin kahramanlıklarını dile getirmekte idiler. Bu kızlardan birisi:

"Şu anda aramızda bir Peygamber var, yarın ne olacağını bilir" dedi. Bunun üzerine Peygamber o kıza:

"Bunu bırak da önceden söylemekte olduğun sözleri söyle" buyurdu.

735 El-İsabe (11163) Usdu'l-Gabe (6910) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/267)

736 El-İstiab (4/1837)

Ebu Davud, Tirmizi⁷³⁷ ve İbn Mace İbn Akil yoluyla Rubeyyi' radiyallahu anha'dan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in abdest alış şekli hakkında hadisler rivayet etmişlerdir. Bunlardan birisi şu şekildedir:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bazen bize gelirdi ve:

"Abdest almam için su dök!" derdi..."

İbn Mende, Ebu Ubeyde b. Muhammed'den rivayet ediyor: er-Rubeyyi' bt. Muavviz'e dedim ki:

"Bana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i anlat!" O da dedi ki:

"Ey evladım! Şayet onu görseydin yükselmekte olan bir güneş gördün zannederdin."⁷³⁸

Buhari, Nesai ve Ebu Muslim el-Keccî, Bişr b. Mufaddal – Halid b. Zekvan yoluyla er-Rubeyyi bt. Muavviz'den rivayet ediyorlar:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bir gazve-deydik. İnsanlara su taşıyor, öldürülenleri ve yaralıları Medine'ye götürüyorduk." Buhari'nin rivayetinde: "Yaralıları tedavi ediyorduk" şeklinde gelmiştir.

İbn Sad, er-Rubeyyi' bt. Muavviz radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Kocama:

"Bütün mallarımı sana vermek sûretiyle senden boşanmak istiyorum" dedim. O da:

"Tamam" dedi." zırh hariç her şeyi ona verdim. Beni Osman radiyallahu anh'e şikâyet etti ve ona her şeyi anlattı. Osman radiyallahu anh:

"Şart ileri sürebilirsin." Dedi ve ben de zırhı ona verdim."

Bundan daha tam bir metinle de başka bir yoldan rivayet etmiştir. O rivayette Osman radiyallahu anh: "Şart ileri sürebilirsin. İstersen, başının saç örgüsüne kadar ona ait her şeyi al." demiştir. Bu, Osman radiyallahu anh'm kuşatıldığı 35 yılında olmuştur.

737 Tirmizi (1090)

738 Taberani (24/699) Mecmau'z-Zevaid (8/280)

154

Safiyye*Radıyallahu anha*⁷³⁹

İsmi ve nesebi: Safiye bt. Huyey b. Ahtab b. San'a b. Sa'lebe b. Ubeyd b. Ka'b b. Ebi Habib. Nadiroğullarındandır. Musa aley-hisselâm'ın kardeşi Harun b. İmran'ın zürriyetinden olan Lavey b. Yakub'un torunudur. Selam b. Mişkem'in nikahındaydı. Sonra Kinane b. Ebi'l-Hukayk'e geçti Kinane Hayber günü öldürüldü. Safiye esir alındı. Onu Dihye radıyallahu anı aldı. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e verdi ve o da onu azat ederek evlendi. Bu, Sahihayn'de⁷⁴⁰ Enes radıyallahu anı'den uzun bir rivayet içinde sabittir.

İbn İshak⁷⁴¹, İshak b. Yesar'dan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebi'l-Hukaykoğullarının kalesi olan Gamus'u fethedince oradan Safiye bt. Huyey ve amcasının bir kızıyla geldi. Onları Bilal radıyallahu anı getirdi. Yahudilerden öldürülenlere uğradılar. Safiye ile birlikte bulunan kadın onları görünce yüzüne vurup çığlık atmaya ve yüzüne toprak saçmaya başladı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Şu şeytanı benden uzaklaştırın" buyurdu. Safiye'ye arkasına geçmesini söyledi ve onu elbisesiyle örttü. İnsanlar böylece onu kendisi için seçtiğini anladılar. Bilal radıyallahu anı'e:

"İki kadın ile onların ölülerine uğradığınızda kalbinden merhamet alındı mı?"⁷⁴² buyurdu. Safiye bundan önce ayın kucağına girdiğini rüyasında görmüş ve bunu kocasına anlatınca o da onun yüzüne bir tokat vurarak şöyle demişti:

"Bu sadece senin Arap hükümdarını arzuladığını gösterir."

739 El-İsabe (11398) Usdu'l-Gabe (7055) el-İstiab (3452) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/282)

740 Buhari (371) Muslim (3482, 4641)

741 İbn Hişam (3/260-261)

742 Begavi Şerhu's-Sunne (6/200) İbn Kesir el-Bidaye (3/372)

Bu tokadın izi hala yüzündeydi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu iz hakkında sormuş, o da böylece anlatmıştı.

İbn Sad, Vakıdî'den isnadlarıyla Hayber kıssasını nakletmiş ve şöyle demiştir: "Safiye hayzından temizlik görmedikçe Hayber'den çıkmamıştır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu devesinin gerisine bindirdi. Hayber'den altı mil kadar uzaklaşınca Safiye ile gerdeğe girmek istedi ama Safiyye kabul etmedi. Onun bu davranışına kızdı. Hayber'den daha uzakta Sahba denilen yere geldiğinde mola verdi. Ummu Suleym radiyallahu anha Safiyye'nin saçlarını tarayıp süsledi. Ümm Sinan el-Eslemiyye dedi ki:

"Kadınlarda olabilecek en parlak kimselerdendi" Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla gerdeğe girdi ve ona:

"İlk defada gerdeğe girmekten kaçınmana sebep neydi?" dedi. Safiyye Bint Huveyy İbn Ahtab şöyle cevap verdi:

"Yahudilere yakın olmamız sebebiyle sana bir kötülük yapmalarından korktum."

İbn Sad, Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in çıktığı bir yolculukta hanımları da onunla birlikteydiler. Yolda giderlerken Safiyye'nin devesi ürküp kalkmadı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zeyneb Bint Cahş'a şöyle dedi:

"Safiyye'nin devesi sakatlandı ona bir deve versen?" Zeyneb Bint Cahş:

"Ben mi bu yahudiye deve vereceğim?" dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zilhicce ve Muharremde iki ay veya üç ay Zeyneb'in yanına gelmeyerek onu yatağında yalnız bıraktı. Zeyneb Bint Cahş:

"Nihayet ondan ümidimi kestim." dedi.

İbn Ebi Asım Ebu Berze radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hayber'e indiğinde Safiye gelin idi. Rüyasında güneşin inerek koynuna girdiğini görmüştü. Bunu kocasına anlatınca:

"Bu senin bize gelen hükümdarı arzu ettiğini gösterir" dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hayber'i fethetti..." rivayet devam eder. Bu rivayette şu da geçer:

“Gölgeliğe hurma attı ve: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Safiye ile düğün yemeğinden yeyin.” dedi.

İbn Sad, Ata b. Yesar’dan rivayet ediyor: “Safiye, Hayber’den geldiğinde Harise b. En-Numan’ın evine indi. Ensar kadınları bunu duyunca güzelliğine bakmak için geldiler. Aişe radiyallahu anha da peçeli olarak geldi. Çıktığında arkasından Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de çıktı ve dedi ki:

“Nasıl buldun ey Aişe!” Aişe radiyallahu anha:

“Ben sadece Yahudi bir kadın gördüm” dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Böyle söyleme! O Müslüman oldu ve İslâmı da güzel oldu.”

Abdullah b. Ömer el-Ömerî’den gelen rivayet şu şekildedir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Safiye’yi görmeye gelen kadınlar arasında peçeli olan Aişe radiyallahu anha’yı tanıdı ve örtüsünü açtı:

“Onu nasıl buldun ey Şukayra?” dedi.

Tirmizi⁷⁴³ Safiye’nin azatlısı Kinane’den rivayet ediyor: Safiye radiyallahu anha dedi ki:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanıma girdi. Aişe ile Hafsa’nın aleyhimde konuştuklarını duymuştum. Bundan ona bahsettim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Onlara şöyle deseydin ya. Siz ikiniz benden nasıl daha hayırlı olabilirsiniz. Benim babam Harun, amcam Musa ve kocam Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’dir.” bu onların kulağına gidince şöyle dediler:

“Biz Safiyyeden daha hayırlıyız. Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in amcasının kızları ve onun eşleriyiz.”

Ebu Ömer dedi ki: “Safiye radiyallahu anha akıl, hilim ve fazilet sahibi bir kadındı. Onun bir cariyesi Ömer radiyallahu anha’ya gelmiş ve:

“Safiyye cumartesi gününü seviyor ve yahûdilerle ilişkisini sürdürüyor” demişti. Mü’minlerin emiri Ömer radiyallahu anha

ona bir adam göndererek bu meseleyi sordurdu. O da:

“Cumartesi gününü soruyorsun, Allah onun yerine bana cuma gününü verdiğinden beri o günü sevmiyorum. Yahudiler hakkındaki soruna gelince, onların arasında benim akrabalarım var. Öyle olunca ben de akrabalarım ile ilişkiyi sürdürüyorum” cevabını verdi. Daha sonra cariyeye:

“Niçin böyle yaptın?” dedi. Cariye de:

“Şeytana uyduğum” dedi. Safiyye Bint Huyeyy İbn Ahtab:

“Git, sen artık hürsün” dedi.

İbn Sad, hasen isnad ile Zeyd b. Eslem'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımları, ölmeden önceki hastalığı esnasında toplandılar. Safiyye Bint Huyeyy İbn Ahtab radiyallahu anha:

“Ya Resûlellah! Vallahi, sana gelen bu sıkıntının bana gelmesini isterdim” dedi. Diğer hanımlar birbirlerine kaş göz işareti yaptılar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara:

“Ağızlarınızı yıkayın” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımları:

“Niçin yıkayalım?” dediler. Resûlullah:

“Safiyye'yi kaş ve gözlerinizle çekiştirmenizden dolayı. Vallahi, o samimidir” buyurdu.

Safiye radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de; kardeşinin oğlu azathısı Kinane, diğer azathısı Yezid b. Muatteb, Zeynulabidin Ali b. El-Huseyn, İshak b. Abdillâh b. El-Haris ve Müslim b. Safvan rivayette bulunmuşlardır.

Denildi ki: 36 yılında vefât etmiştir. Bunu İbn Hibban nakletmiştir. İbn Mende de bu şekilde belirtmiştir. Bu yanlıştır. Zira o sırada Ali b. El-Huseyn doğmamıştı. Nitekim Sahihayn'de Ali b. El-Huseyn'in Safiye'den işittiği sabittir. Vakıdî onun 50 yılında vefât ettiğini⁷⁴⁴ söylemiştir ki, bu doğruya en yakın olanıdır.

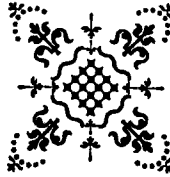
İbn Sad, Umeyye bt. Ebi Kays el-Gıfariye'den, Vakıdî'nin de bulunduğ bir isnad ile rivayet ediyor:

“Safiye’yi gelin olarak Peygamber’e götüren kadınlardan biri-
riydim. Şöyle dediğini işittim:

“Resûlullah’ın yanına girdiğimde 17 yaşına gelmemiştim”
Safiye r.anha Muaviye r.anh’ın halifelik döneminde 52 yılında ve-
fât etti.”

İbn Sad yine hasen bir isnad ile Safiye’nin azatlısı Kina-
ne’den rivayet ediyor: “Safiye’yi bir katırla Osman radiyallahu
anh’e götürdüm. Bizi el-Eşter karşıladı ve katırın yüzüne vurdu.
Safiye radiyallahu anha dedi ki:

“Beni geri döndürün. Beni rezil etmeyin” sonra kendi eviyle
Osman radiyallahu anh’ın evi arasında gizli bir geçit yapıldı. Ku-
şatma zamanında Osman r.anh’e yemek ve su taşıyordu.”

155

Sevde bint Zem'a*Radıyallahu anha*⁷⁴⁵

İsmi ve nesebi: Sevde bt. Zem'a b. Kays b. Abdişems el-Kureysiye el-Amiriye. Annesi: eş-Şemus bt. Kays b. Zeyd el-Ensariye'dir. Adiy b. En-Neccar oğullarındandır. Süheyl b. Amr'ın kardeşi es-Sekran b. Amr ile evliydi. O ölünce Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile evlendi. Hadice r.anha'dan sonra Resûlullah'ın evlendiği ilk hanımıdır. Bunu İbn İshak⁷⁴⁶ rivayet etmiştir.

İbn Sad⁷⁴⁷ mürsel ve ravileri güvenilir olan bir isnad ile Havle bt. Hakim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Senin için dünürücü olmayayım mı?" Peygamber:

"Evet" dedi ve şöyle buyurdu:

"Siz kadınlar topluluğu, bu iş için daha uygunsunuz" O da Sevde bt. Zem'a ve Aişe radiyallahu anhuma'ya dünürücü oldu. Evlendiler. Sevde ile Mekke'de gerdeğe girdi. O sırada Aişe radiyallahu anha 6 yaşında idi. Daha sonra Medine'ye dönünceye kadar onunla gerdeğe girmede."

İbn Ebi Asım bunu mevsul olarak rivayet etmiştir.

Tirmizi⁷⁴⁸, İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan hasen isnad ile rivayet ediyor: "Sevde radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in kendisini boşamasından korkarak:

"Beni boşama, beni nikahın altında tut ve benim günümü de Âişe'ye tahsis et" dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de bunu yaptı. Bunun üzerine Nisa sûresi 128. ayeti nazil oldu:

"Eğer bir kadın, kocasının kötü muamelesinden veya kendisini terk etmesinden korkarsa, iki taraf aralarında

745 El-İsabe (11354) Usdu'l-Gabe (7027) T.Esmâi's-Sahabe (2/280, 3/418)

746 İbn İshak (254-255)

747 Tabakat (8/39)

748 Tirmizi (3040)

anlaşarak sorunlarını çözebilirler. Zira karşılıklı anlaşma, en iyi yoldur ve bencillik insan ruhunda her zaman mevcuttur. Fakat iyilik yapar, yolunuzu Allah'ın kitabıyla bulursanız biliniz ki, Allah tüm yapmakta olduklarınızdan haberi olandır."

Ma'mer tarikiyle gelen rivayette şöyle demiştir: "Benim evliliğe karşı bir hırsım yok. Fakat Allah'ın beni kıyamet gününde senin eşin olarak diriltmesini istiyorum"

Aişe r.anha'nın şöyle dediği sahih olarak gelmiştir: "Sevde kadar cildine sahip olmayı istediğim başka bir kadın yoktur. Ancak onda biraz hiddet vardır ve bu hiddetinden de çabuk döner"

İbn Sad şöyle nakleder: "Sevde r.anha, Resûlullah'a:

"Ardında gece namazı kıldım. Rûku ettiğinde o kadar uzun kaldın ki, kan damlayacak korkusuyla burnumu tuttum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah güldü. Sevde radiyallahu anha bazen onu güldürürdü." Bu rivayet mürsel olup ravileri sahih ricaldir.

İbn Sad, sahih isnad ile Muhammed b. Sirin'den rivayet ediyor: "Ömer r.anh Sevde'ye bir torba dirhem gönderildi. O:

"Bunlar nedir?" dedi.

"Dirhemler" dediler. Sevde Bint Zem'a:

"Torbada sanki hurma var gibi" dedi. Daha sonra torbanın içindekileri Medineli yoksullara dağıttı.

İbnu'l-Mubarek, ez-Züh'd adlı eserinde Urve'nin yetimi Ebu'l-Esved'den mürsel olarak rivayet ediyor:

"Sevde radiyallahu anha dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Eğer ölürsek sen bize gelinceye kadar Osman b. Maz'un cenaze namazımızı kıldırır." Bunun üzerine Resûlullah ona: **"Ey Zem'a'nın kızı! Ölümü bilseydiniz, onun zannettiğinizden şiddetli olduğunu da bilirdiniz"** buyurdu.

İbn Ebi Hayseme dedi ki: "Sevde bt. Zem'a r.anha Ömer b. Hattab r.anh'ın halifelik döneminin sonlarında vefât etmiştir."

Denildi ki: 54 yılında vefât etmiştir. Vakıdî de bunu tercih etmiştir. Kendisinden İbn Abbas ve Yahya b. Abdirrahman b. Es'ad b. Zurare rivayette bulunmuşlardır.

156

Subey'a bint El-Haris el-Eslemiyye*Radıyallahu anha*⁷⁴⁹

Sahihayn'de ve Muvatta'da; "Kocasının vefâtından sonra doğum yaptı ve iddetini bitirdi" şeklinde zikri geçer.

İbn Abdilberr dedi ki: "Kendisinden Medine fakihleri ve Kûfe fakihleri rivayette bulunmuşlardır. Kıssası uzun olup çeşitli lafızlarla zikredilmiştir. Bunlardan biri de Muvatta'da⁷⁵⁰ Ebu Seleme b. Abdirrahman'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Abdullah b. Abbas ve Ebû Hureyre radıyallahu anhum'e kocası ölen hamile kadının iddeti soruldu. İbn Abbas radıyallahu anhum'a:

"İki iddetin sonraya kalanı kadar başka kocayla evlenmesi helâl olur." dedi. Ebu Hureyre radıyallahu anha de:

"Doğum yaptığı zaman helâl olur" dedi. Bunun üzerine Ebû Seleme b. Abdirrahman, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Ümmü Seleme'nin yanına giderek bu meseleyi ona sordu. Ümmü Seleme radıyallahu anha dedi ki:

"Sübey'a el-Eslemiyye kocası öldükten onbeş gün sonra doğurdu. Onunla biri genç, diğeri yaşlı iki kişi evlenmek istedi. Kadının gönlü gence meyletti. İhtiyar:

"Daha iddetin bitmedi" dedi. İhtiyarın ailesi seyahatte idi. Dönünce başkasından önce davranarak onu kendisine almalarını rica etti. Bunun üzerine kadın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip durumu öğrenmek isteyince, Resûlullah:

"İddetin bitti evlenebilirsin. İstedığınle evlen" buyurdu.

İbn Mende, Süleyman b. Yesar yoluyla Ebu Seleme'den rivayet ediyor:

749 El-İsabe (11269) Usdu'l-Gabe (6971) Tecrid (3298)

750 Malik Muvatta (1283)

“İbn Abbas ve Ebu Hureyre'nin yanındaydım. Kocasını ölen kadının iddeti hakkında ihtilaf ettiler...” hadisi böylece zikretti.

Yine İbn Mende, Ebu Seleme yoluyla, Subey'a bt. El-Haris radiyallahu anha'dan rivayet ediyor:

“Kocam Sa'd b. Havle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile Vedâ Haccında iken vefât etti. Ebu's-Senabil b. Ba'bek bana:

“Galiba seni evlendirmemi istiyorsun” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gittim. Buyurdu ki:

“İddetin bitti, evlenebilirsin.”⁷⁵¹

İbn Mende, Zeyneb bt. Ebi Seleme yoluyla Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan da ziyadeli olarak rivayet etmiştir. Zeyneb bt. Ebi Seleme'nin ziyadesi şazdır.

Buhari, Yezid b. Habib yoluyla İbn Şihab'ın kitabından muallak olarak rivayet etmiş, Müslim, Ebu Davud ve Nesai ise bunu Yunus – Zühri – Ubeydullah b. Abdillâh yoluyla mevsul olarak şöyle rivayet etmiştir:

“Babası, Ömer b. Abdillâh b. Erkam'a Subey'a'nın yanına gitmesini emreden mektup yazdı. O da Subey'a'nın Sa'd b. Havle'nin nikahında olduğunu haber veren mektupla cevap verdi...” hadisin devamını zikretmiştir.

Subey'a radiyallahu anhadan ayrıca Abdillâh b. Ömer radiyallahu anhumâ rivayette bulunmuştur. Bu hususta ihtilaf edilmiştir. Yine Züfer b. Evs b. El-Hadesan, Ömer b. Abdillâh b. El-Erkam, Mesruk b. El-Ecda, Amr b. Utbe b. Ferkad ve başkaları da ondan rivayette bulunmuşlardır.

157

Şifâ bint Abdillâh el-Adeviyye*Radiyallahu anha*⁷⁵²

İsmi ve nesebi: eş-Şifa bt. Abdillâh b. Abdişems b. Halef b. Şeddad b. Abdillâh b. Kurt b. Rizah b. Adiy b. Ka'b el-Kuraşîyye el-Adeviyye. Halef yerine Halid de denilmiştir. Yine Şeddad yerine Saddad veya Dırar denilmiştir. Süleyman b. Ebi Hasme'nin annesidir. İsmnin Leyla olduğu söylenmiştir. Bunu Ahmed b. Salih el-Mısri belirtir.

Ebu Ömer⁷⁵³, İbn Sad'dan⁷⁵⁴ naklen şöyle dedi: "Annesi Fatıma bt. Vehb b. Amr b. Aiz b. İmran el-Mahzumîyye'dir. Şifa radiyallahu anha hicretten önce müslüman olmuştur. İlk muhacirlerdendir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e biat etmiştir. Kadınların akıl ve fazilet sahiplerindendir. Resûlullah onu ziyaret eder ve onun evinde kaylule yapardı. Şifa radiyallahu anha evinde Resûlullah için yatak ve gecelik kıyafet yapmıştı. Mervan b. El-Hakem ondan alıncaya yanında oğluyla beraber böyle devam etti.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: "**Hafsa'ya yazı öğrettiğin gibi nemle muskasını da öğret**" demiştir. Resûlullah onu Medine'de oymaların yanında bulunan bir eve yerleştirdi. O da oraya oğlu Süleyman ile birlikte yerleşmiştir. Ömer radiyallahu anha onun görüşüne öncelik verir, onu gözetir ve üstün tutardı. Bazı çarşı işlerinde onu görevlendirmiştir.⁷⁵⁵

Kendisinden torunu Ebu Bekir ve Osman b. Süleyman b. Ebi Hasme rivayette bulunmuşlardır.

Yine ondan oğlu Süleyman, Ebu Seleme b. Abdirrahman, müminlerin annesi Hafsa ve azatlısı Ebu İshak da rivayette bulunmuştur.

752 El-İsabe (11370) Usdu'l-Gabe (7037) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/281)

753 El-İstiab (4/1868, 1869)

754 Tabakat (8/196)

755 Musab ez-Zubeyri Nesebu Kureyş (368)

Müsned'de⁷⁵⁶, el-Mes'udî yoluyla, Ebu Hasme'nin ailesinden birinden nakledilir: "Şifa bt. Abdillâh muhacir kadınlardan idi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e amellerin en faziletlisini sorunca:

"Allah'a iman, O'nun yolunda cihad ve kabul edilmiş hac" buyurdu.

İbn Mende ondan nemle muskası hadisini Hafsa'dan şöyle rivayet etmiştir: "Kendisine eş-Şifa denilen Kureyş'li bir kadın nemle muskası yapardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Onu Hafsa'ya öğret" buyurdu. Bu rivayetin mevsul mü mürsel mi olduğunda ihtilaf edilmiştir.

İbn Mende ve Ebu Nuaym uzunca Osman b. Süleyman b. Ebi Hasme'den rivayet ediyorlar:

"Şifa radiyallahu anha Cahiliyede iken muska yazardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hicret ettiğinde çıkmadan önce Mekke'de biat etti. Ona gitti ve dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Ben Cahiliye'de muska yazardım. Onları sana göstermek istiyorum." Resûlullah :

"Göster bakalım" dedi. Eş-Şifa Bint Abdillâh radiyallahu anha muskasını Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gösterdi. Nemle muskası yapmıştı. Ona şöyle dedi:

"Bunu yapabilirsin. Hafsa'ya da öğret."⁷⁵⁷ Buraya kadar İbn Mende'nin rivayetidir.

Ebu Nuaym ve Taberani Şifa bt. Abdillâh radiyallahu anha'nın şöyle dediğini rivayet ediyorlar:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanıma girdiğinde ben Hafsa'nın yanında oturuyordum. Buyurdu ki:

"Yazmayı öğrettiğin gibi neden şu nemle muskasını da öğretmiyorsun?"

İbn Ebi Asım⁷⁵⁸ ve Ebu Nuaym Şifa bt. Abdillâh radiyallahu

756 Ahmed (6/372)

757 Ahmed (6/286) Hakim (4/414) Taberani (24/789, 795) İbn Ebi Asım el-Âhad (6/3) Mecmau'z-Zevaid (10/324) Camiu'l-Mesanid (15/561-62)

758 El-Âhad ve'l-Mesani (6/4)

anha'dan rivayet ediyorlar:

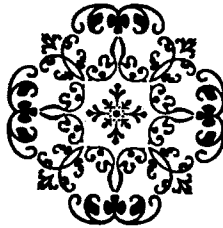
“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim. Yerinde bulamadığımdan bana yerinde bulunmayışının sebebini açıklamaya başladı. Ben de sitem etmeye devam ettim. Namaz vakti geldi. Yanından çıktım. Şurahbil b. Hasene'yle evli olan kızımın yanına gittim. Şurahbil'in evde olduğunu gördüm. Ona:

“Namaz vakti geldi, sen hâlâ evde misin?” demeye başladım. O da:

“Teyze! Bana sitem etme! Çünkü üstüme örtecek tek bir şeyim vardı. Onu da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ödünç aldı.” Dedi. Bunun üzerine şöyle dedim:

“Anam, babam sana feda olsun. O bu haldeyken ve ben bilmeden ona sitem mi ediyorum.” Şurahbil b. Hasene:

“Yamalı bir kadın elbisesinden başka hiçbir şey yoktu” demiştir. İsnâdında Abdulvehhab b. Dahhak adlı çok zayıf bir râvi vardır.

158

Ümmü Atıyye*Radıyallahu anha*⁷⁵⁹

İsmi ve nesebi: Nuseybe (veya Nesibe) bt. El-Haris el-Ensariye'dir. Nesibe bt. Kab da denildi. Ebu Ömer (b. Abdilberr) buna karşı çıkararak Nesibe bt. Kab'ın Ümm Ammare olduğunu söyledi.

Ümm Atıyye radıyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve Ömer radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; Enes, Muhammed b. Sirin, Hafsa bt. Sirin, İsmail b. Abdirrahman b. Atıyye, Abdulmelik b. Umeyr ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Peygamber'in kabından gusletmesi hadisi Sahih'te meşhurdur. Tabiin alimlerinden bir topluluk bu hükmü almışlardır.

Sahihayn'deki rivayetlerinden bazıları şöyledir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tazelerin (henüz kocaya gitmemiş kızlar) Ve perde arkasında yaşayan kadınların (ehl-i perde) bayramlarda çıkmalarını emretti."

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizden ölümler üzerine çığlık atmamak üzere biat aldı..."

"Biz temizlikten sonra (kandaki) sarılık ve bozluğu hiçbir şey (yani namaza mâni) saymazdık"

"Biz cenazelerin peşinden gitmekten menolunduk fakat bize fazla ısrar edilmedi."

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün Âişe radıyallahu anha'nın yanına girdi ve:

"Sizde birşey var mı?" dedi. Âişe radıyallahu anha:

"Hayır, ancak Nuseybe'ye (Ummu Atryye'ye) sadaka olarak gönderilen ve onun da bize gönderdiği bir koyun eti parçası var" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

759 El-İsabe (12163) Usdu'l-Gabe (7534) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/329)

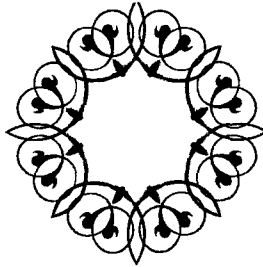
“O yerine ulaşmıştır” buyurdu.

Müslim’in Sahih’inde Umm Atiyye radiyallahu anha’dan şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Ben yedi savaşta Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’le birlikte bulundum. Onların geride kalan eşyalarını toplardım.”

Yine Sahih’te Hafsa bt. Sirin’den şöyle rivayet edilmiştir: “Ümm Atiyye radiyallahu anha Basra’ya geldi ve Benu Halef kasrına yerleşti.”

İbn Sad, Ebu Atiyye’nin azatlısı Umm Şerahıl’dan rivayet ediyor: “Ali b. Ebi Talib radiyallahu anı Ümm Atiyye radiyallahu anha’nın yanında kaylule yapardı. Ben de onun koltukaltını yolar-
dım.”

159

Ümmü'd-Derdâ Hayre bint Ebi Hadred*Radıyallahu anha*⁷⁶⁰

Ahmed b. Hanbel, Ummu'd-Derda el-Kubra'nın isminin Hayre bt. Ebi Hadred olduğunu söylemiştir. İbn Ebi Hayseme'nin Yahya b. Main'den rivayetine göre o da böyle demiştir. Ebu Hadred'in isminin de Abd olduğunu söylemişlerdir. Ümmü'd-Derda es-Sugra'nın isminin de Huceyme olduğunu belirttiler. Başkaları ise Cuheyne'dir dediler.

Ebu Ömer dedi ki⁷⁶¹: “Ümmü'd-Derda el-Kübra kadınların faziletliyelerinden, akıl sahiplerinden ve görüşüne başvurulananlardan idi. Çok ibadet ederdi. Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den önce, Osman radıyallahu anh'ın halifelik döneminde Şam'da vefât etmiştir. Peygamber'den ve Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den hadis ezberlemiştir. Kendisinden tabiinden bir topluluk rivayette bulunmuşlardır. Onlardan bazıları: Meymun b. Mihran, Safvan b. Abdillah ve Zeyd b. Eslem'dir. Ümmü'd-Derda es-Sugra'ya gelince, sahabeliğine delalet eden bir haber bilmiyorum. Ondan gelen haberlerden birisi; Muaviye radıyallahu anh'ın ona Ebu'd-Derda'dan sonra talip olduğu, fakat onun kabul etmediğine dair haberdur.”

Derim ki: Ebu'z-Zahiriye de Cubeyr b. Nufeyr'den, o da Ummu'd-Derda'dan şöyle rivayet etmiştir: Ümmü'd-Derda radıyallahu anha, Ebu'd-Derda radıyallahu anh'e:

“Sen bana dünyanın için talip oldun. Ben seni ahrette senin olmam için istiyorum” dedi. Ebu'd-Derda radıyallahu anh de ona:

“O halde benden sonra evlenme” dedi. Ebu'd-Derda r.anh'ın vefâtından sonra onu Muaviye istedi fakat kabul etmedi. O da ona:

“Oruç tutman gerekir” dedi. İbn Asakir Ümmü'd-Derda radıyallahu anha'nın hâl tercemesinde geniş bilgiler vermiştir. Ebu

760 El-İsabe (11134) Usdu'l-Gabe (6894) Tecrid (2/266)

761 El-İstiab (4/1834)

Ömer (b. Abdilberr) sadece Ümmü'd-Derda el-Kübra r.anha'dan rivayette bulunduklarını zikretmiştir. Bu yanılıdır. Zira Meymun b. Mihran dışında zikrettiği raviler ancak Ümmü'd-Derda es-Sugra radiyallahu anha'dan rivayet etmişlerdir. Zira Meymun b. Mihran, Ümmü'd-Derda el-Kübra r.anha'ya yetişmiş ve ondan rivayet etmiştir. El-Mizzi ve başkaları da böyle demişlerdir.

İbn Mende şöyle demiştir: "Hayra Ümmü'd-Derda r.anha'nın isminin Huceyme olduğu söylenmiştir. İbnu'l-Esir⁷⁶² buna karşı çıkmış ve Ali b. El-Medini'nin şöyle dediğini nakletmiştir:

"Ebu'd-Derda radiyallahu anh'ın iki hanımı vardı. Her ikisine de Ümmü'd-Derda denilirdi. Bunlardan birisi Peygamber'i görmüştü. O da: Hayra bt. Ebi Hadred'dir. Diğerinin adı Huceyme el-Vasıbiyye olup Peygamber'in vefâtından sonra evlenmiştir. Ebu Mushir: "İkisi birdir" diyerek yanılmıştır.

İbn Makula dedi ki: "Ümmü'd-Derda el-Kübra sahabedendir. Ebu'd-Derda radiyallahu anh'den önce vefât etmiştir. Muaviye radiyallahu anh'ın talip olduğu es-Sugra'dır. İbn Mende, Ümmü'd-Derda radiyallahu anha'dan şu merfu hadisi rivayet etmiştir:

"Meymun b. Mihran'dan: "Ümmü'd-Derda'ya dedim ki:

"Peygamber'den işittiğin bir şey var mı?" o da şöyle dedi:

"Evet. O mescitte otururken girdim ve şöyle buyurduğunu işittim: **"Mizan'ı güzel ahlak gibi doldurup ağır basan bir şey yoktur."**

Taberanî⁷⁶³ Ümmü'd-Derda radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Bir gün hamamdan çıktım ve Resûlullah ile karşılaştım.

"Nereden geliyorsun ey Ümmü'd-Derda?" dedi. Ben de:

"Hamamdan geliyorum" dedim. Buyurdu ki:

"Sizden hiçbir kadın yoktur ki elbisesini annesinin veya kocasının evinin dışında çıkarsın da, kendisiyle Allah arasındaki bütün perdeleri yırtmış olmasın."⁷⁶⁴ İsnadı cidden zayıftır.⁷⁶⁵

762 Usdu'l-Gabe (5/275)

763 Mucemu'l-Kebir (24/646)

764 Ahmed (6/362) Mecmau'z-Zevaid (1/277)

765 Başka rivayet yollarıyla sabit olmuştur.

160

Ümmü Eymen*Radıyallahu anha*⁷⁶⁶

Resûlullah'ın azatlısı ve bakıcısıdır. Ebu Ömer dedi ki: "İsmi Bereke bt. Salebe b. Amr b. Hısn b. Malik b. Seleme b. Amr b. En-Numan. Ona Ummu'z-Zibba denilirdi.

İbn Ebi Hayseme, Süleyman b. Ebi's-Şeyh'ten naklen dedi ki: "Ümmü Eymen'in ismi Bereke'dir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in annesinin kölesi idi. Resûlullah onun hakkında:

"Ümmü Eymen, annemden sonra annemdir"⁷⁶⁷ buyurmuştur.

Ebu Nuaym dedi ki: "Onun Hadice radıyallahu anha'nın kız-kardeşine ait iken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bağışladığı söylenmiştir."

İbn Sad dedi ki: "Ümm Eymen'in Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e annesinden miras kaldığını ve Hadice radıyallahu anha ile evlenince onu azat ettiğini söylediler. Ümm Eymen radıyallahu anha Haris b. El- Hazrec oğullarından Ubeyd b. Zeyd ile evlendi. Ondandır Eymen adlı oğlu oldu. O da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabesinden olup Hayber Savaşına katılmıştır. Zeyd b. Harise de Hadice radıyallahu anha'nın kölesi idi. Onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bağışlayınca azat etmiştir. Biset'ten sonra onunla Ümm Eymen radıyallahu anha evlenmiştir. Ondandır da Usame radıyallahu anha doğmuştur." Sonra Vakıdî'den isnadıyla, Sad b. Bekir oğullarından bir şeyh'ten şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Eymen radıyallahu anha'ya:

"Ey anne!" derdi. Ona baktığı zaman:

766 El-İsabe (11894) Usdu'l-Gabe (7363) Tecrid (2/313)

767 İbn Sad (8/232)

“Ehli beytimden bu kaldı” derdi.

İbn Sad, Osman b. El-Kasım’dan rivayet ediyor: “Ümmü Eymen radiyallahu anha hicret ettiği zaman Ravha yakınlarında gecelemişti. Çok susamıştı. Yanında bir damla dahi su yoktu. Oruç tutuyordu. Susuzlukla mücadele etti. Gökten beyaz bir urgana bağlanarak sarkıtılmış bir kova gördü. Kovanın yanına gitti. İçti tamamiyle, berrak ve buz gibi su ile doluydu. Kana kana içti. Tamamen susuzluğu geçti ve rahatladı. Ümmü Eymen radiyallahu anha şöyle derdi:

“Oruçlu iken susuz kalmıştım. Bundan sonra bir daha hiç susamadım.” İbnu’s-Seken bunun benzerini rivayet etmiştir.

Ümmü Eymen radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e latife ederdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kim cennetlik bir hanımla evlenmek istiyorsa Ümmü Eymen ile evlensin.” Bunun üzerine Zeyd b. Harise radiyallahu anha onunla evlenmiştir.

Begavi ve İbnu’s-Seken Mekhul’den rivayet ediyorlar: “Ümm Eymen Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in bakıcısı idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ehli beytinden birine:

“Seni sarhoş edici şeylerden sakındırırım..” buyurdu. İbnu’s-Seken bunun mürsel olduğunu belirtmiştir.

Tarih’inde Buhari, Müslim ve İbnu’s-Seken, Zühri’den rivayet ediyorlar:

“Ümmü Eymen radiyallahu anha, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in babası Abdullah b. Abdilmuttalib’in hizmetçisi idi. Habeş’li idi. Âmine, babasının vefâtından sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i doğurunca, Ümmü Eymen büyüyünceye kadar ona baktı. Sonra onu Zeyd b. Harise nikahladı.”⁷⁶⁸

Ahmed, yine Buhari ve İbn Sad, Enes radiyallahu anha’dan rivayet ediyorlar:

“Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e kendi arzısından hurmalıkları veriyordu. Kureyza ile Nadir fethedilinceye kadar böyle devam etti. Artık bundan sonra, verdiklerini adama

iâde etmeye başladı. Bana da ailem, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e giderek o adamın ailesinin verdiklerini yahut bir kısmını istememi söylediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları Ümmü Eymen'e vermişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim. O da bana bu hurmaları verdi. Derken Ümmü Eymen gelerek elbiseyi boynuma çaldı. Ve:

"Vallahi onları sana vermeyiz! Onları bana vermişti!" dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ey Ummü Eymen! Bırak onu! Sana da filân ve filân şeyi veriyorum!" buyurdu. Ama Ümmü Eymen de:

"Asla! Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemîn olsun!" diyordu. Artık şunu da veriyorum diye diye nihayet kendisine o hurmaların on mislini yahut on misline yakınına verdi.⁷⁶⁹

İbnu's-Seken, Ümmü Eymen r.anha'dan rivayet ediyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in gece içine idrarını yaptığı bir kabı vardı. Sabah olunca ben onu dökerdim. Bir gece ben uyurken susadım ve yanlışlıkla bu kaptakini içtim. Bunu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e anlatınca şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki bugünden sonra sen karın ağrısı çekmeyeceksin"⁷⁷⁰

Derim ki: Muhtemelen bu, Ümm Habibe'nin hizmetçisi Bereke'nin kıssasından başka bir kıssadır. Nitekim onun hâl tercemesinde bu kıssa nakledilmiştir. Lakin İbnu's-Seken bu hadise dayanarak, Ümm Habibe'nin hizmetçisi olan Bereke'inde Ümmü Eymen ile künyelendiğini iddia etmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

İbnu's-Seken, Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Eymen radiyallahu anha'nın yanına girerdi. O da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e süt ikram ederdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ya oruçlu olur, ya da:

"Canım istemiyor" derdi. Bunun üzerine gülerek geri dönerdi.

769 Buhari (3128, 4030) Müslim (4579) Ahmed (3/219)

770 Hakim (1/167) Beyhaki (1/99) Taberani (24/477) İbn Kesir Camiu'l-Mesnid (16/168)

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefât edince halk, Ebu Bekr radiyallahu anh'e Resûlullah'ın halifesi olarak biat ettiler. Ebu Bekir r.anh, Ömer İbnu'l-Hattab radiyallahu anh'a:

"Gel, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yaptığı gibi Ummu Eymen'i ziyarete gidelim" dedi. Yanına girdiklerinde Ummu Eymen ağladı. Onlar sordular:

"Ağlıyor musun? Allah'ın katında olanlar Resûlü için daha hayırlıdır." Ummu Eymen radiyallahu anha şöyle cevap verdi:

"Semâdan gelen vahyin kesilmesine ağlıyorum." Ağlaması onları da hislendirdi ve onunla birlikte onlar da ağlamaya başladılar.

Müslim, Ahmed ve Ebu Ya'la bu rivayet yolundan naklettiler. Oradaki lafız şöyle geçer:

"Lâkin ben vahyin bizden kaldırılmış olmasına ağlıyorum"⁷⁷¹

Yahya el-Hammani Müsned'inde ve Ebu Nuaym, Ümmü Eymen radiyallahu anha'dan rivayet ediyorlar: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu

"Hırsızın eli ancak zarar verdiğiinde kesilir"⁷⁷² Bu miktar Peygamber zamanında bir dinar veya on dirhem olarak değerlendirilirdi." Bu rivayetin isnadı eleştirilmiştir.

Taberani⁷⁷³ Ümmü Eymen radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Bana mescitten örtüyü ver" dedi. Ben de:

"Ben hayırlıyım" dedim.

"Hayızın senin elinde değil ki"⁷⁷⁴ buyurdu. Bu rivayetin isnadında kopukluk vardır.

İbn Sad sahih isnad ile Tarık b. Şihab'dan rivayet ediyor: "Peygamber vefât edince Ümmü Eymen r.anha ağladı. Ona:

"Neden ağlıyorsun?" denilince şöyle cevap verdi:

"Semanın haberinin kesilmesine ağlıyorum."

771 Ebu Ya'la (3/219)

772 Mecmau'z-Zevaid (6/274)

773 Taberani (25/224)

774 Müslim, Ebu Davud (261) Tirmizi (271) Nesai (382)

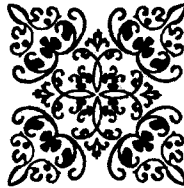
Ömer radiyallahu anh vefât ettiğinde de ağlayan Ümmü Eymen'e bunun sebebini sorduklarında şöyle dedi:

“Bugün İslâm zayıfladı.”

Vakıdî dedi ki: Ümmü Eymen radiyallahu anha Osman radiyallahu anh'ın halifeliği zamanında vefât etti.

İbnu's-Seken, sahîh isnad ile Zühri'den rivayet ediyor: “Ümmü Eymen radiyallahu anha Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den beş ay sonra vefât etti.” Bu rivayet mürseldir. Tarık b. Şihab rivayetine de aykırıdır. O, Ömer radiyallahu anh'ın öldürülmesinden sonra söylediği sözü nakletmiştir. Bunun isnadı mevsul olup en kuvvetlisidir. İbn Mende ve başkaları bu rivayete dayanmışlardır. İbn Mende, Ümmü Eymen radiyallahu anha'nın Ömer radiyallahu anh'den yirmi gün sonra vefât ettiğini de eklemiştir. İbnu's-Seken, iki kavli şöyle birleştirmiştir:

“Zühri'nin bahsettiği Ümmü Eymen, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısı olandır. Tarık b. Şihab'ın zikrettiği ise Ümmü Habibe'nin azatlısı Bereke'dir. Her ikisinin de ismi ve künyesi aynı idi.” Bu ihtimal dâhilindedir.

161

Ümmü'l-Fadl bint el-Hâris*Radıyallahu anha*⁷⁷⁵

Abbas b. Abdilmuttalib radıyallahu anh'ın hanımıdır. İsmi ve nesebi: Lubabe bt. El-Haris el-Hilaliye. Söylenildiğine göre hicretten önce Müslüman olmuştur. Daha sonra müslüman olduğu da söylenmiştir.

İbn Sad dedi ki: "Ümmü'l-Fadl, Hadice radıyallahu anha'dan sonra ilk iman eden kadındır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayette bulunmuştur. Kendisinden de iki oğlu Abdullah ve Temmam, azatlısı Umeyr b. El-Haris, oğlunun azatlısı Kureyb, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. El-Haris b. Nevfel ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Zübeyr b. Bekkar ve başkaları İbn Abbas radıyallahu anhu'dan, Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"İman eden dört kız kardeş; Ümmü'l-Fadl, Meymune, Esmâ ve Selma'dır."

Meymune radıyallahu anha müminlerin annesindendir. Ümmü'l-Fadl'ın kızkardeşidir. Esmâ ve Selma ise babaları Umeyyâ tarafından kızkardeşlerdir.

İbn Sad, ceyyid isnad ile Simak b. Harb'den rivayet ediyor: Ümmü'l-Fadl dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Âzâlarından bir âzâyı evimde gördüm." Buyurdu ki:

"Fatıma bir erkek çocuk doğurur ve sen onu Kusâm'ın sütüyle emzirirsin." Bundan sonra Fatıma radıyallahu anha Hüseyin'i doğurdu. Onu Lubâbe alıp hareketleninceye kadar emzirdi. Hüseyin'i Peygamber'e getirip kucağına oturttu. Çocuk idrarını yaptı. Lubâbe eliyle sırtına vurdu. Bunun üzerine Resûlullah:

775 El-İsabe (12196) Usdu'l-Gabe (7558) Tecrid (2/331)

“Oğlum hakkında bana ezâ ettin” dedi. Sonra su istedi ve üzerine döktü.

Ümmü'l-Fadl'ın annesi hakkında şöyle denilirdi: “Haraşiye'li acuze akrabaları bakımından insanların en kıymetlisidir; Meymune, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımıdır. Abbas radiyallahu anh onun kızkardeşi Lubabe ile evlenmiştir. Hamza radiyallahu anh onun kızkardeşi Selma ile evlenmiştir. Cafer b. Ebi Talib radiyallahu anh onun kızkardeşi Esmâ ile evlenmiştir. Ondan sonra da onunla Ebu Bekir es-Sıddîk radiyallahu anh evlenmiştir. Ondan sonra da onunla Ali radiyallahu anh evlenmiştir.”

Ebu Ömer (b. Abdilberr) der ki: “Seçkin kadınlardan idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyaret ederdi.”

Sahih'te şöyle gelmiştir: “Arafe günü halk, o gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in oruçlu olup olmadığına şüphe ettiler. Lubâbe ona bir bardak süt gönderdi. Resûlullah Vakfedeyken o sütü içti. Böylece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in oruçlu olmadığını öğrendiler.”

İbn Hibban dedi ki: “Osman radiyallahu anh'ın halifeliği döneminde, kocası Abbas radiyallahu anh'den önce vefât etmiştir.”

162

Ümmü Habîbe bint Ebi Sufyan*Radyallahu anhuma*⁷⁷⁶

İsmi ve nesebi: Ramle bt. Ebi Sufyan Sahr b. Harb b. Umeyye b. Abdişems el-Emeviye. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımıdır. Künyesi: Ümm Habibe idi. Bu isminden daha çok meşhurdur. İsminin Hind olduğu da söylenmiştir. Fakat Ramle olduğu daha sahihtir. Annesi: Safiyye bt. Ebi'l-As b. Ümeyye'dir.

Bi'setten on yedi yıl önce doğmuştur. Anlaşmaları olan Esed b. Huzeyme oğullarından Ubeydullah b. Cahş b. Riab b. Ya'mur el-Esedi ile evlenmiş ve ikisi de müslüman olmuşlardır. Sonra Habeşistan'a hicret etmişlerdir. Ondan kendisiyle künyelendiği Habibe isimli çocuğu olmuştur. Denildi ki: Mekke'de doğurmuştur. Habeşistan'a hicret ettiğinde hamile idi. Yine denildi ki: Habeşistan'da doğurmuştur. Ümmü Habibenin Kocası Ubeydullah b. Cahş İslâm'dan irtidat edip hristiyan olunca, Habibe, Davud b. Urve b. Mesud ile evlenmiştir.

İbn Sad⁷⁷⁷, Ümmü Habibe radyallahu anha'nın şöyle dediği-

776 El-İsabe (11182) Usdu'l-Gabe (6924) Tecrid (2/268)

Ümmü Habibe bt. Cahş radyallahu anha: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Zeyneb radyallahu anha'nın kız kardeşidir. Abdurrahman b. Avf radyallahu anha'nın nikahındaydı. Müslim Aişe radyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Ümm Habibe bt. Cahş radyallahu anha Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in baldızı idi ve Abdurrahman b. Avfın nikahındaydı. Yedi yaşında istihaza oldu ve Resûlullah 'den fetva istedi..." Müslim (754) Ma'mer'in Zühri'den rivayetüne göre künyesini "Ümmü Habib" şeklinde söylemiştir. Yahya b. Ebi Kesir, Ebu Seleme'den "Ümmü Habibe" şeklinde nakletmiştir. İbn Kuteybe, Zühri'den: "Ümmü Habib veya Ümmü Habibe" şeklinde şek ifadeyle nakletmiştir. Muhammed b. Ishak, Zühri'den, o da Urve'den rivayet ediyor: "Ümm Habibe bt. Cahş radyallahu anha istahaze oldu ve Resûlullah'a sordu. Resûlullah de ona her namaz için gusletmesini ve çıkan kanın kırmızılığı leğendeki suya galip gelse bile namazı kılmasını emretti."

777 Tabakat (8/327)

ni rivayet etmiştir:

“Rüyamda kocam Ubeydullah b. Cahş'ı en çirkin bir sûrette gördüm ve korktum. Sabah olduğunda o hristiyan olmuştu. Rüya-mı anlattım, aldırmadı. Ölünceye kadar içkiye kapandı. Rüyamda bana birisi geldi ve dedi ki:

“Ey Müminlerin annesi!” Bunun üzerine korku ile uyandım. İddetim bittiğinde Necaş'ın cariyesi Ebrehe gelerek:

“Kral sana, beni evlenmen için vekil kılmanı söyledi.” Bunun üzerine Halid b. Said b. El-Âs b. Ümeyye'ye göndererek onu vekil ettim. Ebrehe'ye de iki gümüş bilezik verdim. Gece olunca Necaşi Cafer b. Ebi Talib'i görevlendirdi. Allaha hamd etti ve şahadet getirdi. Sonra şöyle dedi:

“Bundan sonra, Muhakkak ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana Ümmü Habibe ile evleneceğini yazdı. Ben de kabul ettim.” Dört yüz dinar mehir gönderdi. Sonra dinarları saçtı. Halid evlenme teklifini getirdi. O da:

“Resûlullah'ın davet ettiği şeyi kabul ettim” dedi. Böylece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile evlendi. Dinarları aldı. Necaşi onlar içim yemek yaptırdı ve yediler. Ümmü Habibe dedi ki:

“Bu para elime geçtiğinde, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in benimle evlenmek istediği müjdesini getiren Ebrehe isimli cariyeyi çağırttım. Kendisine elli dinar verdim. Onu bana iade ederek:

Kral bana böyle yapmamı tembihledi” dedi. Ona daha önce verdiklerimi de iade etti. Sonra bana ertesi gün Ebrehe, ûd, vers, anber, zebâd ve daha birçok güzel kokular getirdi. Onları yanımda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e götürdüm.”

İbn Sad bunun yedinci yılda olduğunu rivayet etti. Altıncı yıl olduğu da söylendi. İlki daha meşhurdur. Zühri târikiyle gelen rivayetinde şöyle geçer:

“Necaşi'ye gönderdiği kimse Şurahbil b. Hasene idi.” Diğer rivayette: “Amr b. Umeyye ed-Damri idi” demiştir.

İbn Abdilberr şöyle nakleder: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nikah akdini Osman b. Affan radiyallahu anh kıydı.” Abdulvahid b. Ebi Avn yoluyla rivayetinde şöyle demiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Ümmü Habibe ile evlendiği haberi Ebu Sufyan’a ulaşınca:

“O reddedilemeyecek bir erkektir” dedi.⁷⁷⁸

Zübeyr b. Bekkar isnadıyla benzerini rivayet etmiştir. Denildi ki: “Bu konuda:

“Belki Allah’ın, sizinle, onlardan düşman olduğunuz kimseler arasına bir sevgi koyması mümkündür.” (Mumtehi-ne 7) ayeti nazil oldu. Bu uzak bir ihtimaldir. Zira bu akdin Medine’ye hicretten önce veya Osman radiyallahu anh’ın Medine’ye geldikten sonra yenilemiş olduğu sabittir. Şu halde: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Umm Habibe’yi Medine’ye geldikten sonra nikahladı” diyen kimsenin sözü buna hamledilir. Katade’den rivayete göre şöyle demiştir:

“Osman radiyallahu anh onlara velime olarak et yemeği yaptı.” Ukayl yoluyla Zühri’den de böyle rivayet edildi. Katade’nin rivayeti, İbn Hazm’ın; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Ümm Habibe’yi Habeşistan’da nikahlamış olduğunda” icma iddiasını reddetmektedir. Bir topluluk İbn Hazm’a bu konuda tâbi olmuşlardır. Bunların sonuncusu da Usdu’l-Gabe adlı eserinde “Bu konuda siyer sahipleri arasında ihtilaf yoktur” diyen Ebu’l-Hasen b. El-Esir’dir. Ancak Muslim’in⁷⁷⁹ sahih’inde Ebu Sufyan’ın müslüman olunca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i kızıyla evlendirmeyi talep ettiği ve Onun da buna icabet ettiği geçer. Bu, râvilerden birinin yanılışıdır. Onun bu şekilde belirtmesinde şüphe vardır. Nitekim bazı imamlar Ebu Sufyan’ın nikah tazelemek istemiş olabileceği ihtimaliyle buna cevap vermişlerdir. Evet, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in Ebu Sufyan müslüman olmadan önce Ümmü Habibe ile evlendiği hususunda ihtilaf yoktur.

İbn Sad, Zühri’den rivayet ediyor: Ebu Sufyan Medine’ye geldi. Yezid için hüdne istiyordu. Kızı Ümm Habibe’nin yanına girdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in döşegine oturmak için yönelince, Ummu Habibe radiyallahu anha, döşegi hemen dürüp babasının ona oturmasına engel oldu. Ebû Süfyan

“Ey kızcağızım! Sen, bu döşegi, benden mi esirgiyorsun, yok-

778 İbn Sad (8/70) el-İstiab (4/1849)

779 Müslim (6353)

sa beni bu döşekten mi esirgiyorsun? Anlayamadım” dedi. Ummu Habîbe radiyallahu anha:

“Hayır! Bu, Resûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem’in döşeğidir. Sen ise, müşrik ve pis olan bir kimsesin!” dedi. O da:

“Benden sonra sana şer isabet etmiş” dedi.

Ümm Habibe radiyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den ve müminlerin annesi Zeyneb bt. Cahş Radiyallahu anha'dan hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de: kızı Habibe, kardeşleri Muaviye ve Utbe, kardeşinin oğlu Abdullah b. Utbe b. Ebi Sufyan, kızkardeşinin oğlu Ebu Sufyan b. Said b. El-Mugire b. El-Ahnes es-Sekafî, azatlıları Salim b. Sevval, Ebu'l-Cerrah, Safiyye bt. Şeybe, Zeyneb bt. Ummi Seleme, Urve b. Ez-Zubeyr, Ebu Salih es-Semman ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

İbn Sad, Aîşe radiyallahu anha'dan şöyle dediğini rivayet ediyor: “Ölümü anında Ümm Habibe beni çağırdı ve şöyle dedi:

“Benimle sen kuma durumunda bulunuyoruz. Kumalar arasında da az çok tatsızlıklar olur. Ben sana hakkımı helâl ediyorum, sen de bana helâl et!” Aîşe radiyallahu anha:

“Ben de sana helâl ettim, Allah seni bağışlasın.” dedi. Bunu duyan Ummu Habîbe radiyallahu anha:

“Beni çok mutlu ve huzurlu ettin. Allah da seni mutlu ve huzurlu kılsın” dedi. Daha sonra da Ümmü Seleme radiyallahu anha'ya aynı düşünceyle bir adam gönderdi.”

Medine'de 44 yılında vefât etmiştir. İbn Sad ve Ebu Ubeyd bu şekilde belirtmişlerdir. İbn Hibban ve İbn Kânî 42 yılında vefât etti dediler. İbn Ebi Hayseme ise 59 yılında vefât etti demiştir ki, bu uzak bir ihtimaldir. Allah en iyi bilendir.

163

Ümmü Hâni bint Ebî Tâlib

*Radıyallahu anha*⁷⁸⁰

İsmi ve nesebi: Ümm Hani bt. Ebi Talib b. Abdulmuttalib b. Haşim el-Haşimiyye. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının kızıdır. İsmi Fahite, Fatıma veya Hind olduğu söylenmiş olup en meşhuru ilkidir. Hubeyre b. Amr b. Aiz b. Ömer b. İmran b. Mahzum el-Mahzumi'nin hanımı idi.

İbnu'l-Kelbî, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Talib'e Umm Hani için dünür olmuştı. O sırada Hubeyre de dünür oldu. Ebu Talib kızını Hubeyre ile evlendirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Tâlib'i bu yüzden eleştirince şöyle dedi:

"Ey kardeşimin oğlu! Biz kız vererek akrabalık kurduk. Kerîm, kerîme denk olur." Sonra İslâm Ümmü Hani ile Hubeyre'nin arasını ayırdı. Peygamber ona talib olunca şöyle dedi:

"Vallahi ben seni cahiliyede iken de severdim. İslâm'da nasıl sevmeyeyim? Fakat ben çocukları olan bir kadını. Çocukları seni rahatsız etmelerini istemiyorum." Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:

"Deveye binen kadınların en hayırlısı, Kureyş kadınıdır. Onlar çocuklarına çok şefkatli, kocalarına karşı da çok itaatkârdırlar..."⁷⁸¹

İbn Sad, sahih isnad ile Şa'bi'den rivayet ediyor: "Peygamber, Ümmü Hanî'ye evlilik teklif edince şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resûlü! Sen bana kulağımdan ve gözümünden daha sevimlisin. Koca hakkı büyüktür. Kocama koşarsam bazı işlerimi ve çocuğumu ihmal edeceğimden, çocuğuma yönelirsem koca hakkını ihmal edeceğimden endişe ediyorum..."

780 El-İsabe (12281) Usdu'l-Gabe (7612) el-İstiab (3654) Tecrid (2/337)

781 Buhari (5365) Muslim (6403) Ahmed (2/269)

Ebu Nevfel b. Ebi Akrab yoluyla gelen rivayette şöyle geçer; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona evlenme teklif ettiğinde önünde iki çocuğu vardı. Şöyle dedi:

“İşte şunun süt emmesi, şunun da yanımda yatması seni rahatsız etmeye yeter.” Hadisin devamını zikretmiştir. Bu iki rivayet de mürseldir.

Es-Süddî – Ümmü Hani'nin azatlısı Ebu Salih tarikiyle gelen rivayet şu şekildedir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ümm Hani'ye dünür olmuştu. O da dedi ki:

“Ben dul bir kadını” Oğulları, Ummu Hâni'nin kendisini Resûlullah'a arz ettiğini öğrenince şöyle dediler:

“Şimdi olmaz, çünkü Allah Te'âla şu ayeti indirdi:

“Ey peygamber! Mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiği cariyeleri, seninle birlikte hicret eden amcanın kızlarını, dayının kızlarını ve teyzelerinin kızlarını sana helâl kıldık” (Ahzab, 50) Ummu Hâni kendi kendine şöyle dedi:

“Ben onunla birlikte hicret eden kadınlardan değilim.”

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: Mekke fethedildiği zaman Hübeyre Necran'a kaçtı. Bu konuda firarındaki mazereti dile getiren bir şiir söylemiştir. Bu, Ümmü Hani'ye ulaşınca müslüman oldu ve o da bir şiir söyledi. Ondan Amr isimli oğlu ile ismiyle künyelendiği oğlu vardı.

Ümmü Hani radiyallahu anha'nın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ettiği hadisler Kütüb-ü Sitte'de ve başka hadis kitaplarında mevcuttur. Kendisinden; oğlu Ca'de, onun oğlu Yahya, torunu Harun, azatlıları; Ebu Murre ve Ebu Salih, amcasının oğlu Abdullah b. Abbas, Abdullah b. El-Haris b. Nevfel el-Haşimi, oğlu Abdullah, Abdurrahman b. Ebi Leyla, Mucahid, Urve ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Tirmizi ve başkaları onun Ali radiyallahu anh'den sonra yaşadığını söylemişlerdir.

164

Ümmü Haram bint Milhan*Radıyallahu anha*⁷⁸²

Enes b. Malik radıyallahu anh'ın teyzesidir. Onun Rumeysa veya Gumeysa olduğu söylenmiştir. Ebu Nuaym böyle rivayet etmiştir fakat sahih değildir. Zira bu, Nesai'nin Sünen'inde Enes ve Cabir radıyallahu anhuma'dan sabit olan iki hadiste Ümm Süleym radıyallahu anha'nın vasfı olarak geçmiştir.

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: "Ümmü Haram'ın ismine dair sahih bir şeye vâkıf olamadım." Buhari'nin Sahih'inde ve başkalarında Malik'in Muvatta'daki rivayet yolundan, İshak b. Ebi Talha tarikiyle Enes r.anh'ın şöyle dediği sabit olmuştur:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Kuba'ya gittiği zaman Ümmü Haram bt. Milhan'ın yanına girer ve yemek yerd. Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ummu Haram'ın yanına gitti. Ummu Haram ona yemek ikram etti ve başını tarayıp temizledi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun evinde öğle uykusuna yattı ve uykusundan gülerek kalktı..." Bu hadis deniz şehitleri hakkındaki hadistir. Son kısmında şöyle geçer:

"Muaviye radıyallahu anh'ın zamanında Ümm Haram radıyallahu anha deniz seferine çıktı. Karaya çıktığında bindiği bu kaptırdan düştü, boynu kırıldı ve öldü."

Buhari'nin rivayet yollarından birinde şöyle geçer: Enes radıyallahu anh teyzesi Ümmü Haram bt. Milhan'dan rivayet ediyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun evindeyken gülerek uyandı ve şöyle buyurdu:

"Ümmetimden bazı kişiler, Allah yolunda gâzi olarak bana gösterildiler, tahtlar üzerindeki hükümdarlar gibi denize açılmışlardı"⁷⁸³ Ummu Haram Bint Milhan:

782 El-İsabe (11963) Usdu'l-Gabe (7403) el-İstiab (9593) Tecrid (2/316)

783 Ahmed (6/423) İbn Sad (8/318)

“Ey Allah’ın Resûlü! Beni onlardan kılmayı için Allah’a duâ et” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sonra başını koyup uyudu. Yine gülerek uyandı. Ummu Haram:

“Ey Allah’ın Resûlü! Niçin gülüyorsun?” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ümmetimden bazı kişiler, Allah yolunda gazi olarak bana gösterildiler, tahtlar üzerindeki hükümdarlar gibi denize açılmışlardı” dedi. Daha önceki gibi Ummu Haram:

“Ey Allah’ın Resûlü! Beni onlardan kılmayı için Allah’a duâ et” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Sen öncekilerle birliktesin” buyurdu. Umm Haram radiyallahu anha Ubade b. Es-Samit radiyallahu anh ile evlendi ve deniz seferine onunla beraber çıktı. Denizi geçtiklerinde bindiği binekten düştü ve vefât etti.”

İbnu’l-Esir⁷⁸⁴ şöyle demiştir: “Bu gazve Kıbrıs gazvesidir. Orada defnedilmiştir. O ordunun emiri Osman radiyallahu anh’ın halifeliği zamanında Muaviye b. Ebi Sufyan idi. Ebu Zerr, Ebu’d-Derda ve başka sahabeler de onunla beraberdi. (Allah onlardan razı olsun) bu gazve 27 yılında olmuştur.”

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: “Muaviye radiyallahu anh o gazveye bizzat katılmıştır. Yanında Benî Nevfel b. Abdimentaftan olan hanımı Fahite bt. Karaza da vardı.”

Derim ki: İbn Vehb, Muvatta’ında İbn Lehiya’dan şöyle rivayet etmiştir: “O savaşta Muaviye radiyallahu anh ile beraber olan hanımı Kenud bt. Karaza idi.” Muhtemelen Fahite, Kenud’un lakabı idi. Ya da bu, onun kızkardeşi olup, Muaviye birinden sonra diğeri ile evlenmiştir. Bazı haberlerde bu belirtilmiştir. Muaviye radiyallahu anh o yıl onlarla barış yapmış ve geri dönmüştür.

Ümm Haram radiyallahu anha’dan; kocası Ubade b. Es-Samit, Umeyr b. El-Esved, Ata b. Yesar ve Ya’la b. Şeddad b. Evs rivayette bulunmuşlardır.

165

Ümmü Humeyd es-Saidiyye*Radıyallahu anha*⁷⁸⁵

Ebu Humeyd es-Saidî radıyallahu anh'ın hanımıdır. Hadisini İbn Ebi Asım⁷⁸⁶ ve Bakî b. Mahled, Ümm Humeyd radıyallahu anha'dan rivayet ediyorlar: Ümm Humeyd r.anha dedi ki:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e: “Ey Allah’ın Resûlü! Kocalarımız bizi seninle beraber namaz kılmaktan alıkoyuyorlar” dedim. Şöyle buyurdu:

“Sizlerin evlerinizde kıldığınız namaz, odalarınızda kıldığınız namazdan üstündür. Odalarınızda kıldığınız namaz, avlularınızda kıldığınız namazdan üstündür. Avlularınızda kıldığınız namaz da cemaatle kıldığınız namazdan üstündür.”

İbn Ebi Hayseme, İbn Vehb'den naklen, Ümm Humeyd radıyallahu anha'dan rivayet ediyor:

“Ümm Humeyd radıyallahu anha Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e gitti ve dedi ki:

“Ey Allah’ın Resûlü! Ben seninle beraber namaz kılmak istiyorum.” Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Benimle namaz kılmak istediğini biliyorum. Evinde kıldığın namaz daha hayırlıdır.” Hadisin devamında benzerini zikretti. Lakin şu ziyade de tek kalmıştır:

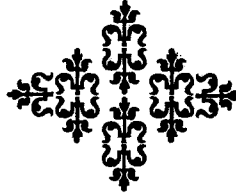
“Lakin evinin ortasında kıldığın namaz, evinin avlusunda kıldığın namazdan hayırlıdır. Evinin avlusunda kıldığın namaz da, mahalle mescidinde kıldığın namazdan hayırlıdır. Mahalle mescidinde kıldığın namaz ise, senin için

785 El-İsabe (11985) Usdu'l-Gabe (7419) el-İstiab (3602) Tecridu Esmâ's-Sahabe (2/318)

786 İbn Ebi Asım; el-Âhad ve'l-Mesani (6/150)

benim şu mescidimde kıldığın namazdan hayırlıdır.”⁷⁸⁷ Ravi dedi ki:

“Ümm Humeyd radiyallahu anha evinin en karanlık yerinde bir mescid yaptırdı ve Allah ile karşılaşınca (vefât edinceye) kadar orada namaz kıldı.”

⁷⁸⁷ Mütercimim tahkiki: İbni Huzeyme (3/95) İbni Hibban (5/595) Mecmau'z-Zevaid (2/33) İbni Ebi Şeybe (2/157) Ahmed (6/371) Ru'yani (2/233) İbni Ebi Asım el-Ahad ve'l-Mesani (6/150) Taberani (25/148) İbni Abdilberr et-Temhid (23/398) Hafız İbni Hacer Fethu'l-Bari'de (3/318) İmam Ahmed ve Taberani'ye nisbet etmiş; “Ahmed'in isnadı hasendir. Ebu Davud'un Ebu Mesud r.a.'den rivayeti bunun şahididir.” demiştir.

166

Ümmü Kays bint Mihsan el-Esedîyye*Radıyallahu anha*⁷⁸⁸

Ukkaşe b Mihsan radıyallahu anh'ın kardeşidir. Nesebi onun hâl tercemesi bölümünde geçmiştir.

Mekke'de ilk müslüman olanlardandır. Biat etmiş ve hicret etmiştir. İsminin Ümeyye olduğu söylenmiştir. Bunu Ebu'l-Kasım el-Cevheri, Musnedu'l-Muvatta'da nakleder.

Peygamber'den rivayette bulunmuş, kendisinden de; Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe rivayette bulunmuştur. Bu rivayetlerden birisi; "O, henüz yemek yeme çağına gelmemiş küçük oğluyla geldi..."⁷⁸⁹ Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmişlerdir.

Yine ondan gelen rivayet şu şekildedir: "Ümm Kays bt. Mihsan r.anha Uzre (denilen boğaz hastalığı) nedeniyle boğazına parmağını sokmak sûretiyle bademciğinin iltihabını almış olduğu bir oğluyla beraber Peygamber'in yanına girdi. Peygamber:

"Neden çocuklarınızın boğazına parmağınızı sokmak sûretiyle bademciğini böylece sıkarak iltihabını almaya çalışıyorsunuz... (devamı şu şekildedir: Ud-i Hindi (denilen topalak bitkisini) kullanmaya devam ediniz. Udi Hindide yedi türlü şifâ vardır. Uzre (denilen boğaz hastalığı) için bu ilâç buruna çekilir. Zatu'-Cenb için de (su ile) hastaya İçirilir)" buyurdu.

Yine Ümm Kays radıyallahu anha'dan; Vabisa b. Mâbed, azatlıları Adiy b. Dinar ve Ebu'l-Hasen, Ebu Ubeyde b. Abdillâh b. Zem'a, Hamne'nin azatlısı Nafi'nin kızkardeşi Amre ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

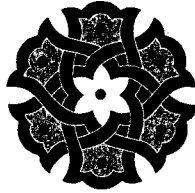
788 El-İsabe (12205) Usdu'l-Gabe (7563) Tecrid (2/332)

789 Tirmizi (71) Ümmü Kays binti Mihsan radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Henüz yemek yemeyen çocuğumla Resûlullah (s.a.v.)'in yanına girmiştim. Çocuk onun kucağında iken üzerini ıslattı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) su istedi ve o suyu ıslak yere serpti." Buhârî, Vudu: 64; Müslim, Tahara: 31

Nesai, Leys - Yezid b. Ebi Habib - Ümmü Kays'ın azatlısı Ebu'l-Hasen yoluyla rivayet ediyor: Ümm Kays radiyallahu anha dedi ki:

“Oğlum vefât etti. Onun üzerine titrerdim, onu yıkayacak olan kişiye, oğlumu soğuk su ile yıkama, yoksa onu öldürürsün” dedim. Bunun üzerine Ukkâşe b. Mıhsan radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gidip, Ümmü Kays'ın söylediğini anlattı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ona ne oluyor? Ömrü uzasın” buyurdu. Ravi dedi ki: Ümmü Kays uzun zaman yaşadı, onun kadar yaşayan başka bir kadın bilmiyoruz”

167

Ümmü Seleme*Radiyallahu anha*⁷⁹⁰

İsmi ve nesebi: Ümm Seleme bt. Ebi Ümeyye b. El-Mugira b. Abdillâh b. Amr b. Mahzum el-Kuraşîyye el-Mahzumîyye. Müminlerin annesidir. İsmi Hind'dir.

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: "İsminin Ramle olduğu söylenmiştir. Babasının ismi Huzeyfe'dir. Süheyl de denildi. Lakabı: Zade'r-Rakib (Yolcu azığı)'dir. Zira en cömert insanlardan biriydi. Yolculuğa çıktığı zaman beraberinde azıkla refakat etmeden bırakmazdı. Annesi: Firas oğullarından Atike bt. Amir b. Rebia b. Malik el-Kinaniye'dir. Kocası, amcasının oğlu Ebu Seleme b. Abdilesed b. El-Mugire idi.

Ümmü Seleme radiyallahu anha kocası ölünce 4. Yılın Cemadiyelahire ayında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile evlendi. 3. Yılda evlendiği de söylenmiştir. Kocasıyla birlikte ilk Müslüman olanlardandır. Habeşistan'a hicret etmiştir. Orada Seleme'yi doğurmuş ve sonra Mekke'ye gelmiş ve Medine'ye hicret etmiştir. Orada da Ömer, Dürre ve Zeynep isimli çocuklarını doğurmuştur. Bunu İbni İshak söylemiştir.

Yunus b. Bukeyr ve başkaları, Seleme b. Abdillâh b. Ömer b. Ebi Seleme'den rivayet ediyorlar: "Ebu Seleme Medineye gitmeye karar verince devesine bindi. Yanında beni ve oğlum Seleme'yi de devesine bindirdi. Kendisi devenin yularını çekerek yola çıktı. Mugiraoğullarının adamları onu görünce kalkıp önümüze dikildiler ve:

"Şu kendi canın, onu bizden kurtarabilirsin. Şu kızımıza ne diyebilirsin ki. Onu başka memlekete götürmene izin vereceğimizi mi sanıyorsun." Dediler. Devenin yularını onun elinden çekip aldılar ve beni alıkoydular. Bunun üzerine Abdilesed oğulları oğlum Seleme'yi tutup kocamın ailesine:

“Vallahi kızınızı adamımızdan alırsanız biz de bu oğlumuzu Ümm Seleme'nin yanında bırakmayız” dediler. Oğlum Seleme'yi aralarında çekiştirmeye başladılar. Nihayet çocuğumun kolunu çıkardılar. Abdulesedoğulları onu alıp götürdüler. Mugire oğulları da beni yanlarında hapsedtiler. Kocam Ebu Seleme Medine'ye gitti. Beni kocamdan ve oğlumdan ayırdılar. Her sabah evden çıkar, Ebtah denilen yerde oturur, akşama kadar ağlardım. Yedi akşam böyle geçti.

Bir gün Mugireoğullarından olan bir amcaoğlum, benim yanıma uğradı. Bana yapıları gördü. Mugireoğullarına dedi ki:

“Şu zavallı kadını ne diye serbest bırakmıyorsunuz? Onu oğlundan ve kocasından ayırdınız!” onlar da bana dediler ki:

“İstersen kocana git kavuş.” Bunun üzerine Abdulesedoğulları oğlum bana geri verdiler. Devemi hazırladım. Oğlum kucacıma alıp bindim ve kocama kavuşmak için Medine'ye yöneldim. Yanımda Allah'ın kullarından hiç kimse yoktu. Mekke'den iki fersah ötede bulunan Ten'im'e vardığımda Osman b. Talha ile karşılaştım. Bana:

“Ebu Umeyye'nin kızı! Nereye gidiyorsun?” dedi. Ben de:

“Medine'deki kocamın yanına gitmek istiyorum” dedim.

“Yanında kimse var mı?” dedi.

“Hayır, vallahi Allah'tan ve şu oğlumdan başka kimse yok” dedim.

“Vallahi sen yalnız bırakılamazsın” dedi. Devenin yularını tuttu ve deveyi çekerek gitti. Allah şahit ki, Araplar içinde ondan daha kerem sahibi bir arkadaş görmedim. Bir yere konaklayacağımda devemi ıhtırır, sonra uzaklaşıp bir ağaç altına gider, uzanırdı. Hareket zamanı gelince devemi kaldırır, bana doğru getirirdi. Harekete hazırlardı, sonra benden uzaklaşarak;

“Bin” derdi. Deveme binip de yerleştiğimde, gelip yularını tutar, tekrar ben konaklayıncaya kadar deveyi çekip giderdi. Ben Medine'ye varıncaya kadar da hep böyle yaptı. Kocam Ebu Seleme'nin Kûba'da indiği Amr b. Avfoğullarının köyünü görünce;

“Kocan şu köydedir. Allah'ın bereketiyle oraya gir” dedi. Sonra dönüp Mekke'ye gitti.

Denildi ki: Habeşistan'a ilk hicret eden kadın Ümmü Seleme radiyallahu anha olduğu gibi, mahfe içinde Medine'ye ilk giren kadın da odur. Yine denildi ki: Amir b. Rebia'nın hanımı Leyla da bu ilk oluştta ona ortaktır.

Nesai⁷⁹¹, sahih senedle Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan rivayet ediyor:

“Ümmü Seleme radiyallahu anha'nın iddeti bittiğinde Ebu Bekir radiyallahu anha ona dünür oldu. Onunla evlenmedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona dünür gönderdi. Dedi ki:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e haber ver ki ben çok kıskanç bir kadını. Çoluk çocuğum var, ayrıca bu konuda kendisine danışabileceğim bir yakınım da yok” Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Ona git ve şöyle söyle: Ben kıskanç bir kadını diyorsun ben bu konuda Allah'a dua edeceğim ve kıskançlığın yok olacak, küçük çocuklarım var diyorsun merak etme Allah onlara yardım eder, Benim bu konuyu danışabileceğim bir yakınım da yok sözüne gelince, senin gerek burada bulunan veya uzakta olan hiçbir kimse senin bu evliliğini kötü karşılamaz” buyurdu. Ömer bu sözleri Ümmü Seleme'ye nakledince Ümmü Seleme oğluna:

“Ey Ömer! Kalk ve beni Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile evlendir” dedi. O da onu evlendirdi.

Yine Nesai sahih isnad ile Ümm Seleme radiyallahu anha'dan rivayet ediyor: “Medine'ye girdiğimde onlara Ebu Umeyye b. El-Mugire'nin kızı olduğumu söylediler. Onlar da:

“Yabancılar ne kadar yalancı oluyor” dediler. Nihayet onlardan bazıları hacca gitmek istediler ve bana şöyle dediler:

“Ailene yazar mısın?” Ben de onlarla bir mektup gönderdim. Onlar Medine'ye döndüklerinde bana inandılar ve benim onların yanındaki değerim daha da arttı. Zeyneb'i doğurduğumda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana geldi ve dünür oldu.” Ümmü Seleme radiyallahu anha dedi ki:

“Benim gibisi nikahlanmaz. Artık doğuracak yaşta değilim.

Çoluk çocuk sahibi ve çok da kıskancım.” Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ben senden büyüğüm. Kıskançlığını ise Allah giderecektir. Çoluk çocuğun da Allah ve Resûlüne emanettir.” Böylece onunla evlendi.

İbn Sad, Vakıdî'nin de bulunduğu bir isnad ile Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Seleme ile evlenince çok hüznümlendim. Zira bize onun güzelliği anlatılmıştı. Onu görünceye kadar nazik davrandım. Onun bize anlatılandan daha güzel olduğunu gördüm. Bunu Hafsa'ya anlattım. O da:

“Denildiği kadar da değil” dedi ve onun yaşlı olduğunu söyledi. Şüphesiz o güzeldi. Sonra onu gördüğümde Hafsa'nın dediği gibi olduğuna karar verdim. Lâkin ben de çok kıskanç idim.”

Ümmü Seleme radiyallahu anha güzellik ve akıl sahibi, isabetli görüşleri olan bir kadındı. Hudeybiye günündeki Peygamber'e teklifi onun aklının ve isabetli görüşünün göstergesidir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ebu Seleme'den ve Fatımatu'z-Zehra'dan rivayette bulunmuştur. Kendisinden de: kardeşinin oğlu Musab b. Abdillâh, mükateb kölesi Nebhan, azatlıları; Abdullah b. Rafi, Nafi, Sefine ve oğlu, Ebu Kesir, el-Hasen (el-Basri)'nin annesi Hayra, sahabeden; Safiyye bt. Şeybe, Hind bt. El-Haris el-Firasiyye, Kabisa b. Züeyb, Abdurrahman b. El-Haris b. Hişam, tabiinin büyüklerinden; Ebu Osman en-Nehdi, Ebu Vail, Said b. El-Museyyeb, Ebu Seleme, Humeyd, Abdurrahman b. Avfın iki oğlu; Urve ve Ebu Bekir b. Abdurrahman, Süleyman b. Yesar ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Vakıdî dedi ki: 59 yılının Şevval ayında vefât etmiş ve cenaze namazını Ebu Hureyre radiyallahu anh kıldırmıştır.

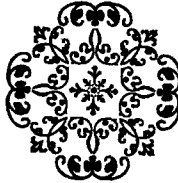
İbn Hibban: 61 yılının sonlarında, Huseyn b. Ali radiyallahu anhuma'nın ölüm haberi geldikten sonra vefât etti demiştir.

İbn Ebi Hayseme de: “Yezid b. Muaviye'nin halifeliliği döneminde vefât etti” der.

Derim ki: Onun halfeliği 60 yılının sonlarındaydı. Ebu Nuaym dedi ki: 62 yılında vefât etmiştir. Müminlerin annelerinden en son vefât edenidir.

Derim ki: Onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından en son vefât edeni olduğu, Sahihu Muslim'de sabit olmuştur. El-Haris b. Abdillâh b. Ebi Rebia ve Abdullâh b. Safvan, Yezid b. Muaviye'nin halifeliği döneminde Ümmü Seleme radiyallahu anha'nın yanına girdiler ve yere batırılacak olan ordu hakkında sordular. Bu, Yezid b. Muaviye'nin, Müslim b. Ukbe'yi Şam askerleriyle birlikte Medine'ye göndermek üzere techiz ettiği sırada olmuştur. Bu Harre Vakası 63 yılında olmuştur. Bütün bunlar Vakıdî'nin sözünü reddetmektedir.

Aynı şekilde İbn Abdilberr de şöyle anlatır: Ümmü Seleme radiyallahu anha cenaze namazım Said b. Zeyd'in kıldırmasını vasiyet etmişti. Said radiyallahu anha 50, 51 veya 52 yılında vefât etti. Bu, onun daha önce vefât etmiş olduğunu gerektirir. Bunun böyle olmadığına ittifak vardır. Şöyle te'vil etmek mümkündür; hastalandığı sırada böyle bir vasiyette bulunmuş, sonra Said radiyallahu anha kendisinden önce vefât etmiştir. Allah en iyi bilendir.

168

Ümmü Süleym bint Milhan*Radıyallahu anha*⁷⁹²

İsmi ve nesebi: Ümm Süleym bt. Milhan b. Halid b. Zeyd b. Haram b. Cundub el-Ensariyye. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetkarı olan Enes radıyallahu anh'ın annesidir. Künyesiyle meşhur olmuştur.

İsmi hakkında ihtilaf edildi: Sehle, Rumeyle, Rumeyse, Muleyke, el-Gumeysa veya er-Rumeysa olduğu söylenmiştir. Cahiliye döneminde Malik b. En-Nadr ile evlenmişti. Enes radıyallahu anh cahiliye döneminde doğmuştur. Ensardan ilk Müslüman olanlarla birlikte Müslüman oldu. Kocasını Malik buna öfkelenildi ve Şam'a doğru çıktı. Orada da öldü. Ondan sonra kendisiyle Ebu Talha radıyallahu anh evlendi.

792 El-İsabe (12069)

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in süt teyzesi olup sahabe hanımların kanaatkâr olanlarından, dindar, faziletli ve dirayetli bir hanımdı. Bkz.: Nevevi Tehzibu'l-Esma (2/626) Mizzî Tehzibu'l-Kemal (35/365) İsmi ve nesebi; Rumeysa Binti Milhan Bin Halid bin Zeyd bin Haram bin Cundeb bin Amir bin Ganim bin Adiy bin en-Neccar el-Hazreciye en-Neccariye el-Ensariye olup, künyesi Ümmü Süleym'dir. İbni Sa'd Tabakat (8/424) İbnu'l-Esir Usdül-Gabe (7/119) Zehebî Siyeru A'lamî'n-Nubela (2/304) el-İstiab (4/1940) İbn Hacer Fethu'l-Bari (1/489) Mizzî Tehzibu'l-Kemal (35/365) Suyuti İsafu'l-Mübetta (s.35) İbnu'l-Cevzî Safvetu's-Safve (2/65) Mehmed Zihni Meşahiru'n-Nisa (1/93)

İsmi hakkında; Sehle, Rumeyle, Rumeyse, Muleyke, el-Gumeysa ve er-Rumeysa olduğu söylenmiştir. İbni Sa'd Tabakat (8/424) İbnul Esir Usdül Gabe (7/119) Zehebî Siyeru A'lamî'n Nubela (2/304) İbn Hacer Fethul Bari (1/489) Mizzî Tehzibul Kemal (35/365) İbnul Cevzî Safvetus Safve (2/65) el-İstiab (4/1940)

Ebu Nuaym dedi ki; "Ona Rumeysa veya Gumeysa denilirdi. Enes bin Malik'in annesi, Ebu Talha'nın eşidir." İbni Kesir Camiul Mesanid (15/477) İbnul Esir Usdül Gabe (7/119)

Rumeysa; çipil göz anlamında olup, Şi'rayı Şami denilen yıldızın ismidir. Bir de Şi'rayı Yemani vardı. Buna Araplardan Huzaa kabilesi ca-

hiliye döneminde taparlardı. “Şüphesiz O, Şi’ra’mn Rabbidir.” (Necm, 49) mealindeki ayet ile bu yıldız kastedilmektedir. bkz. İbni Kesir Tefsiri Muhtasarı (5/2447) Mevakib Tefsiri (s.605)

Bu konudaki Arap efsanesine göre, bu iki yıldız, Yemen memleketlerinde görülen Süheyl-i Yemenî adındaki yıldızın kız kardeşiydiler. Süheyl bunları terk edip, Yemen taraflarına gitti. Sonra Şi’rayı Yemanî de Şamî’yi terk edip Süheyl’in ardından gittiği için ona “Âbur” ismi verildi. Onun ayrılık derdi ile Şi’rayı Şamî ağlayarak kalıp gözleri çapak bağladı. Bu sebeple ona Ğumeysa (meşhur rivayete göre; Rumeysa) denildi. Mehmed Zihni Meşahirun Nisa (2/100)

Bir hadisi şerifte Ümmü Süleym radiyallahu anha hakkında;

“Ben cennete girdiğimde bir önümde bir ayak sesi işittim. Bir de baktım ki Ğumeysa Binti Milhan orada!” buyrulmuştur. Diğer rivayette;

“Cennete girdim ve ne göreyim? Ebu Talha’nın hanımı Rumeysa” şeklinde gelmiştir. Buhari (4/198) Müslim (s.1908) Ebu Nuaym Hilye (2/57)

Ümmü Süleym, Cahiliye döneminde Malik bin Nadr ile evli idi ve Enes radiyallahu anh, bu evliliğinden doğmuştu.

Ümmü Süleym Müslüman olduğunda, kocası Malik, yanında değildi. Eve gelip hanımının Müslüman olduğunu öğrenince ona;

“Sen dininden mi çıktın? Sen sapıttın mı?” dedi. Ümmü Süleym;

“Hayır, ben dinimden çıkmadım ve sapıtmadım. Fakat şu şehrimize gelen zata iman ettim” diye cevap verdi ve oğlu Enes’e İslâm dinini telkin etmeye başladı. Kocası Malik bunu görünce kızarak;

“Benim çocuğumu dinsiz yapıyor, onu bozuyorsun. Vazgeç bundan!” dedi. O da;

“Ben onu bozmuyorum dedi. Malik bunun üzerine ona darılıp Şam’a doğru gitti ve yolda bir düşmanı tarafından öldürüldü. İbni Sa’d Tabakat (8/425) İbnul Esir Usdül Gabe (7/119) Zehebî Siyeru A’lamin Nubela (2/305) Mizzî Tehzibul Kemal (35/366) el-İstiab (4/1940)

Abdullah Bin Ebi Talha der ki; “Ebu Talha, Ümmü Süleym’e evlenme teklif etmişti. Ümmü Süleym ise:

“Enes yetişip meclislerde söz sahibi oluncaya kadar evlenmeyeceğim” diyordu. Allah anneme hayırlı karşılıklar versin, bize gerçekten çok iyi baktı ve güzel yetiştirdi.” İbni Sa’d Tabakat (8/426)

Peygamber efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem’e İslâmiyet üzere beyat ederken, ölüye feryat etmemek üzere de biat etmiş, bu ahdinde de durmuştur. Buhari (2/86)

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Medine’ye hicret edince, herkes, hediyeler takdim ediyordu. Ümmü Süleym hazretleri de, eli dar olduğu için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e hediye edecek bir şey bulamayıp, henüz on yaşında bulunan oğlu Enes’in elinden tutarak,

onun huzuruna getirmiş ve demiştir ki;

“Ey Allah'ın Rasulü! Bunu, size hizmetkârlık etmekle şereflensin diye getirdim. Benim oğlum ve sizin hizmetkârınızdır, ona dua buyurun”

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de, Enes radiyallahu anh hakkında,

“Allah'ım! Onun malını ve çocuklarını çoğalt. Ona her ne verirken bereketli kıl” buyurarak dua etmişti. Buhari (Da'avat 19, 26, 47, Savm 61) Müslim (660, 2480, 2481) Tirmizi (3827, 3828) Ahmed (3/108, 188) İbni Sa'd Tabakat (8/429) Busayri İthaf (7642-44) Metalibu Aliye (4094) Ebu Yala (6/3388) Heysemi Maksadul Ali (1429) Mecmauz Zevaid (9/325) İbni Kesir el-Bidaye (6/25) İbnul Esir Usdül Gabe (7/119)

Bu duanın bereketiyle, Enes radiyallahu anh, 103 yaşına kadar yaşayarak, 80 evladı olmuş, bunlardan 78'i erkek, 2'si kız olmuştur. Malı da sayılamayacak kadar çok idi. Ömer radiyallahu anh döneminde halka fıkıh öğretmek için Basra'ya gidip hicri 91 tarihinde ahirete irtihal eylemiştir. Mehmed Zihni Meşahirun Nisa (1/94) bkz. İbni Kesir el-Bidaye (6/25)

Ebu Halde Halid İbnu Dinar anlatıyor: “Ebu'l-Aliye'ye:

“Enes, “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan hadis işitti mi?” diye sordu. Ebu'l-Aliye:

“(Bu nasıl soru?) Hz. Enes on yıl Resûlullah'a hizmet etti, Resûlullah onun için duada bulundu. Enes'in bir bahçesi vardı, yılda iki sefer meyve verirdi. Bahçede bir reyhanı vardı, ondan misk kokusu gelirdi” diye cevap verdi. Tirmizi (3832)

Enes radiyallahu anh anlatıyor; Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hizmetimi bitirdikten sonra;

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kuşluk uykusuna yatacak” dedim ve yanındakiler çıktılar. Bir de baktım çocuklar oynuyorlar. Ben de kalkıp onların oyunlarını seyretmeye başladım. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gelip, onların yanına kadar geldi ve selam verdi.

Sonra beni çağırıp bir işe gönderdi. Ben dönüp gelinceye kadar, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gölgede bekledi. Ben de eve geç gelmiştim. Annem Ümmü Süleym bana niçin geç geldiğimi sordu ve ben de sebebini söyledim. Annem;

“O iş nedir?” diye sorunca dedim ki;

“O aramızda gizli bir sırdır.” Bunun üzerine annem;

“Aferin. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sırrını iyi muhafaza et.” Dedi.

Enes radiyallahu anh Sabit el-Bünani'ye demiştir ki;

“Ey Sabit! Vallahi o sırrı bir kimseye söylemiş olsaydım, bugün sana da söylerdim.” Müslim (fadaıl 145 s.1929) Buhari Edebul Müfred (1139, 1154)

Ümmü Süleym, diğer sahabe hanımlar gibi harplerin çoğuna iştirak etmiş, her birinde önemli hizmetler etmişti. Uhud, Hayber, Huneyn savaşlarına katılmış, çarpışmış, su taşımış ve kırba dikmiştir. bkz.: Müslim (3/1442-44)

Uhud harbinde mücahidlere hizmet etmiş, kocası Ebu Talha Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i korumakla meşgul iken, oğlu Enes, yaşı küçük olmasına rağmen harbe katılmıştı. Su tulumlarını doldurup annesi Ümmü Süleym'e ve Aişe Radiyallahu anhuma'ya veriyordu.

Bu şiddetli savaş esnasında bir ara Müslümanlar bozguna uğramışlar ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i yalnız bırakmışlardı. Bu esnada Aişe ve Ümmü Süleym radiyallahu anhuma, askerler arasında kırbalarla su taşıyorlar ve yaralılara su veriyorlar, onların yaralarını sarıyorlardı. Buhari (cihad 65) Ebu Nuaym Hilyetul Evliya (2/59) Beyhaki (9/30) Kettani Teratibul İdariye (2/336) İbnul Cevzî Safvetus Safve (2/66)

Ümmü Süleym radiyallahu anha, Huneyn gününde yanında bir hançer olduğu halde Ebu Talha radiyallahu anha ile birlikteydi. Ebu Talha;

"Ey Ümmü Süleym! Bu nedir?" Dedi. Ümmü Süleym;

"Müşrikler bana yaklaşırlarsa, bununla onların karınlarını deşeceğim" dedi. Ebu Talha Radiyalahu anha;

"Ey Allah'ın Rasülü! Ümmü Süleym'in ne dediğini duydunuz mu?" diyerek Resûlullah'a aktardı. O da buyurdu ki;

"Ey Ümmü Süleym! Allah Azze ve Celle (sana koruyucu olarak) yeter ve O en güzelini yapar" Ebu Nuaym Hilye (2/59) Müslim (cihad 134, 3/1442) Ebu Davud (2/2718) Fethul Bari (12/31) Vakıdî (3/902) İbni Sad (8/425) İbni Hişam (4/88) İstiab (4/1940)

Hayber'in fethinden sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in emriyle ganimetler toplandı. Esirler arasında bulunan Zeynep Binti Huvey Bin Ahtab da vardı. Daha sonra adı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından Safiye olarak değiştirilen bu hanım, Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı olmak şerefine nail olmuştu.

Hidayete erip müslüman oluncaya ve gelin oluncaya kadar Safiye'yi, Ümmü Süleym'in evinde kalmak üzere emanet bıraktılar. O da gelini süsledi, saçlarını yaptı ve her işini yoluna koyup hazırladı. Daha sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu azat etti ve onun mehri azat edilmesi oldu. Müslim (s.1045) İbni Hişam es-Siyra (2/339) İbni Sa'd (8/122) Mevahibu Ledüniye (1/342), Kettani Teratibul İdariye (2/332), Cem'ül Fevaid (4076), İbn Kesir el-Bidaye (4/356)

Vakıdî'nin Abdullah Bin Abdurrahman Bin Ebi Sa'saa'dan rivayetine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Mariyetul Kıptıyye adlı cariyesi de Ümmü Süleym radiyallahu anha'nın evine yerleştirilmiş ve orada müslüman olmuştu. İbn Kesir el-Bidaye (5/502)

Enes Bin Malik radiyallahu anh anlatıyor; “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye geldiği zaman, ben küçüktüm. Annem Ebu Talha ile evlenmişti. Ebu Talha o sıra fakir kalmıştı. Zira malının tamamını sadaka olarak vermişti. Bir iki gün hiç yemek yemeden geçen zamanlarımız olmuştu.

Bir gün annemin eline biraz arpa geçmişti. Onu un yaptı ve iki ekmeği pişirdi. Komşudan azıcık süt istedi.

“Ebu Talha’yı da çağır beraber yiyelim” dedi. Ben de sevinerek çıktım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabı ile oturuyordu.

“Ya Resûlullah! Annem sizi çağırıyor” dedim. Kalktılar, ashabına da; **“Kalkınız”** buyurdular. Eve yaklaştık. Ebu Talha’ya;

“Hiç bir şey hazırladın mı ki, bizi davet ediyorsun?” buyurdular. O da;

“Ya Resûlullah! Dünden beri bir şey yemedim. Evde bir şey olduğunu da sanmam” dedi.

“Öyleyse Ümmü Süleym bizi neden çağırmış, git bir bak” buyurdular.

Ebu Talha, içeri girdi. Ümmü Süleym;

“İki arpa ekmeği pişirdim, komşudan da biraz süt istedim. Enes’i seni çağırması için gönderdim” dedi.

Ebu Talha dışarı çıkıp Ümmü Süleym’in söylediklerini Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e haber verdi. O da;

“Zararı yok, içeri girelim” buyurdu. Kendileri, Ebu Talha ve ben içeri girdik.

“Ekmekleri getirin” buyurdular.

Mübarek ellerini ekmeklerin üzerine koyup parmaklarını açtılar ve;

“On kişi çağırın” buyurdular. Çağurdım.

“Oturun ve Bismillah deyip parmaklarımın arasından yeyin” buyurdular. Bu on kişi yeyip doyunca,

“On kişi daha çağırın” buyurdular. Çağurdım ve onlar da aynı şekilde doydular. Böylece ashabdan 73 kişi yeyip doydular. Sonra üçümüz yedik ve doyduk. Sonra ekmekleri annem Ümmü Süleym’e verdiler.

“Al, ye ve kime dilerse yedir” buyurdu. Buhari (menakıb 25) Müslim (2/178) Taberani (25/106-112) Mevahibu Ledüniye (1/646) El-Bidaye (9/108)

Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: “Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) Zeyneb (radiyallahu anhâ)’le evlenmişlerdi ki, annem Ümmü Süleym bana:

“Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a bir hediyede bulunsak” dedi. Ben kendisine:

“Bir şeyler yap!” Dedim. Bunun üzerine hurma ve yağ getirdi, bir tencereye koyarak bunlarla yemek yaptı ve benimle gönderdi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’a götürdüm.

“Yemeği bırak!” dedi. Sonra bana emredip:

“Bana falancaları çağır” dedi ve teker teker isimlerini söyledi. Ayrıca:

“Kime rastlarsan çağır” diye emretti.

Enes der ki: Emri yerine getirdim, sonra döndüm. Ev insanlarla dolmuştu. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) elini mezkûr yemeğin üzerine koydu ve Allah’tan başka kimsenin bilmediği bir şeyler söyledi. Sonra cemaati onar onar çağırdı. Herkes o yemekten yiyordu. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) yiyeceklere:

“Yemeğe Allah’ın ismini zikrederek başlayın! Herkes önünden yesin!” dedi.

Bu hal herkesin yemekten yeyip dağılmasına kadar devam etti. Sonunda çıkanlar çıktı. Bazıları da kalıp sohbetle devam ettiler. Bir müddet sonra Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) da çıkıp hücrelere doğru yürüdü. Peşi sıra ben de çıktım ve:

“Davetliler gitti artık!” dedim. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) evine geri döndü (ve derhal vahiy alameti olan) örtüyü üzerine çekti. Bu sırada ben hücrede idim. (Vahiy hâli geçince) o (aleyhissalâtu vesselâm) şu vahiy okuyordu:

“Ey iman edenler, (bundan sonra) Peygamber’in evlerine yemeğe davet olunmaksızın, vaktine de bakmaksızın- girmeyin. Fakat davet olunduğunuz zaman girin. Yemeği yiyince dağılın. Söz dinlemek veya sohbet etmek için de (izinsiz) girmeyin. Çünkü bu Peygamber’e eza vermekte, o sizden utanmaktadır. Allah ise, hak(kı açıklamak)tan çekinmez...” (Ahzâb; 53), Buharî (Tefsir, Ahzab 8, Nikah 67-64, Et’ime 59, İsti’zan 10-33, Tevhid 22), Müslim (Nikâh 8, (1428), Tirmizî (3215, 3216, 3217).

Enes radiyallahu anı rivayet ediyor; “Annem Ümmü Süleym’in bir koyunu vardı. Onun yağın bir tulumda topladı ve tulum dolunca Zeyneb ile Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e gönderdi. Zeyneb:

“Ey Allah’ın Rasulü! Bu yağı size Ümmü Süleym gönderdi. Boşaltınız da tulumu geri götürüyüm.” Dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in emri üzerine tulumu boşaltıp Zeyneb’e geri verdiler. Zeyneb tulumu geri götürdüğü zaman Ümmü Süleym evde yoktu. Zeyneb tulumu bir çiviye astı. Ümmü Süleym eve geldiği zaman tulumun dolu olup, yağın damlamakta olduğunu gördü. Zeyneb’e:

“Ben sana bu yağı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e götür dememiş miydim?” dedi. Zeyneb:

“Ben götürdüm. İnanmıyorsan git sor.” Dedi. Bunun üzerine birlikte Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e gittiler. Ümmü Süleym:

“Ey Allah’ın Rasulü! Ben Zeyneb ile size bir tulum yağ gönderdim. Aldınız mı?” diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Evet, getirdi.” Buyurdu. Ümmü Süleym:

“Seni hidayet ve hak din ile gönderene yemin ederim ki, tulum evimde yağ ile dolu olup damlamaktadır” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Ümmü Süleym! Allah'ın kendi peygamberine verdiği gibi sana da vermiş olmasına hayret mi ediyorsun? Onu ye ve Allah'a şükret!” buyurdu.

Ümmü Süleym radiyallahu anha der ki; “Eve döndüğümde yağı büyük bir kaba böldüm ve kalanını birkaç ay yedik.” İsnadı çok zayıftır. Taberani (25/120) Ebu Ya'la (7/4213) Heysemi Maksadul Ali (1292) Mecmauz Zevaid (8/309) İbn Hacer Metalibu Aliye (3835) İbn Kesir el-Bidaye (6/141) Suyuti Hasaisul Kubra (2/563) Abdulaziz eş-Şennavî Nisaus Sahabe (s.534) isnadında Muhammed Bin Ziyad el-Becerimî yalan ile itham edilmiş bir ravidir. Ebu Ya'la'nın rivayetinde Zeyneb yerine Rubeybe ismi geçmektedir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, çok kere Ümmü Süleym radiyallahu anha'nın evine teşrif eder ve orada istirahat ederdi.

Bir gün istirahat için uyudukları sırada mübarek alınları terlemişti. Ümmü Süleym, mübarek alınlının terini silerken uyandılar ve sordular;

“Ey Ümmü Süleym! Ne yapıyorsun?” cevabında dedi ki;

“Ya Resûlullah! Bereket için alnınızın terini mendil ile alıyorum, bunu saklayacağım”

Ümmü Süleym radiyallahu anha, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in terini böyle mendil ile toplar, bunu bir şişe içinde saklar, kokularına katardı. Müslim (fezail 83) İbni Sa'd Tabakat (8/428) Taberani (25/118) el-Bidaye (6/29) Suyuti Hasais (s.183) Zehebî Siyeru A'laamin Nubela (2/307) İbnul Cevzî Safvetus Safve (2/66)

Enes radiyallahu anha anlatıyor: “(Annem) Ümmü Süleym, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için yere bir post serer, O da üzerinde kaylûle (öğle uykusu) kestirirdi. Aleyhissalâtu vesselâm uyanınca annem O'nun terini ve kıllarını toplardı. Bunları bir şişede toplar, sonra onu sürünme maddesine katardı.”

(Râvi devamla der ki): “Hz. Enes radiyallahu anha muhtazar (can çekişme halinde) olunca, kefenine sürülecek hanûta bundan katılmasını vasiyet etti.” Buhâri (İsti'zan 41) Müslim (Fezail 84(2331) Nesâî (8/218) Zehebî Siyeru A'laamin Nubela (2/307)

Bir kuşluk vakti Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ümmü Süleym'in evine gelmişti. Asılı duran bir su tulumunu aldı ve ayakta ondan su içti. Ümmü Süleym onu aldı ve tulumun ağzını keserek yanında sakladı. İbni Sa'd Tabakat (8/428) Zehebî Siyeru A'laamin Nubela (2/308)

Ümmü Süleym'in kardeşi Haram Bin Milhan r.a. Bî'ru Maune Faciasında Necid tarafına gönderilen yetmiş seçkin sahabeden biri idi. Haram Bin Milhan, Amir Bin Tufeyl'e Resûlullah sallallahu aleyhi ve sel-

lem'in mektubunu iletmek üzere gönderilmişti. Haram Bin Milhan, Amir'in yanına girince mektuba bakmadan Haram r.a.'e saldırıp onu öldürdü. Amir, Haram Bin Milhan'a ilk darbeyi vurunca Haram r.a. şöyle demişti;

"Allahu ekber! Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki ben kazandım." Ümmü Süleym radiyallahu anha'ya kardeşinin ölüm haberi ulaşınca;

"Kabe'nin Rabbine yemin olsun, o cenneti kazandı." Dedi. Zehebî Siyeru A'amin Nubela (2/307) İbn Kesir el-Bidaye (4/125) Abdulaziz Şenavî Nisaus Sahabe (s.531)

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e, Ümmü Süleym'in evini sık ziyaret etmesinin sebebini sordular. Buyurdu ki;

"Ben Ümmü Süleym'e acıyorum. Çünkü onun erkek kardeşi (Haram Bin Milhan) bana yardım ederken şehid oldu" Buhari (3/214) Müslim (s.104) İbni Sa'd Tabakat (8/428) Cem'ül Fevaid (8993) Zehebî Siyeru A'amin Nubela (2/306) İbnul Cevzî Safvetus Safve (2/66)

Bir ara Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, hac için Mekke'ye gidiyorlardı. Ümmü Süleym'e buyurdular ki;

"Ey Ümmü Süleym! Bu sene bizimle hacca gelir misin?" o da;

"Ya Resûlullah! Kocamın iki bineği vardı. Bunlardan birini kendisi, birini de oğlu için alıp hacca gidiyor. Bana binek kalmadı" dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ramazan geldiğinde umre'ye git. Ramazanda yapılan umre, benimle birlikte yapılan bir hac gibidir." Buyurdu. İbni Sa'd Tabakat (8/430)

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ümmü Süleym'i hanımlarının develerine bindirip hacca götürdüler. Yolda kadınların develeri arkadan geliyordu. Bunların hizmetinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kölesi Enceşe vardı. Enceşe, develeri yürütmek için nağmeler söylüyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bunu işitince;

"Yavaş ol ey Enceşe! cam eşyaları (kadınları kastediyorlardı) kıracaksın!" buyurdular. Buhari (8/44,46,55) Müslim (fazail 70)

Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Annem Ümmü Süleym Resulullah aleyhissalâtu vesselâm'a benimle bir sepet taze hurma gönderdi ama evinde bulamadım. Bana bir azathısının kendisi için hazırladığı bir yemeğe çağrıldığını, oraya gittiğini söylediler. Yanına ben de gittim. Yemeğini yemekte idi. Aleyhissalâtu vesselâm kendisiyle beraber yemem için beni de çağırdı."

Enes devamla der ki: "(Ev sahibi) etli ve kabaklı bir tirid hazırlamıştı. Meğer Aleyhissalâtu vesselâm kabağı severmiş. Ben (bunu görünce) kabağı toplayıp Aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne yakın bırakmaya başladım. Yemeği yediğimiz zaman Aleyhissalâtu vesselâm evine döndü. (Ben de hurma) sepetini önüne sürdüm. Resûlullah hurmayı yemeye ve taksim etmeye başladı, sepetteki hurmayı böylece bitirdi." İbni Sa'd Ta-

bakat (8/429) İbni Mace (3303)

Ümmü Süleym radiyallahu anha, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in süt teyzesi olduğundan, mahrem meseleleri sormaktan çekinmezdi. bkz.:Buhari (1/41)

Taberani, Enes radiyallahu anh'den naklediyor; "Ebu Talha radiyallahu anh, Ümmü Süleym'i, üstüne kapıyı kapatıp dövmeye başladı. Ben kapının ardından seslendim;

"Bu yaşlı ve aciz kadından ne istiyorsun? Neden onu dövüyorsun?" Annem Ümmü Süleym içeriden şöyle seslendi;

"Demek bana yaşlı ve aciz diyorsun ha! Allah senin dizlerini aciz bırakсын!" Taberani (1/247) el-İstiab (4/1940) Mecmauz Zevaid (4/333) Cem'ül Fevaid (4322) İbni Kesir Camiul Mesanid (21/18) Zürkani ŞerhulMuvatta (1/439) Suyuti Tenvirul Havalik (1/130) Suyuti, Silefi'nin Tuyuriyat adlı eserinden nakletti. Taberani'nin isnadında Muhammed Bin Havvat Bin Şube meçhul olup diğer ravileri güvenilirdir.

İbn Hazm'ın tesbitine göre 14 hadis rivayet etmiştir. İbn Hazm Cevamius Siyra (s.263)

Ondan hadis rivayet edenler ise; oğlu Enes Bin Malik, Abdullah Bin Abbas, Amr Bin Asım el-Ensarî, Ebu Seleme Bin Abdurrahman Bin Avf ve Zeyd Bin Sabit radiyallahu anhum ecmain. Mizzî Tehzibul Kemal (35/365) Suyuti İsaful Mübetta (s.35) el-İstiab (4/1940)

Rivayetleri:

1- Bir gün Ümmü Süleym radiyallahu anha hurma ve yağ getirmişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem;

"Yağınızı ve hurmanızı kaplarında saklayın. Zira ben oruçluyum." Buyurdu. Daha sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evin bir köşesine geçip nafilâ namaz kıldı ve Ümmü Süleym ile ailesi için dua etti. İbni Sa'd Tabakat (8/429) Siyeru A'lam (2/309)

2- Enes radiyallahu anh'den: "Ümmü Süleym'in yanında bir yetim kız vardı. Onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem görünce dedi ki:

"Sensin ha! Hakikaten büyümüşsün. Allah yaşını büyütmesini!"

Bunun üzerine yetim kız (bu söze) ağlayarak Ümmü Süleym'e döndü. Ümmü Süleym ona sordu:

"Neden ağlıyorsun?" Cevap verdi:

"Allah Resulü bana yaşın ya da ömrün büyümesin diye beddua etti. Şimdi benim yaşım büyümeyecek, ben ne yapayım?"

Ümmü Süleym başörtüsünü örtüp onu sürüyerek derhal nefes nefese Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına vardı. Allah Nebîsi sallallahu aleyhi ve sellem sordu:

"Ne oldu ne'n var ey Ümmü Süleym?"

"Sen (yetim) kızıma beddua etmişsin" dedi.

"Ne yapmıştın, ne demişim bakalım?"

“Onun yaşının büyümemesi ya da ömrünün uzamaması için beddua etmişsin” deyince, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem güldü. Sonra şöyle buyurdu:

“Bilmiyor musun? Ben Rabbime şart koştum; dedim ki: ‘Ben ancak bir insanım, insanın hoşlandığı gibi hoşlanır; öfkelenildiği gibi de öfkelenirim. Bu nedenle ümmetimden kime, hak etmediği halde bir beddua etmişsem bunu, kıyamet gününde onun için sana yaklaştıracak bir arındırma, zekât ve yakınlık vesilesi kıl!’ Müslim (birr 95)

3- Aişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: “Resulullah’a, “bir kimse elbisesinde ıslaklık bulsa, ancak ihtilam olduğunu hatırlamasa (yıkaması gerekir mi?)” diye sorulmuştu.

“Evet, yıkanmalıdır!” diye cevap verdi. Sonra, ihtilam olduğunu görüp de, yaşlık göremeyen kimseden soruldu:

“Ona gusül gerekmez” dedi. Ümmü Süleym (r.anhâ) sordu:

“Bunu kadın görecektir, kadına gusül gerekir mi?” Buna da:

“Evet! Kadınlar, erkeklerin emsalleridir!” diye cevap verdi.” Ebu Dâvud (236) Tirmizi (113)

4- Yine Hz. Aişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: “Ümmü Süleym (radiyallahu anhâ) Resulullah aleyhissalâtu vesselam’a

“Rüyasında, erkeğin gördüğünü gören kadın hakkında” sorarak, gusül gerekip gerekmeyeceğini öğrenmek istedi. Aleyhissalatu vesselam:

“Evet! Suyu görürse!” cevabını verdi. Aişe (radiyallahu anhâ) (Ümmü Süleym’e yönelip:)

“Allah hayrını versin (neler söylüyorsun)?” diye ayıpladı. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) (Aişe’ye yönelerek):

“Ey Aişe, bırak onu, (dilediğini sorsun!) Öyle olmasa (çocuklarda anne tarafına) benzerlik olur mu? Kadının suyu erkeğin suyuna üstün gelirse, çocuk dayılarına benzer; erkeğin suyu kadınıninkine üstün gelirse, çocuk amcalarına benzer” buyurdular.” Müslim (314) Muvatta (1/51) Ebu Dâvud (237) Nesâi (1/112, 113)

5- Müslim’in bir diğer rivayetinde şu ziyade var: **“...Erkeğin suyu koyu ve beyazdır. Kadının suyu sarı ve akışkandır. Bunlardan hangisi üstün olur veya öne geçerse, benzerlik hâsıl olur.”** Müslim (311) Buhari (Menâkıbu’l-Ensâr 49)

6- Ümmü Süleym r.anha hasta olarak Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in evine gitti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Ümmü Süleym! Ateşi, demiri ve demirin pasını biliyor musun?” buyurdu. Ümmü Süleym:

“Evet ey Allah’ın Rasülü!” dedi. Resûlullah:

“Sevin ey Ümmü Süleym! Çünkü eğer sen bu rahatsızlıktan kurtulursan, demirin pasından kurtulduğu gibi günahlardan kurtulursun.” Buyurdu. Ümmü Süleym r.anha iyileşince;

Ahmed'in Müsned'inde, Enes b. Malik radiyallahu anh'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ebu Talha Müslüman olmadan önce Ümmü Süleym'e talip oldu. O da dedi ki:

"Ey Ebu Talha! Kendisine ibadet ettiğin ilahının yerden bittiğini bilmiyor musun?" O da:

"Evet" dedi. Bunun üzerine Ümmü Süleym radiyallahu anha:

"Bir ağaca tapmaktan utanmıyor musun? Eğer müslüman olursan senden başka mehir istemiyorum" dedi. Ebu Talha:

"Bir düşüneyim" dedi ve gitti. Sonra geldi ve:

"Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de O'nun Resûlüdür." Dedi. Ümmü Süleym r.anha dedi ki:

"Ey Enes! Beni Ebu Talha ile evlendir" dedi ve evlendiler.⁷⁹³

"Ey Allah'ın Rasulü! En üstün cihad nedir?" diye sordu. Resûlullah :

"Namaza sarıl! Çünkü namaz en üstün cihaddır. Günahlardan (uzak durmak sûre tiyle) hicret et. Zira o, en üstün hicret-tir." Buyurdu. Abdulaziz eş-Şennavî Nisaus Sahabe (s.535)

7- Enes Bin Malik (R.a.) rivayet ediyor; "Resûlullah , Ümmü Süleym'i ziyaret etmiş ve onun evinde nafile namaz kılmıştı. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ey Ümmü Süleym! Farz namazları kıldıktan sonra on defa "Sübhanallah", on defa; "Elhamdulillah", on defa; "Allahu ekber" de ve sonra Allah'tan dilediğini iste. Zira sana;

"Evet, evet" denilecektir." Ahmed (3/120), İbni Sa'd Tabakat (8/426), İbnül Cevzi el Hadaik (3/320), İbnul Cevzi Safvetus Safve (2/67).

8- Enes radiyallahu anh der ki; "Osman radiyallahu anh'ın öldürüldüğünü duyunca Ümmü Süleym radiyallahu anha şöyle dedi:

"Allah ona rahmet eylesin. Fakat insanlar, Osman radiyallahu anh'den sonra sadece kan sağacaklardır." İbn Kesir el-Bidaye (7/319)

9- Enes radiyallahu anh'dan: "Ensâr, emekleri karşılığında Muhacirlere hurma bahçelerinin gelirlerinin yansını, çalışmaları şartıyla vermişler ve böylece geçim sıkıntısından kurtarmışlardı. Bu arada (Enes'in annesi) Ümmü Süleym de Peygamber'e ödünç birkaç hurma ağacı vermişti. O da onu (mahsulünü kullanması için) Ümmü Eymen'e vermişti. Sonra Hayber fetholup Muhacirler de mal sahibi olunca, Muhacirler Ensâr'a mallarını geri verdiler. Peygamber de Ümmü Süleym'e hurma ağaçlarını geri verdi. Bunun yerine ise Ümmü Eymen'e kendi bostanından verdi." Buhârî (5/150), Müslim (cihâd 71, s. 1392-3).

793 Nesai (3340), Abdurrazzak (10417), Taberani (25/273), Camiu'l-Mesaniid (16/427)

Bu hadisin birçok rivayet yolu vardır. İbn Sad⁷⁹⁴, Enes radiyallahu anh'den şöyle rivayet eder:

“Ebu Talha, Ümmü Süleym’e talip olunca dedi ki:

“Ben şu adama iman ettim, onun Allah’ın Resûlü olduğuna şahadet ederim. Eğer sen de bu konuda bana tâbi olursan seninle evlenirim.” Ebu Talha da şöyle dedi:

“Ben de senin üzerinde olduğun şey üzerindeyim.” Böylece Ümmü Süleym ile evlendi. Onun mehri İslâm oldu.

Yine Enes radiyallahu anh'den şöyle rivayet etmiştir: “Ebu Talha, Ümmü Süleym’e talip olunca şöyle dedi:

“Enes büyüyüp meclislere katılınca kadar evlenmeyeceğim.” Enes radiyallahu anh dedi ki:

“Allah anneme benden yana hayırlı karşılık versin, beni güzelce yetiştirdi. Ebu Talha ona:

“Enes artık yetiştirdi” dedi ve evlenmek istediğini söyledi.”

Müslim b. İbrahim, Rib’î b. Abdillâh b. El-Carud’dan, o da Enes radiyallahu anh'den rivayet ediyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Süleym’i ziyaret eder, o da ona yaptığı bir şeyden hediye ederdi.”

Yine Enes radiyallahu anh şöyle demiştir: “Resûlullah hanımları dışında sadece Ümm Süleym’in evine giderdi. Ona bu konu sorulunca şöyle buyurdu: “Muhakkak ki ben ona acıyorum. Kardeşi ve babası benimle beraber iken öldürüldü.”

Derim ki: Bu cevap, kızkardeşi Ümm Haram hakkında verilmiştir. Zira her ikisi aynı evde kalıyordu. O Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber gazveye katılırdı. Meşhur kıssaları vardır. Bunlardan birisi de İbn Sad’ın sahih isnadla şu rivayettir:

“Ümm Süleym radiyallahu anha Huneyn günü bir hançer edinmişti. Ebu Talha dedi ki:

“Ey Allah’ın Resûlü! İşte Ümm Süleym’in elinde bir hançer var” Ümmü Süleym radiyallahu anha da:

“Müşriklerden biri bana yaklaşacak olursa bununla karnını yarmak için edindim” dedi.

Bir diğer kıssası da Sahih'te rivayet edilen, oğlu; İbn Ebi Talha'nın vefâtı ile ilgili kıssadır:

"Ebu Talha dışarıda iken, oğlu hastalanarak öldü. Karısı onun öldüğünü görünce, evin kenarında bir yer hazırladı ve üzerini örttü. Evdekilere;

"Siz Ebu Talha geldiğinde durumu anlatıncaya kadar kendisine bir şey anlatmayın." Dedi. Ebu Talha eve gelince;

"Çocuk nasıl oldu?" diye sordu.

"Bulunduğu yerde gayet sakin" dedi. Ebu Talha onun uyuduğunu zannetti. Ümmü Süleym radiyallahu anha ona bir sofraya hazırladı, yedi içti. Ondan sonra güzelce süslenip püslenerek, Ebu Talha'ya güzel göründü. Ebu Talha yedikten, içtikten ve hanımıyla beraber olduktan sonra Ümmü Süleym;

"Oğlun için sabret, karşılığını Allah'tan bekle" dedi. Ebu Talha Resûlullah'ın yanına gitti. Hanımının söylediklerini ona bildirdi. Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu;

"Allah bu gecenizi her ikinize de bereketli kılsın" Bundan sonra Abdullah b. Ebi Talha doğdu. Rızık ve evlat bakımından bereketli idi. Hepsi de Kur'ân okuyan on evladı oldu.

Yine Sahih'te Enes radiyallahu anh'den şöyle rivayet edilmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde Ümm Süleym radiyallahu anha dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bu Enes'tir. Sana hizmet etsin" O sırada Enes radiyallahu anh on yaşında idi. Peygamber'in Medine'ye gelişinden vefâtına kadar ona hizmet etmiş ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetkârı diye şöhret bulmuştur.

Ümmü Süleym r.anha Resûlullah'dan birçok hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de; oğlu Enes, İbn Abbas, Zeyd b. Sabit, Ebu Seleme b. Abdirrahman ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Ebu Ömer (b. Abdilberr), onun nesebini İbnu's-Seken'in kitabından nakletmiş fakat şöyle demiştir: "Annesinin ismi Müleyke idi." İbnu's-Seken'in kitabında ise annesinin adı: "Uneyka" şeklinde geçer. İbn Fethun da bu konuda îkaz etmiştir. Muhtemelen Ebu Ömer bunu İbn Sad'dan nakletmiştir. Zira İbn Sad onun annesinin adını: Müleyke bt. Malik b. Adiy b. Zeyd b. Menat şeklinde zikretmiştir.

169

Ümmü Umare

*Radıyallahu anha*⁷⁹⁵

İsmi ve nesebi: Mazin b. En-Neccaroğullarından Nuseybe bt. Kab b. Amr b. Avf b. Mebzul b. Amr b. Ganm el-Ensariye en-Nec-cariye'dir. Zeyd b. Asımoğullarından Abdullah b. Hubeyb'in anne-sidir.

Ebu Ömer (b. Abdilberr) dedi ki: Akabe Biatına katılmıştır.⁷⁹⁶ İbn İshak'ın sözüne göre Uhud Savaşına da kocasıyla ve oğluyla birlikte katılmıştır.⁷⁹⁷ Rıdvan Biatinde bulunmuştur. Sonra Yema-me'de Müseyleme ile olan savaşa katılmıştır. O gün on iki yerin-den yara almış, eli kesilmiş ve oğlu Habib öldürülmüştür.

Peygamber'den hadisler rivayet etmiştir. Kendisinden de; oğ-lu Abbad b. Temim b. Zeyd, el-Haris b. Abdullah b. Ka'b, İkrime ve azatlıları Leyla rivayette bulunmuşlardır.

Hadisini Tirmizi, Nesai ve İbn Mace; Şu'be-Habib b. Zeyd – onların Leyla denilen azatlıları yoluyla Ümmü Umare bt. Ka'b ra-dıyallahu anha'dan şöylece rivayet etmişlerdir:

"Peygamber onun yanına gitmişti. O da kendisine yemek ik-ram etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"**Sen de ye**" buyurdu. O da oruçlu olduğunu söyledi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"**Bir oruçlunun yanında yemek yenildiği zaman, me-lekler oruçluya duâ ederler.**"⁷⁹⁸

Ebu Davud'un, Abbad b. Temim'den rivayetine göre halası Ümm Umare radıyallahu anha şöyle demiştir:

"Peygamber abdest aldı, ona bir müdd'ün üçte biri kadar su

795 El-İsabe (12174) Usdu'l-Gabe (7543) Tecrid (2/330)

796 İbn Hişam (2/83)

797 İbn Hişam (3/66)

798 Ahmed (6/439) İbn Sad (8/304)

getirmiştım...”

İbn Sad⁷⁹⁹ dedi ki: “O, Abdullah b. Ka'b'ın kız kardeşidir. Be-dir Savaşına katılmıştır. Ebu Leyla Abdurrahman b. Ka'b'ın da kızkardeşidir. O da çok ağlayanlardan biri idi. Zeyd b. Asım'dan sonra onunla Gaziyye b. Amr evlendi. Ondan Temim ve Havle adlı çocukları oldu. Akabe Biatına katıldı ve o gece biat etti. Sonra Uhud, Hudeybiye, Hayber ve el-Kadiyye Savaşlarına, Mekke Fet-hine, Huneyn ve Yemame Savaşlarına katıldı.”

Vakıdî, İbn Ebi Sa'sa'a'dan rivayet ediyor: “Ümmü Umare ra-dıyallahu anha dedi ki:

“Akabe gecesi erkekler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in elinden tutuyorlardı. Abbas radiyallahu anha de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in elinden tutmuştu. Geride ben ve Ümm Sübey'a kalınca kocam Gaziyye b. Amr:

“Ey Allah'ın Resûlü! Şu iki kadın bizimle beraber sana biat etmek için buradalar” diye seslendi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Sizin biat ettiğiniz şartlar üzerine onların biatını da kabul ediyorum. Ben kadınlarla el tutmam” buyurdu.

Ümm Said bt. Sad b. Er-Rabi şöyle diyordu: “Umm Umara radiyallahu anha'nın yanına girdim ve:

“Uhud günü gördüklerini bana anlat” dedim. O da şöyle anlattı:

“Sabah erken saatte yanımda su dolu bir kapla yola çıktım ve ashabının yanında bulunan Resûlullah'a gittim. Galibiyet Müslümanlardaydı. Fakat çok geçmeden mağlup duruma düştüler. Resûlullah'ın etrafındaki sahabeler ya dağılıyorlar veya şehit oluyorlardı. Etrafında çok az kimse kalmıştı. Resûlullah'a bir zarar gelmesinden endişe duydum, hemen yetiştim. Müşriklere karşı savaşmaya başladım. Kılıçla, okla müşrikleri Resûlullah'dan uzaklaştırıyordum. Bu arada yaralandım.” Ravi diyor ki:

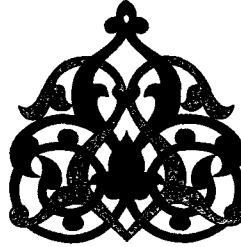
“Onun omzunda büyük bir yara gördüm.” Sonra İbn Kamie kıssasını zikretmiştir.

Diğer bir isnad ile Umare b. Gaziyye'den, Ümm Umare radi-

yallahu anha'nın oğün müşriklerden bir süvariye öldürdüğünü söylediğini rivayet etmiştir.

Başka bir rivayet yoluyla Ömer radiyallahu anh'den rivayet ediyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Uhud gününde sağıma soluma her bakışında Ümmü Umare'yi mutlaka etrafımda Savaşırken görmüşümdür.”

170

Zeyneb bint Cahş*Radıyallahu anha*⁸⁰⁰

Zeyneb bt. Cahş el-Esediyye. Müminlerin annesi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımıdır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile 3. yılda evlendi. 5. yılda evlendiği de söylenmiştir. Hicab ayeti onun sebebiyle inmiştir.

Daha önce Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısı Zeyd b. Harise'nin nikahındaydı. Bu konuda da ayet inmiştir.

"Nitekim Zeyd, onunla evlilik münasebetine son verip onu boşayınca, mü'minlere evlâdlıkları eşlerini boşadıklarında onlarla evlenmelerinde bir beis olmadığını göstermek için onu sana eş yaptık."(Ahzab 37) Zeyd radyallahu anh, Muhammed'in oğlu diye çağırılırdı.

"Onları öz babalarına nisbetle çağırınız. Bu, Allah katında daha doğrudur" (Ahzab 5) ayeti nazil olduğu zaman ondan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir cahiliyet âdeti olan evlâtlığın gerçek evlât yerinde kabul edilmesi, ona vâris olması ve onun boşadığı kadın ile de evlenilemeyeceği inancını yıkmak için ona evlenme teklifi gönderdi. Nitekim Zeyneb radyallahu anha, ifk kıssasında Aişe radyallahu anha'ya güzel vasıflarda bulunmuş ve Allah'ın onu vera ile korumuş olduğunu söylemiştir. Aişe radyallahu anha dedi ki:

"O beni Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in diğer hanımlarından üstün tutardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarına karşı onun halasının kızı olmakla övünürdü. Hepsini velileri evlendirmişken, onu Allah evlendirmişti.

İbn Sad'ın⁸⁰¹ Vakıdî yoluyla mürsel isnad ile, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in Zeyneb bt. Cahş ile evliliğine dair riva-

800 El-İsabe (11218) Usdu'l-Gabe (6947) Tecrid (2/271)

801 Tabakat (8/74)

yetinde şöyle geçer: Bir gece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Aîşe radiyallahu anha ile oturup konuştuğu sırada kendisine vahiy geldi. Vahiy hali geçince gülümsemeye başladı ve şöyle dedi:

“Zeyneb bt. Cahş’a kim gidip Allah’ın, onu bana gökte nikahladığını müjdeler?”

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aldığı vahyi okudu:

“Allah’ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: “Eşini bırakma, Allah’tan sakın” diyor, Allah’ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Allah’tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdi ki, evlâtlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü’minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin”

Aîşe radiyallahu anha dedi ki: “Onun güzelliği ve diğer özelliklerinden dolayı beni yine kıskançlık tutmuştu. İşlerin en büyüğü ve en üstünü, ona yapılandı ki Allah onu gökte nikahlamıştı.”

İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan zayıf isnad ile: “Resûlullah ile evleneceği haberi gelince Zeyneb r.anha secde etti.”

Abdulvahid b. Ebi Avn yoluyla şöyle rivayet edilmiştir: Zeyneb Bint Cahş şöyle derdi:

“Ey Allah’ın Resûlü! Vallahi, ben diğer hanımlarından herhangi biri gibi değilim. Diğer hanımlarını babaları, kardeşleri veya aileleri evlendirmiştir. Beni ise Allah seninle semâda evlendirmiştir.”

Ümmü Seleme radiyallahu anha’dan Vakıdî yoluyla⁸⁰² gelen rivayet şöyledir: O, Zeyneb radiyallahu anha’ya acıdığını söylemiş ve onunla Aîşe radiyallahu anha arasında olanları anlatmıştır. Ümmü Seleme radiyallahu anha dedi ki:

“Resûlullah onu beğenirdi. Zira Saliha, çok oruç tutan, çok namaz kılan, miskinler için sadaka dağıtan bir kadındı.”

Ebu Ömer (b. Abdilberr) onun isminin Bere olduğunu, Resûlullah’ın yanına girdiğinde Peygamber’in onu Zeyneb diye isimlendirdiğini zikretmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den birçok hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de; kardeşinin oğlu Muhammed b. Abdullah b. Cahş, Ümm Habibe bt. Ebi Sufyan, Zeyneb bt. Ebi Seleme – bunlar sahabedendir – Külsum bt. El-Mustalik, azatlısı Medkur ve başkaları rivayette bulunmuşlardır.

Vakidî dedi ki: 20 senesinde vefât etmiştir.

Taberani, Şa'bî yoluyla Abdurrahman b. Ebza'dan rivayet ediyor: Abdurrahman b. Ebza radiyallahu anh, Ömer radiyallahu anh ile birlikte Zeyneb bt. Cahş'ın cenaze namazını kıldığını haber vermiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra vefât eden ilk hanımı odur.

Sahihayn'de, Müslim'in⁸⁰³ lafzıyla, Aişe bt. Talha yoluyla Aişe radiyallahu anha'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize:

"Sizin, kolu en uzun olanınız, bana en evvel gelip kavuşmanızdır." buyurmuştu. Biz de kollarımızın uzunluğunu ölçüştük. En uzun kollu olanımız Zeyneb idi. Zira o elleriyle hayırlı işler yapar, sadaka verirdi."

Yahya b. Said, Amre'den o da Aişe radiyallahu anha'dan rivayet ediyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vefâtından sonra birimizin evinde toplanmış, duvara uzatarak kollarımızın uzunluğunu ölçüştük. Biz, bunu yaptıktan bir müddet sonra, içimizden Zeyneb binti Cahş vefât etti. Kendisi kısa boylu idi. Bizden uzun değildi. O zaman anladık ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in "Uzun kollu olanınız" buyurmasından maksadı, sadaka vermekte eli en açık olan imiş. Zira Zeyneb elleriyle hayır yapan ve Allah yolunda harcayan bir kadındı.

El-Katî'iyyat'ta Şehr b. Havşeb-Abdullah b. Şeddad-Meymunne bt. El-Haris yoluyla şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Resûlullah Allah'ın fe'y olarak nasip ettiği ganimetleri muhacir ve ensarın teşkil ettiği bir topluluk arasında taksim ederken Zeyneb bt. Cahş söze karıştı. Ömer İbnu'l-Hattab radiyallahu anha onu azarlayınca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Ey Ömer! Onunla uğraşma! O evvahe'dir (yumuşak huylu, yufka yürekli ve çok dua eden biridir)” dedi.

İbn Sad, Vakıdî yoluyla, el-Kasım b. Muhammed'den rivayet ediyor: Zeyneb Bint Cahş'ın vefâtı yaklaştığında şöyle dedi:

“Ben kefenimi hazırladım. Mü'minlerin emîri Ömer de bir kefen gönderecek. Bu iki kefenden birini sadaka olarak verin. İzarı-mı (belden aşağı giyilen peştemala benzer giysi) sadaka olarak verebilirseniz verin.” Bu isteğini ihmal etmeyip yerine getirdiler.

Diğer bir rivayet yoluyla Amre'den rivayet ediyor: “Ömer radyallahu anh ona beş elbise gönderdi. O da onlardan biri olan har-rani kumaşını seçti ve kefen edindi. Kendisi için hazırlanan kefeni kızkardeşi Hamne onun yerine sadaka olarak verdi.” Amre dedi ki: “Aişe radyallahu anha'nın şöyle dediğini işittim:

“Övgüye lâyık, ibadetine düşkün, yetim ve dulların sığınağı gitti”

Vakıdî yoluyla Muhammed b. Kab'dan rivayet ediyor: “Mü'minlerin emîri Ömer İbnu'l-Hattab Medain'in fethinden sonra elde edilen ganimetleri taksim etmek istediğinde Zeyneb Bint Cahş'a oniki bin dirhem verdi. Bunun üzerine Zeyneb şöyle demeye başladı:

“Allah'ım! Gelecek yıl bu paraya beni erіştirme çünkü o bir fitnedir.” Daha sonra o parayı akrabalarına ve ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Bu mü'minlerin emîri Ömer İbnu'l-Hattab'a erişince şöyle dedi:

“Bu kadın, bununla hayrı istemiştir.” Ömer radyallahu anh, onun kapısında durdu ve içeriye selâm gönderip şöyle dedi:

“Verdiğim parayı dağıttığını duydum. Bin dirhem daha gönderiyorum. Onu bari elinde tut.” Zeyneb radyallahu anha yine önceki gibi hepsini akrabalarına ve ihtiyaç sahiplerine dağıttı.

Vakıdî dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Zeyneb radyallahu anha 35 yaşında iken onunla evlendi. Zeyneb radyallahu anha 50 yaşında iken 20 yılında vefât etti. Ömer b. Osman el-Hacibi'den onun 53 yıl yaşadığını söylediğini rivayet etmiştir.

171

Zeyneb bint Huzeyme*Radıyallahu anha*⁸⁰⁴

İsmi ve nesebi: Zeyneb bt. Huzeyme b. Abdillâh b. Ömer b. Abdimenaf b. Hilal b. Amir b. Sa'sa'a el-Hilaliye. Müminlerin annesi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımıdır. Ona miskinlerin annesi denilirdi. Zira onları yedirir ve tasaddukta bulunurdu. Abdullah b. Cahş'ın nikahında idi. Uhud'da şehit olunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile evlendi.

Denildi ki: Tufeyl b. El-Haris b. El-Muttalib'in nikahındaydı. Sonra onu kardeşi Ubeyde b. El-Haris aldı. O aynı zamanda Meymune bt. El-Haris'in de ana bir kardeşidir. Resûlullah'm nikahına Hafsa bt. Ömer radıyallahu anha'dan sonra girmiştir. Onun nikahında ancak iki ya da üç ay kalmış, vefât etmiştir.

İbnu'l-Esir,⁸⁰⁵ İbn Mende'nin Zeyneb bt. Huzeyme radıyallahu anha'nın hâl tercemesinde:

"Sizden bana ilk katılacak olan eli en uzun olanınızdır" hadisini zikretmiştir. Bu hadis Zeyneb bt. Cahş'ın hal tercemesinde geçmiştir. O buna daha uygundur, zira Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e katılmak ile kastedilen ondan sonra vefât etmesidir. Zeyneb bt. Huzeyme ise Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatı döneminde vefât etmiştir.

İbnu'l-Kelbi dedi ki: "Tufeyl b. El-Haris'in nikahındaydı. O Zeyneb radıyallahu anha'yı boşayınca onu kardeşi aldı ve o da Bedir'de öldürüldü. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona kendisi için dünür oldu ve 3. yılın Ramazan ayında evlendiler. Onun yanında sekiz ay kaldı ve 4. yılın Rebiulahir ayında vefât etti.

Derim ki: İbn Sad Ümmü Seleme radıyallahu anha'nın hâl

804 El-İsabe (11227) Usdu'l-Gabe (6953) Tecrid (2/272)

805 Usdu'l-Gabe (5/297)

tercemesinde munkatı (kopuk) bir isnad ile rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ummu Seleme radiyallahu anha'ya talip oldu. Ümm Seleme radiyallahu anha der ki:

“Benimle evlendiğinde beni miskinlerin annesi Zeyneb bt. Huzeyme vefât ettikten sonra onun evine taşıdı.”

Vakıdî onun ömrünün 30 sene olduğunu zikretmiştir.

İbn Sad, onun hâl tercemesinde, Ata b. Yesar yoluyla el-Hilaliye'den rivayet ediyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında onun siyahi bir hizmetçisi vardı. Dedi ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Şunu azat etmek istiyorum” Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Kardeşinin veya kız kardeşinin oğullarının koyunlarına çobanlık etmesi için fidye vermez misin?” buyurdu.

Derim ki: bu hatadır. Zîra bu kıssanın sahibi Meymune bt. El-Haris radiyallahu anha'dır. Zira el-Hilaliye o'dur. Sahih'te bunun benzeri rivayet edilmiştir. İbn Sad da bunun benzerini Meymune radiyallahu anha'nın hâl tercemesinde başka bir rivayet yolundan zikretmiştir.

İÇİNDEKİLER

Mütercimnin Takdimi	5
Sahabelerin Fazileti	8
Sahabenin Tarifi	17
Ümmetin Selefinin Sahabeler Arasında Geçen	
Fitneler Hakkındaki Akidesi:	28
Ümmetin Selefinin Sahabeler Hakkındaki Akidesi:	30
Sahabelerden Birine Dil Uzatan Hakkında	
İmamların Görüşleri:	39
Hafız İbn Hacer'in Mukaddimesi	51

Erkek Sahabeler

1- Ebu Bekir es-Sıddık Radıyallahu Anh	55
2- Ömer b. El-Hattab Radıyallahu Anh:	64
3- Osman b. Affan Radıyallahu Anh:	70
4- Ali b. Ebi Talib Radıyallahu Anh	81
5- Talha b. Ubeydullah Radıyallahu Anh	91
6- Zübeyr b. el-Avvam Radıyallahu Anh:	96
7- Sa'd b. Ebi Vakkas Radıyallahu Anh:	102
8- Said b. Zeyd Radıyallahu Anh:	107
9- Abdurrahman b. Avf Radıyallahu Anh:	111
10- Ebu Ubeyde b. el-Cerrah Radıyallahu Anh:	115
11- Abbad b. Bişr Radıyallahu Anh:	120
12- Abbas b. Abdulmuttalib Radıyallahu Anh:	121
13- Abdullah b. Ebi Hadred Radıyallahu Anh:	124
14- Abdullah b. Huzafe Radıyallahu Anh:	126
15- Abdullah b. Hanzale Radıyallahu Anh	129
16- Abdullah b. Havale Radıyallahu Anh:	131
17- Abdullah b. Ravaha Radıyallahu Anh:	133
18- Abdullah b. ez-Zubeyr b. el-Avvam Radıyallahu Anh:	136
19- Abdullah b. Selam Radıyallahu Anh:	141
20- Abdullah b. Abbas Radıyallahu Anhuma:	144
21- Abdullah b. Ömer Radıyallahu Anhuma:	150
22- Abdullah b. Amr b. el-Âs Radıyallahu Anhuma:	154
23- Abdullah b. Mes'ud Radıyallahu Anh:	157

24- Addas Radıyallahu Anh:	161
25- Adiy b. Hatim Radıyallahu Anh:	163
26- Ammar b. Yasir Radıyallahu Anhuma:	167
27- Amr b. Umm Mektum el-Kuraşı Radıyallahu Anh:	171
28- Amr b. Sabit Radıyallahu Anh:	174
29- Amr b. el-Cemuh Radıyallahu anh:.....	176
30- Amr b. el-As Radıyallahu Anh:	178
31- Avf b. Malik b. Ebi Avf el-Eşcaî Radıyallahu Anh:	185
32- Asım b. Sabit Radıyallahu anh:.....	187
33- Bera b. Azib Radıyallahu Anh:	189
34- Beşir b. el-Hasasiye Radıyallahu Anh:	191
35- Bilal b. Rabah el-Habeşi Radıyallahu anh:	192
36- Burayde b. el-Husayb el-Eslemî Radıyallahu anh:	193
37- Cabir b. Abdilllah Radıyallahu anhuma:	195
38- Cabir b. Semura Radıyallahu anhuma:	197
39- Ca'fer b. Ebi Talib Radıyallahu anh:.....	198
40- Cerîr b. Abdilllah el-Becelî Radıyallahu anh:	201
41- Cubeyr b. Mut'im Radıyallahu anh:	204
42- Cundub b. Abdilllah b. Süfyân Radıyallahu anh:	206
43- Dihye b. Halife Radıyallahu anh:	208
44- Ebû Bekre Nufey' b. el-Haris Radıyallahu anh:	210
45- Ebû Berze Nadle b. Ubeyd el-Eslemî Radıyallahu anh:	212
46- Ebû Cuhayfe Vehb b. Abdilllah Radıyallahu anh:.....	215
47- Ebû'd-Derdâ Uveymir Radıyallahu anh:.....	216
48- Ebû Eyyûb Halid b. Zeyd el-Ensârî Radıyallahu anh:.....	218
49- Ebû Humeyd es-Sa'îdî Radıyallahu anh:	221
50- Ebu Hureyre Radıyallahu anh:	222
51- Ebû Katâde b. Rib'î el-Ensârî Radıyallahu anh:	239
52- Ebu Mersed el-Ganevi Radıyallahu Anh:	243
53- Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr el-Ensârî Radıyallahu anh:.....	245
54- Ebû Mûsâ el-Eş'arî (Abdullah b. Kays) Radıyallahu anh:.....	247
55- Ebû Rafi' el-Kıbtî Radıyallahu anh:	251
56- Ebu Rafi Radıyallahu anh:	253
57- Ebû Saîd el-Hudrî Radıyallahu anh:.....	255
58- Ebû Sa'İbe el-Huşenî Radıyallahu anh:	258
59- Ebû Talha Zeyd b. Sehl el-Ensârî Radıyallahu anh:	260
60- Ebû Umâme Sudey b. Aclan el-Bahilî Radıyallahu anh:.....	263
61- Ebû Useyd Malik b. Rebîa es-Sa'îdî Radıyallahu anh:	265

62- Ebû Vakıd el-Leysî Radiyallahu anh:	266
63- Ebû Zer Cundeb b. Cunade el-Ğifârî Radiyallahu anh:.....	268
64- Enes b. en-Nadr Radiyallahu Anh:	274
65- Enes b. Malik Radiyallahu Anh:	275
66- Enes b. Muaz Radiyallahu Anh:	279
67- Enes b. Malik el-Ka'bî Radiyallahu Anh:	280
68- Esad b. Zûrare Radiyallahu Anh:	281
69- Esved b. Sürey' Radiyallahu Anh:	283
70- Esved b. Esram el-Muharibî Radiyallahu Anh:	285
71- Esved b. Halef b. Abdiyegus el-Kuraşî Radiyallahu Anh:	287
72- Evs b. Şurahbil Radiyallahu Anh:.....	289
73- Evs b. es-Samit b. Kays Radiyallahu Anh:	290
74- Evs b. Havlî Radiyallahu Anh:	291
75- Evs b. el-Hadesan Radiyallahu Anh:.....	293
76- Evs b. Evs es-Sekafî Radiyallahu anh:	294
77- Fadale b. Ubeyd Radiyallahu anh:	296
78- Habbâb b. el-Eret Radiyallahu anh:	298
79- Hâlid b. el-Velîd Radiyallahu anh:	301
80- Hamza b. Abdilmuttalib Radiyallahu anh:.....	308
81- Hasen b. Ali Radiyallahu anhuma:	310
82- Huseyn b. Ali Radiyallahu anhuma:	317
83- Hakîm b. Hizam Radiyallahu anh:	324
84- Huzeyfe b. el-Yemân el-Absî Radiyallahu anhuma:.....	327
85- Huzeyfe b. Esîd el-Ğifârî Radiyallahu anh:	329
86- Huzeyme b. Sabit Radiyallahu anh:	330
87- Irbad b. Sâriye Radiyallahu anh:	332
88- İmrân b. Husayn Radiyallahu anh:.....	333
89- Itban b. Mâlik Radiyallahu anh:	335
90- İyaz b. Himâr el-Mucaşî'î Radiyallahu anh:.....	336
91- Ka'b b. Mâlik Radiyallahu anh:.....	337
92- Ka'b b. Ücra Radiyallahu anh:	345
93- Ma'kil b. Yesar Radiyallahu anh:	347
94- Mâlik b. el-Huveyris el-Leysî Radiyallahu anh:.....	349
95- El-Mikdâm b. Ma'dikerb Radiyallahu anh:	351
96- Mikdâd b. el-Esved el-Kindî Radiyallahu anh:	353
97- Mu'âviye b. Ebî Süfyân Radiyallahu anhuma:.....	356
98- Mu'âviye b. Hayde Radiyallahu anh:	370
99- Mu'âz b. Cebel Radiyallahu anh:.....	372

100- Muğîre b. Şu'be Râdıyallahu anh:.....	375
101- Muhammed b. Mesleme Râdıyallahu anh:.....	379
102- Nu'mân b. Beşir Râdıyallahu anhuma:.....	382
103- Nu'mân b. Amr b. Mukarrin Râdıyallahu anh:	384
104- Osman b. Maz'un Râdıyallahu anh:	385
105- Osman b. Ebi'l-As es-Sakafî Râdıyallahu anh:.....	387
106- Rafî' b. Hadîc Râdıyallahu anh:.....	389
107- Sehl b. Ebî Hasme Râdıyallahu anh:	391
108- Sehl b. Huneyf Râdıyallahu anh:	392
109- Sehl b. Sa'd Râdıyallahu anh:	394
110- Sa'd b. Muaz Râdıyallahu anh:	395
111- Sa'd b. Ubade Râdıyallahu anh:.....	397
112- Sefine Râdıyallahu anh:.....	400
113- Safvân b. Assâl Râdıyallahu anh:	401
114- Selmân Ebu Abdillâh el-Fârisî Râdıyallahu anh:.....	402
115- Sevbân Râdıyallahu anh:	405
116- Suheyb b. Sinan er-Rûmî Râdıyallahu anh:	406
117- Şeddâd b. Evs Râdıyallahu anhuma:	410
118- Temim ed-Dârî Râdıyallahu anh:	413
119- Ubâde b. es-Sâmî Râdıyallahu anh:.....	415
120- Ukkâş b. Mihsan Râdıyallahu anh:.....	418
121- Ukbe b. Amir el-Cuhenî Râdıyallahu anh:	420
122- Usame b. Zeyd b. Harise Râdıyallahu Anh:	422
123- Usame b. Şüreyk es-Sa'lebî Râdıyallahu Anh:	423
124- Sahr b. Harb Ebu Sufyan Râdıyallahu Anh:	424
125- Usame b. Ahderî et-Temimî eş-Şakrî Râdıyallahu Anh:	430
126- Ubeyy b. Ka'b Râdıyallahu Anh:	431
127- Ubeyy b. Malik el-Kuşeyrî Râdıyallahu Anh:.....	434
128- Utbe b. Gazvan Râdıyallahu Anh:.....	436
129- Useyd b. el-Hudayr Râdıyallahu Anh:	437
130- Üneys b. Ebi Mersed el-Ensari Râdıyallahu Anh:	439
131- Uneys el-Eslemî Râdıyallahu Anh:	440
132- Uneys b. Katade b. Rebia Râdıyallahu Anh:	442
133- Uneys b. Cunade Râdıyallahu Anh:	443
134- Utbe b. Abd Râdıyallahu anh:	444
135- Vâil b. Hucr Râdıyallahu anh:.....	446
136- Vâsile b. el-Eska' Râdıyallahu anh:.....	447
137- Ya'la b. Mürre Râdıyallahu anh:	449

138- Ya'la b. Ümeyye Radıyallahu anh:	450
139- Zeyd b. Erkâm el-Ensârî Radıyallahu anh:	452
140- Zeyd b. Sabit Radıyallahu anh:	454
141- Zeyd b. Hâlid Radıyallahu anh:	458

Hanım Sahabeler

142- Âişe Radıyallahu anha:	459
143- Cüveyriyye Bintu'l-Haris Radıyallahu anha:	468
144- Esma bint Ebî Bekir Radıyallahu anhum:	473
145- Esma bint Umeys Radıyallahu anha:	476
146- Esma bint Yezîd b. es-Seken Radıyallahu anha:	479
147- Fâtımatu'z-Zehra Radıyallahu anha:	481
148- Fâtıma bint Kays (Ebu Hubeyş) Radıyallahu anha:	490
149- Hadice bint Huveylid radıyallahu anha:	491
150- Hafsa Radıyallahu anha:	498
151- Havle bint Hekim Radıyallahu anha:	501
152- Meymûne bintu'l-Haris Radıyallahu anha:	503
153- Rubeyyi' bint Mu'avviz Radıyallahu anhum:	507
154- Safiyye Radıyallahu anha:	509
155- Sevde bint Zem'a Radıyallahu anha:	514
156- Subey'a bint El-Haris el-Eslemiyye Radıyallahu anha:	516
157- Şifâ bint Abdillâh el-Adeviyye Radıyallahu anha:	518
158- Ümmü Atıyye Radıyallahu anha:	521
159- Ümmü'd-Derdâ Hayre bint Ebi Hadred Radıyallahu anha:	523
160- Ümmü Eymen Radıyallahu anha:	525
161- Ümmü'l-Fadl bint el-Hâris Radıyallahu anha:	530
162- Ümmü Habîbe bint Ebi Sufyan Radıyallahu anhum:	532
163- Ümmü Hâni bint Ebî Tâlib Radıyallahu anha:	536
164- Ümmü Haram bint Milhan Radıyallahu anha:	538
165- Ümmü Humeyd es-Saidiyye Radıyallahu anha:	540
166- Ümmü Kays bint Mihsan el-Esediyye Radıyallahu anha:	542
167- Ümmü Seleym Radıyallahu anha:	544
168- Ümmü Süleym bint Milhan Radıyallahu anha:	549
169- Ümmü Umare Radıyallahu anha:	562
170- Zeyneb bint Cahş Radıyallahu anha:	565
171- Zeyneb bint Huzeyme Radıyallahu anha:	569

SEÇKİN SAHABELER

Sahabelerin hâl tercümeleri hakkında en fazla sahabe ismi zikreden eser şüphesiz *Hafız İbnu Hacer el-Askalânî*'nin **el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe** adlı eseridir.

Bu çalışmada el-İsabe adlı eserde geçen sahabelerin en meşhurlarından ve kendilerinden en çok hadis rivayet edilen sahabelerden seçme yapılmıştır. Bu konuda Hafız İbnu Hibban'ın *Tarihu's-Sahabe*, İbnu Hazm'ın *Cevamiu's-Siyrâ* gibi eserlerinden faydalanarak, seçilen sahabelerin ismi tespit edilmiş, sonra da tespit edilen bu isimlerin hâl tercümeleri, el-İsabe'den tercüme edilmiştir.

İbnu Kuteybe'nin *el-Maarif* adlı eserinde hâl tercümesi verilen sahabeler de dipnot olarak eklenmiş, çalışmanın giriş kısmında sahabenin tarifi ve dindeki yeri hususunda önemli açıklamalar verilmiştir.

Allah Teâlâ buyuruyor ki; “(İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tâbi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlarda Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur.” (Tevbe; 100)

“Sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse onlardan birinin ne bir ölçeğine ne de yarım ölçeğine ulaşamaz” buyurmuştur.

Bu faziletten daha büyük bir şey mi var?

SAĞLAM YAYINEVİ

Çatalçeşme Sk. No.19/1 K.2 Cağaloğlu/İST.
Tel: 212 527 52 79 Tel-Faks: 212 513 67 70
www.saglamyayinevi.com

ISBN 978-975-9180-33-1

